

Oliver Twist

Charles Dickens

OBSAH

Předmluva.....	7
PŘÍHODY OLIVERA TWISTA.....	11
Osoby	12
Kapitola první	14
Kapitola druhá.....	18
Kapitola třetí.....	30
Kapitola čtvrtá.....	40
Kapitola pátá	48
Kapitola šestá.....	60
Kapitola sedmá	66
Kapitola osmá	74
Kapitola devátá	84
Kapitola desátá	91
Kapitola jedenáctá	97
Kapitola dvanáctá.....	106
Kapitola třináctá.....	117
Kapitola čtrnáctá.....	126
Kapitola patnáctá	138
Kapitola šestnáctá	145
Kapitola sedmnáctá	156
Kapitola osmnáctá	167
Kapitola devatenáctá.....	176
Kapitola dvacátá	187
Kapitola dvacátá první	196
Kapitola dvacátá druhá.....	203
Kapitola dvacátá třetí	211
Kapitola dvacátá čtvrtá.....	220
Kapitola dvacátá pátá	227
Kapitola dvacátá šestá.....	234
Kapitola dvacátá sedmá	248

Kapitola dvacátá osmá	256
Kapitola dvacátá devátá	267
Kapitola třicátá	272
Kapitola třicátá první	280
Kapitola třicátá druhá	292
Kapitola třicátá třetí	302
Kapitola třicátá čtvrtá	312
Kapitola třicátá pátá	323
Kapitola třicátá šestá	332
Kapitola třicátá sedmá	335
Kapitola třicátá osmá	347
Kapitola třicátá devátá	359
Kapitola čtyřicátá	375
Kapitola čtyřicátá první	383
Kapitola čtyřicátá druhá	394
Kapitola čtyřicátá třetí	406
Kapitola čtyřicátá čtvrtá	418
Kapitola čtyřicátá pátá	426
Kapitola čtyřicátá šestá	430
Kapitola čtyřicátá sedmá	441
Kapitola čtyřicátá osmá	449
Kapitola čtyřicátá devátá	459
Kapitola padesátá	470
Kapitola padesátá první	483
Kapitola padesátá druhá	498
Kapitola padesátá třetí	508

Předmluva

Po jeden čas se považovalo za velmi hrubou a pohoršlivou okolnost, že jsem některé postavy na těchto stránkách vybral z nejzločinnějších a nejzvrhlejších vrstev londýnského obyvatelstva.

Poněvadž jsem při psaní této knihy neviděl jediného důvodu, proč by sedlina a spodina života (pokud její řeč neuráží sluch) neměla posloužit k účelu mravního ponaučení právě tak dobře jako jeho pěna a smetánka, odvážil jsem se víry, že se z řečeného *Po jeden čas* nevyklube *Po všechen čas*, ba ani *Po dlouhý čas*. Viděl jsem mnoho pádných důvodů k tomu, abych šel zvolenou cestou. Četl jsem o stovkách zlodějů – o podmanivých chlapících (povětšinou milých) s nabitou kapsou, bezvadně oblečených, vyběravých v koních, smělých v chování, úspěšných v záletech, skvělých při zpěvu, při láhvi, při kartách i při kostkách, a vhodných kumpánech pro největší odvážlivce. Ale nikdy jsem ještě nenarazil (kromě u Hogartha) na žalostnou skutečnost. Připadlo mi, že vyličít bandu takových společníků v zločinu, jací mezi námi skutečně žijí, zpodobnit je v celé jejich zrůdnosti, v celé jejich mrzkosti, v celé špinavé bídě jejich existence, ukázat je, jací jsou vskutku a jak se s věčnou úzkostí plouží nejbahnitějšími cestičkami života s výhledem zakončeným, ať je již kroky zavedou kamkoli, velkou, černou, strašidelnou šibenicí – připadlo mi, že učinit to, by znamenalo pokusit se o něco, čeho je zapotřebí a co bude společnosti na prospěch. A učinil jsem to, jak jsem dovedl nejlépe.

Ve všech mně známých knihách, které o takových charakterech pojednávají, je spisovatel obestírá jistým půvabem a kouzlem. Dokonce i v Žebrácké opeře se zloději předvádějí, jako by vedli život celkem spíš hodný závidi než odsudku, přičemž si Macheath, se vším svým velitelským šarmem a vroucí oddaností překrásné

dívky, jediného čistého charakteru ve hře, zasluhuje v očích mravně slabých diváků právě tolik obdivu a napodobování jako kterýkoli urozený pán v červeném kabátě, který si vykoupil, jak praví Voltaire, právo velet dvěma tisícům mužů a hledět v jejich čele smrti v tvář. Johnsonova otázka, stane-li se někdo zlodějem jen proto, že Macheath dočasně unikl šibenici, mi připadá bezpředmětná. Sám sebe se ptám, odradí-li někoho od zlodějské dráhy to, že Macheath je odsouzen k smrti a že existuje Peachum a Lockit – a připomenu-li si náčelníkův bouřlivý život, jeho okázalý zjev, ohromné úspěchy a velké zisky, jsem pevně přesvědčen, že nikdo, kdo takové sklony jednou má, si z něho nevezme sebemenší výstrahu ani nebude ve hře spatřovat nic jiného než květy sypanou a příjemnou cestu, vedoucí ušlechtilou ctižádost, během času, na tyburnský čakan.

Gay mířil svou vtipnou satirou vlastně na společnost všeobecně, a to způsobilo, že v nejmenším nedbal, jaký příklad v tomto směru staví, a vytyčilo mu to i cíle jiné a širší. Totéž se dá říci o skvělém a silném románu sira Edwarda Bulwera o Paulu Cliffordovi, který nelze poctivě považovat za dílo, které by tak či onak mělo nebo nemělo mít jakýkoli vztah k této stránce tématu.

Nuže, jaký ráz života tedy popisují moje stránky jakožto každodenní úděl zloděje? Jaké půvaby má takový život pro mladé a k zlému náchylné, jaká lákadla i pro nejprostomyslnější mladíky? Zde není bujných vyjížděk po měsícem zalitých vřesovištích, ani hýřivých radovánek v jeskyních nad všechno pomyšlení útulných, ani jediné vábné okrasy obleku, výšivek, krajek, holínek, červených kabátů s náběrkami, ani stopy po bravurní okázalosti a volnosti, jež se od nepamětných dob lupičskému řemeslu přisuzují. Studené, deštivé, živlům vystavené půlnoční londýnské ulice, špinavé a zatuchlé brlohy, kde se tak tísní neřest na neřest, že tam není k hnutí, a kde hlad a nemoci jsou domovem; vetché hadry, které sotva drží pohromadě – kde v tom všem vězí jaká přitažlivost?

Existují však lidé založení tak jemného a útlocitného, že představu takových hrůz prostě nesnesou. Ne že by se instinktivně od zločinu odvraceli, nýbrž proto, že zločinné postavy, aby jim vyhovovaly, musí být, stejně jako jejich pokrmy, delikátně garnýrovány. Takový Massaroni v zeleném aksamitu je okouzující tvor, ale Sikes v barchetu je nesnesitelný. A paní Massaroniová, co dáma v krátkých sukýnkách a malebném kostýmu, je osobou vhodnou ke zpodobování na obrazech a pro litografické ilustrování líbivých kupletů, kdežto na takovou Nancy jako na stvoření v bavlněné kytli a laciném šátku se nesluší vůbec pomyslit. Je kupodivu, jak se ctnost odvrací od špinavých punčoch a jak neřest, snoubí-li se se stužkami a rozpustilými šatičkami, změní obdobně jako vdané dámy jméno a stává se romantikou.

Jelikož však k záměrům mé knihy patřila mimo jiné strohá pravda, i pokud jde o oblečení této (v románech) velmi vynášené čeledi, nebral jsem, takovým čtenářům k vůli, jedinou díru ve Ferinově kabátě ani jediný útržek papírové natáčky v Nancyiných rozčuchaných vlasech. Neměl jsem důvěru v útlocit, který nesnese pohled na ně. Nechtěl jsem zkoušet, obrátím-li některé takové lidi na svou víru. Necenil jsem si jejich mínění, ať dobrého či špatného, netoužil jsem po jejich pochvale, ani jsem nepsal pro jejich zábavu.

O Nancy se kdosi vyjádřil, že její oddanost k surovému lupiči se nezdá přirozená. A týmž dechem – poněkud nedůsledně, jak si troufám tvrdit – vyslovil druhou námitku proti Sikesovi, že je přehnaný, poněvadž zjevně nemá jedinou z oněch dobrých stránek, které se u jeho milenky vytýkají jako nepřirozené. K této druhé námitce pouze poznamenávám, že podle mého soudu již na světě bohužel jsou otupělé a bezcitné povahy, které vskutku propadnou zlu úplně a nevyléčitelně. Ale ať už tomu tak je nebo není, v jednom jsem si jist – že mezi námi existují takoví lidé, jako Sikes, kteří by, kdybychom je po stejně dlouhou dobu a za stejného běhu okolností bedlivě sledovali, ani sebemenším činem neprojevili sebeslabší

známku lepší povahy. Zda v nitru takového člověka odumřel všechno jemnější lidský cit, nebo zda pravá struna, na kterou je nutno uhdít, zrezivěla a těžko ji lze nalézt, to si rozhodnout netroufám; že se však skutečnosti mají, jak je uvádím, tím jsem si jist.

Nemá smysl diskutovat, zdají-li se chování a charakter toho děvčete přirozené nebo nepřirozené, pravděpodobné nebo nepravděpodobné, dobré nebo špatné. *Jsou pravdivé.* Každý, kdo tyto truchlivé stíny života pozoroval, to musí vědět. Od prvního okamžiku, kdy ta bědná ubožačka vstoupila na scénu, až do chvíle, kdy spočinula zkrvavělou hlavou na lupičových prsou, není ani jediné slůvko nadsazené nebo přemělkované. Je to doslova svatá pravda, poněvadž to je pravda, kterou v takových zkažených a bídných srdcích ponechává Bůh; jediný dosud zbývající ždibeček naděje; poslední krůpěj čisté vody na dně býlím zamořené studně. Slučuje v sobě nejlepší i nejhorší stránky naší lidské povahy, většinu jejích nejšerednějších rysů a špetičku těch nejkrásnějších, je to protiklad, nesrovnalost, zdánlivá nemožnost – ale je to pravda. Jsem rád, že o tom někdo pochyboval, poněvadž v té okolnosti bych našel dostatečné ujištění (kdybych nějaké potřeboval), že to bylo nutno vyslovit.

V roce jeden tisíc osm set padesát vzbudil jeden radní v Londýně úžas veřejným prohlášením, že Jakubský ostrov neexistuje a vůbec nikdy neexistoval. Avšak Jakubský ostrov existuje dál (dosud jako vpravdě zlopověstný okrsek) i v roce jeden tisíc osm set šedesát sedm, ačkoli zatím doznal zlepšení a mnoha změn.

Charles Dickens

**PŘÍHODY
OLIVERA TWISTA**

Osoby

Barney – zlotřilý mladý žid

Čódl Bates – zloděj, jeden z Faginových učedníků

Bill – hrobař

Blathers – policista z Bow Street

Brittles – sluha v domácnosti paní Maylieové

Pan Brownlow – dobrodušný starý pán

Pan Bumble – obecní serbus¹

Tom Chitling – jeden z Faginových učedníků

Noe Claypole – nadanec dobročinného ústavu, učedník u pana Sowerberryho

Toby Crackit – bytař

John Dawkins – alias Ferina Lišák, mladý kapsář ve službách Faginových

Malý Dick – chudé dítě v nalezinci

Duff – policista z Bow Street

Fagin – prohnáný starý žid, přechovávavč zlodějů a kradených předmětů

Pan Fang – zpupný policejní soudce

Gamfield – kominík

Pan Giles – správce a stolník u paní Maylieové

Pan Grimwig – přítel pana Brownlowa

Kags – propuštěný trestanec

Pan Limbkins – předseda výboru špitálu

Pan Lively – obchodník a překupník kradených věcí

Pan Losberne – (doktor), přítel rodiny Maylieových

Harry Maylie – syn paní Maylieové

1 Sluha. Pozn. red.

Monks – nevlastní bratr Olivera Twista
Bill Sikes – surovec, zloděj a bytař
Pan Sowerberry – kolaturní pohřebník
Oliver Twist – chudý, bezejmenný sirotek
Anny – chudá špitálnice
Becky – sklepnice v hospodě U Červeného lva
Paní Bedwinová – hospodyně u pana Brownlowa
Betsy – zlodějka ve službách Faginových
Karolína – služka u paní Sowerberryové
Paní Corneyová – představená špitálu, později manželka pana
 Bumbla
Agnes Flemingová – matka Olivera Twista
Paní Mannová – pěstounka a představená útulku
Marta – chudá špitálnice
Paní Maylieová – dáma, která se ujme Olivera Twista
Róza Maylieová – adoptovaná dcera paní Maylieové
Nancy – zlodějka ve službách Faginových
Stará Sally – špitálnice
Paní Sowerberryová – zakyslá semetrika, choť pana Sowerberryho

Kapitola prvá

*Pojednává o prostředí, kde se Oliver Twist narodil,
a o okolnostech, které provázely jeho narození*

V jistém městečku, jehož jméno bude z mnoha důvodů moudré zamlčet a jež nehodlám nazvat ani žádným jménem smyšleným, stojí kromě jiných veřejných budov i dům, jaký od dávných časů mívá většina měst, ať velkých nebo malých, totiž chudobinec čili špitál. A v tomto špitále se v den a rok, jež pokládám za zbytečné zde uvádět, jelikož pro čtenáře nemohou mít nejmenší význam – alespoň v tomto stadiu událostí ne – narodil lidský drobek, jehož jméno je předesláno v záhlaví této kapitoly.

Dlouhou dobu po tom, kdy ho obecní ranhojič uvedl do tohoto slzavého údolí, zůstávalo otázkou značně pochybnou, vydrží-li dítě dost dlouho naživu, aby vůbec dostalo nějaké jméno. Kdyby nebylo vydrželo, je celkem víc než pravděpodobné, že by tyto paměti nebyly vůbec vyšly; nebo i kdyby byly nakrásně světlo světa spatřily, byly by zabraly pouhých několik stránek a měly tak onu nedocenitelnou přednost, že by byly ukázkou nejstručnějšího a nejvěrnějšího životopisu, jaký v literatuře všech věků a zemí vůbec existuje.

Nemám sice chuť tvrdit, že narodit se ve špitále je samo o sobě tou nejšťastnější a nejzáviděníhodnější okolností, jaká se může lidské bytosti vůbec přihodit, ale přesto s přesvědčením říkám, že v daném případě to bylo to nejlepší ze všeho, co mohlo Olivera Twista potkat. Faktem totiž zůstává, že dalo notnou námahu Olivera přimět, aby se vzchopil k úkonu dýchání – praktiky sice mrzuté, ale přesto potřebné, kterou obyčej učinil pro naši pohodlnou existenci nezbytnou. A tak ležel nějakou chvíli na koudelo-

vém štrozočku², lapal po dechu a značně vratce balancoval mezi světem vezdejším a potomním, přičemž se vážky jasně klonily ke straně světa příštího. Je jisté, že být Oliver v té krátké době středem pozornosti starostlivých babiček, úzkostlivých tet, zkušených ošetřovatelek a velemoudrých doktorů, byla by ho jejich péče zcela nevyhnutelně a nesporně zabila, než by se kdo nadál. Ale protože u sebe neměl nikoho než jednu babku špitálnici, již přemíra piva poněkud zamlžila mozek, a obecního ranhojiče, který byl smluvně vázán podobné případy obstarávat, Oliver a příroda si svůj spor mezi sebou vyřídili sami. Výsledek byl ten, že Oliver po několika úporných pokusech nabral dech, kýchl a vzápětí zvěstoval chovancům špitálu fakt, že obci přibylo nové břemeno, tím, že spustil křik tak hlasitý, jaký bylo možno rozumně očekávat od novorozeněte mužského pohlaví, jež se těší z vlastnictví onoho vysoce užitečného příslušenství, to jest hlasu, chvíli nemnoho delší než tři a čtvrt minuty.

Sotvaže Oliver podal tento první důkaz volné a patřičné funkce svých plic, zašustila klůčková pokrývka, nedbale přehozená přes železnou postel, z podušky se mdle zvedla bledá tvář mladé ženy a slabý hlas trhaně pronesl slova: „Ukažte mi dítě, než umřu.“

Ranhojič až dosud seděl s tváří obrácenou ke krbu a střídavě si ohříval dlaně u ohně nebo si je mnul. Když mladá žena promluvila, vstal, přistoupil k hlavám postele a vlídněji, než by od něho byl člověk očekával, pravil:

„Ale jděte, to jsou mi řeči! Vy a umřít? ještě dávno ne!“

„Pámbu uchovej, děvečko zlatá, kdepak!“ přidala svou trošku opatrovnice a chvatně uschovala do kapsáře zelenou skleněnou láhev, jejíž obsah právě v koutě se zřejmým požitkem vychutnávala. „Pámbu uchovej, děvečko zlatá! Až bude tak dlouho na světě jako já, pane, a bude mít svejch třináct dětí a vsecky pod drnem až na

2 Štrozok – zastaral slamník. *Pozn. red.*

dvě, a ty dvě se mnou tuhle ve špitále, tak bude mít víc rozumu, než aby zpívala takovouhle, děvečka zlatá, potěš ji pámbu! Jen považte, beruško malá, co to je bejt mámou, jen považte!“

Tento útěšný obraz mateřských vyhlídek zřejmě nestačil vyvolat zamýšlený účinek. Nemocná zavrtěla hlavou a natáhla ruku po dítěti.

Ranhojič jí vložil robě do náruče. Vroucně přitiskla studené bledé rty na dětské čílko; přejela si rukama obličej; zděšeně se rozhlédla; otrásla se; zvrátila se naznak – a skonala. Třeli jí prsa, ruce i spánky; ale krev se již zastavila navzdýcky. Pronášeli slova naděje a útěchy. Příliš dlouho se předtím chovali cize.

„Je po všem, matko,“ prohlásil konečně ranhojič.

„Ba věru, chudátko, už jo!“ přisvědčila babka a sebrala zátku od zelené láhve, která jí vypadla na polštář, když se shýbala, aby zdvihla dítě. „Chudátko!“

„Nemusíte pro mě hned posílat, matko, kdyby dítě moc plakalo,“ řekl ranhojič, zatímco si velmi rozvážně navlékal rukavice. „Nejspíš že pokoj nedá. Jestli bude plakat, dejte mu cumel s ovesnou kaší.“ Nasadil si klobouk a cestou ke dveřím se ještě zastavil u postele a dodal: „Byla to opravdu hezká mladá žena. Odkudpak přišla?“

„Přinesli ji sem včera večír,“ odpověděla babka, „na rozkaz chudinskýho rady. Našli ji ležet na ulici. Musela ušlapat hezkej kus cesty, protože měla střevice nadranc. Ale odkud přišla nebo kam šla, to je u boha.“

Ranhojič se sklonil nad mrtvou a zdvihl jí levou ruku. „Stará historie, vidím,“ prohodil a potřásl hlavou, „žádný snubní prstýnek. Hm! Tak dobrou noc!“

Učený pan medikus se odebral k obědu a opatrovnice, když si nejdříve ještě jednou přihnula ze zelené láhve, usedla na nízkou stoličku před krbem a pustila se do oblékání novorozeněte.

Malinký Oliver Twist byl věru skvělým příkladem pro to, co znamená oblečení! Zabalený do vlnáku, který mu až do té chvíle byl

jediným oděvem, mohl být právě tak dítě šlechtické jako žebrácké – i nejpanštější cizinec by byl těžko určil jeho pravé postavení ve společnosti. Když ho však nyní navlékli do starého kalikového prádélka, zežloutlého ve stále týchž službách, vtiskli mu tím poznamenání a cejch a rázem zapadl do své kategorie – obecní dítě – špitálnický sirotek – bědný hladomřivý ošlapek – sebranec, jehož bude život nadosmrti častovat ústrky a ranami, jímž bude kdekdo opovrhovat a jehož nikdo nepolituje.

Oliver plakal z plných plic. Kdyby byl mohl vědět, že je sirotkem, odkázaným na milost a nemilost pánů kostelních výborů a chudinských radů, byl by možná plakal tím hlasitěji.

Kapitola druhá

*Pojednává o tom, jak Oliver Twist vyrůstal
a jakou měl výchovu a zaopatření*

Příštích osm deset měsíců byl Oliver obětí nepřetržitého a soustavného šizení a šalby. Odchovali ho na cumlu. O hladovém a zuboženém stavu osiřelého nemluvněte podala správa špitálu v patřičném čase hlášení správě obce. Správa obce se důstojně dotázala správy špitálu, není-li tou dobou „v ústavě“ ubytována nějaká chovanka, která by byla ve stavu způsobilém poskytovat Oliveru Twistovi něžnou péči a výživu, jíž mu je zapotřebí. Správa špitálu ponížene odpověděla, že není. Poté správa obce velkomyslně a lidumilně rozhodla, aby Oliver byl „dán na vychování“ do útulku, čili jinými slovy, poslán do filiálního špitálu asi tři míle vzdáleného, kde se kolem dvaceti třiceti jiných mladistvých provinilců proti chudinským zákonům, nepřetěžovaných ani přemírou potravy, ani přemírou oblečení, válelo celý den po zemi pod mateřským dozorem obstarožní matrony, která tyto hříšníky přijímala za sazbu a úhradu sedmi a půl pence za hlavičku na týden. Za sedm a půl pence se dá pořídit mnoho, rozhodně dost, aby si dítě přecpalo žaludek, až mu je špatně. Tato obstarožní pěstounka byla žena moudrá a zkušená; věděla, co dětem prospívá – a měla velmi přesný pojem o tom, co prospívá jí. Proto rezervovala větší část týdenního příspěvku pro svou vlastní kapsu a přidělovala nadějnému obecnímu dorostu dávky ještě hubenější, než jaké mu byly přiřčeny původně. Takto objevila v minimálním minimu minimum ještě minimálnější a prokázala, že je vskutku mimořádným experimentálním filozofem.

Kdekdo zná historku o jiném experimentálním filozofovi, který měl skvělou teorií, že kůň může žít bez žrádla, a jenž ji dokazoval tak

úspěšně, že potřebu svého vlastního koně zredukoval až na jediné stéblo slámy denně, a byl by z něho bezesporu vycvičil zvíře velmi ohnivě a bujně bez jakékoli píce vůbec, nebýt toho, že mu poslo čtyřadvacet hodin předtím, než se mělo prvně nasytit pouhým důkladným douškem vzduchu. Naneštěstí pro experimentální filozofii osoby, jejíž ochranné péči svěřili Olivera Twista, setkávalo se praktické provádění *jejího* systému obyčejně s podobným výsledkem: neboť právě v okamžiku, kdy se dítěti podařilo žít z nejmenší dávky nejhubenější možné stravy, jako z udělán se v osmi a půl případech z deseti stávalo, že se svěřenec buďto z bídy a zimy roznemohl, nebo vinou nedbalého dohledu spadl do ohně, nebo se nešťastnou náhodou bezmála udusil. A v každém takovém případě byl nebohý tvoreček zpravidla povolán na onen svět a tam se shledal se svými předky, jichž na tomto světě nikdy nepoznal.

Občas, došlo-li k nějakému víc než běžně zajímavému soudnímu vyšetřování smrti obecního dítěte, jež bylo přehlédnuto při přestýlání postele nebo nedopatřením smrtelně opečeno, když byl náhodou den mytí – ačkoli taková nehoda byla velice vzácná, neboť jakýkoli úkon podobný mytí byl v útulku řídkým úkazem – porota si zamlouvala klást nepříjemné otázky nebo farníci buřičsky připojovali své podpisy pod formální protest. Ale podobné troufalosti rychle zneškodnilo dobrozdání ranhojiče a svědectví obecního serbusa; první z nich pokaždé mrtvolku pitval a nic uvnitř nenašel (což bylo nejvýš pravděpodobné) a druhý odpřisáhl bez výjimky všechno, cokoli na něm obec chtěla, což od něho bylo nesmírně obětavé. Kromě toho pořádal obecní výbor do útulku občasnou výpravu a pokaždé den předtím posílal serbusa se vzkazem, že přijde. Když přišli páni výboři, byly děti upravené a čisté – a co víc by mohli lidé chtít?

Nelze očekávat, že by takový systém pěstění vydal nějaké zvlášť pozoruhodné nebo bohaté plody. Deváté narozeniny zastihly Olivera Twista jako bledé hubené dítě postavy poněkud drobné –

a rozhodně útlé. Ale příroda nebo dědičnost zasílala do Oliverových prsíček statečného a houževnatého ducha. Ten měl díky skrovné stravě v ústavě habaděj místa, kde se rozpínat; a snad právě té okolnosti lze přičíst, že se hoch vůbec devátých narozenin dožil.

Leč buď jak buď, den jeho devátých narozenin přišel a Oliver ho slavil ve vybrané společnosti dvou jiných mladých pánů v uhelném sklepě, kam byli zamčeni po důkladném výprasku, na němž se podíleli s Oliverem za to, že si bohapustě troufli mít hlad, když vtom paní Mannovou, správkyni a velitelku útulku, najednou vylekala nenadálá podívaná na pana Bumble, obecního serbusa, kterak se pokouší otevřít vrátka zahradní branky.

„Můj ty smutku! To jsou oni, pane Bumble? To jsou k nám hosti!“ zvolala paní Mannová, když s dobře hraným radostným vytržením vystrčila hlavu z okna. „(Zuzko, přiveď Olivera a ty dva spratky nahoru a koukej je umejt.) Namoutě, pane Bumble, ani nevědí, jak mě těší, že jich vidím, ukrutně mě to těší, vašnosti!“

Jenže pan Bumble byl otylý a ke všemu cholerik, a tak místo aby toto srdečné uvítání oplatil mincí podobnou, nejprv strašlivě zalomcoval nízkými vrátky a potom jim ušetřil kopanec, jaký by nebyla svedla zasadit žádná jiná noha než právě serbusovská.

„Jezus, jen si představěj,“ zalamentovala paní Mannová a vyběhla ven, protože všichni tři hoši byli zatím již ze sklepa venku – „jen si to představěj! Že jsem mohla zapomenout, že je branka zevnitř na rýgl – kvůli těm mým zlatým dětičkám! Jen jdou dál, vašnosti, líběj dál, pane Bumble, prosím jich!“

Ačkoli toto pozvání provázelo pukrle, které by bylo dokázalo oblomit i srdce kostelního výbora, ani v nejmenším neobměkčilo obecního sluhu.

„Je tohle podle vás, paní Mannová, uctivý a patřičný chování,“ ptal se pan Bumble s úřední holí pevně sevřenou v pěsti, „nechat obecní činovníky čekat u zahradní branky, když sem přijdou stran obecní záležitosti, co se teje obecních sirotků? Uvědomujete si, paní

Mannová, že jste, abych se tak vyjádřil, osoba kulaturou³ pověřená a placená?“

„Věřej mi, pane Bumble, jenom jsem honem povídala těm pár zlatejm dětičkám, co na nich tolika držej, že k nám zrovinka jdou,“ odpověděla paní Mannová velmi poníženě.

Pan Bumble měl velkou představu o svém řečnickém umění i o své důležitosti. Jedno předvedl a druhé obhájil. Začal jihnout.

„No, no, paní Mannová,“ opáčil již klidnějším tónem, „může bejt, jak říkáte – může bejt. Snad abysme šli dovnitř, paní Mannová – anžto přicházím v ouřední věci a musím s vámi něco vyřídit.“

Paní Mannová zavedla serbusa do malého pokoje s cihlovou podlahou, přistrčila mu židli, úslužně mu odebrala dvourohý klobouk i hůl a položila je před něho na stůl. Pan Bumble si setřel krůpěje potu, které mu na čelo vehnala chůze, pohlédl zálibně na svůj dvourohák a usmál se. Ano, usmál se. I serbusové jsou jen lidé – a pan Bumble se usmál.

„Líběj odpustit, ale nechci jich urazit, co teďka řeknu,“ začala paní Mannová se svůdnou líbezností. „Měli dlouhou cestu, vědí, jinak bych o tom ani nemukla. Teda líbili by kapku si něčeho líznout, pane Bumble?“

„Ani kapičku, ani kapičku,“ odmítl pan Bumble sice vlažným, ale důstojným gestem pravé ruky.

„Já myslím, že si dají říct,“ naléhala paní Mannová, která si všimla tónu jeho odmítnutí i gesta, jež jeho slova provázelo. „Jen malilinkou kapičku – s krapítkem studený vodičky a s kouskem cukříčku.“

Pan Bumble si odkašlal. „No jen malilinkou kapičku,“ domlouvala se paní Mannová.

„Co to je?“ vyzvídala serbus.

„Cože to je? No, čeho musím mít pořád krapet v domě, pane Bumble, abych to mohla těm drahejm dětičkám stříknout do medu-

3 Zkomoleně kolatura, kolaturní, to jest farnost, farnostní ve smyslu obec, obecní. (Ze staršího argotu.) *Pozn. překl.*

cínky, když stůňou,“ vysvětlovala paní Mannová a už otvírala koutnici a lovila z ní láhev a sklenku. „Je to jalovcová. Jich nepodfouknu, vašnosti – je to jalovcová.“

„Vy že dětem dáváte takovou meducínu, paní Mannová,“ divil se pan Bumble a napjatě přitom sledoval zajímavý proces míchání nápoje.

„Baže dávám, holátkům zlatejm, i když to je taková drahota,“ odpověděla pěstounka. „To vědí, vašnosti, koukat se na ně, jak mi trpěj rovnou před očima, to bych nesnesla.“

„To ne,“ přisvědčil pan Bumble pochvalně, „to jistě ne. Inu, jste dobrá ženská, paní Mannová, lidská.“ (Právě postavila sklenici na stůl.) „Využiju první příležitosti, abych to připomněl vejboru, paní Mannová.“ (Tu si přitáhl sklenici k sobě.) „Cejtíte s nima jako vlastní matka, paní Mannová.“ (Zamíchal si jalovcový střík.) „No – s radostí připíjím na vaše zdraví, paní Mannová!“ a na jeden lok měl půl sklenice v sobě.

„A teď teda k věci,“ prohlásil serbus a vytáhl koženou šrajtofli. „To dítě, co bylo nouzově pokřtěný Oliver Twist, má dneska devět let.“

„Dejž mu pánbu zdraví!“ skočila mu do řeči paní Mannová a cípem zástěry si zamnula levé oko do červena.

„A přes nabídnutou vodměnu deseti liber, kterou jsme pozdějc zvýšili na dvacet liber, a přes svrchovaně nejvyšší, a můžu říct nadlidskou námahu ze strany vobce,“ pokračoval Bumble, „se nám dodneška nepodařilo vypátrat, kdo je jeho otcem ani jaký byl domicil, jméno nebo, hm, stav jeho matky.“

Paní Mannová spráskla úžasem ruce, ale po krátkém zamyšlení vyhrkla:

„Jak to teda přijde, že má vůbec nějaký jméno?“ Serbus se velmi pyšně vypjal a odpověděl: „To jsem mu vynašel já.“

„Oni, pane Bumble?“

„Já, paní Mannová. Dáváme našim sebrancům jména podle abecedního pořádku. Poslední byl od S – pojmenoval jsem ho Swuble.“

Tenhle byl na T – tak jsem ho pojmenoval Twist. Ten, co přijde příště, bude Unwin a další po něm Vilkins. Mám už vymyšlený všechny jména až do konce abecedy – a ještě jednou znova kolem, až dojdeme k Z.“

„No ne, vašnosti, voni jsou hotovej literák!“ podivila se paní Mannová.

„Inu, když myslíte,“ odpověděl serbus, tou poklonou zřejmě polichocení, „třeba jsem. Třeba jsem, paní Mannová.“ Dopil jalovcový střík a dodal: „Anžto je Oliver už moc velkej, aby zůstal tady, vejbor rozhodl, že ho vezme zpátky do špitálu. Sám osobně jdu pro něj, abych ho tam odvedl. Tak mi pro něj štandopede⁴ pošlete.“

„Hnedka ho přivedu,“ odpověděla paní Mannová a vyšla za tím cílem z pokoje. A ve chvílce byl Oliver – z něhož mezitím odstranili takovou vrstvu zevního povlaku špíny, která mu obalovala obličej a ruce, jakou bylo možno na jedno umytí odrhnout – svou dobrotivou ochránkyní přiveden do pokoje.

„Pokloň se pánovi, Olivere,“ nařídila paní Mannová.

Oliver vysekl poklonku, která platila dílem serbusovi na židli a dílem dvourohému kastoru⁵ na stole.

„Půjdeš se mnou, Olivere?“ zeptal se pan Bumble majestátním hlasem.

Už už měl Oliver na jazyku, že strašně rád půjde s kýmkoli, když vtom zvedl oči a spatřil paní Mannovou, která se zatím postavila za serbusovu židli a s hněvivou tváří hochovi hrozila pěstí. Okamžitě se podle toho pokynu zařídil, neboť příliš často se mu ta pěst zaryla do žeber, aby se mu hluboce nevrýla do paměti.

„Půjde se mnou *ona*?“ zeptal se chudák Oliver.

„Ne, to nemůže,“ odpověděl pan Bumble. „Ale přijde se na tebe sem tam podívat.“

4 Zkomolenina lat. *stante pede* čili „stojícíma nohama“, ve významu ihned. *Pozn. red.*

5 Druh tvrdého klobouku. *Pozn. red.*

To nebyla pro hošíka zrovna valná útěcha. Ale třebaže byl ještě malý, přesto měl již dost rozumu, aby sehrál, jako by mu bylo velice líto, že odchází. Přivolat slzy do očí nepůsobilo chlapci žádné velké potíže. Když chce člověk plakat, hlad a nedávné příkoří jsou znamenití pomocníci a Oliver se rozplakal vskutku velmi přirozeně. Paní Mannová ho počastovala sterým objetím, a co Oliver potřeboval mnohem víc, i krajícem chleba s máslem – aby se snad nezdál příliš vyhládlý, až přijde do špitálu. A tak s krajícem chleba v ruce a s chudinskou čepičkou z hnědého sukna na hlavě odcházel Oliver pod dozorem pana Bumbly z onoho bídného domova, kde tesknostu jeho útlého dětství jaktěživo nezjasnilo jediné vlídné slovo ani pohled. Ale přesto propukl v srdcelomný nářek, když se za ním branka zavřela. Opouštěl své malé druhy v bídě, a ať byli sebeubožejší, byli to jediní přátelé, jaké kdy poznal – a prvně v životě mu jeho dětské srdce prostoupilo vědomí, že je v tom velkém širém světě sám a sám.

Pan Bumble měřil cestu dlouhým rázným krokem a malý Oliver, který se ho pevně držel za zlatem premoanou manžetu, cupital vedle něho a na konci každé čtvrtmíle se vyptával, budou-li už „brzo tam“. Na tyto dotazy odpovídal pan Bumble velmi úsečně a nevrle, neboť chvilková vlídnost, kterou jalovcový střík v některých srdcích probouzí, tou dobou již vyprchala – a znova byl zas jen serbus.

Oliver nestrávil ve zdech špitálu ještě ani čtvrt hodiny a sotva stačil spořádat další krajíc chleba, když se pan Bumble, který ho hned po příchodu odevzdal do opatrování jedné stařeně, vrátil se sdělením, že toho dne zasedá rada, a oznámil mu, že rada řekla, že se k ní má ihned dostavit.

Protože si Oliver nedovedl dost jasně představit nějakou radu, která je živá a umí mluvit, byl tou zprávou téměř omráčený a nevěděl dost dobře, má-li se smát, nebo plakat. Ale neměl čas o věci přemýšlet, neboť pan Bumble ho klepl holí napřed do hlavy, aby ho probudil, a potom do zad, aby ho popohnal; přitom mu poručil,

aby šel s ním, a odvedl ho do velké vybílené místnosti, kde kolem stolu sedělo nějakých osm deset tlustých pánů. V čele stolu, usazen v křesle znatelně výš než ostatní, trůnil obzvlášť tlustý pán s tváří velmi kulatou a červenou.

„Pokloň se vzácné radě,“ řekl Bumble. Oliver si setřel dvě slzičky, které mu ustavičně vázly v očích, a protože neviděl nic jiného, co by při honičce mohlo sloužit za „radu“, než stůl, naštěstí se uklonil tomu.

„Jakpak se jmenuješ, chlapče?“ zeptal se pán na vysokém křesle.

Při pohledu na tolik pánů padl na Olivera takový strach, že se až roztrásl, a když ho serbus znovu klepl přes záda, docela se rozplakal. Z těchto dvou důvodů odpověděl hlasem velmi tichým a váhavým, načež jeden pán, nápadný svou bílou vestou, řekl, že je blbeček. To byla jistě znamenitá pomoc, jak chlapci dodat odvahy a zbavit ho všech rozpaků.

„Chlapče,“ promluvil pán na vysokém křesle, „dávej pozor, co povídám. Myslím, že víš, že jsi sirotek, co?“

„Co to je, prosím?“ zeptal se chudák Oliver.

„Ten kluk je doopravdy blbeček – hned jsem to věděl,“ ozval se pán v bílé vestě.

„Ticho!“ napomenul ho pán, který mluvil předtím. „Snad víš, že nemáš ani otce, ani matku a že tě vychovala obec, to snad víš, ne?“

„Ano, prosím,“ přisvědčil Oliver v hořkém pláči.

„Proč vůbec brečíš?“ zeptal se pán v bílé vestě. A věru že to byl úkaz vskutku neobyčejný. Co jen u všech všudy mohlo být tomu hochovi k pláči?

„Doufám, že se každý večer pěkně modlíš,“ připomněl jiný pán drsným hlasem, „a že jako dobrý křesťan ve všech svých modlitbách pamatuješ na ty, co tě živí a pečují o tebe.“

„Ano, prosím,“ vykoktal hošík. Pán, který promluvil poslední, měl nevědomky pravdu. Byl by to býval důkaz vskutku *pravého* křesťanství, kdyby se byl Oliver modlil za ty, kdo poskytovali stravu a péči *jemu*. Ale nemodlil se, protože ho tomu nikdo nenaučil.

„Nuže, hochu, přicházíš sem, aby ses něčemu naučil a osvojit si nějaké užitečné řemeslo,“ pravil rudolící pán na vysokém křesle.

„A tak zítra ráno v šest začneš dělat konopnou cupaninu,“ dodal nevrlý pán v bílé vestě.

Za sloučení obou těchto dobrodiní v jedinou prostou proceduru, jakou je cupování starých lodních lan na koudel, se Oliver na serbusův příkaz hluboce uklonil a potom ho jeho strážce chvatně odvedl na velký sál, kde hoch na hrubé, tvrdé pryčně vzlykal, až usnul. Věru skvělý příklad, jak lidumilný je anglický zákon. I obecním chudým dovoluje spát!

Nebohý Oliver! Jak tak ležel a spal v blahém nevědomí všeho kolem sebe, jistě netušil, že právě téhož dne dospěl výbor k rozhodnutí, které bude mít lví podíl na tom, jak se budou utvářet všechny jeho příští osudy. Ale stalo se. A s tímto výsledkem:

Členové tohoto výboru byli mužové velice moudří, důvtipní a hloubaví, a když se už jednou stalo, že obrátili pozornost k špitálu, rázem objevili, na co by obyčejní lidé nebyli přišli jaktěživi – že se v něm chudým líbí. Že je to učiněný veřejný zábavní podnik pro chudší vrstvy; hostinec, kde se nic nemusí platit, kde se, jak je rok dlouhý, podává bezplatná snídaně, oběd, svačina a večeře; prostě pozemský ráj, kde je jen samá hra a žádná práce. „Oho!“ řekl si výbor s chytráckou tváří. „Od toho tu jsme my, abychom to dali do pořádku – všemu tomu uděláme krátký konec.“

A tak se usnesli na zásadě, že všichni chudí budou mít na vybranou (neboť nikoho nechtějí nutit, kdepak) buďto pomaloučku umřít hladu v ústavě, nebo rychle mimo něj. S tím cílem na mysli si od vodárny zajistili nepřetržitou a neomezenou dodávku vody a od obchodníka s obilím občasnou dodávku malých množství ovesné krupice a vydávali třikrát denně porci řídké kaše, dvakrát v týdnu s přídávkem jedné cibule a v neděli s půlkou žemle. S ohledem na ženy zavedli ještě mnoho jiných moudrých a lidumilných předpisů, jež není nutné opakovat; poněvadž rozvodové řízení v Sudích

Dvorech bylo velice nákladné, laskavě se uvolili rozlučovat chudé manžele sami, a místo aby nutili manžela, aby se o svou rodinu staral, jak si počínali až dosud, prostě mu rodinu odňali a udělali z něho svobodného muže! Nelze odhadnout, kolik žadatelů o úlevu v těchto dvou bodech by se bylo vyrojilo ze všech společenských vrstev, nebýt tato úleva vázána na špitál. Avšak výboři byli hlavy prozíravé a proti takovému nebezpečí se pojistili: úleva byla nerozlučně spjata se špitálem a ovesnou kaší. A to lidi odstrašovalo.

Prvních šest měsíců po převedení Olivera Twista se tento režim dodržoval zvláště přísně. Zpočátku byl trochu drahý, neboť stouply účty pohřebního ústavu a také bylo nutno dát všem chovancům špitálu zabrat ve švech šaty, které po několika týdnech kašové diety plandaly na jejich vyhublém, scvrklém těle jako pytel. Ale stejně jako se tenčily postavy chovanců, tenčil se i jejich počet v ústavě – a výbor jásal.

Místnost, kde hoši dostávali jíst, byla kamenná haluzna s velkým měděncem na jednom konci, a z toho kotle rozdíl správců, za tím účelem opásaný zástěrou a za asistence jedné nebo dvou špitálnic, v hodinách jídla sběračkou kaši. Této slavnostní krmě dostal každý hoch polévkový koflík a nic víc – vyjma ve dny velkých veřejných svátků, kdy kromě toho dostal ještě osminku libry chleba. Misky nebylo třeba nikdy mýt. Hoši je vždycky vydřeli lžicí, že zas jen svítily, a když je takto vyleštili (což nikdy netrvalo tuze dlouho, neboť lžice byly bezmála stejně velké jako misky), seděli s očima přilepenýma na měděnc s výrazem tak chtivým, jako by od minuty byli hotovi spolknout nejen kotel, ale i celé jeho cihlové obezdění; přitom se neúnavně zabývali horlivým cucáním prstů ve snaze zachránit kdejakou zbloudilou kapičku kaše, která jim na ně snad náhodou stříkla. Hoši mívají obyčejně znamenitou chuť k jídlu. Oliver Twist a jeho druhové snášeli muka pomalého moření hladem tři měsíce, až konečně byli tak vyhladovělí a zdivočelí, že jeden hoch, jenž byl na svůj věk velký a podobné dietě nebýval zvyklý (neboť jeho otec

míval malou veřejnou jídelnu), svým kamarádům ponuře naznačil, že nedostane-li denně jednu misku kaše navíc, má strach, aby se jedné krásné noci nesebral a nesnědl chlapce, který spí vedle něho, a to byl náhodou slabý pacholíček útlého věku. Velký hoch měl divoký, hladový pohled a chlapci mu slepě uvěřili. Konala se porada a metal se los, kdo má toho dne jít po večeři k správci a požádat o přídavek – a los padl na Olivera Twista.

Nadešel večer a hoši zaujali místa u stolu. Správce v obvyklém kuchařském přstrojení se postavil k mēděnci a jeho špitálské pomocnice si stouply za něj. Každý hoch dostal svou porci kaše a dlouhou modlitbou se štědře děkovalo za skoupý božídárek. Kaše zmizela; chlapci si začali šuškat a mrkali na Olivera, jeho přímí sousedé ho štouchali loktem. Ačkoli ještě takové dítě, byl hlady zoufalý a z bídy všeho schopen. Vstal od stolu, s miskou a lžicí v ruce popošel ke správci a vlastní odvážností poněkud polekaný řekl:

„Prosím, pane, já bych chtěl ještě trochu.“

Správce byl tlustý, statný muž – ale zbledl jako stěna. V strnulém úžasu pouлил několik vteřin na malého buřiče oči a potom se podepřel o mēděnec, aby neupadl. Pomocnice byly zkoprnělé údivem, hoši strachy.

„Cože?“ vyrazil ze sebe správce konečně slabým hlasem.

„Prosím, pane,“ opakoval Oliver, „já bych chtěl ještě trochu.“

Správce se rozehnal sběračkou Oliverovi po hlavě, sevřel ho v pažích jako v kleštích a ječivým křikem volal serbusa.

Výbor právě vážně rokoval v důvěrném sezení, když se pan Bumble ve velkém rozčilení vřítíl do síně a na adresu pána na vysokém křesle vyhrkl:

„Pane Limbkins! Odpusťte, prosím, vašnosti, ale Oliver Twist chtěl ještě!“

Všemi to trhlo. Na kdekteré tváři se zračilo zděšení. „Ještě?“ opáčil pan Limbkins. „Vzpamatujte se, Bumble, a odpovězte mi jasně.

Rozumím vám dobře, že chtěl ještě, když už snědl večeři vyměřenou stravovacím řádem?“

„Ano, prosím,“ přisvědčil Bumble.

„Ten kluk bude viset,“ prohodil pán v bílé vestě. „Ten kluk bude jednou viset, to vím.“

Nikdo s proroctvím jasnozřivého pána nepolemizoval. Rozpředla se živá rozprava. Nařídili Olivera okamžitě zavřít do separace a druhý den vylepili na vnější stranu vrat vyhlášku nabízející odměnu pěti liber komukoli, kdo obci sejme z beder starost o Olivera Twista. Čili jinými slovy, nabízeli pět liber a Olivera Twista komukoli, ať muži nebo ženě, kdo potřebuje učedníka na jakékoli řemeslo, obchod nebo zaměstnání.

„Nic jsem ještě v životě nevěděl tak jistě,“ prohlásil pán v bílé vestě, když nazítří ráno klepal na vrata a četl si ceduli, „nic jsem v životě nevěděl tak jistě, jako že tenhle kluk bude jednou viset.“

Poněvadž zamýšlím v dalším ukázat, měl-li pán v bílé vestě pravdu nebo ne, ubíral bych možná tomuto vyprávění na zajímavosti (za předpokladu, že vůbec zajímavé je), kdybych se odvážil napovědět již nyní, vzal-li život Olivera Twista takový násilný konec nebo ne.

Kapitola třetí

Vypravuje, jak Oliver Twist měl velice namále a byl by dostal místo, které by rozhodně nebývalo sinekurou⁶

Celý týden po spáchání onoho bohaprázdného a rouhavého deliktu, že žádal o přídavek, zůstal Oliver v přísné samovazbě v tmavé a pusté komoře, do níž ho ve své moudrosti a milosti dal výbor uvrhnout. Na první pohled se nezdá nerozumné předpokládat, že kdyby byl choval náležitý pocit úcty k předpovědi pána v bílé vestě, byl by jednou provždy založil věštecký věhlas onoho mudrce tím, že by byl jeden cíp kapesníku uvázal na skobu ve zdi a na druhý by byl zavěsil sebe. Uskutečnění tohoto činu však stála v cestě jedna překážka, totiž fakt, že kapesníky jakožto předmět nesporně přepychový byly z výslovného rozkazu výboru shromážděného v radě, usnesením slavnostně vydaným a potvrzeným vlastnoručními podpisy i pečeti, pro všechny příští časy a věky nosu obecních chudých odepřeny. Ještě závažnější překážkou pak bylo Oliverovo mládí a dětinskost. Celý den jen usedavě plakal, a když nadešla dlouhá, truchlivá noc, zakryl si malýma ručkama oči, aby neviděl tmu, schoulil se do koutka a snažil se spát; ale co chvíli se s úlekem probouzel a celý roztřesený se tulil těsněji a těsněji ke zdi, jako by mu její povrch i přes svou studenost a tvrdost byl v temnotě a osamělosti, jež ho obklopovaly, jistou záštitou.

Necht' se však nepřátelé našeho chudinského systému nedomnívají, že Oliverovi bylo po dobu jeho uvěznění v samovazbě odepřeno všechno dobrodiní pohybu, potěšení ze společnosti nebo milosrdenství náboženské útěchy. Pokud se týká pohybu, bylo pěk-

6 Výnosné, snadné zaměstnání. *Pozn. red.*

ně studené počasí a Oliver směl každé ráno vykonávat tělesnou očistu mytím pod pumpou na kamenném dvoře pod dohledem pana Bumbala, který ho přitom chránil před nastydnutím a vléval mu do žil hřejivý pocit tím, že ho vytrvale častoval holí. Pokud se týká společnosti, přiváděli ho každý druhý den do síně, kde hoši jedli, a tam v družném kruhu dostal výprask jako veřejnou výstrahu a odstrašující příklad pro ostatní. A milosrdenství náboženské útěchy nejenže mu neodpírali, nýbrž denně ho v čas večerního modlení kopanci přihnali do téže haluzny a tam směl čerpat útěchu z poslouchání společné pokorné modlitby, rozšířené o zvláštní vložku vsunutou na příkaz výboru, v níž hoši úpěnlivě prosili boha, aby je učinil dobrými, ctnostnými, spokojenými a poslušnými a uchránil je od hříchů a nepravostí Olivera Twista, v modlitbě jasně označeného za bytost stojící pod výhradní záštitou a ochranou zlých mocností a za výtvor vyšlý přímo z dílny samého satanáše.

I přihodilo se jednoho rána, právě když se Oliverova situace vyvíjela takto slibně a utěšeně, že se po Hlavní třídě ubíral pan Gamfield, mistr kominický, a všemožně si lámal hlavu, jak a čím by zaplatil jisté nedoplatky nájemného, na jejichž vyrovnání začal jeho domácí pán velmi nepříjemně naléhat. Ani při nejoptimističtější odhadu nedokázal pan Gamfield vyšroubovat své finanční možnosti tak, aby mu do žádané částky nechybělo pět liber, a v jakémsi počtářském třeštění týral střídavě mozek sobě a hřbet oslovi, když vtom došel ke špitálu a do oka mu padla cedule vylepená na vratech.

„Pr-r!“ řekl pan Gamfield oslovi.

Osel tonul v hluboké roztržitosti – snad dumal, je-li mu souzeno dočkat se počastování nějakým tím zeleným košťálem, až doveze na místo dva pytle sazí, které má naložené na vozíku – a proto povel vůbec nezaznamenal a loudavě se pachtil dál.

Pan Gamfield zahučel pustou kletbu zatracující osla vůbec, ale obzvlášť těžce jeho oči, rozběhl se za ním a ušetřil mu takovou ránu do hlavy, že by byla každou jinou lebku než oslí nevyhnutelně

prorazila. Potom ho popadl za uzdu a prudce mu strhl hubu stranou jako něžnou připomínku, že není svým pánem, a touto metodou konečně osla obrátil. Potom mu dal ještě jednu ránu do hlavy, jen aby ho trochu přiomráčil, než se k němu vrátí. Když skončil tyto přípravy, zamířil k vratům, aby si vyhlášku přečetl.

U vrat právě stál s rukama za zády pán v bílé vestě, jenž před malou chvíličkou pronesl v radní síni několik hlubokomyslných výroků. Byl svědkem malé nepohody mezi panem Gamfieldem a oslem, a když řečený muž přistoupil k vratům, aby si přečetl ceduli, radostně se usmál, neboť na první pohled viděl, že pan Gamfield je přesně takový pán, jakého Oliver Twist potřebuje. Rovněž pan Gamfield se usmál, když vyhlášku přelouskal, neboť pět liber byla zrovna částka, kterou si tolik přál sehnat – a pokud šlo o hocha, který ji zatěžoval, tu již pan Gamfield věděl, jaký je ve špitále stravovací režim, a proto měl jistotu, že chlapec bude hezky droboučký exemplář, právě vhodný k prolézání a vymetání průduchů regulovaných klapkami. Přeslabikoval si tedy ceduli ještě jednou, od samého začátku až do konce, a potom si na znamení ponížené úcty pošoupl na hlavě beranici a oslovil pána v bílé vestě.

„Tuhle ten hoch, vašnosti, co ho chce dát obec do učení...“ osmělil se pan Gamfield.

„Jistěže, dobrý muži,“ pravil pán v bílé vestě s blahovolným úsměvem. „Co má být?“

„Dyby jako obec chtěla, aby se vyučil náramně pěknému řemeslu v zavedeném a počestném kominickém závodě,“ pokračoval pan Gamfield, „tak já zrovinka učedníka potřebuju a hnedka bysem si ho vzal.“

„Pojďte dál,“ vyzval ho pán v bílé vestě. Pan Gamfield se okamžik pozdržel, jen co si odskočil a dal oslovi ještě jednu ránu do hlavy a znovu mu škulb hubou na výstrahu, aby mu v jeho nepřítomnosti neujel, a potom následoval pána v bílé vestě do místnosti, kde ho Oliver prvně spatřil.

„Je to šeredné řemeslo,“ prohodil pan Limbkins, když Gamfield znovu projevil své přání.

„Kolikrát se už malí chlapci taky v komíně udusili,“ připomenul jiný pán.

„To jen proto, že mistr slámu namočil, než ji podpálil v komíně, aby dostal kluka dólu,“ odpověděl Gamfield. „To je pak jen samej kouř a žádněj plamen – jenže kouř není nic platnej, když jeden chce kluka přinutit, aby slez, anžto kouř ho jen uspí, a to maj právě kluci rádi. Kluci jsou náramně paličatí, páni, a ukrutně líný, a není nad pořádnej fajr, když je jeden chce dostat dólu natotata. A je to taky milosrdný, páni, anžto když kluk v komíně uvízne, tak trošku mu připíct nohy, hned ho to popožene, aby se koukal vyškrábat ven.“

Toto vysvětlení zjevně pána v bílé vestě nesmírně bavilo, ale pohled, který na něj vrhl pan Limbkins, mu jeho veselost okamžitě zarazil. Potom sestrčil výbor hlavy dohromady a několik minut rokoval, ale hlasem tak tlumeným, že bylo slyšet pouze slova „úspora výloh“, „dobrý dojem v knihách“ a „uveřejnit zprávu tiskem“. A ta byla možno zaslechnout jedině proto, že se s velkým důrazem velmi často opakovala.

Konečně šeptání ustalo, a když členové výboru znovu zaujali svá místa i důstojné vzezření, pan Limbkins pravil:

„Uvážili jsme váš návrh a nemůžeme ho schválit.“

„Vůbec ne,“ potvrdil pán v bílé vestě.

„Rozhodně ne!“ připojili se ostatní výboři.

Protože na panu Gamfieldovi čirou náhodou lpělo slabé podezření, že již tři nebo čtyři učedníky umlátíl, napadlo ho, nevezal-li si snad výbor z nějakého nevysvětlitelného rozmaru do hlavy, že při svém rozhodování má brát zřetel na tuto okolnost pro projednávanou otázku zcela irelevantní. Stalo-li se tak vskutku, bylo to v křiklavém rozporu s jejich obvyklým způsobem vyřizování obchodních záležitostí; ale nicméně, poněvadž nijak zvlášť netoužil tyto pověsti křísit, jenom mačkal v rukou čepici a volným krokem odcházel od stolu.

„Tak vy mi ho teda nedáte, páni?“ zeptal se pan Gamfield, když se u dveří ještě zastavil.

„Ne,“ odpověděl pan Limbkins, „neboť aspoň myslíme, když to je takové šeredné řemeslo, že by vám mělo stačit o něco menší výučné, než jaké jsme nabídli.“

Panu Gamfieldovi se rozjasnil obličej, když se rychlým krokem vrátil ke stolu a řekl:

„Tak co dáte, páni? Jářku, přec nebudete chudýho člověka přes-moc tlačit! Tak co dáte?“

„Podle mého je tři libry a půl až až,“ prohlásil pan Limbkins.

„To je o půl libry přeplaceno,“ ozval se pán v bílé vestě.

„Jářku, páni,“ opáčil Gamfield, „udělejte to čtyry libry. Udělejte to čtyry libry a máte ho na věčný časy z krku. Platí?“

„Tři a půl,“ opakoval pan Limbkins pevně.

„Helejte, páni. Říznem to teda napůl,“ naléhal Gamfield. „Tři libry a tři čtvrtě.“

„Ani o troník víc,“ zněla neústupná odpověď páně Limbkinsova.

„Sedřeli byste ze mě kůži, páni,“ bránil se Gamfield již zviklaně.

„Ale jděte, jděte, nesmysl!“ namítl pán v bílé vestě. „Byl by laciný i bez jediné vindry výučného. Berte ho a nehloupněte, člověče! Je to kluk pro vás jako stvořený. Sem tam potřebuje hůl, ta mu jen poslouží – a jeho strava vás nemusí přijít zrovna draho, protože co se narodil, ještě neměl žaludek plný. Ha, ha, ha!“

Pan Gamfield se poťouchle rozhlédl po tvářích kolem stolu, a když na všech viděl úsměv, ponenáhlu se začal usmívat i sám. Pláclí si. Pan Bumble dostal ihned rozkaz, aby ještě téhož dne odpoledne přivedl Olivera Twista k smírčímu soudci k podpisu a k schválení jeho učební smlouvy.

V souhlase s tímto rozhodnutím propustili malého Olivera k jeho nesmírnému údivu z vězení a nařídili mu, aby si oblékl čistou košili. Sotva tento velmi neobvyklý prostocvik dokončil, již mu pan Bumble vlastníma rukama přinesl misku kaše a k ní sváteční porci

osminky libry chleba. Při této úžasné podívané se Oliver hrozně žalostně rozplakal, neboť se nikoli nepřirozeně domníval, že se výbor jistě rozhodl za nějakým praktickým účelem ho zabít, protože jinak by ho jaktěživo nezačali takhle vykrmovat.

„Nebreč, ať nemáš červený voči, Olivere, ale pěkně sněz, co tady máš, a buď za to vděčnej,“ pravil pan Bumble nabubřele majestátním tónem. „Uděláme z tebe učedníka, Olivere.“

„Učedníka, pane?“ zvolalo dítě, roztřesené strachem.

„Tak, tak, Olivere,“ přitakal pan Bumble. „Ty hodný a blahořečený páni, co se vo tebe všichni staraj jako rodiče, Olivere, když už sám žádný nemáš, tě chtějí dát na učení, dát ti základ pro život a udělat z tebe mužskýho – třeba to pro vobec znamená výdaj tří a půl libry! – Tři a půl libry, Olivere! – sedumdesát šilinků! – jedno sto a štyrycet šestipencí! – a to všechno za nehodného sirotka, kterýho nikdo nemůže mít rád!“

Když se pan Bumble odmlčel, aby po tomto proslovu, proneseném hrozným hlasem, opět nabral dech, po tvářičce ubohého dítěte se rozkutálely slzy a propuklo v hořký pláč.

„Ale jdi,“ řekl pan Bumble trochu méně nabubřele, neboť mu v jeho samolibosti lichotilo, když viděl, jaký účinek vyvolala jeho výmluvnost. „Ale jdi, Olivere! Utři si rukávem od kabátku oči a nebreč si do kaše – to je přec ukrutná hloupost, Olivere, tohle dělat.“ A jistěže byla, protože v kaši bylo už beztak vody až dost.

Cestou k smírčímu poučoval pan Bumble Olivera, že se od něho nechce nic víc, než aby se tam tvářil vesele a spokojeně, a že se ho pán zeptá, jestli chce jít do učení, aby odpověděl, to že by opravdu hrozně rád. Obou těch příkazů slíbil Oliver uposlechnout, a to tím spíš, že mu pan Bumble mimoto ještě šetrně naznačil, že kdyby to či ono nesplnil, nikdo nemůže vědět, jak to s ním dopadne. Když došli do úřadovny, zavřel ho pan Bumble samotného do malé komůrky a napomenul ho, aby tam počkal, dokud si pro něho zas nepřijde.

Tam zůstal chlapec a s rozbušeným srdcem čekal půl hodiny. Po uplynutí této doby strčil konečně pan Bumble do dveří hlavu, tentokrát neozdobenou dvourohým kloboukem, a pravil hlasitě:

„Tak, Olivere, pojd', hošíčku, ukázat se pánovi!“ Jen ta slova pronesl, nasadil si pan Bumble přísný a hrozivý výraz a tlumeným hlasem dodal: „Pamatuj, co jsem ti řekl, kluku ničemná!“

Při tomto poněkud protikladném způsobu oslovení vypoukl Oliver nevinně oči panu Bumblovi do tváře, ale tento pán předešel jakékoli jeho vyjádření v té věci tím, že ho ihned odvedl do vedlejší místnosti, jejíž dveře byly otevřené. Byla to prostorná místnost s velikým oknem. Za psacím stolem seděli dva staří pánové s napudrovanými vlasy; jeden z nich četl noviny, kdežto druhý studoval s přispěním okulárů ze želvoviny malý list pergamenu, který ležel před ním. Před stolkem stál na jedné straně pan Limbkins a na druhé, s tváří částečně umytou, pan Gamfield; mimoto postávali v místnosti dva nebo tři hřmotní mužové v holínkách.

Starý pán s brýlemi začal ponenáhlu nad svým kouskem pergamenu klímat, a když pan Bumble postavil Olivera před psací stůl, nastala krátká pauza.

„To je ten hoch, Vaše Blahorodí,“ ohlásil pan Bumble. Starý pán, který četl noviny, zvedl na okamžik hlavu a zatáhl druhého pána za rukáv, načež se posledně řečený starý pán probral.

„Á, to je ten hoch?“ zeptal se starý pán.

„To je von, prosím,“ přisvědčil pan Bumble. „Pokloň se panu smírcímu, hošíčku.“

Oliver se vzchopil a poklonil se, jak nejuctivěji dovedl. S očima upřenými na napudrované hlavy hodnostářů totiž právě dumal, rodí-li se všechny vrchnosti už s tím bílým práškem na hlavě a jsou-li právě proto od té chvíle již navždy vrchnostmi.

„I hled'me,“ pravil starý pán, „to se mu asi kominictví moc líbí, co?“

„Je do toho celej divej, Vaše Blahorodí,“ opáčil Bumble a potají Olivera štípl, aby mu dal na srozuměnou, že udělá líp, když neřekne, že ne.

„A tedy *chce* být kominíkem, že?“ vyptával se starý pán dále.

„Kdybysme ho zejtra dali učit na každý jiný řemeslo, tak v tu ránu by od něj utek, Vaše Blahorodí,“ odpověděl Bumble.

„A tento muž, co má být jeho mistrem – vy, pane – budete s ním zacházet vlídně a živit ho a vůbec o něho pečovat, jak se sluší a patří, že?“ pravil starý pán.

„Když už jednou řeknu, že jo, tak to taky tak myslím,“ odpověděl pan Gamfield zarputile.

„Vaše řeč zní drsně, příteli, ale vypadáte na počestného, dobrosrdečného člověka,“ pravil starý pán, když stočil brýle směrem k uchazeči o Oliverovo výučné, jehož zlotřilý obličej byl učiněné zrcadlo vši krutosti. Ale smířčí byl napůl dětinský, a proto se od něho nedalo rozumně očekávat, že rozpozná to, co jiní lidé.

„To taky doufám, že jsem, pane,“ prohlásil pan Gamfield s ohyzdně sladkým úsměvem.

„Nepochybuji, že jste, příteli,“ odpověděl starý pán, nasadil si brýle pevněji na nos a rozhlédl se po stole, kde má kalamář.

To byla rozhodující chvíle Oliverova života. Kdyby byl kalamář stál na místě, kde podle mínění starého pána být měl, byl by do něho pán namočil pero a podepsal učební smlouvu, a v ten okamžik by byl pan Gamfield Olivera popadl a odvedl. Avšak protože tomu osud chtěl, měl kalamář přímo pod nosem, a z toho vyplynulo, jak se samo sebou rozumí, že ho hledal po celém stole, ale nenašel ho. A že se při tom hledání náhodou podíval také přímo před sebe, zachytil jeho zrak bledou a vyděšenou tvář Olivera Twista, který přes všechny Bumblovy varovné pohledy a štípance pozoroval odporný obličej svého budoucího pána s výrazem prostoupeným hrůzou a bázní tak zřejmou, že si ho nemohl mylně vykládat ani poloslepý smířčí.

Starý pán se zarazil, odložil pero a podíval se z Olivera na pana Limbkinse, který se snažil tvářit vesele a rádoby lhostejně šňupal.

„Ale hošíčku!“ zvolal starý pán a nahnul se přes psací stůl. Oliver sebou při tom zvuku škulbl. Snadno ho lze za to omluvit – starý pán

totiž pronesl ta slova vlídně a neznámé zvuky člověka lekají. Prudce se roztrásl a propukl v pláč.

„Ale hošíčku!“ pravil starý pán. „Vypadáš nějaký bledý a vyděšený. Co ti je?“

„Stoupněte si kousek dál od něho, serbusi,“ nařídil druhý smírčí, odložil noviny a se zájmem v tváři se naklonil kupředu. „No, chlapče, hezky pověz, co ti je – nic se neboj.“

Oliver padl na kolena, sepjál ruce a úpěnlivě prosil, aby ho znovu dali zavřít do té tmavé komory – aby ho mořili hladu – bili ho – třeba i zabili, když budou chtít – všechno raději, než aby ho poslali pryč s tím strašným člověkem.

„No ne!“ zvolal pan Bumble a s krajně okázalou důstojností zdvihl ruce i oči. „No ne, Olivere! Už jsem v životě viděl hodně mazanejch a potměšilejch sirotků, ale ty jsi snad ze všech těch nestoudníků nejhorší.“

„Bud'te zticha, serbusi,“ přikázal druhý starý pán, když pan Bumble ze sebe vysoukal tento složitý superlativ.

„Račte odpustit, Vaše Blahorodí,“ namítl pan Bumble, který nemohl uvěřit, že slyšel správně. „To mluvilo Vaše Blahorodí ke mně?“

„Ano. Bud'te zticha!“

Pan Bumble zkoprněl úžasem. Obecnímu sluhovi poroučet, aby byl zticha! Morální revoluce!

Starý pán v brýlích ze želvoviny pohlédl na svého druha a ten významně přikývl.

„Tuto učební smlouvu odmítáme schválit,“ rozhodl starý pán a s těmi slovy odhodil list pergamenu stranou.

„Doufám,“ koktal pan Limbkins, „doufám, že na základě nedoloženého svědectví pouhého dítěte nedospěje slavný soud k úsudku, že se obecní činovníci provinili jakýmkoli nepatřičným jednáním.“

„Soud není povinen pronášet v té věci jakýkoli úsudek,“ opáčil druhý starý pán ostře. „Odveďte chlapce zpátky do špitálu a zacházejte s ním vlídně. Zdá se, že to potřebuje.“

Téhož večera pán v bílé vestě nejvýš rozhodně a určitě prohlásil, že Oliver nejen skončí na šibenici, ale že ho nádavkem k tomu ještě vykuchají a rozčtvrtí. Pan Bumble potřásl s ponurou tajemností hlavou a řekl, že by si přál, aby Oliver šel do sebe, a k tomu pan Gamfield dodal, že by si přál, aby šel k němu – což, ačkoli ve většině otázek byl se serbusem zajedno, vypadalo jako přání diametrálně odlišného charakteru.

Nazítří ráno bylo veřejnosti znovu oznámeno, že Oliver Twist je opět „k mání“, a že kdokoli je ochoten se uvázat v jeho majetnictví, dostane vyplaceno pět liber odměny.

Kapitola čtvrtá

*Oliverovi se nabízí jiné místo,
a tak učiní první krok do občanského života*

Vznešené rodiny, nemohou-li mladému muži, který dospívá, zajistit výhodné postavení ani stávajícím vlastnictvím, ani majetkovým nápadem zpětným, budoucím nebo očekávaným, mívají velmi zhusta ve zvyku poslat ho na moře. Řídě se příkladem tak moudrým a prospěšným, vstoupil výbor v společnou úradu, nebylo-li by výhodné Olivera Twista vypravit na nějakou malou obchodní loď, plující do některého pěkného nezdravého přístavu. Tento plán se nabízel jako to nejlepší, co lze s hochem vůbec počít, neboť bylo pravděpodobné, že ho pán lodi jednoho krásného dne v laškovné náladě po obědě umrská nebo mu železnou tyčí rozrazí lebku – kterážto kratochvíle, jak je všeobecně známo, je u pánů onoho druhu zábavou velice oblíbenou a běžnou. Čím déle pohlížel výbor na příklad z tohoto hlediska, tím všestrannější se jevíly výhody toho kroku, a tak dospěl nakonec k závěru, že jediná cesta, jak se o Olivera účinně postarat, je poslat ho bez meškání na moře.

Vyslali tedy pana Bumbla na předběžné výzvědy s tím cílem, aby se porůznu přeptal, nenašel-li by se někde takový či onaký kapitán, který hledá mladého plavčíka bez přítelíčka na světě, a právě se pan Bumble vracel do špitálu, aby podal zprávu o výsledku svého pátrání, když vtom se u vrat srazil s nikým menším než s panem Sowerberrym, místním pohřebníkem.

Pan Sowerberry byl velký, vyzáblý, hranatý muž, oblečený do oblýskaných černých šatů, spravovaných bavlněných punčoch téže barvy a tomu odpovídajících střevíců. Příroda ho sice nenadala usměvavými rysy, ale vcelku s velkou oblibou pěstoval stavovský

humor. Měl pružný krok a jeho obličej prozrazoval žertovné rozpoložení, když přistoupil k panu Bumblovi a srdečně mu potřásl rukou.

„Vzal jsem právě míru těm dvěma ženským, co včera umřely, pane Bumble,“ ohlásil pohřebník.

„Z vás bude jednou ještě boháč, pane Sowerberry,“ prohlásil serbus a hrábl palcem a ukazováčkem do tabatěrky, z níž mu pohřebník nabízel a která byla důmyslnou miniaturou sklapovací rakve. „Járku, z vás bude jednou ještě boháč, pane Sowerberry,“ opakoval pan Bumble a přátelsky přitom poklepával holí pohřebníkovi na rameno.

„Myslíte?“ zeptal se pohřebník tónem, který pravděpodobnost této události napůl připouštěl a napůl popíral. „Ceny povolené výborem jsou strašně knop, pane Bumble.“

„Však ty vaše rakve taky,“ opáčil serbus s náběhem k smíchu navlas tak patrným, jak si smí dovolit velký hodnostář.

To pana Sowerberryho náramně pobavilo, jak se od něho také samozřejmě čekalo, a rozesmál se, že dlouho nevěděl, kdy přestat. „No teda, pane Bumble,“ řekl konečně, „to se musí přiznat, od toho času, co se zavedl ten nový stravovací řád, jsou rakve krapet užší a mělčí, než bývaly předtím – ale nějaký ten výdělek jeden mít musí, pane Bumble. Řádně vyschlé dřevo je drahé zboží, pane, a všechno železné kování sem vozíme po vodě až z Birminghamu.“

„Inu jo,“ řekl pan Bumble, „každý řemeslo má svý stinný stránky. Přiměřenej vejdělek je samo sebou docela přípustnej.“

„Ovšem, ovšem,“ přisvědčil pohřebník. „A když nevydělám zrovna na tomhle artiklu nebo na tom, no, nakonec si přeci jen nějak přijdu na své, víme? He, he, he!“

„Ba právě,“ přikývl pan Bumble.

„Ačkoli musím říct,“ pokračoval pohřebník, navazuje na nit svých vývodů tam, kde ji obecní sluha přetrhl, „ačkoli musím říct, pane Bumble, že musím zápolit s jednou obrovskou nevýhodou – že totiž

právě tlustí odcházejí nejdřív. Takoví, co viděli lepší časy a dlouhý roky platili obecní dávky, zhasínají první, když přijdou do špitálu – a dejte si říct, pane Bumble, takové tři čtyři coule na to, než kolik jeden počítal, udělají člověku pořádnou díru do rozpočtu – zvlášť když má jeden na starost ještě rodinu, pane.“

Poněvadž to pan Sowerberry říkal s náležitým rozhořčením člověka, jemuž se děje křivda, a poněvadž pan Bumble vycitoval, že to nakonec vlastně vrhá jistý stín na čest obce, pokládal posléze jmenovaný pán za radno změnit předmět hovoru. A protože mu v hlavě ležel především Oliver Twist, zavedl hovor na něj.

„Abych nezapomněl,“ začal pan Bumble, „nevíte náhodou vo někom, kdo potřebuje hochu, co? Obecního sirotka na vyučení, co nám je pro tu chvíli přítěží – žernovem, abysme tak řekli, na kulaturním krku? Za skvělejších podmínek, pane Sowerberry, za skvělejších podmínek!“ Mezi řečí zdvihl pan Bumble hůl k vyhlášce nad hlavou a třikrát důrazně klepl na slova „pět liber“, vysazená samými velkými písmeny ze stojaté latinky obrovských rozměrů.

„I sakulente,“ zvolal pohřebník a uchopil pana Bumbly za zlatem oprýmkovanou klopou jeho úředního kabátu, „vždyť zrovinka o tom jsem si s vámi chtěl promluvit. Abyste věděl – jejda, to jsou nóbl knoflíky, pane Bumble! Ještě jsem si jich ani nevšiml.“

„To si myslím, jsou moc pěkný,“ přisvědčil serbus, sklonil hlavu a pyšně se zadíval na velké mosazné knoflíky, které mu zdobily kabát. „Je na nich vypresovaný to samý co na vobecní pečeti – milosrdnej Samaritán, jak ošetřuje nemocnýho a zraněnýho člověka. Ten kabát jsem dostal vod vejboru prezentem k Novýmu roku, pane Sowerberry. Prvně jsem ho měl na sobě, pamatuju, když jsem asistoval při vyšetřující porotě stran toho zbídačelýho kramáře, co umřel vo půlnoci v tom průjezdu.“

„Už si vzpomínám,“ potvrdil pohřebník. „Porota tenkrát rozhodla: Smrt zaviněná prochladnutím a nedostatkem základních životních potřeb – mám pravdu?“

Pan Bumble přikývl.

„A vynesla myslím vůbec zvláštní výrok,“ pokračoval pohřebník, „protože připojila nějaký dodatek jako v tom smyslu, že kdyby býval chudinský dozorce...“

„Chm! Bláznovství!“ přerušil ho serbus. „Kdyby si vejbor měl všímát všech nesmyslů, co taková nevědomá porota nažvaní, to by měl práce, že by nevěděl co dřív.“

„Svatá pravda,“ přisvědčil pohřebník. „To by teda měl.“

„Porotci,“ pravil pan Bumble a sevřel hůl pevně v hrsti, jak mívával ve zvyku, když se v něm začínala bouřit krev, „porotci jsou nekra-
motná, prostá, potměšilá cháska.“

„To teda jsou,“ přikývl pohřebník.

„Nemají v sobě kusa filozofie nebo hospodářského rozhledu, ani co by za nehet vešlo,“ řekl serbus a opovržlivě luskl prsty.

„To teda nemají,“ potvrdil pohřebník.

„Hnusejí se mi,“ řekl serbus, v obličejí čím dál tím rudější.

„To mně teda taky,“ souhlasil pohřebník.

„Já jen bych si přál, abysme nějakou takovou jankovatou porotu dostali na pár tejdnu k nám do oustavu,“ pokračoval serbus. „Z těch pravidel a předpisů vejboru by jí brzo spad hřebínek.“

„To určitě, žádný strach,“ přikývl pohřebník a souhlasně se při těch slovech usmíval, aby utišil rostoucí hněv rozhořčeného obecního hodnostáře.

Pan Bumble si sundal dvourohý klobouk, z hloubi jeho dýnka vylovil šátek, setřel si z čela pot, který ho samou zlostí zalil, opět si dvourohák nasadil, obrátil se k pohřebníkovi a již klidnějším hlasem pravil:

„No jářku – co teda s tím klukem?“

„Aha,“ vzpamatoval se pohřebník, „no, přeci víte, pane Bumble, že platím mastnou chudinskou dávku.“

„Hm,“ zahučel pan Bumble, „tak co?“

„No,“ odpověděl pohřebník, „tak mě napadlo, že když platím tolik na chudé, mám taky právo dostat z nich zpátky, kolik jen můžu, pane Bumble. A tak – a tak – myslím, že si toho kluka vezmu sám.“

Pan Bumble popadl pohřebníka pod paždím a odvedl ho do budovy. Pan Sowerberry pobyl pět minut v důvěrném hovoru s výborem a bylo dohodnuto, že ještě týž večer k němu Oliver přijde „na průbu“ – rčení, jež v případě obecního učedníka znamená, že shledá-li mistr po krátké zkušební době, že z hochy vytluče dost práce, aniž do něho musí cpát tuze mnoho jídla, dostane ho na určitou řadu let a může si s ním dělat, co se mu zlíbí.

Když toho večera přivedli malého Olivera před „pány“ a ti mu oznámili, že ještě dnes půjde do služby k rakváři jako hoch pro všechno a kdyby si na to místo stěžoval nebo se kdy vrátil znovu obci na krk, že ho pošlou na moře, kde ho někdo buďto utopí, anebo mu rozmlátí hlavu, jak se zrovna nahodí, dal najevo tak málo pohnutí, že ho jednomyslně prohlásili za otrlého mladého ničemu a panu Bumblovi nařídili, aby ho okamžitě odvedl.

Leč třebaže bylo zcela přirozené, že spíš než kdo jiný na světě právě náš výbor musí podlehnout silnému pocitu ctnostného pohoršení a zděšení, projeví-li kdokoli sebemenší známku nedostatku citu, v daném případě byli páni značně na omylu. Prostá skutečnost byla, že Oliver, místo aby měl citu tuze málo, měl ho spíš tuze mnoho; a byl na nejlepší cestě k tomu, že vlivem špatného zacházení, jehož se mu až dosud dostávalo, na celý život propadne zvířecí otupělosti a zarputilosti. Zprávu o svém novém údělu vyslechl bez jediného hlesu, a když mu do ruky strčili jeho zavazadlo – jež nebylo nijak těžko unést, protože všechno se vešlo do papírového balíčku asi šest palců krát šest velkého a tři palce vysokého – stáhl si čepici do čela, znovu se chytil manžety na páně Bumblově rukávu a dal se tímto hodnostářem odvést do nového očiště.

Chvilí táhl pan Bumble Olivera za sebou bez povšimnutí i beze slova – neboť serbus nesl hlavu velmi vysoko, jak se na serbusa

vždycky patří – a protože bylo ten den větrno, byl malý Oliver úplně zahalen rozevlátými šosy páně Bumblova kabátu, jak je vítr rozvíval a odhaloval v plné kráse jeho revérovou⁷ vestu a hnědavé sametové podkolenice. Když se však přiblížili k cíli cesty, uznal pan Bumble za účelné shlédnout z výše a přesvědčit se, je-li hoch řádně způsobilý předstoupit před zkoumavé oko nového pána. A to také s vhodným a patřičným výrazem milostivého ochráncovství vzápětí učinil.

„Oliver!“ pravil pan Bumble.

„Prosím, pane?“ odpověděl Oliver tichým, třaslavým hlasem.

„Dej tu čepici z očí a drž hlavu hezky rovně, panáčku!“

Třebaže Oliver ihned učinil, co se od něho žádalo, a hřbetem volné ruky si hbitě přetřel oči, přece mu v nich zůstala slza, když je pozdvihl k svému průvodci. A protože na něj pan Bumble upíral přísný pohled, skutálela se mu po tvářičce. Za ní následovala hned druhá a další. Dítě se silně bránilo, ale všechna jeho snaha byla marná. Vytáhlo druhou ruku z ruky pana Bumbly a oběma si zakrylo tvář – a plakalo, až mu mezi bradou a hubenými prstíčky prosakovaly slzy.

„No ne!“ zvolal pan Bumble, zarazil se na místě a vrhl na malého svěřence pohled plný hluboké zloby. „No ne! Viděl jsem už v životě něco nevděčnějších a zlejších kluků, ale takovýho jako ty, Oliver, jsem ještě –“

„Ne, prosím, ne,“ vzlykal Oliver a křečovitě se držel ruky, která třímala dobře známou hůl, „ne, prosím, ne! Já budu doopravdy hodný, doopravdy, doopravdy budu hodný, prosím! Jsem hrozně malý, pane, a jsem tak – tak –“

„Co seš tak?“ ptal se pan Bumble užasle.

„Tak sám, pane! Tak hrozně sám!“ plakalo dítě. „Nikdo mě nemůže ani vidět. Ach pane, prosím vás, pěkně vás prosím, neztejte se na mě!“ Dítě si bušilo pěstičkou na srdce a hledělo svému společníku do obličeje se slzami hořkého bolu.

7 S klopami. *Pozn. red.*

S jistým údivem zíral pan Bumble po několik okamžiků na Oliverův žalostný a bezbranný zjev, a když si třikrát čtyřikrát chraplavě odkašlal a zahučel něco „vo tom protivným kašli“, poručil Oliverovi, aby si utřel oči a byl hodný. Potom ho znovu vzal za ruku a mlčky s ním kráčel dál.

Pohřebník, který právě zahradil okna krámu okenicemi, zrovna při světle vskutku stylové kalné svíčky něco zapisoval do obchodního deníku, když vešel pan Bumble.

„Aha!“ zvolal pohřebník, uprostřed slova přestal psát a zdvihl oči od knihy. „To jste vy, Bumble?“

„Nikdo jinej, pane Sowerberry,“ odpověděl serbus. „Jáčku! Přived jsem toho hocha.“ Oliver se poklonil.

„Hm, tak to je teda ten hoch?“ zeptal se pohřebník a zvedl svíčku nad hlavu, aby na Olivera lépe viděl. „Hej, manželko, byla bys tak hodná a přišla na moment sem, má milá?“

Z pokojíku za krámem se vynořila paní Sowerberryová, žena sražená, hubená a svažtělá, s tváří dračice.

„Tohle je, má milá,“ ohlásil pan Sowerberry uctivě, „ten hoch ze špitálu, co jsem ti o něm povídal.“ Oliver se znovu poklonil.

„Jémine,“ podivila se pohřebníková žena, „ten je malinkej!“

„No, krapet malej je,“ připustil pan Bumble a zadíval se na Olivera, jako by to byla jeho vina, že není větší, „vopravdu je malej. To se nedá popřít. Však on vyroste, paní Sowerberryová – von vyroste.“

„Chm, to bych řekla, že vyroste,“ odpověděla jmenovaná žena nedůtklivě, „na naší zdravě! Já na těch obecních dětech žádnou úsporu nevidím, já nikdy – anžto vydržovat je stojí dycinky víc, než zač stojejí. Ale to se ví, mužský si dycky myslěj, že tomu rozuměj líp. Pojď sem! A syp se dolů, vyžle hubený.“ S těmi slovy otevřela pohřebníková žena boční dveře a postrčila Olivera z příkrých schodů, vedoucích do vlhké a tmavé kamenné kobky – předsíňky, položené před uhelným sklepem a nazývané „kuchyní“ – , kde sedělo špinavé rozcuchané děvče v sešmačchaných střevících a nemožně roztrhaných modrých vlněných punčochách.

„Heleď, Karolínó,“ poručila paní Sowerberryová, která sešla hned za Oliverem dolů, „dej tuhle tomu chlapci trošku z těch studených zbytků, co jsme schovali pro Reka. Od samýho rána netrefil domů, tak ať se obejde bez nich. Podle mýho nebude tuhle chlapec tak vyběravý, aby to nejed – že ne, chlapče?“

Oliver, jemuž při zmínce o jídle zajiskřily oči a který se jen třásl dychtivostí je zhltnout, odpověděl, že ne, a tak před něj děvče postavilo plný talíř masných odřezků.

Přál bych si, aby některý vypasený filozof, jemuž se jídlo a pití mění v těle v žluč a jemuž krev ustydla v led a srdce v kámen, byl mohl vidět Olivera Twista, jak se vrhl na lahodnou krmí, o kterou nestál pes. Přál bych si, aby mohl být svědkem strašlivé lačnosti, s níž Oliver rval ony droby na kousičky se vší dravostí tvora hladu zmučeného. Jen jedno bych si přál ještě víc, a to, vidět téhož filozofa, jak se s touž chutí sám krmí týmž jídlem.

„No,“ řekla pohřebníková žena, když Oliver spolykal večeři – což pozorovala s němým zděšením a s bázlivou předtuchou jeho budoucího apetytu – „užs to sněd?“

Protože už nic k snědku v dohledu nebylo, Oliver přisvědčil, že ano.

„Tak pojd' se mnou,“ vyzvala ho paní Sowerberryová, popadla blikavou a učouzenou lampičku a vykročila před ním po schodech nahoru. „Ležet budeš pod pultem. Nevadí ti, že budeš spát mezi rakvema, vid'? Ale stejně by to bylo málo platné, i kdyby ti to vadilo, protože jinde spát nemůžeš. Tak pojd', nezdržuj mě tady celou noc!“

Oliver již déle neotálel a povolně následoval svou novou paní.

Kapitola pátá

Oliver se seznamuje s novými druhy, jde poprvé v životě na pohřeb a tvoří si nepříznivý úsudek o živnosti svého pána

Když zůstal Oliver v pohřebníkově krámě sám, postavil lampičku na truhlářskou hoblici a plaše se kolem sebe rozhlížel s pocitem uctivé bázně a hrůzy, což mnozí lidé o hodně starší než on jistě bez námahy pochopí. Nedodělaná rakev na černém podstavci, která stála uprostřed krámu, vypadala tak pochmurně a tak připomínala smrt, že kdykoli mu oči zabloudily k tomu příšernému předmětu, vždycky se zimničně roztrásl a téměř očekával, že z něho před jeho očima pomalu zvedne hlavu nějaká strašlivá postava a vyděsí ho až k šílenství. O zed' byla v pravidelném rozestupu opřena dlouhá řada jilmových prken, všech příříznutých do stejného tvaru, a v kalném přítmí vypadala jako nahrbení duchové s rukama v kapsách u kalhot. Po zemi se válely štítky na rakve, jilmové hobliny, hřebíky s lesklými hlavičkami a ostřížky černé látky a stěnu za pultem zdobilo výrazné zpodobení dvou hlídačů mrtvol se silně naškrobeným nákrčníkem, stojících na stráži u portálu honosného obydlí, k němuž zpovzdáli přijíždí furgon⁸ tažený čtyřmi bujnými vraníky. V krámě bylo dusno a horko. Vzduch se zdál zamořený pachem rakví. Kout pod pultem, kam Oliverovi hodili koudelový slamníček, vypadal jako hrob.

To však nebyly jediné smutné pocity, které Olivera skličovaly. Byl sám v cizím prostředí: a všichni víme, jak v podobné situaci i nejsrdnatějšího z nás někdy mrazí a jak se cítí opuštěný. Chlapec neměl jediného přítele, o kterého by stál nebo který by stál o něho. Neměl

8 Nákladní vůz. Pozn. red.

čerstvou lítostivou vzpomínku na nedávné rozloučení s někým, ani mu na srdce těžce nedoléhala nepřítomnost nějaké milované a v dobré paměti chované tváře, ale přesto mu u srdce těžko bylo – a když zalézal do svého těsného lůžka, přál si, aby to byla rakev jeho a aby ho mohli uložit ke klidnému a věčnému spánku do hřbitovní půdy, kde by mu nad hlavou hebce ševalila vysoká tráva a hluboký hlas starého zvonu by ho ve spánku konejšil.

Ráno Olivera probudilo hlučné kopání do dveří krámu; než na sebe stačil naházet šaty, opakovaly se tyto hněvivé a prudké pohyby zvenčí aspoň pětadvacetkrát. Když začal sundávat řetěz, nohy přestaly a spustil hlas.

„Tak votevřeš, nebo ne!“ křičel hlas patřící k nohám, které předtím kopaly do dveří.

„Už otvírám, prosím,“ odpověděl Oliver, zatímco vyvěšoval řetěz a otáčel klíčem v zámku.

„Ty jsi asi ten novej učedník, vid’?“ štěkl hlas do klíčové dírky.

„Ano, prosím,“ přisvědčil Oliver.

„Kolik ti je?“ vyzvídal hlas.

„Deset, prosím,“ odpověděl Oliver.

„To si piš, co jich ode mě nahrabeš, až budu v krámě,“ řekl hlas, „jen počkej, ten vejřez, ty spratku špitálnická!“ A když pronesl tento laskavý příslib, pustil se hlas do hvízdání.

Oliver již musil příliš často podstoupit proceduru, kterou právě uvedené velice plastické dvouslabičné slovo naznačuje, aby choval i sebenepatrnější pochybnost, že vlastník hlasu, ať už je to kdo chce, svému slibu vskutku poctivě dostojí. Třaslavou rukou odsunul závoru a otevřel dveře.

Několik vteřin se Oliver rozhlížel ulicí na jednu stranu i na druhou, i naproti v pevném domnění, že neznámý, který s ním hovořil klíčovou dírkou, asi kousek pooděšel, aby se v chůzi zahřál; neviděl totiž nikoho jiného než velkého výrostka, fundatistu vydržovaného z chudinské nadace, kterak sedí na patníku před domem a pojídá

krajíc chleba s máslem, z něhož kapesním nožem ukrajuje kusy tak velké, jaké stačí pojmout jeho ústa, a pak je velmi hbitě polyká.

„Odpustte, prosím,“ řekl konečně Oliver, když viděl, že se neobjevuje žádný jiný návštěvník, „to jste klepal vy?“

„Já kopal!“ opáčil nadanec chudinského fondu.

„Potřebujete, prosím, rakev?“ zeptal se Oliver prostomyslně.

Na ta slova se nadanec zatvářil hrozně divoce a odsekl, že nebude trvat dlouho a bude ji potřebovat Oliver, bude-li si dovolovat takové vtipy ke svým nadřízeným.

„Podle mého asi nevíš, kdo jsem, vid', špitálního?“ pokračoval nadanec v řeči a s mentorskou vážností přitom slezl z patníku.

„Ne, prosím,“ přiznal Oliver.

„Jsem *pan* Noe Claypole,“ prohlásil se fundatista, „a ty seš pode mnou. Koukej sundat okenice, všiváku líná!“ S těmi slovy uštědřil pan Claypole Oliverovi kopanec a s důstojným vzezřením, které mu dodávalo velice na vážnosti, vstoupil do krámu. Pro hlavatého výrostka nemotorné postavy s malýma očkama v tupé tváři je jistě za všech okolností těžké vypadat důstojně; ale nepoměrně těžší to pro něj je, když k těmto osobním půvabům přistupuje ještě červený nos a krátké žluté kalhoty.

Když Oliver vysadil okenice a rozbil jednu skleněnou tabuli, jak se pod tíhou první desky snažil dovrávorat na malý dvorek vedle domu, kam se přes den ukládaly, Noe mu s nimi milostivě pomohl; než se však k této pomoci snížil, utěšil Olivera ujištěním, že to „slízne“. Brzy potom sešel dolů pan Sowerberry. Krátce po něm se objevila paní Sowerberryová. A když to Oliver přesně podle Noemovy předpovědi „slízl“, následoval mladého pána Noema dolů po schodech k snídani.

„Pojď sem k ohni, Noe,“ řekla Karolína. „Schovala jsem ti od pány snídane pěkný plátek slaniny. Olivere, zavři ty dveře za zády pana Noema a vem si ty zbytky, co jsem ti nachystala na víko od chlebníku. Tady máš čaj – odnes si to tamhle na tu truhlu a vypij

si ho tam. A hod' sebou, protože tě budu potřebovat, abys poklidil v krámě. Slyšíš?"

„Slyšíš, špitálníku?“ dodal Noe Claypole.

„Proboha, Noe,“ podivila se Karolína, „co jsi ty za divnýho tvora! Proč nedáš tomu klukovi pokoj?“

„Proč že mu nedám pokoj?“ opáčil Noe. „Tomu přece dávaj všichni pokoj, má ho až nad hlavu. Ani táta, ani máma se mu jaktěživo nebudou do ničeho plíst. Všechno příbuzenstvo ho nechává dělat, co sám chce. No ne, Karolíno? He, he, he!“

„Jsi mi ty divnej pavouk,“ odpověděla Karolína a propukla v srdečný smích, v němž jí přizvukoval i Noe. Když skončili, zadívali se oba pohrdavě na nebohého Olivera Twista, kterak sedí na truhle v nejstudenějším koutě místnosti, třese se zimou a jí okoralé zbytky, zvlášt' pro něho uschované.

Noe sice byl chudinský nadanec, ale nikoli přímo špitální sirotek. Nebyl nalezenec, neboť mohl svůj rodokmen stopovat až k rodičům, kteří bydlili zcela blízko; jeho matka byla pradlena a otec voják alkoholik, propuštěný s dřevěnou nohou a s penzí dvou a půl pence a nevyjádřitelného zlomku denně. Učedníci ze sousedství ho již dlouho na veřejné ulici častovali potupnými přezdívkami „koženkář“, „almužník“ a podobně a Noe snášel tyto nadávky bez odpovědi. Ale když mu nyní náhoda přivedla do cesty bezejmenného sirotka, na kterého smí i nejnižší pária ukázat prstem opovržení, hojil se na něm i s úroky. To skýtá skvělou látku k přemýšlení. Ukazuje nám to, co krásného se dá z lidské povahy vypěstovat a jak nestranně se tytéž pomilováníhodné vlastnosti vyvíjejí u nejvznešenějšího lorda i u nejšpinavějšího almužníčka.

Když Oliver přebýval v pohřebníkově domě již asi tři nebo čtyři týdny a manželé Sowerberryovi – po zavření krámu – spolu seděli v malém zadním pokojíku u večere, pohlédl pan Sowerberry několikrát uctivě na svou choť a pravil:

„Má milá –“ Měl toho na jazyku víc, ale protože paní Sowerberryová vzhledla s obzvlášť nemilostivým výrazem v tváři, ihned se zarazil.

„No,“ štěkla paní Sowerberryová.

„Nic, má milá, nic,“ odpověděl pan Sowerberry.

„Krobiáne!“ procedila paní Sowerberryová.

„Bůh chraň, má milá,“ omlouval se pan Sowerberry pokorně. „Myslel jsem, že to nechceš slyšet, má milá. Jenom jsem ti chtěl říct –“

„Jen si to nech pro sebe, cos mi chtěl říct,“ přetrhla mu nit paní Sowerberryová. „Já jsem tady nula – se mnou se nerad, prosím. Já se do tvejh tajností vtírat nechci.“ S těmito slovy se paní Sowerberryová hystericky zasmála, což věštilo bouřlivé následky.

„Ale má milá,“ namítl Sowerberry, „vždyť já od tebe právě radu chci.“

„Ne, ne, ode mě ji nechtěj,“ opáčila paní Sowerberryová pateticky, „hledej si ji u někoho jiného.“ Tu se znovu hystericky zasmála, což pana Sowerberryho náramně vystrašilo. Tato metoda, ve styku mezi manžely velmi běžná a dobře vyzkoušená, bývá často velmi účinná. Ihned přinutila pana Sowerberryho škemrat jako o projev obzvláštní přízně, aby směl říci to, nač se paní Sowerberryová zvědavostí jen třásla. Po krátkém hašteření, které trvalo necelé tři čtvrti hodiny, se konečně nejmilostivěji uvolila toto dovolení mu udělit.

„Týká se to jenom malýho Twista, má milá,“ řekl pan Sowerberry. „Je to moc hezký klouče, má milá.“

„Bodejť by nebyl, jí přec jak zjednanej,“ odsekla oslovená dáma.

„Má v obličejí takový zasmušilý výraz, má milá,“ pokračoval pan Sowerberry, „úžasně zajímavý. Byl by to báječný hlídač mrtvol, má milovaná.“

Paní Sowerberryová vzhledla s výrazem značného údivu. Pan Sowerberry ho postřehl; nedopřál však manželce ani vteřinku, aby mohla něco namítnout, a ihned pokračoval.

„Nemyslím normálního hlídače pro službu u dospělých, má milá, ale jen pro dětskou klientelu. Byla by to úžasná novinka, má milá, mít takového funebráčka přiměřené velikosti. Ručím ti za to, dělalo by to velkolepý dojem.“

Paní Sowerberryovou, která měla v pohřebnickém oboru značně vytříbený vkus, novota této myšlenky silně zaujala. Ale protože by byla zadala své důstojnosti, kdyby to za daných okolností přiznala, pouze se velmi břitce zeptala, proč se nápad tak samozřejmý nevylíhl v hlavě jejího manžela již dříve? Pan Sowerberry si to právě vyložil jako souhlas se svým návrhem, a proto se bez průtahů rozhodl, že Olivera okamžitě zasvětil do tajů živnosti, a s tímto cílem na zřeteli, že Oliver bude provázet svého pána hned při nejbližší příležitosti, kdy bude jeho asistence žádoucí.

Ta příležitost na sebe nedala dlouho čekat. Hned druhý den ráno půl hodiny po snídani vešel do krámu pan Bumble, opřel si hůl o pult, vytáhl z kapsy svou velkou koženou šrajtofli, vylovil z ní malý kousek papíru a podal ho Sowerberrymu.

„Aha,“ prohodil pohřebník, když se zájmem v tváři přelétl lístek, „objednávka na rakev, co?“

„Nejdřív na rakev a potom na obecní pohřeb,“ opravil ho pan Bumble, zatímco znovu obepínal řemínkem koženou šrajtofli, která byla stejně bachratá jako on.

„Baytonová?“ podivil se pohřebník a zvedl oči od papírku k panu Bumblovi. „To jméno jsem v životě neslyšel.“ Bumble vrtěl hlavou, když odpovídal:

„Paličáci, pane Sowerberry, ukrutný paličáci. A bojím se, pane, taky nafoukaný.“

„Že nafoukaní?“ zvolal pan Sowerberry s úšklebkem. „Ale jděte, co je moc, to je moc.“

„No, něco hnusného,“ potvrdil serbus. „Ouplná animálie, pane Sowerberry!“

„To teda jo,“ přisvědčil pohřebník.

„Prvně jsme se o tý rodině doslechli teprv předečím večír,“ pokračoval serbus, „a nebyli bysme se o ní asi dověděli vůbec, nebejt toho, že jedna ženská, co bydlí v tom samým domě, přišla požádat obecní vejbor, aby poslal obecního felčara podívat se na jednu ženskou, že je jí moc zle. Ten akorát odešel někam na večeri, ale jeho učedník – a to je moc šikovnej mládenec – jim rovnou poslal nějakou meducínu v lahvičce vod viksu.“

„Hm, tomu říkám pohotovost!“ prohodil pohřebník.

„To si myslím!“ vedl dál svou serbus. „Jenže co je platná – jakže se ty rebelové nevděčný zachovají, prosím? Chm, manžel vám dá vzkázat, že se ta meducína na neduh jeho ženy nehodí, a tak prej ji brát nebude – to říká, prej ji brát nebude, prosím! Dobrá, silná, zdravá meducína, co jsme zrovinka před tejdnem s velkým úspěchem dali dvěma irskejm nádeníkům a jednomu nosiči uhlí – pošle se jim zadarmo i s lahvičkou vod viksu – a von, prosím, vzkáže, že vona to užívat nebude!“

Jak se celá ta ohavnost zjevila páně Bumblově myslí v celé své nehoráznosti, zabušil prudce holí do pultu a zrudl rozhořčením.

„To jsem teda,“ řekl pohřebník, „v životě ještě –“ „Že ne, pane?“ vybuchl serbus. „To se ví, že ne, a ani nikdo jinej! Ale když je teď mrtvá, tak ji musíme pohřbít – takový je už příkaz, a čím dřív se to vodbude, tím líp.“ S těmi slovy si pan Bumble v zápalu úředního rozčilení nasadil svůj dvourohák zadní stranou dopředu a vyletěl z krámu jako švec.

„Chm, byl tak rozvzteklenej, Olivere, že se dokonce zapomněl zeptat na tebe!“ řekl pan Sowerberry, když se díval za serbusem, jak rázuje ulicí.

„Ano, pane,“ přikývl Oliver, který se po celou dobu rozmluvy pečlivě držel z dohledu a který se při pouhé vzpomínce na zvuk páně Bumblova hlasu otrásl od hlavy až k patě. Ale nemusil se vůbec namáhat, aby nepřišel panu Bumblovi na oči – neboť tento hodnostář, na něhož předpověď pána v bílé vestě učinila velice silný dojem, pokládal za lepší, pokud má pohřebník prozatím Olivera u sebe jen

na zkoušku, raději o věci nemluvit až do té doby, než bude hoch smluvně zavázán na sedm let učení, a tím bude všechno nebezpečí, že by se mohl vrátit obci na krk, účinně a zákonně zažehnáno.

„Ne,“ řekl pan Sowerberry a sáhl po klobouku, „čím dřív tenhle melouch odbudem, tím líp. Ty ohlídej krám, Noe. A ty, Olivere, si vem čepici a pojd' se mnou.“ Oliver uposlechl a následoval svého pána na jeho cestě za odborným posláním.

Nějakou chvíli kráčeli nejživější a nejlidnatější částí města, a když konečně zabočili do úzké uličky, špinavější a bídnější než všechny, jimiž až dosud prošli, zastavili se, aby se poohlédli po domě, který je cílem jejich výpravy. Domy po obou stranách byly vysoké a velké, ale velmi staré a obývané příslušníky nejchudší vrstvy, jak by byl dostatečně prokázal sám jejich zanedbaný vzhled i bez souhlasného svědectví, jež vydával sešlý zevnějšek hrstky mužů a žen, kteří se tu a tam se založenýma rukama a ohnutým trupem kradmo ploužili ulicí. Značný počet těchto nájemných baráků měl v přízemí krámy s výklady; ale ty byly pevně zabeďněné a pomalu trouchnivěly a obydlené byly pouze horní místnosti. Některé domy, které pro své stáří a zchátralost hrozily sesutím, zajišťovaly před zřícením do ulice mohutné klády zapřené do zdi a pevně zakotvené v zemi; ale i ty vetché brlohy si zřejmě někteří nešťastníci bez přístřeší zvolili za stálý noční útulek, neboť jedno z hrubých prken, která v domech nahrazovala dveře a okna, bylo odtržené a vypáčené, aby poskytlo otvor dost široký, co by se protáhlo lidské tělo. Uliční strouha byla plná stojatých splašků. I samy krysy, které se tu a tam válely v jejím hnilobném kalu a tlely, byly ohyzdně vyzáblé hladem.

U otevřených dveří, před nimiž Oliver a jeho pán nakonec stanuli, nebylo ani klepadlo, ani rukojeť od zvonku; proto pohřebník pouze Olivera napomenul, aby šel těsně za ním a nebál se, a když obezřetně protápal tmavou chodbou, vystoupal až na horní stupeň prvního oddílu schodů. Na podestě narazil na dveře a klouby sevřené pěsti na ně zaklepal.

Otevřelo jim mladé děvče, asi třináctileté nebo čtrnáctileté. Hned na první pohled viděl pohřebník z vnitřku místnosti dost, aby poznal, že to je příbytek, kam má příkaz zajít. Vstoupil tedy a Oliver za ním.

V místnosti nebylo ani památky po ohni, ale nad prázdným topeništěm se bezmyšlenkovitě choulil nějaký muž. Ke studenému krbu měla přistavenou nízkou stoličku také nějaká stařena a seděla vedle muže. V jiném koutě bylo několik otrhaných dětí a v malém výklenku proti dveřím leželo na zemi něco zakrytého starou příkrývkou. Oliver se otřásl, když mu pohled zabloudil tím směrem, a bezděčně se přikrčil ke svému pánovi – neboť i když to bylo přikryté, hoch tušil, že to je mrtvola.

Mužova tvář byla vyzáblá a velice bledá; vlasy a vousy měl prošedivělé, oči krví podlité. Stařena měla tvář svraštělou; dva poslední zuby jí vyčnívaly přes spodní ret a oči jí svítily pichlavým pohledem. Oliver se bál podívat jak na ni, tak na muže. Tolik se podobali krysám, které před chvílkou viděl venku.

„Nikdo k ní nesmí, ani na krok!“ zvolal muž a divoce vyskočil, když pohřebník zamířil k výklenku. „Stůjte! Aby vás d'as, stůjte, je-li vám život milý!“

„Hlouposti, milý brachu,“ opáčil pohřebník, který byl na bídu ve všech jejích podobách až tuze zvyklý. „Hlouposti!“

„Já vám povídám,“ rozkřikl se muž, zaťal ruce v pěst a zuřivě dupal do podlahy, „já vám povídám, do země ji zahrabat nenechám! Neměla by tam pokoj. Lezli by po ní červi – sežrat by ji nemohli – tak je na kost vyhublá!“

Pohřebník neuznal za hodno na toto blouznění odpovědět, nýbrž klidně vytáhl z kapsy míru a na chvíličku poklekl vedle mrtvolky.

„Ach,“ zaúpěl muž, propukl v pláč a klesl u nohou mrtvé ženy na kolena, „klekněte, klekněte všichni, co jste zde – poklekněte kolem ní a pamatujte moje slova! Pravím vám, že ji umořili hladem. Neměl jsem tušení, jak je to s ní zlé, ale když ji roztrásla zimnice – a to už

jí pod kůží prorážely kosti. Neměli jsme ani na oheň, ani na svíčku – umřela ve tmě, ve tmě! Nemohla se ani naposled podívat na tvářičky svých dětí, třebaže jsme ji slyšeli sípat jejich jména. Žebal jsem pro ni na ulicích – a za to mě zavřeli. Když jsem se vrátil z vězení, už umírala – a všechna krev se mi zastavila v žilách, protože ji umořili hladem. Přísahám to před Bohem, který to viděl! Umořili ji hladem!“ A vjel si rukama do vlasů a s ječivým výkřikem se svalil na zem a svisl se, oči v sloup a rty pokryté pěnou.

Vyděšené děti se usedavě rozplakaly; ale stařena, která až dosud zůstávala tak klidná, jako by byla ke všemu, co se kolem ní děje, úplně hluchá, je nyní hrozbami utišila. Uvolnila nákrčník muži, který ještě stále ležel na zemi, a připotácela se k pohřebníkovi.

„To byla moje dcera,“ pohodila stařena hlavou směrem k mrtvole a při řeči se usmívala se slabomyslnou poťouchlostí, v takovém prostředí ještě příšernější než sama přítomnost smrti. „Bože, bože! Jestli to není divná věc, že já, co jsem ji přivedla na svět, a to jsem už měla svoje leta, jsem pořád naživu a veselá, a ona tady zatím leží studená a ztuhlá! Bože, bože – když to jeden pováží, vždyť to je zrovna jako divadlo – zrovna jako divadlo!“

Zatímco se ten bědný tvor ve svém hrůzném veselí pochichtával a huhlal, pohřebník se obrátil k odchodu.

„Počkejte, počkejte!“ zadržela ho stařena hlasitým šeptem. „Když pak ji pochováte? Zejtra nebo pozejtří, nebo ještě dneska? Já ji připravila do truhly, víte, musím ji taky doprovodit. Pošlete mi nějaký velký plášť – nějaký hodně teplý – venku je ukrutná zima. Taky by se patřily koláče a víno, než půjdem! Ale co! Pošlete aspoň kus chleba – jenom bochníček chleba a hrníček vody! Dostanem kus chleba, můj milý?“ vyhrkla dychtivě a chytila pohřebníka za kabát, když znovu vykročil ke dveřím.

„Ano, ano,“ přikývl pohřebník, „to se rozumí. Všechno, co budete chtít.“ A vytrhl se stařeně z ruky, popadl Olivera, a táhna ho za sebou odkvapil.

Nazítří (když se rodině mezitím dostalo výpomoci v podobě dvouliberního bochníčku chleba a kusu sýra, jež jim osobně přinesl sám pan Bumble) Oliver a jeho pán se vrátili do bídného příbytku, kam se před nimi již dostavil pan Bumble v doprovodu čtyř mužů ze špitálu, kteří měli dělat nosiče. Přes stařeniny i mužovy cary přehodili starý černý plášť, a když holou rakev zašroubovali, zdvihli si ji nosiči na ramena a vynesli ji na ulici.

„A teď musíte hezky přišlápnout, babi!“ zašeptal Sowerberry stařeně do ucha. „Máme krapet zpoždění, víte, a to nejde, nechat velebníčka čekat. Tak kupředu, mládenci – čím rychleji, tím líp!“

Na takový příkaz vyrazili nosiči se svým lehkým břemenem mírným klusem a oba truchlící pozůstali se jim drželi tak nablízku, jak jen stačili. Pan Bumble a Sowerberry rázovali svižným krokem pochodovým kousek napřed a Oliver, který neměl tak dlouhé nohy jako jeho pán, běžel vedle.

Avšak potřeba spěchat nebyla tak naléhavá, jak si pan Sowerberry dělal starosti – neboť když dorazili do odlehlého kouta hřbitova, v němž bujely kopřivy a kde se kopaly obecní hroby, kněz se dosud nedostavil a kostelník, který se hřál u ohně v sakristii, zřejmě nepovažoval za nijak nepravděpodobné, že může trvat snad hodinu i víc, než kněz přijde. Postavili tedy máry na kraj hrobu a oba truchlící pozůstali stáli v rozblácené hlíně a v studeném mrholivém dešti trpělivě čekali, zatímco si otrhaní kluci, které tato podívaná přilákala na hřbitov, mezi náhrobními kameny hráli hlučně na schovávanou nebo si zpestřovali zábavu tím, že přeskakovali rakev sem a tam. Protože pan Sowerberry a Bumble byli osobní přátelé kostelníkovi, seděli s ním u ohně a četli noviny.

Když konečně uplynulo něco přes hodinu, bylo vidět pana Bumbly, Sowerberryho a kostelníka utíkat k hrobu. Hned vzápětí se objevil kněz, který si ještě v chůzi oblékal komži. Potom pan Bumble, aby zachoval dekorum, zmaloval několik kluků a ctihodný důstojný pán, když odříkal z pohřební agendy tolik, kolik se dalo směstnat do čtyř minut, podal svou komži kostelníkovi a zase odešel.

„Tak, Bille, hotovo!“ vyzval pan Sowerberry hrobníka. „Zaházet!“

To nebyl úkol nijak tuze těžký, protože hrob byl již tak plný, že nejhořejší rakev spočívala jen pár stop pod povrchem. Hrobník nahnul hlínu do jámy, lehce ji tu a tam udupal, hodil si lopatu přes rameno a odešel; v jeho šlápějích odešli kluci za velmi hlasitého hubování a reptání, že mají tak brzo po legraci.

„Pojďte, milý brachu!“ řekl Bumble a poklepal muži na záda. „Chtěj hřbitov zavřít.“

Muž, který od chvíle, kdy zaujal místo na pokraji hrobu, neučinil ani sebemenší pohyb, sebou nyní škubl, zdvihl hlavu, vypouklil oči na osobu, která ho oslovila, popošel několik kroků – a v mdlobách se skácel na zem. Bláznivá stařena byla příliš zaujata nářkem nad ztrátou pláště (který jí pohřebník zase stáhl z ramen), než aby muži věnovala pozornost; proto na něj vychrstli konev studené vody, a když přišel k sobě, vyvedli ho šťastně ze hřbitova, zamkli vrata a rozešli se každý svou cestou.

„No, Oliver,“ zeptal se Sowerberry, když se spolu vraceli domů, „jak se ti to líbí?“

„Moc pěkně děkuju, pane,“ odpověděl Oliver se značným váháním. „Ale nijak zvlášť, prosím.“

„Hm, však si na to časem zvykneš, Oliver,“ řekl Sowerberry. „Až si na to zvykneš, chlapče, tak ti to ani nepřijde.“

Oliver se v duchu zvědavě ptal, trvalo-li hodně dlouho, než si na to zvykl pan Sowerberry. Ale uznal za moudřejší nechat si tu otázku pro sebe, a tak se mlčky vracel do krámu a přemítal o všem, co právě viděl a slyšel.

Kapitola šestá

*Oliver, vydrážděný Noemovým špičkováním, vzchopí se k činu
a uvede Noema v značný úžas*

Když vypršel zkušební měsíc, byl Oliver smluvně zavázán v učení. Byl právě pěkně nezdravý čas. Řečeno obchodnický, rakve byly v kurzu – a v průběhu několika týdnů si Oliver osvojil značnou míru zkušeností. Úspěch páně Sowerberryho důmyslného nápadu předstihl i jeho nejružovější naděje. Ani nejstarší obyvatelé města nepamatovali dobu, kdy by byla spála zuřila v takovém rozsahu a kosila tolik dětských životů, a mnoho bylo truchlivých průvodů, v jejichž čele kráčel k nepopsatelnému obdivu a pohnutí všech matek v městě malý Oliver se smutečným fáborem, splývajícím mu z klobouku až po kolena. A poněvadž provázel svého mistra i při většině jím vypravovaných pohřbů osob dospělých, aby si osvojil ono rozvážné chování a naprostou citovou sebekázeň, jež jsou pro dokonalého pompfunébra nezbytné, měl Oliver hojně příležitostí povšimnout si skvělé odevzdanosti a statečnosti, s níž někteří duševně silní lidé snášejí svá utrpení a ztráty.

Například když Sowerberry dostal objednávku na vypravení pohřbu nějaké bohaté staré dámy nebo pána, obklopených zástupem pozůstalých synovců a neteří, jež bylo po dobu nebožtíkovy předchozí nemoci naprosto vyloučeno utěšit a jejichž zármutek byl i v situacích naprosto veřejných absolutně nepotlačitelný, jak jen byli sami mezi sebou, přímo oplývali štěstím – byli úplně veselí a spokojení a bavili se spolu tak nenuceně a radostně, jako by se nebylo stalo ani to nejmenší, co by je skličovalo. Také manželé snášeli ztrátu manželky s klidem vskutku hrdinským. A manželky se zase strojily do smutku za manžela, jako by se místo všeho truchlení

v rouše žalu byly rozhodly učinit z něho úbor co možná slušivý a svůdný. Rovněž bylo možno pozorovat, že se dámy a pánové, kteří byli po dobu pohřebního obřadu neskonalým zármutkem málem bez sebe, vzpomatovali téměř tím okamžikem, kdy došli domů, a úplně se uklidnili, dříve než počajovali. To všechno byla podívaná velice libá a poučná a Oliver na to hleděl s velkým obdivem.

Že by příklad těch dobrých lidí přivedl Olivera Twista k odevzdání, to se nemohu odvážit tvrdit, ač jsem jeho životopisec, ani se sebemenší jistotou; s naprostou určitostí však mohu říci, že se po dlouhé měsíce trpělivě a pokorně podroboval nadvládě a týrání ze strany Noema Claypola, který s Oliverem zacházel čím dál tím hůř, když v něm teď okolnost, že nováček povýšil k černé holi a klobouku s fábořem, kdežto on, starší učeň, trčí stále v koženkách a chudinské placaté čepici, probudila silnou revnivost. Karolína s ním jednala zle, protože s ním jednal zle Noe, a paní Sowerberryová byla jeho vysloveným nepřítelem, protože pan Sowerberry byl hotov být mu přítelem. A tak, s touto trojicí na jedné straně a se záplavou pohřbů na druhé, nebylo Oliverovi ani zdaleka tak blaze jako tomu příslovečnému prasátku v žitě.

A nyní přicházím k velmi důležité epizodě v Oliverově životě; mám totiž zaznamenat událost zdánlivě snad nepatrnou a bezvýznamnou, která však nepřímo způsobila podstatný obrat ve všech jeho budoucích vyhlídkách i osudech.

Jednoho dne sešli Oliver a Noe v obvyklou hodinu jídla do kuchyně, aby pohodovali na kousku skopové pečeně – půldruhé libry nejhoršího masa od krku – když vtom paní zavolala na Karolínu a ta odešla. Tak nastala chvilka čekání, o níž se Noe Claypole, protože měl hlad a zlost, domníval, že jí nemůže využít k žádnému užitečnějšímu účelu než k dráždění a týrání malého Olivera Twista.

Dychtiv této nevinné zábavy, položil Noe nohy na ubrus, vykrákal Olivera za vlasy, zakroutil mu uši a projevil názor, že Oliver je zmije; dále mu oznámil svůj úmysl přijít se podívat, až ho budou věšet, ať

už k té vítané události dojde kdykoli, a potom začal s všelijakým jiným malicherným popichováním, jak už takový zlomyslný a zanedbaný obecní nadanec jako on dovede. Ale když žádná ta špička nevyvolala kýžený účinek a Olivera nerozplakala, pokusil se Noe být ještě šprýmovnější – a v této snaze učinil to, co mnozí laciní vtipáلكové zdaleka vyhlášenější než Noe činívají dodnes, chtějí-li být zábavní. Začal špičky ladit urážlivěji.

„Hele, špitálníku,“ řekl Noe, „jak se vede mámě?“

„Je už nebožka,“ odpověděl Oliver. „Neopovažujte se o ní přede mnou mluvit!“

Při těch slovech Oliver zčervenal, dech se mu zrychlil a kolem úst a chřípí mu podivně hrálo, v čemž pan Claypole spatřoval nespornou bezprostřední předzvěst prudkého výbuchu pláče. Pod tímto dojmem opakoval svůj útok.

„Na co umřela, špitálníku?“ zeptal se Noe.

„Puklo jí prý srdce, říkaly některé naše staré opatrovnice,“ odpověděl Oliver, spíš jako by mluvil sám k sobě než odpovídal Noemovi. „Myslím, že vím, jaké to musí být, na tohle umřít!“

„Trala-lalá!“ výskl si Noe, když se Oliverovi po tváři skutálela slza. „Co tě tak najednou rozbřečelo, ty fňukno jedna špitálnická?“

„Jistě ne vy,“ odsekl Oliver a chvatně si slzu utřel. „To ať vás ani nenapadne.“

„Aha, ne já, chm!“ poškleboval se Noe.

„Ne, vy ne,“ opáčil Oliver zostra. „Teď už dost! Už dál o ní ani slovo – to vám radím!“

„To mi radíš?“ zvolal Noe. „Heleme! To mi radíš! Nebud' drzej, špitálníku. A kvůli mámě! Ta tvoje, to byl čistej ptáček, povedenej! Co mám povídat!“ A tu Noe pokýval významně hlavou a ohrnul přitom mrňavý červený nos tolik, kolik v daném případě dokázalo soustředěné vypětí vši svalové činnosti.

„To víš, špitálníku,“ pokračoval Noe, Oliverovým mlčením osmělený, a hovořil uštěpačným tónem líčeného soucitu, tónem ze všech

na světě nejprotivnějším. „To víš, špitálníku, dnes se s tím nedá nic dělat – a to se ví, ty jsi s tím nemoh nic dělat ani tenkrát – a je mi hrozně líto – a samozřejmě je to líto nám všem – a hrozně tě litujem. Ale jistě víš, špitálníku, že tvoje máma byla skrz naskrz špatná ženská.“

„Co jste to povídal?“ zeptal se Oliver a zdvihl oči.

„Že byla skrz naskrz špatná ženská, špitálníku,“ odpověděl Noe chladnokrevně. „A má to vlastně mnohem lepší, že tenkrát umřela, nebo jinak by byla robotila na nucený práci v Bridewellu nebo by ji vypověděli do trestanecký kolonie nebo už dnes visela – a to je snad ze všeho nejpravděpodobnější, no ne?“

Vztekem nachově rudý Oliver vyskočil, převrhl židli a stůl, popadl Noema za hrdlo a v zuřivosti svého hněvu jím cloumal, až výrostkovi cvakaly zuby v ústech; potom soustředil všechnu sílu do prudké rány a srazil ho na zem.

Ještě před minutou vypadal hoch docela na tichého, krotkého, ušlápnutého beránka, kterého z něho drsné zacházení udělalo. Ale nyní v něm konečně vzplanul oheň; surová urážka jeho zemřelé matky mu rozbouřila krev do varu. Prsa se mu dmula, držel se zpříma, oči mu svítily živostí; byl to najednou úplně jiný člověk, jak tu tak stál a probodával pohledem zbabělého trýznitele, který se mu teď krčil u nohou a jemuž čelil s odvahou, jakou u sebe v životě ještě nepoznal.

„On mě zamorduje!“ blábolil Noe. „Karolínó! Paní mistrová! Ten novej kluk mě tady vraždí! Pomoc! Pomoc! Oliver se zbláznil! Ka-ro-lí-nóó!“

Na Noemovo vřeštění se ozval hlasitý výkřik Karolíny a ještě hlasitější výkřik paní Sowerberryové; první jmenovaná se přiřítala do kuchyně postranními dveřmi, kdežto druhá zůstala stát na schodech a vyčkávala, dokud nenabude úplné jistoty, že sejít až dolů neznamená ohrožení lidského života.

„Hó, ty kluku ničemná!“ ječela Karolína a popadla Olivera vší silou, která se přibližně rovnala síle prostředně silného muže ve

zvláště dobré kondici. „Hó, ty lumpe jeden o-hav-ná, ne-vděč-ná, mor-dýř-ská!“ A za každou slabikou dala Oliverovi ránu, div si ruku nevymkla, a pro gaudium⁹ společnosti ji doprovodila vřísknutím.

Karolínina pěst rozhodně nebyla lehká; ale aby se snad nestalo, že by na zkrocení Oliverovy zuřivosti nestačila, vpadla nyní paní Sowerberryová do kuchyně a jednou rukou jí ho pomáhala držet a druhou mu drápala obličej. Za tohoto příznivého stavu okolností se Noe zvedl ze země a mlátil ho pěstmi zezadu.

To byla ovšem námaha tuze vysilující, aby mohla trvat dlouho. Když se všichni vyčerpali a neměli již sil mlátit ani sápat, odvěkli Olivera, který se vzpíral a křičel, ale ani v nejmenším zastrášeného, do sklípka na smetá a tam ho zamkli. Po tomto výkonu se paní Sowerberryová zhroutila na židli a propukla v pláč.

„Propána, omdlívá!“ zvolala Karolína. „Sklenici vody, Noe! Honem, broučku!“

„Ach, Karolíno!“ sípala paní Sowerberryová, co mohla a jak se dalo, neboť ze sebe sotva vypravila řeč pro nedostatek dechu a nadbytek studené vody, kterou jí Noe polil hlavu a ramena. „Ach, Karolíno, to štěstí, že nás všechny nepovraždil ve spaní!“

„Svatá pravda, paní, ukrutný štěstí!“ zněla služčina odpověď. „Jenom doufám, že tohle pána naučí, aby si už nikdá nebral tyhle stvůry, co se roděj, jen aby od samý kolíbký vraždily a loupily. Chudinka Noe! Div že ještě dejchal, paní, když jsem přiběhla.“

„Ubožáček!“ přisvědčila paní Sowerberryová a podívala se soucitně na obecního nadance.

Noe, jehož nejhořejší knoflík u vesty byl přibližně na stejné výši s temenem Oliverovy hlavy, si za tohoto litování, jímž ho obě ženy oblažovaly, mnul spodem obou zápěstí oči a vyloudil několik dojemných slz a škytavých vzlyků.

9 Veselí, veselá zábava. Pozn. red.

„Co si jen počnem?“ zabědovala paní Sowerberryová. „Pán není doma, v celým domě není jediný mužský a kluk v deseti minutách dveře vykope.“ Oliverovy zuřivé náporů proti zmíněným sbitým prknům nasvědčovaly, že tento výsledek je vysoce pravděpodobný.

„Krindáčka! To nevím, paní,“ odpověděla Karolína, „leda snad, abysme poslali pro policii.“

„Nebo pro vojsko,“ navrhl pan Claypole.

„Ne, ne,“ rozhodla paní Sowerberryová, jíž právě vytanul v mysli Oliverův dávný přítel. „Utíkej k panu Bumblovi, Noe, a řekni mu, aby sem okamžitě přišel a nepromeškal ani minutku – čepici nech bejt a maž, honem! Na tej modřině na oku si můžeš po cestě držet nůž. Tak ti nenaskočí taková boule.“

Noe se nezdržoval, aby něco odpověděl, nýbrž ihned vyrazil plným tempem, a vskutku velice udivilo chodce, kteří byli právě venku, když viděli obecního nadance bez čepice na hlavě a s kudlou přitisknutou na oko ztřeštěně pádit ulicemi.

Kapitola sedmá

Oliver setrvává ve vzpurnosti

Noe Claypole uháněl ulicemi, co mu nohy stačily, a ani jedinkrát se nezastavil, aby popadl dech, dokud nedorazil k vratům špitálu. Když si tam minutku dvě odpočinul, aby naschráněl pořádnou zásobu prudkých vzlyků na působivou ukázkou slz a zděšení, zabouřil hlučně na dvířka ve vratech a staříčkému špitálníkovi, který mu otevřel, ukázal tvář tak utrápenou, že i ten, ačkoli po většinu času kolem sebe neviděl nic jiného než utrápené tváře, s úžasem ucouvl.

„Ale, ale, co je mu, mládenečkovi?“ podivil se starý špitálník.

„Pane Bumble! Pane Bumble!“ vřeštěl Noe s dobře hranou hrůzou a hlasem tak pronikavým a rozčileným, že se jeho křik donesl k sluchu samého pana Bumbly, který byl náhodou docela nablízku, ale dokonce ho vylekal do té míry, že se přihnul na dvůr bez svého dvouroháku – což je okolnost velice zvláštní a pozoruhodná, neboť ukazuje, že i serbusa, zapůsobí-li na něj nenadálý a mocný zevní popud, může postihnout chvilková pohroma toho rázu, že ztratí sebevládu a zapomene na osobní důstojnost.

„Ach, pane Bumble, prosím vás!“ volal Noe. „Oliver prosím – Oliver nám –“

„Cože? Cože?“ přerušil ho pan Bumble a v kovových očích mu kmitl záblesk radosti. „Snad neutek – snad vám neutek, Noe, nebo jo?“

„Ne, prosím, pane, ne. Neutek nám, prosím, ale řádí nám tam jako vzteklej,“ odpověděl Noe. „Chtěl mě zamordovat, pane – a potom chtěl zamordovat Karolínu – a potom paní mistrovou. Achich, ta bolest! Hrozná bolest, prosím! Ukrutná, hrozitánská, pane!“ Tu se Noe začal svíjet a kroutit tělo do přerozmanitých pozic hodných

úhoře, čímž dával panu Bumblovi názorně na srozuměnou, že následkem násilného a krvelačného napadení Oliverem Twistem utrpěl těžká vnitřní zranění a pohmožděny, jejichž vinou právě snáší nesnesitelná muka.

Když Noe viděl, že novina, kterou přináší, pana Bumbla úplně ohromuje, zesílil její účinek ještě tím, že nad svými strašlivými ranami začal hořekovat desetkrát hlasitěji než předtím, a když zahlédl, že po dvoře jde nějaký pán v bílé vestě, dal svému nářku notu tragičtější než kdy dřív; správně totiž usoudil, že upoutat pozornost shora řečeného pána a roznítit jeho hněv bude vysoce užitečné.

Pánovu pozornost upoutal vskutku velmi brzy, neboť pán ušel sotva tři kroky, než se hněvivě obrátil a ptal se, proč ten kluk ničemná tak vyje a proč ho pan Bumble neobšťastní něčím, co by takto označený sled pronikavých výkřiků změnilo v počínání nedobrovolné.

„To je jeden ubohej hoch z chudinský školy, prosím,“ odpověděl pan Bumble, „kterýho málem zavraždil – jen o vlásek, pane – náš malej Twist.“

„I dása!“ zvolal pán v bílé vestě a prudce se zastavil. „Já to věděl! Hned od samého začátku jsem měl takovou zvláštní předtuchu, že ten zbůjník raubířská skončí jednou na šibenici!“

„Rovněž se, prosím, pokusil zavraždit služebnou,“ pokračoval pan Bumble s popelavě bledou tváří.

„A naši mistrovou,“ dodal pan Claypole.

„A pana mistra taky, říkals to myslím, Noe, ne?“ přisadil si pan Bumble.

„Ne, toho ne! Mistr není doma, jinak by ho byl zabil taky,“ odpověděl Noe. „Povídal, že chce.“

„Hm! Tak on povídal, to že chce, ano, hošíčku?“ vyptával se pán v bílé vestě.

„Ano, pane,“ přikývl Noe. „A pěkně prosím, pane, mistrová se dává ptát, jestli by pan Bumble neměl chvilku čas, aby k nám zaskočil, teď hned, a zpráskal ho – protože pán není doma.“

„Jistěže, hošíčku, jistěže,“ přisvědčil pán v bílé vestě s blahosklonným úsměvem a pohladil po vlasech Noema, který měl hlavu asi o tři palce výš než on. „Jsi hodný hoch – moc hodný hoch. Na, tumáš měďák. A vy, Bumble, skočte hned k Sowerberryovým s holí a podívejte se, co by bylo nejlepší. A nešetřete ho, Bumble.“

„Ne, to jistě ne, pane,“ slíbil serbus a upravoval si dratvové ovinutí, které pro účely obecních výprasků chránilo dolní konec jeho rákosové hole.

„A Sowerberrymu řekněte, aby ho taky nešetřil. Bez jelit a bez modřin s ním do smrti nic nesvedou,“ připomněl pán v bílé vestě.

„Bud'te bez starosti, pane,“ odpověděl serbus. A poněvadž úprava dvourohého klobouku i hole k spokojenosti jejich majitele tou dobou skončila, pan Bumble a Noe Claypole se co nejrychleji odebrali do krámu pohřebníkovy.

Tam se zatím stav věcí ani v nejmenším nezlepšil. Sowerberry se dosud nevrátil a Oliver s nezmenšenou vervou stále kopal do sklepních dveří. Zprávy o jeho sveřepé divokosti zněly v podání paní Sowerberryové a Karolíny tak děsivě, že pan Bumble pokládal za moudré, dříve než otevře dveře, s Oliverem vyjednávat. K tomu cíli kopl, jako úvodem, zvenčí do dveří; potom přiložil ústa ke klíčové dírce a hlubokým a důstojným hlasem pravil:

„Olivere!“

„Honem, hned mě pusťte ven!“ odpověděl Oliver zevnitř.

„Znáš tenhle hlas, Oliver?“ zeptal se pan Bumble.

„Ano,“ přisvědčil Oliver.

„A nebojíš se ho, panáčku? Netřeseš se celej, když mluvím?“ ptal se dál pan Bumble.

„Ne!“ opáčil Oliver neohroženě.

Odpověď tak odlišná, než jakou očekával, že z něho dostane, a než jakou byl zvyklý slýchat, pana Bumbly nemálo zarazila. Ustoupil od klíčové dírky, vypjal se k plné výši a s němým úžasem hleděl z jednoho ze tří přihlížejících na druhého.

„Věřte mi, pane Bumble, to musí bejt magor,“ řekla paní Sowerberryová. „Žádnej hoch, co je jen trochu při smyslech, by si netroufal s vámi takhle mluvit.“

„Žádnej magor,“ odpověděl pan Bumble po chvíli hlubokého přemítání. „To je maso.“

„Cože?“ zvolala paní Sowerberryová.

„Maso, paní, to dělá maso,“ opakoval pan Bumble s přísným důrazem. „Vy jste ho překrmovala, paní. Vypěstovala jste v něm umělou duši a ohnivost, paní, nepatřičnou pro osobu jeho stavu – jak vám povědí vejboři, paní Sowerberryová, sami praktický filozofové. K čemu jsou obecním chudákům duše nebo ohnivost dobrý? Dávno stačí, že jim necháváme živý tělo. Kdybyste byla kluka živila ovesnou kaší, nebylo by k tomuhle došlo, milá paní!“

„Božítku, božítku,“ vyhrkla paní Sowerberryová a zdvihla zbožně oči ke stropu kuchyně. „Tohle má jeden z toho, když je štedrej!“

Štedrost paní Sowerberryové vůči Oliverovi záležela v tom, že ho přebohatě obdarovala všemi ničemnými zbytky a odpadky, které by nikdo jiný nejedl, a osvědčila tedy značnou míru pokory a sebezapření, ponechala-li na sobě dobrovolně těžkou obžalobu vznesenou panem Bumblem – ačkoli se, abychom k ní byli spravedliví, řečeným jednáním at' myšlenkou, slovem či skutkem ani v nejmenším neprovinila.

„Inu jo,“ pokračoval pan Bumble, když paní opět snesla oči k zemi, „ted' se dá dělat jenom jedno, co já vím – nechat ho nějaký den v tom sklepě, až hladem krapet zkrotne, a pak ho pustit a celej čas, co bude v učení, ho krmit ovesnou kaší. Pochází ze špatný rodiny. Vejbušný náture, paní Sowerberryová! Povídala opatrovnice i doktor, že ta jeho matka, než došla k nám, musela překonat takový potíže a bolesti, že by to každou slušnou ženskou bylo zabilo už kolik neděl dřív.“

V tomto stadiu páně Bumblových výkladů začal Oliver, který slyšel jen tolik, aby rozeznal, že padla nějaká další narážka na jeho

matku, znovu kopat do dveří tak zuřivě, že přehlušil všechny ostatní zvuky. V tu kritickou chvíli se vrátil Sowerberry. Když mu vylíčili Oliverovo provinění – s takovými nadsázkami, jaké dámy považovaly za nejpůsobivější k tomu, aby roznítily jeho hněv – v mžiku odemkl dveře, popadl vzpurného učedníka za límec a vyvedl ho ze sklípku.

Oliver měl od bití, které prve dostal, potřhané šaty, obličej téměř jednu modřinu a škráb a vlasy rozčuchané a shrnuté do čela, ale hněvivý ruměncem mu z tváře dosud nevymizel – a když ho mistr vytáhl z jeho vězení, mračil se vyzývavě na Noema a vypadal zcela nebojácně.

„Jsi mi ty pěkný panáček, jen co je pravda!“ řekl Sowerberry, začloulal přitom Oliverem a vlepil mu pohledek.

„Nadával mé mamince,“ hájil se Oliver.

„No a kdyby, tak co na tom, ty lotřisko jedno nevděčný?“ namítla paní Sowerberryová. „Ta si to zaslouží, co o ní říkal, ba ještě horší věci.“

„Nezaslouží,“ odporoval Oliver.

„Zaslouží!“ stála na svém paní Sowerberryová.

„To je lež!“ ohradil se Oliver.

Z očí paní Sowerberryové vyhrkl příval slz.

Tento příval slz neponechával panu Sowerberrymu žádnou volbu. Každému zkušenému čtenáři musí být naprosto jasné, že kdyby byl s nejděšnějším potrestáním Olivera i jen okamžik váhal, byl by podle všech dosavadních zjištěných případů manželských kontroverzí býval surovec, nelidský manžel, sprostá kreatura, bídné mužské pimprle a mnoho jiných roztomilých charakterů, tuze četných, abychom je mohli v mezích této kapitoly vyjmenovat. Máme-li k němu být spravedliví, byl, pokud sahala jeho moc – tuze rozsáhlá nebyla – chlapci přátelsky nakloněn; snad proto, že to bylo v zájmu jeho podniku, snad proto, že jeho žena neměla chlapce ráda. Ale příval ženiných slz mu neponechával žádnou jinou možnost,

dal tedy Oliverovi na místě výprask, který uspokojil i samu paní Sowerberryovou a učinil následující páně Bumblovo použití obecní hole poněkud zbytečným. Na zbytek dne ho zamkli do přístěnku za kuchyní a tam ve společnosti pumpy a krajíčku chleba pobyl až do večera, kdy ke dveřím přistoupila paní Sowerberryová, pronesla před nimi několik poznámek, pro památku jeho matky rozhodně ne lichotivých, a potom nahlédla do kumbálu a za Noemova i Karolínina posměchu a špičkování ho hnala nahoru na jeho smutné lůžko.

Teprve když zůstal o samotě v tichu a klidu pohřebníkovy ponuré dílny, povolil Oliver citům, jaké lze očekávat, že se v pouhém dítěti, zažilo-li takové nakládání jako on toho dne, pravděpodobně probudí. Jejich úštěpky vyslechl s výrazem opovržení, jejich rány snesl bez jediného hlesu – neboť cítil v prsou kypět onu hrdost, která by v něm byla zdusila výkřik až do posledního dechu, i kdyby ho byli pekli zaživa. Ale nyní, když nebylo živé duše, která by ho viděla nebo slyšela, padl na kolena na zem, skryl obličej v rukou a plakal slzy tak hořké, jaké – dej Bůh pro dobro člověčenstva – nechť málokterý tak mladý tvor má kdy příčinu před ním prolévat.

Dlouhou dobu zůstal Oliver bez hnutí vkleče. Když konečně vstal, plamen svíčky již blikal v důlku svícnu. Opatrně se kolem sebe rozhlédl, pozorně poslouchal a potom tichounce uvolnil u dveří závory a zadíval se ven.

Byla studená, tmavá noc. Hvězdy připadaly chlapcovým očím od země vzdálenější, než jak je kdy dosud viděl; bylo bezvětří; a temné stíny, které na zem vrhaly stromy, vypadaly ve své strnulé nehybnosti jako hrobky a mrtvoly. Zlehka dveře zase zavřel. A když ještě využil dohasínajícího světla svíčky k tomu, aby si do šátku svázal těch pár hadříků, které na sebe měl, posadil se na lavici a čekal na ráno.

S prvním paprskem denního světla, který se prodral štěrbinami v okenicích, Oliver vstal a opět odjistil dveře. Jediné bázlivé ohlédnutí – jediné zaváhání – a již dveře za sebou zavřel a byl na volné ulici.

Podíval se vpravo, podíval se vlevo, na vážkách, na kterou stranu prchat. Vzpomněl si, že vídal formanské vozy, odjíždějící z města, plahočit se do kopce. Pustil se tedy týmž směrem, a když dorazil k pěšině vedoucí přes pole, o níž věděl, že kus dál se opět spojuje se silnicí, zahrnul na ni a rychlým krokem se vzdaloval.

Dobře si Oliver pamatoval, jak po téže pěšině klusal vedle pana Bumbly, když ho tenkrát odváděl z útulku do špitálu. Cesta ho vedla přímo kolem toho domku. Srdce se mu prudce rozbušilo, když na to vzpomínal, a málem se rozhodl vrátit. Ale ušel už dlouhý kus cesty a ztratil by spoustu času, kdyby to udělal. Ostatně je tak časně, že je moc málo nebezpečí, že by ho mohl někdo vidět; kráčel tedy dál.

Konečně došel k domku. Nikde nebylo známky, že by jeho obyvatelé byli v tak časnou hodinu již vzhůru. Zastavil se, nahlédl do zahrady. Na jednom malém záhonu plelo nějaké dítě; když se Oliver zastavil, zvedlo bledou tvářičku a ukázalo obličej jednoho z jeho bývalých druhů. Oliver pocítil radost, že ho vidí, dřív než odejde – neboť ačkoli klučina byl mladší než on, býval to jeho odaný kamarád a společník při hrách. Přemnohokrát spolu sdíleli trest bití, hladovění a zavření.

„Tiše, Dicku,“ šeptl Oliver, když hošík přiběhl k brance a prostrčil mezi tyčkami hubenou ručičku, aby se s ním uvítal. „Je někdo vzhůru?“

„Nikdo, jenom já,“ odpovědělo dítě.

„Nikomou ani muk, Dicku, žes mě viděl!“ pokračoval Oliver. „Utekl jsem jim. Tlučou mě a týrají mě, Dicku – a tak si jdu hledat štěstí někam hodně daleko odsud. Kam, sám ještě nevím. Ale jsi hrozně bledý, Dicku!“

„Slyšel jsem doktora, jak jim povídal, že brzo umřu,“ vysvětlovalo dítě s mdlým úsměvem. „Mám ukrutnou radost, že tě vidím, drahý Olivere, ale nezdržuj se, nezdržuj se!“

„Ne, ne, zdržím se jen, co ti dám sbohem,“ řekl Oliver. „Na shledanou, Dicku! Však se zas uvidíme, vím to! A ty budeš zdravý a šťastný!“

„To doufám,“ odpovědělo dítě. „Ale až umřu, dřív ne. Víím, že doktor musel mluvit pravdu, Oliveru, protože se mi pořád tolik zdá o nebi a o andělech a o laskavých tvářích, jaké nikdy nevidím, když jsem vzhůru – Polib mě,“ vyhrklo dítě, když vylezlo na nízkou braniku a prudce objalo Olivera kolem krku. „Sbohem, drahý Oliveru! Žehnej ti pámbůh!“

Toto požehnání splynulo ze rtů malého dítěte, ale bylo první, které Oliver dosud v životě uslyšel svolávat na svou hlavu. A po celou dobu všech protivenství a utrpení i starostí a zvrátů svého dalšího života na ně jedinkrát nezapomněl.

Kapitola osmá

*Oliver putuje do Londýna. Po cestě se setká
s prapodivným mladým pánem*

Oliver došel k přelízce, u níž polní pěšina končila, a znovu se octl na veřejné silnici. Zatím už bylo osm hodin. Ačkoli měl město již téměř pět mil za zády, až do samého poledne střídavě utíkal a schovával se za křovím u silnice, protože se bál, že ho třeba pronásledují a chtějí chytit. Teprve potom se posadil k odpočinku přímo na silnici vedle milníku, a poprvé začal přemýšlet, kam nejlíp by měl jít hledat živobytí.

Kámen, u kterého seděl, podával velkými písmeny informaci, že z toho místa je rovných sedmdesát mil do Londýna. To jméno dalo hochovým myšlenkám nový směr. Londýn! To známé ohromné město! Tam by ho nikdo – ba ani sám pan Bumble – jaktěživ nenašel! Často také slýchal starce ve špitále říkat, že žádný mládenec, když není nekňuba, nemusí v Londýně třít bídu a že v tom obrovském městě jsou možnosti, jak se uživit, o jakých ti, co vyrostli ve venkovských končinách, nemají ani ponětí. Je to prý místo jako stvořené pro hochy bez domova, který jinak musí umřít na ulici, když mu nikdo nepomůže. Zatímco mu tyto myšlenky táhly mozkem, čile vyskočil a znovu se vydal na cestu.

Vzdálenost mezi sebou a Londýnem zmenšil o další plné čtyři míle, než mu přišlo na mysl, kolik útrap ho ještě čeká, dříve než může doufat, že k vytčenému cíli vůbec dojde. Protože na něj tato úvaha neodbytně dotírala, zmírnil trochu krok a přemítal o svých prostředcích, jak se tam dostat. V ranečku měl kůrku chleba, reznou košilku a dva páry punčoch; kromě toho v kapse měl jednu penci – dar od Sowerberryho po jednom pohřbu, při němž se svého úkolu zhostil

nadobyčejně dobře. „Čistá košile,“ uvažoval Oliver, „je moc příjemná věc – a ty dvoje spravené punčochy taky – a ten měďák taky – ale je to dohromady slabá pomoc, když mám šlapat pětasedesát mil, a v zimě!“ Leč Oliverovy myšlenky, stejně jako se děje u většiny lidí, mu sice dovedly nadmíru pohotově a barvitě předvést jeho potíže, byly však úplně v koncích, měly-li mu poradit nějaké možné řešení, jak je překonat; proto si Oliver po dlouhých úvahách, které neměly žádný valný výsledek, přehodil raneček na druhé rameno a plahočil se dál.

Toho dne ušel Oliver dvacet mil a celý ten čas neměl v ústech nic než tu kůrku suchého chleba a několik doušků vody, které si vyprosil u dveří chalup při silnici. Když nadešla noc, zahnul na louku a s rozhodnutím přečkat tam do rána se schouil v kupě sena. Zpočátku byl vystrašený, neboť po holých polích truchlivě skučel vítr; bylo mu zima a měl hlad a byl ve své samotě opuštěnější než kdy dřív. Ale protože byl od celodenní chůze velmi unavený, brzy usnul a zapomněl na útrapy.

Když druhý den ráno vstal, byl zimou celý zkřehlý a měl takový hlad, že hned v první vesnici, kterou procházel, musel svůj měďák vyměnit za bochníček chleba. Neušel víc než dvanáct mil, když se znovu snesla noc. Chodidla měl rozbolavělá a nohy tak slabé, že se pod ním třásly. Další nocí strávenou v tom mrazivém sychravém vzduchu se jeho stav ještě zhoršil; když se nazítří ráno vydával na další pouť, stěží za sebou vlekl nohy.

Na úpatí jednoho příkrého kopce čekal, až k němu dojde dostavník, a pak na venkovních cestujících žebra; ale jen málokterí si ho vůbec povšimli, a to mu ještě řekli, aby počkal, až dojedou na vrchol kopce, a pak aby jim ukázal, jak daleko doběhne za půlpenci. Ubohý Oliver se kousek cesty snažil dostavníku stačit, ale pro únavu a rozbolavělé nohy to nedokázal. Když to venkovní pasažéři viděli, zastrčili půlpenci zase zpátky do kapsy a prohlásili, že je líný spratek a nic si nezaslouží. A dostavník odhrčel a zanechal za sebou oblak prachu.

V některých vesnicích visely velké malované tabule s výstrahou, že všechny osoby, které by v jejich obvodu žebrały, budou uvrženy do šatlavy. To Oliverovi nahánělo ukrutný strach, a proto byl vřdycy rád, když měl takovou vesnici co možná nejrychleji za sebou. V jiných vesnicích obyčejně postával po zájezdních dvorech a smutně se díval na každého, kdo šel kolem; takové počínání zpravidla končilo tím, že hostinská přikázala některému z postilionů, kteří tam právě lelkovali, aby toho cizího kluka vyhnal, protože by dala krk, že přišel něco ukrást. Žebral-li někde u sedláka, deset ku jedné, že mu pohrozili, že na něj poštvou psa. A ukázal-li špičku nosu v některém krámě, hned mluvili o serbusovi – z čehož se Oliverovi rozbuřilo srdce, až je cítil v ústech – velmi často po celé dlouhé hodiny to jediné, co v nich vůbec cítil.

Pravda je, že nebýt jednoho bodrého výběrčího mýta a jedné dobrácké staré paní, byla by Oliverovy útrapy zkrátila navlas stejná událost, jaká kdysi ukončila útrapy jeho matky; jinými slovy byl by s naprostou jistotou klesl mrtev na veřejné silnici. Ale mýtný mu dal najíst chleba a sýra – a stará paní, která měla vnuka, jenž ztroskotal na moři a nyní bloudil bos kdesi po dalekých končinách světa, se nad ubohým sirotkem ustrnula a dala mu ze svého mála, co mohla, ba víc než mohla, a to se slovy tak laskavými a něžnými a s tolika slzami porozumění a soucitu, že se Oliverovi vryla do srdce hlouběji než veškeré utrpení, které kdy zakusil.

Časně zrána sedmého dne po tom, kdy opustil své rodiště, vbelhal Oliver utrmáceným krokem do městečka Barnetu. Okenice byly zavřené, ulice prázdná; ani živá duše dosud neprocitla k denní práci. Právě vycházelo slunce v celé své oslnivé kráse; ale jeho světlo jen ještě důrazněji chlapci připomínalo jeho osamělost a opuštěnost, když si se zkrvavělýma nohama a celý uprášený sedl na práh jednoho domu.

Ponenáhlu se jedna okenice za druhou otevíraly, rolety v oknech vytahovaly a po ulici začínali přecházet lidé. Tu a tam se některý

chodec zastavil a na okamžik se na Olivera zahleděl nebo se po něm v spěšné chůzi kolem jen zvědavě ohlédl; ale nikdo mu sám od sebe nepomohl, ba ani se nikdo neobtěžoval i jen zeptat, kde se tam bere. K žebrání neměl Oliver odvahy. A tak seděl dál.

Už delší chvíli se takhle krčil na schodě před domem a divil se velkému počtu hostinců (neboť každý druhý dům v Barnetu byla hospoda, ať velká nebo malá), netečně pozoroval dostavníky projíždějící ulicí a právě dumal, jak se to zdá zvláštní, že v několika málo hodinách hravě svedou to, co jeho stálo celý týden odvahy a odhodlanosti, neúměrné jeho věku, než to dokázal, když vtom ho vyburcovalo poznání, že se hoch, který kolem něho před několika minutami lhostejně přešel, opět vrátil a nadmíru vážně si ho teď z protější strany prohlíží. Zpočátku toho Oliver valně nedbal, ale hoch setrval v téměř upjaté pozornosti tak dlouho, že Oliver zdvihl hlavu a jeho upřený pohled mu oplatil. Nato zamířil hoch přes ulici, došel až těsně k Oliverovi a řekl:

„Těbůh, človíčku! Co se mele?“

Hoch, který tímto dotazem oslovil našeho malého poutníka, byl asi stejného věku s ním; ale vypadal tak podivně, že podivnějšího snad Oliver v životě ještě neviděl. Byl to hoch obličeje jaksepatří všedního, s nosem pršatým a čelem nízkým, a vůbec mládeneček tak umouněný, že víc už člověk nemohl chtít – ale tvářil se i choval docela jako dospělý muž. Na svůj věk byl malé postavy, nohy měl trochu do „o“ a oči malé, pichlavé, ošklivé. Klobouk měl posazený na vršku hlavy tak lehce, že hrozil každým okamžikem spadnout – a také by byl opravdu velmi často spadl, kdyby jeho nositel nebyl měl ve zvyku co chvíli zručně šknout hlavou a tím pošoupnout klobouk zpátky na staré místo. Vězel v mužském kabátě, který mu sahal bezmála na paty. Manžety měl zahrnuté až k lokti, aby vůbec dostal ruce z rukávů ven – zřejmě s konečným cílem strčit si je do kapes štruksových kalhot, neboť tam je také ustavičně měl. Byl to rozhodně nejfuriantštější a nejnafoukanější mladý pán, jaký se kdy

v šněrovacích křampách tyčil do výšky čtyř stop a šesti palců, ne-li o něco méně.

„Těbůh, človíčku! Co se mele?“ zeptal se ten prapodivný mladý pán Olivera.

„Mám hrozný hlad a jsem strašně unavený;“ odpověděl Oliver a v očích mu při těch slovech stály slzy. „Mám za sebou dlouhou cestu. Šlapu už celých sedm dní.“

„Šlapeš už sedm dní!“ opakoval mladý pán. „Aha, rozumím. Na glejt od hlavouna, vid’? Ale se mi zdá,“ dodal, když zpozoroval Oliverův udivený pohled, „že vůbec nevíš, kdo je to hlavoun, co, bobečku povedená?“

Oliver skromně odpověděl, že tím slovem slyšel vždycky nazývat člověka s velkou hlavou.

„Tě péro, seš mi ty zajíc!“ zvolal mladý pán. „Hlavoun je přeci sudí, a když šlapeš na glejt od hlavouna, tak to nejdeš rovnou kupředu, ale dycinky vejš a vejš a nikdá už zpátky dolů. Copaks eště nikdá nezkusil mlejn¹⁰?“

„Jaký mlýn?“ zeptal se Oliver.

„Jakej mlejn? No přeci mlejn – ten, co potřebuje tak málo místa, že se vejde i do basy, a dycinky se točí veselej, když se lidem vede bledě, než když jim je hej, anžto pak nesežene šlapáky. Ale heled,“ řekl mladý pán, „potřebuješ něco na zob a máš ho mít. Mám sice zrovinka dales – akorát jedinej šup a grešli – ale dokud stačej, tak klopím a solím. Tak hopla, zvedni se na ty špády. No! a tradá!“

Když pomohl Oliverovi vstát, zavedl ho mladý pán do vedlejšího kupeckého krámu a tam nakoupil slušnou porci krájené vařené šunky a půlku čtyřliberního bochníka chleba čili, jak se sám vyjádřil, „štyrákovou placku“. Aby udržel šunku čistou a ochránil ji před prachem, pomohl si důmyslným způsobem, totiž vyhloubil v bochníku díru tím, že z něho vydloubl kus střídky, a nacpal šunku

10 Soud. (Ze staršího argotu.) *Pozn. překl.*

dovnitř. Potom si mladý pán strčil chléb pod paždí, zamířil do ne-
daleké malé hospůdky a zavedl Olivera až do výčepu v zadní části
domu. Tam jim na příkaz záhadného mladíčka přinesli korbel piva
a Oliver se na pobídku svého nového přítele pustil do jídla; krmil
se dlouho a s chutí a cizí hoch si ho při tom hodování chvílemi
pozorně prohlížel.

„Jdeš do Londýna?“ zeptal se cizí hoch, když Oliver konečně do-
jedl.

„Ano.“

„Máš kde bydlet?“

„Ne.“

„A peníze?“

„Nemám.“

Cizí hoch si hvízdal a vrazil ruce do kapes tak hluboko, jak mu to
jen rukávy velkého kabátu dovolily.

„Ty bydlíš v Londýně?“ zeptal se Oliver.

„Jo. Když jsem doma, tak jo,“ odpověděl hoch. „Podle mého bys
potřeboval nějaký kutloch, kde by ses dneska vyspal, co?“

„To opravdu,“ přisvědčil Oliver. „Nespal jsem pod střechou, co
jsem odešel od nás.“

„Kvůli tomu si teda hlavu tejrát nemusíš,“ řekl mladý pán. „Ještě
dneska musím bejt v Londýně a znám tam jednoho slušného sta-
rýho pána, co tam žije, a ten ti dá nocleh zadarmo a jaktěživ se
nezeptá, co ti cinká v kapse – samo sebou když tě k němu přivede
nějakej fešák, kterýho von zná. A že by neznal mě? Kdepak! Ani co
by za nehet vešlo! Zaručeně ne! Ani pomyšlení!“

Mladý pán se usmál, jako by chtěl naznačit, že poslední kusé
výroky jsou jen laškovná ironie, a zároveň dopil pivo do dna.

Tato neočekávaná nabídka přístřeší byla tuze lákavá, aby jí Oliver
odolal; zvláště když ihned po ní následovalo ujištění, že řečený sta-
rý pán nepochybně Oliverovi bez meškání opatří pěkné místo. To
vedlo k rozhovoru ještě přátelštějšímu a důvěrnějšímu, z něhož se

pak Oliver dověděl, že jeho nový přítel se jmenuje Jack Dawkins a že je obzvláštním miláčkem a chráněncem postaršího pána shora zmíněného.

Zevnějšek pana Dawkinse nevydával tuze příznivé svědectví o výhodách, jež z náklonnosti jeho patrona plynou těm, které vzal pod svou ochranu; ale poněvadž měl poněkud výstřední a nevázaný styl řeči a navíc ještě přiznal, že mezi důvěrnými přáteli je lépe znám pod přezdívkou „Ferina Lišák“, Oliver usoudil, že na jeho nového známého, jakožto na tvora lehkovážně a zpustle založeného, byla všechna mravní ponaučení jeho dobrodince až doposud vyplývána nadarmo. Pod tímto dojmem si potají umínil, že si bude hledět co možná nejrychleji získat dobré mínění starého pána, a pozná-li, že Lišák je nepolepšitelný – jak již nyní téměř s jistotou očekával, že se ukáže – poděkuje se za čest všech dalších styků s ním.

Poněvadž John Dawkins měl námitky proti tomu, aby vkročili do Londýna před setměním, bylo málem jedenáct hodin, než dorazili k islingtonskému mýtu. Od Anděla přešli do St. Johns's Road a z té zahrnuli do úzké ulice, která končí u divadla Sadler's Wells; pak se pustili po Exmouth Street a Coppice Row a dále úzkou uličkou kolem špitálu a přes staroslavný plácek, který se kdysi honosil jménem Hockley-in-the-Hole; odtamtud zamířili do uličky Little Saffron Hill a z té konečně do ulice Great Saffron Hill. Tou Lišák pelášil rychlým krokem za ustavičného napomínání Olivera, aby se mu držel těsně v patách.

Ačkoli měl Oliver až dost čím zaměštnávat pozornost, nechtěl-li ztratit svého vůdce z očí, přesto nemohl odolat, aby se několikrát chvatně nerozhlédl po obou stranách ulice, jíž se ubíral. Špinavější ani zbídačelejší končinu ještě v životě neviděl. Ulice byla velmi úzká a blátivá a vzduch přesycený ohavnými pachy. Bylo v ní slušné množství krámků; ale jak se zdálo, neměly na skladě žádný jiný artikl než ony houfy dětí, které se i v té pozdní noční hodině protahovaly mezi dveřmi hned sem, hned tam nebo vřeštěly uvnitř. Jediné

oázy, kterým se uprostřed té všeobecné pustoty očividně dařilo, byly hospody a v těch se s plnou vervou rvala nejnižší irská chátka. Průjezdy a slepé uličky, které tu a tam z hlavní ulice odbočovaly, odhalovaly pohled na hloučky domů, kde se opilí mužové i ženy doslova váleli ve špíně a z nejdělných domovních dveří se opatrně vynořilo statné individuum, vydávající se podle všeho zdání na výpravu jistě nijak zvlášť kalou nebo neškodnou.

Oliver se právě rozmyšlel, neměl-li by raději vzít do zaječích, když vtom došli na dolní konec ulice. Tu ho jeho průvodce chytil za rameno, otevřel dveře jednoho domu v blízkosti uličky Field Lane, vtáhl ho do chodby a zase dveře za nimi zavřel.

„Co je!“ křikl zdola nějaký hlas v odpověď na Lišákovo hvízdnutí.

„Príma terno!“ zněla Lišákova odpověď.

To bylo patrně nějaké heslo nebo znamení, že všechno je v pořádku, neboť na zadním konci chodby se na zdi mihlo světýlko blikavé svíčky a z místa, odkud bylo vylomeno někdejší zábradlí schodů do kuchyně, vykoukla mužská tvář.

„Jste dva,“ řekl muž, vystrčil svíčku ještě kus dál a zastínil si přitom oči. „Kdo je ten druhý?“

„Novej kamarád,“ odpověděl Jack Dawkins a přitáhl Olivera blíž.

„Kdes ho sebral? Odkud je?“

„Z Balíkova. Je Fagin nahoře?“

„Jo, zrovna třídí šňupáky. Tak alou nahoru!“ Svíčka se zase stáhla zpátky a tvář zmizela.

S jednou rukou tápající kolem a s druhou sevřenou pevným stiskem společníkovým zdolal Oliver se značnými obtížemi tmavé a rozbité schody, po nichž jeho průvodce vyběhl se snadností a hbitostí, která svědčila o tom, že je dobře zná. Nahoře prudce otevřel dveře nádvorního pokoje a vtáhl Olivera za sebou dovnitř.

Strop i stěny místnosti byly stářím a špínou úplně černé. Před krbem stál obyčejný měkký stůl a na něm byla svíčka, zastrčená do

láhve od zázvorového piva, pár cínových korbílků, bochník chleba, máslo a talíř. Na pánvi, postavené na ohni a provázkem přivázané ke krbové římse, škvířivě syčelo několik klobásků a nad nimi, s opékačí vidličkou v ruce, stál velmi starý scvrklý žid, jehož odpornou tvář ničemných rysů stínila houšť zknocených zrzavých chlupů. Na sobě měl usmolený flanelový kaftan, z něhož mu čouhal holý krk, a jak se zdálo, dělil pozornost mezi pánev a hambalek, na kterém viselo množství hedvábných kapesníků. Na podlaze ležela těsně sražená řada hrubých slamníků, sešitých ze starých pytlů. Kolem stolu sedělo asi pět šest hochů, žádný z nich starší než Lišák, a kouřili z dlouhých hliněnek a popíjeli kořalku s výrazem vyzrálých mužů. Všichni se shlukli kolem svého druha, když šeptal několik slov židovi do ucha, a potom se otočili a rozzubili se na Olivera. Stejně se otočil i žid, opékačí vidličku stále v ruce.

„To je von, Fagine,“ představil ho Jack Dawkins, „můj přítel Oliver Twist.“

Žid se zazubil, obřadně a hluboce se Oliverovi uklonil, vzal ho za ruku a vyslovil naději, že se mu dostane cti důvěrně se s ním seznámit. Potom ho obstoupili mladí pánové s hliněnkami a velmi vydatně mu potřásali oběma rukama – obzvláště tou, v níž držel svůj raneček. Jeden mladý pán hořel nedočkavostí, aby mu mohl pověsit čepici na věšák, a jiný byl zase tak úslužný, že mu vjel sám rukama do kapes, aby se Oliver při své velké únavě nemusil s jejich vyprazdňováním namáhat osobně, až půjde spát. Tyto zdvořilůstky by byly pravděpodobně zašly mnohem dále, kdyby si židova opékačí vidlička nebyla vydatně zatančila po hlavách a ramenou příchylných mladíků, kteří je Oliverovi prokazovali.

„Moc rádi tě mezi sebou vidíme, Olivero, moc,“ řekl žid. „Odstav klobásky, Lišáku, a přitáhni Oliverovi k ohni škopek. To koukáš na naše kapesníky, co, milánku! Je jich pěkná hromádka, na? Zrovna jsme je shledali, půjdou do prádla – tak, tak, Olivero, tak tak. Ha, ha, ha!“

Poslední část této řeči uvítali všichni nadějní žáci šprýmovného starého pána bouřlivým rykem. A právě v nejlepším veselí zasedli k večeři.

Oliver snědl svůj díl a potom mu žid namíchal sklenici horkého jalovcového grogu s příkazem, že ho musí hned do sebe obrátit, protože na odlivku čeká další pán. Oliver učinil po jeho přání. Ihned vzápětí ucítil, jak ho někdo zlehka zdvíhá a klade na jeden vycpaný pytel – a potom upadl do hlubokého spánku.

Kapitola devátá

*Obsahuje další podrobnosti o šprýmovném starém pánovi
a jeho nadějných žácích*

Nazítří ráno bylo již pozdě, když se Oliver probudil ze zdravého dlouhého spánku. V místnosti nebyl nikdo kromě starého žida, který si zrovna v hluboké pánvičce vařil k snídani trochu kávy, a jak ji míchal železnou lžicí dokolečka dokola, tiše si pro sebe pohvizdoval. Co chvíli přestal a zaposlouchal se, když zdola zaslechl i sebeslabší zvuk; jakmile se však upokojil, že to nic není, pokračoval zase v práci a opět si pohvizdoval a míchal jako předtím.

Třebaže se Oliver probral ze spánku, úplně probuzený ještě nebyl. Mezi spaním a bděním existuje jakýsi dřímotný stav, kdy se člověku v pěti minutách s očima napůl otevřenými a s polovičním vědomím všeho, co se kolem něho děje, nazdá víc snů, než by se mu nazdalo v pěti nocích s očima pevně zavřenými a se smysly pohříženými do naprostého bezvědomí. V takových chvílích víme my smrtelníci o tom, co činí náš duch, právě dost, abychom si utvořili jakous takous matnou představu o jeho obrovských schopnostech, o jeho vzletu a odpoutání od země a pohrdání časem i prostorem, je-li osvobozen od přítěže svého tělesného druha.

Přesně v takovém stavu byl Oliver. Polozavřenými očima viděl žida, slyšel jeho tiché pohvizdování a rozeznával škrábavý zvuk lžičce objíždějící stěnu pánvičky – a přesto se tytéž jeho smysly, zcela současně, v duchu čile obíraly téměř každým, koho kdy v životě poznal.

Když měl kávu hotovou, odtáhl žid pánvičku na patku. Pak zůstal chvíli stát v nerozhodné pozici, jako kdyby byl na vážkách, čemu se má dál věnovat, a nakonec se otočil, zadíval se na Olivera a za-

volal na něho jménem. Oliver neodpověděl a podle všech zjevných známek spal.

Jakmile se po této stránce upokojil, přistoupil žid potichoučku ke dveřím a zasunul závoru. Potom vytáhl – jak Oliverovi připadalo, z nějaké díry v podlaze – malou skříňku a opatrně ji postavil na stůl. Když zvedl víko a podíval se dovnitř, zasvítily mu oči. Potom si ke stolu přitáhl starou židli, posadil se a ze skříňky vylovil nádherné zlaté hodinky, posázené blyštivými drahokamy.

„Ts, ts!“ sykl žid, schoulil hlavu mezi ramena a ohyzdným šklebem zkřivil každický rys v obličejí. „Chakmoni¹¹ chytrý! Chakmoni! Pevný až do konce! Ani slovo necekli starýmu pastorovi, kde všecko je. Ani slovo nepíchli na starýho Fagina! A taky nač? Ani na vteřinku by jim to nebylo uvolnilo oprátku nebo podrželo propadlo. Ne, ne, ne, ani na vteřinku! Pašáci! Pašáci!“

S takovými a jinými úvahami podobného rázu, huhlanými pod vousy, uložil žid opět hodinky do jejich bezpečného úkrytu. Z téže skříňky pak postupně vytáhl a se stejným potěšením si prohlížel přinejmenším ještě patery další hodinky kromě prstenů, broží, náramků i jiných klenotnických výrobků z materiálů tak nádherných a tak umělecky zpracovaných, že Oliver neměl ani ponětí, jak se vůbec jmenují.

Když všechny tyto skvosty zase uložil na místo, vylovil starý žid ještě jeden – tak maličký, že mu vůbec nevyčnival z ploché dlaně. Patrně na něm byl nějaký velice droboučkový nápis, neboť žid si položil klenot naplocho na stůl a pod ochranou ruky ho dlouho a vážně zkoumal. Konečně ho zase uložil, jako by se vzdával naděje na úspěch, opřel se zády o lenocho a breptal si:

„Kapitální vynález, tenhle hrdelní trest! Mrtvej se už nekaje. Mrtvej už žádnou ošemetnou historii nevybreptá. Ojoj! To je vejhodička pro naše řemeslo! Pět viselců v jedne řadce – nikdo naživu, aby jednoho podfouk nebo se strachy rozsypal!“

11 Chytrák, šikulka. (Ze staršího argotu.) *Pozn. překl.*

Zatímco žid drmolil tuto samomluvu, padly jeho bystré tmavé oči, které až dosud zíraly nepřítomně dopředu, na Oliverovu tvář; chlapcovy oči visely v němé zvědavosti na tváři jeho. A třebaže toto střetnutí trvalo pouze nepatrný okamžik – nejkratší zlomeček času, jaký si lze vůbec představit – úplně stačilo, aby si stařec uvědomil, že ho chlapec pozoroval. Přibouchl víko skříňky, až dunivě třesklo, popadl velký nůž na chléb, který ležel na stole, a vztekle vyskočil. Ale prudce se třásl – neboť i přes své zděšení Oliver dobře viděl, jak se nůž ve vzduchu chvěje.

„Co to znamená?“ sípěl žid. „Nač mě špehuješ? Proč jsi vzhůru? Co jsi viděl? Ven s tím, kluku! Honem – honem, jestli je ti život milej!“

„Já už nemohl dýl spát, prosím,“ odpověděl Oliver zkroušeně. „Moc mě to mrzí, pane, jestli jsem vás vyrušil.“

„Nebyl jsi vzhůru už před hodinou?“ zeptal se žid a zuřivě se na hochu zamračil.

„Ne, prosím! Určitě ne!“ bránil se Oliver.

„Víš to jistě?“ zasyčel žid s pohledem ještě zuřivějším než předtím a v hrozivém postoji.

„Na mou duši nebyl, pane,“ odpověděl Oliver vážně. „Určitě ne, prosím, určitě ne.“

„I pš, milánku, i pš!“ řekl žid, který se náhle vrátil ke svému obvyklému chování a jen si ještě chvíli s nožem pohrával, než ho zase odložil, jako by chtěl vzbudit domněnku, že ho popadl pouze ze žertu. „Samo sebou, že to vím, milánku. Jen jsem tě chtěl postrašit. Jsi statečný hoch! Ha, ha, jsi statečný hoch, Oliver!“ Žid si zamnul ruce a kuckavě se zasmál, ale přese všechno znepokojeně pošilhával po skříňce.

„Viděls některý tyhle roztomilý cetky, milánku?“ zeptal se žid, když na ni po krátké pomlce položil ruku.

„Ano, pane,“ přisvědčil Oliver.

„Ajvaj!“ vyhrkl žid a silně zbledl. „Jsou – jsou moje, Oliver – celý můj majeteček. Všechno, s čím můžu počítat na starý kolena. Lidi mi říkají lakomec, milánku. Jenom lakomec, nijak jinak.“

Oliver si pomyslel, že starý pán musí být už opravdový lakomec, když s tolika hodinkami žije v takové špinavé díře; ale v domněnání, že ho třeba jeho láskyplné zalíbení v Lišákovi a ostatních chlapcích stojí spoustu peněz, pouze zvedl k židovi uctivý pohled a zeptal se, smí-li vstát.

„Jistěže, milánku, jistěže,“ přikývl starý pán. „Počkej. Tamhle v koutě u dveří stojí džbán s vodou. Přines si ho a já ti dám umejvadlo, aby ses mohl opláchnout, milánku.“

Oliver vstal, přešel světnici a shýbl se jen na ten okamžik, co by zdvihl džbán. Když pak otočil hlavu, byla skříňka pryč.

Sotvaže se umyl a všechno po sobě poklidil tím, že umyvadlo na židův pokyn vylil z okna, vrátil se Lišák – v doprovodu velmi čiperného mladého přítele, kterého viděl Oliver minulý večer kouřit a kterého mu teď formálně představili jako Čódlu Batese. Všichni čtyři se posadili, aby posnídali z Faginovy kávy a několik teplých žemlíček se šunkou, které Lišák přinesl domů pod dýnkem klobouku.

„Hm,“ začal žid a potouchle pošilhával po Oliverovi, ale mluvil k Lišákovi, „doufám, že jste už dnes ráno pracovali, milánkové, na?“

„Celí diví,“ odpověděl Lišák.

„Jako lvi,“ dodal Čódl Bates.

„Hezky, chlapečkové, hezky!“ pochválil žid. „Na, Lišáku, cos udělal ty?“

„Dvě portmoné,“ odpověděl tázaný mladý pán.

„Vycpaný?“ vyptával se žid dychtivě.

„Celkem slušně,“ usmál se Lišák a vytáhl dvě náprsní tobolky, jednu zelenou a druhou červenou.

„Ne tak tlustě, jak by snesly,“ řekl žid, když si pozorně prohlédl oba vnitřky, „ale moc pěkně a elegantně udělaný. Šikovnej pracantíček, Oliver, co?“

„Moc šikovný, pane, jistě,“ přisvědčil Oliver. Ta slova vyvolala u pana Batese bouřlivý řehot – k náramnému úžasu Olivera, který neviděl nejmenší příčiny k smíchu na ničem, co se právě událo.

„A copak máš ty, milánku?“ zeptal se Fagin Čódlá Bateše.

„Šňupáky,“ odpověděl mladý pán Bates a zároveň vytáhl čtyři kapesníky.

„Na,“ mlaskl si žid a bedlivě je přitom prohlížel, „jsou moc pěkné, opravdu moc. Jenžes je dobře neoznámkoval, Čódl – ty monogramy se budou muset vypárat a to naučíme Olivera, jak je vytahat jehlou. Máme, Oliveru, chceš? Ha, ha, ha!“

„Když budete tak laskavý, pane,“ řekl Oliver.

„Taky bys rád uměl dělat kapesníky tak lehce jako Čódl Bates, milánku? Chtěl bys?“ zeptal se žid.

„Moc rád, pane, hrozně rád, když mě to naučíte,“ odpověděl Oliver.

Mladý pán Bates viděl v té odpovědi něco tak neskonale zábavného, že znovu vyprskl v bujný smích – kterýžto smích tím, že se střetl s kávou, kterou hoch právě pil, a hodil ji do nějaké špatné trubice, div neskončil chlapcovým předčasným zadušením.

„Dyt' von je tak roztomile zelenej!“ řekl Čódl, když se vzpamatoval, jako na omluvu nezpůsobného chování před společností.

Lišák neříkal nic, jenom přihladil Oliverovi vlasy nad čelem a poznamenal, že už se časem okouká; tu pak starý pán, který si všiml, že se Oliver začíná červenat, změnil předmět hovoru otázkou, bylo-li ten den ráno na popravě hodně lidí. Tím Oliverův podiv jen čím dál tím víc rostl, neboť z odpovědí obou chlapců jasně vysvítalo, že jí oba přihlíželi – a Oliverovi samozřejmě nešlo do hlavy, jak je možné, že ještě našli dost času, aby udělali tolik práce.

Jakmile se po snídani sklidilo ze stolu, pustil se šprýmovný starý pán s oběma hochy do velmi podivné a neobvyklé hry, která spočívala v tom, že nejdřív si šprýmovný starý pán do jedné kapsy u kalhot strčil tabatěrku, do druhé tobolku, do kapsičky u vesty hodinky s ochranným řetízkem kolem krku a do náprsenky si zapíchl jehlici s falešným briliantem. Potom se pevně upjal do kabátu, uložil do jeho kapes ještě kapesník a pouzdro na brýle a s holí v ruce cupital po světnici sem a tam a napodoboval způsob, jakým se

v každou denní hodinu po ulicích procházejí staří pánové. Někdy se zastavil u krbu a někdy zas u dveří a hrál, jako by s nejhlubším zaujetím zíral do výkladní skříně. V těch chvílích se ze strachu před zloději ustavičně ohlížel a neustále si popleskával jednu kapsu po druhé, aby se ujistil, že nic neztratil, a při tom si počíнал tak úžasně komicky a přirozeně, že se Oliver smál, až mu po tvářích tekly slzy. Celou tu dobu se mu oba hoši drželi těsně v patách, a kdykoli se otočil, uhnuli mu z očí tak mrštně, že bylo nemožné sledovat jejich pohyby. Konečně mu Lišák jako náhodou šlápl na špičku nohy nebo někdy také kopl do boty, kdežto Čódl Bates do něho zároveň vrazil zezadu, a v tom jediném okamžiku mu s rychlostí vskutku pozoruhodnou vytáhli taběrku, tobolku, hodinky, ochranný řetízek, jehlici i kapesník, ba i pouzdro na brýle. Ucítli-li starý pán v některé kapse cizí ruku, křikl, ve které to je, a potom celá hra začala zase znova.

Přešli již mnoho kol této hry, když mladé pány přišly navštívit dvě mladé dámy, z nichž se jedna jmenovala Betsy a druhá Nancy. Obě měly bohatou houšť vlasů, vzadu nijak zvlášť pěkně vyčesaných nahoru, a střevíce i punčochy nemálo zanedbané. Nebyly to možná krasavice, ale obličej jim kvetl červení a vypadaly docela statně a zdravě. A protože měly pozoruhodné, nenucené a přívětivé způsoby, viděl v nich Oliver vskutku pěkná děvčata. A to bezesporu také byla.

Tato návštěva se zdržela velmi dlouho. Poněvadž si jedna z mladých dam stěžovala, že jí studí v žaludku, objevila se na stole pálenka a hovor nabyl tónu velmi družného a povznášejícího. Konečně Čódl Bates projevil mínění, že je čas na aus. To, napadlo Oliverovi, asi musí být francouzský výraz pro odchod odněkud, protože hned vzápětí Lišák a Čódl i obě mladé dámy společně odešli, když jim ještě napřed laskavý starý žid dal dobrotivě peníze na útratu.

„Co říkáš, milánku,“ začal Fagin, „to je rajský život, na? Teď si na celý den vyletěli ven.“

„To už práci udělali, pane?“ zeptal se Oliver.

„Ja, milánku,“ přisvědčil žid, „totiž, ledaže by se jim neočekávaně ještě nějaká nahodila teď, když jsou venku. A jestli se jim nahodí, jistě si ji nenechají ujít, za to ručím. Vem si z nich příklad, milánku. Vem si z nich příklad,“ tu zaklepal lopatkou na uhlí o zdivo krbu, aby dodal svým slovům důrazu, „a udělej všechno, co ti řeknou, a ve všem se řiď jejich radou, milánku – obzvlášť Lišákovou. Z Lišáka bude jednou slavněj člověk a sveze s sebou i tebe, když si z něho vemeš mustr. – Poslyš, milánku, nevisí mi z kapsy šátek?“ utál žid najednou řeč otázkou.

„Ano, prosím,“ přikývl Oliver.

„Zkus, jestli mi ho dovedeš vytáhnout, abych to neucítil – jaks to viděl dělat je, když jsme si dnes ráno hráli.“

Oliver si jednou rukou přidržel spodek kapsy, jak viděl, že si ho přidrží Lišák, a druhou rukou z ní zlehounka vytáhl kapesník.

„Je venku?“ zvolal žid.

„Tady je, prosím,“ řekl Oliver a ukázal kapesník.

„Jsi čipera, milánku,“ pravil šprýmovný starý pán a popleskal Olivera pochvalně po hlavě. „V životě jsem bystřejšího mládenečka neviděl. Na, tumáš šilink. Jestli budeš takhle pokračovat, dotáhneš to na nejslavnějšího muže naší doby. A teď pojd' sem a já ti ukážu, jak z těch kapesníků vypáráš monogramy.“

Oliverovi bylo divné, co má žertovné vybírání kapes starému pánovi co dělat s možností, že z něho jednou bude slavný člověk. Ale když pomyslel, že žid je o tolik starší, a musí to tedy vědět líp, následoval ho klidně ke stolu a brzy se hluboce zabral do svého učebního předmětu.

Kapitola desátá

*Oliver lépe pozná, co jsou jeho noví druhové zač,
a získá draze zaplacenou zkušenost.
Krátká, ale velmi důležitá kapitola našeho příběhu*

Mnoho dní zůstal Oliver v židově světnici, pilně páral monogramy z kapesníků (jichž chlapi přinášeli domů velký počet) a občas se účastnil hry již dříve popsané, kterou žid hrával s oběma hochy pravidelně každé ráno. Nakonec se mu začalo stýskat po čerstvém vzduchu, a tu pak mnohou úpěnlivou prosbou žadonil na starém pánovi, aby mu dovolil jít s oběma kamarády ven na práci.

Oliverovu touhu po činorodém zaměstnání ještě zvyšovaly známky přísně mravního založení, které u starého pána viděl. Kdykoli se Lišák nebo Čódl Bates vrátili večer domů s prázdnou, vedl starý pán dlouhé a velmi vášnivé výklady o tom, jak hanebný je zlozvyk zahálky a lenosti, a trval na nutnosti vést pracovitý život tím, že je posílal spát bez večeře. Ba jednou se dokonce tak unáhlil, že oba hochy shodil ze schodů; to však v prosazování svých ctnostných zásad zašel vskutku neobvykle daleko.

Jednou ráno konečně dostal Oliver dovolení, o které tak horlivě usiloval. Už několik dní nebyly doma žádné kapesníky, na kterých by mohl pracovat, a obědy byly hodně hubené. To snad byly důvody, proč starý pán dal svůj souhlas; ale ať už byly nebo nebyly, řekl Oliverovi, že smí jít, a svěřil ho ochraně Čódlu Batese a jeho přítele Lišáka. Trojice tedy vyrazila, Lišák jako vždycky s rukávy u kabátu ohrnutými a s kloboukem posazeným na ucho; mladý pán Bates se loudal ulicí s rukama v kapsách a mezi nimi Oliver, plný zvědavosti, kam asi jdou a v jakém výrobním oboru se mu dostane prvního výcviku.

Tempo, jakým se ubírali, bylo tak hrozně líné a podezřele loudavé, že v Oliverovi brzy vzbudilo dojem, že jeho společníci chtějí starého pána oklamat a vůbec do práce nejít. Lišák měl ještě navíc šeredný zlovyk strhávat malým chlapcům z hlavy čepici a zahodit ji do některého hlubokého světlíku před domy, kdežto Čódl Bates zase osvědčoval jisté velmi volné názory po stránce vlastnického práva tím, že si ze stánků při okraji chodníku přisvojoval rozličná jablka a cibule a strkal si je do kapes, které byly tak úžasně prostorné, že se zdálo, jako by jimi měl celý oblek podložený ze všech stran. To všechno vypadalo tak nepěkně, že Oliver už už chtěl projevit svůj úmysl, že zkusí, najde-li sám cestu zpátky domů, když vtom nenadálá a nadmíru záhadná změna v Lišákově chování dala jeho myšlenkám zcela jiný směr.

Zrovna vycházeli z úzké uličky nedaleko onoho holého náměstí v Clerkenwellu, jemuž se v jistém podivném zvrácení pojmu do dnešního dne říká „Palouček“, když vtom se Lišák náhle zastavil, položil si prst na ret a s nejvyšší opatrností a obezřelostí stáhl své společníky zase zpátky.

„Co se děje?“ podivil se Oliver.

„Pšš!“ odpověděl Lišák. „Vidíš tamhle toho strejdu u stánku s knihama?“

„Toho starého pána na druhé straně?“ zeptal se Oliver. „Ano, vidím.“

„Ten se šikne,“ řekl Lišák.

„Prima kavka,“ dodal mladý pán Čódl Bates.

Oliver se podíval z jednoho na druhého, v očích vrcholný údiv; ale nedostal se k tomu, aby se něco zeptal, protože oba hoši se již kradli tiše přes ulici a připlížili se až těsně k starému pánovi, k němuž právě upoutali jeho pozornost. Oliver popošel několik kroků za nimi, ale protože nevěděl, má-li jít dál nebo se ztratit, stanul a v němém úžasu přihlížel.

Starý pán byl osobnost vzhledu velmi úctyhodného, s napudrovanou hlavou a se zlatými brýlemi. Byl oblečen v lahvově zeleném kabátě s černým sametovým límcem, měl bílé kalhoty a pod pažďím tiskl elegantní bambusovou hůlku. Držel v rukou knihu, kterou si vzal ze stánku, a stál tam a hroužil se do čtení s takovým zaujetím, jako kdyby seděl v křesle ve své pracovně. Docela dobře možné, že si opravdu představoval, že je doma, neboť z jeho zahloubanosti bylo zřejmé, že nevidí ani knihkupecký stánek, ani ulici, ani hochy, zkrátka vůbec nic jiného než onu knihu, kterou prostě normálně čte; obrátil list, když došel ke konci stránky, začal s první řádkou na další straně a s hlubokým zájmem a horlivostí v čtení pokračoval.

To Oliverovo zděšení a úlek, když tak stál pár kroků od nich a s očima vypoulenýma, že víc už je vytřeštit ani nemohl, přihlížel a spatřil, jak Lišák hrouží ruku do kapsy starého pána a vytahuje z ní šátek! Když spatřil, jak ho podává Čódlovi Batesovi, a nakonec je viděl oba úprkem utíkat za roh!

Bleskem vytanula chlapci v hlavě celá záhada těch kapesníků a hodinek a klenotů starého žida. Na chvíličku strnul bez hnutí a krev ho hrůzou tak páčila ve všech žilách, že mu bylo, jako by stál v horoucím ohni. Potom ze samého zmatku a strachu vzal nohy na ramena, a protože nevěděl, co dělá, upaloval, div že se špičkami země dotýkal.

To všechno se zběhlo v necelé minutě. Právě v okamžiku, kdy se Oliver dal na útěk, si starý pán sáhl do kapsy, a protože pohřešoval kapesník, zprudka se otočil. Když spatřil chlapce, uhánějícího takovým rychlým tempem pryč, zcela přirozeně usoudil, že mu šátek ukradl on, vykřikl tedy, co mu hlas stačil: „Zloděj! Chyťte ho!“ a s knihou v ruce se rozběhl za ním.

Ale starý pán nebyl jediný, kdo spustil pokřik. Lišák a mladý pán Bates, kteří nestáli o to, aby úprkem po veřejné ulici na sebe upoutali všeobecnou pozornost, se prostě schovali hned v prvních domovních dveřích za rohem. Sotvaže zaslechli křik a spatřili Olivera

utíkat, okamžitě uhádli docela přesně, jak se věci mají, a velmi hbitě vyběhli ven a také začali volat: „Zloděj! Chyťte ho!“ a přidali se k pronásledování jako řádní občané.

Třebaže Olivera vychovali filozofové, nikdo ho teoreticky neobeznámil s krásným axiomem, že první zákon přírody je sebezáchova. Kdyby ho byl Oliver znal, byl by možná takové jednání čekal. Ale poněvadž je nečekal, jen ho ještě víc vyděsilo, a proto letěl jak s větrem o závod a starý pán a oba hoši s křikem a řevem za ním.

„Zloděj! Chyťte ho!“ V tom výkřiku je nějaké kouzlo. Kramář opouští svůj pult a forman fasuněk; řezník odhazuje lísku, pekař košík, mlékař konev, posluha balíčky, školák kuličky, dlaždič Špičák, dítě pátku a míč. A už se hrnou jeden přes druhého, hlava nehlava, cesta necesta: pádí, vrískají, hulákají, porážejí chodce, jak divoce zahýbají za roh, burcují psy a plaší slepice – a ulice, náměstí i dvory duní jejich ozvěnou.

„Zloděj! Chyťte ho!“ Volání sílí v sterý hlas a s každou zatáčkou houf roste. A letí dál a dál bláto nebláto, cák sem, cák tam, a dusá po dlažbě chodníků; otvírají se okna, vybíhají lidé, kupředu, kupředu se řítí dav, v pimprlovém divadle opouští Kašpárka všechno publikum, právě když je zápletka nejnapínavější, přidává se k pádícímu zástupu, násobí křik a novým žářem rozněcuje řev: „Zloděj! Chyťte ho!“

„Zloděj! Chyťte ho!“ Hluboko, přehluboko tkví v lidském nitru lovecká vášeň něco honit – ať to je co je! I takové nebohé zchvácené dítě, jež vyčerpáním sotva popadá dech; dítě se zděšeným výrazem a smrtelnou úzkostí v očích, jemuž se po tváři řinou velké krůpěje potu; dítě, jež napíná každícký sval, aby svým pronásledovatelům uniklo. A ti, jak mu běží v patách a každým okamžikem ho dohánějí, jásají nad úbytkem jeho sil pokřikem ještě hlasitějším a ječí a výskají radostí. „Chyťte ho!“ Ano, prosím, chyťte ho, proboha ho chyťte, i když už jen z milosrdenství!

Konečně ho mají! Šikovná rána! Už leží na dlažbě a dav se kolem něho dychtivě shlukuje; každý nový zvěděvec se strká a prodírá

mezi ostatními, jen aby hoča zahlédl. „Uhněte kousek!“ – „Nechte ho trošku oddychnout!“ – „Blázníte? Nezaslouží si to!“ – „Kdepak je ten pán?“ – „Tamhle, jde sem k nám.“ – „Vy tam, uvolněte pánovi cestu!“ – „Je tohle ten kluk, pane?“ – „Ano.“

Oliver, celý ubláčený a špinavý od prachu, ležel na zemi a krváčeje z úst, divoce se rozhlížel po množství obličejů, které ho obklopovaly, když ochotné ruce prvních pronásledovatelů protáhly starého pána hloučkem a postrčily ho do středu kruhu.

„Ano,“ přikývl starý pán. „Obávám se, že to je on.“

„Vobává se!“ zahučel zástup. „To je povedený, co?“

„Chudáček!“ pravil starý pán. „Poranil se.“

„To je moje práce, pane,“ ozval se hlas a z řady vystoupil hranatý habán. „Až jsem si vo jeho pysk řácky natřel klouby. To já ho chyt, pane.“

Habán hodil rukou ke klobouku a zazubil se v očekávání, že za svou námahu dostane nějakou odměnu; ale starý pán si ho jen měřil pohledem plným ošklivosti a pomrkával úzkostlivě kolem sebe, jako by sám měl zaječí úmysly. A je velmi pravděpodobné, že by se byl vskutku o útěk pokusil a tak dopřál davu novou honičku – nebýt toho, že se právě v tom okamžiku hloučkem prodral policejní strážník (osoba, která se v takových případech obyčejně zjevuje na scéně poslední) a popadl Olivera za límec.

„Koukej vstát,“ houkl strážník neurvale.

„To jsem vůbec nebyl já, prosím. Opravdu ne, opravdu! To byli jiní dva hoši,“ bránil se Oliver, úpěnlivě spínal ruce a rozhlížel se dokola. „Někde tady jsou.“

„Ale kde, nejsou,“ opáčil strážník. Myslil to sice ironicky, ale zároveň to byla pravda, protože Lišák a Čódl Bates „zdrhli“ první vhodnou uličkou, která se jim naskytla. „Koukej vstát!“

„Neubližujte mu,“ řekl starý pán soucitně.

„Ale kde, já mu neublížím,“ odpověděl strážník a na důkaz svých slov div že z Olivera nestrhl kabátek. „Tak alou, takové jako ty já

přece znám, na mě si nepřijdeš. Tak zvedneš se na nohy nebo ne, ty kvítko lotrovský?“

Oliver, který se stěží vůbec udržel na nohou, se s námahou vztyčil a už ho strážník rychlým krokem vlekl za límec ulicemi. Starý pán šel vedle strážníka s nimi a ta část davu, jíž se to podařilo dokázat, je o kousek předběhla a co chvíli se otáčela a zevlovala na Olivera. Kluci škodolibě výskali a tak se bral průvod kupředu.

Kapitola jedenáctá

*Pojednává o policejním soudci panu Fangovi
a podává malou ukázkou jeho praxe při výkonu spravedlnosti*

Delikt byl spáchán v rajónu, ba dokonce v nejbližším okolí pověstné stanice metropolitní policie. Davu se dostalo pouze to uspokojení, že doprovodil Olivera dvěma třemi ulicemi a přes plácek zvaný Mutton Hill, kde ho strážník vedl dál do nízkého klenutého průjezdu a špinavou slepou uličkou k zadnímu vchodu do řečené rozdělovny veškeré spravedlnosti. Zahnuli na malý dlážděný dvorek a tam narazili na statného muže s chumlem licousů na skráních a s chumlem klíčů v ruce.

„Co je, o co jde?“ zeptal se muž lhostejně.

„Straka na šnuptychle,“ odpověděl muž, který přiváděl Olivera.

„Vy jste strana, která byla okradena, pane?“ vyptával se muž s klíči.

„Ano, jsem,“ přisvědčil starý pán, „ale nejsem si docela jist, vzal-li mi ten kapesník doopravdy tenhle chlapec. Raděj – raděj bych vůbec od té věci ustoupil.“

„Ted' už to před soudce jít musí, pane,“ namítl muž. „Jeho Milost bude v minutce volná. Tak alou, ty šibeničníku!“

Těmi slovy vyzval Olivera, aby vstoupil do dveří, které za řeči odemkl a které vedly do kamenné kobky. Tam ho prohledal, a když u něho nic nenašel, zase za ním zamkl.

Tvarem a velikostí se zcela podobala přednímu domovnímu sklepu, jenomže nebyla tak světlá. Byla přímo nesnesitelně špinavá, neboť bylo pondělí ráno a do té chvíle hostila šest opilců, zadržených od soboty večer v jiných rajónech. Ale to je maličkost. Na našich policejních strážnicích zavírají noc co noc muže i ženy pro nejma-

lichernější nařčení – to slovo stojí za povšimnutí – do kobek, proti nimž jsou cely v Newgateském vězení, obývané nejhnusnějšími zločinci, již souzenými, usvědčenými a hrdlem propadlými, učiněné paláce. Kdo by o tom pochyboval, necht' oboje ty cely porovná sám.

Když klíč zaskřípěl v zámku, vypadal starý pán málem stejně zkormouceně jako Oliver. S povzdechem se pustil do knihy, která byla bezděčnou příčinou všeho toho rozruchu.

„V obličejí toho chlapce něco je,“ říkal si starý pán, zatímco pomalu odcházel a zamýšleně si poklepával deskou knihy o bradu. „Něco, co mě dojíhá a budí můj zájem. Je možné, že by byl nevinný? Vypadal tak. – Teď mě napadá!“ zvolal starý pán, zarazil se, jako když zkamení, a zadíval se nahoru do oblohy. „Proboha, ten výraz! Kde jenom jsem už takový podobný viděl?“

Když si několik minut popřemítal, zamířil starý pán, stále s touž rozjímavou tváří do zadní čekárny, přístupné přímo ze dvora. Tam se uchýlil do koutka a před duševním zrakem si vyvolával obrovskou galerii tváří, kterou již po mnoho let halila temná, opona. „Ne,“ řekl si konečně starý pán a zavrtěl hlavou, „to je jistě jenom fantazie.“

Znovu je v myšlenkách probíral jednu po druhé. Když si je již jednou v duchu oživil, nebylo snadné opět je zastřít rouškou, která je tak dlouho kryla. Z onoho davu vtíravě vyhlížely tváře přátel i nepřátel, i mnohých osob téměř cizích, které sotva vůbec znával; byly mezi nimi tváře mladých a kvetoucích dívek, z nichž nyní byly stařeny; byly mezi nimi tváře, jež změnil hrob, který se nad nimi zavřel, jež však mysl, nad něj silnější, dosud odívala jejich bývalou svěžestí a krásou, připomínajíc si někdejší jiskrný zrak, jasný úsměv, duši, která prozařuje maskou tělesné schránky a slibuje krásu až za hrob, jinou, ale ještě líbeznější a odňatou světu pozemskému jen proto, aby planula jako světlo a z výše zalévala tlumenou a měkkou září cestu do nebe.

Ale starý pán si nemohl vybavit žádnou tvář, jejíž rysy by se obrazy v obličejí Oliverově. A tak si nad vzpomínkami, které

vzkřísil, jen hluboce povzdychl, a protože to byl, pro sebe naštěstí, pán roztržitý, zase je pohřbil ve stránkách té plísni zatuchlé knihy.

Vyburcovalo ho teprve poklepání na rameno, když ho muž s klíči přišel požádat, aby s ním šel do jednací síně. Chvatně sklapl knihu a vzápětí ho muž odvedl před majestát pověstného pana Fanga.

Jednací síň byla místnost s okny do ulice a měla stěny obložené dřevem. Pan Fang seděl za přepážkou na druhém konci síně a po jedné straně dveří byla jakási dřevěná posada, v níž již vězel ubohý Oliver a hrůzou z celého výjevu se třásl jako osika.

Pan Fang byl hubený, prostředně velký muž s dlouhým trupem, prkenným krkem a nevalným množstvím vlasů, a pokud jaké měl, rostly mu jen vzadu a po stranách hlavy. Obličej měl přísný a silně brunátný. Neholdoval-li opravdu pití o hodně víc, než mu bylo právě zdrávo, byl by mohl na svůj obličej podat žalobu pro nactiutrhání a vysoudit si těžké odškodné.

Starý pán se uctivě uklonil, přistoupil k soudcovu stolu a doprovázejí slova příslušným gestem, řekl: „Zde je moje jméno a adresa, prosím.“ Potom o krok dva podstoupil a s dalším zdvořilým a uhlaženým úklonem hlavy čekal, až ho soudce vyslechne.

Stalo se však, že pan Fang právě v tuto chvíli pročetl úvodník v jedněch novinách z toho rána, který poukazoval na jeden jeho nedávný rozsudek a potřistapadesáté doporučoval pana Fanga obzvláštní a mimořádné pozornosti pana ministra vnitra. To ho přivedlo z míry, a když zdvihl oči, zlostně se mračil.

„Kdo jste?“ vyhrkl pan Fang.

Poněkud překvapeně ukázal starý pán na svou navštívenku.

„Dozorce!“ štěkl pan Fang a opovržlivě smetl novinami navštívenku na zem. „Kdo je ten člověk?“

„Moje jméno, pane,“ pravil starý pán tónem vzdělaného a uhlaženého muže, „je Brownlow. Dovolte mi, abych se otázel na jméno soudce, který pod ochranou svého úřadu svévolně a bezdůvodně uráží počestného občana.“ S těmi slovy se pan Brownlow rozhlédl

po jednací síni, jako by hledal někoho, kdo by mu poskytl žádanou informaci.

„Dozorce!“ křikl pan Fang a odhodil noviny stranou. „Z čeho je obviněn tenhle člověk?“

„Z ničeho, Vaše Milosti, z ničeho,“ odpověděl dozorce. „Svědčí tady proti tomu hochovi, Vaše Milosti.“

To všechno věděla Jeho Milost docela přesně; ale jako sekýrování to bylo dobré a bezpečné.

„Že svědčí proti tomu hochovi?“ podivil se Fang a pohrdavě si změřil pana Brownlowa od hlavy k patě. „Vemte ho do přísahy!“

„Než budu vzat do přísahy, musím žádat, abych směl něco říci,“ pravil pan Brownlow, „a to, že nevidět to na vlastní oči, vskutku nikdy bych nebyl věřil –“

„Mlčte, pane!“ řekl Fang pánovitě.

„Nebudu, pane!“ ohradil se starý pán.

„Okamžitě mlčte, nebo vás dám vyvést z jednací síně!“ rozkřikl se pan Fang. „Jste drzé, nestydaté individuum! Jak se opovažujete řvát na soudce?“

„Cože?“ zvolal starý pán a zčervenal.

„Vemte tu osobu do přísahy!“ nařídil Fang písaři. „Už nechci slyšet ani slovo. Vemte ho do přísahy!“

Pan Brownlow hněvem jen vřel; ale snad povážil, že by třeba jen chlupci uškodil, kdyby dal svému rozhořčení průchod, a proto je potlačil a ihned se dal vzít do přísahy.

„No,“ řekl Fang, „z čeho viníte toho hochu? Co můžete dosvědčit, pane?“

„Stál jsem u knihkupeckého stánku –“ začal pan Brownlow.

„Mlčte, pane,“ zvolal pan Fang. „Strážník! Kde je ten strážník? Dělejte, vemte toho strážníka do přísahy! No, strážníku, jak to bylo?“

Strážník s patřičnou ponížeností vypověděl, jak provinilce sebral – jak Olivera prohledal a nic u něho nenašel – a to že je všechno, co o věci ví.

„Jsou nějakí svědkové?“ tázal se pan Fang.

„Žádnej, Vaše Milosti,“ odpověděl strážník.

Pan Fang seděl po několik minut mlčky, potom se obrátil k žalobci a vztekem rozpálený se zeptal:

„Tak chcete nám přednést, člověče, jakou stížnost proti tomu chlapci máte, nebo nechcete? Složil jste přece přísahu. A budete-li tu takhle stát a odmítat výpověď, potrestám vás pro nevážnost k soudu – to udělám, při –“

Při čem nebo při kom, nikdo neví, neboť přesně v pravý okamžik písař a klíčník velmi hlasitě zakašlali a písař ještě k tomu upustil na zem těžkou knihu, což zabránilo, aby někdo to slovo slyšel – to všechno samozřejmě pouhou náhodou.

Za stálého přerušování a opětného urážení se panu Brownlowovi podařilo svůj případ vyložit; vysvětlil, jak se v překvapení první chvíle rozběhl za hochem jedině proto, že ho viděl utíkat pryč, a projevil naději, že s ním soudce, shledá-li, že se hoch provinil byť ne již krádeží samou, tedy alespoň spojenectvím se zloději, naloží tak shovívavě, jak jen spravedlnost dovoluje.

„Je už beztak poraněný,“ pravil starý pán závěrem. „A obávám se,“ dodal s velkým důrazem a pohledem upřeným na soudcovský stůl, „vážně se obávám, že je nemocný.“

„Chm, ovšemže, jistěže!“ utrousil pan Fang s posměšným úšklebkem. „Tady žádné tyhle komedie, kluku vandrácá, slyšíš? To na nás neplatí. Jak se jmenuješ?“

Oliver se pokoušel odpovědět, ale jazyk mu nechtěl sloužit. Byl smrtelně bledý a připadalo mu, že se s ním celá místnost točí.

„Jak se jmenuješ, ničemo jeden zatvrzelá?“ tázal se důrazně pan Fang. „Dozorce, jak se jmenuje?“

To platilo drsnému, ale boдрému starému chlapíkovi v pruhované vestě, který stál u přepážky. Muž se nahnul k Oliverovi a dotaz opakoval; když však viděl, že hoch skutečně není schopen pochopit, nač se ho ptá, a poněvadž dobře věděl, že nedočká-li se soudce od-

povědi, jen se ještě víc rozzuří a pak vynese rozsudek tím přísnější, odvážil se hádat nazdařbůh nějaké běžné jméno.

„Říká, že se jmenuje Tom White, Vaše Milosti,“ ohlásil dobromyslný dráb.

„Hm, on tedy nahlas mluvit nebude, co?“ řekl Fang. „No dobrá, dobrá. Kdepak bydlí?“

„Kde se prý dá, Vaše Milosti,“ odpověděl dozorce opět s předstíráním, že tlumočí odpověď Oliverovu.

„Má rodiče?“ tázal se dále pan Fang.

„Říká, že mu umřeli, když byl ještě docela malý, Vaše Milosti,“ odvětil dozorce, hádaje na obvyklou odpověď.

Když výslech dospěl k tomu bodu, zvedl Oliver hlavu, rozhlédl se úpěnlivým zrakem kolem sebe a chabým hlasem poprosil o trochu vody.

„Láry fáry!“ zvolal pan Fang. „Marná snaha, ze mne si blázný dělat nebudeš!“

„Mně se zdá, že mu je opravdu špatně, Vaše Milosti,“ namítl dozorce.

„To musím vědět já,“ odbyl ho pan Fang.

„Podržte ho, dozorce,“ řekl starý pán a bezděčně vztáhl ruce, „nebo vám upadne.“

„Jděte od něho, dozorce!“ křikl Fang. „Jen ať se svalí, jestli chce.“

Oliver toho laskavého dovolení využil a v záchvatu mdloby se skácel na zem. Mužové v jednací síni se po sobě podívali, ale nikdo se neodvážil pohnout.

„Já věděl, že simuluje,“ prohlásil Fang, jako kdyby Oliverův pád byl toho nezvratným důkazem. „Nechte ho ležet, kde je – ono ho to brzy omrzí.“

„Jak hodláte s tím případem naložit, pane?“ zeptal se zdušeným hlasem písař.

„Krátko,“ odpověděl pan Fang. „Odsuzuje se ke třem měsícům – samozřejmě nucené práce. Vykliďte síň.“

Za tím účelem se otevřely dveře a dva mužové se chystali vynést bezvědomého chlapce do jeho cely, když vtom se do jednacích síní chvatně prodral postarší muž slušného, ale chudého zevnějšku, oblečený v starých černých šatech, a přistoupil k soudcovu stolu.

„Počkejte, počkejte! Neodnášejte ho! Pro boha živého, počkejte chvíličku!“ volal nově příchozí, spěchem bez dechu.

Třebaže vládnoucí duchové v takových síních jako je tato vykonávají krátkým řízením neomezenou moc nad svobodou, dobrým jménem a pověstí, ba téměř nad životem poddaných Jejího Veličenstva, obzvláště tříd chudších, a třebaže se v takových zdech dennodenně odehrává tolik fantastických ničemností, že by si nad nimi sami andělé oči vyplakali, nemůže do nich veřejnost nahlédnout jinak než prostřednictvím denního tisku. Pana Fanga tudíž nemálo rozhořčilo, když spatřil nezvaného hosta vpadnout do místnosti s rozruchem tak neuctivým.

„Co to znamená? Kdo to je? Vyhod'te toho člověka. Vyklid'te soudní síň!“ křičel pan Fang.

„Budu mluvit, a budu!“ volal muž. „Nenechám se vyhodit. Já všechno viděl. To knihkupectví je moje. Žádám, abych byl ihned vzat do přísahy. Nedám se odbýt. Pane Fangu, musíte mě vyslechnout! Nesmíte mě odmítnout, pane!“

Muž byl v právu. Jeho chování bylo rozhodné a celá věc začínala nabývat tuze vážné tvářnosti, aby se dala ututlat.

„Vemte toho člověka do přísahy,“ zavrčel pan Fang velmi nemilostivě. „Tak mluvejte, člověče, co jste nám přišel povědět?“

„Tohle,“ pravil muž. „Viděl jsem tři hochy – dva jiné a tady toho obžalovaného – potloukat se na protější straně ulice, zatímco si tenhle pán u mě četl. Tu krádež spáchal jiný hoch. Viděl jsem, jak to udělal – a taky jsem viděl, jak tenhle hoch úžasem nad tím přímo zkameněl, jako když ho omráčí.“

A poněvadž mezitím nabyl trochu dechu, přistoupil počestný majitel knihkupeckého krámků k vylíčení, nyní již souvislejšímu, přesných okolností krádeže.

„Proč jste sem nepřišel dřív?“ zeptal se po chvíli mlčení Fang.

„Neměl jsem človíčka, aby mi ohlídal krám,“ odpověděl muž. „Všichni, kdo by mi mohli pomoci, se přidali k honičce. Teprve před pěti minutami se mi podařilo někoho sehnat a celou cestu sem v jednom kuse utíkám.“

„Žalobce si četl, říkáte?“ vyptával se Fang po dalším odmlčení.

„Ano,“ přisvědčil muž. „Právě tu knihu, co má v ruce.“

„Hm, právě tu knihu, tak?“ prohodil Fang. „A zaplatil vám ji?“

„Ne, nezaplatil,“ odvětil muž s úsměvem.

„Saprlot, úplně jsem na to zapomněl!“ zvolal rozržený starý pán prostomyslně.

„Zrovna ten pravý, aby vznášel žalobu proti ubohému chlapci!“ řekl Fang se směšnou snahou vypadat lidsky. „Podle mého soudu, pane, jste se uvázal v držení té knihy za okolností velice podezřelých a nečestných a můžete se pokládat za velmi šťastného, že vás vlastník řečeného majetku nehodlá stíhat. Vezměte si z toho ponaučení, příteli, nebo vás ještě jednou zákon skřípne. Hoch se osvobozuje. Vyklid'te síň.“

„Hrom do toho!“ rozohnil se starý pán, jež konečně vybuchl hněvem, který již tak dlouho krotil. „Hrom do toho, jestli já –!“

„Vyklid'te síň!“ rozkřikl se soudce. „Dozorci, slyšíte? Vyklid'te síň!“

Stalo se po jeho rozkazu a rozhořčený pan Brownlow, v jedné ruce knihu a ve druhé bambusovou hůlku, v zuřivém záchvatu vzteku a vzdoru přímo šílený, byl vystrkán ven. Jakmile však vkročil na dvůr, všechna jeho zloba se rázem rozplynula. Na dlažbě ležel na zádech malý Oliver Twist s košilí rozepnutou a se spánky smočenými vodou; tvář měl bílou jako plátno a celým tělem mu lomcovala zimnice.

„Ubohý chlapec, ubohý chlapec!“ řekl pan Brownlow, když se nad ním sehnul. „Zavolejte někdo kočár, prosím vás. Rychle!“

Sehnali tedy kočár, a když Olivera opatrně uložili na jedno sedadlo, starý pán nastoupil do vozu také a posadil se na druhé.

„Směl bych vás doprovodit?“ zeptal se majitel knihkupeckého krámků a nahlédl do vozu.

„No jeje, to se rozumí, milý pane,“ opáčil chvatně pan Brownlow. „Zapomněl jsem na vás. I saprlot! Ještě pořád držím tu nešťastnou knihu! Pojd'te, hop dovnitř. Chudinka! Nesmíme promarnit ani chvílku.“

Majitel knihkupeckého krámků nasedl do kočáru a vzápětí se vůz rozjel.

Kapitola dvanáctá

*V níž se Oliverovi dostane lepší péče, než jaké se těšil kdy předtím,
a v níž se vyprávění vrací k šprýmovnému starému pánovi
a jeho mladistvým druhům*

Kočár hrčel a rachotil téměř po téže půdě, po které šlapal Oliver, když v Lišákově společnosti prvně vkročil do Londýna; dojel touž cestou až k Andělu v Islingtonu, kde pak zabočil jiným směrem, až konečně zastavil před hezkým domem v tiché, stinné ulici blízko Pentonvillu. Tam bez minutky meškání zchystali postel a pod dohledem pana Brownlowa do ní pečlivě a pohodlně uložili jeho mladého chráněnce; a tam ho pak také ošetřovali s laskavostí a péčí, která neznala mezí.

Ale po mnoho dní zůstal Oliver v bezvědomí a veškerou dobrotu svých nových přátel vůbec nevnímal. Slunce vyšlo a zapadlo, a znovu vyšlo a zapadlo, a poté ještě mnohokrát – a stále ležel hoch natažen na svém lůžku neklidném a tratil se v suchém a sžíravém žáru horečky. Červ nekoná své dílo na mrtvém těle jistěji, než je na živém koná tento pomalu stravující doutnavý oheň.

Slabý a hubený a sinavě bledý se konečně probрал, jako by se probouzel z nějakého dlouhého a nepokojného snu. Chabě se zvedl na posteli a s hlavou opřenou o třaslavou ruku se úzkostlivě rozhlížel kolem.

„Co je to za pokoj? Kam mě to odnesli?“ ptal se Oliver. „Tohle není to místo, kde jsem usnul.“

Byl velmi malátný a slabý, a proto ta slova pronesl chabým hlasem, ale přesto je někdo okamžitě zaslechl. Záclona v hlavách lůžka se chvatně rozhrnula a s rukou, která ji odhrnovala, vstala z křesla stojícího hned vedle, v němž až dosud seděla a něco šila, stará paní mateřského vzhledu, velmi čistě a pěkně ustrojená.

„Pšš, synáčku,“ řekla stará paní něžně. „Musíš zachovat úplný klid, nebo jinak budeš zase nemocný. A bylo ti moc zle – tak zle, že ti hůř už skoro být nemohlo. Hezky si zase lehni – tak jsi hodný!“ S těmi slovy položila stará paní velmi jemně Oliverovi hlavu na polštář, a když mu uhladila vlasy z čela, zadívala se mu do tváře tak přívětivě a láskyplně, že neodolal, aby jí svou vychrtlou ručičku nevložit do dlaně a neovinul si její ruku kolem krku.

„Pro spasení boží!“ vzdychla stará paní se slzami v očích. „Takový vděčný drobeček! A milý a hezký! Jak by asi bylo jeho matce, kdyby u něho seděla jako já a mohla ho teď tak vidět!“

„Možná že mě vidí,“ zašeptal Oliver a sepjal ruce. „Možná že u mě seděla. Skoro mi připadá, jako že u mě opravdu seděla.“

„To byla jen ta horečka, synáčku,“ řekla stará paní konejšivě.

„Asi, to nejspíš,“ přisvědčil Oliver, „protože nebe je od nás hrozně daleko a všichni jsou tam moc šťastní, než aby odtamtud chodili sem dolů k posteli nemocného chudého chlapce. Ale jestli věděla, že jsem nemocný, jistě mě litovala i tam, protože byla sama moc nemocná, než umřela. Ne, ne, rozhodně o mně vůbec neví nic,“ dodal Oliver po krátkém odmlčení. „Kdyby byla viděla, jak mě ztloukli, bylo by ji to rozesmutilo – a když se mi o ní zdálo, pokaždé měla líbezný obličej a vypadala šťastně.“

Na to stará paní neodpověděla, nýbrž pouze si nejdřív utřela oči a hned po nich i brýle ležící na prošívané příkrývce, jako kdyby spolu s oněmi obličejovými rysy tvořily nedílný celek, a potom přinesla Oliverovi nějaký studený nápoj. A když se napil, pohládila ho po tváři a řekla mu, že musí ležet docela klidně, nebo jinak že bude znovu nemocný.

Oliver tedy ležel velmi pokojně – dílem proto, že chtěl tu laskavou starou paní ve všem přesně uposlechnout, a dílem proto, abychom řekli pravdu, že ho těch pár slov, která právě promluvil, úplně vyčerpalo. Z lehké dřímoty, která ho ve chvíli obestřela, ho probudil plamen svíčky, a když se přiblížila až k posteli, spatřil

v její záři nějakého pána s velmi velkými a hlasitě tikajícími zlatými hodinkami v ruce; ten mu ohmatal puls a vyjádřil se, že mu je už o hodně líp.

„Co, maličký, že už ti je o hodně líp, vid’?“ zeptal se pán.

„Ano, prosím, děkuji,“ přisvědčil Oliver.

„Hned jsem to věděl,“ pokračoval pán. „A máš taky hlad, vid’?“

„Ne, prosím,“ odpověděl Oliver.

„Hm!“ hrkl pán. „Hned jsem to věděl. Nemá hlad, paní Bedwinová,“ ohlásil pán s nadmírou moudrou tváří.

Stará paní se uctivě maličko uklonila hlavou, což jako by říkalo, že pokládá doktora za velice chytrého. Doktor byl očividně téhož mínění.

„Jsi ospalý, vid’, maličký?“ ptal se doktor dál.

„Ne, prosím,“ odpověděl Oliver.

„Nejsi,“ opakoval doktor s velmi zkušeným a uspokojujícím výrazem. „Ovšemže nejsi. Ani žízeň nemáš. Nebo máš?“

„Ano, prosím, velkou,“ odpověděl Oliver.

„Přesně, jak jsem očekával, paní Bedwinová,“ prohlásil doktor. „Je to úplně přirozené, že má žízeň. Můžete mu podat trochu čaje, prosím, a sem tam kousek suché topinky – bez másla. Moc ho nebalte, prosím, aby se příliš nezahřál, ale dejte zase pozor, abyste ho nenechala příliš prostydnout – budete tak laskava?“

Stará paní udělala pukrlátko. A když pak doktor ještě ochutnal Oliverův chladný nápoj a vyslovil se o něm se zdrženlivým uznáním, chvatně odešel; jak sestupoval ze schodů, boty mu velmi důležitě a blahobytně vrzaly.

Brzo po jeho odchodu Oliver znovu usnul; když se probudil, bylo bezmála dvanáct hodin. Krátce potom mu stará paní něžně popřála dobrou noc a zanechala ho péči tlusté stařeny, která právě přišla a v malém ranečku si s sebou přinesla malou modlitební knížku a velký noční čepec. Když si natáhla čepec na hlavu a modlitby položila na stůl, řekla stařena Oliverovi, že ho přišla do rána ošetřovat,

přitáhla si židli až k samému krbu a ve chvílce tloukla špačky. Její klímání zpestřovaly v krátkých přestávkách rozličné hekové a chrčivé zvuky a tu a tam nějaké to přepadnutí dopředu, což však nemělo žádný horší následek, než že si občas řádně podrbala nos a pak znovu zas usnula.

A tak se noc pomaličku vlekla. Oliver ještě nějakou chvíli ležel a bděl, počítal kolečka světla, která se odrazem od stínítka nočního knůtku promítala na strop, nebo mdlým zrakem sledoval spletitý vzorek papírové tapety na stěně. Tma a hluboké ticho v pokoji byly tíživě vážné, a když v chlapcově mysli probudily vědomí, že se v těch zdech po mnoho dní a nocí vznášela smrt a že by je ještě stále mohla naplnit chmurou a hrůzou své strašlivé přítomnosti, tu zabořil tvář do polštáře a vroucně vzýval dobrotivé nebe.

Ponenáhlu se pohřížil do onoho hlubokého a klidného spánku, jaký přináší jediné úleva od právě přestálých útrap, do onoho tichého a pokojného odpočinku, z něhož se probudit je bolest. To kdyby byla smrt, kdo, táži se, by chtěl být znovu probuzen ke všem těm zápasům a bouřím života – ke všem jeho starostem o přítomnost, jeho obavám o budoucnost, a především k jeho trudným vzpomínkám na minulost?

Byl už několik hodin bílý den, když Oliver otevřel oči; bylo mu veselo a cítil se spokojený. Krize nemoci byla bezesporu již překonána. Opět patřil světu.

Po třech dnech byl již schopen sedět v lenošce, důkladně vystlané polštáři, a poněvadž byl dosud tuze slabý, aby mohl chodit, dala si ho paní Bedwinová snést dolů do pokojíka pro hospodyni, který jí patřil. Když ho tam usadila ke krbu, posadila se hodná stará paní také, a protože ji pohled na to, oč se mu již daří lépe, plnil nemalou radostí, vzápětí propukla v usedavý pláč.

„Nic si z toho mého pláče nedělej, synáčku,“ pravila stará paní. „Já si prostě občas musím takhle od srdce poplakat. No vidíš, už je po všem – a je mi zas docela dobře.“

„Jste na mě hrozně, hrozně hodná, paní,“ řekl Oliver.

„No, s tím si teď hlavu nelámej, synáčku,“ pravila stará paní, „to nemá vůbec co dělat s tvou polívkou – a je nejvyšší čas, abys ji dostal, protože doktor říká, že se dnes ráno na tebe přijde možná podívat pan Brownlow. A tak musíme koukat, abychom vypadali co nejlíp, protože čím líp budem vypadat, tím větší bude mít radost.“ S tím vysvětlením přistrčila stará paní na oheň kastrůlek s plnou miskou hovězí polévky – dost silné, pomyslel si Oliver, aby vydala, kdyby se zředila na sílu předepsanou ústavním stravovacím řádem, na bohatý oběd, nejmírněji počítáno, pro tři sta padesát špitálníků.

„Máš rád obrázky, synáčku?“ zeptala se stará paní, když si všimla, že Oliver upírá velmi napjatě oči na portrét zavěšený na stěně právě naproti jeho lenošce.

„Ani dobře nevím, paní,“ odpověděl Oliver, aniž odtrhl oči od plátana. „Viděl jsem jich tak málo, že skoro nevím. Má ta dáma krásný, jemný obličej!“

„Jojo,“ vzdychla stará paní, „malíři dělají vždycky dámy hezčí, než jsou doopravdy, jinak by nesehnali žádné zákazníky, dítě. Ten člověk, co vynášel ten stroj na děláním podobizen, mohl vědět, s tím že nikdy úspěch mít nebude – pracuje to až moc věrně. Až moc,“ opakovala stará paní a velmi srdečně se zasmála své vlastní bystrosti.

„Je to – je to podobizna, paní?“ zeptal se Oliver.

„Ano,“ přikývla stará paní a na okamžik zdvihla oči od polévky, „je to portrét.“

„Čí, paní?“ ptal se Oliver.

„Ale jdi, synáčku, ani nevím,“ odpověděla stará paní s dobrosrdečným veselím. „Pochybuju, že by to byla podobizna někoho, koho bychom znali já nebo ty. Zdá se, že ses do ní nějak zakoukal, synáčku.“

„Je tak strašně hezká,“ řekl na to Oliver.

„Ale jdi, snad se jí nebojíš?“ podivila se stará paní, když si s velkým překvapením všimla ustrašeného pohledu, s nímž dítě pozorovalo obraz.

„Ne, ne, vůbec ne,“ opáčil chvatně Oliver. „Ale ty oči vypadají hrozně smutné, a jak tady sedím, připadá mi, jako by se dívaly rovnou na mě. Až mi z toho srdce tluče,“ dodal Oliver tichým hlasem, „jako by ten obraz byl živý a chtěl mi něco povědět, ale nemůže.“

„Pro spasení boží!“ zvolala stará paní a ulekaně sebou šklubla. „Takhle nemluv, dítě! Jsi po té nemoci slabý a rozrušený. Počkej, otočím ti židli a převezu tě na druhou stranu, a pak už ho nebudeš vidět. Tak!“ dodala stará paní, která zároveň vtělila slovo v čin. „Teď už ho aspoň nevidíš.“

Jenže Oliver viděl portrét svým duševním zrakem dál stejně zřetelně, jako kdyby vůbec nebyl změnil polohu. Pomyslí si však, že udělá líp, když nebude tu laskavou starou paní trápit, a proto se jen vlídně usmál, když se na něj podívala. A paní Bedwinová, upokojená, že se Oliver trochu uklidnil, osolila topinku a nalámala ji do polévky se vším ruchem a spěchem, jaký příprava tak významná vyžaduje. Oliver polévku spořádal s neuvěřitelnou rychlostí. A jen spolkl poslední lžičku, už se ozvalo tiché zaklepaní na dveře. „Dále,“ řekla stará paní, a do pokoje vkročil pan Brownlow.

Nu, starý pán vešel tak zvesela, jak se to patří – ale jen si pošoupl brýle na čelo a zastrčil ruce pod šosy županu, aby si mohl Olivera důkladně prohlédnout, už se mu začal obličej přerozmanitě krabatit a podivně kroutit. Oliver vypadal velice ztrhaný po nemoci, hotová mátoha, a z úcty k svému dobrodinci učinil bezmocný pokus vstát, ale skončilo to tím, že spadl zase zpátky do lenošky; i stalo se, musíme-li již říci pravdu, že páně Brownlowo srdce, jsouc sdostatek velké pro kterýchkoli šest obyčejných starých pánů lidumilně založených, vehnalo jakýmsi hydraulickým procesem, který pro nedostatečné filozofické znalosti nejsme schopni vysvětlit, svému majiteli do očí hojnost slz.

„Ubohý chlapec, ubohý chlapec!“ opakoval pan Brownlow s pokračáváním. „Nějak dnes chraptím, paní Bedwinová. Asi jsem nastydl, obávám se.“

„To doufám ne, prosím,“ ohradila se paní Bedwinová. „Všechno, co jste měl, bylo suché a dobře nahřáté, pane.“

„Nevím, Bedwinová, nevím,“ pokračoval pan Brownlow. „Skoro se mi zdá, že jsem včera večer při obědě měl vlhký ubrousek – ale na tom už nesejde. Jakkpak ti je dnes, můj maličký?“

„Moc krásně, prosím,“ odpověděl Oliver. „A jsem vám moc vděčný, pane, za všechnu vaši dobrotu ke mně.“

„Hodný chlapec, hodný,“ pravil pan Brownlow rázně. „Dala jste mu něco na posilněnou, Bedwinová? Nějakou bryndu, vidíte?“

„Zrovna měl misku výtečné silné polévky, pane,“ odvětila paní Bedwinová a maličko se přitom vypjala a položila silný důraz na předposlední slovo, aby naznačila, že mezi bryndou a polévkou správně připravenou z dobrých přísad neexistuje pražádná příbuznost ani spojitost.

„Brr!“ odfoukl si pan Brownlow a slabě se otřásl. „Dvě tři sklenky portského vína by mu byly prospěly daleko víc. Nemám pravdu, Tome White, co?“

„Jmenuji se, prosím, Oliver,“ prohlásil malý pacient s velkým překvapením v očích.

„Oliver!“ opakoval pan Brownlow. „Oliver a jak dál? Oliver White, ano?“

„Ne, prosím. Twist – Oliver Twist!“

„Zvláštní jméno!“ podivil se starý pán. „A pročpak jsi tedy soudci řekl, že se jmenuješ White?“

„Nic takového jsem mu vůbec neřekl, pane,“ odpověděl Oliver užasle.

To znělo tak podezřele jako lež, že se starý pán zadíval Oliverovi do obličeje trochu přísně. Ale bylo nemožné hochovi nevěřit, neboť z každíčkého jeho vyhublého a ostrého rysu mluvila pravda.

„Nějaký omyl,“ uznal pan Brownlow. Ale třebaže důvod, proč se tak upřeně zahleděl na Olivera, již pominul, někdejší domněnka o podobnosti mezi hochovými rysy a nějakou známostí tváří mu

náhle vytanula na mysli s takovou naléhavostí, že nemohl od něho odtrhnout zrak.

„Snad se na mě nehněváte, pane?“ tázal se Oliver a zdvihl k němu prosebně oči.

„Ale kde,“ odpověděl starý pán. „Probůh! Co to vidím? Bedwinová, podívejte se tamhle!“

Při těch slovech prudce ukázal na obraz nad Oliverovou hlavou, a pak na hochovu tvář. Byla to živá kopie obrazu. Oči, hlava, ústa – všechny rysy úplně tytéž. Jejich výraz byl v té chvíli tak navlas stejný, že i sebenepatrnější čárečka byla jakoby okopírovaná s přesností až zarážející!

Oliver příčinu toho nenadálého zvolání nepoznal; nebyl totiž ještě dost silný, aby snesl leknutí, které mu výkřik způsobil, a v mžiku omdlel, kterážto slabost z jeho strany skýtá našemu vyprávění příležitost k tomu, abychom čtenáře zbavili nejistoty, pokud se týče obou mladých učedníků šprýmovného starého pána, a abychom zaznamenali:

Že když se Lišák a jeho znamenitý přítel mladý pán Bates přidali k hlučné štvanci na prchajícího Olivera, která se rozpoutala pro jimi provedený nezákonný převod páně Brownlowova osobního majetku, jak jsme již popsali, byl jim k tomu pohnutkou velmi chvályhodný a patřičný ohled na vlastní osobu – a jelikož volnost jednání a osobní svoboda poddaných jsou kromě jiných první a nejpyšnější chloubou každého pravého Angličana, jistě nemusím doporučovat čtenářově pozornosti, že by tento čin měl oba hochy v mínění všech vlasteneckých a veřejného blaha dbalých lidí povznést měrou téměř tak velkou, jakou tento pádný důkaz jejich snahy o vlastní sebezáchovu a bezpečnost přispívá k podepření a potvrzení onoho malého kodexu zákonů, jež jistí hlubocí a zdravě usuzující filozofové vyhlásili za hybnou sílu všech činů i dějů přírody, čímž řečení filozofové velmi moudře převedli veškeré jednání dobré matky přírody do kategorie zásad a pravidel a velmi obratnou a lichotivou poklonou

její vznešené moudrosti a rozumu úplně vymýtili ze zřetele všechny faktory srdce, šlechetných pohnutek a citu. To jsou prý totiž hodnoty naprosto pod důstojnost ženské bytosti, o níž se všeobecně uznává a hlásá, že je vysoko povýšena nad přčetné slabůstky a nedostatky svého pohlaví.

Kdybych potřeboval nějaký další důkaz o tom, že jednání oněch mladých pánů v jejich nadmíru choulostivé a ožehavé situaci bylo rázu přísně filozofického, ihned bych ho našel v té okolnosti (rovněž již v jedné předcházející části tohoto vyprávění zaznamenané), že od pronásledování upustili, jakmile se všeobecná pozornost upjala na Olivera, a že okamžitě zamířili nejkratší možnou cestou k domovu. Ačkoli nehodlám tvrdit, že obvyklou praktikou proslulých a učených mudrců je cestu k nějakému velkému závěru zkracovat (neboť ve skutečnosti mají spíše ve zvyku všelijakými rozvlácnostmi a klopýtavými rozpravami podobnými oněm, jimž pod tlakem tuze mocného návalu myšlenek rádi holdují opilci, onu vzdálenost prodlužovat), ale přesto chci říct, a říkám to zřetelně, že důslednou praktikou mnohých znamenitých filozofů při uplatňování svých teorií je osvědčovat hlubokou moudrost a prozíravost zajištěním proti kdejaké možné náhodě, o níž lze mít za to, že by se mohla jakýmkoli nepříjemným způsobem dotknout jejich vlastní osoby. Podle toho, aby se udělalo velké dobro, smí se udělat malé zlo a smí se také použít všech prostředků, které světí účel, jehož se má dosáhnout – přičemž míra dobra nebo míra zla, či vůbec rozdíl mezi obojím, jsou zcela ponechány dotyčnému filozofovi, aby je stanovil a rozhodl z hlediska svého jasného, širokého a nestranného pojetí vlastního daného případu.

Teprve když s největší rychlostí proletěli nesmírně spletitým bludištěm úzkých uliček a dvorů, odvážili se oba hoši pod nízkou a tmavou klenbou jednoho podloubí zastavit. Sotvaže tam postáli mlčky právě jen tak dlouho, co by nabrali dech k řeči, mladý pán Bates si jásavým výkřikem vesele výskl, vyprskl v nezadržitelný

řehot, praštil sebou na schod přede dveřmi a válel se po něm, rozjařením jako pomínutý.

„Co je ti?“ zeptal se Lišák.

„Ha, ha, ha!“ říčel Čódl Bates.

„Přestaň s tím kraválem,“ napomenul ho Lišák a opatrně se rozhlížel. „Chceš, aby tě drapli, trumbero?“

„Já za to nemůžu,“ odpověděl Čódl, „já za to nemůžu! Když ho vidím, jak to natírá, ten trap, jak bere rohy, bum, co chvíli řachne do kandelábru, a zase bere špurta dál, jako kdyby byl ze železa jako ty sloupy – a já si to se šňupákem v kapse metu za ním a vřískám – jej, ta psina!“ Bujná obrazotvornost mladého pána Batese mu vybavovala prožitý výjev před očima v barvách tuze sytých. Jakmile došel k tomuto zvolání, znovu se začal válet po schůdku a smál se hlasitěji než předtím.

„Co řekne Fagin?“ zeptal se Lišák, který k předložení této otázky využil hned první chvílky, kdy jeho druhovi došel dech k smíchu.

„Co?“ opáčil Čódl Bates.

„Právě, co?“ opakoval Lišák.

„No co by měl říkat?“ ptal se Čódl, jemuž téměř rázem zašla všechna veselost, protože Lišákova vážnost ho zchladila. „Co by měl říkat?“

Pan Dawkins si chvilku pohvizdoval; potom sundal klobouk, poškrábal se ve vlasech a třikrát pokývl hlavou.

„Co tím myslíš?“ řekl Čódl.

„Rafy blafy, randál bengál a cimbus pardus,“ řekl Lišák se slabým úšklebkem ve své oduševnělé tváři.

To vysvětlovalo dost, ale ne zrovna uspokojivě. Mladý pán Bates to vycítil, a proto opakoval otázku: „Co tím myslíš?“

Lišák již neodpověděl, nýbrž nasadil si opět klobouk na hlavu, loktem si podebral šosy dlouhého kabátu, jazykem si vyboulil tvář známým, ale výmluvným gestem si pětkrát šestkrát poklepal na kořen nosu, otočil se na podpatku a plouživě vklouzl do dvora. Mladý pán Bates šel se zamyšleným výrazem za ním.

Několik málo minut po skončení tohoto rozhovoru vytrhl šprýmovného starého pána, který právě seděl u ohně s klobásou a bochníčkem chleba v levé ruce, s kapesním nožem v pravé a s cínovým džbánkem na troj nožce, hluk kročejů stoupajících po rozvrzaných schodech. V bledé tváři mu pohrával zlotřilý úsměv, když se otočil a ostře loupl zpod hustého zrzavého obočí očima, dřív než se s uchem nataženým ke dveřím zaposlouchal.

„Co to, jak to přijde?“ zahuhlal žid a změnil barvu. „Jdou jenom dva? Kdepak mají třetího? Není přece možná, aby je potkal nějaký malér. Pst, pozor!“

Kroky přicházely stále blíž, až konečně došly na chodbičku. Dveře se pomalu otevřely – a vstoupili Lišák a Čódl Bates a zavřeli za sebou.

Kapitola třináctá

*Inteligentnímu čtenáři se představuje několik nových známých
a v souvislosti s nimi se vyprávějí rozličné zajímavosti,
které mají vztah k tomuto příběhu*

„Kde je Oliver?“ vyhrkl žid a se zlověstným výrazem se zdvihl. „Kde je ten hoch?“

Mladí zlodějové pozorovali svého učitele, jako by je jeho zuřivost lekala, a nejspíš pokukovali jeden po druhém. Ale neodpovídali.

„Co se s tím hochem stalo?“ procedil žid, popadl Lišáka pevně za límec a se strašlivým proklínáním mu pohrozil. „Mluv, nebo tě zaškrtním!“

Pan Fagin vypadal, jako by to myslel tak ukrutně vážně, že Čódl Bates, který považoval za moudré ve všech případech dbát opatrnosti a rozhodně nepokládal za vyloučené, že by při škrcení mohl přijít na řadu druhý, padl na kolena a z plných plic spustil hlasitý, táhlý a vytrvalý řev – něco mezi bučením rozzuřeného býka a rykem hlásné trouby.

„Budeš mluvit nebo ne!“ zahřímal žid a zacloumal Lišákem tak prudce, že připadalo jako učiněný zázrak, že se hoch vůbec ve svém velkém kabátě udržel.

„No, chytli ho šnúrové¹², a to je všecko,“ odpověděl Lišák nasupeně. „Helejte, pusťte mě, jo!“ A když se jediným šklubnutím úplně vysmekl z velkého kabátu a nechal ho židovi v rukou, popadl Lišák opékačskou vidličku a učinil výpad proti vestě šprýmovného starého pána – výpad, který by byl, kdyby byl zasáhl cíl, vypustil o trochu víc šprýmovnosti, než by se bylo dalo snadno nahradit.

12 Policisté (zvláště tajní). (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

V tomto nenadálém nebezpečí žid uskočil s větší mrštností, než by se bylo dalo očekávat u člověka zdánlivě tak sešlého věkem, popadl cínový džbánek a chystal se ho vrhnout útočníkovi na hlavu. Ale protože právě v tom okamžiku upoutalo jeho pozornost přímo příšerné zavytí Čódlu Batese, změnil náhle směr a cíl a mrštil plným džbánkem rovnou po řečeném mladém pánovi.

„U všech sakrů, co je to zase za melu?“ zavrčel nějaký hluboký hlas. „Kdo to tady po mně hodil? Eště dobře, že mě cáklo jen pivo, a ne džbánek, jinak bych byl někoho vodkrouh. To jsem moh vědět, že nikdo než takovej hnusnej zazobanej, zlodějskej, ukecanej starej židák si může dovolit plejtvat jiným pitím než vodou – ani tou ne, ledaže každěj kvartál vohne vodárnu. Nač ten randál, Fagine? Kruci, dyť mám celej šátek na krku zbryndanej pivem! Deš sem, neřáde jeden potměšilá – co čučíš venku, jako by ses za svýho pána styděl! Deš sem!“

Muž, který vrčel tato slova, byl statný, rozložitý, asi pětatřicetiletý chlapík v černém manšestrovém kabátě, velmi ušpiněných drapových podkolenicích, šněrovacích botkách a v šedivých bavlněných punčochách, které obepínaly svalnaté nohy se silně baňatými lýtky – nohy onoho druhu, jaké v podobném ustrojení vždycky vypadají nedokonale a neúplně obuté, nekrásli-li je pár pout. Na hlavě měl hnědý klobouk a kolem krku špinavý pestrý hedvábný šátek, jehož dlouhými roztřepanými cípy si při řeči stíral z tváře pivo. Když se otřel, ukázal světu široký hrubý obličej, zarostlý třídenním strniskem, a dvojici zlostně zakaboněných očí, z nichž jedno jevílo rozličné pestrobarevné známky, že je nedávno pošramotila nějaká rána.

„Deš sem, slyšíš!“ zavrčel tento roztomilý lotr.

Do světnice se vploužil bílý huňatý pes s hlavou na dvaceti různých místech podrápanou a porvanou.

„Proč jsi nepřišel hned?“ rozkřikl se muž. „Se mi zdá, že samou pejchou se už ke mně nechčeš před lidma vůbec znát, co? Lehni!“

Tento rozkaz doprovodil takovým kopancem, že zvíře odletělo až na druhý konec světnice. Ale nejspíš tomu bylo již dlouho zvyklé, neboť ani nehleslo, docela klidně se schoulilo do kouta, mrkajíc svýma velice ohyzdnýma očima snad dvacetkrát za minutu, zřejmě se věnovalo zevrubné prohlídce místnosti.

„Jak si to představuješ? Ty, takovej chamtivej, hrabivej, ne-na-sytnej starej pasr¹³, chceš tejrat svoje hochy?“ řekl muž a rozvážně se posadil. „Divím se, že tě nezamordujou. Bejt na jejich místě já, tak tě voddělám. Kdybych se bejval učil u tebe, tak jsem tě voddělal už dávno a potom – ne, tebe bych neprodal, protože ty nejseš dobrej k ničemu jinýmu než tě naložit do špiritusu a ukazovat jako extra hnusnou zrůdu, a já myslím, že tak velký flašky vůbec skláři nefoukaj.“

„Tišej, tišej, pane Sikes,“ šeptal žid celý roztřesený, „ne tak nahlas!“

„Toho ,pána‘ si vodpusť,“ opáčil zlotřilec, „jak začneš pánovat, tak máš vždycky za lubem nějakou všivárnu. Moje meno znáš, tak si jen hezky posluž! Však já mu hanbu neudělám, až přijde čas.“

„Na, dobře – budiž to teda Bill Sikes!“ řekl žid s podlízavou ponížeností. „Zdá se, že máte špatnou náladu, Bille.“

„Možná, že mám,“ připustil Sikes, „ale podle mýho jsi pořádně z míry taky ty, ledaže to myslíš zrovna tak neškodně, když kolem sebe mlátíš cínovejma džbánkama, jako když breptáš a –“

„Blázníte?“ skočil mu do řeči žid a zároveň chytil muže za rukáv a ukázal na oba hochy.

Pan Sikes se spokojil s tím, že si pod levým uchem zavázal pomyšlný uzel a šklíživě škuibl hlavou k pravému rameni; této němoherní scéně žid očividně dokonale porozuměl. Potom hantýrkovými výrazy, kterými celý svůj rozhovor bohatě špikoval, ale které by byly zcela nesrozumitelné, kdybychom je zde citovali, požádal žida o skleničku kořalky.

13 Překupník kradeného zboží. (Ze staršího argotu.) *Pozn. překl.*

„A bacha, abys ji nevodtrávil,“ dodal pan Sikes a položil si klobouk na stůl.

To bylo řečeno v žertu; ale kdyby sedící muž byl mohl vidět zlodušský úšklebek, s nímž si žid skousl bledý ret, když se otáčel ke kredenci, nebyl by možná pokládal to své varování za zcela zbytečné, ani touhu (ne-li víc) vinopalníkův dovedný výrobek vylepšit za přání šprýmovnému srdci starého pána tuze vzdálené.

Když do sebe obrátil dvě nebo tři sklenky pálenky, uráčil se pan Sikes počtít trochou pozornosti i mladé pány, a tento milostivý čin vedl k rozhovoru, v němž oba hoši obsírně a zevrubně vylíčili příčinu i způsob Oliverova zatčení s takovými příkrasami a odchylkami od pravdy, jaké se za daných okolností zdály Lišákovi nejprospěšnější.

„Mám strach,“ řekl žid, „aby snad třeba něco nebleptnul, co by nás přivedlo do maléru –“

„To je nejvyš pravděpodobný,“ odsekl Sikes se škodolibým úsměškem. „Máš po firmě, Fagine.“

„A mám strach, víte,“ pokračoval žid, jako kdyby si nebyl toho přerušení vůbec všiml, a při řeči hleděl upřeně na svého kumpána, „mám strach, že jestli to praskne s námi, praskne to třeba ještě s hezkou řádkou jinejch – a v tom případě že byste vy, milánku, dopadl o hodně hůř, než bych dopadl já.“

Muž sebou škulbl a zuřivě se otočil na žida. Ale starý pán měl ramena vysoko pokrčená, že mu sahala až k uším, a prázdnýma očima civěl nepřítomně na protější stěnu.

Zavládlo dlouhé mlčení. Každý člen ctihodného tovaryšstva se zdál pohřížený do vlastních úvah, ani psa nevyjímaje; ten podle všelijakého potutelného olizování tlamy soudě patrně promýšlel útok na nohy prvního pána nebo dámy, které se mu nahodí do cesty, až vyjde ven na ulici.

„Někdo musí vyzvědět, co se stalo na tej stanici,“ řekl pan Sikes mnohem tišším tónem, než jakým mluvil od začátku, co vešel do místnosti.

Žid přikývl na souhlas.

„Jestli nic nepích a je vodsouzenej, tak se není co bát, dokud zas nevyleze,“ pokračoval pan Sikes, „a pak si s ním musíme poradit. Nějak ho musíme dostat.“

Žid opět přikývl.

Bylo sice zřejmé, že navržený válečný plán je rozumný, ale jeho přijetí se bohužel stavěla do cesty jedna velmi pádná překážka. Tou byla okolnost, že jak Lišák, tak Čódl Bates i Fagin a pan William Sikes, náhodou všichni do jednoho chovali prudkou a hluboce zakořeněnou nechuť přiblížit se ke kterékoli policejní stanici z jakéhokoli důvodu i pod jakoukoli záminkou.

Těžko hádat, jak dlouho by tak byli třeba seděli a pohlíželi jeden na druhého ve stavu nejistoty, svého druhu nikoli právě nejpříjemnější. Je však zbytečné činit v té věci nějaké dohady, neboť nenadálý příchod oněch dvou mladých dam, které Oliver poznal při jejich nedávné návštěvě, znovu rozproudil hovor.

„To je ono, právě vhod!“ ozval se žid. „Tuhle Betsy půjde – vid', milánku?“

„Kampak?“ opáčila mladá dáma.

„Ale jenom kousek tady na stanici, milánku,“ odpověděl žid nasládle.

Po zásluze dlužno mladé dámě přiznat, že neprohlásila výslovně, že nikam nepůjde, nýbrž projevila pouze důrazné a naléhavé přání, „aby ji d'as, jestli půjde“ – kterážto zdvořile a jemnocitně vyhýbavá odpověď dokazuje, že mladá dáma byla obdařena onou vrozenou uhlazeností, která nesnese, aby způsobila bližnímu bolest přímým a příkrým odmítnutím.

Žid protáhl obličej. Otočil se od jmenované mladé dámy, která byla skvěle, ne-li dokonce oslnivě vyšňořena v červených šatech, zelených botkách a žlutých papilotách¹⁴, a obrátil se k druhé dívce.

14 Natáčky na vlasy. *Pozn. red.*

„Na, Nancy,“ pronesl žid konejšivým tónem, „co říkáš ty, milánku?“
„Že z toho nic nebude, Fagine – a tak nemá smysl, abyste se dál namáhal,“ odpověděla Nancy.

„Jak to vlastně myslíš?“ ozval se pan Sikes a nevrle zdvihl oči od stolu.

„Tak jak to říkám, Bille,“ odpověděla dáma s vyrovnaným klidem.

„Ale dyť na to jsi zrovna jak stvořená,“ dovozoval pan Sikes, „nikdo tě přeci v týhle končině vůbec nezná.“

„A protože taky o žádný věhlas ani za mák nestojím, Bille,“ odpověděla Nancy tímž rozvázným tónem jako předtím, „vždycky říkám spíš ne než jo.“

„Vona půjde, Fagine,“ rozhodl Sikes.

„Ne, Fagine, nepůjde,“ opřela se Nancy.

„Jo, Fagine, půjde,“ potvrdil Sikes.

A pan Sikes měl pravdu. Pod střídavým nápořem hrozeb, slibů a pozorností se tato dáma dala konečně přemluvit, že se žádaného úkolu podejme. Ji od toho arci nezdržovaly tytéž zřetele a pohnutky jako její roztomilou přítelkyni, neboť se do okolí ulice Field Lane přistěhovala teprve nedávno ze vzdáleného, ale noblesního předměstí Ratcliffe, a proto ji netížily tytéž obavy, že by ji mohl poznat někdo z jejich četných známostí.

A tak si tedy slečna Nancy uvázala přes šaty čistou bílou zástěrku a papírové natáčky zastrkala pod klopený slaměný klobouček – kteréžto oba oděvní doplňky dodala židova nepřeborná garderoba – a chystala se vyjít za svým posláním.

„Momentíček, milánku, počkej,“ zadržel ji žid a vylovil ještě košíček s víkem. „To si vem do ruky. Vypadá to slušněj, milánku.“

„A dej jí klíč vod dveří, Fagine, ať ho nese v druhý,“ řekl Sikes, „to vypadá ještě krapet věrněj a solidnějc.“

„Ja, ja, milánku, pravda pravdoucí,“ přisvědčil žid, když mladé dámě zavěsil na ukazováček pravé ruky veliký klíč od domovních vrat. „Tak! Výborně! Ja, výborně, milánku!“ liboval si žid a mnul si ruce.

„Ach, můj bratříček! Můj ubohý, zlatý, roztomilý, nevinný bratříček!“ zvolala Nancy, propukla v pláč a v šíleném zármutku lomila rukama i s košíčkem a domovním klíčem. „Co se s ním jen stalo? Kam ho jen zavlíklí? Achich, slitujte se přece, páni, a povězte mi, co s tím drahým hochem udělali! Slitujte se přece, páni, prosím vás, a povězte mi to!“

Když k nezměrnému gaudiu svých posluchačů nejvýš žalostným a srdcervoucím tónem vychrlila tuto lamentaci, slečna Nancy se odmlčela, zamrkala na společnost, s úsměvem pokývla všem dokola a zmizela.

„Ja, milánkové, je to mazaná holka, moc mazaná,“ otočil se žid k svým mladým přátelům a mezi řečí vážně pokyvoval hlavou, jako by jim tím němě kladl na srdce, aby si ze zářného příkladu, který právě viděli, vzali vzor.

„Je vozdobou ženského pokolení,“ prohlásil pan Sikes, nalil si skleničku a udeřil ohromnou pěstí do stolu. „Tak na její zdraví! A aby všechny byly jako vona!“

Mezitímco se na znamenitou Nancy pěly tyto i mnohé jiné chvalořeči, pospíchala tato mladá dáma na policejní stanici, kam také přes trošek přirozené bázlivosti vyvěrající z toho, že jde ulicemi sama a bez ochrany, krátce nato dorazila zcela bez úhony.

Vstoupila zadním vchodem, lehce zaklepala klíčem na dveře jedné cely a poslouchala. Ale zevnitř se nic neozývalo – zakašlala tedy a znovu poslouchala. Stále však nepřicházela odpověď – tedy promluvila.

„Oli, miláčku!“ zašeptala Nancy něžným hláskem. „Oli, jsi tam?“

Uvnitř nebyl nikdo než běžný bosý zločinec, kterého sebrali a zavřeli, protože hrál na flétnu, a kterého, když mu to provinění proti lidské společnosti bylo jasně dokázáno, pan Fang zcela patřičně odsoudil k jednomu měsíci káznice – s případnou a kratochvilnou poznámkou, že má-li již tolik dechu nazbyt, rozhodně prospěšněji ho uplatní v šlapacím kole než na hudebním nástroji. Neodpovídal, protože měl myšlenky úplně zaměstnané hořekováním nad ztrátou

flétny, kterou mu zabavili ve prospěch veřejné pokladny, a Nancy tedy přešla k další cele a zaklepala tam.

„No?“ ozval se slabý a mdlý hlas.

„Není tam nějaký malý hoch?“ zeptala se Nancy, když napřed zavzlykala.

„Ne,“ odpověděl hlas, „bůh chraň!“

To byl pětádesátiletý tulák, odsouzený do vězení za to, že na flétnu nehrál čili jinými slovy, že žebral po ulicích a nedělal nic pro své živobyčí. V další cele byl jiný muž, odsouzený do téhož vězení za to, že bez koncese hauzíroval s plechovými rendlíky, čímž pro své živobyčí něco dělal – v rozporu s důchodkovými předpisy.

Jelikož však žádný z těchto zločinců na jméno Oliver neslyšel, ani o hochovi nevěděl, zamířila Nancy rovnou k drsnému, ale boдрému dozorcovi v pruhované vestě a s přežalostným nářkem a bédováním, jehož žalost ještě stupňovalo hbité a působivé manipulování s domovním klíčem a košíčkem, se dožadovala vydání svého drahého bratříčka.

„Copak ho mám já, děvenko?“ ohradil se staroch.

„Tak kde je?“ zaječela Nancy, jakoby žalem smyslů zbavená.

„No má ho přec ten pán,“ odpověděl dozorce.

„Který pán? Ach, dobrotivé nebe! Který pán?“ hořekovala Nancy.

V odpověď na tuto přerývanou otázku staroch hluboce zarmoucené sestřičce vysvětlil, že se Oliverovi udělalo v jednacím síni špatně, že na základě výpovědi jednoho svědka, který dotvrdil, že krádež spáchal jiný hoch – toho prý nechytli – byl Oliver propuštěn a žalobce si ho odvezl v bezvědomém stavu do svého domova; ale pokud šlo o ten, nevěděl sdílný vypravěč nic víc než to, že je někde v Pentonvillu, neboť prý zaslechl to slovo padnout, když pán dával příkazy drožkáři.

Pod strašlivou tíhou obav a nejistoty se zdrcená mladá žena dovrávorala k bráně, a když pak změnila potácivou chůzi v hbitý běh, vrátila se nejklikatější a nejsložitější cestou, jakou si jen dovedla vymyslet, do židova příbytku.

Jen si pan Bill Sikes doposlechl hlášení o výsledku výpravy, již s velkým spěchem k sobě povolal bílého psa, nasadil si klobouk a kvapně odešel; tak kvapně, že neobětoval ani vteřinku času na zdvořilý obyčej, aby společnosti řekl slovo na rozloučenou.

„Musíme vědět, kde je, milánkové – musíme ho najít,“ prohlásil žid ve velkém rozčilení. „Ty, Čódl, teď nemáš jinou práci než cábrovat po ulicích, dokud nám o něm nesplašíš nějaké zprávy! Víš, Nancy, najít se prostě musí, milánku. S celou tou věcí spoléhám na tebe, milánku – na tebe a na Lišáka! Počkejte, počkejte,“ dodal žid a roztřesenou rukou odemkl zásuvku, „tuhle máte peníze. Já pro dnešek ten kvelb¹⁵ tady zavřu. Však víte, kde mě hledat! Nezdržujte se tu ani minutku. Ani vteřinku, milánkové!“

S těmi slovy je vystrkal z místnosti, a když za nimi pečlivě zamkl na dva západy a zasunul závoru na dveřích, vylovil z tajné skrýše skříňku, kterou kdysi bezděky vytáhl před Oliverem. Potom si začal chvatně schovávat hodinky a šperky do kapes pod šaty.

Z tohoto zaměstnání ho vytrhlo ostré zaťukání na dveře. „Kdo je tam?“ křikl pisklavým tónem.

„Já!“ odpověděl mu klíčovou dírkou Lišákův hlas.

„Co zas?“ štěkl žid netrpělivě.

„Nancy vzkazuje, jestli se má unést do druhého kvelbu?“ vyřizoval Lišák.

„Ja,“ odpověděl žid, „ať ho drapne, kde chce. Najděte ho, jen ho najděte, to stačí! Já už budu vědět, co dál – žádný strachy.“

Výrostek v odpověď chápavě zabrumlal a rozběhl se ze schodů za svými druhy.

„Prozatím ještě nic nepích,“ řekl si žid, když se opět věnoval svému zaneprázdnění. „Kdyby si u těch svejch novejch přátel chtěl s námi vyplachovat papulu, tak ještě pořád mu ji dovedem zacpat!“

15 Pokoj, lokál, úkryt. (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

Kapitola čtrnáctá

*Obsahuje další podrobnosti o Oliverově pobytu
v domě pana Brownlowa spolu s pozoruhodnou předpovědí,
kterou o Oliverovi pronesl jistý pan Grimwig,
když hoča poslali něco obstarat*

Oliver se brzy vzpamatoval z krátké mdloby, do níž ho uvrhl náhlý výkřik pana Brownlowa, a v hovoru, který se potom rozvinul, se jak starý pán, tak i paní Bedwinová bedlivě vystříhali jakékoli zmínky o obraze, ba nestáčeli vůbec řeč ani na Oliverovu minulost nebo jeho vyhlídky do budoucnosti, nýbrž omezovali se na takové náměty, které by ho mohly povyrazit, ale nerozrušily by ho. Byl dosud tuze slabý, aby mohl k snídani vstát, ale když ho druhý den ráno snesli do pokoje hospodyně, prvním jeho činem bylo, že vrhl dychtivý pohled na stěnu v naději, že opět spatří tvář té krásné dámy. Ve svém očekávání se však zklamal, protože obraz mezitím odstranili.

„No, vidíš,“ řekla hospodyně, která pozorovala směr Oliverova pohledu, „už je pryč.“

„Vidím, paní,“ přitakal Oliver. „Proč ho odnesli?“

„Sundali jsme ho, protože pan Brownlow říkal, že tě nějak rozčiluje, jak se zdá, a že by ses kvůli němu možná ani neuzdravil, víš, dítě?“ vykládala stará paní.

„Ale kde, paní, nic takového,“ opáčil Oliver. „Vůbec mě nerozčiloval. Rád jsem ho viděl. Moc se mi líbil.“

„No dobře!“ řekla stará paní dobromyslně. „Jen se hezky pěkně seber, co můžeš nejrychleji, synáčku, a pak ho zas pověsíme, a je to! To ti slibuji! A teď si budeme povídat o něčem jiném.“

To bylo veškeré vysvětlení, kterého se tenkrát Oliverovi o obraze dostalo. Ale protože na něho byla stará paní po celou jeho nemoc tak hodná, snažil se prozatím na tu věc už dál nemyslet; poslouchal tedy pozorně, když mu vyprávěla přečetné historky o své milé a hezké dceři, provdané za milého a hezkého muže, která žije na venkově, a o synovi, který je písařem u jednoho velkoobchodníka v Západní Indii a který je rovněž takový hodný mladý muž a čtyřikrát do roka píše domů takové láskyplné dopisy, že jí to až vhná slzy do očí, když o nich mluví. Než stará paní zešíroka a zdlouha dovykládala o skvělých vlastnostech svých dětí, jakož i o přednostech svého hodného dobrého manžela – který je na pravdě boží, ubohá duše drahá, zrovna šestadvacet let – byl čas na odpolední čaj. Po čaji začala Olivera učit kribidž¹⁶ a Oliver se učil tak rychle, jak ona stačila učit; tou karetní hrou se pak bavili s velkým zájmem a vážností, dokud nenadešel čas, aby nemocný dostal trochu zředěného horkého vína s krajíčkem suché topinky a potom šel sladce spát.

Byly to šťastné dny, ve kterých se Oliver takhle zotavoval. Všechno bylo tak tiché a čisté a pořádné, každý tak vlídný a mírný, že mu to po všem hluku a zmatku, v němž až dosud od narození ustavičně žil, připadalo jako samo nebe. Jakmile dost zesílil, aby se mohl sám patřičně obléknout, ihned mu dal pan Brownlow obstarat úplně nový oblek a novou čepici i nové střevíce. Protože Oliverovi řekli, že si se starými šaty může udělat, co chce, dal je jedné služce, která na něho byla zvlášť hodná, a požádal ji, aby je prodala některému židovi a peníze si nechala. To velmi ochotně provedla, a když se Oliver podíval z okna předního pokoje v přízemí a viděl, jak je žid roluje, strká do pytle a odchází, pocítil velkou radost při pomyšlení, že jsou nadobro pryč a že už nehrozí sebemenší nebezpečí, že by si je mohl ještě někdy obléci. Byly to prabídné hadry, abychom řekli pravdu, a Oliver v celém životě ještě na sobě nový oblek neměl.

16 Karetní hra. Pozn. red.

Jednou večer, asi týden po příhodě s obrazem, když zrovna seděl dole u paní Bedwinové a povídal si s ní, přišel od pana Brownlowa vzkaz, že cítí-li se Oliver Twist dost zdravý, že by byl rád, kdyby za ním přišel nahoru do pracovny – že by si s ním chtěl chvíli pohovořit.

„Pro pět ran, spasení boží! Honem si mej ruce, dítě, a ukaž, učesu ti hezky pěšinku!“ zvolala paní Bedwinová. „Můj ty smutku! Kdybychom byli věděli, že si pro tebe pošle, byli bychom ti dali čistý límeček a nastrojili tě jak na svatbu!“

Oliver učinil, jak mu stará paní nakázala; a třebaže celou dobu zoufale hořekovala, že není ani čas, aby mu nakrouzlovala úzký karnýrek, kterým měl obroubený límec u košile, vypadal i bez té důležité osobní okrasy tak čistounce a úpravně, že když si ho nakonec s velkým uspokojením měřila od hlavy k patě, odvážila se prohlásit, že podle jejího upřímného soudu by opravdu nebývalo možné, i kdyby to byli věděli kdovíjak dlouho předem, změnit na něm mnoho k lepšímu.

S tímto povzbuzením v srdci zaklepal Oliver na dveře pracovny. Na vyzvání pana Brownlowa, aby šel dál, se octl v malém zadním pokoji doslova plném knih, jehož okno hledělo do několika roztomilých zahrádek. Těsně u okna stál stůl a u něho seděl pan Brownlow a četl. Jakmile spatřil Olivera, odšoupl knihu od sebe a řekl mu, aby šel blíž ke stolu a posadil se. Oliver poslechl – s úžasem, kde se najdou lidé, kteří by přečetli takovou spoustu knih, napsaných podle všeho s úmyslem učinit svět moudřejším. Čemuž se dodnes po všechny hodiny svého života diví lidé zkušenější než Oliver Twist.

„Pěkná hromádka knih, vid', hošíčku?“ promluvil pan Brownlow, když si povšiml zvědavosti, s níž si Oliver prohlížel police, které sahaly od podlahy až ke stropu.

„Spousta, pane,“ přisvědčil Oliver. „Co živ jsem tolik knih neviděl!“

„Budeš je číst, když budeš hodný,“ pravil starý pán vlídně, „a to se ti bude líbit víc, než si je prohlížet zvenčí – totiž aspoň v některých

případech, protože jsou opravdu také knihy, u kterých jsou hřbet a desky zdaleka to nejlepší, co na nich vůbec je.“

„To jsou prosím myslím tamhlety těžké,“ hádal Oliver a ukázal na několik tlustých svazků velkého kvartového formátu v bohatě zlacené vazbě.

„Ne vždycky takové,“ opáčil starý pán a hladil Olivera po hlavě a usmíval se při tom, „jsou ještě jiné stejně těžké, třebaže jsou mnohem menší velikosti. Jak by se ti líbilo, kdyby z tebe jednou byl chytrý člověk a psal bys knihy, co?“

„Myslím prosím, že bych je raději četl,“ odpověděl Oliver.

„Jakže! Tobě by se nelíbilo být spisovatelem?“ podivil se starý pán.

Oliver se na chvíli zamyslel a nakonec řekl, že myslí, že by bylo mnohem lepší být knihkupcem, čemuž se starý pán srdečně zasmál a prohlásil, že se to Oliverovi povedlo. Olivera těšilo, že se mu něco povedlo, ačkoli neměl nejmenší ponětí, co vlastně.

„No, no,“ pravil starý pán již s vážnější tváří. „Nic se neboj! Dokud je možnost vyučit se nějakému poctivému řemeslu nebo se vrhnout na cihlařinu, tak žádného spisovatele z tebe dělat nebudem.“

„Děkuju vám, pane,“ řekl Oliver. Vážnému tónu hochovy odpovědi se starý pán znovu zasmál a prohodil něco o pozoruhodném instinktu – což Oliver nechápal, a proto tomu také nevěnoval valnou pozornost.

„A teď, hošíčku,“ začal pan Brownlow a hovořil možno-li ještě vlídněji, ale zároveň i mnohem vážněji, než ho Oliver dosud kdy slyšel mluvit, „bych rád, abys věnoval velkou pozornost tomu, co ti hodlám povědět. Budu s tebou mluvit beze vši zdrženlivosti, poněvadž jsem přesvědčen, že mi dovedeš porozumět stejně dobře jako mnohý starší člověk.“

„Jen mi prosím neříkejte, že mě chcete poslat pryč, prosím vás, pane,“ zvolal Oliver, vylekaný vážným tónem, kterým starý pán začal svou řeč. „Nevyhánějte mě, prosím, ven, abych se zase musel toulat po ulicích. Nechte si mě tady v domě jako sluhu. Neposílejte

mě zpátky do té ohavné díry, odkud jsem přišel. Mějte slitování s ubohým hochem, prosím vás, pane!”

„Drahé dítě,“ pravil starý pán, dojatý vroucností Oliverovy nenadálé prosby, „nemusíš se bát, že tě opustím, pokud mi k tomu sám nezavdáš příčinu.“

„To nikdy, pane, nikdy!“ skočil mu do řeči Oliver.

„To doufám,“ opáčil starý pán. „Nevěřím, že bys kdy dal. Zmýlil jsem se již kolikrát v osobách, kterým jsem se snažil prokázat dobro, ale přesto cítím silnou touhu ti důvěřovat – a mám o tebe větší zájem, než dovedu dobře vysvětlit i sám sobě. Lidé, kterým jsem věnoval nejvřelejší lásku, leží hluboko v hrobě, ale třebaže tam s nimi leží pohřbeno i štěstí a blaho mého života, neučinil jsem ze svého srdce rakev a neuzavřel v ní navždycky své nejlepší city. Hluboký žal je jen posílil a vytříbil.“

Protože starý pán dopověděl tichým hlasem, spíš pro sebe než pro svého společníka, a protože se potom krátce odmlčel, seděl Oliver jako pěna.

„Nu, nu,“ promluvil konečně starý pán již veselejším tónem, „říkám ti to jen proto, že máš mladé srdce – a když budeš vědět, že jsem zakusil mnoho bolesti a zármutku, dáš si možná lepší pozor, abys mě neranil znova. Říkáš, že jsi sirotek a nemáš přítelíčka na světě, a pokud jsem se mohl kde poptat, všechny zprávy potvrzují tvůj údaj. Vypravuj mi svůj život – odkud jsi, kdo tě vychoval a jak ses dostal do té společnosti, ve které jsem tě našel. Mluv pravdu, a dokud budu na živu, nebudeš bez přítele.“

Pro vzlykot nemohl Oliver několik minut ze sebe vypravit slovo. A když už měl na jazyku, jak byl na vychování v útulku a jak ho pan Bumble odvedl do špitálu, ozvalo se divně netrpělivé, krátké dvojité zaklepání na domovní dveře a vzápětí po schodech vyběhla služka a ohlašovala pana Grimwiga.

„Přijde nahoru?“ tázal se pan Brownlow.

„Ano, pane,“ odpověděla služka. „Ptal se, jestli v domě máme nějaké koblížky, a když jsem řekla, že ano, povídal, že přišel na čaj.“

Pan Brownlow se usmál, otočil se k Oliverovi a vysvětlil mu, že pan Grimwig je jeho starý přítel, a má-li snad trochu drsné způsoby, že na to nesmí Oliver nic dát, protože z gruntu to je vzácně dobrý člověk, jak se o tom již častokrát přesvědčil.

„Mám jít dolů, pane?“ zeptal se Oliver.

„Ne,“ odpověděl pan Brownlow, „raději bych, abys zůstal tady.“

V tom okamžiku vstoupil do pokoje tělnatý starý pán, který maličko napadal na nohu, podpíral se o tlustou hůl, a byl oblečený v modrém kabátě, pruhované vestě, v nankinových podkolenicích a kamaších a v bílém klobouku se širokou krepkou po stranách ohnutou a podšitou zeleně. Z vesty mu vykukovala velmi drobně plisovaná košilová náprsenka a pod ní se mu volně houpal velmi dlouhý ocelový hodinkový řetízek, na jehož konci nebylo nic než klíč. Cípy bílého nákrčníku měl stočené do koule velké málem jako pomeranč a rozmanitost grimas, do kterých kroutil obličej, se vymyká všemu popisu. Měl zvláštní manýru vytáčet hlavu ke straně, když mluvil, a zároveň se při tom dívat po očku, což člověku, který se na něj díval, neodolatelně připomínalo papouška. Tu pozici také zaujal, hned jak vešel do místnosti, a ukazuje v natažené ruce malý kousek pomerančové kůry, bručlavým, nevrlym hlasem zvolal:

„Podívejte! Vidíte to? Není to opravdu pozoruhodné a zvláštní, že nemohu přijít k nikomu na návštěvu, abych na schodech nenašel kus téhlé podlé napomahačky doktorů? Už jednou mě zchromila slupka z pomeranče – a vím, že slupka z pomeranče bude jednou má smrt. Ano, prosím – slupka z pomeranče bude má smrt, na to milerád sním vlastní hlavu, pane!“

Tak zněla smělá nabídka, jíž pan Grimwig podpíral a dotvrzoval téměř každý výrok, který pronesl; a v jeho případě zněla tím senzačněji, že i když v zájmu disputace připustíme možnost, že vědecký pokrok vůbec někdy dosáhne takového stupně, aby člověk

mohl sníst svou vlastní hlavu, kdyby se stalo a měl na to chuť, pan Grimwig měl hlavu tak neobyčejně velikou, že i neoptimističtější sangvinik na světě by si ji stěží troufl spořádat na jedno posezení – o velmi husté vrstvě pudru přitom vůbec nemluvě.

„Sním svou hlavu, pane,“ opakoval pan Grimwig a udeřil holí do podlahy. „Hola! Co je tohle?“ zarazil se a s očima na Oliverovi ustoupil o krok o dva dozadu.

„To je malý Oliver Twist, o kterém jsme už spolu hovořili,“ vysvětlil pan Brownlow.

Oliver se uklonil.

„Snad nechcete tvrdit, že je to ten hoch, co měl tu horečku?“ žasl pan Grimwig a ucouvl ještě o krok. „Počkejte – moment! Nemluvte! Mám to –“ vyřázel trhaně pan Grimwig, kterého ve vítězoslávě nad učiněným objevem přešel všechen strach před nákazou, „to je ten hoch, co měl ten pomeranč! Jestli to není ten hoch, co měl ten pomeranč a co odhodil tenhle kousek slupky na schodech, pane, tak sním svou hlavu, svou i jeho!“

„Ne, ne, žádný pomeranč neměl,“ ujišťoval ho pan Brownlow se smíchem. „No tak, odložte si přece klobouk a promluvte si s mým mladým přítelem.“

„Po téhle stránce jsem náramně citlivý,“ začal popudlivý starý pán, zatímco si svlékal rukavice. „V naší ulici leží na chodníku pořád nějaká ta pomerančová slupka, a já vím, že ji tam pohazuje chlapec od doktora na rohu. Včera večer uklouzla po kousku jedna mladá žena a narazila zrovna na plůtek před mou zahrádkou. Jen se zvedla, viděl jsem, jak se jí oči točí k té ďábelské červené lucerně s tím pimprlovým světlem. ‚Nechod'te k němu,‘ křikl jsem na ni z okna, je to vrah! Zákeřník!‘ A taky že je. Jestli není –“ Tu popudlivý starý pán udeřil prudce holí do podlahy – úder, kterému jeho přátelé vždycky přikládali význam obvyklé nabídky, kdykoli ji nevyjádřil přímo slovy. Potom, stále ještě s holí v ruce, se posadil, rozevřel

složený binokl¹⁷, který nosil zavěšený na široké černé stuze, a začal si prohlížet Olivera; ten když viděl, že je předmětem zkoumání, zčervenal a znovu se uklonil.

„Tak to je ten hoch?“ promluvil konečně pan Grimwig.

„To je ten hoch,“ přisvědčil pan Brownlow.

„Jak se ti vede, chlapče?“ ptal se pan Grimwig.

„Děkuju, pane, o hodně líp,“ odpověděl Oliver.

Pan Brownlow, jako by tušil, že se jeho podivínský přítel chystá říci něco nepříjemného, požádal Olivera, aby skočil dolů a vyřídil paní Bedwinové, že už může podávat svačinu – což Oliver, kterému se hostovy způsoby ani dost málo nezamlouvaly, s velkou radostí také učinil.

„Je to hezký hoch, že?“ ptal se pan Brownlow.

„Nevím,“ zavrčel pan Grimwig nedůtklivě.

„Vy nevíte?“

„Ne. Nevím. Já mezi chlapci žádný rozdíl nevidím. Rozeznávám jenom dvě sorty chlapců. Krev, a mlíko.“

„A co je Oliver?“

„Mlíko. Mám jednoho známého a ten má druhou sortu – prý pěkný chlapec, říkají o něm – hlava jako koule, tváře jako krev, oči vyvalené – hrozný kluk! – řimbuch, že mu ty jeho modré šaty div ve švech neprasknou – a hlas má jako hrom a hlad jako vlk. Já ho znám! Lotrasa!“

„Ale jděte,“ namítl pan Brownlow, „to přece nejsou charakteristické znaky malého Olivera Twista, nemusí tedy hoch bouřit váš hněv.“

„Ne, nejsou,“ opáčil pan Grimwig. „Má možná horší.“

Tu si pan Brownlow netrpělivě odkašlal, což panu Grimwigovi zjevně způsobilo nevýslovné potěšení.

„Má možná horší, povídám,“ opakoval pan Grimwig. „Kde se vzal, odkud je? Kdo je? Co je? Pravda, měl horečku. Ale co z toho? Horečka přec není výsadou hodných lidí, no ne? I špatní lidé mívají

17 Skřípec, předchůdce dnešních brýlí. Pozn. red.

někdy horečku, nemám pravdu, he? Znal jsem člověka, kterého na Jamajce pověsili, že zavraždil svého pána. Ten měl horečku šestkrát, a přece ho kvůli tomu nedoporučili k omilostnění. Pchá! Škoda řeči!“

Nu, po pravdě byla skutečnost taková, že v nejtajnějším koutku srdce byl pan Grimwig milerád hotov uznat, že Oliverův zjev i chování působí neobyčejně příznivým dojmem; měl však silnou zálibu v oponování, v dané chvíli ještě zjitřelou nálezem pomerančové slupky – a poněvadž se v duchu zařekl, že mu nikdo nebude diktovat, je-li nějaký hoch hezký nebo ne, hned na počátku se rozhodl příteli odporovat. Když pan Brownlow přiznal, že ani na jedinou spornou otázku nemůže dosud dát uspokojivou odpověď a že odložil další vyšetřování Oliverovy minulosti, dokud se mu hoch nebude zdát dost silný, aby to snesl, pan Grimwig se jízlivě uchechtl. A uštěpačně se ptal, má-li hospodyně ve zvyku počítat večer stříbro – protože jestli jednoho krásného rána neobjeví, že jí některá ta lžíce chybí, tak milerád – a tak dále.

To všechno snášel pan Brownlow, ačkoli byl sám pán povahy poněkud prudké, v míře vskutku velmi dobré, neboť znal přítelovo podivínství; jelikož pak se pan Grimwig při čaji milostivě uráčil vyslovit své naprosté uspokojení s kobližkami, měla svačina docela hladký průběh – a Oliver, který stoloval s nimi, se začal cítit volněji, než se doposud v přítomnosti prudkého starého pána cítil.

„A kdypak hodláte vyslechnout úplné, pravdivé a podrobné vylíčení života a příhod Olivera Twista?“ zeptal se Grimwig pana Brownlowa, když dosvačili, a zároveň s tím, jak se vrátil k tomuto námětu, úkosem se zahleděl na Olivera.

„Zítra ráno,“ odvětil pan Brownlow. „Bylo by mi milejší, kdyby při tom byl se mnou sám. Přijď ke mně nahoru zítra ráno v deset hodin, hošíčku.“

„Prosím, pane,“ přislíbil Oliver. Odpověděl jaksi váhavě, protože ho přísný pohled, kterým ho probodával pan Grimwig, uváděl v rozpaky.

„Něco vám povím,“ zašeptal tento pán panu Brownlowovi. „Ten k vám nahoru zítra ráno nepřijde. Viděl jsem ho zaváhat. Klame vás, dobrý příteli.“

„Neklame, chci přísahat,“ opáčil pan Brownlow zaníceně.

„Jestli vás neklame,“ řekl pan Grimwig, „tak –“ a už bouchla hůl do podlahy.

„Zaručím se za pravdomluvnost toho hochu svým životem!“ prohlásil pan Brownlow a uhodil do stolu.

„A já za jeho prolhanost svou hlavou!“ odsekl pan Grimwig a rovněž uhodil do stolu.

„Uvidíme,“ pravil pan Brownlow a mocí v sobě krotil rostoucí hněv.

„Uvidíme,“ opakoval pan Grimwig s vyzývavým úsměvem, „uvidíme.“

Jak už osud tomu chtěl, náhodou právě v tom okamžiku přinesla paní Bedwinová balíček knih, které pan Brownlow toho rána koupil zrovna u téhož knihkupce, který již v našem příběhu vystoupil, a když je položila na stůl, chystala se odejít z pokoje.

„Ať poslíček počká, paní Bedwinová!“ řekl pan Brownlow. „Má vzít něco zpátky.“

„Už prosím šel,“ odpověděla paní Bedwinová.

„Tak ho zavolejte,“ pravil pan Brownlow, „je to důležité. Ten knihkupec je chudý člověk a knihy nejsou zaplacené. Také tu mám několik knih, které mu chci vrátit.“

Domovní dveře se rozletěly. Oliver běžel na jednu stranu a děvče na druhou, zatímco paní Bedwinová stála na prahu a křičela po poslíčkovi; ale nikde nebylo žádného hochu vidět. Oliver a děvče se vrátili celí udýchaní a hlásili, že po něm není ani památka.

„Safra, to mě opravdu mrzí,“ zvolal pan Brownlow, „tolik jsem si přál vrátit ty knihy ještě dnes!“

„Pošlete s nimi Olivera,“ navrhl pan Grimwig s ironickým úsměvem, „ten je přece určitě spolehlivě doručí.“

„Ano, dovolte mi, prosím, abych je tam donesl, buďte tak hodný,“ prosil Oliver. „Celou cestu budu utíkat, pane.“ Starý pán už už měl na jazyku, že Oliver v žádném případě ještě nemůže chodit ven, když tu nejmýš potouchlé zakašláni pana Grimwiga u něho rozhodlo, že může – a že mu ochotným vyřízením daného úkolu má prokázat neoprávněnost jeho podezření, alespoň v této věci, a to ihned.

„Ano, hošíčku, půjdeš,“ řekl starý pán. „Ty knihy jsou na židli vedle mého stolu. Přines je dolů.“

Oliver, plný radosti, že může něčím posloužit, přinesl s velkým chvatem knihy pod paždím dolů a s čepicí v ruce čekal na příkaz, co má knihkupci vyřídit.

„Řekneš mu,“ pravil pan Brownlow s očima pevně upřenýma na Grimwiga, „žeš mu přinesl tyhle knihy zpátky a žeš mu přišel zaplatit ty čtyři libry deset, které mu dlužím. Tohle je pětilibrová bankovka, přineseš mi tedy nazpátek deset šilinků.“

„Ani deset minut, pane, a jsem tam,“ odpověděl Oliver dychtivě, a když si zapjal bankovku do kapsy u kabátku a knihy si pozorně srovnal pod paždím, uctivě se uklonil a vyšel z pokoje. Paní Bedwinová ho doprovodila až k domovním dveřím, přičemž mu dávala četná ponaučení, pokud jde o nejbližší cestu a jméno knihkupce i jméno ulice, a na to všechno Oliver přisvědčoval, že jasně rozumí. Když mu pak navrch ještě mnohokrát důtklivě položila na srdce, aby dal dobrý pozor a nenachladil se, konečně ho stará paní propustila, ať jde.

„Tvářička moje sladká!“ šeptala si stará paní, když se za ním dívala. „Nějak nemohu přenést přes srdce, že ho pouštím z očí.“

V tom okamžiku se Oliver vesele ohlédl a pokývl, dříve než zahnul za roh. Stará paní s úsměvem pozdrav oplatila a pak zavřela dveře a vrátila se do svého pokoje.

„Počkejme – nejdéle za dvacet minut bude zpátky,“ pravil pan Brownlow a přitom vytáhl hodinky a položil je na stůl. „Tou dobou už bude tma.“

„Tak vy tedy skutečně čekáte, že se vrátí, opravdu?“ ptal se pan Grimwig.

„Vy ne?“ opáčil pan Brownlow s úsměvem.

Opoziční duch v prsou pana Grimwiga se již mocně bouřil – a přítelův sebejistý úsměv ho jen ještě víc rozdmýchal.

„Ne,“ vybuchl a uhodil pěstí do stolu, „já ne! Hoch má na sobě celý nový oblek, pod paždím řádku cenných knih a v kapse pětilibrovou bankovku. Ten poběží zase zpátky k těm svým starým zlodějským kumpánům a vám se vysměje, pane. Jestli se tenhle hoch někdy vrátí sem do toho domu, tak sním svou hlavu!“

S těmi slovy si přitáhl židli blíž ke stolu, a tak u něho oba přátelé seděli a s hodinkami mezi sebou mlčky čekali.

Je hodno pozorů jako názorný příklad toho, jakou důležitost přikládáme svému vlastnímu úsudku a s jakou pýchou pronášíme i nejzřejmější a nejukvapenější závěry, že si pan Grimwig, ačkoli to rozhodně nebyl člověk zlého srdce a ačkoli by ho bylo nelíčeně mrzelo, kdyby byl viděl svého váženého přítele podvedeného a oklamaného, v té chvíli vskutku z celé duše přál, aby se Oliver Twist nevrátil.

Setmělo se již tolik, že číslice na ciferníku bylo sotva rozeznat, ale oba staří pánově seděli s hodinkami mezi sebou mlčky u stolu dál.

Kapitola patnáctá

*Ukazuje, v jak velké lásce měli Olivera Twista
šprýmovný starý žid a slečna Nancy*

V šerém lokále sprosté hospody v nejspinavější končině Little Safron Hillu, v tmavé a ponuré špeluňce, kde v zimě po celý den syčivě plápolal plynový hořák a kam v létě nezabloudil jediný sluneční paprsek, seděl v zadumání nad cínovým korbílkem a malou sklenicí, silně procycenou pachem kořalky, muž v manšestrovém kabátě, drapových podkolenicích, šněrovacích botách a punčochách, v němž by se žádný policejní agent ani v kalném světle nebyl rozpakoval poznat pana Williama Sikesa. U nohou mu seděl bělosrstý, rudooký pes, který se zabýval tím, že střídavě buďto mžoural oběma očima najednou na pána, nebo si olizoval velkou čerstvou ránu po jedné straně čenichu, podle všeho zdání následek nějakého nedávného konfliktu.

„Ležíš klidně, neřáde! Ležíš!“ prolomil nenadále pan Sikes mlčení. Přemýšlel-li tak usilovně, že psovo mžourání jeho úvahy rušilo, nebo mělo-li jeho přemítání tak dráždivý účinek na jeho city, že k jejich utišení bylo zapotřebí veškeré úlevy, kterou může poskytnout kopnutí do neškodného zvířete, zůstává otázkou, o níž se lze dohadovat i přít. Ale ať již příčina byla jakákoli, následek byl kopanec a prokletí, uštědřené psu současně.

Psi zpravidla nemívají sklon mstít se za bezpráví, spáchané na nich jejich pánem, ale pes páně Sikesův, který měl se svým vlastníkem společné povahové nedostatky a v tom okamžiku možná podlehl příliš silnému pocitu křivdy, nenadělal mnoho okolků a střelhbítě zaryl zuby do jedné jeho nízké boty. Když jí důkladně zacloumal, s vrčením zalezl pod lavici; čímž jen tak tak unikl cínové holbě, kterou mu pan Sikes mířil na hlavu.

„Tak ty tak, jó?“ zařval Sikes, popadl do jedné ruky pohrabáč a druhou rozvázně otevřel velký zavírák, který vytáhl z kapsy. „Deš sem, ty d'ase z pekla! Deš sem! Slyšíš?“

Není pochyby, že pes slyšel, neboť pan Sikes mluvil v absolutně nejhrubší tónině svého velmi hrubého hlasu; ale poněvadž zjevně choval jistou nevysvětlitelnou nechuť k tomu, aby si dal podříznout hrdlo, zůstával na místě, vrčel ještě vztekleji než předtím a zároveň rafl konec pohrabáče do zubů a hryzal ho jako dravá šelma.

Tento odpor jen pana Sikese ještě víc rozjitřil; vrhl se na kolena a začal po zvířeti mlátit s bezmeznou zuřivostí. Pes skákal zprava doleva a zleva doprava, chňapal, vrčel a štěkal; muž bodal a klel a třískal a bohapustě zlořečil. Zápas se již blížil k vrcholně kritickému okamžiku pro toho či onoho, když vtom se znenadání otevřely dveře, pes vystřelil ven a Bill Sikes zůstal jen s pohrabáčem a zavírákem v rukou.

Staré pořekadlo praví, že k hádce musí být vždycky dva. Pan Sikes, kterého náhoda připravila o psího duelanta, ihned přenesl jeho podíl na sporu na člověka, který právě vstoupil.

„Co se, d'asa, pleteš mezi mě a máho psa?“ zvolal Sikes se vzteklým posunkem.

„Já nevěděl, milánku, já nevěděl,“ omlouval se Fagin pokorně – neboť člověk, který právě vstoupil, byl náš žid.

„Že ne, ty sketo zlodějská?“ zavrčel Sikes. „Copaks neslyšel ten randál?“

„Ani hlásek, Bille, jakože tu stojím a dýchám,“ dušoval se žid.

„No bodejt! Neslyšel, ty nikdá!“ odsekl Sikes se vzteklým zašklebením. „Umíš se ty ploužit, aby tě nikdo neslyšel, kam se šajdáš! Škoda, Fagine, ten pes jsi tak před půl minutkou měl bejt ty!“

„Na, proč?“ ptal se žid s nuceným úsměvem.

„Protože ouřady, který chráněj život takovejch lidu jako ty, co nemaj ani polovinu kuráže jako vobyčejnej zbabělej čokl, dovolujou člověku zabít psa, jak se mu uzdá,“ odpověděl Sikes a přitom s velmi výmluvným pohledem sklapl zavírák. „Proto, abys věděl!“

Žid si zamnul ruce, posadil se ke stolu a dělal, jako by mu kumpanovo žertování bylo k smíchu. Jenže očividně mu bylo velice úzko.

„Jen se křeň,“ vyhrkl Sikes, vrátil pohrabáč na místo a měřil si společníka se surovým opovržením, „jen se křeň! Ale poslední se stejně smát nebudeš, leda zpod kukly pod čakanem! Mám tě takhle v hrsti, Fagine! A ať mě šlak, taky si tě v ní udržím! Slyšíš? Když půjdu já, jdeš ty taky – tak si mě nežádej!“

„Na, na, milánku,“ zašveholil žid, „tohle všechno já vím. Máme – máme – přece společný zájem, Bille – společný zájem.“

„Chm,“ odfrkl si Sikes, jako by si myslel, že notně větší zájem má na věci žid než on. „Tak co, co pro mě máš novýho?“

„Že jsme všechno šťastně roztavili,“ odpověděl Fagin, „a tohle je váš šáb¹⁸. Je to o hodně víc, než by to mělo dělat, milánku – ale protože vím, že mi zas někdy prokážete dobrou službu, tak –“

„Nech si ty kecy!“ skočil mu lupič do řeči. „Kde to máš? Sem s tím!“

„Ja, ja, Bille – jen momentíček, momentíček,“ odpověděl žid chlácholivě. „Tady to je. Všechno v suchu!“ mezi řečí vylovil ze zánadří starý bavlněný šátek, rozmotal velký uzel uvázaný na jednom cípu a ukázal roličku v hnědém papíře. Sikes mu ji vytrhl z ruky, chvatně ji rozbalil a začal počítat zlatáky v ní zatočené.

„To je všechno, jo?“ zeptal se Sikes.

„Všechno,“ potvrdil žid.

„Nerozmotal náhodou ten paklík, když jsi šel sem, a nespolks pár těch zlatejch, co?“ tázal se Sikes podezíravě. „Nedělej uraženej ksicht, že se tak ptám – udělals to přece už kolikrát. Šmákní na cingrle.“

Tato slova, řečeno srozumitelnou mluvou, vyjadřovala příkaz, aby zatáhl za zvonek. Na toto zavolání se objevil jiný žid – mladší než Fagin, ale vzezření téměř stejně podlého a odpudivého.

18 Šáb, šábnout, šábovat – díl, rozdělit, dělit (zvláště zisk, výdělek, kořist). (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

Bill Sikes pouze mlčky ukázal na prázdnou holbu. Žid, který pokynu zcela přesně porozuměl, ji odešel naplnit; před odchodem si však ještě vyměnil významný pohled s Faginem, který na vteřinku zdvihl oči, jako by jeho pohled očekával, a v odpověď zavrtěl hlavou – tak nepatrně, že by třetí osoba, i pozorně přihlížející, byla stěží vůbec ten pohyb postřehla. Sikesovi ušel, protože byl právě v tom okamžiku sehnutý a zavazoval si tkaničku u boty, kterou mu přetrhl pes. Dost možná, že kdyby byl tu letmou výměnu němomy vy zachytil, byl by třeba usoudil, že mu nevěstí nic dobrého.

„Je tu někdo, Barney?“ zeptal se Fagin, který teď, když se Sikes díval, mluvil s očima sklopenýma k zemi.

„Ani živá duše,“ odpověděl Barney, jehož slova, ať již mu vycházela ze srdce nebo ne, rozhodně šla nosem.

„Nikdo?“ otázal se Fagin překvapeným tónem, což mělo možná znamenat, že Barney smí říci pravdu, chce-li.

„Nikdo, jen slečna Nancy,“ zahuhňal Barney.

„Nancy?“ zvolal Sikes. „Kde je? Ať na místě voslepnu, jestli si to děvče pro ty její kumštovný vlohy nepovažuju!“

„Právě v šenku dojedla porci vařeného hovězího,“ vyuhňal Barney.

„Pošli ji sem,“ přikázal Sikes a nalil sklenku kořalky. „Pošli ji sem!“

Barney se podíval plaše na Fagina, jako by žádal o dovolení; když žid nepromluvil ani nezdvihl oči od země, vzdálil se a vzápětí se vrátil a přivedl Nancy, vyšňořenou v plné parádě: klobouček, zástěrka, košíček i klíč od domovních dveří.

„Užs něco vyčuchala, Nancy, vid’?“ tázal se Sikes a zároveň jí nabídl skleničku.

„To víš, Bille, japabyne,“ odpověděla mladá dáma a obrátila sklenku do sebe. „A že toho už taky mám právě dost. Škvrňátko stonalo a nesmělo z postýlky. A tak –“

„Ja, ja, Nancy, milánku!“ vzdychl Fagin a zdvihl oči.

Nu, upozornilo-li snad zvláštní svraštění židova zrzavého obočí a přivření jeho hluboko zapadlých očí opravdu slečnu Nancy, že je na nebezpečné cestě k přílišné sdílnosti, není pro nás nijak zvlášť důležité, neboť zde se nepotřebujeme zajímat o nic než o fakt. A fakt je, že se Nancy náhle zarazila, oblažila pana Sikese několika líbeznými úsměvy a zavedla řeč na jiné věci. Asi po deseti minutách pak popadl pana Fagina záchvat kašle; vzápětí si Nancy přetáhla šátek přes ramena a prohlásila, že už musí jít. Protože pan Sikes zjistil, že má kousek cesty společný s ní, projevil úmysl ji doprovodit; odešli tedy spolu a v malé vzdálenosti za nimi tlapal pes, který se vyplížil z jednoho zastrčeného dvorka, hned jak jeho pán zmizel z dohledu.

Jen Sikes vyšel z lokálu, vystrčil žid hlavu ze dveří a díval se za ním, jak odchází tmavou chodbou; potom zahrozil zařátou pěstí a zahučel strašlivou kletbu; nakonec se s příšerným šklebem posadil ke stolu a brzy se hluboce zabral do zajímavých stránek Policejního věstníku.

Mezitím se Oliver Twist, kterému se ani nesnilo, že je v tak velké blízkosti šprýmovného starého pána, ubíral ke knihkupcovu krámkou. Když dorazil do Clerkenwellu, zahrnul náhodou do postranní ulice, kudy vlastně nechtěl vůbec jít; ale poněvadž svůj omyl objevil, teprve až jí už prošel polovinu, a poněvadž věděl, že stejně musí vést správným směrem, usoudil, že nestojí za to se vracet. A kráčel tedy dál, co mohl nejrychleji, knihy pevně sevřené pod pažďm.

Tak šlapal svou cestou a uvažoval, jak šťastný a spokojený může být a co by za to dal, kdyby se mohl jen jedinkrát podívat na ubohého malého Dicka, který možná právě v té chvíli vyhladovělý a zbitý hořce pláče, když vtom ho polekalo velmi hlasité zapištění mladého ženského hlasu: „Ó, můj drahý bratříček!“ Ještě ani nestačil plně zdvihnout oči, aby se podíval, co se děje a již jeho kroky zarazilo pevné objetí, jímž ho kolem krku sevřely dvě paže.

„Nechte mě!“ vykřikl Oliver a vzpíral se. „Pusťte mě! Kdo je to? Proč mě zastavujete?“

Jedinou odpovědí na jeho křik byla hlasitá litanie nářků mladé ženy, která ho objala a která měla v ruce košíček a velký domovní klíč.

„Ach, božínku,“ lamentovala mladá žena, „konečně jsem ho našla! Ach, Olivere, Olivere! Ach ty nezbedo, ach ty ošklivý, co jsem se já kvůli tobě natrápila! Pojd' domů, zlatíčko, pojd'! Ach, konečně jsem ho našla! Zaplat' pánbůh natisíckrát, konečně jsem ho našla!“ Po těchto přerývaných výkřicích propukla mladá žena znovu v prudký nářek a vybičovala se do tak strašlivé hysterie, že se dvě ženy, které k ní právě došly, zeptaly řeznického učedníka s ulízanou lesklou kakadou napomádanou lojem, který rovněž přihlížel, nemyslí-li, že by bylo dobře, aby doběhl pro doktora. Na to řeznický učedník – který se ukázal jako tvor založení lenošného, ne-li vůbec tupého – odpověděl, že nemyslí.

„Ach ne, ne, ne, není zapotřebí,“ řekla mladá žena a popadla Olivera pevně za ruku. „Už je mi líp. A teď půjdeš hned domů, ty necito jeden! Pojd'!“

„Co se vlastně stalo, paninko?“ zeptala se jedna z přihlížejících žen.

„Ale utekl, paní,“ odpověděla mladá žena, „málem před měsícem utekl od rodičů, takových pracovitých a řádných lidí, a šel vám a přidal se k bandě zlodějů a všelijakých lumpů – matce z toho div srdce nepuklo.“

„Čertovo kvítko!“ řekla jedna žena.

„Běž domů, utíkej, trapiči jeden!“ dodala druhá.

„To nejsem,“ ohradil se Oliver ve velkém zděšení. „Já ji neznám. A vůbec sestru nemám, ani otce a matku. Jsem sirotek a bydlím v Pentonvillu.“

„Jen ho poslouchejte, drzouna, jak vrdlouže!“ zvolala žena.

„Jakže, to je Nancy!“ vykřikl Oliver, který teprve nyní zahlédl její tvář, a v nepotlačitelném úžasu od ní uskočil.

„Vidíte, že mě zná!“ zavřeštěla Nancy, dovolávajíc se diváků kolem. „To už zapřít nemůže! Lidé, buďte tak hodní, domluvte mu, aby šel domů, nebo jinak připraví svou drahou matku i otce do hrobu a mně z toho pukne srdce!“

„Řasa, co se to tu děje?“ rozkřikl se muž, který vyrazil z blízké pivnice s bílým psem v patách. „Ahá, malej Oliver! Pojd' domů k chuděře mamince, lotříku jeden mrňavá! Pojd' hned domů!“

„Já nejsem jejich! Neznám je! Pomoc!“ křičel Oliver, zatímco se zmítal v mužově siláckém sevření.

„Jo, pomoc!“ opakoval po něm muž. „Hnedle ti pomůžu, kluku ničemná! Co je to za knihy? Někdes je ukrad, vid'! Dej je sem!“ S těmi slovy mu muž vytrhl těžké svazky z podpaždí a přetáhl ho přes hlavu.

„Tak je to správně!“ křikl nějaký divák z okna v podkroví. „Jedině tak ho přivedete k rozumu!“

„Moje řeč,“ zvolal nějaký truhlář s ospalým obličejem a vyslal k podkrovnímu oknu pochvalný pohled.

„Jen mu to prospěje!“ prohlásily obě starší ženy.

„A taky že to nahrabe!“ opáčil muž, ušetřil Oliverovi další ránu a popadl ho za límec. „Tak hybaj, kluku neřádská! Hej, Vočko, bacha na něj, honem! Bacha na něj!“

Zesláblé nedávnou nemocí, omámené ranami a nenadálostí přepadení, vyděšené zuřivým vrčením psa a mužovou surovostí, zdrcené přesvědčením diváků, že je opravdu takový otrlý mladý ničema, jak ho ti dva líčí: co mohlo samojediné ubohé dítě dělat? Snesla se už tma; byla to bídná končina; nikde nablízku pomoc; veškerý odpor byl marný. Ve zlomku vteřiny ho zatáhli do bludiště tmavých úzkých uliček a hnali ho kupředu krokem tak rychlým, že ojedinělé výkřiky, které se pořádku odvážil vyrazit, byly při tom tempu nesrozumitelné. Ostatně na tom málo záleželo, jsou-li srozumitelné nebo ne, neboť nikde nebylo živé duše, která by jich dbala, i kdyby bývaly sebezřetelnější.

Rozžíhaly se plynové lucerny; paní Bedwinová úzkostlivě čekala v otevřených dveřích; služka se běžela dvacetkrát podívat na konec ulice, není-li někde stopy po Oliverovi a – oba staří páni dosud vytrvale seděli v temném obývacím pokoji s hodinkami mezi sebou.

Kapitola šestnáctá

*Vypráví, co se dělo s Oliverem Twistem po tom,
když si ho Nancy přivlastnila*

Úzké uličky a průchody vyústily nakonec na velké volné prostranství, na němž porůznu stály všelijaké ohrady pro zvířata i jiné známky dobytčího trhu. Sikes zvolnil krok, když tam dorazili, protože dívka již neměla dost sil, aby ještě déle udržela tak rychlé tempo, jakým až dosud dospíchali. Obrátil se k Oliverovi a hrubě mu nařídil, aby se chytil Nancy za ruku.

„Slyšels?“ zavrčel Sikes, když Oliver otálel a rozhlížel se kolem.

Stáli teď v tmavém koutě daleko stranou od obvyklé cesty pasantů. Oliver viděl až příliš jasně, že odpor by nebyl nic platný. Podal tedy Nancy ruku a ta ji pevně sevřela v dlani.

„A mně dej druhou,“ poručil Sikes a chopil se Oliverovy volné ruky. „Hej, Vočko!“

Pes zdvihl čenich a zavrčel.

„Heleď, kamaráde!“ řekl mu Sikes a druhou rukou chňapl Oliverovi po hrdle. „Jestli cekne jediný slůvko, třeba jen špitne, vem si ho! Pamatuj si to!“

Pes znovu zavrčel a olizuje si tlamu prohlížel si Olivera, jako by měl sto chutí zahryznout se mu do hrdla bez meškání.

„Plnej dobrý vůle jak křesťan, ať na místě voslepnu, jestli ne!“ dušoval se Sikes a hleděl na zvíře s jakýmsi obludným a krvelačným uspokojením. „Teď víš, co tě čeká, panáčku, tak si jen klidně zakřič. Von ti pes ten špás brzo zatrhne. Hybaj dál, kloučku!“

Očko kvitoval tento nadobyčej sympatický způsob řeči vrtěním ocasu, a když si ještě popřál jedno další varovné zavrčení určené pro Olivera, rozběhl se dál první.

Přecházeli špinavý Smithfieldský trh, ačkoli pokud šlo o Olivera, nebyl by rozeznal, kde je, i kdyby to bývalo honosné Grosvenorské náměstí. Večer byl tmavý a mlhavý. Světla v krámech se jen těžce prodírala silnou mlhou, která každým okamžikem houstla a halila ulice do kalného šera, čímž v Oliverových očích vtiskovala neznámému okolí ráz ještě neznámější a skličovala hoča nejistotou o to chmurnější a tísnivější.

Ušli teprve pár chvatných kroků, když kostelní zvon začal hlubokým hlasem odbíjet hodinu. S prvním úderem se oba Oliverovi průvodci zastavili a otočili hlavu směrem, odkud se zvuk nesl.

„Osm hodin, Bille,“ řekla Nancy, když zvon ztichl.

„Nač mi to vykládáš, prosím tě! Přeci to slyším sám, no ne?“ utrl se Sikes.

„Tak si myslím, jestli to slyší taky oni,“ odpověděla Nancy.

„To se ví, že slyšej,“ přisvědčil Sikes. „Byla zrovna Bartolomějská pouť, když mě zahákli, a na celým jarmarku nebyla jedna papírová trumpetka, abych ji neslyšel vřeštět. A když mě na noc zašpérovali do díry, tak mi ten zatracenej starej lapák připadal proti tomu rumlu a kraválu venku tak tichej, že jsem měl sto chutí rozbít si vo to železný pobití na dveřích hlavu.“

„Chudáci!“ povzdychla si Nancy, která dosud stála s tváří otočenou v tu stranu, odkud zazníval zvon. „Ach, Bille, a jsou to takoví fešáci, ti kluci!“

„No jo, na nic jinýho vy ženský nemyslíte,“ odsekl Sikes. „Fešáci kluci! Chm, tam v hrobě to maj prakticky stejný, tak na tom houby sejde.“

Touto útěchou pan Sikes patrně potlačil zárodek žárlivosti, který v něm klíčil, a stiskl Oliverovi pevně zápěstí a vyzval ho, aby čiperně šlapal dál.

„Počkej chvílinku!“ řekla dívka mužovi. „Já bych odsud tak nepospíchala, kdybys to byl ty, Bille, koho odtamtud vyvedou na šibenici, až příště odbije osmá! Chodila bych kolem těch zdí dokola a doko-

la, až bych padla, i kdyby na zemi ležel sníh a já neměla ani šátek, abych se přikryla.“

„A co by to bylo platný?“ namítl nesentimentální pan Sikes. „Ledaže bys mohla přehodit pilník a třicet loktů pořádného pevného provazu, mohla bys stejně dobře štrádovat padesát mil odsud' nebo vůbec ne, to by mi bylo stejně platný. Tak pojď' a nestůj tady a nekaž.“

Dívka vyprskla smíchy, přitáhla si šátek těsněji kolem ramen a vykročili dál. Ale Oliver cítil, jak se jí chvěje ruka, a když šli kolem plynové lucerny a podíval se jí do tváře, viděl, že má obličej zbledlý jako stěna.

Šli pak málo oživenými a špinavými uličkami ještě plnou půlho-
dinu; lidí potkávali velice málo, ale když už někoho potkali, budil svým vzezřením dojem, že ve společnosti zaujímá velmi podobné postavení jako sám pan Sikes. Konečně zahruli do strašlivě špinavé úzké ulice, málem celé plné vetešnických krámků; pes se rozběhl napřed, jako by si byl vědom, že již není důvodu, aby byl déle na stráži, a zastavil se přede dveřmi krámu, který byl zavřený a zřejmě nepoužívaný. Celý dům byl jen se rozpadnout a cedule přibitá na dveřích, která vypadala, jako by tam visela už léta, oznamovala, že dům je k pronajmutí.

„Čisto,“ ohlásil Sikes, když se opatrně rozhlédl.

Nancy se shýbla pod okenici a Oliver zaslechl hlas zvonku. Přešli na protější stranu ulice a stáli několik vteřin pod lucernou. Ozval se šelest, jako by se polehoučku vyšupovalo spouštěcí okno, a krátce po tom se tiše otevřely dveře. Tu pan Sikes bez dlouhých ceremonií popadl vyděšeného hochu za límec a v příští chvíli všichni tři zmizeli v domě.

V chodbě bylo tma jako v pytli. Čekali, než osoba, která jim otevřela, zajistila dveře na řetěz i na závoru.

„Je tady někdo?“ zeptal se Sikes.

„Ne,“ odpověděl hlas, který Oliverovi připadal, že ho už dříve někde slyšel.

„Je tady starej?“ ptal se lupič.

„Jo,“ přisvědčil hlas, „a že kouká jako koza před smrtí! Jestli nebude skákat radostí, až vás uvidí? Japabyne!“

Charakter této odpovědi, jako i hlas, který ji pronášel, se zdál Oliverovým uším známý; v té tmě však bylo nemožné rozeznat i jen obrys postavy, která mluví.

„Rožni nějaký blikadlo,“ řekl Sikes, „jináč si ještě zlámem vaz nebo šlápnu na psa. A jestli, tak bacha na nohy!“

„Stůjte chvílku klidně a já vám něco přinesu,“ odpověděl hlas. Bylo slyšet, jak se kroky tajemné osoby vzdalují, a netrvalo minutu a ukázala se postava pana Johna Dawkinse, alias Feriny Lišáka. V pravé ruce nesl lojovou svíčku, sevřenou ve skřipci z rozštěpeného klacíku.

Mladý pán se nezdržoval, aby Olivera poctil ještě nějakým jiným projevem poznání, nýbrž pouze se na něj čtverácky zazubil a hned se otočil a pokynul návštěvníkům, aby ho následovali po schodech dolů. Přešli prázdnou kuchyň, a když otevřeli dveře vedoucí do nízké místnosti, zatuchlé zemitým pachem a podle všeho přistavené k domu z nádvorní strany, přivítala je bouře smíchu.

„Jajaj, joj, jajaj!“ říčel mladý pán Čódl Bates, z jehož plic ten smích hlaholil. „Tady ho máme! Jajaj, křičte, tady ho máme! Jajaj, Fagine, koukněte ho! Jen ho koukněte, Fagine! Já to nevydržím! Taková vopičárna, já puknu, já to nevydržím! Podržte mě někdo, než se vyřehnám!“

V tom překypění nezkrotného jásotu se mladý pán Bates rozplácl na zem a v přemíře dovádivé radosti pět minut křečovitě kopal do vzduchu. Potom se vymrštil na nohy, vytrhl Lišákovi skřipec se svíčkou, pokročil k Oliverovi a obhlížel si ho kolem dokola, přičemž žid, který si strhl noční čepici, současně vysekával zmatenému hochovi jednu hlubokou poklonu za druhou. Mezitím Lišák, který byl založení spíše morousovského a zřídka se dal strhnout veselím, když překáželo výkonu řemesla, se soustavnou vytrvalostí brakoval Oliverovi kapsy.

„Koukejte to kvádru, Fagine!“ zářil Čódl a přidržel svíčku tak blízko u Oliverova nového kabátku, že hochu div nepodpálil. „Koukejte to kvádru, Fagine. Extra prima sukýnko a ten fešáckej střih, těžká elegance! Jajaj, namoutě, to je vopičárna! A co ty knihy, hm? Hotovej pán, Fagine!“

„Nesmírně mě těší, že tak pěkně vypadáš, milánku,“ pravil žid a se strojenou ponížeností se uklonil. „Lišák ti dá jiný šatičky, milánku, aby sis snad tyhle sváteční neponičil. Pročpak jsi nenapsal, milánku, že přijdeš? Byli bysme ti přichystali něco teplýho k večeři.“

Tomu se mladý pán Bates znovu rozřehotal, a to tak hlasitě, že sám Fagin zjasnil tvář, a dokonce i Lišák se usmál; poněvadž však Lišák právě v tom okamžiku vylovil Oliverovu pětilibrovou bankovku, není jisté, vzbudil-li u něho veselí židův šprým nebo jeho vlastní nález.

„Hola! Jak to?“ zvolal Sikes a pokročil proti židovi, když ten shrábl bankovku. „To je moje, Fagine!“

„Ne, ne, milánku,“ odpověděl žid. „Moje, Bille, moje. Vy dostanete knihy.“

„Jestli to není moje,“ opáčil Bill Sikes a s odhodlaným výrazem si narazil klobouk, „totiž moje a Nancyino, tak vodvedu hochu zase zpátky.“

Žid se zarazil. Zarazil se i Oliver, třebaže z pohnutky zcela jině; doufal totiž, že by spor mohl opravdu skončit tím, že ho odvedou zpátky.

„Tak honem! Sem s tím, slyšíš?“ hartusil Sikes.

„To není zrovna spravedlivé, Bille – divná spravedlnost, Nancy, vid’?“ kličkoval žid. „Spravedlivý nespravedlivý,“ odsekl Sikes, „povídám ti, sem s tím! Myslíš si snad, že Nancy a já nemáme svůj vzácněj čas na nic lepšího, než ho plejtvat na tvoje kluky? Vyčenichat a přitáhnout každýho, kterýho tvou vinou čapnou? Dej to sem, ty kostro jedna stará lakomá, dej to sem!“

Na závěr tohoto uhlazeného proslovu vyškubl pan Sikes židovi bankovku z prstů a s chladnokrevným pohledem upřeným starci do obličeje ji složil na malý čtvereček a zavázal si ji do cípu nákrčníku.

„To je náš podíl za tu fachu,“ dodal Sikes, „a ještě dávno ne dost! Knížky si můžeš nechat ty, jestli si rád počteš. Jestli ne, tak je střel.“

„Jsou náramně pěkný,“ přihlásil se Čódl Bates, který zatím s rozličným pitvořením hrál divadlo, jako by jedno z řečených děl četl, „krásně napsaný, vid', Olivero?“ A když spatřil vyděšený výraz, s nímž Oliver hleděl na své trýznitele, tu mladý pán Bates, obdařený živelným smyslem pro komičnost, znovu propadl nadšení, tentokrát ještě bouřlivějšímu než prve.

„Ty jsou toho starého pána,“ zvolal Oliver a zalomil rukama, „toho hodného, laskavého starého pána, co mě vzal k sobě domů a dal mě ošetřovat, když jsem měl horečku a málem bych byl umřel! Ach, prosím vás, pošlete je zpátky, vraťte mu ty knihy i peníze! Nechte si mě tady, co budu na světě, ale prosím, vraťte mu je. Bude si myslet, že jsem je ukradl, i ta stará paní, každý, kdo na mě byl takový hodný – všichni si budou myslet, že jsem je ukradl! Ach mějte se mnou slitování a vraťte mu je!“

Po těchto prosbách, pronesených se vší vroucností nejhlubšího bolu, padl Oliver před žida na kolena a s výrazem čirého zoufalství úpěnlivě sepjál ruce.

„Ten hoch má pravdu,“ prohodil Fagin, potměšile kolem sebe zamžoural a svažtil huňaté obočí do tvrdé štětky. „Máš pravdu, Olivero, máš pravdu – ano, budou si myslet, žeš je ukradl. Chm, chm, chm,“ uchichtával se žid a mnul si ruce, „líp to dopadnout nemohlo, i kdybysme si byli tu chvíli vybrali předem.“

„Bodejť že ne,“ potvrdil Sikes. „To já věděl hned, jak jsem ho viděl jít po Clerkenwellu s těma knihama pod paždím. Máme to sichr dobrý. Jsou to nějaký měkkosrdcatý pámbíčkáři, jináč by ho k sobě vůbec nebrali – a taky se po něm nebudou shánět, budou se bát, že

by ho museli vobvinit, a tak že by mu pomohli za katr. Je náš, žádný strachy.“

Mezitímco se vedly tyto řeči, díval se Oliver z jednoho na druhého, jako by byl úplně zmatený a sotva vůbec chápal, co se děje; ale když Bill Sikes domluvil, Oliver náhle vyskočil, zběsile vyrazil z místnosti a vrískal tak pronikavě o pomoc, že se to prázdným starým domem rozléhalo až ke střeše.

„Zadrž psa, Bille!“ křikla Nancy, skočila přede dveře a přirazila je, jen se žid a jeho dva učedníci vyřítili za uprchlíkem. „Zadrž psa, Bille, nebo to dítě rozsápe.“

„Patřilo by mu to!“ houkl Sikes a snažil se vyškubnout děvčeti z rukou. „Koukej mě pustit, nebo ti rozcáknu hlavu vo zed!“

„To je mi jedno, Bille, to je mi jedno,“ ječelo děvče a rvalo se s mužem zuřivě dál. „Ten pes to dítě neroztrhá, ledaže dřív zabiješ mě!“

„Že neroztrhá?“ procedil Sikes mezi zaťatými zuby. „Hnedle se vo to postarám, jestli nevodpálíš!“

Bytař odmrštil od sebe děvče až na druhý konec místnosti, právě když se žid a oba učedníci vrátili a vlekli mezi sebou Olivera.

„Co se to tu děje!“ zarazil se Fagin a rozhlédl se po místnosti.

„Ta holka se asi pomátla,“ odsekl vztekle Sikes.

„Ne, ne, nepomátla,“ vyhrkla Nancy, v tváři bledá a od rvačky udýchaná, „ne, ne, Fagine, nepomátla – ani nápad!“

„Tak teda buď zticha, ja?“ okřikl ji žid s hrozivým výrazem.

„A zrovna ne, to taky ne, ani mě nenapadne!“ vyjela Nancy již tónem velmi hlasitým. „No, co říkáte tomu, Fagine?“

Páně Faginova znalost způsobů a zvyků onoho zvláštního druhu lidských tvorů, k němuž se řadila Nancy, byla sdostatek velká, aby mu skýtala poměrně přesvědčivou jistotu, že v dané chvíli by bylo povážlivě nebezpečné jakýkoli hovor s ní prodlužovat. Proto se obrátil k Oliverovi, aby odvrátil pozornost společnosti. „Tak tys nám tedy chtěl pláchnout, milánku, ja?“ řekl žid a zvedl krabatý a sukovatý klacek, který ležel v jednom koutě krbu. „Na?“

Oliver neodpovídal. Sledoval však každé židovo hnutí a prudce oddychoval.

„Chtěls přivolat pomoc – křičels po policii – ja?“ poškleboval se žid a chytil hochu za loket. „Z toho tě vykurýrujem, panáčku.“

Tu žid řízně přetáhl Olivera klackem přes záda a již se rozpřahoval k druhé ráně, když vtom se přihnala Nancy, vyrvala mu klacek z ruky a mrštila jím do ohně s takovou prudkostí, že několik žhavých uhlíků vyletělo do místnosti.

„Před mýma očima se tohle dít nebude, Fagine, to nestrpím!“ vykřikla dívka. „Chlapce máte, tak co ještě chcete? – Nechte ho být – nechte ho být – nebo někoho tady poznamenám tak, že mě to přivede na šibenici dřív, než mě čeká!“

Mezi tím, jak chrlila tuto hrozbu, dupala dívka zuřivě do podlahy a se rty stisknutými a s rukama zaťatými v pěst střílela očima střídavě na žida a na druhého raubíře; nepřičetný vztek, do kterého se postupně vybičovala, jí z tváře vypil všechnu barvu.

„Ts, ts, Nancy,“ promluvil žid chlácholivým tónem po chvílce ticha, za něhož si s panem Sikesem zírali zaraženě do očí, „jsi dnes – jsi dnes mazanější než jindy, ha, ha, ha! Hraješ to krásně, milánku.“

„Zdá se vám?“ sykla dívka. „Dejte si pozor, abych to nepřehnal! Protože jestli jo, tak to pocejtíte na vlastní kůži, Fagine – a tak vám říkám předem, pryč ode mě!“

Na rozzuřené ženě – obzvlášť přístupují-li ke všem jejím ostatním silným vášním taková prudká hnutí, jako je slepá bezohlednost a čiré zoufalství – je něco, co jen málokterý muž rád ještě jitrí. Žid viděl, že by bylo marné předstírat jakékoli další pochybnosti o tom, je-li rozlícení slečny Nancy opravdové; a když od ní bezděky několik krůčků ucouvl, podíval se napůl prosebným a napůl zbabělým pohledem na Sikese, jako by mu chtěl naznačit, že nejpovolanější osobou pro pokračování v hovoru je on.

V odpověď na tuto němou prosbu na něho vznesenou a snad i z pocitu, že je otázkou jeho osobní hrdosti a vlivu, aby slečnu

Nancy okamžitě zkontroloval a přivedl k rozumu, vychrlil ze sebe pan Sikes nějakých čtyřicet padesát kleteb a hrozeb. Jejich rychlá palba sice dělala velkou čest plodnosti jeho fantazie, ale poněvadž neměla na cíl, který zasypávala, sebemenší viditelný účinek, uchýlil se k argumentům pádnějším.

„Jak si to vlastně představuješ?“ houkl Sikes a svůj dotaz podepřel nadmíru běžnou kletbou, která se týkala nejkrásnějšího rysu lidské tváře a která, být nahoře vyslyšena jen jedinkrát z každých padesáti tisíc případů, kdy je vyřčena dole, by ze slepoty učinila neduh stejně běžný jako spalničky. „Jak si to vlastně představuješ? Ať mě hrom! Víš vůbec, kdo seš a co seš?“

„Aby ne! To vím až moc dobře,“ odpovědělo děvče, křečovitě vypísklo smíchy a se špatně líčenou lhostejností pohodilo hlavou ze strany na stranu.

„Pak teda mlč,“ opáčil Sikes vrčivým tónem, jakého byl zvyklý užívat, když hovořil na psa, „nebo tě umlčím, že hezky dlouho ani nemukneš.“

Děvče se znovu zasmálo – ještě méně klidně než předtím – a mrsklo letným pohledem po Sikesovi; potom odvrátilo obličej a skouslo si ret, až vytryskla krev.

„Ty mi seš ta pravá,“ pokračoval Sikes, zatímco si ji s opovržlivým výrazem měřil, „stavět se najednou kdovíjak soucitná a fajnová! Akorát dělaná, aby v ní to dítě – jak mu ty říkáš, vidělo přítele!“

„Kéž mi Bůh všemohoucí pomůže, to jsem!“ zvolala dívka vášnivě. „A škoda, že jsem raděj nepadla mrtvá na ulici, nebo že mě nestrčili na místo těch, co jsme dnes kolem nich šli tak blízko, dřív než jsem prvně hnula rukou, abych vám ho pomohla dostat sem! Ode dneška večer je zloděj, lhář, lotr, všechno nejhorší. To tomu starému bídákovi nestačí, musí ho ještě bít?“

„Na, na, Sikes, na, na,“ obrátil se žid káravě prosebným tónem na muže a kývl směrem k hochům, kteří napjatě sledovali všechno, co se děje. „Musíme mluvit slušně, Bille, slušně.“

„Slušně!“ zvolala dívka, na jejíž rozlíčení bylo hrůza pohledět. „Slušně, vy lotře jeden! Jo, že si to ode mě moc zasluhujete! Kradla jsem pro vás už jako malé dítě, ještě mi nebylo ani polovic jako to-muhle tady!“ ukázala na Olivera. „A od té doby dělám stejné řemeslo a ve stejných službách už dvanáct let. To snad nevíte? Mluvte! To nevíte?“

„Na, na,“ opáčil žid se snahou ji zkrotit, „i kdyby, tak dnes to je tvoje živobytí!“

„Jo, to je!“ vyhrkla dívka, která již vůbec nemluvila, nýbrž ječela a chrlila ze sebe slova jediným nepřetržitým a vášnivým proudem. „Je to moje živobytí – a studená mokrá, špinavá ulice je můj domov – a vy jste ten bídák, co mě na ni už dávno přived a co mě na ni bude vyhánět den co den a noc co noc, dokud neumřu!“

„Mlč, nebo ti něco provedu!“ skočil jí do řeči žid, těmi výčitkami podpíchnutý. „Ještě chvílku mluv, a provedu ti něco horšího než tohle!“

Dívka již neřekla ani slovo, nýbrž rvouc si v záchvatu zběsilosti vlasy a šaty, vrhla se na žida tak divoce, že by si byl pravděpodobně odnesl důkladné známky její pomsty, kdyby jí v pravý okamžik nebyl Sikes sevřel obě zápěstí; tu se mu ještě několikrát bezvysledně pokusila vyškubnout a nakonec omdlela.

„Teď už dá pokoj,“ prohlásil Sikes, zatímco ji pokládal do kouta. „Má ukrutnou sílu v rukou, když se takhle rozkatí.“

Žid si otřel čelo a usmíval se, jako by to byla úleva, mít tu výtržnost za sebou; ale ani on, ani Sikes, ani pes, ani hoši zřejmě nehleděli na příhodu nijak jinak než jako na běžnou všední událost, při jejich řemesle samozřejmou.

„To je to nejhorší, muset pracovat s ženskýma,“ postěžoval si žid a odložil klacek zpátky na místo, „ale jsou mazané a v našem fochu se bez nich obejít nemůžeme. Čódl, odved' Olivera spát.“

„Snad by si zejtra raděj neměl brát ty sváteční šaty, Fagine, nebylo by to lepší?“ tázal se Čódl Bates.

„Rozhodně bylo,“ odpověděl žid a oplatil Čódlovi stejným úšklebkem, s jakým se ten ptal.

Mladý pán Bates, svěřeným úkolem zjevně velice rozradostněný, vzal skřípec se svíčkou a odvedl Olivera do jedné přilehlé kuchyňské komory, kde byly dva tři slamníky z těch, na kterých Oliver již spával, a tam s mnoha výbuchy smíchu vytáhl přesně tytéž staré šaty, k jejichž odložení si Oliver v domě pana Brownlowa tolik blahopřál a jež byly pro Fagina – když mu je žid, který je koupil, náhodou ukázal – první stopou, kterou o Oliverově pobytu vůbec získal.

„Svlíkni tu parádu,“ poručil Čódl, „a já je dám na opatrování Faginovi. Je to junda¹⁹!“

Chudák Oliver neochotně poslechl. Mladý pán Bates si stočil jeho nové šaty pod paždí, vyšel z komory, kde zanechal Olivera ve tmě a zamkl za sebou dveře. Hluk Čódlůva smíchu a hlas slečny Betsy – která přišla zrovna jako na zavalanou, aby mohla přítelkyni kropit vodou a prokazovat jí různé další ženské úsluhy, jimiž by urychlila její zotavení – by za šťastnějších okolností, než v jakých se octl Oliver, byly možná mnoho lidí zdržely od spánku. Ale Oliver byl churav a unavený a brzy tvrdě usnul.

19 Švanda, legrace. *Pozn. red.*

Kapitola sedmnáctá

*Jelikož Oliverova sudba zůstává nadále nepříznivá,
přivádí do Londýna velkou osobnost, která ublíží jeho pověsti*

Ve všech řádných krvavých melodramatech je zvykem na jevišti uvádět výstupy tragické a komické v tak pravidelném prostrídání, jako jsou červené a bílé proužky na řezu správně prorostlého uzeného bůčku. Hrdina klesne na své slaměné lože, zdrcen tíhou okovů a pohrom, a hned v dalším výstupu jeho věrný leč nic netušící panoš oblaží posluchače komickou písní. S bušícím srdcem zříme hrdinku v drápech pyšného a nelítostného barona, kterak ve chvíli, kdy je v nebezpečí její ctnost stejně jako život, směle tasí dýku, aby zachránila prvé za cenu druhého – a právě když je naše napětí vybičováno do nejvyšší míry, zazní píšťala a děj nás okamžitě přenese do hradní hodovní síně, kde stříbrovlasý hradní hofmistr pěje směšný chór s ještě směšnějším sborem poddaných, kteří jsou doma na všemožných místech, kostelní kryptou počínaje a palácem konče, v hloučcích se volně potloukají kolem a nepřetržitě si bujně trylkují.

Takové proměny připadají nesmyslné; nejsou však tak nepřirozené, jak by se snad na první pohled zdálo. Ve skutečném životě nejsou přechody od bohatě prostřené tabule k smrtelnému loži a od smutečního roucha k svátečnímu šatu ani o vlásek méně překvapivé; jenže zde jsme zúčastnění herci, a nikoli trpní pozorovatelé, což znamená ohromný rozdíl. Herci v mimickém životě na divadle jsou slepí k prudkým proměnám a náhlým hnutím citů a vášní, jež, předvádějí-li se očím pouhých diváků, přítomné publikum ihned odsuzuje jako přehnané a absurdní.

Jelikož k náhlému střídání výstupů a rychlým změnám času a místa v knihách nejen opravňuje dlouhodobá zvyklost, ale jelikož

je i mnozí pokládají za vrchol spisovatelského umění – neboť takoví kritikové posuzují spisovatelovo mistrovství v jeho řemesle převážně podle toho, v jakých dilematech zanechává na konci každé kapitoly své postavy – může se tento stručný úvod ke kapitole nyní třebaš někomu zdát zbytečný. Je-li tomu tak, nechť jej považuje za jemnou náповeď ze strany vypravěče, že se vrací do městečka, v němž se Oliver Twist narodil; čtenář pak pokládej za samozřejmé, že pro tuto cestu jsou dobré a pádné důvody, neboť jinak bychom ho nezvali, aby se s námi na takovou výpravu vydal.

Bylo časně zrána, když se ze špitálních vrat vynořil pan Bumble a s důstojným držením těla se velitelským krokem ubíral po Hlavní třídě. Byl v plném rozkvětu a slávě svého serbusovství; dvourohák a kabát se mu v ranním slunci třpytil, až oči přecházely; úřední hůl třímal s ráznou houževnatostí pevného zdraví a moci. Pan Bumble sice vždycky nosil hlavu vysoko, ale toho rána ji nesl výš než jindy. V očích měl dumavou roztržitost, ve výrazu slavnostní vznešenost, které by všímavého cizince asi byly upozornily, že serbusovou hlavou táhnou myšlenky příliš veliké, aby se daly vůbec vyjádřit slovy.

Pan Bumble se nezastavoval, aby pohovořil s drobnými kupci a jinými lidmi, kteří ho uctivě oslovovali, když se nesl kolem. Pouze jejich pozdravy mávnutím ruky opětoval a ve svém důstojném kroku nepolevil, dokud nedorazil k útulku, kde paní Mannová s obecní péčí opatrovala chudinské děti.

„Vem pes toho serbusa,“ řekla paní Mannová, když uslyšela povědomé zalomcování zahradní brankou, „to je celej von, takhle brzo ráno! – Jezus, pane Bumble, kdo by byl pomyslel, že to k nám jdou voni! No ne, namoutě, to je radost, to se musí nechat! Líběj jít dál, vašnosti, ráčej do pokoje, prosím!“

První věta patřila uším Zuzky, kdežto radostné výkřiky se sypaly na pana Bumbla, když naše dobrá paní domu odemkla zahradní branku a s velkou zdvořilostí a úctou ho zavedla do domu.

„Paní Mannová,“ řekl pan Bumble, který si na židli nesedl, ani na ni nesdřep, jak by sebou byl hodil každý obyčejný dřevák, nýbrž pomaloučku polehoučku se na židli spustil. „Paní Mannová, přeju vám šťastný dobrýtro.“

„Děkuju, vašnosti, nápodobně, já jim taky,“ opáčila paní Mannová s hojnými úsměvy, „a doufám, že se ráčej vynacházet dobře!“

„Jakž takž, paní Mannová,“ připustil serbus. „To víte, kulaturní služba! U obce nemá jeden zrovna na růžích ustláno, paninko.“

„To teda namoutě nemá, pane Bumble,“ přisvědčila dáma. A všechny její obecní dětičky by byly mohly zcela oprávněně tuto odpověď sborem podpořit, kdyby ji byly slyšely.

„Kulaturní služba, paninko,“ pokračoval pan Bumble a udeřil holí do stolu, „to je život plnej starostí a rozčilování a přemáhání. Ale protivenství, abych tak řek, už musej snášet všechny veřejný osoby napořád.“

Paní Mannová, která dost dobře nechápala, co obecní sluha myslí, pouze zdvihla s účastným pohledem ruce a vzdychla.

„Ba právem vzdycháte, paní Mannová, je proč!“ prohlásil serbus.

Když viděla, že se zachovala správně, vzdychla paní Mannová ještě jednou – očividně ke spokojenosti veřejné osoby, která ihned potlačila samolibý úsměv tím, že se zadívala přísně na svůj dvourohák, a potom pravila:

„Paní Mannová, jedu do Londýna.“

„Jezus, pane Bumble!“ zhrozila se paní Mannová, až se zaklonila.

„Do Londýna, paninko,“ pokračoval neoblomný serbus, „a dostavníkem. Já a dva obecní chudý, paní Mannová! Bude se konat řízení skrz nějakou příslušnost – a vejbor ustanovil mě – mě, paní Mannová! – abych v tý věci přísežně vypovídal u kvartálního soudu v Clerkenwellu. A moc a moc pochybuju,“ dodal pan Bumble a vypjal se, „jestli se clerkenwellskej soud nechytne za nos, že šláp vedle, než spolu skončíme.“

„Jeje, vašnosti, nesměj tam na ně přec jít tak moc přísně,“ řekla paní Mannová lichotivě.

„To si clerkenwellskej soud nadrobil sám, paninko,“ odvětil pan Bumble, „a jestli clerkenwellskej soud uvidí, že mu to vyšlo vo moc hůř, než čekal, tak za to clerkenwellskej soud může poděkovat jen sobě.“

V hrozivém tónu, jímž pan Bumble tato slova pronášel, bylo tolik pevné a cílevědomé rozhodnosti, že paní Mannovou podle všeho zdání úplně ohromila. Konečně řekla:

„Tak voni jedou dostavníkem, vašnosti? Já měla za to, že špitálníci se vodjakživa posílaj fasuňkem.“

„To jen když jsou nemocný, paní Mannová,“ vysvětlil serbus. „Churavý špitálníky nakládáme v deštivým počasí na otevřenej fasuňek, aby se nenastydli.“

„Aha,“ utrousila paní Mannová.

„Tyhle dva doveze konkurenční dostavník, zpáteční londýnskej, a udělá to lacino,“ pokračoval pan Bumble. „Oba jsou na tom moc bídně a spočítali jsme, že by nás přišlo vo dvě libry laciněj je vodstěhovat než je pohřbít – jestli se nám totiž podaří hodit je na krk jiný vobci. A já myslím, že se nám to povede – jestli nám na truc neumřou po cestě! Ha, ha, ha!“

Chvilíčku se pan Bumble smál, ale vtom mu znovu padl do očí jeho dvourohák, a tu zase zvažněl.

„Zapomínáte na ouřední záležitosti, paninko,“ pravil serbus. „Tuhle máte svý kulaturní služný na tenhle měsíc.“ Pan Bumble vytáhl ze šrajtofle pár stříbrňáků, zatočených do papírku, a požádal o potvrzení; paní Mannová mu je také ihned napsala.

„Je to nějak samá kaňka, vašnosti,“ řekla pěstounka dětiček, „ale jinak myslím, že to snad platit bude. Pěkně jim děkuju, pane Bumble, jsem jim z tej duše vděčná, moc vděčná, vašnosti.“

Pan Bumble kvitoval úklonku paní Mannové blahovolným přikývnutím a zeptal se, jak se vede dětem.

„Pámbu těm mejm srdíčkům zlatejm požehnej!“ zvolala paní Mannová procítěně. „Líp se těm broučkům ani vést nemůže! To se ví, až na ty dva, co minulej tejden umřeli. A na malýho Dicka.“

„Pořád to s tím klukem ještě není lepší?“ vyptával se pan Bumble.

Paní Mannová zavrtěla hlavou.

„Je to takový zlomyslný, nezvedný, nerudný vobecní dítě,“ prohlásil pan Bumble hněvivě. „Kdepak je?“

„V minutce jim ho přivedu, vašnosti,“ odpověděla paní Mannová. „Hej, Dicku, sem pojd’!“

Po chvílce volání konečně Dicka sehnala. Když mu nejdřív strčila obličej pod pumpu a utřela mu ho do své sukně, přivedla paní Mannová hocha před hrůzostrašnou tvář pana Bumbly, obecního serbusa.

Dítě bylo bledé a hubené; tvářičky mělo vpadlé a oči velké a lesklé. Úsporný obecní oblek, livrej jeho bídy, mu na slabém tělíčku plandal a jeho mladé údy byly vychrtlé jako údy starce.

Tak vypadal tvoreček, který stál před panem Bumblem, třásl se pod jeho pohledem a neodvažoval se ani zdvihnout oči od země, hrozil se i jen samotného zvuku serbusova hlasu.

„Neumíš se podívat na pána, ty paličáku umíněná?“ napomenula ho paní Mannová.

Dítě zdvihlo povolně oči a střetlo se s pohledem pana Bumbly.

„No, Dicku! Copak ti schází, vobecnátko?“ zeptal se pan Bumble s náramně místným humorem.

„Nic, prosím,“ odpovědělo dítě nesměle.

„To bych si myslela!“ řekla paní Mannová, která se samozřejmě páně Bumblovu šprýmu rozesmála na celé kolo. „Namoutě, že ti nic nechybí, to tak!“

„Rád bych –“ zakoktalo dítě.

„Ouha!“ zarazila mu řeč paní Mannová. „Snad nám nakonec nechceš povídat, že ti doopravdy něco chybí? I ty jeden kluku ničemná –“

„Počkat, paní Mannová, počkat!“ zakročil serbus a s okázale autorativním výrazem zdvihl ruku. „Copak bys rád, panáčku, no copak?“

„Rád bych,“ zajíkal se dítě, „kdyby mi někdo, kdo umí psát, něco napsal na kousek papíru a potom ho složil do psaníčka a zapečetil a opatroval ho u sebe, až mě pochovají do země.“

„No ne, jak to ten hoch vůbec myslí?“ zvolal pan Bumble, na něhož vážné chování a sinalý vzhled dítěte přece jen trochu zapůsobil, jakkoli byl takovým zjevům zvyklý. „Jak to vlastně myslíš, panáčku?“

„Chtěl bych,“ odpovědělo dítě, „vzkázat chudinkovi Oliverovi Twistovi, jak jsem ho měl hrozně rád a – povědět mu, co jsem se naseděl v koutku sám a co jsem se naplakal, když jsem si představil, jak někde bloudí po tmavých nocích a nemá nikoho, kdo by mu pomohl. A chtěl bych mu povědět,“ pokračovalo dítě, tisklo pevně ručky k sobě a hovořilo s velkou vroucností, „že jsem rád, že umřu, dokud jsem ještě docela malý – protože kdybych vyrostl a byl velký a dožil se starých let, tak by moje malá sestřička, co je v nebi, třeba už dávno na mě zapoměla nebo by aspoň byla jiná než já. A bude přece o tolik krásnější, když tam budeme spolu oba jako děti.“

Pan Bumble si měřil malého řečníka od hlavy k patě s nevyličitelným úžasem, a když se nakonec obrátil ke své společnici, pravil: „Všecky jsou na jedno brdo, paní Mannová. Ten drzoun Oliver je všecky zdemoralizoval!“

„To bych nikdá nebyla věřila, vašnosti!“ rozhodila paní Mannová zděšením ruce a zlobně se zavrtala očima do Dicka. „Tak zarytého spratka jsem ještě v životě neviděla!“

„Vodved'te ho, paninko!“ pronesl pan Bumble velitelsky. „Tohle se musí vohlásit vejboru, paní Mannová.“

„Páni vejboři se doufám dověděj, že to není moje vina,“ fňukala plačtivě paní Mannová, „že vašnosti?“

„Dověděj, paninko, dověděj – budou vobeznámený s pravým stavem věcí,“ prohlásil pan Bumble. „A ted' ho vodved'te, nemůžu se na něj ani podívat.“

Dicka okamžitě odvedli a zamkli do uhelného sklepa. Za malou chvíli se potom pan Bumble zvedl a odešel, aby se připravil na cestu.

Nazítří ráno v šest hodin pan Bumble, který tentokrát zaměnil dvourohák za kulatý klobouk a nadil svou osobu do modrého mantlu s pelerinkou přes ramena, zaujal místo na střeše dostavníku a spolu s ním zlosynové, o jejichž příslušnost se vedl spor a s nimiž také po patřičné době dorazil do Londýna. Cestou nezakusil žádné jiné trampoty než ty, které pramenily ze zvrhlého chování obou špitálních; tvrdošijně se totiž v jednom kuse třásli a naříkali na zimu takovým způsobem, že mu z toho, jak prohlásil pan Bumble, až drkotaly zuby a bylo mu úplně nanic – třebaže měl na sobě zimní plášť.

Když se napřed obou zavilých zlovolníků pro tu noc zbavil, usadil se pan Bumble v hostinci, u kterého dostavník končil, a pojedl střídmy oběd – bifteky, ústřicovou omáčku a černý ležák. Potom si postavil sklenici horkého jalovcového grogu na krbovou římsu, přitáhl si křeslo k ohni a s rozličnými mravoučnými úvahami o přílišném rozšíření hříchu, jehož se lidé dopouštějí nespokojeností a reptáním, se konečně uvelebil ke čtení novin.

Hned první odstavec, na němž utkvěly páně Bumblovy oči, bylo toto oznámení:

PĚT LIBER ODMĚNY

Ve čtvrtek večer utekl nebo byl vylákán ze svého domova v Pentonvillu malý hoch jménem Oliver Twist a je od té doby nezvěstný. Shora vypsaná odměna bude vyplacena komukoli, kdo podepsanému podá informaci, která povede k vypátrání řečeného Olivera Twista, anebo přispěje k osvětlení hochovy minulosti, o níž se podepsaný z mnoha důvodů živě zajímá.

A potom následoval podrobný popis Oliverova oblečení, jeho osoby, příchodu i zmizení, a nakonec jméno i adresa pana Brownlowa v plném znění.

Pan Bumble vykulil oči – přečetl si oznámení pomalu a pozorně třikrát za sebou – a než uplynulo maličko víc než pět minut, již byl na cestě do Pentonvillu, a věřte nevěřte, ze samého rozčilení nechal sklenici horkého jalovcového grogu netknoutou.

„Je pan Brownlow doma?“ zeptal se pan Bumble děvčete, které mu přišlo otevřít.

Na tento dotaz dalo děvče odpověď nikoli neobvyklou, ale poněkud vyhybavou: „Nevím. Od koho jste?“

Sotvaže pan Bumble vyslovil Oliverovo jméno, aby vysvětlil, proč přichází, již do chodby přispěchala, celá udýchaná, paní Bedwinová, která poslouchala ve dveřích obývacího pokoje.

„Pojďte dál, pojdte dál,“ zvala ho stará paní. „Já věděla, že se o něm něco dovíme. Chudinka ubohá! Já věděla, že se něco dovíme! Byla jsem o tom přesvědčená. Srdíčko zlaté! Říkala jsem to pořád.“

Jen to vysypala, odchvátala předobrá stará paní zpátky do obývacího pokoje, posadila se na pohovku a rozplakala se. Služebná dívka, která byla o něco méně přístupná citům, mezitím vyběhla do patra a hned se zase vrátila s prosbou, aby pan Bumble šel ihned s ní – a to také učinil.

Uvedla ho do malé pracovny do dvora, kde s karafami a sklenicemi před sebou seděl pan Brownlow a jeho přítel pan Grimwig. Posledně jmenovaný pán ihned zprudka vykřikl:

„Serbus! Obecní serbus, nebo sním svou hlavu!“

„Tuhle chvíli, prosím, nevyrušujte,“ ohradil se pan Brownlow. „Sedněte si, ano?“

Pan Bumble se posadil, podivným chováním pana Grimwiga úplně zmatený. Pan Brownlow pošinul lampu stranou tak, aby měl nerušenou vyhlídku na serbusův obličej, a poněkud netrpělivě řekl:

„Nuže, pane, přicházíte na základě toho, že jste četl moje oznámení?“

„Ano, prosím,“ přisvědčil pan Bumble.

„Ale jste serbus, nemám pravdu?“ zeptal se pan Grimwig.

„Jsem ouřední sluha kulatorní obce, pánové,“ opáčil pan Bumble pyšně.

„Ovšem,“ poznamenal pan Grimwig po straně k příteli. „Hned jsem to věděl. Každým coulem serbus, jen to z něho číší!“

Pan Brownlow lehounce zavrtěl hlavou jako napomenutí, aby přítel mlčel, a hned pokračoval:

„Víte, kde ten ubohý chlapec teď je?“

„Nic víc než kdo jinej,“ odpověděl pan Bumble.

„Tak co tedy o něm víte?“ ptal se starý pán. „Mluvte příteli, máte-li co říci. Co tedy o něm víte?“

„Snad o něm náhodou nevíte něco dobrého, to asi ne, co?“ přihodil si kousavě pan Grimwig, když skončil pozornou prohlídku páně Bumblovy tváře.

Pan Bumble, který se této otázky velmi hbitě chytil, se zlověstnou vážností zavrtěl hlavou.

„Vidíte?“ řekl pan Grimwig a vítězně se podíval na pana Brownlowa.

Pan Brownlow se s obavou zahleděl na opovržlivě našpulený obličej pana Bumbla a požádal ho, aby mu slovy pokud možno nejstručnějšími pověděl všechno, co o Oliverovi ví.

Pan Bumble odložil klobouk na zem, rozepnul si plášť, založil si ruce, zaklonil hlavu do rozpomínavé pózy a po kratičkém zamyšlení se pustil do vyprávění.

Bylo by únavné, kdybychom je zde tlumočili vlastními serbusovými slovy, neboť ve skutečnosti zabralo kolem dvaceti minut, než skončilo; ale úhrn a podstata celé výpovědi bylo, že Oliver je nalezenec, pocházející z rodičů sprostého původu a ničemných sklonů. Že od narození neprojevil žádnou lepší vlastnost než proradnost,

nevědek a zlomyslnost. A že svou krátkou životní dráhu v rodném městečku zakončil tím, že podnikl vražedný a zákeřný útok na nevinného bezbranného jinocha a v noci pak utekl z domu svého mistra. Na důkaz, že je skutečně tím, za koho se vydává, položil pan Bumble na stůl listiny, které s sebou přivezl do města. Potom si opět založil ruce a čekal na vyjádření pana Brownlowa.

„Obávám se, že je to všechno až tuze pravda,“ řekl starý pán lítostivě, když si listiny prohlédl. „Tumáte. Není to mnoho za vaše zprávy, ale s radostí bych vám dal třikrát tolik, kdyby bývaly pro toho hocha příznivé.“

Není nepravděpodobné, že kdyby se bylo panu Bumblovi této informace dostalo hned v počáteční fázi celého rozhovoru, byl by možná své historce dal velmi odlišné zabarvení. Teď již však bylo na něco takového pozdě; potřásl tedy pouze vážně hlavou, shrábl svých pět liber a vzdálil se.

Pan Brownlow přecházel několik minut po pokoji sem a tam očividně v takovém rozrušení z toho, co vyprávěl serbus, že i pan Grimwig si odpustil, aby ho ještě víc dráždil.

Konečně se zastavil a prudce trhl za šňůru zvonku.

„Paní Bedwinová,“ pravil pan Brownlow, když se hospodyně objevila, „ten hoch, Oliver, je podvodník.“

„Není možná, pane. To není možné,“ prohlásila paní rázně.

„Říkám vám, že je,“ opáčil starý pán. „Jak to, není možné? Právě jsme slyšeli podrobné vylíčení celého jeho života – a od narození nebyl nic jiného než kus prohnaného darebáka.“

„Tomu nikdy neuvěřím, pane,“ odpověděla stará paní pevně. „Nikdy!“

„Vy staré ženské jaktěživo nevěříte ničemu, leda mastičkářům a prolhaným románům,“ zavrčel pan Grimwig. „Já to věděl od první chvíle. Proč jste nedali na mou radu hned na začátku? Nemít hoch horečku, tak jste možná poslechli, he? Ale byl zajímavý, vidíte? Moc zajímavý! Pchá!“ A pan Grimwig bravurním rozmachem prohrábl oheň.

„Bylo to milé, vděčné, jemné dítě, pane,“ odporovala paní Bedwinová rozhořčeně. „Já vím, co a jaké děti jsou, pane, a vím to už celých posledních čtyřicet let! A lidé, co nemohou říct to samé, by o nich neměli vůbec mluvit. To je názor můj!“

To byla ostrá táfka panu Grimwigovi, který byl starý mládenec. Protože však z toho pána nevypáčila nic než úsměv, pohodila stará paní hlavou a uhlazovala si zástěrku, dříve než spustí další řeč, když vtom ji zarazil pan Brownlow.

„Ticho!“ křikl starý pán a předstíral hněv, který ani zdaleka necítil. „Ať už jméno toho hochy nikdy neslyším! Zazvonil jsem na vás, abych vám to řekl. Nikdy! Nikdy a pod žádnou záminkou, rozumíte? Můžete jít, paní Bedwinová, už vás nepotřebuji. Ale pamatujte si to! Mluvíím vážně.“

Toho večera byla v domě pana Brownlowa smutná srdce.

A srdce Oliverovo? To se bolem svíralo, když pomyslíl na své hodné, vlídné přátele: ještě dobře pro něho, že nemohl vědět, co o něm slyšeli, jinak by mu bylo rovnou puklo.

Kapitola osmnáctá

*Jak Oliver trávil čas v zušlechtující společnosti
svých domnělých přátel*

Příští den kolem poledne, když Lišák a mladý pán Bates odešli za výkonem svého obvyklého zaměstnání, využil pan Fagin příležitosti a četl Oliverovi dlouhé levity o hříchu nevděku, o tom do nebe volajícím hříchu, jehož se Oliver, jak mu jasně prokázal, dopustil v míře nikoli běžné tím, že se svévolně vzdálil ze společnosti svých starostlivých přátel, a v míře ještě větší tím, že se jim snažil uniknout i potom, když už na jeho nalezení vynaložili tolik námahy a výdajů. Pan Fagin kladl veliký důraz na to, že poskytl Oliverovi přístřeší a pečoval o něj, kdežto bez jeho včasné pomoci že by byl možná zahynul hlady; vyprávěl mu také truchlivý a tklivý příběh jednoho mladého hochy, kterého se kdysi ve své lidumilnosti ujal za podobných okolností, ale který, když se ukázal nehodným jeho důvěry a projevil přání vejít ve styk s policií, nešťastně skončil tím, že ho jednoho krásného rána v Old Bailey pověsili. Pan Fagin se nijak nesnažil svůj podíl na této katastrofě zatajit, naopak se slzami v očích bědoval, že vrtohlavě zbloudil a zrádné jednání dotyčné mladé osoby učinilo naprosto nezbytným, aby se stala obětí jistého korunního svědectví – které, i když snad nebylo zrovna do puntíku pravdivé, bylo nevyhnutelně nutné pro bezpečí jeho (pana Fagina) a několika vyvolených přátel. Na závěr načrtl pan Fagin značně nepříjemný obraz nelibých pocitů při věšení a potom tónem nadmíru přátelským a zdvořilým projevil toužebné přání, aby nikdy nebyl dohnán k nutnosti Olivera Twista této nemilé proceduře vystavit.

Malému Oliverovi stydla krev v žilách, když naslouchal židovým slovům, a nejasně chápal temné hrozby v nich obsažené. Že je mož-

né, aby si i sama spravedlnost pletla nevinného s vinnými, jsou-li v náhodné společnosti pohromadě, to už věděl; a že starý žid je v nejednom případě skutečně zosnoval a provedl zchytrale vymyšlené plány ke zkáze nepohodlných osob, které věděly tuze mnoho nebo byly příliš povídavé, to nepokládal za nijak nepravděpodobné, jakmile si připomněl celkovou notu slovní pŕtky mezi tímto pánem a panem Sikesem, která zjevně narážela na nějaké předešlé pikle podobného rázu. Když nakonec zvedl bázkivě oči a střetl se s židovým zkoumavým pohledem, uvědomil si, že jeho bledost v tváři a chvění v údech ostražitému starému pánovi ani neušly, ani mu nejsou nelibé.

S ohyzdným úsměvem pohladil žid Olivera po hlavě a řekl mu, že bude-li se chovat klidně a věnuje se pilně práci, uvidí, že z nich ještě budou velmi dobří přátelé. Potom si vzal klobouk, zahalil se do starého záplatovaného pláště, vyšel z místnosti a zamkl za sebou dveře.

A tak tam Oliver zůstal celý ten den i po větší část ještě mnoha dalších dní, neviděl nikoho od časného rána do půlnoci a po celé ty dlouhé hodiny neměl jinou společnost než vlastní myšlenky. A ty, protože se nikdy neopomněly vrátit k jeho laskavým přátelům a k tomu, jaký úsudek si o něm už dávno musili udělat, byly věru smutné.

Když uplynul asi týden, přestal žid dveře místnosti zamykat a Oliver se mohl volně toulat po domě.

Byl to hrozně špinavý barák. Místnosti nahoře měly vysoké dřevěné ostění kolem krbů a široké dveře, táflované stěny a štukem ořímsované stropy, to vše, ač od nepéče a prachu celé černé, zdobené rozličnými okrasami. Ze všech těchto známek Oliver usoudil, že před dávnými časy, ještě než starý žid byl vůbec na světě, dům patřil lepším lidem a byl možná docela veselý a pěkný, jakkoli smutně a pustě vypadá teď.

V koutech pod stropem rozprostřeli své sítě pavouci a někdy, když Oliver tiše vstoupil do některého pokoje, rejdivly po podlaze

myši a hned vyděšeně pelášily zpátky do děr. S těmito výjimkami nebylo po žádném živém tvorů ani vidu ani slechu a často, když se setmělo a Oliver už měl bloumání z místnosti do místnosti dost, schoulil se v chodbě do koutka u domovních dveří, aby byl co možná nejbliž živým lidem, a tam zůstal a poslouchal a počítal hodiny, dokud se žid nebo hoši nevrátili.

Ve všech místnostech byly trouchnivější okenice pevně zavřené a příčné tyče, které je držely, důkladně přišroubované do dřeva. Jediná trocha světla, která směla dovnitř, se vkrádala kulatými otvory v horní části okenic, což ponurost místnosti jen zvyšovalo a házelo po nich tajemné stíny. V podkroví do dvora bylo jedno okno s rezavou mříží zvenčí, které nemělo okenici, a z toho Oliver často hleděl se zasmušilou tváří celé hodiny; nebylo z něho však možno rozeznat nic než obrovskou spleť a houšť štítů, hřebenu a začouzených komínů. Pravda, dalo se sice někdy postřehnout, že přes střešní parapet některého vzdáleného domu nakukuje ojedinělá prošedivělá hlava, ale ta se vždycky zase rychle zatáhla zpátky, a protože okno Oliverovy pozorovatelný bylo zatlučené hřebíky a od mnohaletého deště a kouře kalné, nemohl dělat nic jiného než luštit tvary jednotlivých předmětů za sklem, pokud nechtěl učinit nějaký pokus, upoutá-li něčí zrak či sluch – pokus, který měl právě takovou naději na úspěch, jako kdyby pobýval zavřený v báni svatopavelské katedrály.

Jednou odpoledne, kdy Lišák a mladý pán Bates měli ten večer někam jít ven, prvně jmenovaný mladý pán si zamlouval osvědčit jistou úzkostlivost, pokud jde o zkrášlení své osoby (což, abychom k němu byli spravedliví, rozhodně nebyla jeho notorická slabůstka), a k tomu konci a cíli blahosklonně rozkázal Oliverovi, aby mu pomohl při jeho toaletě, a to hned.

Oliver byl příliš rád, že může platně posloužit; příliš šťastný, že se může dívat na něčí tvář, ať sebešpatnější; příliš dychtivý udobřit si všechny kolem sebe, může-li to udělat počestně, než aby proti

tomu návrhu vznesl nějakou námitku. Okamžitě tedy projevil ochotu a klekl si na zem – zatímco si Lišák sedl na stůl, aby si Oliver mohl položit jeho nohu na klín – a pustil se do úkonu, který pan Dawkins označil slovy „glančení šífů“. Neboť toto rčení, převedené do prosté mluvy, znamená čištění bot.

Bylo-li to již z vědomí svobody a nezávislosti, které se podle všeho asi v myslícím živočichu probudí, když sedí v nenucené pozici na stole, pokuřuje z dýmky, nedbale klátí jednou nohou sem a tam a přitom si nechává bez přestávky čistit boty, a to dokonce bez předchozí námahy spojené s jejich zouváním i bez nastávající trampoty spojené s jejich obouváním, jež by rušivě zasahovaly do jeho úvah; či bylo-li to snad z toho, že výtečná jakost tabáku mírnila Lišákovy city nebo že lahodná chuť piva zjemňovala jeho myšlenky, prostě byl pro tentokrát očividně v rozpoložení nadechnutém špetičkou romantiky a blouznivosti, jeho celkové povaze úplně cizí. Krátkou chvíli se díval se zamyšlenou tváří dolů na Olivera; potom zdvihl hlavu, mírně a lehounce si povzdechl a napůl neosobně a napůl k mladému pánovi Batesovi pronesl:

„Ukrutná škoda, že není chmaták!“

„Copak ten!“ řekl mladý pán Čódl Bates. „Ten neví, co je pro něj dobrý.“

Lišák si znovu povzdechl a opět se chopil dýmky; Čódl Bates rovněž. Oba chvíličku mlčky bafali.

„Podle mýho asi vůbec nevíš, co to chmaták je, vid’?“ řekl Lišák truchlivě.

„To myslím vím,“ odpověděl Oliver a zdvihl k němu oči. „To je zl– Vy jste přec jeden, vid’te?“ zeptal se Oliver, zarážaje se mezi řečí.

„To jsem,“ přisvědčil Lišák. „A bejt něco jinšího, propad bych se hanbou!“ Když vyslovil toto přesvědčení, postrčil si pan Dawkins klobouk ke straně a podíval se na mladého pána Batese, tak jako by chtěl naznačit, že by od něho přijal s povděkem, kdyby proti tomu měl nějaké námitky.

„To jsem,“ opakoval Lišák. „A Čódl taky. I Fagin. I Sikes. I Nancy. I Betsy. To jsme všichni – až po toho psa ušatýho. A ten má z celý bandy za ušima nejvíc!“

„A hadování²⁰ na jazyku nejmíň,“ dodal Čódl Bates.

„Být ve svědecký lavici, tak ani neštěkne – ze strachu, aby se neuštek. Kdepak, ani kdyby ho v ní uvázali a nechali ho tam štrnáct dní bez žrádla,“ řekl Lišák.

„Ani by nekňouk,“ doplnil Čódl.

„Je to divnej pes. Nekouká se vztekle na každýho cizího chlápka, co se směje nebo zpívá, když je u toho von?“ pokračoval Lišák. „Zavrčí snad vůbec, když slyší fidlat na skřipky? A nemá v žaludku každýho psa, co není jeho ráce? Kdepak, nikdy!“

„Je to na slovo vzatej křesťan,“ přisadil si Čódl.

To bylo míněno prostě jako hold schopnostem onoho zvířete, ale byla to i trefná poznámka i v jiném smyslu, jen kdyby to byl mladý pán Bates věděl. Je totiž značné množství dam a pánů, kteří pro sebe reklamují pověst na slovo vzatých křesťanů a kteří si jsou s psem pana Sikese po leckteré stránce silně a podivuhodně podobní.

„Jo, jo,“ řekl Lišák, vraceje se k námětu, od něhož odbočili, s onou pamětlivostí svého řemesla, která ovlivňovala všechno jeho jednání, „jenže to nemá co dělat s tímhle naším zajouchem tady.“

„To teda nemá,“ potvrdil Čódl. „Proč nechceš makat pod Faginem, Olivere?“

„A na to tata si nadělat fůru prachů?“ dodal Lišák a zazubil se.

„Abys pak mohl jít na ten majlant na vodpočinek a dělat nóbl pána, jako to chci udělat já na svatýho Dyndy hnedka v přespříštím přestupným roce, co přijde vod loňska za uherskej tejden,“ dodal Čódl Bates.

„Mně se to nelíbí,“ namítl Oliver plaše. „Chtěl bych, aby mě pustili. Já bych – já bych – raději šel.“

20 *Hadovat, dělat hada* – udávat, udat, zradit policii, „prásknout“. (Ze staršího argotu.) *Pozn. překl.*

„A Fagin by *móc* raděj, abys nechodil!“ opáčil Čódl. To Oliver věděl až příliš dobře; ale poněvadž se domníval, že by bylo třeba nebezpečné, kdyby své názory vyjádřil jasněji, pouze si povzdychl a čistil boty dál.

„Šel!“ zvolal Lišák. „Jak to, kam se poděla tvoje hrdost? Copak v sobě nemáš kusa pejchy? To bys udělal, šel a nechal se vydržovat svýma přáteli?“

„S tím jdi k šípku!“ poznamenal mladý pán Bates a přitom vytáhl z kapsy dva tři hedvábné šátky a hodil je do police. „To je ukrutná sprostota, namoutě.“

„Já,“ prohlásil Lišák s výrazem povýšené ošklivosti, „bych to nedokázal.“

„Ale opustit přítele,“ řekl Oliver se slaboulinkým úsměvem, „a nechat ho potrestat za to, co jste udělal sám, to dokážete.“

„To,“ opáčil Lišák a máchl dýmkou do vzduchu, „to bylo všechno jen z pohledu na Fagina, protože šnůrové vědí, že hakujem²¹ spolu, a von by se byl moh zaplíst do maléru, kdybysme se nebyli šťastně zdejchli – to nás k tomu přimělo, vid', Čódl.“

Mladý pán Bates přikývl na souhlas a byl by i něco řekl, jenže vtom mu tak náhle vytanula vzpomínka na Oliverův úprk, že se mu kouř, který právě vdechoval, zamíchal do smíchu a rozlezl se mu nejen nahoru do hlavy, ale i dolů do krku, až se zakuckal a kašlal a dupal snad plných pět minut.

„Koukej!“ zvolal Lišák a vytáhl z kapsy plnou hrst šilinků a měďáčků. „Tomu se přec říká parádní život. Co na tom sejde, vodkad' jsou? Na, tumáš, ber – je jich tam ještě hromada, vodkad' jsem je vzal. Že nechceš, vopravdu ne? Jsi mi ty pěknej nádiva!“

„Je to vošklivý, vid', Olivere?“ pitvořil se Čódl Bates. „Jednou ho zhoupnou, vid'?“

„To nevím, co to znamená,“ odpověděl Oliver.

21 Pracovat (ve smyslu krást). (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

„Něco podobného jako tohle, kamarádíčku,“ řekl Čódl. Po těch slovech chytil mladý pán Bates jeden cíp svého šátku na krku, natáhl ho kolem ucha nahoru, sklonil hlavu k rameni a skrze zuby procedil zvláštní škvrcivý zvuk, kterýmžto živým pantomimickým obrazem znázornil, že zhoupnutí a oběšení jsou jedno a totéž.

„To je vono, to to znamená!“ prohlásil Čódl. „Koukej, jak čumí, Jacku! V životě jsem neviděl tak primovou společnost, jako je tuhle ten kluk – jednou z něj budu mít smrt, smrt a nic jiného!“ A když se mladý pán Bates znovu dosyta vysmál, se slzami v očích se opět chopil dýmky.

„Měl jsi špatnou vejchovu,“ řekl Lišák a s velkým uspokojením si prohlížel boty, když je Oliver doleštil. „Ale von už z tebe Fagin něco udělá – jinak budeš první, kterýho měl kdy v ruce, co se mu nevyved. Nejlíp, když začneš hned, Olivero, protože tě přitáhne k řemeslu vo moc dřív, než si myslíš, a takhle jen zbytečně ztrácíš čas.“

Na podporu této rady připojil rozličná vlastní morální naučení ještě mladý pán Bates, a když námět vyčerpali, pustil se s přítelem panem Dawkinsem do ohnivého popisu všemožných slastí nerozlučně spjatých se životem, jaký vedou, a oba špikovali řeč rozličnými pokyny Oliverovi v tom smyslu, že nemůže udělat nic lepšího než si bez jakéhokoli dalšího otálení zajistit Faginovu přízeň týmiž prostředky, kterých k jejímu získání použili oni.

„A tohle si jednou provždycky vtlač do palice, Oli,“ řekl Lišák, když zaslechl, jak žid nahoře odemyká dveře, „jestli nebudeš štípat facaly a fuksy –“

„Co to má za smysl takovýhle vejklady?“ skočil mu do řeči mladý pán Bates. „Přeci vůbec neví, vo čem mluvíš.“

„Jestli nebudeš krást kapesní šátky a hodinky ty,“ pokračoval Lišák, když přizpůsobil mluvu Oliverovu chápání, „bude je krást jinej címan – a tak fešáci, co vo ně přijdou, budou pořád stejně škodovat a taky ty budeš pořád stejně škodovat a nikdo z toho nebude mít ani zlámanou grešli než ty címani, co je shrábnou. A ty na ně přeci máš stejně dobrý právo jako voni.“

„Ja, ja, to jistě, to jistě!“ řekl žid, který vstoupil, aniž ho Oliver zpozoroval. „To je přece jasný – nabíledni, milánku, nabíledni – to můžeš Lišákovi na slovo věřit. Ha, ha, ha! Ten má množilku svýho řemesla v malíčku!“

Když těmito slovy potvrzoval Lišákovy vývody, mnul si stařík rozjařeně ruce a pokuckával se radostí nad tím, jak zdatně si jeho žák vede.

Pro tuto chvíli se hovor na toto téma nerozpředl dál, protože žid se tentokrát vrátil domů v doprovodu slečny Betsy a pána, kterého Oliver ještě nikdy neviděl, ale kterého Lišák oslovil jménem Tom Chitling – a který se chvíli zdržel na schodech, aby si s dámou vyměnil nějaký ten lašek, ale nyní vstoupil.

Pan Chitling byl léty sice starší než Lišák, neboť čítal snad nějakých osmnáct jar, ale v jeho chování k onomu mladému pánovi byla jistá míra úcty, která jako by naznačovala, že mu cit i vědomí praví, že co do nadání a odborných znalostí stojí maličko pod ním. Měl malé mžouravé oči a tvář podobanou od neštovic, na sobě pak beranici, tmavou barchetovou kazajku, promaštěné cajkové kalhoty a zástěru. Jeho garderoba byla po pravdě ve stavu téměř dezolátním, ale omluvil se společnosti tím, že mu „flast“ vypršel zrovinka před hodinou, a poněvadž celých minulých šest neděl chodil v „uniformě“, že doposud neměl možnost věnovat svému civilnímu obleku jakoukoli péči. Se silnými známkami podráždění pan Chitling dodal, že nová metoda, jak „tam“ vykuřují šaty, je pekelně protiústavní, protože v nich vypaluje díry a proti hrabství se jeden odškodnění nedovolá. Táž poznámka podle jeho soudu platila i o předepsaném způsobu stříhání vlasů, který pokládal za vysloveně protizákonný. Svě vývody uzavřel pan Chitling prohlášením, že po celých dvaadvaceti smrtelně dlouhých a lopotných dnů nezavadil o jedinou kapičku něčeho a že „ať do něj hrom, jestli není vyschlej jak vymačkanej citrón“.

„Odkud myslíš, Oliver, že ten pán přišel?“ tázal se žid s pošklebným úsměvem, když druzí dva hoši postavili na stůl láhev pálenky.

„Já – já – nevím, prosím,“ vykoktal Oliver.

„Kdo je to?“ zeptal se Tom Chitling a změřil si Olivera opovržlivým pohledem.

„Jeden můj mladý přítel, milánku,“ odpověděl žid.

„To má teda štěstí,“ pravil mladý pán a výmluvně pohlédl na Fagina. „Nestarej se, odkud jsem přišel, holátko – brzo tam najdeš cestu sám, žádný strach, vsadím na to korunu.“

Tomu úvtipku se hoši rozesmáli. Po několika dalších žertech na týž námět si v krátkosti pošeptali pár slov s Faginem a vzápětí potom odešli.

Když si ještě Fagin a posledně příšlý návštěvník po straně vyměnili několik slov, přitáhli si židle k ohni a žid, který vybídl Olivera, aby si šel sednout vedle něho, zavedl hovor na předměty, o nichž se domníval, že mohou jeho posluchače nejspíš zaujmout – to jest na velké výhody jejich řemesla, na Lišákovu zdatnost a Čódlovu roztomilost a na svou vlastní velkodušnost. Konečně se začaly jevit známky, že se plnému vyčerpání blíží nejen tato témata, ale rovněž pan Chitling, neboť káznice se po jednom po dvou týdnech již stává únavná. Proto se slečna Betsy vzdálila a zůstavila společnost potřebnému odpočinku.

Od toho dne počínajíc ponechávali Olivera jen zřídkakdy samotného, právě naopak ho téměř ustavičně udržovali ve styku s oběma hochy, kteří každodenně hráli se židem starou hru – zda k zdokonalení vlastnímu či Oliverovu, to věděl jen sám pan Fagin. Jindy zase jim stařík vyprávěl historky o krádežích, které spáchal v mladších letech, a proplétal je tolika komickými a bláznivými detaily, že se Oliver přes všechno lepší cítění, které se v něm bouřilo, nemohl ubránit, aby se srdečně nesmál a tak neprozradil, že ho to baví.

Zkrátka, lstivý starý žid měl hocha ve svých tenatech. Když nejdřív samotou a tmou tak zpracoval hochovu mysl, aby mu v tom strašlivě pustém domě byla milejší jakákoli jiná společnost, jen ne vlastní smutné myšlenky, kapal mu nyní pomaloučku do duše jed, o němž doufal, že jím jeho duše zčerná a taková už zůstane navždycky.

Kapitola devatenáctá

V níž se přetřásá i přijme významný plán

Byla nevlídná, sychravá, větrná noc, když žid pevně upnul své scvrklé tělo do zimního pláště, vyhrnul si límec přes uši, až mu úplně zahalil spodní část obličeje, a vyklouzl ze svého brlohu. Na prahu počkal, než se dveře za ním zavřou na zámek i na řetěz, a když si poslechl, jak hoši všechno zajišťují a jak se pak jejich kroky vzdalují a doznívají, odploužil se ulicí, co mohl nejrychleji.

Dům, kam zavlekli Olivera, byl v blízkosti Whitechapelu. Na rohu ulice se žid na okamžik zastavil, rozhlédl se podezíravě kolem, přešel na druhou stranu a potom odbočil směrem k Špitálským polím.

Dlažbu pokrývala silná vrstva bláta a nad ulicemi visela černá mlha; lenivě se snášel mrholivý déšť a všechno bylo na dotek studené a slizké. Noc se zdála jako stvořená k tomu, aby se na takového tvora, jako byl žid, přímo patřilo být venku. Jak se tak kradmo ploužil ulicí pod ochranou zdí a domovních dveří, vypadal ten ohyzdný stařec jako nějaký odporný plaz, zrozený z kalu a tmy, jimiž se ubírá a slídí nocí v honbě za nějakým tučným odpadkem, aby se nakrmil.

Ač šel četnými klikatými a úzkými ulicemi, držel vcelku stále jeden směr, až dorazil do Bethnal Greenu; tam pak náhle zahrnul vlevo a brzy zapadl do bludiště bídnych a špinavých uliček, jimiž ta stěsnaná a hustě obydlená čtvrť tak oplývá.

Okolí, jímž se ubíral, bylo židovi očividně tuze dobře známé, aby ho ať již temnota noci nebo spletnost cesty i jen seabeměně mátl. Chvatně proběhl několika uličkami a ulicemi a konečně zabočil do jedné, osvětlené pouze jedinou lucernou až na druhém konci. V této ulici zaklepal na dveře jednoho domu, a když si s osobou, která mu přišla otevřít, vyměnil pár slov, zamířil po schodech nahoru.

Jen se u dveří jednoho pokoje dotkl kliky, zavrčel pes a mužský hlas se důrazně tázal, kdo je.

„Jenom já, Bille – jenom já, milánku,“ odpověděl žid a nahlédl dovnitř.

„Tak polez s tou kostrou,“ pobídl ho Sikes. „Lehneš ty bestie hloupá! Copak toho lotra nepoznáš, když na sobě má mantl?“

Páně Faginův vrchní oděv zjevně psa trochu zmátl, neboť když si žid rozepnul plášť a přehodil ho přes lenoch židle, vrátil se pes zase do kouta, odkud předtím vyskočil, a cestou vrtěl ocasem na znamení, že je natolik uspokojený, nakolik mu to jeho povaha dovoluje.

„Tak jářku!“ vyhrkl Sikes.

„Ja, ja, milánku,“ odpověděl žid. „Ej, Nancy!“

Ze dvou posledních slov na pozdrav vyznívalo právě tolik rozpačitosti, aby vyjádřila nejistotu, jak budou přijata – neboť pan Fagin a jeho mladá přítelkyně se od té doby, co zakročila v Oliverův prospěch, dosud nesetkali. Ale veškeré pochyby v té věci, měl-li jaké, rychle rozptýlilo její chování. Mladá dáma sundala nohy z krbové mřížky, odšoupla se s židlí dozadu a vybídla Fagina, aby si k ohni přitáhl svou, aniž k tomu poznamenala jediné další slovo, protože noc byla studená, jen co je pravda.

„Ja, Nancy, je zima – věru je, milánku,“ povídal žid, zatímco si nad ohněm ohříval vyzáblé ruce. „Člověku se zdá, že ho bodá skrz naskrz,“ dodal stařík a sáhl si z boku na žebra.

„Musí tam bejt vostrej samec, když se prokouše do srdce tobě,“ řekl pan Sikes. „Dej mu něco napít, Nancy! Ať mě hrom, mrskni sebou! Hnedle by se z toho jednomu udělalo nanic, koukat se na tu jeho mrší kostru, jak se takhle klepe jako nějaký prašivej duch, zrovna vylezlej z hrobu.“

Nancy rychle přinesla láhev z almárky, kde jich bylo mnoho, a pokud se dalo soudit z jejich rozmanitého vzhledu, obsahovaly různé druhy tekutin. Sikes nalil sklenici pálenky a vybídl žida, aby ji vypil na ex.

„To stačí, Bille, docela stačí, děkuju,“ odpověděl žid a postavil sklenici na stůl, sotva si smočil rty.

„Cože! Bojíš se, abysme tě třeba nevoblaflí, vid’?“ ptal se Sikes s očima pevně upřenýma na žida. „Chm, brr!“

S drsně opovržlivým zabručáním hrábl pan Sikes po sklenici a vychrstl z ní zbytek obsahu do popela jako předběžný krok k tomu, aby ji znovu naplnil pro sebe; což také ihned učinil.

Zatímco pan Sikes do sebe obracel druhou plnou sklenici, rozhlížel se žid po pokoji – nikoli ze zvědavosti, protože ho viděl už často předtím, nýbrž z neklidné a podezíravé manýry, u něho již notorické. Byl to nuzně zařízený příbytek, kde kromě obsahu komory nic nenasvědčovalo, že by jeho obyvatel byl cokoli jiného než dělný člověk, a kde se zraku nenaskýkala podívaná na žádné podezřelejší předměty než na dva tři těžké klacky, opřené v koutě, a na olověný obušek, který visel nad krbovou římsou.

„Tak!“ řekl Sikes a zálibně si mlaskl. „Jsem hotovej, můžem mluvit.“

„Kšeft?“ zeptal se žid.

„Kšeft,“ přisvědčil Sikes. „Tak vysyp, co pro mě máš novýho.“

„O tom baráku v Chertsey, Bille?“ tázal se žid velice tichým hlasem, když si poposedl s židlí kupředu.

„Jo. Co je s ním?“ vyptával se Sikes.

„Na, milánku, přece víte, co chci říct,“ odpověděl žid. „Přece ví, co chci říct, vid’, Nancy?“

„Ne, neví,“ utrl se posměšně pan Sikes. „Nebo nechce vědět, a to je to samý. Mluv naplno a říkej všemu pravým jménem. A neseď mi tady a nemrkej a nemžourej a nemluv se mnou v narážkách, jako bys zrovna ty nebyl ze všech první, kdo na tu fachu připad! Tak co teda chceš říct?“

„Tiše, Bille, tiše!“ napomenul ho žid, který se marně pokoušel zadržet tento Sikesův výbuch hněvu. „Někdo nás uslyší, milánku. Někdo nás uslyší.“

„Ať si slyší!“ odsekl Sikes. „Mně je to jedno.“ Ale protože to panu Sikesovi ve skutečnosti jedno nebylo, rozmyslil si to a při posledních slovech přec jen ztlumil hlas a trochu se uklidnil.

„Na, na – na, na,“ řekl žid lichotně. „To byla jenom moje opatrnost, nic víc. Na tak, milánku, ten barák v Chertsey, kdy se tedy udělá, Bille, na? Kdy se teda udělá? Takovýho stříbra, milánku, takovýho stříbra!“ vzdychal žid, mnul si ruce a zdvihal obočí, blahým očekáváním celý bez sebe.

„Vůbec ne,“ odpověděl Sikes suše.

„Že vůbec ne? Vůbec se neudělá?“ opakoval žid a zvrátil se zády na lenoch židle.

„Ne, vůbec ne,“ potvrdil Sikes. „Aspoň se to nedá sfouknout jako smluvená facha, jak jsme čekali.“

„Pak se na to tedy nešlo z patřičného konce,“ vyjel žid náhle zbledlý hněvem. „To mi nepovídejte!“

„Jenže já ti to povídám!“ odsekl Sikes. „Kdopak seš, aby se ti nesmělo nic povídat, he? Povídám ti, že Toby Crackit se kolem toho baráku vochovejta už čtrnáct dnů a pořád se nemůže se služebnictvem sčuchnout. S nikým.“

„To mi jako chcete povídat, Bille,“ pravil žid, který se mírnil zároveň s tím, jak se druhý rozpaloval, „že se s žádným z obou sluhů v domě nedá hnout?“

„Jo, to ti právě chci povídat,“ odpověděl Sikes. „Stará paní je má dnes už dvacet let, a i kdybys jim dával třeba pět set liber, pořád si nedaj říct.“

„Ale snad nechcete říct, milánku,“ namítl žid, „že se nedá hnout se služkama?“

„Ani vo fous,“ ujistil ho Sikes.

„Ani takovej fešák Toby Crackit na ně neplatí?“ podivil se nevěřícně žid. „Znáte přece ženský, Bille!“

„Ne, ani fešák Toby Crackit na ně neplatí,“ potvrdil Sikes. „Říká, že celej všivej čas, co tam kolem cáral, nosil falešný šístky a kanárkovou vestu, a stejně bylo všechno na nic.“

„Měl zkusit kníry a vojenský kalhoty, milánku,“ připomněl žid.

„Taky že zkusil,“ navázal Sikes, „a byly stejně málo platný jako ta druhá maškara.“

Bylo vidět, že tato zpráva žida zklamala. Svěsil bradu až na prsa, a když si tak hezkou chvíli podumal, zvedl konečně hlavu a s hlubokým povzdechem prohlásil, že je-li hlášení fešáka Tobyho Crackita správné, bojí se, že s celou věcí je konec.

„Ale,“ řekl starý muž a spustil ruce na kolena „je to smutná věc, milánku, moc smutná, tolik oželet, když jsme si na to tak brousili zuby.“

„Jo, jo, moc,“ přikývl pan Sikes. „Ukrutná směla!“

Zavládlo dlouhé mlčení, při němž se žid, s tváří svráštělou v lotrovský výraz přímo satanský, hroužil do hlubokých úvah. Sikes po něm chvílemi kradmo pošilhával. Nancy, která se zřejmě bála, aby lupiče nepohněvala, seděla s očima upřenýma do ohně, jako kdyby bývala hluchá ke všemu, co se hovořilo.

„Helej, Fagine,“ prolomil Sikes najednou z ničeho nic všeobecné ticho, „stojí ti to za padesát cejnů extra, když se to dobře udělá zvenčí?“

„Ja,“ přitakal žid, který se najednou stejně náhle vzpamatoval.

„Vopravdu? Platí?“ ptal se Sikes.

„Ja, milánku, ja,“ potvrdil žid, jemuž samým rozčilením, které v něm vzbudil lupičův dotaz, jiskřily oči a každický sval mu v obličejí jen hrál.

„Pak,“ řekl Sikes a poněkud pohrdavě odstrčil židovu ruku, „to teda sfouknem, kdy budeš chtít. Předevčírem v noci jsme s Tobym přelezli zed' vod zahrady a vočíhli jsme desky vod dveří i vokenic. Barák je na noc zašperovanej jak kriminál, ale přec je místečko, kudy se tam zaručeně dostanem jako po másle.“

„Který to je, Bille?“ tázal se žid dychtivě.

„No,“ šeptal Sikes, „jak se jde přes trávník –“

„Na?“ pobízěl žid s hlavou nataženou kupředu a s očima vyvalenýma, div že mu z důlku nevypadly.

„Chm!“ odfrkl si Sikes, který okamžitě utál řeč, když dívka, aniž téměř hnula hlavou, nenadále hodila očima stranou k židovi a na zlomek vteřiny ukázala na jeho obličej. „Na tom nesejde, kde to je. Sice vím, že beze mě to nedokážeš, ale když jeden má co dělat s tebou, tak je nejlíp nic neriskýrovat.“

„Jak chcete, milánku, jak chcete,“ odpověděl žid. „Potřebujete nějakou pomoc, nebo si stačíte s Tobym sami?“

„Nic nepotřebujem,“ řekl Sikes, „akorát špulíř a kluka. To první máme voba, to druhý nám musíš vopatřit ty.“

„Kluka!“ zvolal žid. „Ajajaj, tak to tedy je výplň, he?“

„Nic se nestarej, co to je!“ odbyl ho Sikes, „zkrátka potřebuju kluka a nesmí bejt velkej. Sákryš,“ vzdychl si pan Sikes vzpomínavě, „mít tak jenom toho střízlíka vod komeňíka Neda! Naschvál ho mořil, aby nerost, a pronajímal ho za pevnou sazbu za jednu práci. Ale najednou tátu zaháknou a pak přijde Spolek pro péči vo mladistvý provinilce a vytrhne kluka vod fochu, kde si mazal kapsu, naučí ho číst a psát a za čásek ho dá učit nějaký mizerný řemeslo. A tohle dělaj pořád,“ pokračoval pan Sikes, jehož hněv se při vzpomínce na vytrpěné křivdy čím dál tím víc bouřil, „a tohle dělaj pořád – a kdyby měli dost prachů, jakože z řízení Prozřetelnosti nemaj, tak by nám za nějakej rok dva v celým našem fochu nezbylo dohromady ani pět kluků.“

„To by tedy nezbylo,“ souhlasil žid, který se při Sikesově rozkladu věnoval přemýšlení a pochytil pouze poslední větu. „Pst, Bille!“

„Co zas?“ zeptal se Sikes.

Žid pohodil hlavou směrem k Nancy, která dosud hleděla upřeně do ohně, a posunkem mu naznačil, že by rád, aby ji poslal z pokoje pryč. Sikes pokrčil nedůtklivě rameny, jako by takovou opatrnost považoval za zbytečnou, ale přesto společníkovi vyhověl a požádal slečnu Nancy, aby mu došla pro džbáněk piva.

„Ty vůbec pivo nechceš,“ řekla Nancy, založila si ruce a úplně klidně zůstala sedět na místě.

„Povídám ti, že chci!“ trval na svém Sikes.

„Láry fáry,“ opáčila dívka chladnokrevně. „Jen mluvte, Fagine. Já vím, co chce říct, Bille – ze mě si nemusí nic dělat.“

Žid ještě stále váhal. Sikes se maličko překvapeně díval z jednoho na druhého.

„Dej pokoj, Fagine, snad ti ta holka nevádí?“ zeptal se konečně. „Znáš ji přec dost dlouho, abys jí moh věřit, nebo kerej d’as v tom vězí. Tahle není z těch blafavejch. Že ne, Nancy?“

„To bych myslela, že ne!“ odpověděla mladá dáma, přitáhla si židli ke stolu a opřela se lokty o desku.

„Nejsi, milánku, nejsi, to vím,“ ujišťoval žid, „ale –“ A stařík se znovu odmlčel.

„Ale co?“ ptal se Sikes.

„Ale nevěděl jsem, jestli ji třeba zase nedrží ta špatná nálada, víte, milánku, jako měla onehdy večír,“ vysvětlil žid.

Tomuto doznání se slečna Nancy hlasitě rozesmála, a když do sebe obrátila sklenici pálenky, pohodila s vyzývavým vzdorem hlavou a sypala ze sebe rozličné výkřiky jako: „Jen dál!“ – „S kuráží do toho a půl je hotovo!“ a podobně. To zjevně mělo na oba pány uklidňující účinek, neboť žid s uspokojeným výrazem pokývl hlavou a opět se posadil ke stolu; rovněž tak učinil i pan Sikes.

„No tak, Fagine, honem,“ pobídla ho Nancy se smíchem, „řekněte Billovi, co je s Oliverem.“

„O-joj! Jsi ty mazaná, milánku – pálenější děvče jsem ještě v životě neviděl!“ pochvaloval si žid a zlehka ji popleskal po šíji. „Ba právě, zrovna o Oliverovi jsem chtěl mluvit, ja, ja, tos uhádla. Ha, ha, ha!“

„Co s ním má bejt?“ tázal se Sikes.

„To je přec kluk pro vás, milánku – jako stvořenej,“ odpovětil žid chraplavým šeptem, přiložil si ukazováček ze strany k nosu a strašlivě se zašklebil.

„Ten?“ zvolal Sikes.

„Jen ho ber, Bille!“ řekla Nancy. „Být na tvém místě já, tak si ho vezmu. Není možná tak honěný jako některý z těch druhých, ale to od něho stejně nepotřebuješ, když ti má jenom otevřít dveře. Spolehni na to, Bille, ten je sichr!“

„To vím,“ potvrdil Fagin. „Posledních pár neděl dostával dobrou školu a je už taky na čase, aby si začal vydělávat na chleba. Ostatní jsou mimoto všichni o moc větší.“

„No, velikost by měl akorát, jako potřebuju,“ pravil pan Sikes přemítavě.

„A udělá všechno, co budete chtít, Bille,“ přerušil ho žid, „nic jiného mu nezbejvá. Jestli ho totiž pořádně vystrašíte, milánku.“

„Jestli ho vystraším?“ opakoval po něm Sikes. „A nebudou to jen tak planý strašáky, to nezapomeň! Jak na něm zmerčím něco podezřelého, když se už jednou pustíme do farchy, tak když už to má bejt kyselý, ať to je jako vocet. – To ho už živýho neuvidíš, Fagine. Dobře to uvaž, než ho se mnou pošleš. Pamatuj na moje slova!“ uzavřel lupič a máchl pácidlem, které mezitím vytáhl zpod postele.

„Všechno jsem už zvážil,“ odpověděl žid rázně. „Já ho, milánkové, já ho měl v merku moc dobře – moc dobře. Jen jak jednou pocítí, že je jeden z nás, jen jak mu jednou nasadíme do hlavy vědomí, že kradl, je náš! Nadosmrťi náš! O-joj! Líp se to ani vybarvit nemohlo!“ A starý muž zkřížil ruce na prsou, schoulil hlavu a ramena v jednu kupu a doslova sám sebe objímal radostí.

„Náš!“ ušklíbl se Sikes. „Asi myslíš tvůj, ne?“

„Možná že myslím, milánku,“ řekl žid a pisklavě se zahihňal. „Když chcete, Bille – tak můj.“

„A nač a proč,“ ptal se Sikes svého roztomilého přítele a divoce na něj koulel očima, „nač a proč si vůbec dáváš takovou námahu s tímhle jedním nedomrlým vyžletem, když víš, že se po vobecním trhu každou noc válí dobrejch padesát kluků, že ti stačí jen jít a vybrat si?“

„Protože pro mě nemaj vert, milánku,“ odpověděl žid maličko zaraženě, „nestojí za sebrání. Když se dostanou do maléru, stačí už ten jejich kukuč, aby je usvědčil, a já o ně vždycky přijdu. Ale s tímhle kloučkem, když ho člověk patřičně povede, milánkové, bych svedl, co bych nedokázal s dvaceti tamtěma. Mimoto,“ pokračoval žid, nabývaje opět obvyklé sebejistoty, „nás ted' má v hrsti, jen kdyby se mu povedlo znova prásknout do bot – a proto na jedný lodi s námi bejt musí! Všechno jedno, jak se na ni dostal, abych nad ním měl moc, ouplně stačí, že napomáhal při loupeži – nic víc nepotřebuju. Na, není tohle vo moc lepší než muset toho hošánka ubohýho vodpravit? To by přec bylo nebezpečný a mimoto bysme tím i tratili.“

„Kdy to hodláte provést?“ zeptala se Nancy a tak přetála jakýsi lapidární výkřik ze strany pana Sikesa, bouřlivě vyjadřující hnus, který v něm budí Faginova předstíraná lidumilnost.

„Ja, pravda,“ přidal se žid, „kdy to hodláte provést, Bille?“

„Umluvil jsem to s Tobym na pozejtří v noci,“ odpověděl Sikes nevrlym hlasem, „jestli mu do tý doby nevzkážu něco jinýho.“

„Dobrá,“ řekl žid, „zrovna není měsíc.“

„Ne,“ potvrdil Sikes.

„A co labeta? Je už všechno zařízeno, jak se to vodnese, ja?“ ptal se žid.

Sikes přikývl.

„A co –“

„Jo, jo, taky – všechno nalinýrovaný!“ zarazil mu Sikes vyptávání. „Vo podrobnosti se nestarej. Nejlíp, když zejtra večír přivedeš kluka sem. Hodinu po rozednění budu mít kameny vylámaný. Ty jen koukej držet jazyk za zuby a mít tyglík připravenej, to je všechno – víc nepotřebuješ dělat.“

Po krátkém rokování, jehož se činně účastnili všichni tři, bylo rozhodnuto, aby na druhý den večer, až se setmí, Nancy zašla k židovi a odvedla Olivera s sebou – k čemuž Fagin potměšile připomněl, že kdyby snad Oliver jevil jakoukoli nechuť k té práci, jistě bude

ochotnější jít spíš s děvčetem, které se ho právě nedávno zastalo, než s kým jiným. Dále v plné vážnosti ujednali, že k potřebám zamýšlené výpravy bude ubohý Oliver svěřen bezvýhradné péči a dozoru pana Williama Sikese, že s ním řečený Sikes může nakládat, jak uzná za vhodné, a konečně, že nebude v nejmenším odpovědný za jakoukoli nehodu nebo neštěstí, které by snad hocha potkaly, ani za jakýkoli trest, kterým by ho snad bylo nutno postihnout – s tím dorozuměním, aby byla úmluva po této stránce plně závazná, že veškeré vývody, jež k tomu pan Sikes po návratu učiní, budou muset být ve všech důležitých podrobnostech doloženy a potvrzeny svědectvím fešáka Tobyho Crackita.

Jen tyto předběžné formality vyřídili, pustil se pan Sikes ihned do pití a šileným tempem do sebe lil pálenku, přičemž se hrozivě rozháněl pácidlem a zároveň hulákal úžasně nemelodické úryvky písniček, prokládané pustými kletbami. Nakonec si v záchvatu odbornické blouznivosti vzal do hlavy, že jim ukáže svou bedýnku s lupičským náradím, ale sotva se s ní přivrávorál z komory a otevřel ji k tomu cíli, aby jim vysvětlil účel a vlastnosti rozličných nástrojů v ní uložených i všechny obzvláštní krásy jejich provedení, svalil se přes bedýnku na podlahu a v tu ránu usnul na místě, kam padl.

„Dobrou noc, Nancy,“ řekl žid a zahalil se zase do pláště jako předtím.

„Dobrou noc.“

Jejich oči se střetly a žid na ní utkvěl zpytavým pohledem. Neviděl na ní sebemenší známku váhavosti. Brala tu věc snad stejně vážně a opravdově jako sám Toby Crackit. Žid jí znovu popřál dobrou noc, úkradkem počastoval zmoženou postavu pana Sikese poťouchlým kopnutím, když se náhodou otočila zády, a sešmátral ze schodů.

„Vždycky stejně!“ huhlal si žid pro sebe, když zamířil k domovu. „Nejhörší na těchle ženskejch je, že ouplná maličkost v nich dovede vyvolat nějakej dávno zapomenutej cit – a nejlepší zas, že je to nikdy dlouho nadrží. Ha, ha! Chlap proti tomu dítěti – pro pytlík zlata!“

Takovými příjemnými úvahami si pan Fagin krátil čas, zatímco se bahnem a blátem ubíral k svému ponurému příbytku, kde Lišák byl dosud vzhůru a netrpělivě čekal na jeho návrat.

„Oliver už leží? Chci s ním mluvit,“ byla Faginova první slova, když sestoupil ze schodů.

„Už pár hodin,“ odpověděl Lišák a zprudka otevřel dveře od komory. „Tady je!“

Hoch ležel v hlubokém spánku na hrubém loži na podlaze, strachy a smutkem a z dusnosti svého vězení tak bledý, že vypadal jako smrt; nikoli jako smrt, jako se jeví v rubáši a rakvi, nýbrž v podobě, jakou na sebe bere, když život zrovna prchl – když mladá a něžná duše právě před okamžikem ulétla do nebe a hrubý vzduch světa ještě neměl kdy dýchnout na měnící se schránku, až dosud jí oživovanou.

„Teď ne,“ pravil žid a tiše se odvrátil k odchodu. „Až zejtra. Až zejtra.“

Kapitola dvacátá

V níž je Oliver odevzdán panu Williamu Sikesovi

Když se Oliver ráno probudil, nemálo ho překvapilo, že vedle svého lože vidí stát nové botky s tlustou pevnou podrážkou a jeho staré boty že zmizely. Zpočátku ho tento objev těšil, neboť zadoufal, že to snad je předzvěst jeho propuštění; ale takové myšlenky se mu rychle vykouřily z hlavy; jakmile usedl se židem k snídani a ten mu tónem a způsobem, který jeho úlek ještě zvýšil, prostě oznámil, že ten večer ho odvedou do bytu Billa Sikesa.

„A tam – tam mám zůstat, pane?“ zeptal se Oliver ustrašeně.

„Ne, ne, milánku, i kde, tam nezůstaneš,“ odpověděl žid. „Neradi bysme tě ztratili. Nic se neboj, Olivere, zase se k nám vrátíš. Ha, ha, ha! Nebudem přec takoví necitové, abysme tě od sebe vyhnali, milánku. Kdepak, kdepak!“

Stařík, který se skláněl nad ohněm a opékal krajíček chleba, se ohlédl, když takto škádlil Olivera, a uchichtával se, jako by tím chtěl dát najevo, že ví, jak velice rád by se Oliver ještě stále od nich dostal pryč, jen kdyby mohl.

„Tak se mi zdá,“ pravil žid a upřel pevně oči na Olivera, „že bys rád věděl, proč máš vůbec jít k Billovi – vid', milánku, na?“

Oliver se bezděky začervenál, když viděl, jak mu ten starý zloděj čte myšlenky, ale směle odpověděl, že ano, rád by to věděl.

„Na, co myslíš, proč asi?“ odrazil Fagin otázku otázkou.

„Opravdu nevím, pane,“ odpověděl Oliver.

„Chm!“ odfrkl si žid a se zklamaným výrazem zanechal bedlivého zkoumání chlapcova obličeje a odvrátil se. „Na, teda počkej, až ti to řekne Bill.“

Žid byl zřejmě velice rozmrzelý, že Oliver po té stránce neprojevil větší zvědavost; ale po pravdě byl Oliver, ač se na to přímo třásl, napjatou záłudností Faginova výrazu i svými vlastními dohady příliš zmatený, aby se právě v tu chvíli mohl dál vyptávat. Jiná příležitost se mu však již nenaskytla, protože žid pak zůstal neobyčejně nabručený a nemluvný až do večera a potom se chystal jít ven.

„Můžeš si zapálit svíčku,“ pravil žid a položil jednu na stůl. „Tady máš knížku a čti si, než pro tebe přijdou. Dobrou noc!“

„Dobrou noc!“ opáčil Oliver tiše.

Žid vykročil ke dveřím a cestou se díval přes rameno po chlapci. Najednou se zastavil a zavolal ho jménem.

Oliver zvedl oči a žid ukázal na svíčku a pokynem mu poručil, aby ji rozžehl. Oliver poslechl, a když stavěl svícen na stůl, spatřil, že ho žid z temného konce místnosti probodává očima, čelo hrozivě zamračené a svraštělé.

„Dej si pozor, Olivere, dej si pozor!“ promluvil starý muž a varovným gestem před sebou potřásal pravou rukou. „Je to neurvalej člověk, a když v něm vzkypí krev, tak mu na kapce cizí krve nesejde. Ať se děje co děje, ani nemukni, a co ti poručí, to udělej. Pamatuj!“ Na poslední slovo položil zvlášť silný důraz, a když pak povolil svalům v tváři a roztáhl ji pomaloučku v příšerný škleb, pohodil hlavou a vyšel z místnosti.

Jakmile stařík zmizel, opřel si Oliver hlavu o ruku a s rozechvělým srdcem uvažoval o slovech, která právě slyšel. Čím víc přemýšlel o židově napomenutí, tím méně se mu dařilo uhádnout jeho pravý smysl a účel. Nemohl připadnout na jediný špatný záměr uskutečnitelný tím, že ho pošlou k Sikesovi, který by se nedal provést právě tak dobře, kdyby zůstal u Fagina, a po dlouhém přemítání konečně usoudil, že si ho vybrali, aby tomu lupičovi vykonával různé běžné hrubší práce, dokud se nepovede najít jiného hochu, který by mu pro ten účel vyhovoval lépe. Byl přespříliš zvyklý utrpení a tam, kde byl, vytrpěl již příliš mnoho, aby nad vyhlídkou na takovou změnu

nějak zvlášť těžce bédoval. Několik minut setrval v hlubokém zamýšlení a potom s těžkým povzdechem očistil knot svíčky, chopil se knihy, kterou mu tam žid nechal, a pustil se do čtení.

Obracel list za listem. Zpočátku lhostejně, ale když připadl na stat', která upoutala jeho pozornost, brzy se do knihy zabral se zájmem. Byly to životopisy a soudní procesy proslulých zločinců a stránky byly od častého čtení celé ušpiněné a ohmatané. Dočítal se v nich o strašlivých zločinech, spáchaných u osamělých cest a silnic; o mrtvolách ukrytých před lidským zrakem v hlubokých jámách a studnách, které je přes všechnu svou hloubku nepohltily nadobro, nýbrž po mnoha letech je posléze přec jen vydaly, a o tom, jak pohled na ně rozběsil vrahy k takovému šílenství, že samou hrůzou přiznali svou vinu a úpěnlivě volali po šibenici, aby ukončila jejich muka. Rovněž se v nich dočetl o lidech, jež vprostřed noci, když v hlubokém tichu leželi na lůžku, jejich vlastní špatné myšlenky ponoukaly (jak aspoň říkali) a svedly ke zvěrstvům tak děsným a krvavým, že již pouhé pomýšlení na ně nahánělo husí kůži a třesavku do všech údů. Hrůzostrašné popisy byly tak věcné a živé, že mu připadalo, jako by mu před očima ty zažloutlé stránky rudly sedlou krví, a slova na nich mu zvučela v uších, jako by je dutým chrapotem šeptali duchové zavražděných.

V návalu bezmezného strachu sklapl hoch knihu a odhodil ji od sebe. Vzápětí padl na kolena a vzýval dobrotivé nebe, aby ho uchránilo od takových činů – aby mu raděj dalo na místě zemřít, než aby ho zachovalo pro zločiny tak strašlivé a příšerné. Ponenáhlu se trochu uklidnil a tichým, zlomeným hlasem úpěnlivě prosil, aby ho vysvobodilo z nynějšího nebezpečí – a má-li se kdy vůbec dostat nějaké pomoci ubohému malému ošlapkovi, který v životě nepoznal lásky přátel ani příbuzných, aby mu ji seslalo teď, když bědný a opuštěný stojí sám uprostřed takové špatnosti a zločinnosti.

Skončil modlitbu, ale nadále setrval na kolenou s hlavou zabořenou do rukou – když vtom ho vyburcoval jakýsi šustivý zvuk.

„Co je to?“ zvolal a vyskočil, když ve dveřích zahlédl stát jakousi postavu. „Kdo je tam?“

„Já. Jenom já,“ odpověděl rozzechvělý hlas.

Oliver zdvihl svíčku nad hlavu a zadíval se ke dveřím. Byla to Nancy.

„Dej to světlo pryč,“ řekla dívka a odvrátila hlavu. „Píchá mě do očí.“

Oliver viděl, že je velmi bledá, a laskavě se zeptal, není-li nemocná. Dívka sebou hodila na židli a zády k němu zalomila rukama, ale neodpověděla ani slovo.

„Bůh mi odpusť!“ zvolala po krátké chvíli. „Na tohle jsem jaktěživo nepomyslela.“

„Stalo se něco?“ ptal se Oliver. „Můžu vám nějak pomoci? Rád vám pomůžu, jestli můžu. Opravdu rád.“

Kolébala se ze strany na stranu; chytila se za hrdlo, z úst se jí vydralo kloktavé zachrčení a zalapala po dechu.

„Nancy!“ zvolal Oliver. „Co je vám?“

Dívka se tloukla rukama do kolen a nohama dupala do podlahy; potom náhle přestala, přitáhla si šátek těsněji kolem těla a roztřásla se zimou.

Oliver prohrábl oheň. Dívka si k němu přitáhla židli a chvíli tam seděla beze slova; ale konečně přece zdvihla hlavu a rozhlédla se kolem.

„Nevím, co to na mě někdy přijde,“ začala a dělala, jako by si horlivě upravovala šaty, „je to myslím tahle vlhká, špinavá světnice. Tak co, Oli, jsi hotový?“

„To mám jít s vámi?“ ptal se Oliver.

„Jo. Přicházím od Billa,“ odpověděla na to dívka. „Máš jít se mnou.“

„Na co?“ vyhrkl Oliver a škulbl sebou dozadu.

„Na co?“ opakovala dívka ozvěnou a zdvihla oči, ale hned je zase odvrátila, jakmile spočinuly na hochově tváři. „Hm! Pro nic špatného.“

„To nevěřím,“ řekl Oliver, který ji bedlivě pozoroval.

„Tak ať je po tvém,“ opáčila dívka s předstíraným smíchem. „Teda pro nic dobrého.“

Oliver jasně postřehl, že má na lepší city té dívky jistý vliv, a na okamžik si pomyslel, že se pokusí dovolat jejího soucitu se svým bezmocným postavením. Ale potom mu hlavou kmitla myšlenka, že ještě není ani jedenáct hodin, a že je tedy na ulicích dosud hodně lidí, mezi kterými se jistě najde někdo, kdo jeho slovům uvěří. Jen s touto úvahou skončil, pokročil k Nancy a prohlásil, poněkud kvapně, že je hotov jít.

Oliverovo krátké rozmyšlení ani jeho význam hochově společnosti neušly. Zpytavě ho pozorovala, zatímco mluvil, a chápavý pohled, kterým na něm utkvěla, sdostatek jasně prozrazoval, že uhádla, co mu proběhlo hlavou.

„Tiše!“ šeptla dívka a sehnula se k němu, když se opatrně rozhlédla a ukázala ke dveřím. „Nemůžeš nic dělat. Snažila jsem se ti pomoci, co jsem mohla, ale všechno bylo marné. Mají tě zajištěného ze všech stran. Jestli ti je souzeno, abys odsud vůbec někdy vyvázl, tak tohle ještě není tvoje chvíle.“

Ráznost jejího chování překvapila Olivera tak, že se jí užasle zahleděl do tváře. Podle všeho zdání mluvila pravdu; bledý obličej jí hrál vzrušením a celá se samou opravdovostí jen třásla.

„Už jednou jsem tě uchránila od surovosti a uchráním tě zas, zrovna jako právě teď,“ pokračovala potom dívka nahlas, „protože kdybych pro tebe nebyla přišla já a byl by pro tebe přišel někdo jiný, byl by na tebe o moc hrubší než já. Zaručila jsem se za tebe, že půjdeš klidně a tiše – jestli ne, tak jenom ublížíš sobě i mně, a kdo ví, třeba i zavineš mou smrt. Podívej tuhle! To všechno jsem už kvůli tobě zkusila, jakože mě Bůh vidí, že ti to ukazuju!“

Přitom ukázala na několik černavých podlitin na krku a na pažích a hned zas překotně pokračovala:

„To pamatuj! A ušetři mě, abych kvůli tobě tentokrát nezkusila víc. Kdybych ti mohla pomoci, hned bych to udělala – ale není to

v mé moci. Nechtějí ti ublížit – ať už tě přinutí nevím k čemu, nebude to tvoje vina. Mlč! Každé slovo od tebe je pro mě rána. Podej mi ruku. Honem! Ruku!“

Uchopila ruku, kterou jí Oliver bezděčně vložil do dlaně, sfoukla svíčku a již ho vlekla za sebou do schodů. Domovní dveře jim rychle otevřel kdosi zahalený tmou, a když jimi prošli na ulici, stejně rychle je zase zavřel. Venku čekal nájemný kabriolet. S touž rázností, jakou až dosud jevila při hovoru s ním, vtáhla teď dívka Olivera s sebou do vozu a pečlivě zatáhla záclonky. Drožkář nečekal na další příkazy, nýbrž ihned práskl do koně a ujížděl plnou rychlostí, aniž promeškal zbytečnou vteřinku.

Dívka držela Olivera stále pevně za ruku a znovu a znovu mu šeptala do ucha táž napomenutí a ujištění, kterými ho zahrnula již předtím. Všechno dohromady bylo tak rychlé a překotné, že Oliver měl stěží čas si uvědomit, kde vůbec je, nebo jak se tam dostal, když povoz již zastavil před domem, k němuž minulý večer mířily židovy kroky –

Na jediný kratičkový okamžik střelil Oliver chvatným pohledem po prázdné ulici a již již se mu ze rtů dral výkřik o pomoc. Ale v uších mu dosud zněl dívčin hlas, zaříkající ho tónem tak úpěnlivým, aby na ni pamatoval, že neměl to srdce vykřiknout. Mezitímco váhal, příležitost prchla; byl již v domě a dveře se za ním zavřely.

„Semhle,“ pobídla ho dívka a prvně mu zas pustila ruku. „Hej, Bille!“

„Jo?“ ozval se v odpověď Sikes, když se nahoře nad schody ukázal se svíčkou. „Aha! To je namoutě vono! Tak podťe!“

To byl velmi silný projev pochvaly, neobyčejně vřelé přivítání od člověka páně Sikesovy letory. Nancy to zjevně nadmíru potěšilo, a proto se s ním srdečně pozdravila.

„Vočka si vzal domů Tom,“ poznamenal Sikes, zatímco jim svítil na cestu do schodů. „Jen by nám tady překážel.“

„To máš pravdu,“ přisvědčila Nancy.

„Tak jsi toho spratka teda přivedla,“ konstatoval Sikes, když všichni tři již vešli do světnice, a mezi řečí zavřel dveře.

„Jo, tady je,“ potvrdila Nancy.

„Šel klidně?“ zeptal se Sikes.

„Jako beránek,“ odpověděla Nancy.

„To rád slyším,“ řekl Sikes a mračně se podíval na Olivera. „Už kvůli těm jeho mladejm hnátům, anžto jinak by si to byl šeredně vodskákal. Pojd' sem, pískle, udělám ti malou přednášku, abysme to radši měli hnedka z krku.“

Po tomto proslovu k novému žákovi strhl pan Sikes Oliverovi čepici a hodil ji do kouta; potom ho chytil za rameno, sám se posadil ke stolu a hocha si postavil před sebe.

„Tak za první: víš, co je tohle?“ zeptal se Sikes a vzal do ruky kapesní bambitku, která ležela na stole.

Oliver přisvědčil, že ví.

„No dobrá, a teď koukej,“ pokračoval Sikes. „Tohle je prach – tohle tady je koule – a tohle je ždibek starýho klobouku na ucpání.“

Oliver ke každému jednotlivému předváděnému předmětu šepetem vyjádřil, že rozumí, co to je, a potom se pan Sikes jal s velkou péčí a rozvahou bambitku nabíjet.

„Tak, teďka je nabitá,“ oznámil pan Sikes, když s tím skončil.

„Ano, prosím, vidím,“ přisvědčil Oliver.

„Tak heled,“ řekl lupič, uchopil Olivera za zápěstí a pomaloučku mu přiložil hlaveň tak blízko k spánku, až se dotkla kůže – v kterémžto okamžiku se hoch neubráníl, aby sebou nešukl, „jestli mi cekneš jediný slovo, až se mnou budeš venku, leda bych sám na tebe promluvil, tak máš bez řečí tuhle kouli v hlavě. Teda jestli se někdy vopravdu rozhodneš promluvit bez dovolení, tak se rovnou napřed pomodli.“

Aby účinek této výstrahy zesílil, obdařil pan Sikes její předmět zamračením a hned zas pokračoval:

„Pokavad vím, není na světě živá duše, co by se po tobě nějak extra sháněla, kdybych tě vopravdu voddělal – a tak bych se vlastně ani nemusel takhle setsakramentsky namáhat, abych ti všechno vysvětloval, kdybych to nemyslel jen pro tvý vlastní dobro. Slyšíš mě?“

„Zkrátka a dobře, co mu chceš říct,“ přihlásila se Nancy a mluvila velmi důrazně a lehce se mračila na Olivera, jako by svým slovům chtěla zajistit jeho vážnou pozornost, „je to, že jestli ti tuhle prácičku, co máš zrovna v pácu, nějak zkrříží, tak že mu provždycky zabráníš, aby o tom mohl později něco vykládat – že mu prostě provrtáš hlavu koulí a riskneš si, jestli se za to budeš houpat nebo ne, stejně jako to při výkonu povolání každý měsíc svého života riskuješ kvůli spoustě jiných věcí.“

„To je vono!“ přikývl pochvalně pan Sikes. „Ženský dovedou vždycky všechno podat párma slovy – leda když se na jednoho čertěj, to to pak natahujou. A když tomu teďka klouče jaksepatří rozumí, tak nám dej něco k večeři a potom si trošku schrupnem, než vyrazíme.“

Ve shodě s touto žádostí Nancy rychle prostřela na stůl, a když pak na několik minut zmizela, brzy se zas vrátila s plecháčem ležáku a s mísou skopových žebírek – což panu Sikesovi poskytlo příležitost k žertovným poznámkám, založeným na zvláštní shodě okolností, že „žábro“ je ve zlodějské hantýrce běžný název nejen pro toto jídlo, ale zároveň i pro důmyslný nástroj často používaný v jeho profesi, páčidlo. Vůbec byl tento výtečný pán, snad že ho vzněcovala tak blízká vyhlídka na praktické uplatnění odborných znalostí, v znamenité náladě a rozverném rozpoložení; na důkaz toho zde můžeme právem uvést, že rozverně vytáhl plný plecháč piva na jeden ráz a že za celou dobu jídla neproněsl, hrubě počítáno, o mnoho víc než kopsu kleteb.

Jakmile večeře skončila – snadno si lze představit, že Oliver neměl na jídlo valnou chuť – vlil do sebe pan Sikes ještě dvě sklenice studeného grogu z kořalky a pak sebou hodil na postel; dívce nařídil

s mnohým prokletím pro případ, že by zmeškala, aby ho vzbudila přesně v pět. Z rozkazu téže autority se Oliver natáhl, tak jak byl v šatech, na slavník na podlaze, kdežto Nancy si sedla ke krbu, starala se o oheň a bděla, aby je mohla v stanovenou hodinu probudit.

Dlouho ještě ležel Oliver a nespal, neboť nepokládal za vyloučené, že Nancy třeba využije dané příležitosti, aby mu pošeptala nějakou další radu. Ale dívka zůstávala sedět v zadumání u ohně úplně bez hnutí kromě toho, že tu a tam očistila knot svíce. Unaven hlídáním a napětím konečně přece usnul.

Když se probudil, bylo na stole prostřeno k čaji a Sikes si strkal do kapes pláště, který visel na lenochu židle, rozličné předměty. Nancy se pilně otáčela kolem přípravy snídaně. Ještě se nerozednilo, neboť svíčka dosud hořela a venku byla úplná tma.

K tomu ještě do okenních tabulí šlehal ostrý déšť a obloha vypadala černá a zatažená.

„Tak hop!“ zavrčel Sikes, když se Oliver zdvihl. „Půl šestý! Mrskni sebou, nebo nedostaneš snídani – i tak je už dost pozdě.“

Oliverovi netrvalo dlouho, než skončil toaletu, a když něco málo posnídal, v odpověď na Sikesův nevrlý dotaz řekl, že je se vším hotov.

Nancy se na hochu téměř nepodívala a jen mu hodila šátek, aby si ho uvázal kolem krku; Sikes mu dal velkou hrubou pelerínu, aby si ji zapnul přes ramena. V takovém vystrojení podal Oliver ruku lupiči, který prodlel jen tolik, co by mu s výhružným posunkem ukázal, že v postranní kapse pláště má stále touž bambitku, hned potom se podávané ruky pevně chytil, vyměnil si s Nancy pozdrav na rozloučenou a již hochu odváděl.

Když došli ke dveřím, otočil Oliver na okamžik hlavu v naději, že zachytí dívčin pohled. Ale Nancy již opět zaujala své staré místo u krbu a seděla před ohněm úplně bez hnutí.

Kapitola dvacátá prvá

Výprava

Bylo bezútešné jitro, když vyšli na ulici; silně foukalo a přšelo a chmurné mraky vypadaly na bouřku. V noci prudce lilo; v jízd-
ní dráze se nadržely velké kaluže vody a strouhy podél chodníků
přetékal. Na obloze se slabounce mihotal rozbřesk nadcházejícího
dne; spíš však scéně na ponurosti přidával, než ubíral, neboť kal-
ný přísvit měl jedině ten účinek, že v něm vybledalo světlo, které
skýtaly pouliční lucerny, aniž modré domovní střechy a pusté ulice
barvil jediným teplejším nebo jasnějším odstínem. Zdálo se, že v té
části města se ještě nikdo nehýbá; okna domů byla všechna pevně
zabedněná a ulice, jimiž procházeli, byly úplně tiché a liduprázdné.

Než došli na Bethnalgreenskou silnici a zahruli po ní, začalo se
už silně rozednívat. Mnoho luceren již lampáři pozhasínali; několik
venkovských fasuňků se těžce a pomalu kodrcalo k Londýnu; čas
od času rychle kolem přerachotil dostavník, celý zastříkaný blátem,
a kočí, jak míjel, obdařil napomínavým šlehem těžkého formana,
který jízdou po nesprávné straně silnice ohrozil jeho včasný příjezd
do stanice o čtvrt minuty. Hospody měly již otevřeno a za jejich
okny hořela plynová světla. Postupně se začaly odbedňovat i jiné
obchody a tu a tam se objevil nějaký ojedinělý chodec. Potom se
začaly trousit skupinky dělníků jdoucích do práce, pak se přidali
muži a ženy s košíky ryb na hlavě; oslí káry naložené zeleninou;
košatiny plné živého zvířectva nebo celých poražených kusů, mlé-
kařky s konvemi, nepřetržitá lavina lidí plahočících se s rozličnými
životními potřebami do východních předměstí Londýna. Jak se blížili
ke středu města, hluk a ruch ponenáhlu sílil, a když se proplétali
ulicemi mezi Shoreditchem a Smithfieldem, rozmohl se v učiněnou

vřavu ryku a shonu. Zatím se již rozsvětlo tak, jak nejspíš zůstane, dokud se opět nesnese noc, a rušné ráno poloviny londýnského obyvatelstva se začalo.

Když zahruli do Sun Street, po ní do Crown Street a přešli Finsbury Square, zamířil pan Sikes po Chiswell Street na Barbican; tou ulicí pak do Long Lane a konečně do Smithfieldu, z kteréžto končiny bouřila taková změť nemelodických zvuků, že Oliver Twist trnul úžasem.

Konal se ranní trh. Zem kryla téměř po kotníky silná vrstva bláta a kalu a nad ní těžce visela hustá pára, ustavičně stoupající z pářících těl dobytka a splývající s mlhou, která jako by nehybně spočívala na vršcích komínů. Veškeré kotce uprostřed rozlehlého prostranství i všechny prozatímní kotce, kolik se jich jen dalo stěsnat ve volném prostoru kolem, byly plné ovcí; podél struh stál v dlouhých řadách drobný i velký dobytek, tři až čtyři zvířata za sebou, uvázaný ke klandrům. Venkované, řezníci, honáci, pouliční kramáři, kluci, zloději, povaleči a tuláci kdejakého nízkého řádu se dohromady mísili v jednolité shluk; hvízdání honáků, štěkot psů, bučení a dupání dobytčat, bekot ovcí, chrochtání a kvikot prasat, vyvolávání kramářů, hulákání, kletby a hádky na všech stranách; řinkot zvonců a řev hlasů, který duněl z každé hospody; tlačení, strkání, pohánění, mlácení, výskot a jek; hnusný a nelibozvučný vřesk, který se nesl z každého kouta trhu; nemyté, neholené, zbídačelé a špinavé postavy, které bez ustání pobíhaly všemi směry a hned z tlačence vyrážely ven, hned se zas do ní draly; to všechno skýtalo podívanou tak ohromivou a zarážející, že až docela smysly přecházely.

Pan Sikes si razil cestu nejhustším davem, vlekl Olivera za sebou a věnoval pramalou pozornost četným výjevům a zvukům, které tak udivovaly hoča. Dvakrát třikrát kývl na kolemjdoucího známého, právě tolikrát odmítl pozvání na ranní štamprle a vytrvale se hrnul kupředu, až se ze vsí té vřavy vymotali, prošli uličkou Hosier Lane a octli se na Holbornu.

„Hop, mládenečku!“ pobídl ho Sikes, když se podíval na hodiny na kostele svatého Ondřeje. „Hnedle sedum! Musíš přišlápnout. Hezky alou, lenochode, na loudání máš ještě brzo!“

Tato slova doprovodil pan Sikes trhnutím za zápěstí svého malého společníka a Oliver tedy zrychlil tempo až v jakýsi klus, něco mezi kvapnou chůzí a během, a ze všech sil se snažil stačit dlouhým krokům, jimiž rázoval lupič.

Takovým tempem šlapali svou cestou dál, až došli za Hyde Park Corner a mířili již do Kensingtonu; tu teprve Sikes zvolnil krok a šel pomaleji, dokud je nedohonil prázdný fasunek, který jel kousek za nimi. Když na něm viděl napsáno „Hounslow“, požádal vozku tak zdvořile, jak bylo v jeho moci, jestli by je s sebou nesvezl do Isleworthu.

„Vylezte si nahoru,“ odpověděl muž. „To je váš chlapec?“

„Jo, to je můj chlapec,“ přisvědčil Sikes s přísným pohledem upřeným na Olivera a bezděčně strčil ruku do kapsy, kde měl bambitku.

„Táta to na tebe krapet moc natahuje, vid', pacholíčku?“ zeptal se vozka, když si všiml, že Oliver sotva popadá dech.

„Ani za mák,“ přihlásil se rychle s odpovědí Sikes místo Olivera. „Ten je na to zvyklej. Ukaž, Nede, chyt' se mě za ruku. A hopla nahoru!“

Když s těmi slovy pomohl Oliverovi do korby, ukázal kočí na hromadu pytlů a řekl mu, aby si na ně lehl a odpočinul si.

Jak míjeli jednotlivé milníky, divil se Oliver od jednoho ke druhému stále víc a víc, kam ho vlastně jeho společník zamýšlí odvést. Přejeli již Kensington, Hammersmith, Chiswick, Kew Bridge i Brentford, a přesto jeli pořád klidně dál, jako kdyby se byli právě vydali na cestu. Konečně dorazili k hospodě zvané U Čtyř koní; kousek výš za ní zjevně odbočovala jiná silnice. A tam povoz zastavil.

Sikes s velkým kvapem slezl z vozu, aniž i jen na okamžik pustil Oliverovi ruku, a vzápětí hoča vysadil, upřel na něj zuřivý pohled a s výmluvným gestem si poklepal pěstí na postranní kapsu.

„Spánembohem, chlapče,“ řekl muž.

„Je trucovitej,“ odpověděl na to Sikes a zatřásl Oliverem. „Trucovitej, kluk jeden! Nic si z něho nedělejte!“

„I to to!“ opáčil muž a vyhoupl se zase na kozlík. „Aspoň že máme hezký den.“ A odjel.

Sikes čekal, až se vůz dost vzdálí, a potom řekl Oliverovi, že se může klidně porozhlédnout, chce-li, a šli zas svou cestou dál.

Malý kousek za hospodou zahrnuli vlevo, a když se pak po chvíli pustili po silnici uhýbající vpravo, šlapali ještě dlouhou dobu; po obou stranách cesty míjeli množství velkých zahrad a panských domů a nezastavili se, kromě jednou na trochu piva, dokud nedorazili do nějakého města. Tam spatřil Oliver na zdi jednoho domu slušně velkými literami napsáno „Hampton“. Několik hodin se ještě potulovali po polích kolem. Nakonec se vrátili do města, zapadli do nějakého starého hostince s nečitelným vývěsním štítem, usadili se u kuchyňského ohně a poručili si něco dobrého k obědu.

Kuchyň byla stará místnost s nízkým stropem, jehož středem se táhl mohutný trám; kolem krbu stály lavice s vysokým opěradlem a na nich sedělo několik drsných mužů v dělnických halenách a popíjelo a kouřilo. Olivera si nevšíмали vůbec a Sikese velice málo, a protože také Sikes si velice málo všímal jich, seděl se svým mladým druhem v koutě sám a jejich společnost ho celkem nerušila.

Když poobědvali kus studeného masa a po jídle zůstávali sedět tak dlouho, že si pan Sikes pochutnával již na třetí nebo čtvrté dýmce, začínal Oliver nabývat pevné jistoty, že dál už nikam nepůjdou. Protože ho dlouhá chůze a tak časná vstávání velice unavily, zpočátku trochu klímal; nakonec ho celodenní námaha a tabákový dým zmohly natolik, že usnul.

Bylo už docela tma, když do něho Sikes strčil, aby ho probudil. Jakmile se dost probral, aby se mohl rovně posadit a rozhlédnout se kolem sebe, spatřil onoho výtečníka v družném a přátelském hovoru s nějakým čeledínem při holbě piva.

„Tak vy teda jedete dál do Dolního Hallifordu, říkáte?“ ptal se zrovna Sikes.

„Ba, ba, jedu,“ přitakal muž, který vypadal pitím maličko zmožený – nebo snad povzbuzený, podle toho, jak se to vezme – „a taky že pojedu, žádný loudání! Na zpáteční cestě nemá můj kůň v postraňkách žádnéj náklad, jako měl ráno, když jsme jeli sem, a tak to dokáže co by dup. Ať žije, na jeho zdraví! Namoutěduchu, je to pašák!“

„Moh byste mě s mým chlapcem vzít až tam?“ tázal se Sikes a přistrčil pivo před nového přítele.

„Jestli půjdete hned, tak můžu,“ odpověděl muž, když vyhlédl ze džbánku. „Vy jedete do Hallifordu?“

„Dál, do Sheppertonu,“ odpověděl Sikes.

„Až tam, kam jedu, jsem vám k službám,“ prohlásil druhý muž. „Všecko zaplacený, Becky?“

„Jo, druhý pán to zaplatil,“ přisvědčilo děvče.

„Jářku!“ ohradil se muž s podroušenou vážností. „Tohle nepude, povídám!“

„A proč by ne?“ opáčil Sikes. „Vy nám přeci chcete posloužit, a co mi teda brání, abych vás voplátkou zas já nepohostil nějakou tou pintou?“

Cizí muž se s velmi hloubavým výrazem nad tou námitkou zamyslel, a když dopřemítal, popadl Sikese za ruku a prohlásil, že je namoutě dobrý chlap. Na to pan Sikes odpověděl, že jistě jen žertuje – kterýžto předpoklad, být muž střízlivý, by býval vskutku oprávněný.

Když si navzájem vyměnili ještě několik dalších poklon, popřáli společnosti dobrou noc a zamířili ven; zatímco odcházeli, posbíralo děvče džbánky a sklenice a s plnými rukama se doloudalo ke dveřím se podívat, jak odjedou.

Kůň, na jehož zdraví se pilo v jeho nepřítomnosti, stál venku, zapřažen již do vozu, jen vyjet. Oliver a Sikes našli beze všech dalších

cirátů do korby, kdežto muž, kterému kůň patřil, se ještě chvíličku zdržel, než mu přitažením řemene „zvedl hlavu“, a potom vystrčil bradu na podomka i celý svět, aby mu ukázali zvíře jeho koni rovné, a konečně vylezl na vůz také. Potom řekl podomkovi, aby koni „nechal hlavu“, a jakmile kůň měl svou hlavu, velice nepříjemně toho využil; se zpupným pohrdáním jí totiž pohodil do vzduchu a vletěl hubou do pokojových oken naproti přes silnici. Když předvedl tyto hrdinské extratury a chvíličku si ještě zabalancoval na zadních nohou, s velkou rychlostí vyrazil na cestu a vpravdě bohatýrsky vyharcoval z města.

Večer byl velice tmavý. Z řeky a z bažinaté půdy kolem stoupala syrová mlha a rozlézala se po pustých polích. Byla také pronikavá zima; všechno bylo chmurné a černé. Nepadlo jediné slůvko, protože vozku zmáhala ospalost a Sikes neměl nejmenší náladu zapřádat s ním hovor. Oliver seděl schoulený v koutku vozu, zmatený úzkostí a zlou předtuchou, a ve vyzáblých stromech, jejichž větve se strašidelně kývaly sem a tam skoro jako v nějakém fantastickém jásohu nad bezútěšnou opuštěností krajiny, spatřoval podivné nestvůry.

Když jeli kolem kostela v Sunbury, tlouklo na věži sedm. V okně převozníkova domku naproti hořelo světlo, které proudilo přes silnici a halilo v ještě černější stín tmavý tis a hroby pod ním. Odkudsi znedaleka bylo slyšet temný šum padající vody a listů starého stromu v nočním větru lehounce šelestilo. Znělo to jako tichá ukolébavka spícím nebožtíkům.

Ve chvíli měli Sunbury za sebou a opět vyjeli na osamělou silnici. Ještě dvě tři míle, a vůz zastavil. Sikes slezl, vzal Olivera za ruku a znovu pokračovali v cestě pěšky.

V Sheppertonu nezašli do žádného domu, jak utrmácený hoch očekával, nýbrž blátem a tmou šlapali vytrvale dál, až temnými úvozy i polními cestami přes otevřené studené pláně došli na místo, odkud v nevelké vzdálenosti před sebou spatřili světla nějaké obce. Když Oliver napjal zrak a zahleděl se kupředu, viděl, že těsně pod nimi je řeka a že přicházejí k úpatí mostu.

Sikes mířil pořád rovně dál, dokud nedošli skoro až k mostu, a potom náhle zahrnul po břehu na levé straně dolů.

„Voda!“ pomyslí si Oliver a strachy se mu až udělalo nevolno. „Přivedl mě na tohle pusté místo, aby mě tady zavraždil!“

Už už se chtěl vrhnout na zem a učinit aspoň jediný pokus o záchranu svého mladého života, když vtom spatřil, že před nimi stojí osamělý dům, celý zchátralý, jen se rozpadnout. Z každé strany zpusťšeného vchodu bylo jedno okno a nad ním jedno patro, ale nikde nebylo vidět žádné světlo. Dům byl temná ruina a podle všech známek neobydlený.

Sikes, který stále držel Olivera za ruku, tichounce přistoupil k nízkým dveřím pod sloupovou stříškou a zdvihl závoru. Zatlačil, dveře povolily a oba vešli spolu dovnitř.

Kapitola dvacátá druhá

Vloupání

„Hola!“ zaburácel hlučný a drsný hlas, sotva vkročili do chodby.

„Nedělej takovej kravál,“ řekl Sikes a zastrčil závoru. „Rožni, Toby, posvit!“

„Aha, můj kumpán!“ zvolal týž hlas. „Posvit, Barney – posvit! Uved’ přeci pána, Barney – nejdřív se ale probud’, jestli ti to nevadí.“

Majitel hlasu nejspíš hodil po osobě, k níž mluvil, zouvákem nebo nějakým podobným předmětem, aby ji vyburcoval z dřímoty, neboť bylo slyšet dunivou ránu, jako když prudce dopadne nějaké dřevěné těleso, a potom nesrozumitelné brumlání jako od člověka, který už docela nespí a ještě docela nebdí.

„Neslyšíš?“ rozkřikl se týž hlas. „V chodbě je Bill Sikes a nemá mu kdo dělat honory, a ty tady chrápeš, jako kdybys každý jídlo zapíjel opiovou tinkturou, jestli ničím silnějším. Seš už krapet čerstvější, nebo potřebuješ tímhle železným svícem, aby ses probudil pořádně?“

Když výslech dospěl k tomuto dotazu, ozvalo se chvatné šourání sešmatčhaných škrpálů po holé podlaze světnice a ze dveří po pravé ruce se vynořila napřed nedomrlá svíčka a za ní postava téhož individua, které, jak jsme zde popsali již dříve, trpělo oním neduhem, že mluvilo nosem, a asistovalo v hospodě na Saffron Hillu v hodnosti číšníka.

„Joj, pan Sikes!“ zahuhňal Barney s radostí, ať již opravdovou nebo líčenou. „Jen dou dál, prosím, jen dou dál!“

„Maž! Ty se hrň první,“ řekl Sikes a postrčil Olivera před sebe. „Rychlej, nebo ti šlápnu na paty!“

Jen ještě zahučel kletbu na jeho loudavost a již strkal Olivera před sebou, a tak vešli do nízké tmavé místnosti, kde v krbu hořel

čoudivý oheň a kde kromě dvou tří rozbitých židlí a jednoho stolu stál prastarý divan, na němž se v plné délce rozvaloval muž, s nohama o hodně výš položenýma než hlava, a pokuřoval si z dlouhé hliněnky. Měl na sobě skořicový kabát elegantního střihu s velkými mosaznými knoflíky, oranžový nákrčník, hrubou, křiklavou vestu s tureckým vzorem a drapové podkolenice. Pan Crackit (byl to totiž on) neoplýval zvlášť hojným porostem ani na hlavě, ani na tváři; ale co měl, všechno bylo rezavého zbarvení a nakroucené do dlouhých spirálových loken, jimiž si občas prostrkával některý z neobyčejně špinavých prstů, ozdobených obrovskými sprostými prsteny. Byl maličko větší než průměr a zjevně měl poněkud slabé nohy; tato okolnost však ani v nejmenším nekalila jeho obdiv k vlastním holínkám, které si na jejich vyvýšeném stanovišti prohlížel s živým zalíbením.

„Bille, hochu milá,“ pronesla tato osobnost a otočila hlavu ke dveřím, „to jsem rád, že tě vidím! Už jsem se skoro bál, že jsi s tím praštil. V tom pádě bych si to byl troufnul na vlastní pěst. Ho-ho!“

Zároveň s tímto výkřikem, který vyrazil velmi překvapeným tónem, když zrakem spočinul na Oliverovi, se pan Toby Crackit zvedl do sedu a tázal se, kdo to je.

„Ten kluk. Přeci ten kluk!“ odpověděl Sikes a přitáhl si židli k ohni.

„Jeden z těch mládenců od pana Fagina,“ zahuhňal Barney a zazubil se.

„Vod Fagina, i heleme!“ zvolal Toby a zadíval se na Olivera. „Kostelový jemnostbáby se maj na co těšit, to bude na jejich kapsy kluk k nezaplacení! Ten ksicht je pro něj hotovej kapitál.“

„Tak dost – to by už stačilo,“ přerušil ho netrpělivě Sikes a vstal, naklonil se nad zpola ležícího přítele a pošeptal mu do ucha pár slov. Pan Crackit se tomu nehorázně rozesmál a poctil Olivera dlouhým užaslým pohledem.

„No,“ pravil Sikes, když se opět posadil, „a jestli nám dáš něco zakousnout a loknout, než bude čas jít, tak nám krapet zvedneš

animo – když nikomu jinému, tak aspoň mně. Posad' se k vohni, pacholíčku, a vodpočiň si – budeš s náma ještě dnes muset ven, třeba už ne moc daleko.“ Oliver se v němém a bázlivém údivu zadíval na Sikese, a když si k ohni přitáhl stoličku a posadil se, opřel si rozbolenu hlavu o ruce a stěží vůbec věděl, kde vlastně je nebo co se kolem něho děje.

„Tak teda,“ prohlásil Toby, když mladý žid postavil na stůl láhev a k snědku zbytky, co dům dal, „na štístko tej farchy!“ Vstal, aby přání stvrdil faktickým připitím; nejdřív opatrně uložil prázdnou dýmku do kouta a potom přistoupil ke stolu, nalil si sklenici pálenky a naráz ji obrátil do sebe. Pan Sikes učinil totéž.

„A slzu klukovi,“ řekl Toby a nalil vinnou sklenku do půlky. „Hod' to do sebe, ty lilium.“

„Doopravdy,“ začal Oliver a žalostně se zahleděl mužovi do tváře, „doopravdy já...“

„Hod' to do sebe!“ opakoval Toby. „Nebo si myslíš, že nevím, co ti udělá dobře? Řekni mu, ať to vyzunkne, Bille.“

„To bych ti radil!“ řekl Sikes a plácl si rukou na kapsu. „Herdek filek, jestli s ním není víc trápení než s celým škopkem Lišáků! Vypij to, spratku neřádna – vypij to!“

Oliver, výhružnými posunky obou mužů poděšený, do sebe chvatně nalil obsah sklenky a hned vzápětí se prudce rozkašlal, což rozveselilo Tobyho Crackita i Barneyho, ba dokonce vyloudilo úsměv i na tváři nevrlého pana Sikese.

Když to bylo odbyto a Sikes ukojil hlad (Oliver do sebe nemohl dostat nic než kousek chlebové kůrky, který ho přinutili spolknout), oba muži si lehli na židle, aby si krátce zdřímli. Oliver zůstal sedět na stoličce u krbu. Barney se zabalil do deky a natáhl se na podlahu těsně u krbové mřížky.

Nějakou chvíli spali, nebo aspoň vypadali, že spí; nikdo sebou nehnul kromě Barneyho, který jednou dvakrát vstal a přiložil na oheň uhlí. Oliver upadl do těžké dřímoty a hlavou mu táhly obrazy,

jak se nazdařbůh vláčí po chmurných polních cestách nebo bloumá po tmavém hřbitově, nebo znovu prožívá tu či onu událost minulého dne, když ho pojednou probudil Toby Crackit, který prudce vyskočil a hlásil, že je půl druhé.

V mžiku byli na nohou také druzí dva a všichni se čile otáčeli v pilných přípravách. Sikes a jeho společník si omotali krk i bradu velkým tmavým šátkem a oblékli si plášť; Barney otevřel almárku ve zdi, vytahoval z ní rozličné předměty a cpal je chvatně do kapes.

„Moje šplejchačky, Barney,“ přikázal Toby Crackit.

„Tumáte,“ zahuhňal Barney v odpověď a podal mu dvě bambitky. „Sám jste je nabíjel.“

„No dobrá,“ řekl Toby a schoval je do kapes. „A co žábra?“

„Ty mám já,“ pravil Sikes.

„A flór, klimenty, póry, blikny²² – nic se nezapomnělo?“ vyptával se Toby, mezitímco si do poutka pod šosem kabátu zastrkával malé páčidlo.

„Všechno v rychtyku,“ opáčil jeho kumpán. „Dej sem ty špejle, Barney. To je vono.“

S těmi slovy přijal z Barneyho rukou tlustou sukovici a Barney, když dal ještě druhou Tobymu, hbitě pokračoval v dopínání peleríny Oliverovi.

„Tak dem,“ řekl Sikes a natáhl ruku.

Oliver, který byl nezvyklou námahou i pobytem na čerstvém vzduchu a nápojem mu vnuceným úplně otupělý, mechanicky vložil ruku do ruky Sikesovy, právě za tím cílem vztažené.

„Vem ho za druhou, Toby,“ poručil Sikes. „Běž se mrknout ven, Barney!“

Muž odešel ke dveřím a vrátil se se zprávou, že všude je klid. Oba lupiči s Oliverem mezi sebou vyšli ven. Barney, který nejdřív zase všechno pozavíral, se znovu zabalil jako předtím a ve chvíliče opět usnul.

22 Maska, paklíče, vrtáky, zlodějská svítilna. (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

Bylo teď tma jako v pytli. Mlha byla daleko hustší než v první půli noci a vzduch byl tak nasáklý, že ačkoli nepršelo, měl Oliver v několika minutách po odchodu z domu vlasy i obočí od polozmrzlé vlhkosti, která plula nad krajem, úplně ztuhlé. Přešli most a kráčeli vytrvale ke světlům, která Oliver viděl již dříve zvečera. Nebyla od nich nijak tuze daleko, a protože šlapali hezky řízně, brzo dorazili do Chertsey.

„Naber to rovnou přes město,“ zašeptal Sikes. „Dneska se jistě nenatrefí živá duše, aby nás viděla.“

Toby souhlasil, a chvátili tedy po hlavní třídě městečka, která byla v tu pozdní hodinu úplně opuštěná. Tu a tam zářilo z některého okna ložnice tlumené světlo a noční ticho občas protrhl drsný štěkot psů. Ale venku nebylo človíčka. Nechali město za zády, právě když hodiny na kostele odbíjely druhou.

Ještě zrychlili krok a zahrnuli po cestě odbočující vlevo. Když ušli asi čtvrt míle, zastavili před samostatným domem obehnaným zdí a Toby Crackit, který nesečkal ani tolik, co by důkladně nabral dech, se v mžiku vyšvihl na její hřeben.

„Ted'ka kluk,“ řekl Toby. „Zvedni ho, já ho sem vytáhnu.“

Než se Oliver stačil vůbec ohlédnout, popadl ho Sikes pod rameno a ve třech čtyřech vteřinách se již hoch válel s Tobym v trávě na druhé straně zdi. Vzápětí se přehoupl i Sikes a všichni tři se opatrně plížili k domu.

A teprve v té chvíli si Oliver, hořem a hrůzou téměř smyslů zbavený, prvně uvědomil, že cílem výpravy je vloupání a loupežná krádež, ne-li dokonce vražda. Sepjal ruce a bezděky vyrazil tlumenný výkřik zděšení. Před očima se mu udělaly mžitky, na popelavé tváři mu vyrazil studený pot, nohy mu vypověděly službu – a padl na kolena.

„Vstaň!“ zasyčel Sikes, vzteky celý roztrěsený, a vytáhl z kapsy bambitku. „Vstaň, nebo ti rozstříknu mozek po trávě!“

„Ach pro boha živého, pust’te mě!“ úpěl Oliver. „Pust’te mě a nechte mě utéct a umřít tady v polích. Nikdy se už k Londýnu ani nepřiblížím, už nikdy, nikdy. Ach, prosím vás, mějte se mnou slitování a nenutte mě krást. Pro lásku všech jasných andělů, co sídlí na nebesích, mějte se mnou slitování!“

Muž, jímž měla tato prosba pohnout, zazlořečil strašlivou kletbou a již mířil nataženou bambitkou, když vtom mu ji Toby vyrazil z ruky, dlaní zacpal hochovi ústa a už ho vklekl k domu.

„Ticho,“ okřikl ho Toby, „tohle tady nepude. Cekni ještě slovo, a sám tě vyřídím – cáknu tě přes hlavu, ani nevzdechneš. To nedělá rámus a je to stejně zaručený a vo moc elegantnější. Heled’, Bille, vypáč tuhle vokenici. Ted’ už je docela vochotnej, na to dám krk. Já už viděl protřelejší fakany v jeho letech vyvádět v první chvíli navlas stejně jako von, když byla studená noc.“

Sikes, který svolával strašlivé kletby na Faginovu hlavu za to, že jim na takovou výpravu dal s sebou Olivera, zatím zápolil s páčidlem energicky, ale téměř bez hluku. Po kratší chvíli a s menší pomocí Tobyho okenice, na kterou ten předtím ukázal, povolila a dala se otočit v závěsech.

Bylo to mřížové okénko ve výši asi pěti a půl stopy nad zemí v zadní části domu, které vedlo do kuchyňské přípravný nebo malé varny piva na konci chodby. Otvor byl tak malý, že obyvatelé domu pravděpodobně nepokládali za potřebné zabezpečovat ho důkladněji; ale přesto byl natolik velký, aby se jím protáhl hoch Oliverova vzrůstu. Dostačilo velice krátké uplatnění páně Sikesova umu, aby zdolal závoru okenního křídla, a vbrzku zelo dokořán i to.

„Ted’ poslouchej, ty vyžle,“ zašeptal Sikes, vytáhl z kapsy zlodějskou lucerničku a pustil její světlo přímo Oliverovi do tváře. „Já tě ted’ prostrčím tady tou dírou. Vemeš si tohle světlo a pudeš zticha nahoru po schodech, co jsou rovnou před tebou, a dál přes malou síňku k hlavním dveřím. Ty vodemkneš a pustíš nás dovnitř.“

„Jedna závora na nich je tak vysoko, že na ni nedosáhneš,“ přihlásil se k slovu Toby. „Stoupni si na některou židli, co jsou v síni. Jsou tam tři, Bille, a na každý velikánskej modrej jednorozec a zlatý vidle, to je erbovní znamení tý starý paní.“

„Přestaneš už jednou kušnit?“ opáčil Sikes s výhružným pohledem. „Dveře vod tý komory jsou vodevřený, jo?“

„Dokořán,“ odpověděl Toby, když napřed ještě nahlédl dovnitř, aby se přesvědčil. „V tom je právě ta finta, že je nechávaj pořád vodevřený a zaháknutý, aby se pes, kterej tam má pelech, moh cárat po síni, když mu není do spaní. Ha, ha! Ale Barney ho dneska vodláká! Móc šikovný!“

Ačkoli pan Crackit mluvil šeptem téměř neslyšitelným a smál se úplně bezhlučně, Sikes mu velitelsky poručil, aby byl zticha a hleděl si práce. Toby projevil poslušnost tím, že nejdřív vytáhl svou lucerňičku a postavil ji na zem; potom se pod oknem pevně rozkročil, opřel se hlavou o zed' a rukama o kolena tak udělal ze svých zad stoličku. Sotvaže tak učinil, Sikes se na něj vyšvihl, opatrně prostrčil Olivera okénkem nohama napřed, a aniž pustil jeho límec z ruky, šťastně ho postavil na podlahu dovnitř.

„Vem si tuhle lucernu,“ řekl Sikes a protáhl hlavu do komory. „Vidíš ty schody před sebou?“

Oliver, víc mrtvý než živý, vyhrkl: „Ano.“ Sikes ukázal hlavní bambitky k domovním dveřím a stručně ho upozornil, aby pamatoval, že ho celou cestu má na mušce, a kdyby zaváhal, v ten moment, že bude po něm.

„V minutce to máš hotovo,“ dodal Sikes týmž tlumeným šeptem. „Hnedka, jak tě pustím, udělej svoje. Pst, slyšíš?“

„Co je?“ šeptl druhý muž.

Napjatě se zaposlouchali.

„Nic,“ odpověděl Sikes a pustil Olivera. „Běž!“

V této kratičké chvílce, kterou měl, aby dal rozum dohromady, se hoch pevně rozhodl, že ať už ho ten pokus stojí život nebo ne,

za každou cenu zkusí vyběhnout ze síně do patra a zburcovat ro-
dinu. Zaujat touto myšlenkou, ihned vykročil, třebaže pokradmu.

„Pojď zpátky!“ zvolal náhle Sikes hlasitě. „Zpátky!“

Nenadálé přerušení hlubokého ticha v domě, jakož i hlasitý vý-
křik, který se ozval vzápětí, tak vyděsily Olivera, že upustil lucernu
a dočista nevěděl, má-li jít dál, nebo utíkat.

Výkřik se opakoval – ukázalo se světlo – mátoha dvou vylekaných
nedooblečených mužů na horním konci schodů mu mžikla před
očima – záblesk – dunivá rána – kouř – kdesi třesnutí, ale nevěděl
kde – a zapotácel se dozadu.

Sikes na okamžik zmizel, ale hned se zase vztyčil a popadl ho za
 límec ještě dřív, než se dým rozešel. Vypálil z vlastní bambitky po
 mužích, kteří již ustupovali, a vytáhl chlapce nahoru.

„Přitiskni si tu ruku víc k tělu,“ řekl mu Sikes, když ho protahoval
 okénkem. „Hele, Toby, podej mi nákej šátek. Trefili ho. Honem! Fix,
 ten kluk krvácí!“

Potom se rozlehlo hlasité řinčení zvonce a do toho se mísil
 rachot střelných ran, pokřik lidských hlasů a dojem, že ho někdo
 rychlým tempem unáší po nerovné půdě. A pak začaly všechny ty
 zvuky v dálce splývat a hochovo srdce obestřel pocit smrtelného
 chladu – a dál už nic víc neviděl ani neslyšel.

Kapitola dvacátá třetí

Která obsahuje sukus příjemného rozhovoru mezi panem Bumblem a jednou dámou a ukazuje, že ani serbus nemusí být po všech stránkách zcela nepřístupný citům

Noc byla ledově studená. Sníh ležel na zemi zmrzlý v tvrdou tlustou kůru, takže rezavý vítr, který venku skučel, mohl navát jedině kupy závějí, které se usadily v odlehlých uličkách a koutech, a jako by si svůj hněv tím vzteklemi vybíjel na každé oběti, kde prostě jakou našel, divoce je metal v kotoučích do výše, roztácel je do tisícera mlžných vírů a rozprašoval je do vzduchu. Ponurá, černá, třeskatě mrazivá, byla to noc pro dobře bydlící a dobře živené, aby se sedli kolem veselého ohně a děkovali Bohu, že jsou doma – a pro hladomřivé ubožáky bez přístřeší, aby si lehli a umřeli. V takový čas zavírá na našich pustých ulicích oči mnoho hlady vysílených vyvrženců, kteří je, ať už spáchali jakékoli zločiny, stěží mohou otevřít ve světě krutějším.

Takovou tvářnost měl zevnější svět, když se paní Corneyová, správková špitálu, s kterým se naši čtenáři již seznámili jako s rodištěm Olivera Twista, usadila k přívětivému ohni ve svém soukromém pokojíku a s nemalou mírou zalíbení pohlédla na malý kulatý stolec, na němž stál tác přiměřeně velký k stolku a vybavený všemi nezbytnými potřebami k nejmilejšímu jídlu, jaké správcové znají. Zkrátka, paní Corneyová se chystala utěšit šálkem čaje. A když pohlédla od stolu ke krbu, kde si nejmenší myslitelný čajník pobzukoval nejlíbeznější myslitelnou písničku nejtenčím myslitelným hláskem, její niterné uspokojení zjevně vzrostlo – a to takovou měrou, že se paní Corneyová dokonce usmála.

„No,“ řekla správcová, opřela se loktem o stůl a zadívala se přemítavě do ohně, „jistě máme všichni hodně moc zač být vděčný! Hodně moc, jen kdybychom si to uvědomili. Ach jo!“

Paní Corneyová potřásla truchlivě hlavou, jako by bědovala nad duševní slepotou oněch špitálníchů, kteří si to neuvědomují, a když pak stříbrnou lžičkou (svým soukromým majetkem) vysmejčila nejhlubší koutky dvouuncové plechovičky na čaj, pustila se do přípravy nápoje.

Div, jaká maličkost někdy poruší rovnováhu naší křehké mysli! Mezitímco paní Corneyová filozofovala, černý čajník, protože byl velice malý a hned plný, překypěl a vřelá voda maličko opařila paní Corneyové ruku.

„Zatracenej čajník!“ vyjekla ctihodná matrána a velmi chvatně odstavila konvičku na patku. „Taková hloupá mrňavá konývka stačí akorát na dva kofle! K čemu je komu dobrá? Nikomu! Leda,“ dodala paní Corneyová, když se odmlčela, „leda snad takovému ubohému vpuštěnému tvor, jako jsem já. Ach krindáčka!“

S těmi slovy sdřepala správcová do křesla, znovu se opřela loktem o stůl a přemítala o své opuštěnosti. Maličký čajník a jediný šálek na stole probudily v její mysli smutné vzpomínky na pana Corneyho (který spal věčným spánkem teprve pětadvacet let) a ty ji přemohly.

„Do smrti už nepřijdu k jinému!“ vzdychla si paní Corneyová mrzutě. „Do smrti už nepřijdu k jinému – takovému.“

Není jisté, týkala-li se tato poznámka manžela, nebo čajníku. Možná že předmětu druhého, protože se na něj paní Corneyová při těch slovech dívala a potom se ho chopila. Sotva usrkla z prvního šálku, aby čaj ochutnala, vyrušilo ji lehké zaklepaní na dveře pokoje.

„No tak pojdte, dělejte!“ zvolala zostra paní Corneyová. „To asi zas umírá některá ta bába. Vždycky umírá, zrovna když sedím u jídla. Nestůjte tam, pouštíte mi sem zimu, to mi nedělejte. Co zas falíruje²³, hm?“

23 Není v pořádku. Pozn. red.

„Nic, madam, nic,“ odpověděl mužský hlas.

„I krindáčka!“ zvolala matróna hlasem mnohem líbeznějším. „Že by pan Bumble?“

„K vašim službám, madam,“ řekl pan Bumble, který meškal za dveřmi proto, aby si napřed očistil boty a oklepal z kabátu sních, a který nyní vstoupil do pokoje, v jedné ruce dvourohák a ve druhé malý raneček. „Mám zavřít dveře, madam?“

Dáma cudně váhala s odpovědí, aby se snad nedopustila nějaké nepatřičnosti, kdyby s panem Bumblem vedla rozmluvu za zavřеныmi dveřmi. Pan Bumble využil jejího váhání, a protože i jemu bylo velmi zima, zavřel bez dovolení.

„Psí počasí, vidíte, pane Bumble,“ začala správcová.

„Věru psí, madam,“ potvrdil serbus. „Počasí ouplně protikulaurní, madam. Rozdali jsme, paní Corneyová, tohle dnešní mizerný vodpůldne jsme rozdali dobrejch dvacet štyrliberních chlebů a půldruhýho kola sýra, a ta žebrota není ještě pořád spokojená.“

„To se ví, že ne. Ta nebude spokojená nikdy, pane Bumble,“ řekla správcová a usrkávala přitom čaj.

„Věru že nikdy, madam,“ přisvědčil pan Bumble. „Máme tady třeba jednoho, co s vohledem na jeho ženu a početnou rodinu dostává štyrliberku chleba a poctivou libru sýra čistý váhy. A je vděčnej, madam? Je snad vděčnej? Ani co by za nehet vlezlo! Víte, co udělal, madam? Škemral vo krapet uhlí, prosím! Kdyby ho prej třeba bylo jen do kapesníku, říká. Uhlí! Co by dělal s uhlím? Vopek by si na něm sýr a pak by si přišel pro uhlí znova. Takhle to s těma lidma chodí, madam! Dejte jim dneska uhlího plnou zástěru, a pozejtří si přijdou pro novou, sprostý jak princové.“

Správcová projevila s tímto „srozumitelným“ přirovnáním naprostý souhlas a serbus pokračoval.

„Co živ jsem ještě neviděl,“ vykládal pan Bumble, „aby to dostoupilo takový míry jako dneska. Třeba jako předevcírem jeden mužskej – byla jste sama vdaná, madam, a tak vám to můžu povědět –

jeden mužskej, sotvaže na sobě měl kus hadru (tu paní Corneyová sklopila oči k zemi), si vám přijde ke dveřím našeho chudinskýho radního, paní Corneyová, zrovinka když se k němu scházej hosti na večeri, a prej, povídá, nutně potřebuje podporu. A protože ne a ne vodejít a společnost to hrozně pohoršovalo, náš radní mu poslal libru brambor a půl pinty ovesnejch vloček.

„Kristepane,‘ rozkřik se ten ničema nevděčná. ‚Co je mi tohle platný? To byste mi už taky mohli dát železný brejle!‘ – ‚No dobrá,‘ povídá náš radní a všechno mu zas vzal, ‚tady nic jinýho nedostanete!‘ – ‚To teda umřu na ulici!‘ povídá ten vandrák. – ‚Ale kde, ani nápad!‘ vodbyl ho náš radní.“

„Ha, ha! To je namoutě povedený! Docela podobný panu Grannettovi, vid’te?“ přerušila ho v řeči správcová. „Co dál, pane Bumble?“

„Co dál, madam?“ opáčil serbus. „Teda vodešel – a taky na ulici vopravdu umřel. Takoví jsou ti žebráci paličáci!“

„To přesahuje všechny meze, to bych nikdá nebyla věřila,“ prohlásila správcová rozhořčeně. „Ostatně nemyslíte, že podpora mimo ústav je v každým případě moc špatná věc, pane Bumble? Jste přeci vzdělanej a zkušenej pán a měl byste to vědět. No řekněte!“

„Paní Corneyová,“ pravil serbus s úsměvem, jakým se usmívají lidé, kteří si jsou vědomi, že o věci vědí víc než druzí, „mimoústavní pomoc, patřičně uplatňovaná – pravím patřičně uplatňovaná, madam! – je spásou kulatury. Hlavní zásada mimoústavní pomoci je dávat chudejm zrovinka to, co nepotřebujou – to je pak votráví chodit vo podporu.“

„Křindáčka!“ zvolala paní Corneyová. „Taky povedenej nápad, na mou pravdu!“

„Baže. Jen mezi štyrma vočima, madam,“ opáčil pan Bumble, „to je právě hlavní zásada. A to je taky důvod, když se kouknete na kterej chcete případ, co se dostane do těch nestydatejch novin, proč vždycky vidíte, že nemocná rodina dostala jako podporu kus sýra. To je teďka pravidlem, paní Corneyová, po celej zemi. Ale

tohle jsou všechno, madam, ouřední tajemství," pokračoval serbus a shýbl se, aby rozvázal raneček, „a nesmí se vo nich mluvit, abych tak řek, mezi kulaturníma hodnostářema, jako jsme my dva. Tohle je portský, madam, co vejbor vobjednal pro marodný – vopravdický, čerstvý, pravý portský, teprv dneska dopůldne stočený ze sudu – čirý jak křišťál – a žádná sedlina!“

Když nejdřív podržel první láhev proti světlu a důkladně vínem zatřepal, aby si ověřil jeho výbornou jakost, postavil pan Bumble obě láhve na desku prádelníku, složil šátek, v němž je přinesl zabalené, pečlivě si ho uložil do kapsy a chopil se klobouku, jako by se chystal odejít.

„Budete mít na cestu notnou zimu, pane Bumble,“ prohodila správcová.

„Fučí tam, madam,“ odpověděl pan Bumble a přitom si vyhrnul límec u pláště, „div že jednomu uši neupadnou.“

Správcová se podívala z malého čajníku na serbusa, který již krácel ke dveřím, a zrovna když si serbus odkašlal úvodem k tomu, aby jí popřál dobrou noc, ostýchavě se zeptala, jestli – jestli by si nechtěl vypít šálek čaje?

Pan Bumble si bleskurychle ohrnul límec zase dolů, odložil klobouk a hůl na židli a jinou židli si přitáhl ke stolu. Mezitímco si pomaličku sedal, podíval se na dámu. Ta upřela oči na čajník. Pan Bumble si znova odkašlal a slabounce se usmál.

Paní Corneyová vstala a šla do kredence pro druhý šálek a talířek. Když se posadila, opět se její oči střetly s pohledem dvorného serbusa; začervenala se a věnovala se plně přípravě jeho čaje. Pan Bumble si zase odkašlal – tentokrát hlasitěji, než si odkašlával až doposud.

„Sladký? Pane Bumble?“ ptala se správcová a vzala do ruky cukřenku.

„Moc sladký, madam, arcíže,“ přisvědčil pan Bumble. Při těch slovech upřel oči na paní Corneyovou – a vypadal-li kdy nějaký serbus něžně, tak tím serbusem byl tu chvíli pan Bumble.

Čaj byl konečně hotový a dáma mu ho mlčky předložila. Když si nejdřív přes kolena rozestřel kapesník, aby mu drobečky neposkvrnily nádheru podkolenic, pustil se pan Bumble do jídla a do pití a tyto požitky chvílemi prostrídával hlubokými vzdechy; ty však neměly nejmenší škodlivý účinek na jeho apetyt, ba právě naopak se zdálo, jako by mu spíš v jeho výkonu na poli čaje a topinek jen napomáhaly.

„Máte kočičku, madam, jak vidím,“ pravil pan Bumble a zadíval se na zvíře, které se uprostřed svých dětiček vyhřívalo před krbem, „a taky koťátka, namoutě!“

„Mám je ráda, pane Bumble, že si to nedovedete představit,“ odpověděla správcová. „Takový jsou vám šťastný, takový hravý, takový veselý, že to pro mě jsou hotový společníci.“

„Moc milý zvířátko, madam,“ opáčil pan Bumble pochvalně, „ukrutně domácí.“

„To jistě!“ potvrdila správcová s nadšením. „A jak vám taky k tomu svému domovu lnou! Učiněná radost, na mou pravdu.“

„Vzácná paní Corneyová,“ zahovořil pan Bumble pomalu a čajovou lžičkou si udával takt, „chci říct jen tolik, madam, že kdyby nějaká kočka nebo kotě, co může žít s váma, madam, k svému domovu nelnulo, tak by, prosím, muselo bejt vosel.“

„Ale pane Bumble!“ zaprotetovala paní Corneyová. „Nemá žádnou cenu zastírat fakta, madam,“ namítl pan Bumble a zvolna mával lžičkou s jakousi milostně roztouženou důstojností, což dodávalo jeho slovům dvojnásobný důraz. „S potěšením bych takový zvíře vlastníma rukama utopil.“

„To jste tedy ukrutník,“ opáčila matrána vzrušeně a zároveň natáhla ruku po serbusově šálku, „a ještě k tomu máte hrozně tvrdé srdce.“

„Tvrdý srdce, já, madam?“ ohradil se pan Bumble. „Tvrdý?“ Bez dalšího slova pan Bumble šálek vydal a stiskl paní Corneyové malíček, když ho od něho brala; potom si dvakrát plácl otevřenou dlaní

na premovanou vestu, vydal mohutný vzdech a odstrčil se s židlí malinký kousek dál od ohně.

Byl to kulatý stůl, a poněvadž paní Corneyová a pan Bumble seděli proti sobě s nevelkou mezerou mezi sebou a čelem ke krbu, je zcela jasné, že když se pan Bumble odtáhl od ohně, ale přitom dál zůstal u stolu, zvětšil tím vzdálenost mezi sebou a paní Corneyovou, kteréžto počínání bude leckterý moudrý čtenář nepochybně mít chuť obdivovat a pokládat je za projev velkého hrdinství ze strany pana Bumbly – neboť doba, místo i příležitost ho v té chvíli do jisté míry pokoušely k pronesení určitých něžných nicůtek, které, necht' již rtům lehkomyšlníků a větroplachů sluší třeba sebelíp, vskutku připadají nezměrně nedůstojné soudců této země, členů parlamentu, ministrů, primátorů a ostatních vysokých veřejných hodnostářů, a tím vyšší měrou ovšem vznešenosti a vážnosti obecního serbusa, který (jak je dobře známo) má být z nich všech nejpřísnější a nejneoblomnější.

Ale ať už měl pan Bumble úmysly jakékoli (a není pochyby, že byly co nejlepší), naneštěstí se nahodilo, jak jsme zde uvedli již dvakrát, že stůl byl kulatý; proto tedy pan Bumble, jak se kousek po kousku pošupoval s židlí, brzy začal vzdálenost mezi sebou a matronou zmenšovat, a poněvadž v cestování po obvodu kruhové desky vytrvale pokračoval, časem dostřkal svou židli docela blízko ke křeslu, v němž seděla správcová. Obě židle se dokonce dotýkaly – a jakmile do sebe drčly, pan Bumble přestal popojíždět.

Nu, kdyby byla správcová uhnula s křeslem doprava, byl by ji ožehl oheň, a kdyby doleva, nutně musila padnout panu Bumblovi do náruče. Proto (jakožto žena diskrétní a také prozíravá, takže tyto následky nepochybně vytušila na první pohled) zůstala sedět na místě a podala panu Bumblovi další šálek čaje.

„Tvrdý srdce, já, paní Corneyová?“ ptal se pan Bumble, mezitímco si lžičkou míchal čaj a zároveň hleděl zpod čela správcové do tváře.
„Máte tvrdý srdce vy, paní Corneyová?“

„Krindáčka!“ zvolala matróna. „To je moc divná otázka od svobodného mužského. Nač to, prosím vás, potřebujete vědět, pane Bumble?“

Serbus vypil čaj do poslední kapky – dochroupal zbytek topinky – smetl si z kolen drobečky – utřel si ústa – a chladnokrevně matrónu políbil.

„Pane Bumble!“ zvolala ona diskrétní dáma šeptem – leknutí bylo totiž tak silné, že úplně ztratila hlas. „Pane Bumble, začnu křičet!“ Pan Bumble na to neodpověděl, nýbrž pomalým a důstojným pohybem objal správcovou jednou rukou v pase.

Když už dáma jednou prohlásila, že má v úmyslu křičet, byla by při této další opovázlivosti samozřejmě zakřičela, kdyby tu námahu nebylo učinilo zbytečnou nenadálé kvapné zaklepaní na dveře, neboť pan Bumble, sotva je zaslechl, nadmíru svižně přiskočil k lahvím vína a začal je velice horlivě oprašovat, kdežto správcová se zároveň zostra ptala, kdože je. Stojí za zaznamenání, jakožto vysoce zajímavý lékařský případ účinnosti náhlého překvapení jako protileku k paralyzování následků extrémního šoku, že její hlas ihned zase plně nabyl veškeré své úřední příkrostiti.

„Líběj odpustit, paní vrchní,“ řekla zvadlá stará špitálnice, příšerně ohyzdná, která strčila hlavu do dveří, „ale stará Sally pracuje rychle ke konci.“

„No a co je mi do toho?“ odsekla zlostně správcová. „Já ji přec naživu neudržím, ne?“

„To jistě ne, paní vrchní,“ odvětila stařena, „to nemůže nikdo – tý je už všechna pomoc marná. Já už viděla umírat hodně lidu, malinký nunátka i velký silný mužský, a moc dobře poznám, komu dohořívá svíčka. Ale tuhle něco tíží na srdci, a když ji nezmůže mrákota – a to je řídko, anžto má moc těžký umírání – tak povídá, že chce něco říct, co musej slyšet voni. Dokavad k ní nepřijdou, paní vrchní, tak nebude moct klidně umřít.“

V odpověď na tuto zprávu zabrumlala ctihodná paní Corneyová několik nadávek na adresu starých bab, co neumějí ani umřít, aby svými naschvály neotravovaly představené, a když se zachumlala do tlustého šátku, který ve spěchu popadla, stručně požádala pana Bumbla, aby tam na ni počkal, dokud se nevrátí – pro případ, že by se stalo něco mimořádného. Potom přikázala poslici, aby šla rychle a nepajdala se do schodů celou noc, a když ve velmi nemilostivém rozpoložení vykročila z pokojíku za ní, celou cestu hubovala.

Chování pana Bumbla, jakmile zůstal v pokoji o samotě, bylo poněkud nevysvětlitelné. Otevřel kredenc, spočítal čajové lžičky, potěžkal klíšťky na cukr, pečlivě prozkoumal stříbrnou konvičku na mléko, aby se přesvědčil, je-li z pravého kovu, a když po těchto stránkách ukojil zvědavost, narazil si svůj dvourohák napříč a s velkou vážností čtyřikrát za sebou obtančil kulatý stůl. Jakmile tento prapodivný výstup ukončil, opět si dvourohák sundal, pohodlně se roztáhl před krbem zády k ohni, a jak se zdálo, zaměstnával mysl přesnou inventurou nábytku.

Kapitola dvacátá čtvrtá

*Probírá téma velmi ubohé. Je však krátká
a třeba se ukáže pro naše vyprávění důležitá*

Stařena, která porušila klidnou pohodu v pokojíku správcové, rozhodně nebyla nevhodnou poslicí smrti. Tělo měla shrbené stářím, údy se jí třásly ochrnutím, tvář, zkřivená v žmoulavý škleb, se podobala spíš grotesknímu výplodu nějaké ztřeštěné tužky než dílu z ruky Přírody.

Ach žel, jak málo tváří na světě zůstává nedotčeno, aby nás oblažovaly svou krásou! Lidské starosti a bolesti a všechno bažení života jí mění, stejně jako mění srdce, a teprve když tyto prudké city usnou a navždy ztratí svou moc, rozplynou se také bouřlivé mraky a zanechají klenbu nebes jasnou. Je běžný zjev, že rysy zemřelých, přes všechnu svou strnulou nehybnost, zjihnou v dávno zapomenutý výraz spícího mládí a ustálí se přímo do podoby roběte; znovu se po nich rozlije takový pokoj, takový mír, že ti, kdo je znávali v jejich blaženém dětství, v posvátném úžasu poklekají u rakve a vidí anděla již na zemi.

Stará babka cupkala klopýtavě po chodbách i do schodů a huhlala všelijaké nezřetelné odpovědi na peskování, kterým ji častovala její společnice; když se konečně musela zastavit, aby nabrala dech, strčila správcové svíci do ruky a posečkala, aby se pak opožděně dobelhala za ní, jak to půjde, kdežto čipernější představená se zatím ubírala dál do místnosti, kde ležela nemocná.

Byla to holá podkrovní světnice, osvětlená matným plaménkem blikajícím na druhém konci. U postele hlídala jiná stařena a u ohně stál adlatus obecního apatykáře a přiřezával si z brku párátko.

„Studená noc, paní Corneyová, co?“ prohodil tento mladý pán, když správcová vstoupila.

„Ba věru, moc studená, pane,“ odpověděla správcová nejzdvořilejším tónem, jaký svedla, a zároveň vysekla pukrle.

„Měla byste hledět, aby vám dodavatelé dávali lepší uhlí,“ řekl apatykářův zástupce a přitom rezavým pohrabáčem rozrazil hroudu ležící na vršíčku ohně, „tohle není vůbec nic platné, když je studená noc.“

„Co objednává vejbor, to máme, pane,“ opáčila správcová.

„Když už nic jiného, mohl by se aspoň postarat, abychom tady měli pořádné teplo, protože naše služba je už tak dost těžká.“

Tu hovor přerušilo zasténání nemocné ženy.

„Jo,“ řekl mladý muž rozpomínavě a otočil tvář k posteli, jako kdyby byl až dosud nemocnou úplně vypustil z paměti, „s tou tam je dočista ámen, paní Corneyová.“

„Jistě, pane? Vážně?“ ptala se správcová.

„Jestli vydrží dvě hodiny, moc mě to překvapí,“ odpověděl apatykářův adlatus, cele zaujatý špičatěním párátka. „Je to celkové zhroucení tělesných sil. Co dělá, matko, dřímá?“

Hlídačka se nahnula nad postel, aby se přesvědčila, a potom kývla, že ano.

„Pak tedy možná takhle usne nadobro, jestli nebudete dělat rámus,“ pravil mladý muž. „Postavte to světlo na podlahu, tak jí nepůjde do očí.“

Hlídačka učinila, jak jí kázal, a přitom vrtěla hlavou, jako by říkala, že ta žena neumře tak lehce; jakmile příkaz splnila, znovu si sedla na své místo vedle druhé opatrovnice, která se mezitím vrátila. Správcová se s netrpělivým výrazem v tváři zachoulila do šátku a usadila se v nohách postele.

Apatykářův adlatus zatím dokončil obrábění párátka a rozkročil se před ohněm a pilně se štáral v zubech snad dobrých deset minut, než ho očividně začala zmáhat ospalost; tu pak popřál paní Corneyové šťastné pořízení a po špičkách se vytratil z místnosti.

Po chvíli, kterou proseděly mlčky, se obě stařeny zdvihly od lůžka, nahrbily se nad oheň a se zvadlýma rukama k němu nataženýma lovily ždibek tepla. Plamen ozařoval jejich scvrklé tváře příšerným světlem, a když spolu začaly v této pozici tlumeným hlasem rozmlouvat, vypadaly ve své ohyznosti přímo strašidelně.

„Ty, Anna, povídala ještě něco, mezitímco jsem byla pryč?“ zeptala se poslice.

„Ani slovo,“ odpověděla druhá. „Chvilíčku se štípala a drápala do ramen, ale já jí podržela ruce, a tak byla zase brzo v limbu. Moc síly už v sobě nemá, tak jsem ji lehko ukrotila. Třeba žiju jen z vobecní stravy, pořád ještě nejsem na starou ženskou tak slabá, ne, ne!“

„Vypila to horký víno, co nařídil doktor, aby dostala?“ ptala se dál první babka.

„Zkoušela jsem ho do ní dostat,“ řekla na to druhá. „Ale měla zuby pevně zaťatý a držela hrnek tak křečovitě, že jsem měla co dělat, než se mi jí ho podařilo vyrvat z ruky. Tak jsem ho pak vypila sama. A že mi udělalo dobře!“

Obě staré babice se opatrně ohlédly, aby se přesvědčily, nemůže-li je nikdo slyšet, a potom se nakrčily ještě blíž k ohni a od srdce se pohihňaly.

„Pamatuju čas,“ pokračovala první babka, „kdy by vona byla udělala nachlup to samý a potom z toho měla ukrutnou legraci.“

„Ba, ba, nemlich tak,“ přisvědčila druhá, „měla veselou náuru. A kolik, kolik krásnejch mrtvol připravila do truhly, pěkně a čistě jako ze škatulky! Moje starý voči je viděly – ba, ba, a tyhle starý ruce se jich taky dotejkaly, anžto jsem jí pomáhala sama nevím kolikrát.“

Při těch slovech roztáhla stařena své třaslavé prsty a jásavě si jimi potřepala před obličejem; potom zašmátrala v kapse, a když vylovila starou, léty zašlou plechovou tabatěrku, vyklepala z ní pár zrníček do nastavené dlaně své společnice a pak ještě špetičku do dlaně sobě. Mezitímco se takto zaměstnávaly, přišla za nimi ke krbu

správcová, která se nemohla dočkat, až se umírající žena probere ze strnulosti, a ostře se zeptala, jakže dlouho má ještě čekat?

„Moc ne, paní vrchní,“ odpověděla druhá babka, zvedla k ní oči a zadívala se jí do tváře. „My tady žádnéj nemusíme čekat na smrt dlouho. Jen trpělivost, trpělivost! Přijde si pro nás pro všechny, ani se nenadějem!“

„Drž zobák, huso jedna pitomá!“ okřikla ji správcová příkře. „Ty, Marto, pověz mi, byla už někdy v tomhle stavu?“

„Často,“ odpověděla první babka.

„Ale víckrát už nebude,“ dodala druhá. „To chci říct, že se probere akorát ještě jednou a pak už nikdy víc – a pamatujou, paní vrchní, neprobere se nadlouho!“

„Nadlouho nebo nakrátko,“ odsekla správcová štekavě, „mě tady nenajde, jestli se vůbec neprobudí. A vobě si dejte dobrý pozor, abyste mě ještě jednou pro nic za nic štracicírovaly! Nepatří k mým povinnostem, abych vyseděla u kdejaký báby, co v oustavě umírá – a co víc, taky to dělat nebudu. Pamatujte si to, vy starý hudermanice nestoudný. Jestli si ze mě ještě jednou uděláte blázny, moc brzo vás z toho vykurýruju, za to vám ručím!“

Už se hnala pryč, ale vtom ji výkřik obou žen, které se otočily k posteli, nenadále přiměl, aby se ohlédla. Nemocná se na loži vztyčila a natahovala k nim ruce.

„Kdo to je?“ zvolala dutým hlasem.

„Tiše, tiše!“ chlácholila ji jedna ze starých žen a shýbla se nad ní. „Lehni si, lehni si!“

„Už nikdá si nelehnu živá!“ odpověděla žena, mezitímco se babce bránila. „Musím jí to říct! Jdou sem! Blíž ke mně! Ať jim to můžu pošeptat do ucha!“

Uchopila správcovou za loket, mocí ji stáhla na židli vedle postele a už už se chystala promluvit, když tu se ještě rozhlédla a spatřila obě stařeny, dychtivě nakloněné kupředu v postoji zvědavých posluchaček.

„Pošlou je pryč,“ pronesla stará nemocná ospale, „pospíšej si, pospíšej si!“

Obě babizny spustily unisono litanii nářků a jedna přes druhou bědovaly, jak to je s chuděrou drahou hrozně špatné, že už nepoznává ani nejlepší přátele, a když je představená strkala ze světnice, všelijak se slavnostně zaříkaly, že ji nikdy, nikdy neopustí. Jakmile za nimi správcová zavřela dveře a vrátila se k posteli, obě vyhoštěné stařeny změnily notu a klíčovou dírkou volaly, že stará Sally je opilá, což vskutku nebylo nijak nepravděpodobné, neboť kromě mírné dávky opia, předepsané jí apatykářem, zápolila ještě s účinkem posledního doušku jalovcového grogu, který jí z přemíry dobrého srdce potají podaly samy ty dvě ušlechtilé staré ženy.

„Tak tedy poslouchají,“ promluvila umírající žena hlasitě, jako by se všemi silami snažila vzkřísit poslední zbylou jiskřičku energie. „Zrovna v týhle sednici – zrovinka na týhle posteli – jsem jednou dávno vopatrovala hezkou mladou děvenku, co přinesli sem do špitálu, nohy vod chůze pořezaná a pomlácený a celý zmazaný vod prachu a vod krve. Porodila tady chlapečka a umřela. Počkejme – v kterým to jen bylo roce?“

„To je jedno, v kterém,“ okřikla ji netrpělivá posluchačka. „Co bylo s ní?“

„Jo,“ zamumlala nemocná žena, na kterou opět šla dřívější malátnost, „cože bylo s ní? – co s ní? Už vím!“ zvolala a divoce se vzpřímila, tvář zalitou červení a oči navrch hlavy, div že jí z důlků nevypadly. „Vokradla jsem ji, já ji vokradla! Ještě nebyla studená – povídám jim, ještě ani nebyla studená, když jsem to ukradla!“

„Cos ukradla, pro boha živého?“ vyjekla správcová s gestem, jako by chtěla volat o pomoc.

„To vono!“ odpověděla žena a položila druhé ruku na ústa. „To jediný, co měla. Potřebovala voblíct, aby jí nebylo zima, a jídlo, aby nehládla, ale tu věc uchránila a měla to schovaný za řadry. Bylo to zlato, povídám! Nejlepší zlato, který jí mohlo zachránit život!“

„Zlato!“ opakovala po ní správcová a shýbla se dychtivě nad ženu, která se zvrátila naznak. „Povídej, povídej – no – co bylo dál? Kdo byla ta matka? Kdy to bylo?“

„Uložila mi, abych to pečlivě vopatrovala,“ odvětila žena a zasténala, „a dala mi svou důvěru, protože jsem byla jediná ženská kolem ní. Už v duchu jsem jí to ukradla, hned jak mi prvně ukázala, co má pověšený kolem krku. A třeba mám na svědomí i smrt toho jejího dítěte! Byli by s ním jednali líp, kdyby to byli všechno věděli!“

„Co kdyby byli věděli?“ vyhrkla správcová. „Mluv!“

„Jak hoch vyrůstal, byl čím dál tím podobnější matce,“ mlela žena blouznivě dál a vůbec si otázky nevšímala, „že když jsem viděla jeho obličej, nikdá jsem na to nemohla zapomenout. Děvečka drahá ubohá! A ke všemu taková mladá! Taková holubička něžná! Počkejme, ještě toho mám víc. Ještě jsem jim neřekla všechno, vidějí?“

„Ne, ne,“ odpověděla správcová a nachýlila hlavu níž, aby lépe pochytila slova, která nyní zaznívala ze rtů umírající ženy chaběji. „Mluv honem, nebo třeba bude pozdě!“

„Když na matku prvně přišla smrtelná ouzkost,“ pokračovala žena s námahou ještě úpornější než předtím, „tak mi pošeptala do ucha, že jestli se dítě narodí živý a šťastně vyroste, že třeba jednou přijde den, kdy v tom ani nebude vidět tak velký ponížení, až uslyší jméno svý ubohý mladý matky. ‚Ach dej, dobrotivý nebe,‘ řekla a sepjala ty svý hubený ruce, ‚ať to je chlapeček nebo holčička, ach dej, ať v tomhle trudným světě najde nějaký přítele, a měj slitování s vosířelým vopuštěným dítětem, vydaným mu na milost a nemilost!“

„Jak se ten hoch jmenoval?“ naléhala důraznou otázkou správcová.

„Dali mu jméno Oliver,“ vydechla žena slabě. „To zlato, co jsem ukradla, byl –“

„No, no – honem, co?“ vyhrkla správcová.

Dychtivě se skláněla nad ženou, aby pochytila její odpověď; ale ihned bezděčně ucouvla, když se stařena pomalu a strnule zvedla,

až se posadila zpříma, potom se oběma rukama křečovitě chytila pokrývky, z hrdla vyrazila nezřetelné zachroptění a bez života se skácela na postel.

„Teda nebožka!“ prohodila jedna z obou stařen, když se vhrnula dovnitř, jakmile se dveře otevřely.

„A nakonec dohromady nic neřekla,“ opáčila správčová a lhostejně odcházela.

Obě staré báby, podle všeho zdání tuze horlivě zabrané do příprav na svou strašlivou povinnost, než aby na to něco odpovíděly, zůstaly samy s mrtvolou, kolem níž se ochomýtaly.

Kapitola dvacátá pátá

V níž se nit vyprávění vrací k panu Faginovi a spol.

Mezitímco se ve venkovském špitále odehrávaly tyto události, seděl pan Fagin ve svém starém doupěti – v témž, z něhož dívka odvedla Olivera – u líného, čadivého ohně a dumal. Na koleně držel měch, kterým se patrně pokoušel povzbudit plamen k čilejšímu životu; zabral se však do hlubokého přemýšlení a s rukama sepjatýma na měchu a s bradou podepřenou o palce upíral oči nepřítomně na rezavé příčky krbové mřížky.

U stolu za ním seděl Ferina Lišák, mladý pán Čódl Bates a pan Chitling, všichni horlivě zaujatí partií whistu; Lišák hrál se stolem proti mladému pánu Batesovi a panu Chitlingovi. Tvář prvně jmenovaného pána, beztak vždycky neobyčejně bystrou, další velkou měrou oživoval zájem, s nímž soustředěně sledoval hru a bedlivě studoval páně Chitlingovu ruku, kterou čas od času, jak příležitost dovozovala, obdařoval rozličnými zpytavými pohledy, aby podle výsledků pozorování sousedova listu potom moudře řídil vlastní hru. Protože byl chladný večer, měl Lišák klobouk na hlavě, jak ostatně bylo v místnosti jeho častým zvykem. Rovněž tak svíral pevně v zubech hliněnkou, kterou vyndával z úst jedině na kratičkou chvíli, když uznal za nutné pro občerstvení sáhnout po mázovém džbánku, stojícím na stole a pohotově naplněném pro všeobecnou potřebu společnosti studeným jalovcovým stříkem.

Mladý pán Bates taktéž bedlivě sledoval hru, ale protože byl le-tory vznětlivější než jeho znamenitý přítel, bylo možno pozorovat, že se k jalovcovému stříku uchyluje častěji a mimoto si dovoluje množství šprýmů a nepodstatných poznámek, při vědecky hrané partii vesměs krajně nevhodných. Lišák, spoléhaje na obapolné dů-

věrné kamarádství, se dokonce nejednou chopil příležitosti a vážně svému druhovi tyto nepřístojnosti rozmlouval; ale všechny takové výtky přijímal mladý pán Bates v převelice dobré míře a vždy pouze přítele žádal, aby šel na kolo, nebo aby se dal vycpat, nebo odpověděl nějakou jinou vtipně zahrocenou poznámkou podobného břitkého rázu, jejíž trefná přiléhavost budila v mysli pana Chitlinga značný obdiv. Bylo pozoruhodné, že posledně jmenovaný pán a jeho partner ustavičně prohrávali a že tato okolnost nejen mladého pána Bateše vůbec nehněvala, nýbrž naopak ho zjevně nesmírně bavila, neboť na konci každé partie se nezřízeně rozřehtal a zaříkal, že co je na světě, takovou báječnou hru ještě neviděl.

„Tak to máme dva dably a rabr,“ konstatoval pan Chitling s velice protáhlým obličejem a tahal z kapsičky u vesty dva a půl šilinku. „Takovýho pašáka, jako jsi ty, Jacku, jsem v životě ještě neviděl – ty vyhraješ všecko. I když dostanem dobrou kartu, Čódl a já s ní nic nesvedem.“

Buď obsah, nebo tón této poznámky, pronesené velice ztrápeně, rozveselil Čódlu Bateše takovou měrou, že výbuch smíchu, který u něho vyvolala, vyburcoval žida z rozjímání a přivedl mu na rty otázku, co se děje.

„Cože se děje, Fagine?“ opáčil Čódl. „Škoda že jste nám nekibicoval. Tommy Chitling neuhrál ani bod, a já mu dělal partnera proti Lišákovi a stolu.“

„Ja, ja,“ utrousil žid s úšklebkem, který dostatečně jasně ukazoval, že mu vůbec není záhadné, proč se tak stalo. „Zkus to s nima znova, Tome, zkus to s nima znova.“

„Dík, Fagine, už na to ani nešáhnu,“ odmítl pan Chitling. „Už mám dost. Tuhle s Lišákem mlátí takový štígro, že proti němu jeden nic nezmuže.“

„Ha, ha, milánku,“ opáčil žid, „abys vyhrál proti Lišákovi, to by sis musel hezky přivstat.“

„Jo, přivstat!“ přidal se Čódl Bates. „Chtít vyzrát na toho, to musíš spát v botách a na každým voku mít přilepenej dalekohled a ještě mezi lopatkama kukátko!“

Pan Dawkins přijal tyto hezké poklony s klidem věru filozofickým a nabídl, že si s kterýmkoli pánem ze společnosti zahraje snímanou, kdo prvně sejme figuru, jedno sejmutí za šilink. Protože výzva zůstala bez povšimnutí a dýmku měl zatím již dokouřenou, začal se bavit tím, že kouskem křídý, který mu předtím sloužil místo hracích známek, na stole kreslil půdorys newgateské věznice a přitom si neobyčejně pronikavě pohvizdoval.

„Seš mi ty ale votravnej zábava, Tommy!“ řekl Lišák na adresu pana Chitlinga, když mlčení trvalo již tuze dlouho, a sám přestal hvízdát. „Co myslíte, Fagine, vo čem přemejšlí?“

„Jak bych to moh vědět, milánku?“ opáčil žid a ohlédl se, ale tužil se s měchem dál. „Že by o tej prohře – nebo snad o tom krátkým odpočinku na venku, odkud se zrovna vrátil, ja? Ha, ha! Uhádl jsem, milánku?“

„Ani zdání,“ pravil Lišák a zarazil řeč panu Chitlingovi, zrovna když se na tento předmět rozprávky chystal odpovědět. „Co říkáš ty, Čódl?“

„Já bych řek,“ odvětil mladý pán Bates a zašklebil se, „že strašně bere na Betsy. Koukněte, jak se červená! Aja-jaj, jestli mi tohle není junda! Tommy Chitling a zamilovanej! Jeje, Fagine, Fagine, to je psina!“

Úplně zmožený představou pana Chitlinga jako oběti vězící v tenatech něžných citů, zvrátil se mladý pán Bates zády na lenoch židle, a to s takovou prudkostí, že ztratil rovnováhu a překotil se s ní na podlahu; tam pak ležel (neboť nehoda ani v nejmenším nepokročila jeho veselí) jak široký tak dlouhý, dokud se dosyta nevysmál, a teprve potom zase zaujal dřívější pozici a vybuchl v nový smích.

„Nic si z něj nedělej, milánku,“ řekl žid, mrkl na pana Dawkinse a zobcem měchu káravě pleskl mladého pána Batese. „Betsy je fajn holka. Jen se jí drž, Tome, jen se jí drž.“

„Já bych chtěl říct jen tolik, Fagine,“ odpověděl pan Chitling, v tváři červený jako rak, „že nikomu tady do toho nic není.“

„Taky že né!“ potvrdil žid. „Čódl je starej žvanil. Nic si z něj nedělej, milánku, nic si z něj nedělej. Betsy je fajn holka. Dělej, co ti řekne, Tome, a uděláš štěstí.“

„Však já dělám, co mi řekne, všechno,“ odpověděl pan Chitling. „Nebejt toho, k čemu mě navedla vona, tak mě nezahlákl. Ale pro vás z toho nakonec vylez pěkněj kšeftíček, Fagine, vid’te? A co to je, šest neděl? Dřív nebo pozděj, jednou to přijít musí stejně, tak proč teda ne v zimě, když to jednoho tolik netáhne na špacíry – he, Fagine?“

„Ja, ja, milánku, to se ví,“ přisvědčil žid.

„A nic by sis z toho nedělal ani podruhý, Tome, vid’,“ ptal se Lišák a přitom mrkl na Čódlu i na žida, „jen když se Betsy nic nestane?“

„To bych myslel, že ne!“ odsekl Tom nadurděně. „Tak co, nó! Hm! Rád bych věděl, kdo by se takhle ukázal – he, Fagine?“

„Nikdo jinej, milánku,“ potvrdil mu žid, „nikdo na světě, Tome. Neznám ani jednoho hochu než tebe, kterej by to udělal – ani jednoho než tebe, milánku.“

„Žvejknout to na ni, tak jsem z toho moh bejt na to tata venku – no ne, Fagine?“ kasal se ubohý přihlouplý hejl dál. „Stačilo, abych ceknul slovíčko, a už v tom lítala – no ne, Fagine?“

„Ja, ja, milánku, to se ví,“ přisvědčil žid.

„Ale já ho nekec – no ne, Fagine?“ ptal se důrazně Tom, sypaje s velkou mrštností jednu otázku za druhou.

„Ne, ne, to se ví, že ne,“ potvrzoval žid, „na tos byl moc hrdej. Až přesmoc hrdej, milánku!“

„Třeba jsem byl,“ opáčil Tom a rozhlédl se dokola, „a jestli jsem i byl, tak co je na tom k smíchu – he, Fagine?“

Protože žid postřehl, že rozhořčení pana Chitlinga je již velmi silné, pospíšil si s ujištěním, že se nikdo nesměje, a na důkaz vážného rozpoložení společnosti vyzval mladého pána Batese jako hlavního hříšníka, aby to potvrdil. Ale naneštěstí Čódl, který už otvíral ústa

k odpovědi, že co je na světě, ještě nikdy nebyl vážnější, nedokázal zabránit, aby nevyprskl v řehot tak nehorázný, že potupený pan Chitling bez jakýchkoli předběžných cirátů rozpřáhl ruku k ráně a rozletěl se přes místnost proti provinilci; ten však, velice zběhlý v kličkování a unikání pronásledovatelům, včas před ránou uhnul, a to v okamžik zvolený tak vhodně, že zasáhla šprýmovného starého pána do prsou, až odvrávoral ke zdi, kde se zastavil a lapal po dechu, a pan Chitling jen v němé hrůze přihlížel.

„Pst!“ zvolal v té chvíli Lišák. „Slyšel jsem cingrle.“ A už popadl světlo a potichoučku se kradl po schodech nahoru.

Mezitímco společnost byla ve tmě, zazněl zvonek podruhé, již trochu netrpělivě. Po krátké chvíli se Lišák zase vrátil a tajuplně něco pošeptal Faginovi.

„Cože!“ zvolal žid. „Sám?“

Lišák na potvrzenou přikývl a potom dlaní zaclonil plamen svíčky a němohrou dal Čódlovi Batesovi kradmý pokyn, že udělá dobře, odpustí-li si pro tu chvíli své šaškování. Když prokázal tuto přátelskou službu, upřel oči na židovu tvář a čekal na jeho příkazy.

Stařík si hryzl žluté prsty a kratičkou chvíli uvažoval; přitom mu celý obličej hrál rozčilením, jako by se něčeho bál a hrozil se, že se doví to nejhorší. Konečně však přece zdvihl hlavu.

„Kde je?“ zeptal se.

Lišák ukázal na strop a učinil pohyb, jako by chtěl z místnosti odejít.

„Ja,“ řekl žid v odpověď na němou otázku. „Přived' ho dolů. Pst! Ticho, Čódl! A klid, Tome! Zmizte, zmizte!“

Tohoto stručného rozkazu Čódl Bates i jeho nedávný protivník okamžitě a ve vsí tichosti uposlechli. Ani nejslabší šelest neprozrazoval, kde meškají, když Lišák se světlem v ruce sestoupil ze schodů a v patách za ním muž v hrubé dělnické haleně, který nejdříve chvatným pohledem přelétl celou světnici a potom si strhl širokou

šálu, která mu zakrývala spodní polovinu obličeje, a odhalil úplně ztrhanou, nemytou a neholenou tvář fešáka Tobyho Crackita.

„Jak se vede, Faggy?“ uvedl se tento výtečník a pohodil hlavou židovi na pozdrav. „Strč mi ten šál do mého kastoru, Lišáku, abych věděl, kde ho hledat, až se trhnu – to je vono! Hnedle z tebe bude prima mladej bytař, šikovnější než naše stará pára.“

S těmi slovy se vysoukal z haleny, ovinul si ji kolem pasu, přitáhl si židli k ohni a položil si nohy na patku v krbu.

„Koukej, Faggy,“ řekl a ukázal zkormouceně na své holínky, „ani ždib grému, však víš vod kdy, ani krapet viksu, u všech všudy! Hele, nekoukej tak na mě, čoveče. Na všechno dojde. Nemůžu přetřásat kšeft, dokud nejsem najedenej a napitej – tak požeň proviant, ať se můžu pěkně v klidu nadlábnout, dneska prvně za poslední tři dny!“

Žid pokynul Lišákovi, aby dal na stůl všechno jídlo, co zrovna bylo, a když sám se posadil proti lupiči, čekal, až se mu zlíbí promluvit.

Podle zevních okolností soudě, neměl Toby rozhodně nijak naspěch, aby začal hovor. Zpočátku se žid spokojoval s tím, že trpělivě pozoroval jeho obličej, jako by z jeho výrazu chtěl vyčíst nějaký náznak, jakou zprávu asi přináší; leč snažil se marně. Toby sice vypadal unavený a vyčerpaný, ale v jeho rysech se zračil stále týž sebevědomý klid, jaký jevily vždycky, a vši špínou i vousy a licousy dosud probleskoval starý samolibý úsměv fešáka Tobyho Crackita, nijak oslabený. V mučivé nedočkavosti potom žid číhal po každickém soustu, které Toby strčí do úst, a přitom v nepotlačitelném rozčilení přecházel po světnici sem a tam. Ale všechno bylo málo platné. Toby pokračoval klidně v jídle, navenek s krajní lhostejností, až už víc nemohl; potom vykázal Lišáka ven, zavřel dveře, namíchal si sklenici grogu a připravil se k hovoru.

„Tak za první a především, Faggy,“ začal Toby.

„Ja, ja!“ vpadl mu do řeči žid a přitáhl si židli.

Pan Crackit se odmlčel, aby si lokl grogu, a prohlásil, že ta jalovcová je báječná; potom si položil nohy na nízkou krbovou římsu, aby měl boty asi tak v úrovni očí, a klidně spustil znovu.

„Tak za první a především, Faggy,“ rozhovořil se lupič, „co je s Billem?“

„Cože?“ zaječel žid a vyskočil ze židle.

„No snad nechceš říct –“ začal Toby a zbledl.

„Chci nechci!“ vykřikl žid a dupl vztekle do podlahy. „Kde jsou? Sikes a ten hoch! Kde jsou? Kde byli? Kde se schovávají? Proč nepřišli sem?“

„Krachlo to,“ řekl Toby krotce.

„To už vím,“ opáčil žid, vytrhl z kapsy noviny a ukázal na ně. „Co dál?“

„Stříleli a trefili kluka. Nabrali jsme to přes pole vzadu za domem, i s klukem – rovně jako podle šňůry – cestou necestou. Pustili se za námi. Ďasa, celý okolí bylo vzhůru a psi nám za zády.“

„Ten hoch!“ zaúpěl žid.

„Bill ho měl na hřbetě a letěl jako vítr. Zastavili jsme se, že ho ponese spolu. Hlava mu visela a byl celej studenej. Ale měli jsme je už skoro v patách – a tak každej sám pro sebe a každej pryč vod šibenice! Rozdělili jsme se a kloučka jsme nechali ležet ve škarpě. Snad živýho, snad mrtvýho. To je všecko, co vo něm vím.“

Žid nečekal, až uslyší ještě něco víc, nýbrž s hlasitým vřísknutím si vjel rukama do vlasů a vyřítil se ze světnice a pak z domu.

Kapitola dvacátá šestá

V níž na scénu vstupuje záhadná osoba a v níž se přihodí i vykoná mnoho věcí od tohoto příběhu neodlučitelných

Stařík doběhl až na roh ulice, než se začal probírat z účinků zprávy, kterou přinesl Toby Crackit. Dosud ze své neobvyklé rychlosti ani v nejmenším neslevil, nýbrž hnál se vytrvale dál se stále týmž divokým a rozrušeným chvatem, až ho pojednou kočár, který se kolem něho nenadále mihl, a bouřlivý pokřik chodců, kteří viděli jeho nebezpečí, zahnal zpátky na chodník. Pokud se dalo, co nejvíc se vyhýbal všem hlavním ulicím a prošmejkával se jenom postranními uličkami a průchody, až se konečně vynořil na Snow Hillu. Tam krok dokonce ještě zrychlil a ani na okamžik nepolevil, dokud znovu nezahнул do krátké úzké uličky; teprve tu, jako by si uvědomoval, že konečně je ve svém pravém živlu, přešel ke své obvyklé šouravé chůzi, a jak se zdálo, dýchalo se mu volněji.

Blízko místa, kde se stýkají Snow Hill a Holborn Hill, je po pravé ruce, jdete-li ze City, ústí úzké a neutěšené uličky vedoucí na Saffron Hill. V jejích ohavně špinavých krámcích jsou vyloženy na prodej obrovské hromady zánovních hedvábných šátků všech velikostí i vzorů; zde totiž sídlí handlíři, kteří je odkupují od kapsářů. Stovky takových šátků třepetavě visí z věšáček před výklady nebo povívají na veřejích; a na policích uvnitř jich jsou nacpané haldy. Třebaže je Field Lane prostorem velice omezená, má tato stěsnaná ulička svého holiče, svou kavárnu, hospodu i krámk s pečenými rybami. Je to samostatná obchodní enkláva, tržnice kradených drobností, navštěvovaná časně zrána nebo s padajícím soumrakem nemluvnými postavami, které obchodují v tmavých kumbálech za krámky a potom odcházejí stejně tajemně, jako přišly. Zde jako vývěsní štít

pro poberty vystavují své zboží vetešníci, přístipkáři a hadráři, zde v olezlých sklepech rezavějí a hnijí hromady starého železa a kupy kostí a plesnivých cárů vlněných látek a plátna.

Právě v tato místa, do této uličky žid zamířil. Byl popelavě žlutým místním usedlíkům dobře známý, neboť ti z nich, kteří vyhlíželi, co by koupili nebo prodali, přátelsky pokyvovali hlavou, jak šel kolem. Odpovídal na jejich pozdravy stejným způsobem, ale k nikomu se nepřihlásil otevřeněji, dokud nedošel až na druhý konec uličky; teprve tam se zastavil a oslovil postavičku vetešníka, který ze své osůbky vecpal do dětské židličky tolik, kolik se jí tam vešlo, a před dveřmi svého krámku si pokuřoval fajfku.

„Jeje, vidět vás, pane Fagine, to se jednomu hned rozsvítěj oči,“ pravil tento ctihodný kramář v odpověď na židovu otázku, jak mu slouží zdraví.

„Tahle končina byla krapet moc horká půda, Lively,“ řekl Fagin, nakrčil obočí a položil si ruce křížem na ramena.

„No, několikrát jsem už tenhle stesk na ni slyšel,“ opáčil kramář, „ale ona zase brzo zchladne – nemyslíte?“

Fagin přikývl na souhlas. Ukázal směrem k Saffron Hillu a zeptal se, je-li tam dnes nahoře někdo.

„U Chromců?“ otázal se muž.

Žid přikývl.

„Počkejme,“ pokračoval kramář zamyšleně. „Jo, nějakých pět šest jich tam šlo, co vím. Ale váš přítel tam podle mého asi není.“

„To tam jako asi není Sikes, ja?“ ptal se žid se zklamaným výrazem v tváři.

„Non istuentus²⁴, jak říkaj advokáti,“ odvětil mužiček, zavrtěl přitom hlavou a díval se úžasně potouchle. „Máte dneska něco z mý branže?“

24 Správně „non est inventus (lat.), tj. nebyl nalezen. Klauzule připisovaná v Anglii šerifem na soudní obsílku nedoručitelnou proto, že obeslaný je v šerifově obvodě nezvěstný. Pozn. překl.

„Dnes nic,“ řekl žid, otočil se a odcházel.

„Jdete k Chromcům, Fagine?“ volal za ním mužíček. „Počkejte! Taky bych si dal říct, nějakou tu slzu bych si tam s vámi vypil!“

Poněvadž se však žid ohlédl a mávnutím ruky naznačil, že by byl raději sám, a poněvadž se kromě toho mužíček nemohl dost snadno vysoukat z židličky, byla krčma U Chromců na nějaký čas připravena o výhodu páně Livelyho přítomnosti. Než se mužíček vyškrábal na nohy, žid již zmizel. A tak se tedy pan Lively, když chvíli bezvýsledně postál na špičkách v naději, že Fagina ještě zahlédne, znovu vecpal do židličky, vyměnil si s dámou v protějším krámků významné potřesení hlavou, v němž se jasně mísila pochyba s nedůvěrou, a s důstojnou vážností se opět vrátil k fajfce.

Hospoda U Tří chromců nebo spíš Chromci – což bylo označení, pod nímž byl podnik běžně známý jeho pravidelným návštěvníkům – byla putyka, v níž již jednou vystupoval pan Sikes se svým psem. Když Fagin vešel, dal pouze znamení muži u nálevního pultu a zamířil rovnou po schodech nahoru. Tam otevřel dveře jednoho pokoje, tichounce se protáhl do místnosti a s očima zacloněnými rukou se úzkostlivě rozhlížel kolem dokola, jako by hledal nějakou určitou osobu.

Místnost osvětlovaly dva plynové hořáky; zabeďněné okenice a těsně stažené záclony z vybledlé červené látky se staraly, aby jejich záři nebylo zvenčí vidět. Strop byl načerněný, aby jeho barva neutrpěla od plápolu lamp, a celý pokoj byl tak zamořený hustým tabákovým kouřem, že se zpočátku stěží dalo rozeznat cokoli jiného. Jak se ho však otevřenými dveřmi trocha vytrácela, začal z něho poněmhu nejasně vystupovat shluk hlav, stejně nezřetelný jako změt' zvuků, která napadala sluch, a když oči pozvolna stále víc přivykaly obrazu, začal divák pomalu vnímat přítomnost početné společnosti mužů i žen, namačkaných kolem dlouhého stolu, jemuž na horním konci předsedá muž s kladívkem jako odznakem své hodnosti v ruce, jakož i odlehlý kout s rozbřinkaným pianem, je-

muž předsedá nějaký muzikmajstr se zamodralým nosem a s tváří ovázanou pro úlevu bolavému zubu.

Právě když Fagin tichounce vklouzl dovnitř, přeběhl muzikální pán prsty po klávesách, jako by preludoval, a tím zavdal podnět k všeobecnému volání po písničce; jakmile halas opadl, jedna mladá dáma zanotovala pro pobavení společnosti romanci o čtyřech slokách, mezi nimiž doprovázející pianista pokaždé přehrál celou melodii od začátku až do konce, jak mohl nejhlasitěji. Když výstup skončil, pronesl předseda vřelý přípitek, a po něm se dva páni umělci, sedící po předsedově pravici a levici, rozhodli dát k lepšímu dueto a také je za velkého potlesku zapěli.

Bylo zajímavé pozorovat některé tváře, které se v shromáždění hlav rýsovaly zvláště nápadně. Byl to především sám předseda (majitel hospody), hrubý, neotesaný chlapík silácké postavy, který během zpěvních čísel koulel očima na všechny strany, a třebaže se zdánlivě oddával zábavě a veselí, měl oči pro všechno, co se kde děje, a uši pro všechno, co se kde mluví – a obojí věru bystré. Vedle něho seděli zpěváci, střídavě s profesionální lhotejností kvitující poklony společnosti a hned si zas přihýbající z řádky nabídnutých sklenic grogu, kterými je častovali jejich bouřlivější obdivovatelé, jejichž tváře jevíly téměř všechny neřesti téměř všech stupňů a neodolatelně poutaly pozornost již jen svou odpudivostí. Vládly zde lstivost, krutost a opilství ve všech svých stadiích a nejvýraznějších podobách – a ženy, některé s posledním zbylým nádechem mladistvé svěžesti, uvadajícím takřka člověku před očima, jiné s každíčkou stopou a známkou svého ženství již úplně vyhlazenou a představující jediné hnusný výlupek čiročiré prostopášnosti a zločinnosti, některé pouhá děvčátka, jiné teprve mladé ženy, a žádná ještě nepřekročivší nejlepší léta života, představovaly z celého toho strašlivého obrazu výsek nejchmurnější a nejtruchlivější.

Fagin, netísněný žádnými závažnými vzruchy, hleděl dychtivě z jedné tváře na druhou, mezitímco zábava měla tento průběh; ale

zřejmě se nesetkal s tváří, po které pátral. Když se mu nakonec podařilo zachytit pohled muže sedícího v předsednickém křesle, nenápadně mu pokynul a vytratil se z místnosti stejně tiše, jako do ní vklouzl.

„Čím vám můžu posloužit, pane Fagine!“ zeptal se muž, když za ním vyšel na chodbičku. „Nechcete si k nám přisednout? Všem byste udělal velkou radost.“

Žid zavrtěl netrpělivě hlavou a šeptem se muže zeptal: „Je tady von?“

„Ne,“ odpověděl muž.

„A žádná zpráva o Barney?“ ptal se Fagin dál.

„Žádná,“ odpověděl majitel hospody U Chromců – neboť ten to byl. „Ten nevystrčí nos, dokud nebude vzduch úplně čistej. Spolehněte na to, že tam ty lidi čenichaj – a kdyby se ukázal, v tu ránu by to celý prošťouch. S Barneyem je jistě všecko v rychtyku, jinak bych už o něm slyšel. Dám krk, že si Barney vede, jak se patří. V tomhle žádný strachy vo něj.“

„Přijde sem dnes von?“ tázal se žid a položil na osobní zájmeno stejně silný důraz jako předtím.

„To myslíte Monkse?“ opáčil hospodský váhavě.

„Pšš!“ připomněl žid. „Ja!“

„Určitě,“ odpověděl muž a z kapsičky v pase vytáhl zlaté hodinky. „Čekal jsem, že touhle dobou tady už bude. Kdybyste deset minut počkal, tak jistě –“

„Ne, ne,“ odmítl žid chvatně, jako by se mu přes všechno, jak nesmírně rád by s jmenovanou osobou mluvil, její nepřítomností nicméně ulevilo. „Vyřid'te mu, že jsem tady za ním byl a že ještě dnes ke mně musí přijít. Ne, řekněme zejtra. Když už tady není, tak bude stačit zejtra.“

„Dobrá!“ potvrdil muž. „Víc nic?“

„Zatím ani slovo,“ odpověděl žid a již byl na cestě ze schodů.

„Jářku,“ zavolal muž, nahnul se přes zábradlí a pokračoval chraplavým šeptem, „ted' by byl vhodnej čas na handl, epes²⁵! Mám tady Phila Barkera – tak zlitýho, že by na něj stačil kluk.“

„Ja, ja! Jenže Philův čas ještě nepřišel,“ namítl žid a zvedl oči k muži. „Phil ještě musí udělat něco víc, než si budem moct dovolit se s ním rozloučit – tak si teda zase jděte hezky zpátky ke společnosti, milánku, a řekněte jim, ať si jen užijou veselej život – *dokud jsou tady*. Ha, ha, ha!“

Hospodský odpověděl na staříkův smích rovněž smíchem a potom se vrátil k hostům. Sotvaže žid osaměl, rozhostil se mu po tváři opět dřívější úzkostlivý a zamýšlený výraz. Po krátkém uvažování si zavolal nájemnou bryčku a kočímu nařídil, aby vzal směr na Bethnal Green. Asi čtvrt míle od příbytku pana Sikese povoz propustil a krátký zbytek cesty vykonal pěšky.

„Na,“ huhlal si pro sebe žid, když klepal na dveře, „jestli v tom tady jsou nějaký techtle mechtle, tak ať jseš jak chceš prohnaná, já to z tebe dostanu, holka zlatá!“

„Je ve svém pokoji,“ řekla žena, která mu otevřela. Fagin se potichu vykradl po schodech a beze všech okolků vstoupil rovnou do pokoje. Dívka byla sama; ležela hlavou na stole s vlasy rozhozenými po desce.

„Pila,“ pomyslíl si žid lhostejně, „nebo je jí třeba mizerně.“

Při této úvaze se stařík otočil, aby zavřel dveře; hluk, který tím způsobil, dívku vyburcoval. Pozorně zkoumala jeho lstivou tvář, když se ho ptala, má-li nějaké zprávy, a když poslouchala jeho vyprávění, s jakou přišel Toby Crackit. Jakmile historku dopověděl, klesla opět do dřívější pozice, ale nepromluvila jediné slovo. Jen netrpělivě odstrčila svíčku stranou a jak v horečném neklidu měnila polohu, jednou dvakrát zašoupala nohama po podlaze; ale to bylo všechno.

Za tohoto mlčení se žid nepokojně rozhlížel po pokoji, jako by se chtěl přesvědčit, nejsou-li někde nějaké známky, že se Sikes potají

25 Prima. (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

vrátil. Prohlídka ho zjevně uspokojila, a tak si dvakrát třikrát odkašlal a stejně tolikrát se i pokusil zapříst rozhovor, ale dívka si ho všímala právě tak málo, jako kdyby byl kus kamene. Nakonec však učinil ještě jeden pokus; zamnul si ruce a řekl nejsmířlivějším tónem, jaký svedl:

„A kde bys myslela, milánku, že Bill asi je?“

Dívka zahekala nějakou napůl nesrozumitelnou odpověď v tom smyslu, že to nemůže vědět, a podle přiškrcených zvuků, které ze sebe vypravila, se zdálo, že pláče.

„A taky ten hoch,“ pokračoval žid a napínal zrak, aby zahlédl aspoň kousek její tváře. „Chuděra malá, takový dítě! Nechali ho ve škarpě, Nanny – jen považ!“

„Tomu dítěti,“ vyhrkla dívka a náhle zdvihla oči, „je líp tam, kde je, než mezi námi. A jestli z toho Billovi nepojde nic zlého, tak doufám, že v ty škarpě leží mrtvý, a budu ráda, když tam ty jeho mladý kosti shnijou.“

„Cože!“ křikl žid v úžasu.

„Jo, budu!“ opáčila dívka a zkřížila s jeho upřeným pohledem zrak. „Budu šťastná, když ho budu mít nadobro z očí a když budu vědět, že to nejhorší má za sebou. Já to nesnesu, mít ho kolem sebe. Jak se na něj podívám, popouzí mě to proti mně samotný i proti vám všem.“

„Pch!“ ušklíbl se žid opovržlivě. „Jsi opilý.“

„Že jsem?“ zvolala dívka zatrpkle. „Není to vaše zásluha, když nejsem! Kdyby bylo po vašem, jinou byste mě jaktěživ nechtěl mít, leda snad zrovna teď – moje nálada vám nevoní, co?“

„Ne!“ odsekl žid vztekle. „Rozhodně ne.“

„Tak ji teda změňte!“ parírovala²⁶ dívka se smíchem.

„Změnit?“ rozkřikl se žid, nečekanou tvrdošíjností své spolčnice i mrzutostí večera nad všechnu mez rozlíčený.

„Že ji taky změním! Dobře mě poslouvej, děvko! Dobře mě poslouvej jako toho, co může párma slovy Sikese uškrtit zrovna tak jistě, jako kdybych měl ten jeho bejčí krk tuhle chvíli v drápech.

26 V tomto kontextu ve významu čelit, odpovídat. *Pozn. red.*

Jestli přijde domů a toho kluka někde nechá – jestli z toho všeho vyvázne se zdravou kůží a nevrátí mi ho, ať mrtvýho nebo živýho – tak jestli chceš, aby utek Tondovi Voprátkovi, radši ho zamorduj sama. A to udělej rovnou ten moment, jak páchne nohou do tohohle pokoje, nebo dej na moje slova, jinak už bude pozdě!“

„Co to má všechno znamenat?“ vyjekla dívka bezděčně.

„Cože to má znamenat?“ vřeštěl dál Fagin, vzteky úplně šílený. „Když pro mě má ten kluk vert kolik stovek liber, mám já přijít vo takovej sichr kšeft, co mi náhoda přihrála do cesty, jen kvůli kapricům²⁷ nějaký prochlastaný bandy, kterou můžu poslat na šibenici, jen to hvízdne? A ke všemu mít na krku takovýho vtělenýho ďábla, co chce jen svou vůli a má taky moc mé, mě –“

Tu se udýchaný stařík, jak zalapal po dechu, při hledání dalšího slova zakoktal, a v tom okamžení zkrotil příval hněvu a úplně změnil chování. Ještě před vteřinkou chňapal zaťatýma rukama do vzduchu, oči měl vytřeštěné a tvář vzteky sinavou, kdežto teď se příkrčil na židli a celý schoulený se třásl strachem, že sám prozradil nějakou skrytou ničemnost. Po krátkém mlčení se odvážil ohlédnout na svou společnici. Zjevně ho trochu uklidnilo, když dívku spatřil v téže netečné pozici, z jaké ji vyburcoval prve.

„Nancy, Nancy!“ zaskřehotal žid svým obvyklým hlasem. „Dávalas dobře pozor, milánku?“

„Už mě netrapte, Fagine!“ odpověděla dívka a malátně zdvihla hlavu. „Jestli to Bill neudělal tentokrát, tak to udělá jindy. Udělal už pro vás moc dobré práce a moc jí taky ještě udělá, když bude moct – a když nebude moct, tak neudělá. Tak už o tom nemluvte.“

„A co se tejtě toho hochá, milánku –“, pokračoval žid a nervózně přítom třel dlaněmi o sebe.

„Jeho riziko! Veze se s druhýma,“ přerušila ho chvatně Nancy. „A povídám ještě jednou, že doufám, že je mrtvej a ušel už všemu

27 Vrtoch, rozmar. *Pozn. red.*

zlu – i vám, jestli totiž nic zlého nepotká Billa. A když se z toho šťastně vyvlíká Toby, je zaručeně v bezpečí taky Bill, protože Bill stojí přinejmenším za dva takové, jako je Toby.“

„A co s tím, milánku, co jsem ti povídal potom?“ vyptával se dál žid a oči, pevně upřené na děvče, mu jen svítily.

„Jestli ode mě něco chcete, abych vám udělala, tak mi to musíte povědět ještě jednou celé znova,“ odpověděla Nancy. „A jestli to je opravdu ono, tak s tím raděj počkejte až na zejtrék. Na chvilku jste mě vzpružil, ale teď mi to už zase nemyslí.“

Fagin jí položil ještě několik dalších otázek, všechny za jedním a týmž cílem: přesvědčit se, zda dívka z jeho nepředložených nápo- vědí něco pochytila; ta na ně však odpovídala tak pohotově a nadto na ni jeho pátravé pohledy tak absolutně nepůsobily, že se jeho původní dojem, že je víc než jen podroušená, plně potvrdil. Nancy vskutku nebyla prosta slabosti, která byla mezi židovými žačkami zcela běžná a k níž je žid v jejich útlejším věku spíš pobádal, než aby je od ní zrazoval. Její neuspořádaný zevnějšek i všeobecný odér jalovcové, který prostupoval celý příbytek, skýtaly svědectví, pádně podporující oprávněnost židovy domněnky. A když tedy dívka po vzplanutí ve chvilkovém výbuchu zuřivosti shora vylíčeném propadla nejdříve otupělosti a potom změti citů, pod jejichž vlivem hned ronila slzy, hned zas vyrážela rozličné výkřiky jako „Jen nezoufat!“ a podobně, nebo pronášela všelijaké dohady, jakou asi má cenu všechno ostatní, dokud jsou jen dáma nebo pán šťastní, tu pan Fagin, který měl svého času v takových věcech pozoruhodnou zkušenost, s velkým uspokojením viděl, že Nancy přebrala opravdu důkladně.

Když si tímto objevem ulevil od starosti a také již uskutečnil svůj dvojí záměr, to jest sdělit dívce, co toho večera slyšel, a na vlastní oči se přesvědčit, že se Sikes nevrátil, zaměřil pan Fagin opět kroky k domovu a svou mladou přítelkyni nechal spát s hlavou na stole.

Chyběla necelá hodina do půlnoci. Protože obloha byla temná a vzduch mrazivě studený, nijak valně ho nelákalo se toulat. Ostrý

vítr, který se proháněl ulicemi, jako by z nich byl kromě bláta a prachu vymetl i chodce, neboť jen hrstka lidí byla venku a i ti ještě podle všeho zdání pospíchali rychle domů. Ale fičelo ze strany pro žida příznivé, a tak kráčel stařík přímo po větru a celý se třásl, jak ho každý nový poryv vždycky prudce popohnal kupředu a prochvíval zimou.

Došel na roh své ulice a už šmátral v kapse po domovním klíči, když vtom se z jednoho vyčnělého vchodu, stopeného do hlubokého stínu, vynořila temná postava, přešla přes ulici a nepozorovaně se k němu přitočila.

„Fagine!“ šeptl mu nějaký hlas těsně u ucha.

„Oj!“ hekl žid a hbitě se otočil. „To jste –“

„Ano!“ přerušil ho tajemný muž. „Už tady okouním dvě hodiny. Kde jste, u všech d'asů, byl?“

„Za vaší záležitostí, milánku,“ odpověděl žid, pohlédl znepokojeně na svého společníka a při řeči zpomalil krok. „Celý večer za vaší záležitostí.“

„Chm, to se rozumí!“ utrousil druhý muž posměšně. „No a co jste se dověděl?“

„Nic dobrého,“ odpověděl žid.

„Snad nic špatného?“ opáčil druhý muž, zarazil krok a upřel na společníka vylekaný pohled.

Žid zavrtěl hlavou a už se chystal odpovědět, ale druhý muž ho přerušil, ukázal na dům, před který mezitím došli, a poznamenal, že má-li pro něj Fagin něco nového, aby mu to raději řekl pod střechou, protože jeho prý už od toho dlouhého stání na ulici všechno zebe a je od větru skrz naskrz profoukaný.

Fagin vypadal, jako by měl sto chutí se nějak vymluvit, že v tak pozdní hodinu nemůže k sobě domů zvat návštěvy, a skutečně také zahudroval něco v tom smyslu, že nemá zatopeno; když však jeho společník rozhodným tónem žádost opakoval, odemkl dveře a požádal muže, aby je tiše zavřel, on že zatím přinese světlo.

„Je tady tma jako v hrobě,“ poznamenal muž a tápavě popošel několik kroků kupředu. „Pospěšte si!“

„Zavřete ty dveře!“ zašeptal Fagin z druhého konce chodby. Sotva to dořekl, dveře s hlučným třeskem zapadly.

„To jsem neudělal já,“ omlouval se druhý muž a šátravě si hledal cestu. „To je přibouchl vítr nebo se zavřely samy od sebe, jedno nebo druhé. Dělejte s tím světlem, nebo si tady v té zatracené díře o něco rozbiju hlavu.“

Fagin se tichounce sešmátral z kuchyňských schodů. Po krátké nepřítomnosti se vrátil s rozžehnutou svíčkou a se zprávou, že v zadním pokojíčku dole spí Toby Crackit a v předním že jsou hoši. Potom muži pokynul, aby šel za ním, a zamířil po schodech nahoru.

„Těch pár slov, co si máme povědět, si můžem říct tady, milánku,“ pravil žid, když v prvním patře otevřel nějaké dveře, „a protože okenice mají vyříznuté díry a my se staráme, aby u nás sousedstvo jaktěživo nevidělo světlo, postavíme si svíčku tuhle na schody. Tak!“

S těmi slovy se žid sehnul a postavil svíčku na oddíl schodů vedoucích nahoru, přesně proti dveřím pokoje. Když to vykonal, zavedl návštěvníka do pokoje, který byl úplně vybrakovaný od všeho movitého zařízení kromě pochroumaného křesla, starého divanu či kanape bez potahu, které stálo za dveřmi. Na ten kus nábytku se s výrazem unaveného člověka posadil tajemný návštěvník, a když si žid přitáhl křeslo proti němu, seděli si tváří v tvář. Nebyla úplná tma; dveře byly pootevřené a svíčka venku vrhala mdlý odraz na protější stěnu.

Nějaký čas spolu hovořili šeptem. Ačkoli z rozhovoru nebylo možno jasně pochytit nic než tu a tam pár nesouvislých slov, náhodný posluchač by asi byl snadno postřehl, že se Fagin podle všeho hájí proti nějakým výtkám druhého muže a ten že je v rozpoložení značně podrážděném. Tak rozmlouvali snad již čtvrt hodiny nebo i déle, když Monks – kterýmžto jménem žid v průběhu rozprávky tajemného muže několikrát oslovil – řekl hlasem maličko silnějším:

„Znovu vám opakuju, bylo to špatně vymyšlené. Proč jste si ho nenechal tady mezi ostatními a neudělal z něho rovnou takového potměšilého, usmrkaného kapsáře?“

„To jsou nápady!“ zvolal žid a pokrčil rameny.

„Snad nechcete povídat, že byste to nebyl svedl, kdybyste byl chtěl?“ ptal se tvrdě Monks. „Copak jste to s jinými hochy nesvedl stokrát? Kdybyste byl měl trpělivost a počkal nejvýš rok, nebyl byste svedl, aby ho odsoudili a spolehlivě vyhostili z Anglie, třeba na doživotí?“

„A komu by to bylo posloužilo, milánku?“ zeptal se žid poníženě.

„Mně,“ odpověděl Monks.

„Ale ne mně,“ namítl žid pokorně. „Mohl mi třeba pozděj bejt užitečný. Když jsou na nějakým obchodě zúčastněný dvě strany, tak dá přece zdравej rozum, že se musí brát zřetel na zájmy obou – nemám pravdu, přítelíčku?“

„Co dál?“ ptal se Monks.

„Viděl jsem, že to není lehký vycvičit ho k tomu řemeslu,“ odpověděl žid, „byl docela jinej než druhý hoši ve stejnejch poměrech.“

„Hrom do něj, to byl,“ zahučel druhý muž. „Jinak by z něho už dávno býval zloděj.“

„Neměl jsem nad ním žádnou moc, abych ho svedl,“ pokračoval žid a dychtivě pozoroval obličej svého společníka. „Neměl ještě žádný vroubek. Neměl jsem ho čím zastrašit – a to musíme pro začátek mít vždycky, nebo jinak se namáháme nadarmo. Co jsem mohl dělat? Posílat ho s Lišákem a Čódlm na ulici? Toho jsme měli dost hned napoprvně, milánku – třásl jsem se vo nás vo všechny.“

„To moje dílo nebylo,“ poznamenal Monks.

„Ne, ne, milánku, nebylo,“ navázal zase žid. „A dnes už na to ani nehubuju, protože nestát se to vůbec, třeba byste o toho hochu nadosmrtni nezavádil vokem a nebyl byste objevil, že to je zrovna ten, co ho hledáte. Na, a potom vám ho s pomocí té holky přivedu zpátky, a najednou ho vona sama začne chránit!“

„Zakručte jí krk!“ vyhrkl Monks s nevolí.

„Na, milánku, to si zrovinka v tuhle chvíli dovolit nemůžem,“ s úsměvem namítl žid, „a mimoto, takovýhle věci, to my nevedem, jinak bych to třeba ještě jednoho krásného dne docela rád viděl. Moc dobře vím, Monksi, jaký tyhle holky jsou. Jakmile jednou hoch krapet otrne, hned jí na něm bude záležet tak málo, jako by to byl špalek dřeva. Chcete, aby z něj byl zloděj. Jestli žije, tak odteďka z něj zloděje udělat můžu, ale jestli – jestli –“ dodal žid a naklonil se blíž k návštěvníkovi – „není to sice pravděpodobný, pamatujte – ale kdyby mělo dojít k tomu nejhoršímu a hoch byl mrtvej –“

„Není to moje vina, jestli je!“ přerušil ho druhý muž se zděšenou tváří a roztřesenýma rukama sevřel židovi paži. „To si pamatujte, Fagine! Já v tom prsty neměl. Hned od začátku jsem vám říkal, všechno, jenom ne jeho smrt. Já krev prolévat nebudu – ta se vždycky prozradí a mimoto člověka pronásleduje. Jestli ho zastřelili, nezavinil jsem to já – slyšíte mě? Podpalte tohle pekelné doupě! Co je to?“

„Cože!“ zvolal žid a chytil vyděšence, který se vymrštil, oběma rukama pevně kolem těla. „Kde?“

„Tamhle!“ opáčil muž s očima vypoulenýma na protější stěnu. „Ten stín! Viděl jsem stín nějaké ženy – v pláštěnce a klobouku – mihl se po tom táflování tam jako dech!“

Žid muže pustil a oba se divoce vyřítili z pokoje. Svíčka, průvanem skoro strávená, stála na místě, kam ji žid postavil. V jejím světle viděli pouze prázdné schodiště a své vlastní bílé tváře. Napjatě poslouchali – ale v celém domě vládlo hluboké ticho.

„Něco se vám zdálo,“ řekl žid, když zvedl svíčku ze schodu a obrátil se k druhovi.

„Můžu na to přísahat, že jsem ho viděl!“ bránil se Monks a celý se chvěl. „Nahýbal se dopředu, když jsem ho zahlédl, a jak jsem promluvil, zmizel jako blesk.“

Žid si pohrdavě přeměřil bledou tvář svého druha, řekl mu, že může jít za ním, je-li mu libo, a zamířil po schodech nahoru. Podívali se do všech místností; byly studené, holé a prázdné. Potom sešli do chodby a odtamtud do sklepů dole. Na nízkých zdech lpěla zelená plíseň, ve světle svíčky se leskly stopy hlemýžďů a slimáků, ale všude bylo ticho jako po vymření.

„Co řeknete teďka?“ zeptal se žid, když vystoupili zase zpátky do chodby. „Mimo nás dva není v domě živá duše kromě Tobyho a hochů – a ty jsou dobře zajištěny. Podívejte!“

Na důkaz toho vytáhl žid z kapsy dva klíče a vysvětlil, že když prvně sešel do kuchyně, všechny je dole zamkl, aby je nikdo nemohl při jejich poradě vyrušit.

Toto hromadění důkazu na důkaz pana Monkse vážně rozkolísávalo. Jak v prohlídce pokračovali a pořád na nic nepřicházeli, ubývalo jeho dušování ponenáhlu čím dál tím víc na důrazu, až se konečně nyní několikrát velmi posupně zasmál a přiznal, že to nemohlo být nic jiného než jeho vzrušená fantazie. Odmítl však pro tu noc hovor i jen slovem obnovit, když si náhle připomněl, že je již po jedné hodině. A tak se ten roztomilý párek rozešel.

Kapitola dvacátá sedmá

*Napravuje nezdvořilost jedné předešlé kapitoly,
která nejmýš neobřadně opustila jistou dámu*

Jelikož by se na pouhého spisovatele nikterak nehodilo, aby osobnost tak mocnou, jako je serbus, nechal se zády otočenými ke krbu a s šosy kabátu podebranými pod paždím čekat tak dlouho, dokud se jeho libosti neuráčí mu ulevit, a jelikož by dále jeho stavu i rytířskosti slušelo ještě méně, aby se téže nedbalosti dopustil i vůči dámě, na níž onen serbus spočinul okem něžným a milostným a do jejíhož ouška šeptal sladká slůvka, která plynouce z takových úst, právem mohla rozechvívát ňadra panen i paní kteréhokolivěk společenského stupně, pílí dějepravec, jehož pero tato slova krouží – v důvěře, že zná své místo a že chová v náležité vážnosti ty na zemi, kdož jsou pověřeni vysokým a významným úřadem – aby jim vzdal onu úctu, na jakou má jejich postavení plný nárok, a aby s nimi jednal se vší patřičnou obřadností, kterou jejich významná hodnota a (tudíž i) velké ctnosti od jeho pera bezpodmínečně vyžadují. K tomu cíli dokonce hodlal na tomto místě zařadit rozklad, dotýkající se božských práv serbusů a rozvádějící tezi, že co serbus činí, správně činí, rozklad, který by jistojistě býval řádně smýšlejícího čtenáře pobavil i poučil, ale který je pisatel pro nedostatek místa i času želbohu nucen odsunout na nějakou vhodnější a případnější chvíli. Ale jakmile se taková příležitost naskytne, je připraven ukázat, že právoplatně ustanovený serbus, to znamená plnomocný sluha kolaturní obce, přidělený ke kolaturnímu špitálu a ve své úřední hodnosti asistující v kolaturním kostele, je z titulu a moci svého úřadu nadán veškerými znamenitostmi a nejlepšími vlastnostmi lidského plémě, a že ani na jednu z oněch skvělých předností si

pouzí sluhové obchodní, spolkoví nebo soudní, ba ani pořádkoví sluhové při kostelech filiálních (leda snad posledně jmenovaní, a ti v míře velice skrovné a nepatrné) ani sebeslabší uhajitelný nárok činit nemohou.

Pan Bumble si znovu přepočítal čajové lžičky, znovu potěžkal klíšťky na cukr, důkladněji prohlédl konvičku na mléko a nachlup přesně si zjistil stav nábytku, až po ta žíněmi vycpaná sedadla u židli – a každý ten úkon zopakoval dobře počítáno šestkrát, než si pomyslně, že teď se už paní Corneyová asi brzo vrátí. Myšlenka plodí myšlenku, a poněvadž žádný zvuk neprozrazoval, že by se paní Corneyová blížila, přišlo panu Bumblovi na mysl, že by to bylo zcela nevinné a počestné ukrácení chvíle, kdyby ještě dále ukojil svou zvědavost a zběžně nahlédl do útrob paniny komody.

Jen co se ještě chvilku zaposlouchal u klíčové dírky, aby se přesvědčil, zda se k pokoji nikdo neblíží, začal se pan Bumble, počínaje zdola, obeznamenávat s obsahem spodních tří dlouhých zásuvek; ty jsou plné rozmanitých oděvních kusů pěkného střihu i jakosti, prosypaných sušenou levandulí a pečlivě uložených mezi dvěma vrstvami starých novin, ho zjevně nadmíru uspokojovaly. Když pak s postupem času došel k pravému krajovému šuplátku nahoře (v němž trčel klíč), spatřil v něm malou skříňku uzavřenou na visací zámek, a jakmile jí zatřepal, vydala skříňka libý zvuk, jako by v ní cinkaly mince; tu se pan Bumble majestátním krokem vrátil ke krbu, tam zaujal dřívější postavení a s vážnou a rozhodnou tváří pravil: „Udělám to!“ Toto pozoruhodné prohlášení doprovodil hned vzápětí tím, že deset minut šibalsky pokyvoval hlavou, jako by sám sebe peskoval, jaká je povedená kopa, a potom si se zjevným velkým potěšením a zájmem prohlížel, jaký dojem dělají jeho lýtka z profilu.

Ještě stále se laškovně zabýval touto prohlídkou, když tu náhle do pokojíka vtrhla paní Corneyová, celá udýchaná sebou hodila na židli u krbu, jednou rukou si zakryla oči, druhou se chytila za srdce a lapala po dechu.

„Ale paní Corneyová,“ zhrozil se pan Bumble a shýbl se nad správcovou, „co to znamená, madam? – Stalo se něco, madam? – Prosím, odpovězte mi, jsem jako na –“ Pan Bumble si ve svém úleku nemohl ihned vzpomenout na slovo „skřípec“, a řekl proto „jako na střípku“.

„Ó pane Bumble!“ zahořekovala dáma. „Tak hrozně jsem se rozčilila!“

„Rozčilila, madam?“ vykřikl pan Bumble. „Kdo se vás opovážil –? Už vím!“ dodal pan Bumble a s vrozenou majestátností se zarazil. „To ta neřádná vobecní žebrota!“

„Hrůza na to pomyslet!“ vyjekla dáma a otřásla se.

„Tak na to nemyslete, madam,“ opáčil pan Bumble.

„Když já si nemůžu pomoci,“ fňukala dáma.

„Tak si něco vemte, madam,“ radil pan Bumble konejšivě. „Co kapičku toho vína?“

„Ani za živý svět!“ odmítla paní Corneyová. „To bych nemohla – ó! Horní fášek – v pravém rohu – ó!“ Jen ta slova vyhekla, ukázala dobrá žena nepřítomně na misník a v záchvatu niterné křeče sebou zakroutila. Pan Bumble přiskočil ke skříni, popadl z poličky takto nesouvisle označené pintovou lahvičku ze zeleného skla, naplnil jejím obsahem čajový šálek a přidržel ho dámě ke rtům.

„Už je mi líp,“ pronesla paní Corneyová a spustila se zády na lenoch, když polovičku vypila.

Pan Bumble zdvihl zbožně oči ke stropu na znamení díky a potom je opět sklonil k okraji šálku a zvedl si ho k nosu.

„Pfehrmnc,“ pískla dáma slabým hláskem a při řeči se na serbusa něžně usmívala. „Zkuste, lízněte si! Je v tom ještě krapet – krapet něčeho jinšího.“

S nedůvěrou v tváři pan Bumble medicínu ochutnal, zamlaskal rty, potom ochutnal ještě jednou – a postavil šálek na stůl prázdný.

„Moc jednoho vzpruží,“ poznamenala paní Corneyová.

„To jistě, moc, madam, jen co je pravda,“ souhlasil serbus. S těmi slovy si přitáhl židli k správcové a útlocitně se zeptal, co se stalo, že ji to tak znepokojilo.

„Nic,“ odpověděla paní Corneyová. „Jsem už takový hloupý, slabý stvoření, hned se rozčílím.“

„Slabý jistě ne, madam,“ namítl pan Bumble a přitáhl si židli ještě trochu blíž. „Nebo jste vopravdu slabý stvoření, paní Corneyová?“

„Všichni jsme slabí tvorové,“ prohlásila paní Corneyová jako všeobecně platný axióm.

„To teda jsme,“ potvrdil serbus.

Další minutu nebo dvě nepadlo slovo ani z té strany, ani z oné. Než tato doba uplynula, objasnil pan Bumble situaci tím, že sesunul levou ruku z lenochu matróniny židle, kde zpočátku spočívala, k matrónině zástěrkové vázačce, a kolem té se ruka pomaličku ovinula.

„Všichni jsme slabí tvorové,“ začal pan Bumble.

Paní Corneyová si vzdychla.

„Nevzdychejte, paní Corneyová,“ řekl pan Bumble.

„Když já si nemůžu pomoci!“ odpověděla paní Corneyová. A znovu si vzdychla.

„Tohle je moc útulnej pokojíček, madam,“ pravil pan Bumble a rozhlédl se. „Ještě jeden k němu, madam, a bylo by to bydleníčko jako klíčka.“

„Pro jednu osobu by to bylo skoro moc,“ zašeptala na to dáma.

„Ale pro dvě ne, madam,“ jemně zaskandoval pan Bumble námitkou. „Hm, paní Corneyová?“

Paní Corneyová sklopila hlavu, když serbus takto promluvil; potom sklopil hlavu serbus, aby viděl paní Corneyové do tváře. Paní Corneyová, jak se sluší a patří, hlavu odvrátila a vyvinula si ruku, aby si mohla vytáhnout kapesník; bezděčně ji však vložila opět do ruky páně Bumblovy.

„Vejbor vám dává naturální uhlí, vidíte, paní Corneyová?“ zeptal se serbus a něžně jí stiskl ruku.

„A svíčky,“ doplnila paní Corneyová v odpověď a stisk mu lehce oplatila.

„Uhlí, svíčky a byt zadarmo,“ shrnul pan Bumble. „Ach paní Corneyová, vy jste pravej anděl!“

Odolat takovému výbuchu citů bylo nad síly dámy. Klesla panu Bumblovi do náruče a jmenovaný pán jí ve svém vzrušení vtiskl vášnivý polibek na cudný nos.

„Hotovej kulaturní ráj!“ zajásal pan Bumble uneseně. „Jestlipak víte, moje svůdná čarodějko, že panu Sloutovi je dneska hůř?“

„Ano,“ přisvědčila paní Corneyová ostýchavě.

„Prej nedožije tejdne, říká dochtor,“ pokračoval pan Bumble. „To je kustod tohohle oustavu – jeho smrtí se uprázdní místo – a to místo se musí vobsadit. Jejda, paní Corneyová, to se vodvíraj vyhlídky! Taková skvostná příležitost spojit srdce i domácnost!“

Paní Corneyová zaštkala.

„A to sladký slovíčko?“ ptal se pan Bumble s tváří skloněnou nad upejpavou krasotinku. „To pravý sladký, slad'ounký, slad'oulinký slovíčko, moje zlatá paninko!“

„A-a-ano!“ vydechla zajíkově správcová.

„A ještě jedno,“ vedl dál svou serbus. „Seberte ty svý drahý pocuchaný nervičky ještě jenom pro tohle jedno. Kdy to teda dáme dohromady?“

Paní Corneyová se dvakrát pokusila promluvit a dvakrát jí hlas selhal. Konečně sebrala odvalu, objala pana Bumbla oběma rukama kolem krku a řekla, že jak on bude chtít, třeba hned, a že je „nevodolatelnej macíček“.

Když tedy věc takto přátelsky a uspokojivě dojednali, slavnostně dohodu stvrdili ještě jedním plným šálkem mátového lektvaru, jehož užití bylo o to nezbytnější, že si ho vyžadovala i rozcitlivělá a rozechvělá mysl dámy. Mezitímco nápoj pořádali, správcová panu Bumblovi oznámila, že stařena zemřela.

„Výborně,“ pravil tento pán a usrkl si ze své máty. „Cestou domů se teda hned stavím u Sowerberryho a řeknu mu, aby si sem zejtra ráno poslal. To vás tohle tak vylekalo, zlatíčko?“

„Ne, nevylekalo mě nic extra, můj drahý,“ řekla dáma vyhýbavě.

„Muselo to přeci něco bejt, zlatíčko,“ nedal pan Bumble jinak.
„Nepovíte to svému milovanému Bumbličkovi?“

„Teď ne,“ odmítla dáma, „až někdy jindy. Až budeme svoji, můj drahý.“

„Až budeme svoji?“ zvolal pan Bumble. „Snad to nebyla nějaká mužská vopovážlivost vod některýho toho špitálního, co vás –“

„Ne, ne, zlatíčko, vůbec ne!“ zakřikla ho chvatně dáma.

„Kdybych si měl myslet, že jo,“ pokračoval pan Bumble, „kdybych si měl myslet, že si některej z nich troufnul zvednout ty svoje sprostý voči k týhle přespanilý tvářičce –“

„To by se přece žádný neodvážil, zlatíčko,“ spěšně vyvracela dáma.

„Taky bych jim to neradil!“ vzkypěl pan Bumble a zaťal pěst. „Jen ať mi přijde na voči nějakej mužskej, ať kulaturník nebo přespolní, co by si to troufnul – a já mu to vysvětlím, že to už podruhý neudělá!“

Nepřikrášlena nějakým prudkým šermováním, mohla se tato promluva zdát poklonou pro půvaby dámy ne zrovna valnou; ale poněvadž pan Bumble svou hrozbu četnými bojovnými gesty doprovázel, mocně ji tento důkaz jeho náklonnosti dojal a plna obdivu prohlásila, že je opravdu moureček.

Potom si moureček vyhrnul límec u kabátu, nasadil si dvourohák, a když se dlouze a vroucně objal se svou nastávající polovičkou, znovu statečně vykročil do studeného nočního větru; pouze se ještě na pár minut zastavil na mužském oddělení špitálu a trochu jeho chovance pokujonýroval za tím cílem, aby se přesvědčil, že by úřad špitálního kustoda dovedl zastávat s nezbytnou britkostí. Když se o svých schopnostech ujistil, opustil pan Bumble budovu s lehkým srdcem a s jasnou vidinou svého budoucího povýšení a ta mu stačila zaměstnat myšlenky po celou cestu, než došel k pohřebníkovu krámu.

Ale poněvadž pan Sowerberry odešel s manželkou někam na čaj a na večeři a jelikož Noe Claypole nebyl v žádnou dobu ochoten na

sebe vzít větší díl tělesné námahy, než jakého je nezbytně zapotřebí k pohodlnému provádění podvojného úkonu jedení a pití, nebyl krám dosud zavřený, ačkoli obvyklá zavírací hodina již minula. Pan Bumble zaklepal několikrát holí na pult; ale protože nevzbudil ničí pozornost a ze zaskleného okénka malého pokojíka vzadu za krámem spatřil vycházet světlo, osmělil se nahlédnout dovnitř, aby viděl, co se tam děje – a když uviděl, co se tam děje, byl nemálo překvapený.

Na stole bylo prostřeno k večeři; na ubruse bylo vidět chléb a máslo, talíře a sklenice, džbán černého ležáku a láhev vína. V čele stolu se v křesle nenuceně rozvaloval pan Noe Claypole s nohama přehozenýma přes postranní opěradlo a v jedné ruce držel otevřený zavírák a ve druhé hypal chleba namazaného máslem. Těsně vedle něho stála Karolína, lovila z bečičky ústřice, louskala je a pan Claypole se je ráčil s pozoruhodnou hltavostí polykat. Nadobytější silná červeň v nosní krajině mladého pána a jakési strnulé přimhouření jeho pravého oka prozrazovaly, že je maličko podroušený; tyto příznaky potvrzoval nesmírný požitek, s nímž ústřice požíval a který se nedal dostatečně vysvětlit ničím jiným než silným oceňováním jejich chladivého účinku v případech niterné horečky.

„Tahle je šťavnatá, Noe, jak pejchavička!“ řekla Karolína. „Zkus ji, broučku, zkus. Už jen tuhle.“

„To je pošušňáníčko, taková oustřice!“ pochvaloval si pan Claypole, když ji spolkl. „Jenom hrozná škoda, že se z nich jednomu dělá nanic, když jich sní moc, né, Karolíno?“

„Hotový muka!“ potvrdila Karolína.

„Tak, tak,“ přisvědčil pan Claypole. „A co ty? Ty oustřice nerada?“

„Zrovna moc ne, broučku,“ odpověděla Karolína. „Radši tě je vidím jíst, Noe, než se nima krmit sama.“

„Bóže!“ vyhekl Noe přemítavě. „To je divný!“

„Na, ještě jednu,“ pobízela ho Karolína. „Tumáš tuhle s těma krásnejma fouskama, jen se sbíhaj sliny!“

„Už nemůžu, už jsem plnej,“ odmítl Noe. „Hrozná škoda. Pojd' blíž, Karolíno, ať ti dám pusu.“

„Cože!“ zvolal pan Bumble, který v tom okamžiku vpadl do pokoje. „Řekni to ještě jednou, panáčku!“

Karolína vyvřískla a schovala obličej do zástěry. Pan Claypole změnil pozici pouze natolik, že svezl nohy, až mu spadly na zem, a v opilém zděšení brejčil na serbusa.

„Řekni to ještě jednou, ty klacku jeden sprostá, drzá!“ pokračoval pan Bumble. „Jak se vopovažuješ něco takovýho povídat, panáčku? A jak se ho ty vopovažuješ eště poštvát, uličnice jedna nestoudná? Pusu!“ vykřikl pan Bumble v mocném rozhorlení. „Fuj!“

„Já to nemyslel dovopravdy!“ hájil se brečlavě Noe. „To vona mě věčně líbe, ať chci nebo nechci!“

„Ale Noe!“ okřikla ho vyčítavě Karolína.

„Jo, líbeš, však ty víš dobře, že jo!“ opáčil Noe. „To vona věčně, pane Bumble, pořád, prosím! Pořád mě, prosím, bere za bradu, pane, a všelijak se ke mně šmajchluje!“

„Ticho!“ křikl přísně pan Bumble. „Syp dolů do kuchyně, slečinko! A ty, Noe, zavři krám – a jestli ještě cekneš slovíčko, dřív než se ti pán vrátí domů, tak si následky přičti sám! A až se ti vrátí, tak mu vyřídíš, že pan Bumble vzkazuje, aby zejtra ráno po snídani poslal jednu babskou truhlu. Slyšíš, panáčku? Prej pusu!“ zhrozil se pan Bumble, až mu ruce vyletěly do výše. „Hříšnost a bezbožnost nižších tříd v tomhle kulaturním obvodě je strašlivá! Jestli parlament s ohavností jejich spuštění nezatočí, tak je naše vlast ztracená a po dobrým jménu venkovskýho lidu je na věky věků veta!“ Po této oraci se serbus s nadutým a podmračeným výrazem vynesl z pohřebníkovu domu.

A když jsme tedy vyprovodili serbusa na jeho cestě domů až sem a když jsme rovněž zařídili všechno potřebné pro stařenin pohřeb, poohlédněme a poptejme se nyní zase po malém Oliveru Twistovi, abychom zjistili, leží-li snad dosud v příkopě, kde ho nechal Toby Crackit.

Kapitola dvacátá osmá

Zabývá se pátráním po Oliverovi a pokračuje v líčení jeho příhod

„Aby vám vlci chřtán rozsápali!“ cedil Sikes mezi zuby, až mu skřípaly. „Škoda že nejsem někde mezi váma, to byste teprv skučeli a chroptěli!“

Když s nejzavilejší zuřivostí, jaké byla jeho zvilá povaha vůbec schopna, toto zlořečení dohučel, položil si Sikes raněného hochu zády přes ohnuté koleno a na okamžik otočil hlavu, aby se rozhlédl po svých pronásledovatelích vzadu.

V mlze a tmě, jaká byla, se dalo pramálo rozeznat; ale vzduchem se chvějivě nesl hlasitý pokřik lidí a ze všech stran se rozléhal štěkot vůkolních psů, vyburcovaných klinkáním poplašného zvonu.

„Stůj, ty pse zbabělá!“ zařval lupič, volaje za Tobym Crackitem, který natahoval dlouhé nohy, co mu stačily, a byl už kus napřed. „Stůj!“

Tento opětovaný rozkaz Tobyho na místě zarazil. Nebyl si totiž docela jistý, že je mimo dostřel bambitky, a Sikes rozhodně nebyl v náladě, aby si s ním člověk zahrával.

„Pomoz mně s tím klukem,“ křičel Sikes a vztekle mával na svého kumpána. „Pojd' zpátky!“

Toby si dal záležet, aby bylo vidět, že se vrací; ale jak se pomalu blížil, tichým hlasem, pro nedostatek dechu zajímavým, se odvážil projevit značnou nechuť.

„Rychlej!“ křikl Sikes, položil hochu do suchého příkopu u svých nohou a ruče vytáhl z kapsy bambitku. „Žádný fígle na mě!“

V tom okamžiku povyk zesílil. Sikes se znovu ohlédl a již mohl rozeznat, že muži, kteří se za nimi pustili, právě přelézají branku u pole, na kterém on stojí, a že několik kroků před nimi jsou dva psi.

„Je se vším ámen, Bille,“ zvolal Toby. „Nech kluka klukem a práskni do bot!“ A s touto radou na rozloučenou dal pan Crackit přednost riziku, že ho přítel zastřelí, před jistotou, že ho dopadnou jeho nepřátelé, to jest hbitě ukázal paty a vzal nohy na ramena, div se za ním neprášilo. Sikes zaťal zuby; ještě jednou se rozhlédl; přehodil přes Oliverovo bezvládné tělo pláštěnku, do které ho předtím chvatně zabalili, rozběhl se podél přední strany živého plotu, jako by chtěl odvést pozornost pronásledovatelů od místa, kde hoch leží; na vteřinku zaváhal před jiným živým plotem, který se s prvním stýkal v pravém úhlu, vymrštil bambitku vysoko do vzduchu, jedním skokem se přehoupl přes plot a byl ten tam.

„Hej, hej, vy tam!“ zvolal třaslavý hlas vzadu. „Pluto! Neptune! Pojdte sem, pojdte sem!“

Psi, stejně jako jejich páni, zjevně neměli nijak zvláštní chuť k honbě, kterou právě podnikali, a proto ochotně rozkazu poslechli. Tři muži, kteří zatím pokročili kus do pole, zůstali stát, aby se vespolek poradili.

„Moje rada, nebo abych to řekl jasněj, můj rozkaz,“ pravil nejtlustší muž z družiny, „je ten, abychom se hnedka vrátili domů.“

„Mně vyhovuje všechno, co vyhovuje panu Gilesovi,“ souhlasil o něco menší muž, který v žádném případě nebyl postavy štíhlé a byl velice bledý v tváři a velice zdvořilý – jak vylekaní lidé často bývají.

„Nerad bych vypadal jako nevychovaný člověk, pánové,“ řekl třetí muž, ten, který prve zavolal psy zpátky, „pan Giles to musí vědět nejlíp.“

„Jistěže,“ přisvědčil menší muž, „a ať pan Giles rozhodne, jak chce, nebylo by na místě, abychom mu odporovali. Ne, ne, já své postavení znám! Chválabohu, já své postavení znám!“ Abychom řekli pravdu, menší muž na to skutečně vypadal, že své postavení zná a moc dobře ví, že rozhodně není zrovna záviděnhodné; jektaly mu totiž zuby, když mluvil.

„Máte strach, Brittles!“ pravil pan Giles.

„Nemám,“ ohradil se Brittles.

„Máte,“ dupl si Giles.

„Jste utrhač, pane Gilesi,“ opáčil Brittles.

„A vy lhář, Brittles!“ nedal se pan Giles.

K tomuto čtveru odseknutí zavdalo podnět páně Gilesovo rýpnutí; a k páně Gilesovu rýpnutí zavdalo podnět jeho rozhořčení nad tím, že pod rouškou poklony svalil Brittles odpovědnost za návrat domů na něj. Třetí muž učinil této přestřelce konec vsutku filozoficky.

„Já vám povím, pánové, jak to je,“ přihlásil se k slovu, „my máme strach všichni.“

„Mluvte laskavě za sebe,“ ohradil se pan Giles, který byl z celé trojice nejbledší.

„Taky že mluvím,“ opáčil muž. „Je to docela přirozené a patřičné mít za takovýchhle okolností strach. Já strach mám.“

„Já taky,“ přidal se Brittles, „jenže to není třeba na jednoho vybařnout tak na plné kolo.“

Tato upřímná doznání obměkčila pana Gilese a vzápětí přiznal i on, že má strach, načež všichni udělali čelem vzad a v naprosto dokonalé jednomyslnosti utíkali zase zpátky, dokud si pan Giles (který měl ze všech nejkratší dech a mimoto byl obtížen vidlemi) velice zdvořile nevyntul zastávku, aby se mohl za svá ukvapená slova omluvit.

„Ale stejně je to úžasné,“ dodal pan Giles, když se ospravedlnil, „co člověk dokáže, když se mu zpění krev. Od minuty bych se byl dopustil vraždy – aspoň já, to vím – kdybychom byli některého toho lotra chytli.“

Poněvadž druzí dva hluboce pocitovali podobnou obavu a poněvadž jejich zpěněná krev, jako jeho, zatím opět úplně opadla, rozpředly se dohady o příčině takové náhlé změny v jejich letoře.

„Já vím, v čem to vězí,“ prohlásil pan Giles. „To byla ta branka.“

„Ani bych se nedivil, kdyby to bylo ono,“ chytil se té myšlenky Brittles.

„Na to můžete vzít jed,“ pokračoval Giles, „to ta branka zarazila celý ten nával rozčilení. Pocítil jsem, jak mě najednou z ničeho nic horlivost přechází, zrovna když jsem přelízal.“

Pozoruhodnou shodou okolností přepadl i druhé dva týž nepřímý pocit přesně v témž okamžiku. Proto bylo úplně nabíledni, že příčinou byla ta branka – tím spíš, že nebylo nejmenší pochyby, pokud se týče času, kdy k té změně došlo, poněvadž všichni tři se upamatovali, že před sebou spatřili lupiče právě v okamžiku, kdy se udála.

Tuto rozmluvu mezi sebou vedli oba muži, kteří zloděje v domě vyplašili, a vandrovní klempíř, který noclehoval v kůlně a kterého i s oběma jeho vořečky vyburcovali, aby jim pomohl při honičce. Pan Giles zastával u staré dámy, paní toho panského domu, dvojí úřad, správce a zároveň stolníka, kdežto Brittles byl sluha pro všechno, a poněvadž vstoupil do jejich služeb ještě jako pouhé dítě, dosud se s ním jednalo jako s nadějným jinochem, ačkoli mu již bylo něco přes třicet.

Takovým a podobným hovorem si sice tito tři mužové navzájem dodávali odvahy, ale přese všechno se drželi co nejbliž pohromadě, a kdykoli nový prudký závan větru zaharašil větvemi, bázlivě se rozhlíželi, když nyní chvátali zpátky ke stromu, za nímž nechali lucernu, aby snad její světlo zlodějům neukázalo, kterým směrem mají střílet. Jakmile popadli svítilnu, rozběhli se k domovu, co jim síly stačily, věru slušným klusem. A ještě dlouho po tom, co se jejich tmavé postavy už nedaly rozeznat, bylo možno vidět jejich světlo v dálce blikat a tančit jako nějaká bludička vystupující z vlhkého a temného ovzduší, jímž je ruka hbitě nesla.

Jak se pomalu schylovalo ke dni, byl vzduch stále studenější a mlha se válela při zemi jako hustý oblak dýmu. Tráva byla mokrá, pěšiny a dolíky byly samé bláto a voda; s dutým kvílením lenivě

povíval vlhký dech nezdravého větru. A Oliver dosud ležel bez hnutí a bez vědomí na místě, kde ho Sikes nechal.

Pak se valem začalo blížít jitro. Když se na obloze mdle zatřepetal jeho první kalný přísvit – spíš smrt noci než zrod dne – nabyl chlad ještě na ostrosti a pronikavosti. Předměty, které ve tmě vypadaly rozmazaně a strašidelně, vyvstávaly stále určitěji a určitěji, až se ponenáhlu ustálily do svých známých tvarů. Spustil se hustý a prudký déšť a hlučně pleskal do bezlistých křovin. Ale Oliver ho necítil, jak do něho pere, neboť dosud ležel, natažený na svém hliněném loži, bezmocný a bezvědomý.

Konečně prolomil ticho, které nad vším leželo, slabý bolestný výkřik a jím se také hoch probudil. Levá ruka, narychlo ovázaná šátkem, mu těžce a bezvládně visela po boku a obvaz byl prosáklý krví. Hoch byl tak slabý, že se stěží mohl vůbec zvednout a posadit; když to dokázal, rozhlížel se malátně kolem sebe po nějaké pomoci a bolestí sténal. Ač se zimou a vyčerpáním chvěl ve všech údech, pokusil se vztyčit a postavit; ale otrásl se od hlavy až k patě a bezvládně se zhroutil na zem.

Po krátkém návratu stejné strnulosti, v jaké ležel předtím tak dlouho, však Olivera pobídla stále svíravější úzkost u srdce – která jako by ho varovala, že zůstane-li tam ležet, určitě umře – že se přec jen vyškrábal na nohy a pokusil se jít. Hlava se mu motala a vrávorala ze strany na stranu jako opilec. Ale přese všechno se udržel a s hlavou malátně svěšenou na prsa klopytal kupředu, ač nevěděl vůbec kam.

A tu se mu hlavou začaly honit roje děsivých a zmatených myšlenek. Bylo mu, jako kdyby ještě stále šlapal mezi Sikesem a Crackitem, kteří se hněvivě prou – neboť mu v uších věrně zněla přímo slova, která říkali – a soustředil-li jakž takž pozornost na sebe, třebaš při nějakém vypjatém úsilí, aby se uchránil pádu, přistihl se, že hovoří k lupičům. Potom byl se Sikesem sám a trmácel se s ním po polích jako předešlého dne, a jak potkávali mátožné

postavy lidí, při každé pocítil na zápěstí stisk lupičovy ruky. Náhle sebou škubl, jak třesly střelné rány; vzduchem se rozlehly hlasité výkřiky a volání, před očima mu bleskla světla a všude najednou bylo plno hluku a shonu, když ho nějaká neviditelná ruka kvapně unášela pryč. A všemi těmi hbitými proměnami vidin prolínalo nejasné a tísnivé vědomí bolesti, která ho bez ustání stravovala a trýzněla.

Takto vrávoral dál a téměř mechanicky se protahoval mezi hřebeny branek nebo dírami v živých plotech, jak se mu stavěly do cesty, až se dopotácel na silnici. Tam déšť zesílil v takový liják, že ho úplně vzpamatoval.

Rozhlédl se kolem dokola a spatřil, že v nevelké vzdálenosti stojí dům, ke kterému se mu snad podaří dojít. Z útrpnosti k jeho stavu se nad ním třeba slitují – a i kdyby ne, jistě bude lepší, pomyslit si umřít blízko živých lidí než v těch pustých širých polích. Sebral všechny síly k poslednímu zoufalému pokusu a zaměřil vrávoravé kroky k domu.

Jak se tak k němu blížil, přepadl ho najednou pocit, že ten dům už někdy viděl. Nepamatoval si sice žádný z detailů, ale připadal mu známý celkový obrys a vzhled stavby.

Ta zahradní zeď! Ano, na trávníku za ní padl dnes v noci na kolena a prosil oba muže o smilování. Je to zrovna ten dům, který se pokusili vyloupit!

Když Oliver dům poznal, zmocnil se ho tak svíravý strach, že na okamžik úplně zapomněl na krutou bolest své rány a myslel pouze na útek. Útek? Stěží se držel vůbec na nohou, a i kdyby nakrásně měl vládu nad veškerými schopnostmi svého útlého a mladičkého těla neztenčenu, kam by mohl utéci? Strčil do dvířek zahradní branky; byla odemčená a lehce se otevřela dokořán. Převrávoral pažit, vyhrabal se po schůdkách a chabě zaťukal na dveře. A protože ho všechny síly opustily, svezl se k jednomu z obou postranních sloupů malého portika.

Stalo se, že asi v tu dobu právě pan Giles, Brittles a klempíř seděli v kuchyni a čajem a rozličnými dobrotami se zotavovali z přestálé námahy a hrůz noci. Ne snad, že by bývalo páně Gilesovým zvykem povolovat nižším služebníkům příslušnou důvěrnost, neboť k těm se obyčejně choval naopak spíš se vznešenou vlídností, která ačkoli libá na poslech, přesto jim zároveň neomylně připomínala jeho vyšší společenské postavení. Leč smrt, požár a loupež staví všechny lidi sobě na roveň – a tak pan Giles seděl u kuchyňského krbu s nohama nataženými k mřížce a levou rukou se opíral o stůl, kdežto pravou názorně dokresloval rozvláčné a podrobné líčení loupeže, jemuž jeho posluchačstvo (najmě však kuchařka a panská, které doplňovaly společnost) naslouchalo s bezdechým zájmem.

„Bylo asi kolem půl třetí,“ vykládal pan Giles, „ale nechtěl bych přísahat, že nebylo spíš krapet ke třetí, když jsem se probudil, a jak jsem se na posteli obrátil, asi tak nějak (tu se pan Giles otočil na židli a přetáhl si přes sebe cíp ubrusu, který měl znázorňovat pokrývku), najednou se mi zdá, že slyším nějaký šramot.“

Když vyprávění dospělo k tomuto bodu, kuchařka zbledla a požádala panskou, aby zavřela dveře; ta zase požádala Brittlesse, ten požádal klempíře a ten se stavěl, že neslyší.

„Že slyším nějaký šramot,“ opakoval pan Giles. „V první chvíli si povídám, nějaké mámení, a už jsem se šikoval zase zaspat, když vtom vám slyším ten šramot znova a zřetelně.“

„Jaký šramot?“ zeptala se kuchařka.

„Něco jako praskání,“ odpověděl pan Giles a rozhlédl se po společnosti.

„Spíš jako kdyby někdo strouhal železnou tyčkou po struhátku na muškátový oříšek,“ nadhodil Brittles.

„To až když jste to slyšel vy, prosím,“ opáčil pan Giles, „ale v tu chvíli to bylo nějaké praskání. Tak jsem odhrnul pokrývku,“ pokračoval Giles a přeložil cíp ubrusu zpátky, „posadil jsem se v posteli a poslouchám.“

Kuchařka a panská vyjekly unisono: „Šmarjá!“ a přitáhly si židle blíž k sobě.

„To jsem to už slyšel docela jasně,“ ujal se opět slova pan Giles. „Povídám si: ‚Někdo se dobývá do dveří nebo do okna, co budem dělat? Vzbudím toho chudáka Brittlese a zachráním ho, aby ho nezavraždili v posteli – jinak mu třeba,‘ povídám si, ‚podříznou krk od pravého ucha až k levému a vůbec o tom nebude vědět.‘“

Tu se oči všech obrátily na Brittlese, který upřel zrak na řečníka a civěl na něj, ústa dokořán otevřená a v obličeji vyjevený výraz bezmezné hrůzy.

„Tak jsem odhodil pokrývku,“ pokračoval pan Giles, odmrštil ubrus a velice soustředěně se zahleděl na kuchařku a na panskou, „potichu jsem vylezl z postele, natáhl jsem si –“

„Jsou tu dámy, pane Gilesi!“ připomněl mu šeptem klempíř.

„– *střevíce*, pane,“ dořekl pan Giles s tváří k němu otočenou a se silným důrazem na prvním slově, „popadl jsem nabitou pistolí, co vždycky bereme večer nahoru s košem jídelního stříbra, a po špičkách jsem došel do jeho pokoje. ‚Brittlesí,‘ povídám, když jsem ho probudil, ‚nelekejte se!‘“

„To jste řekl,“ potvrdil Brittles přiškrceným hlasem. „„Jsme myslím, Brittlesí, synové smrti,‘ povídám,“ pokračoval Giles, „„ale nelekejte se.““

„A lekl se?“ zeptala se kuchařka.

„Ani trošičku,“ odpověděl pan Giles. „Byl tak chladnokrevný – no, skoro tak chladnokrevný jako já.“

„Být na jeho místě já, určitě bych byla ten moment umřela,“ poznamenala panská.

„Vy jste ženská,“ opáčil Brittles již maličko kurážněji.

„Brittles má pravdu,“ potvrdil pan Giles a pochvalně pokývl hlavou, „od ženské by se nic jiného nedalo čekat. Ale my, protože jsme muži, jsme vzali zhaslou lucerničku, co stála u Brittlese na patce, a v černočerné tmě jsme tápali dolů ze schodů – asi nějak takhle.“

Pan Giles se zdvihl ze svého místa a udělal dva kroky se zavřenými očima, aby své líčení doprovodil příslušným činem, ale vtom sebou najednou prudce škubl, stejně jako ostatní společnost, a chvatně se zase vrátil na svou židli. Kuchařka a panská vyvřísky.

„To bylo zaklepání,“ konstatoval pan Giles s předstíraným absolutním klidem. „Jděte někdo otevřít.“

Nikdo se nehnul.

„Zdá se to trochu divné, neobvyklé, v takovou časnou hodinu slyšet zaklepání,“ pokračoval pan Giles a obhlížel bledé obličejy, které ho obklopovaly, sám s tváří bílou jako křída, „ale otevřít se jít musí. Slyšíte, někdo!“

Při posledních slovech pohlédl pan Giles na Brittlese, ale tento mladý muž, poněvadž od přirozenosti skromný, si o sobě pravděpodobně myslil, že je nikdo, a proto se asi domníval, že se dotaz nemůže vůbec týkat jeho; buď jak buď, neodpověděl ani slovem. Pan Giles vyslal prosebný pohled ke klempíři, ale ten najednou usnul. Ženy ovšem nepřicházely v úvahu.

„Kdyby snad Brittles raději otevřel v přítomnosti svědků,“ pravil pan Giles po krátkém mlčení, „milerád mu půjdu jednoho dělat.“

„Já taky,“ připojil se klempíř, který se stejně najednou probudil, jako předtím usnul.

Za těchto podmínek Brittles kapituloval, a když se společnost poněkud uklidnila objevem (učiněným po otevření okenice), že už je bílý den, vydala se po schodech nahoru, psi v čele. Obě ženy, které se bály zůstat v suterénu, uzavíraly průvod. Na radu pana Gilese se všichni velmi hlasitě bavili, aby každou špatně smýšlející osobu venku upozornili, že je jich velký počet, a jako mistrovský diplomatický tah, který se zrodil v mozku téhož vynalézavého pána, vydatně štípali v síni psy do ocasu, aby je vydráždili k zuřivému štěkotu.

Když učinili tato předběžná opatření, pověsil se pan Giles klempíři na ruku jako klíště (aby jim neutekl, jak se roztomile vyslovil)

a vydal patřičný povel k otevření dveří. Brittles rozkazu uposlechl – a celá hrůza a nebezpečí, jež spatřil hlouček služebnictva, bázlivě nakukujícího jeden druhému přes rameno, byl ubohý malý Oliver Twist, neschopný slova a vysílený, který jen zdvihl své těžké oči a němě se doprošoval slitování.

„Chlapec!“ zvolal pan Giles a chrabře odstrčil klempíře dozadu. „Co to má s tou – hm? – Aha – honem, Brittles! – podívejte se – nepoznáváte?“

Brittles, který musil ustoupit za dveře, měl-li je otevřít, ihned hlasitě vykřikl, jakmile Olivera spatřil. Vzápětí popadl pan Giles hochu za jednu nohu a ruku (naštěstí ne za tu zraněnou), vtáhl ho rovnou do síně a tam ho pustil jako pytel na podlahu.

„Tady ho máme!“ zavřeštěl nahoru na schody Giles, rozčilený na nejvyšší míru. „Chytili jsme jednoho z těch zlodějů, madam! Chytili jsme zloděje, slečno! Je raněný, slečno! To já ho střelil, slečno, a Brittles mi svítil.“

„Lucernou, slečno!“ křikl Brittles a přiložil si ze strany k ústům dlaň, aby se hlas donesl dál.

Obě služebné se rozběhly po schodech do patra zvěstovat novinu, že pan Giles dopadl lupiče, a klempíř se zatím pilně zabýval pokusem přivést Olivera k vědomí, aby snad nezemřel dříve, než ho budou moci pověsit. Doprostřed všeho toho hluku a zmatku najednou zazněl líbezný ženský hlas a v mžiku vřavu utišil.

„Gilesi!“ zašeptal hlas z plošinky nad schody.

„Tady jsem, slečno,“ přihlásil se pan Giles. „Nelekejte se, prosím, nic se mi dohromady nestalo. Ani se moc zoufale nebránil, slečno! Brzy viděl, že na mě nestačí!“

„Tiše!“ napomenula ho mladá dáma. „Takhle mi tetičku vylekáte víc než předtím ti zloději. Je ten ubožák hodně zraněný?“

„Hrozně těžce, slečno,“ odpověděl Giles s nepopsatelným uspokojením.

„Vypadá, slečno, jako by už měl duši na jazyku,“ zařval Brittles stejným způsobem jako předtím. „Nechtěla byste se na něj přijít sem podívat, slečno, pro případ, že by dodělal?“

„Tiše, prosím vás, buďte tak hodný!“ odvětila dáma. „Počkejte v klidu jen okamžiček, než promluví s tetou.“

Krokem stejně tichým a mírným jako její hlas dívka křepce odběhla. V krátkosti se vrátila s příkazem, že mají zraněného opatrně odnést nahoru do pokoje pana Gilese a Brittles že má osedlat poníka a okamžitě zajet do Chertsey a odtamtud co nejrychleji poslat strážníka a lékaře.

„Ale nechcete se na něj dřív podívat, slečno?“ zeptal se pan Giles s takovou pýchou, jako kdyby Oliver byl nějaký vzácný pták s nádherným peřím, kterého obratně sundal. „Ani jenom mrknout, slečno?“

„Teď ne, ani za nic na světě,“ odpověděla mladá dáma. „Ubožák! Prosím vás, Gilesi, jedněte s ním šetrně, mně k vůli!“

Starý služebník zvedl k dívce, když se obracela k odchodu, oči tak plné pýchy a obdivu, jako by to bylo jeho vlastní dítě. Potom se sehnul k Oliverovi a pomohl ho odnést nahoru s péčí a starostlivostí téměř ženskou.

Kapitola dvacátá devátá

*Obsahuje první uvedení mezi obyvatele domu,
do něhož se Oliver uchýlil*

V hezkém pokoji – hezkém, ač jeho zařízení dýchalo spíš starosvětským pohodlím než novodobou elegancí – seděly dvě dámy u stolu, bohatě prostřeného k snídani. Pan Giles, oblečený s úzkostlivou péčí od hlavy k patě v černém, jim přísluhoval. Zaujal stanoviště asi na půl cestě mezi příborníkem a jídelním stolem a s tělem vypjatým do plné výše, s hlavou pohozenou dozadu a docela malilinko přikloněnou ke straně, s levou nohou kousek vykročenou a s pravou rukou zasunutou za vestu, zatímco v levičce, která mu visela volně po boku, držel táč, vypadal jako člověk prostoupený velice příjemným vědomím vlastních předností a důležitosti.

Jedna z obou dam byla věku již značně pokročilého, ale vysoký lenoch dubového křesla, v němž seděla, nebyl o nic přímější než ona. Oblečena se svrchovanou uhlazeností a přesností v někdejším stylu, pozoruhodně obměněném některými nepatrnými ústupky současnému vkusu, které staromódnost její toalety spíše roztomile podtrhávaly, než aby jí ubíraly na působivosti, seděla majestátně s rukama složenýma na stole před sebou. Oči (jejichž jas stáří zkalilo jen pramálo) upírala pozorně na svou mladou společnici.

Mladší dáma byla v nejlíbeznějším rozpuku ženského jara – v onom věku, o němž se lze bez rouhání domnívat, že vstupují-li vůbec kdy andělé z dobrodějného úradku božího do smrtelné schránky, jistě přebývají v takové, jako byla ona.

Nepřekročila ještě sedmnáctý rok. Linie měla tak štíhlé a křehké, tak jemné a něžné, tak čisté a krásné, že se zdálo, jako by jejím živlem nebyla vůbec země, ani pozemští drsní tvorové vhodnými

druhy pro ni. Ba i ten bystrý duch, který jí zářil z hlubokých modrých očí a jehož pečeť nesla celá její ušlechtilá hlava, jako by se stěžoval s jejím věkem i tímto světem. A přesto proměnlivý výraz roztomilosti a srdečné nálady, tisíce světla, která jí pohrávala v tváři a nezanechávala v ní jediný stín, a především úsměv, ten přívětivý šťastný úsměv, byly stvořeny pro domov a pokoj a štěstí rodinného krbu.

Pilně se věnovala drobným úkonům stolování. Když náhodou zvedla oči právě v okamžiku, kdy ji starší dáma pozorovala, čtveřácky si poodhrnula vlasy, které měla prostě spletené nad čelem, a vložila do svého zářivého pohledu takový výraz oddanosti a bezelstné něhy, že vidět ji blažení nebešťané, byli by se usmívali.

„A Brittles už bude pryč dobře přes hodinu, že?“ zeptala se stará dáma po chvíli mlčení.

„Hodinu a dvanáct minut, madam,“ odpověděl pan Giles, když si ověřil čas pohledem na stříbrné hodinky, které vytáhl za černou stužku.

„Ten je vždycky pomalý,“ podotkla stará dáma.

„Brittles byl vždycky pomalý chlapec, madam,“ konstatoval přísluhující stolník. A mimochodem, přihlédneme-li k tomu, že Brittles byl pomalý chlapec již déle než třicet let, nezdálo se nijak zvlášť pravděpodobné, že z něho kdy bude chlapec rychlý.

„Je to s ním myslím čím dál tím horší místo lepší,“ řekla starší dáma.

„Je to od něho opravdu neomluvitelné, jestli se cestou zdržuje hrou s nějakými jinými chlapci,“ poznamenala mladá dáma s úsměvem.

Pan Giles zjevně uvažoval, je-li vhodné, aby si také sám dovolil uctivý úsměv, když vtom k zahradní brance přihrčela koleska a z ní vyskočil tlustý pán, rozběhl se rovnou ke dveřím, nějakým záhadným způsobem vnikl rychle do domu a vpadl do pokoje, div že pana Gilese i s jídelním stolem neporazil na hromadu.

„Něco takového jsem v životě neslyšel!“ zvolal tlustý pán. „Drahá paní Maylieová – můj ty bože – ještě ke všemu v nejhlubší noci – co živ jsem něco takového neslyšel, co živ ne!“

S těmito projevy účasti stiskl tlustý pán oběma dámám ruku a potom si ke stolu přitáhl židli a tázal se, jak se jim vede.

„Divím se, že nejste mrtvé – dočista mrtvé strachy,“ pravil tlustý pán. „Proč jste jenom nevzkázaly? Božíčku, můj čeledín by tady býval v minutce a já taky a můj pomocník by byl přiběhl s nadšením! Vůbec každý, to se rozumí, za takových okolností! Jeje, jeje! Tak neočekávaně! A ještě ke všemu v nejhlubší noci!“

Doktora zřejmě obzvlášť těžce znepokojovalo, že loupež byla neočekávaná a že se o ni pachatelé pokusili v noci, jako kdyby u pánů lupičské profese bylo ustáleným zvykem přistupovat k výkonu praxe v pravé poledne a dva tři dny předem ohlásit svou návštěvu poštou.

„A vy, slečno Rózo,“ pravil doktor a obrátil se k mladé dámě, „co živ –“

„Ach jistěže, samozřejmě,“ skočila mu do řeči Róza, „ale máme tady nahoře jednoho ubožáka, co by tetička ráda, abyste se na něj podíval.“

„No ovšem,“ přisvědčil doktor, „už vím, to se rozumí. Jak jsem slyšel, bylo to vaše dílo, Gilesi.“

Pan Giles, který právě horlivě srovnával čajové šálky do patřičné polohy, se silně začervenal a řekl, že měl tu čest.

„Že čest?“ opáčil doktor. „Hm, ani nevím – možná že skolit zloděje v kuchyňce je stejně čestné jako skolit protivníka na dvanáct kroků. Co když on vypálil do vzduchu a vy jste se bil jako v souboji, Gilesi?“

Pan Giles, který považoval takový zlehčující názor na věc za nespravedlivý pokus ubrat mu na slávě, uctivě odpověděl, že se sice pro člověka jeho postavení nehodí o tom soudit, ale že se opravdu domnívá, že pro toho druhého to není žádný žert.

„I kuš, svatá pravda!“ zvolal doktor. „Kde ho máte? Doved'te mě k němu. Až půjdu dolů, paní Maylieová, ještě se tady stavím. Tohle že je to okýnko, kterým vlezl dovnitř, he? No ne, to bych nikdy nevěřil!“

Za nepřetržitého hovoru zamířil s panem Gilesem po schodech nahoru. A mezitímco stoupá po schodech a celou cestu hovoří, můžeme čtenáři prozradit, že pan Losberne, místní ranhojič známý v okruhu deset mil kolem jako „doktor“, ztloustl spíš z dobré nálady než z dobrého živobytí a byl tak laskavý a srdečný a nadto i výstřední starý mládenec, že by druhého takového žádný badatel pod sluncem nenašel ani na prostoře pětkrát větší.

Doktorova nepřítomnost trvala mnohem déle, než si sám představoval i než očekávaly obě dámy. Z kolesky mu přinesli velkou plochou skříňku a potom velmi často klinkal ložnicový zvonek a služebnictvo si mohlo po schodech nohy uběhat, z kterýchžto všech známek se právem soudilo, že se nahoře děje něco důležitého. Konečně se přec vrátil a v odpověď na starostlivý dotaz po pacientově stavu se zatvářil velmi tajemně a zavřel za sebou pečlivě dveře.

„Tohle je vskutku mimořádný případ, paní Maylieová,“ prohlásil doktor, který zůstal stát u dveří a opřel se o ně zády, jako by chtěl, aby se nedaly otevřít.

„Snad není v nebezpečí?“ zeptala se stará dáma.

„Hm, to by za daných okolností ani nic tak mimořádného nebylo,“ odpověděl doktor, „ale myslím, že není. Už jste toho zloděje viděla?“

„Ne,“ opáčila stará dáma.

„Ani jste o něm nic bližšího neslyšela?“

„Ne.“

„Prosím o prominutí, madam,“ vložil se do hovoru pan Giles, „ale už jsem vám o něm chtěl všechno povědět, když vtom zrovna přišel doktor Losberne.“

Skutečnost byla taková, že se pan Giles nemohl zpočátku odhodlat k otevřenému přiznání, že postřelil pouhého chlapce. Na jeho

statečnost se sneslo tolik chvály, že ani za živý svět nemohl odolat, aby s vysvětlením neposečkal oněch několik slastných minut, po něž se skvěl na samém vrcholku krátké slávy neohroženého odvážlivce.

„Róza se chtěla jít na toho člověka podívat,“ řekla paní Maylieová, „ale já o tom nechtěla ani slyšet.“

„Hm!“ zabručel doktor. „Na jeho vzhledu není nic zrovna strašlivého. Měla byste nějakou námitku proti tomu, jít se na něj podívat v mé přítomnosti?“

„Kdyby to bylo nutné,“ odpověděla stará dáma, „tak jistě ne.“

„Pak tedy myslím, že to nutné je,“ pravil doktor. „V každém případě určitě vím, že kdybyste to odložila, hluboce byste potom litovala, že jste to neudělala hned teď. Je úplně klidný a vede se mu dobře. Dovolte – smím prosit, slečno Rózo? Nemusíte mít ani nejmenší strach, za to vám ručím svou ctí!“

Kapitola třicátá

Vypráví, co si o Oliverovi mysleli noví návštěvníci u jeho lože

S hojným řečným ujišťováním, že je zločincův zjev příjemně překvapí, si doktor provlekl ruku mladé dámy pod paždím, a když pak volné ramě nabídl paní Maylieové, nadmíru obřadně a důstojně je vedl po schodech nahoru.

„Tak,“ řekl doktor pošeptmu, když lehounce otáčel klikou u dveří jedné ložnice, „ted' tedy uslyšíme, co si o něm myslíte. Není sice zrovna nejčerstvěji oholený, ale přes to přese všechno nevypadá vůbec divoce. Moment, prosím! Nejdřív se ještě s dovolením podívám, jestli je schopný přijmout návštěvu.“

Postoupil před ně a nahlédl do pokoje. Potom jim pokynul, aby vešly, a když vstoupily, zavřel za nimi dveře a vzápětí jemně odhrnul záclonu u postele. A na ní místo urputného, zarostlého rabiáta, na jehož tvář byly připraveny, spatřily ležet pouhé dítě – zmořené bolestí a vysílením a pohřížené do hlubokého spánku. Zraněná paže, ovázaná a uložená v dlahách, mu ležela křížem přes prsa; hlava mu spočívala na druhé ruce, kterou napůl zakrývaly dlouhé vlasy, jak se rozestřely po polštáři.

Počestný medikus zadržoval rukou záclonu a mlčky přihlížel snad minutu, snad dvě. Mezitímco takto pacienta pozoroval, mladší dáma tichounce proklouzla kolem, posadila se na židli stojící vedle lůžka a shrnula Oliverovi vlasy z obličeje. Jak se přitom nad něj nachýlila, skanuly mu na čelo její slzy.

Hoch sebou pohnul a ze spánku se usmál, jako by tyto známky soucitu a útrpnosti byly vzbudily nějakou příjemnou snovou vidinu lásky a něhy, jíž v životě nepoznal. Podobně úryvek líbezné melodie nebo zurčení vody v lesní tišině, či vůně květiny, nebo vyslovení zná-

mého slova někdy náhle vyvolá matnou vzpomínku na výjev, který se v tomto životě nikdy neudál – vzpomínku, která se rozplyne jako dech; kterou jako by bylo probudilo nějaké krátké rozpomenutí na šťastnější bytí dávno minulé; kterou ani sebevětším vypětím vůle již nikdy nedokáže mysl znovu přivolat.

„Co to má znamenat?“ zvolala starší dáma. „Tohle ubohé dítě přece nikdy nemohlo být pomocníkem lupičů!“

„Nepravost,“ povzdechl si ranhojič a spustil opět záclonu, „se zabydluje v mnoha chrámech – a kdo může říci, že sličná schránka ji nebude hostit?“

„Ale v takovém mladičském věku!“ namítla Róza.

„Slečinko moje drahá,“ opáčil ranhojič a truchlivě přitom pokyvoval hlavou, „stejně jako smrt, ani zločin se neomezuje výhradně na staré a sešlé. Až tuze často si vybírá oběti právě mezi nejmladšími a nejhezčími.“

„Ale snad nevěříte – bože, snad doopravdy nevěříte, že tenhle křehký hoch byl dobrovolným společníkem nejhorších vyvrhelů lidské společnosti?“ zhrozila se Róza.

Ranhojič potřásl hlavou s výrazem, který prozrazoval jeho obavu, že to věru možné je, a když návštěvnice upozornil, že by mohli pacienta rušit, odvedl je do vedlejšího pokoje.

„Ale i kdyby býval opravdu ničemný,“ pokračovala Róza, „jen pomyslete, jak je mladý! Pomyslete, že třeba nikdy nepoznal mateřskou lásku ani útulnost domova – že třeba trpěl špatným zacházením a bitím nebo hladem a ty že ho vehnaly do jednoho houfu s lidmi, kteří ho pak donutili k hanebnostem. Teto, tetičko drahá, pro smilování boží, pomyslete na tohle, dřív než jim dovolíte, aby to nemocné dítě odveklí do vězení, protože to by v každém případě bylo hrobem všech nadějí, že by se kdy mohl napravit. Ach, jakože mě milujete a víte, že jsem při vaší dobrotě a lásce nikdy nepocítila svou sirobu, ale jinak že bych ji možná byla trpce pocítovala a byla stejně bez pomoci a bez ochrany jako tohle ubohé dítě, slitujte se nad ním, dřív než bude pozdě!“

„Ty moje děvenko zlatá,“ odpověděla starší dáma a přivinula si plačící dívku k ňadrům, „snad si nemyslíš, že bych mu zkřivila jen jediný vlásek na hlavě?“

„To ne!“ vyhrkla Róza zaníceně.

„No ovšem, to jistě ne,“ přisvědčila stará dáma. „Moje dny se pomalu schylují ke konci – a kéž se mi dostane milosrdenství, jako já ho osvědčuji druhým! Co mohu udělat, pane, abych ho zachránila?“

„Nechte mě přemýšlet, madam,“ odpověděl doktor, „nechte mě přemýšlet.“

Pan Losberne si strčil ruce do kapes a několikrát se prošel po pokoji sem a tam; co chvíli se přitom zastavoval, pohupoval se na špičkách a strašlivě se mračil. A kolikrát zvolal „Už to mám!“ a „Ne, nemám!“, tolikrát opět obnovil svou mračnou procházku, až se konečně zastavil nadobro a takto se vyslovil:

„Jestli mi dáte bezvýhradné a neomezené zplnomocnění, abych si Gilese a toho chlapečka Brittlese vzal na paškál, myslím, že bych už nějakou cestu našel. Víím, že Giles je věrný poctivec a starý rodný sluha – ale vy mu to můžete tisícerým způsobem vynahradit a mimoto ho ještě odměnit, že je takový znamenitý střelec. Nemáte nic proti tomu?“

„Ledaže by se našel nějaký jiný prostředek, jak to dítě uchránit,“ odpověděla paní Maylieová.

„Jiný není,“ prohlásil doktor. „Absolutně není, zaručuju se vám svým slovem.“

„Pak vám tedy tetička tu plnou moc uděluje,“ řekla Róza a slzy se jí mísily do úsměvu, „ale, prosím vás, nebuďte na ty ubožáky tvrdší, než je nezbytně zapotřebí.“

„Vy si myslíte, jak se zdá,“ opáčil doktor, „že každý kromě vás, slečno Rózo, má dnes sklon jednat tvrdě. Jen bych si přál, v zájmu všeho dorůstajícího mužského pokolení vůbec, aby vás ve stejné přístupné a rozněžnělé náladě zastihl první přijatelný mládenec, který se bude dovolávat vašeho porozumění. A stokrát škoda, že

nejsem mladý, abych mohl hned na místě využít tak příznivé příležitosti k tomu, jako je přítomná chvíle.“

„Jste stejně velký chlapec jako ten chudinka Brittles,“ odpověděla zruměnělá Róza.

„No,“ řekl doktor a srdečně se rozesmál, „to není nic zvlášť těžkého. Ale abychom se vrátili k našemu hochovi. K hlavnímu bodu naší dohody teprve přijdeme. Asi tak za hodinu se podle mého nejspíš probudí, a třebaže jsem tomu tupohlavému strážníkovi dole řekl, že se s hochem nesmí hnout ani na něj mluvit, protože by to ohrozilo jeho život, myslím, že my si s ním bez nebezpečí pohovořit můžeme. No a kladu si tedy tuhle podmínku – že ho ve vaší přítomnosti vyslechnu, a jestli podle toho, co nám řekne, usoudíme, a mně se podaří váš chladný rozum uspokojivě přesvědčit, že to je opravdový a skrz naskrz zkažený špatenka (což je víc než možné), že ho bez veškerého dalšího zasahování, aspoň z mé strany, ponecháme jeho osudu.“

„To ne, teti!“ žebroňovala Róza.

„To ano, teti!“ opáčil doktor. „Tedy platí?“

„Není možné, aby to byl zarytý ničema,“ odporovala Róza. „To je úplně nemožné.“

„Výborně, budiž,“ chytil se toho doktor, „a z toho důvodu byste měly tím spíš na můj návrh přistoupit.“

Nakonec uzavřeli dohodu i v tomto bodě a potom se zúčastněné strany posadily a čekaly, poněkud netrpělivě, až se Oliver probudí.

Trpělivosti obou dam bylo souzeno podstoupit delší zkoušku, než na jakou se podle předpovědi pana Losberna připravily; plynula totiž hodina za hodinou, ale Oliver stále tvrdě spal. Byl už vlastně večer, než jim dobrácký doktor teprve přinesl zvěst, že se Oliver konečně zotavil natolik, aby se s ním mohlo promluvit. Hoch je velmi nemocný a od ztráty krve zesláblý, řekl, ale jeho mysl hoří takovou nedočkavostí se s něčím svěřit, že pokládá za lepší tu příležitost mu poskytnout než trvat na tom, aby zůstal až do zítřka do rána v klidu, jak by jinak byl nařídil.

Sezení trvalo dlouho. Oliver jim líčil celou svou prostou historií a často musil pro bolest a nedostatek sil ve vyprávění ustát. Byl to strašlivý zážitek, když v ztemnělém pokoji poslouchali nemocné dítě, zemdleným hlasem zevrubně podávající předlouhý výčet béd a neštěstí, které mu přivodila lidská krutost. Ach kdybychom jen ve chvíli, kdy utiskujeme a týráme své bližní, alespoň jedinou myšlenkou pomněli truchlivých důkazů lidské scestnosti, které jako hustá a těžká mračna stoupají sice pomalu, ale neméně jistě k nebesům, aby později na naše hlavy odvetou dštily svou pomstu – kdybychom si v obrazotvornosti alespoň na jediný okamžik poslechli hlasy zemřelých, jejichž nesmrtelné svědectví nemůže udusit žádná moc ani žádná pýcha smést – kde by pak bylo všechno to ubližování a bezpráví, utrpení, bědy, krutost a zlo, jež s sebou přináší každický den života!

Toho večera urovnaly Oliverovi polštář vlídné ruce – a když usnul, bděla nad ním něha a ctnost. Cítil takový klid a blaženost, že byl hotov bez zareptání zemřít.

Sotvaže tento závažný rozhovor skončil a Oliver se opět uložil k odpočinku, už doktor – když si nejdřív otřel oči a zároveň je přitom zatratil za to, že mu najednou nějak selhávají – pospíchal do přízemí, aby se pustil do pana Gilese! A když v přízemních pokojích nikoho nenašel, přišlo mu na mysl, že by se jednání dalo možná s lepším účinkem zahájit v kuchyni, a proto také do kuchyně zamířil.

V této dolní sněmovně domovního parlamentu bylo shromážděno ženské služebnictvo, pan Brittles, pan Giles, klempíř (jemuž se dostalo zvláštního pozvání, aby se odměnou za prokázané služby pro zbytek toho dne s nimi poměl) a strážník. Posledně uvedený pán měl mohutnou hůl, mohutnou hlavu, mohutný obličej a mohutné šněrovací boty – a vypadal, jako kdyby již také byl požil přiměřeně velkou dávku piva, jak tomu i vskutku bylo.

Rušné příhody uplynulé noci byly zjevně dosud na přetřesu, neboť když doktor vešel, pan Giles zrovna zeširoka vykládal o své

duchapřítomnosti a pan Brittles se džbánkem piva v ruce všechno dosvědčoval ještě dříve, než to jeho nadřízený vůbec vyslovil.

„Jen klidně sed'te!“ řekl jim doktor a mávl chlácholivě rukou.

„Děkujeme, pane,“ odpověděl pan Giles. „Naše paní si, prosím, přála, abych dal k dobru trochu piva, a protože jsem na svůj pokojíček neměl nejmenší náladu, pane, a měl jsem chuť na společnost, popíjím svoje pivo tady mezi nimi.“

Brittles zahájil tiché sborové brumlání, které mělo hromadně vyjádřit, jaké vespolné potěšení čerpají dámy i pánové z páně Gilesovy blahovůle. Pan Giles se s protektorským výrazem rozhlédl po společnosti, jako by chtěl říci, že dokud se budou patřičně chovat, nikdy je neopustí.

„Jak se daří pacientovi teď navečer, pane?“ otázal se Giles.

„Nijak zvlášť,“ odpověděl doktor. „Obávám se, že jste si s tímhle nadrobil pěknou kaši, pane Gilesi.“

„Snad tím nechcete říct, doufám,“ pravil pan Giles, celý roztřesený, „že umře, pane? Kdybych si to měl myslet, tak by mě už nadosmrtní život netěšil. Nikdy bych přece nechtěl takového chlapce usmrtit – nikdy, pane, a tuhle Brittles také ne – ani za všechno stříbro v celém hrabství.“

„O tohle tady nejde,“ prohlásil doktor tajuplně. „Pane Gilesi, jste dobrý protestant?“

„Ano, prosím, pevně doufám,“ zajíkal se pan Giles, který silně zbledl.

„A co jste vy, chlapče?“ vyrazil doktor s přísnou otázkou na Brittles.

„Proboha, pane!“ zhrozil se Brittles a divoce sebou škulbl. „Já jsem – to samé jako pan Giles, prosím.“

„Pak mi tedy povězte tohle,“ pravil doktor, „vy oba, vy oba! Troufáte si odpřisáhnout, že ten hoch nahoře je tentýž hoch, kterého dnes časně ráno prostrčili tím okýnkem? Ven s tím, mluvte! Honem! Čekáme na vás.“

Doktor, který byl podle všeobecného mínění jedním z nejdobráčtějších tvorů pod sluncem, pronesl tuto výzvu tónem tak strašlivě hněvivým, že Giles a Brittles, beztak již z piva i rozčilení značně popletení, vypouli jeden na druhého oči, jako když do nich hrom uhodí.

„Dejte laskavě dobrý pozor na jejich odpověď, strážníku, ano, prosím?“ zahovořil znovu doktor a zároveň nadmíru vážným gestem hrozil ukazovákem a klepal si jím na kořen nosu, aby si zajistil, že onen hodnostář uplatní veškerý svůj ostrovtip. „Možná že se z toho něco vyklubne, ani to nebude dlouho trvat.“

Strážník se zatvářil, jak uměl nejmoudřeji, a chopil se hole svého úřadu, která si dosud lhostejně hověla v koutě u krbu.

„Povšimněte si, prosím, že tady jde o prostou otázku totožnosti,“ dodal doktor.

„Tak, tak, pane, ba právě,“ přisvědčil strážník za úporného kašlání, neboť zrovna do sebe ve spěchu obrátil zbytek piva a trocha mu zaskočila do koláčové dírky.

„Za prvé tedy máme dům, do kterého se vloupají zloději,“ pokračoval doktor, „a dva muži zahlédnou v oblaku dýmu ze střelného prachu a ve všem tom zmatku z vyděšení a okolní tmy na zlomek vteřiny nějakého hochu. A za druhé hned ráno potom přijde do jednoho a téhož domu nějaký hoch, a protože má náhodou ovázanou ruku, tíž mužové se ho brachiálním násilím zmocní – kterýmžto činem ho nebezpečně ohrozí na životě – a přísahají, že to je ten zloděj. Nuže, otázka zní, zdali tento fakt ony muže k tomu opravňuje čili nic – a ne-li, v jaké situaci se ocitají?“

Strážník mudrcky přikývl a prohlásil, že jestli na tohle není zákon, rád by věděl, na co je.

„Ptám se vás ještě jednou,“ zahřímá doktor, „můžete slavnostní přísahou potvrdit, že to je tentýž hoch?“

Brittles se podíval nerozhodně na pana Gilese; pan Giles se podíval nerozhodně na Brittlesse; strážník si přiložil dlaň k uchu, aby

pochytil odpověď; obě ženy a klempíř se nahnuli kupředu a dychtivě poslouchali; doktor se bystře rozhlížel; vtom zacinkal zvonek u branky a v témž okamžiku zahrčela venku kola.

„To je patrola!“ zvolal Brittles, kterému se podle všeho zdání velice ulevilo.

„Kdože?“ vykřikl na něj doktor, teď na oplátku vyděšený zase on.

„Policajti z Bow Street, prosím,“ odpověděl Brittles a chopil se svíčky. „Já a pan Giles jsme pro ně ráno poslali.“

„Cože?“ zařval doktor.

„Ano, prosím,“ odpověděl Brittles, „vzkázal jsem pro ně po kočím od dostavníku a jen se divím, že nepřijeli dřív.“

„Že jste vzkázal, vy? Pak sper ďas ty vaše – pomalé dostavníky tady! A dost!“ utál doktor řeč a již odcházel.

Kapitola třicátá první

Zahrnuje kritickou situaci

„Kdo je?“ zeptal se Brittles, když maličko pootevřel domovní dveře, na nichž ponechal řetěz zaklesnutý, a při svíčke zacloněné rukou nakoukl škvírou ven.

„Otevřte,“ odpověděl nějaký muž venku, „tady policejní úředníci od soudu v Bow Street, co jste pro ně dnes poslali.“

Brittles, tímto ujištěním velmi uklidněný, otevřel dveře dokořán a spatřil korpulentního muže v zimním plášti, který bez jediného dalšího slova vešel dovnitř a na rohožce si otřel boty tak chladnokrevně, jako kdyby tam bydlil.

„Jenom někoho pošlete, mladý muži, aby zastal mého kolegu, buďte tak hodný, jo?“ řekl policista. „Sedí venku v kolesce a hlídá herku. Nebo tady máte nějakou kůlnu, kam byste ji mohl na takových pět deset minut zavézt?“

Když Brittles přisvědčil a rovnou na žádané stavení ukázal, korpulentní muž zamířil zpátky k zahradní brance a pomohl svému společníkovi kolesku zavézt, přičemž jim Brittles, samým obdivem až rozčilený, k tomu svítil. Jakmile vůz uložili, vrátili se opět do domu, a když je Brittles zavedl do salónku, oba odložili plášť i klobouk a ukázali svou pravou podobu.

Ten, který klepal na dveře, byl statná osoba prostřední výšky, něco kolem padesátky, s lesklými černými vlasy, hodně krátce přistřiženými, s šístky, kulatým obličejem a pronikavými očima. Druhý byl zrzavý, kostnatý muž v holínkách, s tváří značně ošklivou a s pršatým nosem zlověstného vzhledu.

„Řekněte principálovi, že tady je Blathers a Duff, jo?“ pravil statnější muž, uhladil si rukou vlasy a položil na stůl želízka. „Á! Dobrý

večír, vašnosti. Mohl bych si s vámi promluvit pár slovíček mezi čtyřma očima, jestli dovolíte?“

To platilo panu Losbernovi, který právě vešel do pokoje; týž pán v odpověď pokynul Brittlesovi, aby se vzdálil, a když přivedl obě dámy, zavřel dveře.

„Zde je paní domu,“ řekl pan Losberne a lehce ukázal na paní Maylieovou.

Pan Blathers se uklonil. Na vyzvání, aby se posadil, odložil klobouk na podlahu, sedl si a pokynul Duffovi, aby učinil podobně. Posledně jmenovaný pán podle všeho nebyl natolik zvyklý dobré společnosti nebo se v ní necítil natolik ve své kůži – jedno nebo druhé – a než se s všelijakým pošukubáváním a vrtěním nohama usadil, s jistými potížemi si vecpal knoflík hole do úst.

„No, co se teda teje toho vloupání tady, vašnosti,“ začal Blathers. „Jaké jsou okolostojíčnosti?“

Pan Losberne, který zjevně chtěl získat čas, líčil všechny podrobnosti velmi obšírně a s mnohými okolky. Pánové Blathers a Duff se přitom tvářili náramně šalamounsky a chvílemi na sebe navzájem pokyvovali hlavou.

„To se rozumí, nemůžu ještě říct nic určitého, až jak tu práci uvidím,“ pravil Blathers, „ale moje mínění už předem je – nevidáno, tolik si prozradit troufám – že tohle neprovedl žádný balík. He, Duffe?“

„Rozhodně ne,“ souhlasil Duff.

„A abychom pro informaci dam slovo balík přeložili, patrně tím myslíte, jak se domnívám, že ten loupežný pokus neudělal žádný venkovan, ano?“ pravil s úsměvem pan Losberne.

„Tak jest, vašnosti,“ přisvědčil Blathers. „To je všechno, co o tom vloupání víte, jo?“

„Všchno,“ potvrdil doktor.

„No a co je s tím chlapcem – ty řeči, co vede služebnictvo?“ zeptal se Blathers.

„Vůbec nic,“ odpověděl doktor. „Jeden z těch vyjukaných sluhů si prostě z ničeho nic vzal do hlavy, že ten hoch má s tím pokusem o vloupání do domu něco společného. Ale to je hloupost – čirý nesmysl.“

„Jestli jo, tak se to moc lehkou vyřídí,“ poznamenal Duff.

„Docela správně, co říká,“ potvrdil Blathers a zároveň souhlasně přikyvoval hlavou a pohrával si nedbale s želízky, jako by to byl pár kastanět. „Kdo je ten hoch? Jak to vysvětluje, co o sobě udává? Kde se tady vůbec vzal? Přece nespádl z nebe, vášnosti, no ne?“

„To samozřejmě ne,“ opáčil doktor a znepokojeně mrkl po obou dámách. „Znám jeho celou historii, ale o tom si můžeme promluvit za chvíli. Nejdřív byste se myslím rádi podívali na místo činu, kde to zloději zkoušeli – nemám pravdu?“

„Jistěže,“ souhlasil pan Blathers. „Nejlíp, když nejdřív ohledáme terén a potom vyslechnem služebnictvo. Takový je taky obvyklý pořádek, jak se při vyšetřování postupuje.“

Opatřili tedy světla a vzápětí se pánové Blathers a Duff v doprovodu místního strážníka, Brittlese, Gilese a zkrátka každého, kdo kde byl, odebrali do komory na konci chodby a podívali se okénkem ven; potom obešli po pažitě dům a podívali se okénkem dovnitř; potom si dali podat svíčku, aby si mohli prohlédnout okenici; potom lucernu, aby mohli sledovat šlápoty; potom vidle, aby mohli prošťárat křoví. Když s tím za bezdechého zájmu všech diváků byli hotovi, vrátili se opět do domu a podrobili pana Gilese a Brittlese melodramatickému předvedení jejich účasti na dobrodružných příhodách minulé noci, což ti zopakovali asi šestkrát za sebou, poprvé si navzájem odporující nikoli ve víc než v jednom důležitém bodě a naposledy nikoli ve víc než ve dvanácti. Jakmile dospěli k tomuto vyvrcholení, vyklidil Blathers a Duff pokoj a vedli spolu dlouhou poradu s takovou tajností a vážností, že po těchto stránkách by proti ní konzultace věhlasných lékařských kapacit o nejspletitějším medicínském problému byla pouhou dětskou hrou. Doktor mezitím

v silném znepokojení myslí rázoval po vedlejším pokoji sem a tam a paní Maylieová a Róza ho se starostlivým výrazem sledovaly.

„Na mou čest,“ vzdychl si, když se po mnoha velmi prudkých obrátkách konečně zastavil, „dobrá rada drahá!“

„Přece kdybychom těm lidem,“ ozvala se Róza, „věrně zopakovali, co nám ten ubohý chlapec o sobě vypravoval, určitě by to muselo stačit k jeho očištění.“

„O tom moc pochybuju, má drahá slečinko,“ namítl doktor a zakroutil hlavou. „Nevěřím, že by ho to očistilo, ani u nich, ani u soudních hodnostářů vyššího stupně. Řekli by, co je vlastně zač? Poběhlík! Když se to jeho povídání posuzuje z hlediska čistě profánních názorů a pravděpodobností, pak to je historka moc podezřelá.“

„Ale vy jí přece věříte, ne?“ přerušila ho Róza.

„Já ano, třeba je tak hrozně divná,“ odvětil doktor, „a jsem možná starý hlupák, že jí věřím. Ale přesto přese všechno nemyslím, že to je zrovna nejvhodnější historka pro protřelého policistu.“

„Proč ne?“ tázala se Róza.

„Proto, má sličná inkvizitorko,“ odpověděl doktor, „že viděna jejich očima má hodně škaredých slabin – chlapec může prokázat jen ty části, které vypadají špatně, a nic z toho, co vypadá pěkně. Zatrolení chlapíci, nedají pokoj, dokud u všeho nevědí svoje proč a nač, a nic neuznají za samozřejmé! Přece vidíte, podle vlastního doznání žil poslední čas mezi bandou zlodějů; jednou ho strážník přivedl na policejní stanici pro obvinění, že se na nějakém pánovi dopustil kapesní krádeže; z domu toho pána ho banda násilně odvedla do baráku, který nemůže popsat ani ukázat, ba dokonce nemá ani nejmenší ponětí o jeho poloze. Sem do Chertsey ho přivedou, ať chce nebo nechce, dva mužové, kteří si ho zřejmě nesmírně oblíbili – prostrčí ho oknem, aby vyloupil dům – a potom, na truc zrovna v ten okamžik, kdy se chystá vzbouřit obyvatele domu a tak udělat právě to, co by ho naveskrz ospravedlnilo, mu najednou do cesty vletí takové popletené stolnické nemehlo a postřelí ho! Docela jako

schválně, aby si chlapec jó nemohl svou situaci ani krapet polepšit! Copak to všechno nevidíte?“

„Samozřejmě vidím,“ přikývla Róza s úsměvem, platícím doktorově ohnivosti, „ale pořád v tom nevidím nic, co by svědčilo o vině toho ubohého dítěte.“

„Ne, to se rozumí, nevidíte!“ odsekl doktor. „Ach ty zlaté ženské oči! Ať pro dobré či zlé, u žádného problému jaktěživo nevidí nic než jednu stránku – a to vždycky tu první, která se jim naskytne.“

Když vyslovil tento poznatek získaný zkušeností, strčil si doktor ruce do kapes a znovu začal měřit délku pokoje tempem ještě rychlejším než předtím.

„Čím víc o tom přemýšlím,“ řekl doktor, „tím jasněji vidím, že z toho vyplynou jenom nekonečné trampoty a potíže, jestli těmhle mužům prozradíme skutečnou historii toho chlapce. Ručím za to, že jí nebudou věřit – a i když mu nakonec nemůžou nic udělat, přece jen, jak se jednou ta historie vytáhne na světlo a budou se veřejně přetřásat všechny pochybnosti, které se na ni sesypou, rozhodně to bude závažně na překážku vašemu lidumilnému záměru uchránit ho utrpení.“

„Ale co si tedy počnem?“ zabědovala Róza. „Božítku, božítku, proč jen pro ty lidi posílali!“

„Věru proč?“ rozčilila se paní Maylieová. „Být po mém, ani za živý svět jsem je nevolala.“

„Nevidím jinou možnost,“ pravil pan Losberne, když si konečně s jakýmsi zoufalým klidem sedl, „než že to musíme zkusit a prorazit s drzým čelem. Účel je dobrý, a proto světí prostředky. Chlapec jeví silné příznaky horečky a jeho zdravotní stav nedovoluje žádnou další rozmluvu s ním – to je jedna pomoc. Musíme z toho vytlout, co se dá, a jestli to přesto dopadne špatně, nebude to naše vina... Volno!“

„Tak vašnosti,“ řekl Blathers, když s kolegou v patách vešel do pokoje, a nepromluvil slovo dál, dokud za sebou řádně nezavřel dveře. „Tohle nebyla scuknutá věc.“

„A co to, k ďasu, je, scuknutá věc?“ vyhrkl netrpělivě doktor.

„My říkáme loupeži scuknutá, dámy,“ vysvětloval Blathers a otočil se k ženám, jako by jejich nevědomosti litoval, ale doktorovou opovrhoval, „když v ní má prsty služebnictvo.“

„Nikdo je v tomhle případě nepodezíral,“ poznamenala paní Maylieová.

„Největš pravděpodobně ne, dámo,“ odpověděl Blathers, „ale přes všechno v tom prsty mít mohli.“

„Právě proto tím spíš,“ dodal Duff.

„Shledáváme, že to byl pracant z města,“ pokračoval Blathers v hlášení, „protože styl a provedení jsou prvotřídní.“

„Elitní, hotová krása,“ připojil tlumeným hlasem Duff.

„Byli na to dva,“ hovořil dál Blathers, „a měli s sebou kluka – to je jasné z rozměrů okna. To je prozatím všechno, co můžem říct. Jestli dovolíte, podíváme se hned na toho mládenečka, co máte nahoře.“

„Snad by jim přišlo vhod, nejdřív se krapet něčeho napít, ne, paní Maylieová?“ nadhodil doktor a tvář se mu rozjasnila, jako by ho právě byla napadla nějaká nová myšlenka.

„To jistě, ovšem!“ zvolala dychtivě Róza. „Jestli si přejete, ihned vám posloužím.“

„Hm, děkuju vám, slečno,“ řekl Blathers a přejel si rukávem od kabátu ústa, „je to žízňivá práce, tahle naše služba. Co bude, to bude, slečno, co máte po ruce – jen se kvůli nám neobtěžujte.“

„Tak co byste nejraději?“ zeptal se doktor a zamířil za mladou dámou k příborníku.

„Krapítek šňáby²⁸, vašnosti, jestli to vyjde na jedno,“ odpověděl Blathers. „Taková jízda z Londýna, dámo, to jeden nějak prostydně! A já mám zkušenost, že pálenka vždycky ještě nejspíš člověku zahřeje osrdí.“

Toto zajímavé sdělení platilo paní Maylieové, která je také velmi blahosklonně kvitovala. Mezitímco jí je Blathers podával, vyklouzl doktor z pokoje.

28 Kořalka. Pozn. red.

„Jojo, dámy,“ pravil pan Blathers, který nedržel vinnou sklenku za nožičku, nýbrž ji uchopil palcem a ukazováčkem levé ruky za spodek a tak si ji zvedl před prsa, „už jsem v životě viděl pěknou řádku podobných meloušků.“

„Třeba ta chmátka²⁹ v té zapadlé uličce v Edmontonu, Blathersi,“ napomohl kolegově paměti pan Duff.

„To bylo něco na tenhle způsob, vidíte?“ opáčil pan Blathers. „To tenkrát proved Chickweed Skoba, ten to udělal.“

„Od začátku to pořád připisujete jemu,“ namítl Duff, „ale povídám vám, udělal to Šmat Jezule. Skoba s tím neměl o nic víc co dělat než já.“

„Ale jděte,“ odsekl pan Blathers. „Přece vím, co vím. Snad se ale pamatujete na ten případ, jak Skoba přišel o peníze, jo? To byla senzace, co! Lepší než román, aspoň než co jsem kdy přečet já!“

„Jak to bylo?“ vyzvíдалa Róza ve snaze podpořit u nevídaných návštěvníků každý příznak dobré nálady.

„To byla loupež, dámo, na jakou by hned tak nikdo nepřípad,“ řekl Blathers. „Tenhle Chickweed Skoba –“

„Skoba znamená tolik co Nosáč, dámo,“ přerušil ho Duff.

„To přec ví dáma taky, to se rozumí, no ne?“ ptal se důrazně pan Blathers. „Vy, kolego, byste pořád člověku skákal do řeči! Tak teda ten Chickweed Skoba, dámo, byl hospodský někde támhle u Battlebridge a měl v té hospodě sklep, kam se nachodila pěkná kopa mladých lordů koukat na kohoutí zápasy a jezevčí dralice a podobně, a moc enteligentně byly všechny ty zábavy vedený, anžto jsem je sám často viděl. Tenkrát ještě nepatřil k cechu a jednou v noci vám mu ukradli tři sta sedumadvacet zlatých guineají v plátěném pytlíku – uprostřed noci mu ho z ložnice vyfouk nějaký čahoun s černou klapkou na oku, co byl schovaný pod postelí, a jen lup shrábl, bez okolků vyskočil z okna. To bylo jen na jedno patro vyso-

29 Krádež. (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

ko. Vedl si při tom moc čiperně. Ale Skoba byl taky čipera, a jen ho ten frmol probudil, už vyletěl z postele, popadl bouchačku a střelil po něm. Tím vzbouřil sousedstvo a v tu ránu propuklo pozdvižení a všichni se hnali s křikem za ním. Když se konečně krapet porozhlídli, viděli, že Skoba toho lupiče trefil, celou cestu až k nějakému plaňkovému plotu, pěkný kousek daleko, se táhla krvavá stopa, ale tam ji ztratili. Ale zkrátka byl i s prachama v prachu a následkem toho se jméno pana Chickweeda, plně koncesovaného hostinského, octlo v Ouředním věstníku mezi jinými bankrotáři. A sháněly se milodary a pořádaly sbírky a punktovalo se nevímco všechno ve prospěch toho ubožáka, který si tu ztrátu bral ukrutně k srdci a tři nebo čtyry dny bloumal bez cíle po ulicích a tak zoufale si rval vlasy, že se moc lidí bálo, aby si snad nešáh na život. A jeden den vám najednou přijde k nám na stanici, jako když ho honí, a má privátní rozhovor s naším soudcem a ten po dlouhým jednání klepne na zvonek a dá si k sobě zavolat Jema Spyerse (Jem byl čipernej policista) a povídá mu, aby se sebral a pomoh panu Chickweedovi chytit zloděje, co mu vyloupil dům. ‚Spyersi,‘ povídá Chickweed, ‚já ho viděl včera ráno jít kolem mého domu.‘ – ‚A proč jste se za ním nepustil a nepopad ho za límec?‘ ptá se Spyers. – ‚Bylo mi, jako když do mě hrom uhodí, byl byste se ve mně krve nedořezal,‘ povídá ten chudák, ‚ale určitě ho dostanem, protože mezi desátou a jedenáctou večír šel kolem znova!‘ Jen to Spyers uslyšel, hned si po kapsách rozstrkal nějaký to čistý prádlo a hřebínek, to jako pro případ, že by se tam třeba musel den dva zdržet, a už s ním jde a usadí se pěkně u jednoho okna v hospodě za tou nízkou červenou záclonkou, klobouk na hlavě, ouplně připravený na avízo ve vteřince vyletět ven. Pozdě večír si tam tak pokuřoval fajfku, když vtom z ničeho nic Chickweed najednou zařve: ‚Tamhle je! Chyťte ho! Chyťte ho! Zloděj! Vraždá-á-á!‘ Jem Spyers je natotata venku a tam vidí Chickweeda, jak na celý kolo křičí a uhání pryč ulicí. Spyers se pustí za ním, Chickweed upaluje dál, lidi se obracejí, kdekdo

řve ‚Zloději!‘ a sám Chickweed celou dobu bez ustání vřeští jako pomínutý. Spyers ho ztratí na chvíli z očí, jak Chickweed zahýbá za roh, potom zahne Spyers jako střela za ním, vidí malý hlouček lidí a vletí mezi ně: ‚Kterej to je?‘ – ‚Hrome!‘ povídá Chickweed. ‚Zase jsem ho ztratil!‘ To byla prapodivná okolnost, ale nebylo po něm ani vidu ani slechu, a tak se teda vrátili zase do hospody. Druhý den ráno se Spyers zase posadil na svoje staré místo a za záclonkou znovu číhal po čahounovi s černou klapkou na jednom oku, až jeho zas rozbolely oči obě. Nakonec se už neudržel a musel je zavřít, aby si minutku odpočaly – a jen je zavřel, v tom samým momentě slyší Chickweeda zařvat: ‚Támhle je!‘ Znova teda vyletí ven a upaluje a Chickweed je o půl ulice napřed – a když uběhli dvakrát delší kus než den předtím, ten zloděj zase nikde! To se pak stalo ještě párkrát, až se jedna polovička sousedů nechala slyšet, že pana Chickweeda okradl sám rohatý, který si z něho teď tropí šašky, a druhá, že se prý chudák pan Chickweed ze samého zármutku pomínul.“

„A co říkal Jem Spyers?“ zeptal se doktor, který se krátce po začátku vyprávění vrátil do pokoje.

„Jem Spyers,“ pokračoval policista, „dlouho neříkal vůbec nic a jenom všechno poslouchal – jenže tak, aby nebylo poznat, že poslouchá – a to dokazovalo, že svému řemeslu rozumí. Ale jednou ráno najednou vešel do šenku, vytáhl tabatěrku a povídá: ‚Chickweede, už jsem vypátral, kdo tu krádež proved.‘ – ‚Jistě?‘ povídá Chickweed. ‚Ach drahej Spyersi, jen mi dopřejte, ať se mu pomstím, a spokojeně umřu! Ach drahej Spyersi, kdo je ten lotr?‘ – ‚Koukejte,‘ povídá Spyers a nabídl mu šnupeček, ‚už dost té komedie! Udělal jste to sám.‘ A taky že jo – a že z toho ještě ke všemu vytrískal pěknou hromádku peněz – a nikdo by mu na to nebyl jaktěživo přišel, kdyby to nebyl tak ukrutně přeháněl s tou starostí, aby udržel zdání neviny!“ zakončil pan Blathers, postavil skleničku na stůl a zacinkal želízky o sebe.

„Opravdu velice zvláštní,“ poznamenal doktor. „A teď, je-li vám libo, můžete jít nahoru.“

„Jestli je libo vám, prosím,“ opáčil pan Blathers. A těsně v patách za panem Losbernem vystoupili oba policisté do pokoje, kde ležel Oliver; v čele průvodu krácel pan Giles s rozžatou svíčkou.

Oliver sice až dosud dřímал, ale vypadal nyní hůř a byl rozpálenější, než se zdál kdy od rána. S doktorovou pomocí se mu podařilo na chvíli v posteli posadit a hleděl na neznámé lidi úplně nechápavě, vůbec nevěděl, co se děje – ba zdálo se, jako by se ani nemohl rozpomenout, kde vlastně je, ani co se s ním odehrálo.

„Tohle je ten mládeneček,“ pravil pan Losberne hlasem sice tichým, ale přesto tónem velmi důrazným, „poraněný dnes ráno ze samostřílu, když z nějaké klukoviny neoprávněně přešel na pozemek pana Tentononc – hm, jak se jen jmenuje, je to tady kousek za humny –, který přišel sem do toho domu požádat o pomoc a na kterého se ihned vrhl tento velemoudrý pán s tou svíčkou v ruce a jednal s ním tak surově, že ho vážně ohrozil na životě, jak mohu jako lékař dosvědčit.“

Pánové Blathers a Duff se podívali na pana Gilese, těmito slovy doporučeného jejich pozornosti. Zmatený stolník pouličil oči z nich na Olivera a z Olivera na pana Losberna s nesmírně směšným výrazem, v němž se mísil strach s rozpaky.

„Snad to naposledy nechcete popírat?“ vyjel si doktor, když s citem opět pokládal Olivera na polštář.

„Všechno jsem udělal jen – jen v nejlepším úmyslu, pane!“ odpověděl Giles. „Rozhodně jsem myslel, že to je ten hoch, jinak bych se ho nebyl vůbec dotknul. Nejsem přece necita, to nemám v povaze, pane.“

„Který hoch jste myslel, že to je?“ zeptal se starší policista.

„Od těch lupičů, pane!“ odpověděl Giles. „Ti – ti s sebou zaručeně měli hochy.“

„Hm? A myslíte si to ještě teď?“ vyptával se Blathers.

„Co jestli myslím ještě teď?“ opáčil Giles s očima nepřítomně vypoulenýma na tazatele!

„Jestli myslíte, že je to ten samý hoch, vy trumbero,“ odsekl ne-trpělivě Blathers.

„Nevím – doopravdy nevím,“ soukal ze sebe Giles s žalostným výrazem. „Přísahat bych na to nemohl.“

„Ale co myslíte?“ ptal se dál pan Blathers.

„Nevím, co si mám myslet,“ odpověděl nebohý Giles. „Nemyslím, že to je ten hoch – vlastně jsem skoro jistý, že to není on. Přece víte, že to nemůže být on.“

„Není ten člověk opilý, pane?“ obrátil se Blathers s otázkou na doktora.

„Jste vy mi popleta věru k pohledání!“ řekl Duff s nejhlubším pohrdáním na adresu pana Gilese.

Za této krátké rozmluvy zkoumal pan Losberne nemocnému puls; nyní však vstal ze židle u postele a poznamenal, že mají-li pánové od policie v té věci ještě nějaké pochybnosti, bude jim snad líbo přejít vedle do pokoje a vyslechnout Brittlese.

Policisté se podle jeho návrhu zařídili a přeložili jednání do sousedního pokoje, kde potom pan Brittles, když si ho zavolali, zapletl sebe i svého v úctě chovaného nadřízeného do tak úžasné motanice nových rozpaků a nemožností, že nepřispěla k podstatnému objasnění žádného jiného faktu než toho, že sám podlehl silné mystifikaci – arci s výjimkou jeho tří prohlášení; že by toho pravého hochu nepoznal, ani kdyby ho před něj tu chvíličku postavili, že za něho pokládal Olivera jedině proto, poněvadž to o něm tvrdil pan Giles, a že se pan Giles právě před chvíličkou v kuchyni přiznal, že začíná mít velký strach, jestli se trošku neunáhlil.

Mezi jinými důmyslnými dohady vyvstala i otázka, zdali pan Giles vůbec někoho postřelil, a po prohlédnutí sesterské pistole – párové k té, z níž vypálil, se ukázalo, že neobsahuje žádný nebezpečnější náboj než střelný prach ucpaný papírovou zátkou, kterýžto objev učinil značný dojem na všechny kromě doktora, který z ní asi před deseti minutami kulku odstranil. Ale na nikoho neudělal větší dojem než

na samého pana Gilese, který se už několik hodin mučil strachem, že smrtelně poranil svého bližního, a proto se nyní této nové domněnky dychtivě chytil a nejvyšší měrou ji podporoval. Nakonec policisté, kteří se již dál o Olivera nijak valně nestarali, nechali v domě pouze chertseyského strážníka a sami se odebrali k odpočinku pro tu noc do obce; slíbili, že druhý den ráno zase přijdou.

Druhý den ráno se roznesla pověst, že v kingstonské šatlavě sedí dva muži a hoch, v noci dopadení za podezřelých okolností, a proto také pánové Blathers a Duff ihned odcestovali do Kingstonu. Řečené podezřelé okolnosti se však po vyšetření scvrkly na tu jedinou skutečnost, že zadržení byli dopadeni při spaní ve stohu sena – což, třebaže to je velký zločin, podléhá pouze trestu uvěznění a v milosrdných zracích anglického zákona, objímajícího v bezmezně lásce veškeré královské poddané, se při nedostatku jakýchkoli dalších svědectví nepokládá za uspokojivý důkaz, že se spáč nebo spáči dopustili násilné loupeže a tím se vystavili nebezpečí trestu smrti. Proto se pánové Blathers a Duff vrátili stejně moudří, jako odjížděli.

Zkrátka a dobře, po troše dalšího zkoumání a spoustě dalšího mluvení se dal jeden sousední smírčí soudce snadno pohnout, aby přijal společnou záruku paní Maylieové a doktora Losberna na to, že se Oliver dostaví k soudu, bude-li kdy předvolán, a potom se Blathers a Duff, odměnění nakonec dvěma guinea, vrátili do Londýna, v názoru na předmět své výpravy nikoli jednotní; posledně jmenovaný pán se po zralé úvaze všech okolností klonil k víře, že loupežný pokus má na svědomí Šmat Jezule, kdežto první byl stejně ochotně hotov přiznat plnou zásluhu za to slavnému panu Chickweedovi Skobovi.

Mezitím se Oliver za vespolečné péče paní Maylieové, Rózy a dobrosrdečného pana Losberna pomalu zotavoval a sílil. Vyslyší-li kdy nebe vroucí modlitby, tryskající ze srdce překypělého vděčností – a ne-li, které modlitby tedy ano? – pak se jim požehnání, jež na jejich hlavu svolávalo to osiřelé dítě, vlévala do duše a oblažovala je mírem a štěstím.

Kapitola třicátá druhá

O šťastném životě, který pro Olivera začal v kruhu laskavých přátel

Oliver nechuravěl ani lehce, ani neměl trampot málo. K bolesti a nepohyblivosti spojené se zraněnou rukou se z ležení na mokré a studené zemi přidala horečka prostrídaná zimničnou třesavkou, která se ho držela mnoho týdnů a zle ho sebrala. Ale konečně se přece jen začal ponenáhlu zotavovat a občas ze sebe mohl vypravit pár usazených slov a projevit, jak hluboce pocituje dobrotu obou láskyplných dam a jak vroucně touží, aby jim mohl, až se uzdraví a opět zesílí, svou vděčnost dokázat skutky; alespoň něčím, co by jim ukázalo, jakou láskou a úctou jeho srdce překypuje; čímkoli třeba sebemenším, co by jim potvrdilo, že svou ušlechtilou laskavost nevyplýtvaly nadarmo, nýbrž že ten ubohý hoch, kterého jejich lidumilnost vysvobodila z útrap nebo zachránila před smrtí, celým srdcem i duší dychtí jim sloužit.

„Chudáčku,“ řekla mu Róza, když se Oliver jednoho dne slabým hlasem pokoušel pronést slova vděčnosti, která se mu drala na bledé rty, „budeš mít až dost příležitosti nám posloužit, jestli budeš chtít. Jedeme na venkov a teta má v úmyslu vzít tě s sebou. Klid toho zátiší tam, jeho čistý vzduch i všechny radosti a krásy jara tě v několika dnech postaví na nohy. Budeme pro tebe mít spoustu všelijakého zaměstnání, až budeš dost silný, abys tu námahu snesl.“

„Námahu?“ zvolal Oliver. „Ach drahá slečno, jen kdybych pro vás mohl pracovat! Kdybych vám aspoň mohl k vaší spokojenosti zalévat květiny nebo vám opatrovat ptáčky, nebo celý boží den vám všechno oběhávat, abych vám udělal radost! Co bych za to dal!“

„Co bys za to dával,“ namítla slečna Maylieová s úsměvem, „už jsem ti přece řekla, že pro tebe budeme mít spoustu všelijakého

zaměstnání! A jestli k naší spokojenosti vynaložíš jen polovinu té námahy, co teď slibuješ, tak mi uděláš opravdu obrovskou radost.“

„Radost, slečno!“ zvolal Oliver. „Jste hrozně hodná, že to říkáte!“

„Uděláš mi větší radost, než ti dovedu povědět,“ ujišťovala mladá dáma. „Už jen myšlenkou, že právě mé drahé dobré tetě náhoda popřála zachránit někoho od takového smutného osudu, jaký jsi nám vylíčil, by pro mě byla nevýslovné potěšení – ale vědomí, že předmět její dobroty a soucitu je za to upřímně vděčný a oddaný, mě bude blažit víc, než si vůbec dovedeš představit. – Rozumíš mi?“ otázala se a zahleděla se do Oliverovy zamyšlené tváře.

„Jistě, slečno, ano!“ vyhrkl dychtivě Oliver. „Jen jsem přemýšlel, že jsem zrovna nevděčný.“

„Komu?“ zeptala se mladá dáma.

„Tomu hodnému pánovi a té milé staré hospodyni, co se o mě tenkrát tak laskavě starali,“ odpověděl Oliver. „Kdyby věděli, jaký jsem šťastný, určitě by je to potěšilo.“

„Ovšemže, to určitě,“ přisvědčila Oliverova dobroditelka, „a pan Losberne už taky byl tak laskavý a slíbil, až prý budeš dost silný, abys takovou cestu snesl, že tě k nim zaveze na návštěvu.“

„Opravdu, slečno?“ zvolal Oliver a tvář se mu jásavě rozzářila. „Nevím, co si samou radostí počnu, až zas jednou ty jejich laskavé obličejí uvidím!“

V krátké době se Oliver zotavil do té míry, aby mohl námahu takové výpravy podstoupit. Jednoho rána tedy nasedl s panem Losbernem do lehkého kočáru, který patřil paní Maylieové, a vydali se spolu na cestu. Když dojeli k Chertseyskému mostu, Oliver náhle silně zbledl a hlasitě vykřikl.

„Co je to s tím chlapcem?“ zvolal doktor, jako obyčejně hned celý poplašený. „Vidíš něco – slyšíš něco – cítíš něco – co je?“

„Tamhle, pane!“ vyhrkl Oliver a ukázal z okna kočáru. „Ten dům tamhle!“

„Jo vidím, co je s ním? Kočí, prrr! Zastavte tady!“ zvolal doktor. „Tak co je s tím domem, přítelíčku, no?“

„Ti zloději – to je ten dům, co mě do něj zavedli!“ šeptal Oliver.

„I čerta!“ vykřikl doktor. „Hej, kočí! Pusťte mě ven! Otevřte mi!“

Ale než kočí stačil slézt z kozlíku, doktor se již tak nebo jinak vyškrábal z kočáru sám, a když doběhl k opuštěnému baráku dole, začal kopat do dveří jako zběsilý.

„Hoho!“ řekl šeredný hrbatý mužiček, který otevřel dveře tak náhle, že se doktor pouhou setrvačností posledního kopance div nesvalil do chodby před sebou. „Co je, o co jde?“

„O co jde?“ vykřikl doktor, ani okamžik se nerozmýšlel a popadl mužička za límec. „O moc. Jde o loupež!“

„A půjde taky ještě o vraždu,“ odpověděl chladnokrevně hrbáč, „jestli nedáte ty ruce pryč. Slyšíte mě?“

„Slyším,“ odpověděl doktor a důkladně svým zajatcem zatřepal. „Kde je – hrom do toho chlapa, jak se ten lotr jmenuje – aha, Sikes, to je ono. Kde je Sikes, ty zloději?“

Hrbáč vypouklil oči, jako by ho jímál bezmezný úžas a rozhořčení; potom se svižně vykroutil doktorovi z rukou, vysypal několik strašlivých kleteb a ustoupil do domu. Než však stačil zavřít dveře, proběhl doktor beze slůvka dohadování do pokoje a dychtivě se po něm rozhlížel. Ale ani jediný kousek nábytku, ani jediná stopa něčeho, ať živého nebo neživého, ba ani poloha komor neodpovídala Oliverovu popisu!

„Hej!“ řekl hrbáč, který ho bystře pozoroval. „Co to má znamenat, že se takhle násilnicky derete do mého domu? Chcete mě oloupit, nebo zavraždit? Jedno, nebo druhé?“

„Slyšel jste už v životě o někom, aby se za tím nebo za oním cílem vypravil v dvojspřežném kočáře, vy staré, směšné strašidlo?“ opáčil popudlivý doktor.

„Tak co tedy chcete?“ ptal se hrbáč důrazně. „Odklidíte se sám, dřív než vám k tomu pomůžu? Táhněte!“

„Hned jak uznám za vhodné,“ řekl pan Losberne a nahlédl přitom do druhého pokoje, který se stejně jako první ani v nejmenším nepodobal tomu, jak ho popsal Oliver. „Však já vás jednoho krásného dne ještě dopadnu, příteli!“

„Jistě?“ zacenil se ohyzdný mrzák. „Kdybyste mě někdy hledal, tak jsem tady. Nežiju tady nadarmo jako blázen a docela sám posledních pětadvacet let, abych se vámi nechal vylekat. Tohle si odpykáte, tohle si odpykáte!“ A po těch slovech se ten zpotvořený skřet rozvřeštěl a rejdil po zemi jako vzteky pomínutý.

„Tohle je strašně hloupé,“ zabručel si pro sebe doktor, „ten chlapec se musel zmýlit. – Tumaťe! Strčte si to do kapsy a můžete se zase zabeďnit.“ S těmi slovy hodil hrbáčovi minci a zamířil k vozu.

Hrbáč se táhl za ním až k dvířkům kočáru a celou cestu přitom zlořečil a chrlil nejpustší kletby; když se však pan Losberne otočil, aby dal pokyn kočímu, podíval se hrbáč do kočáru a vteřinku si měřil Olivera pohledem tak ostrým a pronikavým, a zároveň i tak vzteklým a mstivým, že na něj Oliver nemohl zapomenout, ať ve spánku nebo ve bdění, ještě kolik měsíců potom. Hrbáč sypal své nejstrašlivější kletby ustavičně dál, dokud se kočí neusadil opět na kozlíku, a když už potom znovu ujížděli svou cestou, stále ho ještě viděli kus za sebou, jak v záchvatu vzteklosti, ať již skutečné nebo předstírané, dupe do země a rve si vlasy.

„Jsem osel!“ konstatoval doktor po dlouhém mlčení. „Věďels to už dřív, Oliverě?“

„Ne, prosím.“

„Tak to propříště nezapomeň.“

„Osel!“ opakoval doktor po dalším několikaminutovém mlčení. „I kdyby to býval ten pravý dům a byli v něm ti praví darebáci, co bych s nimi byl samojediný svedl? A kdybych i byl nakrásně pomoc měl, nevidím, co dobrého bych tím byl pořídil, jedině to, že by to bylo vedlo k mému vlastnímu odhalení a k nevyhnutelnému udání, jakým způsobem jsem celou tu věc ututlal. Ale bylo by mi to patři-

lo. Ustavičně se namáčím do nějaké kaše, takové nebo makové, že jedním z okamžitého popudu. Třeba by mi to bylo prospělo.“

Už tomu tak vskutku bylo, že náš znamenitý doktor po celý svůj život nikdy nejednal jinak než z okamžitého popudu, a nebylo zrovna špatnou poklonou pro povahu oněch popudů, kterými se dával strhnout, že nejen nezabředl do žádných mimořádných potíží ani malérů, nýbrž požíval nejvřelejší úcty a vážnosti u všech, kdo ho znali. Musíme-li již přiznat pravdu, byl chvíličku trochu rozladěný ze zklamání, že se mu nepodařilo opatřit důkazy podporující Oliverovo vyprávění hned při první příležitosti, kdy měl čáku nějaké získat. Ale brzo se zase vzpamatoval, a když viděl, že Oliverovy odpovědi na jeho otázky jsou stále stejně přímé a důsledné a že je Oliver stále pronáší s touž mírou zřejmé upřímnosti a pravdivosti jako kdy dřív, rozhodl se, že nadále již jeho odpovědím věnuje plnou víru.

Poněvadž Oliver znal jméno ulice, kde pan Brownlow bydlil, mohli jet rovnou cestou tam. Když do ní kočár zatáčel, tlouklo Oliverovi srdce tak prudce, že stěží mohl vůbec dýchat. „Tak, chlapče, který je to tedy dům?“

„Ten! Ten!“ volal Oliver a dychtivě ukazoval z okna. „Ten bílý. Ach, jed'te, prosím! Rychle, prosím, rychle! Je mi, jako bych měl umřít – celý se z toho třesu.“

„Nono, no!“ řekl dobrák doktor a poklepal mu na rameno. „Hned už je uvidíš a nebudou vědět radostí kudy kam, až tě spatří celého a zdravého.“

„Ach, to doufám!“ zvolal Oliver. „Byli ke mně hrozně hodní – tak hrozně, hrozně hodní na mě byli!“

Kočár drkotal dál. Zastavil se. Ne, to je špatný dům, ten vedlejší! Kočár pár kroků popojel a znovu zastavil. Oliver zvedl oči k oknům a slzy radostného očekávání mu kanuly crčkem po líci.

Leč běda! Bílý dům byl prázdný a v okně svítila cedule: „K pronajmutí.“

„Zaklepejte u druhého domu,“ křikl pan Losberne na kočího a vzal Olivera pod pažďím. „Co se stalo s panem Brownlowem, co bydlíval vedle v domě, nevíte?“

Služebná nevěděla, ale prý se půže zeptat. Za chvíli se vrátila se zprávou, že pan Brownlow rozprodal všechen majetek a před šesti nedělemi odjel do Západní Indie. Oliver sepal ruce a malátně se zvrátil na sedadlo.

„A jeho hospodyně odjela také?“ zeptal se pan Losberne po krátké přestávce.

„Ano, prosím,“ odpověděla služebná. „Starý pán, hospodyně a ještě jeden pán, co byl přítel pana Brownlowa, všichni odjeli společně.“

„Tak to otočte zpátky domů,“ řekl pan Losberne kočímu, „a žádné zastavování a krmení koní, dokud nebudete z toho zatraceného Londýna venku!“

„A co ten knihkupec, prosím, pane?“ zažebrouil Oliver. „Trefím tam, znám cestu. Pojeďte k němu, prosím vás! Pojeďte, pane, moc prosím!“

„Můj chlapče ubohá, tohohle zklamání je už na jeden den dost,“ odmítl doktor. „Až dost pro nás oba. Jestli pojedeme k tomu knihkupci, určitě se ukáže, že buďto umřel, nebo si zapálil střechu nad hlavou, nebo někam utekl. Ne, rovnou zpátky domů!“ A jak velel doktorův okamžitý popud, domů také jeli.

Toto trpké zklamání způsobilo Oliverovi i uprostřed jeho štěstí mnoho lítosti a zármutku, neboť v době nemoci se častokrát těšil přemítáním, co všechno mu asi řeknou pan Brownlow a paní Bedwinová a jaká to bude úžasná radost jim povědět, kolik dlouhých dnů a nocí strávil přemýšlením o všem, co pro něj udělali, a bědováním nad krutým odloučením od nich. V mnohých jeho nedávných útrapách ho rovněž vzpružovala a posilovala naděje, že se konečně bude moci v jejich očích očistit a vysvětlit jim, jak ho ti lupiči násilně odvěkli, a nyní představa, že odjeli tak daleko a odnesli si s sebou přesvědčení, že je podvodník a zloděj – přesvědčení, které možná

zůstane nevyvráceno až do jeho smrti – bylo téměř víc, než mohl snést.

Tato okolnost však nezpůsobila v chování jeho dobroditelek žádnou změnu. Po dalších čtrnácti dnech, když to pěkné teplé počasí začalo myslit opravdu vážně a každý strom i rostlina vyháněly mladé lístky a bohaté květy, vykonaly všechny přípravy k odjezdu z chertseyského domu na několik měsíců. Stříbro, které tak rozjitřilo Faginovu hrabivost, poslaly do bankovní úschovny, dům ponechaly na starost Gilesovi a jedné služebné a potom odjely do letní vilky nedaleko na venkově a Olivera vzaly s sebou.

Kdo dovede vylíčit radost a rozkoš, klid mysli a slastnou pohodu, kterou neduživý hoch pociťoval v hojivém ovzduší vnitrozemské vesnice, obklopené zelenými vrchy a hustými lesy? Kdo dovede vypovědět, jak se scény míru a pokoje vsakují do mysli umořených obyvatel stěsnaných a hlučných měst a hluboko do jejich uštvaných srdcí vlévají svou vlastní svěžest? Je známo, že i takoví lidé, kteří prožili lopotný život v uzavřené prostoře přelidněných ulic a nikdy nebažili po změně, lidé, kterým se zvyk vskutku stal druhou přirozeností a kteří si časem téměř zamilovali každíčkou cihlu i kámen vyznačující těsné hranice jejich každodenních pochůzek, nakonec zatoužili, když už po nich smrt vztahovala ruku, po jediném kratičkém pohledu na tvář přírody – a jen se přenesli daleko z místa svých dosavadních bolestí a radostí, rázem jako by se převtělili do nové existence. Jak se tak den ze dne došourávali do nějakého zeleného slunného ústraní, probouzel v nich pohled na oblohu a kopce i roviny a třpytivou vodu takové vzpomínky, že měli pocit, jako by jim jejich rychlý sklonek oslazovala předzvěst samého nebe, a nakonec klesli do hrobu stejně pokojně, jako jejich kalným a slabým zrakům zmizelo slunce, jehož západ pozorovali z okna své osamělé světnice sotva před několika hodinami! Vzpomínky, které vyvolává pokojná venkovská krajina, nejsou z tohoto světa, ani nepramení z jeho myšlenek a nadějí. Její ušlechtilý vliv nás možná naučí, jak

uvít čerstvé věnce na hroby těch, jež jsme milovali, možná že očistí naše myšlenky a smete stará záští a nepřátelství – ale pod tím vším doutná i v nejméně přemítavé mysli matné a polorozvité vědomí, že takové city chovala již dlouho předtím v jakémsi dávném a dalekém čase, vědomí, které vyvolává vznešenost myšlenky na daleké časy příští a deptá veškerou pýchu a světskost.

Koutek, do kterého se uchýlili, byl rozkošný. Oliverovi, který své dosavadní dny strávil mezi mrzkou chátrou a uprostřed hluku a výtržností, připadalo, jako by se tam byl narodil do nového života. Po zdech vilky se pnuly růže a kozí list, kolem kmenů stromů se ovíjel břečťan a vzduch prosycovaly líbeznými vůněmi zahradní květiny. Hned vedle byl malý hřbitůvek, nikoli přecpaný vysokými nevzhlednými kamennými náhrobky, nýbrž posetý prostými mohylkami, porostlými svěžím drnem a mechem, pod nimiž odpočívali staří vesničané. Oliver se tam často zatoulal – a když si představil bídný hrob, v němž leží jeho matka, někdy se posadil a beze svědků usedavě vzlykal; ale jakmile zdvihl oči k hlubině oblohy nad hlavou, přestal si matku představovat ležící pod zemí a plakal pro ni sice opravdově, ale bez bolesti.

Byl to blažený čas. Dny plynuly klidně a pokojně a noci s sebou nepřinášely ani strach, ani starosti; žádné chřadnutí v ničemném vězení ani společnost ničemných lidí; nic než příjemné a radostné myšlenky. Každý den ráno docházel Oliver k bělohlavému starému pánovi, který bydlil blízko u místního kostelíčka a který ho učil psát a lépe číst a který mluvil tak přívětivě a dával si s ním tolik námahy, že se Oliver mohl roztrhat samou snahou, jen aby se mu zavděčil. Potom se buď procházel s paní Maylieovou a s Rózou a poslouchal jejich hovory o knihách, nebo si někdy zase sedl někde v stinném koutku blízko k nim a poslouchal, jak mladá dáma předcítá – u čehož by byl vydržel, třeba až by pro samou tmou nebylo vůbec vidět na písmena. Potom si musel napsat úkol na příští den a u toho sedával v malé světničce s vyhlídkou do zahrady a pilně na něm

pracoval, až se pomalu zšeřil večer, kdy se dámy opět chodívaly projít a on s nimi; přitom poslouchal s takovou radostí všechno, co povídaly, a tak ho blažilo, když zatoužily po nějaké květině, pro kterou se musel někam vydrápat, nebo když zapoměly něco, pro co jim mohl doběhnout, že si samou ochotou nikdy nepřipadal dost rychlý. Když se pak setmělo úplně a vrátili se domů, mladá dáma se obyčejně posadila k pianu a hrála nějakou líbeznou melodii nebo tichým a jemným hlasem zpívala některou starou píseň, kterou právě chtěla její teta slyšet. V takových chvílích se nezažihaly svíce a Oliver sedával u některého okna a naslouchal té líbezné hudbě v úplném vytržení.

A co teprve, když přišla neděle! Jak docela jinak trávil ten den proti tomu, jakým způsobem ho trávil až dosud! A ke všemu jak šťastně – jako všechny ostatní dny v ten věru blažený čas! Předně šli ráno do toho kostelíčka, kde do oken šuměly zelené haluze a venku zpívali ptáci a kam nízkým portálem vanul svěží libý vzduch a plnil prostou budovu vonným dechem. Chudí lidé byli tak pečlivě oblečení a čistí a klečeli na modlitbách tak vroucně, že účast na společném shromáždění pro ně zjevně byla radostí, a nikoli tíživou povinností; a třebaže zpěv byl tak neumělý, byl procítěný a zněl (alespoň uším Oliverovým) melodičtěji než všechno, co kdy v životě slyšel v kostele předtím. Potom byly zase procházky jako obyčejně a navíc četné návštěvy v čistých domcích dělného lidu. A večer předčítal Oliver z bible jednu dvě kapitoly, na které se celý týden pečlivě připravoval, a výkon této povinnosti v něm budil hrdost a potěšení větší, než kdyby býval sám duchovní.

Ráno býval Oliver na nohou už v šest hodin a brousil široko daleko po okolí a plnil meze, aby natrhal kytici polního kvítí; s plnou náručí se potom vracel domů a stálo ho ještě mnoho péče a uvažování, než ji co nejpůsobivěji upravil k ozdobě ranního stolu. Rovněž se staral o čerstvý žabinec pro ptáčky slečny Maylieové (kterýžto předmět Oliver nastudoval pod zkušeným vedením obecního písa-

ře) a zdobil jím klece s opravdu znaleckým vkusem. Když pro ten den opatřil ptáčky a vyšňořil klece, obyčejně se pro něj naskytl nějaká menší dobročinná posílka, kterou měl ve vesnici vyříditi; nebo nebylo-li té, hrával se někdy na obecní louce báječný kriket; nebo nebylo-li toho, vždycky se našla nějaká práce na zahradě nebo u kytiček, již se Oliver (který i tuto vědu studoval pod vedením téhož učitele, zkušeného zahradníka) věnoval s upřímným západem, až se konečně ukázala slečna Róza, a ta pak nezapomněla zahrnout tisícerou chválou všechno, co vykonal.

Tak uplynuly tři měsíce; tři měsíce, které by v životě smrtelníka hýčkaného vrcholnou přízní a milostí osudu snad bývaly nezkaleným štěstím, ale které v životě Oliverově byly čistou blažeností. Při nejryzejší a nejpřívětivější šlechtnosti na straně jedné a při nejopravdovější, nejvřelejší a nejprocítěnější vděčnosti na straně druhé nebylo divu, že s koncem té krátké doby Oliver Twist v rodině staré dámy a její neteře úplně zdomácněl a ty že vroucí oddanost jeho mladého a citlivého srdce oplácely tím, že byly na něj hrdé a zamilovaly si ho.

Kapitola třicátá třetí

V níž štěstí Oliverovo a jeho přátel utrpí náhlý otřes

Jaro uběhlo jako voda a přišlo léto. Byla-li vesnice zpočátku krásná, tonula nyní v plné záři a hýřivosti své nádhery. Vysoké stromy, které v časnějších měsících vypadaly seschlé a holé, zatím vzkypěly mocným životem a zdravím, a jak rozpínaly zelenou náruč nad žízňovou zemí, měnily nechráněná a obnažená místa v lahodná zákoutí, stopená v hluboký a příjemný stín, odkud byla vyhlídka do širého kraje, zalitého sluncem, který se prostíral vůkol. Země se oděla svým nejtřpytější zeleným hávem a vydechovala do vzduchu své nejsytější vůně. Rok byl na vrcholu rozkvětu a síly, všechno radostně bujelo.

Ale v malé vilce plynul život stále týmž klidným chodem a mezi jeho obyvateli vládla stále táž jasná pohoda. Oliver se už dávno pozdravil a značně zesílil; ale ať zdravý nebo nemocný, nic to neměnilo na jeho vřelých citech k těm, v jejichž kruhu žil, ačkoli se tak s city přemnohých lidí leckdy stává. Byl to stále týž mírný, příchýlný a oddaný tvor, jako býval v čase, kdy bolest a utrpení vyčerpávaly jeho síly a kdy s každou sebemenší úsluhou a úlevou byl závislý na těch, kdo ho opatrovali.

Jednou večer podnikli delší procházku, než mívali ve zvyku jindy, neboť den byl neobyčejně parný; večer byl krásný, měsíc zářil jako rybí oko a zvedl se lehký větřík, který neobyčejně osvěžoval. Róza byla ve zvlášť znamenitém rozmaru a tak za veselého hovoru šlapali a šlapali, až se procházka protáhla o hodný kus za jejich obvyklou mez. Protože paní Maylieová pocítila únavu, vrátili se domů již volnějším krokem. Mladá dáma pouze odhodila prostý klobouček a jako obyčejně usedla k pianu. Několik minut se roztr-

žitě probírala klávesami a potom přešla v tichou a hluboce vážnou melodii – a mezitímco ji hrála, zaslechli zvuk, jako kdyby plakala.

„Rózo, děvenko!“ ozvala se starší dáma.

Róza neodpověděla, nýbrž pouze maličko zrychlila tempo hry, jako by ji ta slova byla vyburcovala z nějakých bolestných myšlenek.

„Rózo moje zlatá!“ zvolala paní Maylieová, chvatně vstala a sklonila se k ní. „Co to znamená? Ty pláčeš! Dítě moje drahé, co tě trápí?“

„Nic, tetičko, nic,“ odpověděla dívka. „Nevím, co to je – nedovedu to popsat, ale cítím –“

„Snad nejsi nemocná, má zlatá?“ přerušila ji paní Maylieová.

„Ne, ne! I kde, nejsem!“ odporovala Róza a mezi řečí se třásla, jako by ji rozráželo nějaké hrozné mrazení. „Za chvíli mi bude líp. Zavřete to okno, prosím vás!“

Oliver hbitě vyhověl její žádosti. Ve snaze zburcovat se opět k bývalé veselosti zkusila dívka zahrát nějakou živější píseň – ale prsty jí zůstaly bezmocně ležet na klávesách. Zakryla si tvář rukama, vrhla se na pohovku a povolila slzám, které již nebyla s to zadržet.

„Dítě moje!“ zhrozila se postarší dáma a přivinula si ji do náruče. „Takhle jsem tě ještě nikdy neviděla.“

„Nelekala bych vás, kdybych se tomu mohla ubránit,“ odpověděla Róza, „doopravdy jsem se snažila, co jsem mohla, ale není to nic platné. Bojím se, tetičko, že opravdu nemocná jsem.“

A vskutku byla – neboť jakmile si dali přinést svíce, spatřili, že za tu kratičkou chvíli, která uplynula od jejich návratu domů, barva jejího obličeje zbledla na mramorovou běl. Jeho výraz sice neztratil nic ze své krásy, ale byl jiný, změněný, a v jemné tváři se jí zračila jistá tíseň a neklid, které v ní dosud nikdy nebyly. Ještě minuta, a zalil ji nachový ruměnc a něžné modré oči zastřel strhaný blouznivý výraz. Hned to zase zmizelo – jako stín vržený plujícím mrakem – a opět byla pouze sinavě bledá.

Oliver, který s úzkostí sledoval starou dámu, pozoroval, že ji tyto úkazy lekají, jak vpravdě lekaly stejně i jeho; když však viděl, že dělá,

jako by je brala na lehkou váhu, snažil se chovat stejně a oběma se to dařilo natolik, že když teta přemluvila Rózu, aby si šla lehnout, byla dívka již v lepší náladě; ba zdálo se, jako by se již i trochu pozdravila, neboť je ujišťovala svým pevným přesvědčením, že ráno určitě vstane docela zdravá.

„Jistě to není nic vážného, že ne?“ zajímal se Oliver, když se paní Maylieová vrátila. „Nevypadá dnes zrovna dobře, ale –“

Stará dáma mu pokynula, aby nemluvil, posadila se do temného koutka pokoje a nějakou chvíli seděla mlčky. Konečně rozechvělým hlasem pronesla:

„Doufám, že ne, Oliver. Byla jsem s ní opravdu šťastná hezkou řádku let, snad až tuze šťastná. Třeba je na čase, aby mě zase potkalo nějaké neštěstí – ale doufám, že to nebude tohle.“

„Co?“ zeptal se Oliver.

„Ta těžká rána,“ odpověděla stará dáma, „že bych ztratila to zlaté děvče, které mi bylo tak dlouho potěchou a štěstím.“

„Ach nedej Bůh!“ vyhrkl prudce Oliver.

„Amen pravím k tomu, mé dítě!“ dodala stará dáma a zalomila rukama.

„To přece není možné, nic tak strašlivého snad nehrozí?“ zděsil se Oliver. „Ještě před dvěma hodinami jí přece bylo docela dobře!“

„Ale teď je jí moc špatně,“ namítla paní Maylieová, „a určitě vím, bude jí ještě hůř. Má drahá, předrahá Róza! Ach, co bych si bez ní počala!“

A povolila zármutku tak těžkému, že se jí Oliver, který v sobě dusil vlastní pohnutí, odvážil domlouvat a s úpěnlivou vážností ji prosit, aby se už jen v zájmu té drahé mladé dámy trochu uklidnila.

„Jen považte, paní,“ pokračoval Oliver, když se mu slzy vedraly do očí přes veškeré úsilí, aby je zadržel, „jen považte, jaká je mladá a hodná a jakou radost a pohodu rozdává všem kolem sebe! Jsem jistý – přesvědčený – pevně přesvědčený – že kvůli vám, co jste sama tak hrozně hodná i kvůli sobě samé a kvůli všem, které dělá tak šťastné, neumře! Nebe nikdy nedopustí, aby umřela tak mladá.“

„Už mlč!“ řekla paní Maylieová a položila ruku Oliverovi na hlavu. „Uvažuješ jako dítě, chlapče ubohá. Ale přes to všechno mě učíš, co je má povinnost. Na chvíličku jsem to zapoměla, Olivere, ale doufám, že mi snad bude odpuštěno, protože jsem stará a viděla jsem už v životě dost nemocí i smrti, abych věděla, co to je za trýzeň muset se odloučit od těch, které milujeme. Také jsem už viděla dost, abych věděla, že ne vždycky zrovna ty nejmladší a nejdražší ušetří osud lidem, kteří je milují. Ale to by nám mělo poskytnout útěchu v našem zármutku, protože nebe je spravedlivé, a takové případy nás přesvědčivě učí, že existuje svět jasnější než tenhle náš a že cesta do něj je rychlá. Staň se vůle boží! Miluju ji a nebe ví jak vřele!“

S překvapením pozoroval Oliver na paní Maylieové, že jakmile promluvila první slova, rázem ovládla všechn nárek jakoby jedním vzepětím vůle a mezi řečí se napřímila a nabyla klidu a pevnosti. A ještě víc ho udivovalo poznání, že tato pevnost je trvalá – že při všem tom starání a bdění, které následovalo, paní Maylieová zůstává pořád pohotová a chladnokrevná a že všechny povinnosti, které na ní spočívají, vykonává klidně a podle všech zevních známek dokonce i radostně. Byl však mladý a nevěděl, co všechno silná povaha za krušných okolností dokáže. A jak to také měl vědět, když to tak zřídka vědí sami ti, kdo ji mají?

Následovala noc plná úzkosti. Když přišlo ráno, ukázaly se předpovědi paní Maylieové až tuze oprávněné. Róza byla v prvním stadiu vysoké a nebezpečné horečky.

„Musíme jednat, Olivere, a nepoddávat se bezúčelnému smutku,“ pravila paní Maylieová, položila si prst na ústa a zahleděla se mu upřeně do tváře. „Tenhle dopis se musí s největším možným urychlením poslat panu Losbernovi. Musí se odnést do nejbližšího městyse, to je slabé čtyři míle odsud, když se jde pěšinou přes pole, a odtamtud se s ním musí vypravit zvláštní spěšný jízdní kurýr rovnou do Chertsey. Lidé v tamějším hostinci to už obstarají a vím, že na tebe se mohou spolehnout, že všechno správně zařídí.“

Oliver se nezmohl na odpověď, ale bylo vidět, jak je nedočkavý, už aby byl na cestě.

„Tady je ještě jeden dopis,“ pokračovala paní Maylieová a v zamyšlení se odmlčela, „ale opravdu nevím, jestli ho mám poslat hned, nebo počkat, až uvidím, jak to dopadá s Rózou. Raději bych ho neposílala, až kdybych se snad bála toho nejhoršího.“

„Ten jde taky do Chertsey, paní?“ vyptával se Oliver netrpělivě a v dychtivosti vyřídit svůj úkol natáhl roztřesenou ruku pro dopis.

„Ne,“ odpověděla stará dáma a mechanicky mu ho dala. Oliver na dopis letmo pohlédl a viděl, že adresa zní na velectěného pana Harryho Maylieho ve venkovském sídle nějakého vysokého šlechtice – kde, to nemohl rozeznat.

„Má tedy, prosím, jít?“ ptal se Oliver a nedočkavě k ní zvedl oči.

„Myslím, že ne,“ rozhodla paní Maylieová a vzala si dopis zpátky. „Počkám do zítřka.“

Zároveň s těmi slovy podala Oliverovi svou toboleku a ten se bez dalšího otálení vydal na cestu tak rychlým tempem, jaké dokázal vyvinout.

Hbitě utíkal přes pole a louky a úzkými cestami, které je někdy dělily – hned téměř schovaný ve vysokém obilí po obou stranách a hned zas volný, když se vynořil na otevřený lán, kde si ženci nebo sekáči pilně hleděli díla – a ani jedinkrát neodpočíval, leda tu a tam na pár vteřinek, jen co by vůbec popadl dech, až se konečně celý určený a zaprášený přihnal na malý trh městyse.

Tam se zastavil a rozhlížel se po hostinci. Byla tam bílá banka a červený pivovar a žlutá radnice – a v jednom rohu stál velký dům se vším, co na něm bylo ze dřeva, natřeným zeleně, před kterým visel štít s nápisem „U Jiřího“. A k tomu také hned pospíchal, jakmile mu padl do očí.

Oslovil postilióna, který klímal v průjezdu, a ten vyslechl jeho přání a pak ho odkázal na podomka; ten znovu vyslechl všechno, co měl Oliver na srdci, a potom ho odkázal na hostinského. To byl pán

vysokého postavy v modrém nákrčníku, bílém klobouku, šedohnědých jezdeckých podkolenicích a ve vysokých botách s holeněmi shodné barvy, který se opíral o pumpu u vrat konírny a dloubal se stříbrným párátkem v zubech.

Tento pán se velice uvážlivě odebral do výčepu, aby spočítal Oliverův účet – jehož sestavení mu trvalo hezky dlouhou chvílí – a když nakonec účet vystavil a Oliver ho zaplatil, musel se dát osedlat kůň a přistojit posel, což zabralo ještě dalších dobrých deset minut. Mezitím Oliverova netrpělivost a úzkost dostoupila výše tak zoufalé, že by byl od minuty nejrady skočil na koně sám a plným tryskem odcválal na nejbližší poštovní stanici. Konečně bylo všechno připraveno, a když Oliver podal poslovi nahoru svůj balíček s četnými připomínkami a prosbami, aby ho doručil co nejrychleji, nasadil muž koni ostruhy, s klapotem odklusal po kostrbatém dláždění trhu a ve dvou minutách byl z městyse venku a tryskem uháněl po mýtní silnici.

To už něco znamenalo, mít jistotu, že někoho poslali pro pomoc a že zbytečně nepromeškali hodinku času, a tak pospíchal Oliver přes hostinský zájezdni dvůr se srdcem již maličko lehčím. Právě zahýbal z průjezda a nemilou náhodou se srazil s velkým mužem, zahaleným do pláště, který zrovna v tom okamžiku vycházel ze dveří hostince.

„Ouha!“ zvolal muž, upřel oči na Olivera a náhle štitivě uskočil. „Ďasa, co je tohle?“

„Prosím za odpuštění, pane,“ omlouval se Oliver. „Ale hrozně pospíchám domů a neviděl jsem vás vycházet.“

„Sper tě ďasa!“ vrčel si muž pro sebe a přímo hochy svýma velkýma tmavýma očima probodával. „Kdo by si to pomyslel! Rozdrtit ho na prach, i z kamenné rakve by se ještě vydrápal, jen aby mi zkrížil cestu!“

„Já nerad, prosím,“ koktal Oliver, divokým pohledem cizího muže zmatený. „Doufám, že jsem vám neublížil.“

„Svrab!“ hučel muž v šíleném vzteku skrze zaťaté zuby. „Škoda že jsem neměl kuráž říct to slovo, mohl jsem tě mít za jednu noc z krku! Prokletí na tvou hlavu a černý mor na tvoje srdce, skrčku! Co tady chceš?“

Zatímco ze sebe přerývavě vyrážel tato slova, hrozil muž pěstí. Pokročil proti Oliverovi, jako by měl v úmyslu zasadit mu ránu, ale vtom se skácel jako podťatý a s pěnou u úst se na zemi křečovitě svíjel.

Oliver okamžik vyjeveně přihlížel, jak sebou šílenec zmítá (neboť za toho muže považoval), a vzápětí se vrhl do domu pro pomoc. Jen se přesvědčil, že muže odnesli bez úhony do hostince, ihned obrátil kroky k domovu a utíkal, co mu síly stačily, aby vynahradil promarněný čas; přitom s velkým údivem a trochu i se strachem vzpomínal na prapodivné chování člověka, s kterým se právě rozešel. Tato událost mu však nesetrvala v paměti dlouho, neboť sotvaže doběhl do vilky, ihned mu zaměstnávalo mysl dost jiných věcí a úplně mu vyhnalo z hlavy všechny úvahy o sobě.

Zdravotní stav Rózy Maylieové se rychle zhoršoval; před půlnocí v horečce blouznila. Felčar, který žil ve vesnici, dlel ustavičně u jejího lůžka. Hned jak prvně prohlédl nemocnou, vzal si paní Maylieovou stranou a prohlásil, že dívčina nemoc je rázu vskutku nejvyšší znepokojivého. „Upřímně,“ řekl, „byl by to málem zázrak, kdyby se uzdravila.“

Kolikrát jen vyskočil Oliver za tu noc z postele a přikradl se nelyšnými krůčky ke schodišti a lovil ušima sebemenší zvuk z pokoje nemocné! Kolikrát mu jen celým tělem zalomcovala třesavka a studené krůpěje hrůzy mu vyrazily na čele, když v něm náhlý hlasitější krok vzbudil strach, že se právě v tom okamžiku přihodilo to něco nad všechno pomyslení děsného! A co byla vroucnost modliteb, které pronesl kdy předtím, proti úpěnlivosti, s níž nyní vyléval své zoufalé a vášnivé prosby za život a zdraví oné něžné bytosti, která se potácela na samém pokraji černého hrobu!

Ach to napětí, strašlivé, mučivé napětí, muset nečinně přihlížet, jak se život bytosti, kterou vřele milujeme, chvěje na vlásku! Ty drásavé myšlenky, které zavalují mysl, až z nich srdce buší jako kladivo a dech se v hrdle dusí pod nápořem představ, které ji malují – ta zoufalá touha *něco proboha udělat* k ulehčení bolesti nebo zmenšení nebezpečí, jež snížit nemáme v moci – to klesání na mysli i na duchu, které pramení ze smutného uvědomění naší vlastní nemohoucnosti – jaká trýzeň se může těm mukám vyrovnat, jaká myšlenka nebo skutek je dokáže v tom horečném víru a varu chvíle zmírnit?

Přišlo ráno a vilka byla smutná a tichá. Lidé hovořili šepem; čas od času se u branky ukázala starostlivá tvář; ženy i děti odcházely v slzách. Po celý nekonečný den a ještě kolik hodin po tom, kdy se už setmělo, přecházel Oliver tiše po zahradě sem a tam, co chvíli zvedal oči k pokoji nemocné a pokaždé se otrásl, když uviděl to zatemněné okno, které vypadalo, jako by smrt byla uvnitř rozeštrěla svoje křídla. Pozdě večer přijel pan Losberne. „Je to kruté,“ řekl dobrák doktor a při těch slovech se odvrátil, „tak mladá, tak milovaná! Ale naděje je pramalá.“

Další ráno. Slunce jasně svítilo – tak jasně, jako by ani neshlíželo na nějakou bědu nebo starost. A s každickým lístkem a květem kolem sebe bujně rozvitým, na všech stranách obklopena životem a zdravím a zvuky i pohledy plnými radosti, sličná mladá bytost ležela a rychle uvadala. Oliver se odkradl na starý hřbitůvek, posadil se na jeden zelený růvek a v tichosti pro ni plakal a modlil se za ni.

Vůkol se rozkládal takový mír a krása, v slunné krajině bylo tolik jasu a veselí, ve zpěvu letního ptactva tolik blaženého jásoťu, v rychlém letu kavek kroužících nad hlavou tolik volnosti, ve všem tolik života a rozradování, že když hoch pozvedl rozbolavělé oči a rozhlédl se kolem, instinktivně připadl na myšlenku, tohle že není čas na smrt; že když jsou nižší tvorové všichni tak radostní a veselí, rozhodně přece nemůže umřít Róza; že hroby jsou pro studenou

bezútešnou zimu, a ne pro sluneční jas a vůni. Skoro mu připadalo, že rubáše jsou jen pro staré a scvrklé a že do svých příšerných záhybů nikdy nehálí postavu mladou a sličnou.

Do těchto mladistvých úvah pojednou surově vpadl hlas kostelního zvonu – hrana. A druhá! A zas! To umíráček vyzváněl k pohřbu. Do brány vešel hlouček prostých truchlících s bílými fábory, protože v rakvi leželo mládí. S obnaženou hlavou stáli u hrobu – a v plačícím průvodu byla matka, donedávna matka. Ale jasně svítilo slunce a ptáci zpívali o závod.

Oliver zamířil k domovu a vzpomínal na všechny ty četné laskavosti, kterých se mu kdy od mladé dámy dostalo, a toužebně si přál, aby se opět vrátil ten čas, kdy by jí mohl neustále ukazovat, jak jí je vděčný a jak ji miluje. Neměl sice důvod si něco vyčítat, že by ji byl zanedbával nebo málo na ni myslel, neboť jí povždy věrně a oddaně sloužil, ale přesto mu před očima vyvstávalo stero drobných příležitostí, kdy mohl, jak mu nyní připadalo, osvědčit víc horlivosti a opravdovosti, a litoval, že to tenkrát neučinil. Měli bychom pozorně dbát, jak jednáme s lidmi kolem sebe, když každé úmrtí mimoděk vnukne nějakému úzkému kroužku pozůstalých myšlenku, kolik toho opominuli a jak málo toho udělali – na kolik věcí jen zapomněli a kolik jiných třeba mohli napravit! Není lítosti širavější než ta, která je marná; chceme-li si její muka ušetřit, pamatujme na tohle, dokud je čas.

Když přišel domů, seděla paní Maylieová v malém pokoji. Oliverovi se sevřelo srdce, když ji spatřil, protože jindy od lože své nemocné neteře vůbec neodcházela, a roztrásl se při pomyslení, jaká změna ji odtamtud vypudila. Dověděl se, že Róza upadla do hlubokého spánku, z něhož se probere, buďto aby se uzdravila a žila, nebo aby se s nimi rozloučila a umřela.

Několik hodin spolu seděli, napínali sluch a báli se promluvit slovo. Přinesený oběd vrátili netknutý a s tváří, která prozrazovala, že myšlenkami dlejí jinde, pozorovali slunce, kterak klesá níž a níž,

až konečně zalilo oblohu i zem oněmi nádhernými barvami, které věští jeho odchod, jejich napjaté uši zachytily ohlas přicházejících kroků. Oba se vrhli mimoděk ke dveřím, když se v nich ukázal pan Losberne.

„Co je s Rózou?“ zvolala stará dáma. „Řekněte mi to hned! Snesu to – všechno snesu, jenom nejistotu ne! Ach, řekněte mi to, pro boha živého!“

„Musíte se vzpamatovat,“ pravil doktor a podepřel ji. „Uklidněte se, drahá madam, prosím vás!“

„Proboha, pusťte mě! Moje zlaté dítě! Ona je mrtvá! Ona umírá!“

„Ne!“ zvolal doktor zaníceně. „Že je Bůh dobrotivý a milosrdný, zůstane slečna Róza naživu a bude nás všechny oblažovat ještě dlouhá léta!“

Stará dáma padla na kolena a pokusila se sepnout ruce; ale síly, které ji tak dlouho vzpružovaly, prchly hned s jejím prvním důkříváním k nebesům, a tak klesla do přátelské náruče, která se rozevřela, aby ji zachytila.

Kapitola třicátá čtvrtá

*Obsahuje několik úvodních dat o mladém pánovi,
který nyní vstoupí na scénu, jakož i novou dobrodružnou příhodu,
která potkala Olivera*

Bylo to štěstí téměř příliš velké, aby se dalo unést. Oliver byl tou neočekávanou zvěstí jako omráčený a omámený; nemohl ani plakat, ani mluvit, ani sedět. Stěží dovedl vůbec pochopit něco z toho, co se odehrálo, dokud po dlouhé bezcílné procházce v tichém podvečerním vzduchu nepřinesl úlevu prudký výbuch pláče; teprve ten jako by ho byl rázem vyburcoval k plnému uvědomění radostné změny, která se udála, i takřka nesnesitelného břemene úzkosti, které mu sňala ze srdce.

Už se kvapem snášela noc, když se vracel domů s plnou náručí květin, které s obzvláštní péčí vybral a natrhal k výzdobě pacientčina pokoje. Jak tak rázně kráčel po silnici, zaslechl za sebou rachot nějakého povozu, blížícího se divokým tempem. Ohlédl se a spatřil, že je to poštovní kočár, hnaný velkou rychlostí, a protože koně pádili tryskem a cesta byla úzká, přitiskl se zády k jedné brance, než se vůz přežene.

Když se řítíl kolem, zahlédl v něm Oliver nějakého muže v bílé noční čepici, jehož obličej mu připadal povědomý; viděl ho však příliš kratičko, aby mohl přesně rozeznat, kdo to je. V příštím okamžiku se noční čepice vyhoupla z okna kočáru a hromový hlas zařval na kočího, aby zastavil, a ten to také ihned učinil, jen co se mu podařilo zarazit koně. Potom se noční čepice vynořila znovu a tíž hlas zavolal na Olivera jeho jménem.

„Haló, Oliver!“ křičel hlas. „Co je nového? Co slečna Róza? Mladý pane O-li-ve-reé!“

„To jste vy, Gilesi?“ zvolal Oliver, když už dobíhal k dvířkům kočáru.

Giles opět vystrčil noční čepici a chystal se něco odpovědět, ale vtom ho náhle strhl zpátky nějaký mladý pán, který zaujímal druhý kout kočáru, a dychtivě se ptal, jaké jsou zprávy.

„Stručně!“ křikl pán. „Líp, nebo hůř?“

„Líp – mnohem líp!“ odpověděl spěšně Oliver.

„Bohudík!“ zvolal pán. „Víš to jistě?“

„Ano, pane, úplně,“ přisvědčil Oliver. „Obrat nastal teprve před několika málo hodinami a pan Losberne říká, že všechno nebezpečí nadobro pominulo.“

Pán už k tomu nepromluvil jediné slovo, nýbrž otevřel dvířka, vyskočil z kočáru, vzal chvatně Olivera za rameno a odvedl ho kousek stranou.

„Víš to úplně jistě? Není možné, že by ses mýlil, hošíčku, opravdu ne?“ důrazně se vyptával pán rozechvělým hlasem. „Nesmíš mě klamat, že bys ve mně probouzel naděje, které by se nemohly splnit!“

„To bych, pane, neudělal ani za živý svět,“ odpověděl Oliver. „Můžete mi opravdu věřit. Pan Losberne říkal, že zůstane naživu a bude nás všechny oblažovat ještě dlouhá léta. Slyšel jsem to tak na vlastní uši.“

Oliverovi vstoupily slzy do očí, když si připomněl scénu, která byla počátkem tak velké blaženosti, a pán od něho odvrátil tvář a na chvíli se odmlčel. Oliverovi se zdálo, že ho zaslechl několikrát vzlyknout, ale bál se ho vyrušit jakoukoli další řečí – neboť velice dobře tušil, jaké asi pán chová city – a tak jen stál opodál a dělal, že se zabývá svou kyticí.

Po celou tu dobu seděl pan Giles, stále s bílou noční čepicí na hlavě, na stupátku kočáru a s lokty opřenými o kolena si modrým bavlněným kapesníkem s bílými puntíky utíral oči. Že starý poctivec své pohnutí nepředstírá, prokazovaly víc než dostatečně silně červené oči, kterými hleděl na mladého pána, když ten se k němu otočil a oslovil ho.

„Myslím, Gilesi, že bude nejlíp, když pojedete dál kočárem k matce,“ pravil. „Já bych raději šel pomalu pěšky, abych měl chvíli času se vzpamatovat, než ji uvidím. Můžete jí povědět, že přijdu hned.“

„Prosím za prominutí, pane Harry,“ namítl Giles, který si právě přetřel pocuchaný obličej posledním zušlechťujícím tahem kapesníku, „ale kdybyste dovolil, aby to vyřídil postilión, byl bych vám velice vděčný. Nehodilo by se, aby mě služby viděly v tomhle stavu, pane; kdyby mě viděly, už bych u nich nadosmrti neměl krapet autority.“

„No dobrá,“ opáčil Harry Maylie s úsměvem, „zaříd'te se, jak vám libo. Ať tedy jede se zavazadly napřed, jestli chcete, a vy pojed'te s námi za ním. Jenom si nejdřív místo té noční čepice posad'te na hlavu něco vhodnějšího, jinak nás budou lidé pokládat za blázný.“

Pan Giles, takto upozorněný na svůj nepatřičný úbor, strhl noční čepici z hlavy, strčil si ji do kapsy a nahradil ji kloboukem důstojného a střízlivého tvaru, který vylovil odněkud z kočáru. Jakmile s tím byl hotov, postilión odjel, a Giles, pan Maylie a Oliver se vydali volnou procházkou za ním.

Jak tak kráčeli silnicí, Oliver se co chvíli s velkým zájmem a zvědavostí podíval po nově příchozím. Vypadal asi na pětadvacet let a byl prostředně velký; v hezkém obličejí měl prostosrdečný výraz a způsoby měl nenucené a půvabné. Přes všechen rozdíl mezi mládím a stářím byl svými rysy tak silně podobný staré dámě, že by Oliverovi jistě nebylo působilo velkou potíž si jejich příbuzenský vztah domyslit, i kdyby se o ní mladý muž nebyl již předtím zmínil jako o matce.

Když došel k vilce, paní Maylieová již netrpělivě čekala, aby mohla syna přivítat. Setkání se neobešlo bez mocného pohnutí na obou stranách.

„Máti!“ zašeptal mladý muž. „Proč jste mi jen nenapsala dřív?“

„Napsala jsem,“ odpověděla paní Maylieová, „ale když jsem všechno uvážila, rozhodla jsem se dopis neposílat, dokud neuslyším názor pana Losberna.“

„Ale proč,“ namítl mladý muž, „riskovat takovou možností, že by se stalo, co se div nepříhodilo? Kdyby byla Róza – nemohu teď to slovo vyřknout – kdyby ta nemoc byla vzala jiný konec, copak byste si to byla vůbec mohla kdy odpustit? Byl bych snad já ještě někdy mohl poznat štěstí?“

„Kdyby to bylo dopadlo tak, Harry,“ pravila paní Maylieová, „pak se obávám, že by to bylo zmařilo tvé štěstí provždycky a že by na tom bylo maličko, pramaličko záleželo, jestli jsi sem přijel o den dřív nebo později.“

„A kdo se může divit, máti, kdyby to tak bylo?“ opáčil mladý muž, „nebo, proč vlastně říkám kdyby? – Je to tak – je – vy to víte, máti, přece to musíte vědět!“

„Vím, že si zaslouží největší a nejčistší lásku, jakou může lidské srdce vůbec poskytnout,“ pravila paní Maylieová. „Vím, že její vrozená něha vyžaduje opětování náklonností nikoli běžnou, nýbrž takovou, která bude hluboká a trvalá. Necítit tohle a kromě toho nevědět, že by jí změna v chování člověka, kterého by milovala, utrhla srdce, nepovažovala bych svůj úkol za tak těžko splnitelný a nemusela bych ve vlastním nitru svádět tolik bojů, když své jednání řídím podle toho, co pokládám za přísnou povinnost.“

„To je od vás nelaskavé, máti,“ ohradil se Harry. „Ještě pořád se domníváte, že jsem malý chlapec, který neví, co chce, a nevyzná se v hnutích vlastního srdce?“

„Myslím, drahý synu,“ odvětila paní Maylieová a položila mu ruku na rameno, „že mládí má mnoho šlechetných tužeb, které nemají dlouhého trvání – a že některé mezi nimi, když došly svého splnění, vyprchají jen tím rychleji. A především myslím,“ pokračovala stará dáma a pevně se zahleděla synovi do očí, „že když se blouznivý, prudký a ctižádostivý muž ožení s dívkou, na jejímž jméně lpí poskvrna, na které sice nemá sama nejmenší vinu, ale kterou bezcitní a špinaví lidé mohou házet na hlavu jí a jeho dětem – a čím větší má ten muž v životě úspěch, tím víc ji předhazovat přímo do očí i jemu

a na jejím základě si z něho tropit posměšky – tu se může stát, ať už má povahu sebelepší a sebeušlechtlejší, že jednoho dne bude litovat svazku, který v mládí uzavřel. A ji může to bolestné vědomí mučit, až to pozná.“

„Ale máti,“ ohradil se mladý muž netrpělivě, „takhle by přece mohl jednat jenom sobecký surovec, nehodný jak jména muž, tak i ženy, o které mluvíš!“

„To si myslíš teď, Harry,“ opáčila matka.

„Teď a vždycky!“ zvolal mladý muž. „Duševní trýzeň, kterou jsem zakoušel tyhle poslední dva dny, mě nutí, abych se vám přiznal k náruživé náklonnosti, o které moc dobře víte, že není včerejší, ani že jsem ji nepojal lehkomyšlně. Na Róze, tom přelíbezném něžném děvčeti, lpí moje srdce tak horoucně, že co svět světem stojí, tolik ještě mužské srdce na ženě nelpělo. Nemám jinou myšlenku, jiný cíl, jinou touhu v životě nad ni – a když se budete v téhle stěžejní otázce stavět proti mně, pak berete můj klid a štěstí do vlastních rukou a házíte je větrům napospas. Věnujte tomu ještě chvíli úvahy, máti, tomu i mně, a nepodceňujte to štěstí, o kterém máte zřejmě tak malé mínění.“

„Naopak, Harry,“ namítla paní Maylieová, „právě že mám o vřelých a citlivých srdcích mínění tak velké, ráda bych je ušetřila každého zranění. Ale prozatím jsme si už o té věci pověděli dost, ba víc než dost –“

„Ať to tedy rozhodne sama Róza,“ přerušil ji Harry. „Ovšem doufám, že tyhle svoje přepjaté názory nepoženete tak daleko, abyste mi přímo kladla do cesty nějaké překážky.“

„To jistě nebudu,“ slíbila paní Maylieová, „ale chtěla bych, abys uvážil –“

„Už jsem všechno uvážil!“ zněla synova netrpělivá odpověď. „Uvažuju o tom, máti, už léta a léta. Uvažuju o tom hned od první chvíle, co jsem byl schopný soudně přemýšlet. Moje city jsou stále stejné, jakože provždycky také stejné zůstanou – a proč bych měl

otálet s jejich vyznáním a trápit se mučivými odklady, které přece nemůžou nikomu na světě přinést nic dobrého? Ne! Než odsud odjedu, musí mě Róza vyslechnout!“

„Vyslechně tě,“ přikývla paní Maylieová.

„Něco ve vašem tónu, máti, jako by skoro napovídalo, že mě vyslechne chladně,“ řekl mladý muž.

„Ne, chladně ne,“ opáčila stará dáma, „ani zdaleka.“

„Jak tedy?“ naléhal mladý muž. „Našla snad zalíbení v někom jiném?“

„To určitě ne,“ odpověděla matka. „Nerada se mýlím, ale už teď máš nad jejím srdcem tuze silnou vládu. Ještě,“ pokračovala stará dáma hned dál a zarazila syna, který se chystal promluvit, „bych ti chtěla povědět tohle. Dřív než vsadíš všechno na tuhle kartu, dřív než se necháš unést na samý vrchol nadějí, pomni, drahé dítě, aspoň na pár okamžiků, Roziny historie a rozvaž, jaký účinek může na její rozhodnutí mít to, že ví o svém pochybném původu – přes všechno, jak oddaně k nám lne s celou vroucností své ušlechtilé duše i s tou bezpříkladnou sebeobětavostí, která je odjakživa ve všech věcech, ať velkých nebo nepatrných, tak příznačnou stránkou její povahy.“

„Co tím chcete říct?“

„To už ponechám tobě, na to musíš přijít sám,“ odvětila paní Maylieová. „Ted' už musím zase k ní. Bůh tě potěš!“

„Uvidím se s vámi ještě dnes večer?“ dychtivě se zeptal mladý muž.

„Později,“ odpověděla stará dáma. „Až odejdu od Rózy.“

„Povíte jí, že jsem přijel?“ naléhal Harry.

„Samozřejmě,“ přikývla paní Maylieová.

„A řeknete jí, jakou jsem měl starost a kolik jsem vytrpěl úzkosti a jak hrozně toužím, abych ji už viděl? To mi snad neodmítnete prokázat, máti?“

„To jistě ne,“ řekla stará dáma, „všechno jí to povím.“ A stiskla synovi láskyplně ruku a odkvapila z pokoje.

Za této chvatné rozmluvy matky se synem setrvali pan Losberne a Oliver v ústraní na druhém konci pokoje. Nyní doktor natáhl bodře ruku vstříc Harrymu Mayliemu a oba se navzájem velmi srdečně pozdravili. Potom doktor v odpověď na přerozmanité otázky svého mladého přítele podal přesnou zprávu o pacientčině stavu, která byla vskutku potěšitelná a mnohoslibná, že Harrymu plně potvrdila naděje Oliverovým hlášením vzbuzené, a kterou s napjatýma ušima v celosti vyslechl i pan Giles, naoko se pilně zabývající zavazadly.

„Střelil jste v poslední době něco zvláštního, Gilesi?“ zeptal se doktor, když skončil se svou zprávou.

„Nic zvláštního, pane,“ odpověděl pan Giles a zčervenal až po uši.

„Ani jste nechytil nějakého zloděje, ani jste nedosvědčoval totožnost nějakého lupiče?“ ptal se doktor dál.

„Ne, prosím, ani jedno, ani druhé,“ odpověděl pan Giles s velkou vážností.

„Hm, to mě mrzí,“ pokračoval doktor, „to nerad slyším, protože v tomhle oboru jste učiněný mistr. A smím se zeptat, jak se vede Brittlesovi?“

„Tomu chlapci se vede velice dobře, prosím,“ odpověděl pan Giles, který se již opět vpravil do obvyklého ochránčovského postoje, „a vzkazuje vám své uctivé poručení, pane.“

„To je dobře,“ pravil doktor. „A že vás tady tak vidím, pane Gilesi, to mi připomíná, že jsem zrovna ten den předtím, než si mě sem tak narychlo zavolali, na žádost vaší hodné paní vyřídil jeden malý úkol ve váš prospěch. Pojd'te na moment semhle do koutka, buďte tak hodný.“

S tváří velice důležitou a poněkud udivenou zamířil pan Giles do označeného kouta, kde ho pak doktor poctil krátkou šeptanou rozmluvou; jakmile skončila, pan Giles se mnohokrát uklonil a vzápětí se neobvykle důstojným krokem vzdálil. Námět, kterým se tato rozmluva obírala, v pokoji vůbec najevo nevyšel, kdežto kuchyni se po té stránce dostalo osvětlení velice brzy; pan Giles se

totiž odebral rovnou cestou tam, a když si nejdřív vyžádal džbánec piva, s majestátním vzezřením, které vyvolalo značný dojem, zvěstoval, že v uznání jeho statečného chování v čas onoho památného loupežného pokusu ráčila jeho paní v místní záložně uložit částku dvaceti pěti liber k jeho výlučnému užití a užitku. Nad tím spráskly obě služebné ruce, zvedly oči ke stropu a vyslovily domněnku, že teď asi pan Giles náramně zpychne, načež si pan Giles povytáhl nabíranou náprsenku u košile a odpověděl „Ne, ne,“ a kdyby u něho prý zpozorovaly i jen sebeslabší domýšlivost vůči podřízeným, že jim bude jen vděčný, když ho na to upozorní. A potom přičinil ještě množství dalších výroků, svědčících neméně jasně o jeho pokoře, jež posluchači přijali se stejnou libostí a pochvalou a jež přitom byly právě tak originální a právě tak přiléhavé k věci, jak už výroky velkých lidí zpravidla bývají.

O patro výš uplynul zbytek večera docela vesele, protože doktor měl skvělou náladu, a ať již snad byl Harry Maylie zpočátku sebevíc unavený a zamyšlený, nakonec přec jen neodolal dobrému rozpoložení onoho znamenitého pána, které se projevovalo vyprávěním neobyčejného množství povedených kousků a vzpomínek z praxe i přehojných krotkých žertíků; ty připadaly Oliverovi jako to nejkomičtější, co kdy v životě slyšel, a úměrně s tím ho také rozesmávaly k očividnému potěšení doktora, který se z čiré nezdolné sympatie nehorázně smál sám sobě a tím doháněl k smíchu téměř stejně srdečnému i Harryho. Bavili se tedy vespolek tak radostně, jak jen za daných okolností docela po právu mohli, a bylo už hodně pozdě, než se s lehkým a vděčným srdcem odešli uložit k onomu odpočinku, kterého měli po vši nejistotě a úzkosti, jakou v posledních dnech zakusili, věru vrchovatě zapotřebí.

Nazítří ráno vstal Oliver již s veselejší náladou a obstarával obvyklé ranní práce s větším zápalem a potěšením, než jaké pocítil už mnoho dní. Klece znovu rozvěsil ven na jejich stará místa, aby si ptáčekové pozpívali, a znovu natrhal náruč nejlíbeznějšího pol-

ního kvítí, jaké se jen dalo najít, aby svou krásou oblažovalo Rózu. Tesknota, kterou smutné oči úzkostlivého chlapce v posledních dnech viděly halit každičkový předmět, ať byly všechny sebekrásnější, se rozplynula jako kouzlem. Rosa jako by se na zelených lístcích třpytila jiskřivěji a vánek mezi nimi ševelil hudbou zpěvnější, ba sama obloha jako by svítila modřeji a jasněji. Takový vliv má stav našich vlastních myšlenek dokonce i na vzhled venkovního světa. Lidé, kteří při pohledu na přírodu a na své bližní reptají, že všechno je temné a chmurné, mají pravdu – jenže toto ponuré zbarvení je jen odrazem jejich vlastních zkalených očí a srdcí. Skutečné barvy jsou lahodné a vyžadují jasnější zrak.

Stojí za povšimnutí – a Oliver si to tenkrát také uvědomil – že nadále již hoch nepodnikal své ranní výpravy sám. Hned po prvním ránu, kdy Harry Maylie potkal Olivera, jak se vrací s plnou náručí domů, propadl mladý muž takové vášni ke květinám a projevil při jejich úpravě takový vkus, že svého malého společníka daleko předčil. Byl-li už Oliver po těchto stránkách proti němu pozadu, zato zase věděl, kde najít nejhezčí, a tak ráno co ráno společně pročesávali krajinu a přinášeli domů to nejkrásnější, co kde kvetlo. Okno v pokoji mladé dámy bylo teď otevřené, protože měla velkou radost, když cítila sytý letní vzduch proudit dovnitř a křísit ji svou svěžestí k životu; ale uvnitř v okně, těsně u rámu, stála vždycky ve vodě jedna zvláštní vonička, každé ráno s velkou péčí uvitá. Chtě nechtě si Oliver povšiml, že se zvadlá kytička nikdy nevyhazuje, ačkoli se ve vázičce pravidelně objevuje stále nová; rovněž chtě nechtě postřehl, že kdykoli vkročil doktor do zahrady, vždycky střelil očima právě k tomu určitému koutku nahoře a nadmíru významně pokývl hlavou, než se vydal na ranní procházku. Za takových pozorování dny letěly jako vítr a Róza se rychle zotavovala.

Ani Oliverovi se čas tíživě netáhl, třebaže mladá dáma ještě stále nevycházela z pokoje, ani se nekonaly dřívější večerní procházky, leda snad tu a tam na malý kousek s paní Maylieovou. Se zdvojenou

pílí se věnoval lekcím, které mu dával bělovlasý starý pán, a činil se tak horlivě, že ho samého překvapovalo, jaké dělá rychlé pokroky. A právě když se jednou horlivě oddával tomuto zaměstnání, nadmíru ho polekala a zarmoutila zcela neočekávaná příhoda.

Pokojíček, ve kterém obyčejně sedával, když se zabýval učením, byl v přízemí na zadní straně domku. Byl to pravý venkovský pokojíček s mřížovaně zaskleným oknem, kolem dokola ověšeným hrozny jasmínových a zimolezových květů, které se draly až přes rám a sytily místnost svou lahodnou vůní. Okno se dívalo do zahrady, odkud vedla malá dvířka na ohrazenou pastvinku; všechno za tím byla samá krásná lučina a les. V tu stranu nebylo nablízku žádné jiné obydlí a výhled, který se odtud naskytoval, byl skutku široký a daleký.

V jednom krásném podvečeru, když se už na zem začínaly snášet první stíny soumraku, seděl Oliver u toho okna a hroužil se do svých knih. Ležel v nich už hezkou chvíli, a protože den byl neobyčejně parný a Oliver se namáhal vskutku usilovně, není nikterak na újmu cti jejich autorů, ať už to byl kdo byl, jestliže přiznáme, že pomaloučku polehoučku nad jednou usnul.

Někdy se stává, že nás obestře jistý zvláštní druh spánku, který sice plně spoutá tělo, ale myslí neuleví od vnímání okolních věcí a dovoluje jí po libosti se toulat. Pokud se nepřemožitelná otupělost, úplné ochabnutí sil a naprostá neschopnost ovládat vlastní myšlenky nebo pohybové svalstvo může zvat spánkem, pak to spánek je; ale přesto máme povědomí o všem, co se kolem nás děje, a jestliže v takovém stavu sníme, pak se slova v té chvíli skutečně pronášejí nebo zvuky v tu chvíli skutečně znějící s překvapivou hbitostí přizpůsobují našim vidinám, až se skutečnost a obrazotvornost tak podivuhodně prolnou, že později je téměř vůbec nemožné obojí od sebe oddělit. To však ještě není nejpozoruhodnější úkaz, který se k takovému stavu pojí. Je nepochybným faktem, že byť jsou naše smysly hmatu a zraku pro tu chvíli mrtvé, na naše spící myšlenky a snové výjevy, které se před námi odehrávají, přesto působí,

a to mocně působí, již *pouhá tichá přítomnost* nějakého vnějšího předmětu, který třeba ani nebyl poblíž, když se nám zavřely oči, a o jehož přítomnosti jsme neměli vůbec tušení, dokud jsme bděli.

Oliver věděl úplně dobře, že je ve svém pokojíčku, že na stole před ním leží jeho knihy, že v popínavých keřích venku šelestí líbezný vánek. A přesto spal. Náhle se obraz změnil, vzduch najednou zdusněl a ztěžkl – a Oliverovi s palčivou hrůzou připadlo, že je zase v domě židově. Ano, tam ve svém obvyklém koutě sedí ten ohyzný stařec, ukazuje na něj prstem a s odvrácenou tváří něco šeptá jinému muži, který sedí vedle něho!

„Tiše, milánku!“ připadlo mu, že slyší žida říkat. „Je to on, zaručeně on. Pojdme pryč.“

„On!“ Zdálo se, že odpovídá druhý muž. „Myslíte, že bych si ho mohl s někým splést? I kdyby celá rota d'áblů na sebe vzala jeho přesnou podobu a on stál mezi nimi, pořád by mi něco napovědělo, který z nich je on. Kdybyste ho zakopal padesát stop pod zem a vedl mě přes jeho hrob, pořád bych myslím poznal, že je tam pohřbený, i kdyby to místo nebylo nijak označené.“

Zdálo se, že muž ta slova pronáší s tak smrtelnou nenávistí, že se Oliver strachy probudil a vyskočil.

Dobrý bože! Co to bylo? Co mu to jen vehnalo všechnu rozbouřenou krev k srdci a oloupilo ho o hlas i veškerou schopnost pohybu? Tam – tam – blízko před ním – u okna – tak blizoučko, že by na něj byl málem dosáhl, než uskočil – s očima upřenýma do pokojíčka, až se srazily se zrakem jeho – stál starý žid! A vedle něho, sinavá vztekem nebo strachem, či obojím, byla zrůzněná tvář téhož muže, který se na něho osopil v průjezdu zájezdní hospody.

Byla to jen vteřinka, letmý pohled, pouhý záblesk před očima a v mžiku byli oba pryč. Ale poznali ho a on poznal je – a jejich pohled se mu vryl tak pevně do paměti, jako by ho byl od samého narození měl před očima hluboce vtesaný do kamene. Chvilíčku stál jako přikovaný, potom vyskočil oknem na zahradu a volal hlasitě o pomoc.

Kapitola třicátá pátá

*Obsahuje neuspokojivý výsledek Oliverova dobrodružství
a ne zcela bezvýznamnou rozmluvu Harryho Maylieho s Rózou*

Když se obyvatelé domu, přivolaní Oliverovým voláním, seběhli na místo, odkud se křik ozýval, zastihli hochu, celého bledého a rozčileného, kterak ukazuje do luk za domem a stěží ze sebe vůbec dokáže srozumitelně vyřáčet slovo: „Žid! Žid!“

Pan Giles si nedovedl vysvětlit, co ten výkřik znamená, ale Harry Maylie, který byl hlava o něco bystřejší a chápavější a také již znal Oliverovu historii od matky, porozuměl ihned.

„Na kterou stranu se dal?“ zeptal se Harry a popadl silný klacek, který stál v koutě.

„Tamhle,“ odpověděl Oliver a ukázal směrem, kterým se muž pustil. „V mžiku se mi ztratili.“

„Tak jsou tedy v příkopu!“ usoudil Harry. „Za mnou! A držte se mě, co můžete nejbliž.“ S těmi slovy se přehoupl přes plot a vyrazil s takovou rychlostí, že pro ostatní bylo neskonale obtížné udržet s ním tempo.

Giles se ho držel, co mu síly stačily, a rovněž tak i Oliver utíkal, co mohl. A za pár minut se přes plot převalil i pan Losberne (který byl na procházce a právě v tu chvíli se vrátil domů), a když se sebral ze země s větší mrštností, než by se do něho byl kdo nadál, rozběhl se týmž směrem rychlostí nikoli opovrženímhodnou a celou dobu přitom z plna hrdla křičel, cože se děje.

Tak se všichni hnali dál a ani jedinkrát se nezastavili, aby nabrali dech, dokud jejich vůdce nezahnul do rohu louky, označeného Oliverem, a nezačali bedlivě prohledávat mezní příkop a živý plot podél něho; to poskytlo ostatní společnosti čas, aby ho dohonila,

a Oliverovi možnost, aby pana Losberna seznámil s okolnostmi, které zavdaly podnět k tak zuřivému pronásledování.

Ale všechno prohledávání zůstalo bezvýsledné. Nikde nebylo vidět ani pouhou stopu čerstvých šlápějí. Zatím došli na vrcholek nízkého pahorku, z něhož byl na všechny strany nerušený rozhled po širých polnostech na tři čtyři míle daleko. V kotlině po levé ruce ležela vesnice, ale aby se do ní oba vetřelci dostali cestou a směrem, jak Oliver ukazoval, byli by musili udělat velký oblouk otevřeným krajem, což rozhodně nemohli dokázat v čase tak krátkém. Z druhé strany vroubil luka hustý les, ale toho úkrytu nemohli dosáhnout z téhož důvodu.

„To se ti muselo něco zdát ve spaní, Oliverě,“ usoudil Harry Maylie.

„Ne, pane, to určitě ne,“ bránil se Oliver a už jen při pouhé vzpomínce na tvář starého bídáka se otrásl, „na to jsem ho viděl moc zřetelně. Oba dva jsem viděl stejně zřetelně, jako teď vidím vás.“

„A kdo byl ten druhý?“ zeptali se jedním dechem Harry a pan Losberne.

„Zrovna ten samý člověk, co jsem vám o něm povídal, že se na mě tak nečekaně obořil v tom zájezdním hostinci,“ řekl Oliver. „Dívali jsme se jeden druhému přímo do očí a mohl bych to odpřisáhnout, že to byl on.“

„Že se dali na tuhle stranu?“ ptal se naléhavě Harry. „Víš to jistě?“

„Stejně jistě, jako že byli u mého okna,“ odpověděl Oliver a mezi řečí ukázal dolů na živý plot, který dělil zahradu vilky od luk. „Ten velký člověk přeskočil přesně v tom místě tamhle a žid utíkal pár kroků doprava a prolezl tou dírou tam vedle.“

Oba pánové pozorovali Oliverovu vážnou tvář, když mluvil, a potom se podívali z něho na sebe navzájem, a zdálo se, že mají důvěru v spolehlivost jeho tvrzení. Přesto v žádném směru nebylo jediné viditelné známky, že by tu byl někdo pádil na překotném úprku. Tráva byla vysoká, ale nikde nebyla pošlapaná než tam, kde ji podupaly jejich vlastní nohy. Svahy i okraje příkopů byly hlinité

a vlhké, ale na jedinkém místě nemohli rozeznat ani otisk mužské boty, ani sebeslabší známku, která by nasvědčovala, že tam po kolik hodin předtím došla na zem jakákoli noha vůbec.

„To je divné!“ prohodil Harry.

„Divné?“ opakoval po něm doktor. „S tím by si nevěděli rady ani sami Blathers a Duff!“

Ale přes všechnu očividnou bezvýslednost svého pátrání od něho neupustili, dokud se nesnesla noc a neučinila žádné další úsilí bezvýslednými, a i pak se ho ještě vzdali zdráhavě. Vyslali Gilese, aby obešel všechny pivnice ve vesnici, a vyzbrojili ho k tomu nejlepším popisem, jaký dovedl Oliver o vzezření a obleku cizinců podat. Z těch byl přinejmenším žid dostatečně nápadný, aby si ho lidé zapamatovali, kdyby ho byli někde viděli pít nebo brousit po okolí; ale Giles se vrátil bez jakékoli zprávy, způsobilé přispět k rozřešení záhady nebo aspoň ji poodhalit.

Druhý den znovu prohledali okolí a pokračovali v poptávání, ale s úspěchem o nic lepším. Den nato se Oliver a pan Maylie vypravili do městyse v důvěře, že tam oba muže uvidí nebo o nich něco uslyší, ale rovněž tento pokus byl bezvýsledný. Po několika dnech se na příhodu začalo zapomínat, jako se zapomíná na většinu příhod, když senzace nemá čerstvou potravu, která by ji živila, a sama od sebe utichá.

Róza se mezitím kvapem zotavovala. Už ji nepoutal její pokoj, mohla vycházet i ven a opětovným stykem s celou rodinou naplňovala srdce všech potěšením.

Ale třebaže tento šťastný vývoj měl na celý úzký kroužek patrný účinek a třebaže ve vilce opět zaznívaly veselé hlasy a radostný smích, občas na leckterého člena rodiny, ba i na samu Rózu, dolehla nezvyklá stísněnost, která nemohla Oliverově pozornosti ujít. Paní Maylieová a její syn se často spolu na dlouhou dobu zavírali k tajné poradě a nejednou se objevila Róza se stopami slz na tváři. Když se pan Losberne ustanovil na dni, kdy odjede zpátky do Chertsey, tyto

příznaky ještě zesílily a bylo již očividné, že se děje něco, co ruší klid mladé dámy a ještě kohosi jiného.

Konečně jednou ráno, když Róza byla sama v pokoji, kde se snídalo, vstoupil Harry Maylie a poněkud rozpačitě ji požádal o dovození, smí-li si s ní chvíli promluvit.

„Jen chvílička – kratičká chvílička – docela stačí, Rózo,“ omlouval se mladý muž a přitáhl si židli blíž k ní. „To, co ti přicházím povědět, jsi jistě už dávno vytušila. Nejhýčkanější tužby mého srdce ti nejsou neznámé, i když jsi je ještě nikdy neslyšela moje rty vyslovit.“

Od chvíle, kdy vstoupil do pokoje, byla Róza velice bledá; ale to mohl být následek právě přestálé nemoci. Pouze se maličko uklonila, shýbla se nad nějaké květiny, které stály poblíž, a mlčky čekala na jeho další slova.

„Měl jsem – měl jsem – odsud odjet dřív,“ pronesl Harry.

„Tos opravdu měl,“ souhlasila Róza. „Odpusť, že to říkám, ale raději bych viděla, kdybys byl odjel.“

„Přivedla mě sem obava ze všech nejhroznější a nejmučivější,“ pravil mladý muž, „strach, že ztratím zrovna tu drahou bytost, ke které se upínají všechny moje tužby a naděje. Umíralas – potácela ses mezi zemí a nebem. A víme, když mladé, krásné a dobré navštíví těžká nemoc, že jejich čistá duše bezděčně tíhne k svému jasnému domovu trvalého pokoje. A víme, pomoz nám Bůh, že právě nejlepší a nejsličnější z našich řad až tuze často uvadají v plném rozkvětu.“

Mezitímco mu tato slova splývala ze rtů, objevily se v očích něžné dívky slzy, a když jedna skanula na květ, nad kterým se dívka skláněla, a jasně se třpytila v jeho číšce a jen ještě jeho krásu zvyšovala, zdálo se, jako by se výlev jejího svěžího mladého srdce hlásil k samozřejmé přízni s nejrozkošnějšími výtvy přírody.

„Bytost,“ pokračoval mladý muž vroucně, „tak sličná a čistá a nevinná jako sám anděl boží se vznášela mezi životem a smrtí! Ach, když se ten daleký svět, ke kterému patří, již pootvíral jejím zrakům, kdo mohl doufat, že se vrátí do strastí a běd světa zdejšího? Ach

Rózo, Rózo, vědět, že odplýváš jako nějaký tichý stín, který na zem vrhá světlo shůry – nemít naději, že zůstaneš zachována těm, kdo prodlévají ještě zde – stěží vůbec znát důvod, proč bys jim zde měla zůstat – cítit, že patříš do oné jasné sféry, kam se v časném odletu už vzneslo tolik tvorů neskonale sličných a dobrých – a přesto se při tolikeré útěše modlit, abys byla vrácena těm, kdo tě milují – to byla duševní muka málem tuze velká, aby je člověk snesl. Ta mě trýznila ve dne v noci a přinášela s sebou takový strhující příval obav a neblahých předtuch a sobecké lítosti, že bys mohla umřít a nikdy se nedovědět, jak oddaně tě miluju, až mě svým nápořem téměř připravoval o smysly i rozum. Uzdravila ses. Den co den, ba skoro hodinu co hodinu se ti vracela nějaká kapička zdraví a slévala se s vyčerpaným a chabým pramínkem života, který v tobě malátně koloval, až ho znovu vzdula v silný a živelný proud. Tvůj přechod ze samého pokraje smrti zpátky do života jsem hltal očima, které dychtivou nedočkavostí a hlubokou láskou až sleply. Neříkej mi, že bys raději viděla, abych byl o tohle přišel – protože mi to obměkčilo srdce k veškerému lidstvu!“

„Tak jsem to nemyslela,“ namítla Róza plačky. „Jen bych ráda, abys odtud byl odjel a mohl se zase věnovat vznešeným a ušlechtilým snahám – snahám tebe plně hodným.“

„Neznám snahy mne hodnější – snahy hodnější i nejdokonalejší povahy pod sluncem – než úsilí o získání takového srdce, jako je tvoje,“ opáčil mladý muž a vzal dívku za ruku. „Rózo, má drahá, předrahá Rózo! Miluji tě už léta – celá léta – s nadějí v srdci, že si proklostím cestu k slávě a potom se hrdě vrátím domů a povím ti, že jsem o ni usiloval jen proto, abys ji sdílela se mnou – s vysněnou myšlenkou, jak ti v té blažené chvíli připomenu všechny četné němé důkazy, které jsem ti kdy podal o své chlapecké náklonnosti, a jak se přihlásím o tvou ruku jako o naplnění nějaké dávné mlčenlivé smlouvy, kterou jsme mezi sebou kdysi zpečetili! Ten čas ještě nadešel – ale zde, dosud bez získané slávy a bez jediné mladické

vidiny uvedené ve skutek – ti nabízím srdce, které ti už tak dlouho patří, a vkládám celý svůj osud do slov, kterými tu nabídku přijmeš.“

„Tvoje chování bylo vždycky laskavé a šlechetné,“ řekla Róza a krotila vzrušení, které v ní bouřilo, „a protože jistě věříš, že nejsem necitelná ani nevděčná, tak si poslechni mou odpověď.“

„Ta je, že se smím snažit, abych si tě zasloužil – ano, drahá Rózo?“

„Ta je,“ odpověděla Róza, „že se musíš snažit, abys na mě zapomněl – ne jako na dávnou a vřele oddanou přítelkyni, protože to by mě hluboce ranilo, ale jako na předmět své lásky. Rozhlédni se po světě a jen pomysli, kolik je v něm srdcí, která by tě naplnila hrdostí, kdybys je získal. Jestli budeš chtít, svěř se mi s nějakou jinou náruživou náklonností – budu ti vždycky přítelem, že upřímnějšího, vřelejšího a věrnějšího v životě nenajdeš.“

Nastala přestávka, za níž si Róza zakryla rukou obličej a plně povolila slzám. Druhou ruku jí stále držel Harry.

„A tvoje důvody, Rózo?“ promluvil konečně ztlumeným hlasem. „Jaké máš k takovému rozhodnutí důvody?“

„Máš právo je znát,“ přiznala Róza. „Kdybys řekl nevímco, moje přesvědčení nezvrátíš. Je to povinnost, kterou musím splnit. Povinnost, kterou dlužím jak druhým, tak sobě.“

„Sobě?“

„Ano, Harry. Sobě dlužím, abych já, děvče bez rodiny a bez věna a s poskvrnou na svém jménu, nezavdala tvé rodině příčinu k podezření, že jsem špinavě využila tvé první náruživé lásky a pověsila se jako přítěž na všechny tvoje tužby a záměry. A tobě a tvé rodině dlužím, abych zabránila, abys v zápalu své šlechetné povahy nepostavil svému vzestupu v životě tuhle velkou překážku.“

„Jestliže je tvoje náklonnost v souladu s tvým smyslem pro povinnost –“ začal Harry.

„Není,“ přerušila ho Róza a hluboce se zarděla.

„Ty tedy mou lásku sdílíš?“ zvolal Harry. „Pověz mi jen to, drahá Rózo – jen to mi pověz – a zmírní hořkost toho krutého zklamání!“

„Kdybych to byla mohla udělat a přitom těžce neublížit tomu, kterého miluju,“ opáčila Róza, „pak bych byla mohla –“

„To vyznání přijmout docela jinak?“ dopověděl Harry. „Neskrývej přede mnou aspoň to, Rózo, prosím tě!“

„Ano, mohla,“ přisvědčila Róza. „Nemluv!“ dodala a vyvlékla si ruku. „Nač bychom tuhle bolestnou rozmluvu prodlužovali? Tu rozmluvu pro mě přebolestnou, třebaže mi na druhé straně připraví trvalé štěstí – protože budu opravdu šťastná, když budu vědět, že jsem v tvých očích kdysi zaujímala to vysoké místo, jakému se těším teď, a každý slavný úspěch, kterého v životě dosáhneš, mi dodá novou sílu a odvalu. Sbohem, Harry! Už nikdy se nesetkáme tak, jak jsme se setkali dnes – ale jiný vztah než ten, do jakého by nás byla uvedla tahle rozmluva, nás může dlouho a šťastně pojit společným poutem. A kéž ti je veškeré požehnání, jaké jen mohou modlitby upřímného a vroucího srdce vyprosit od zdroje vší pravdy a přímosti, vždy k potěše a posile!“

„Ještě slovo, Rózo,“ řekl Harry. „Tvůj důvod tvými vlastními slovy! Ať ho slyším z tvých vlastních rtů!“

„Tvoje vyhlídky do budoucnosti,“ odpověděla Róza pevně, „jsou skvělé. Čekají na tebe všechny pocty, k jakým může člověka ve veřejném životě vynést velké nadání a vlivné příbuzenstvo. Ale to příbuzenstvo je pyšné – a já se ani nechci vtírat mezi ty, kdo by mohli pohrdavě smýšlet o matce, která mi dala život, ani nechci přinést hanbu nebo nezdar synovi ženy, která už tak dlouho a skvěle místo té matky zastává. Zkrátka,“ řekla mladá dívka a odvrátila se, když ji dočasná statečnost začala opouštět, „na mém jméně lpí skvrna, kterou svět hází na nevinné hlavy. Nebudu ji ze své krve přenášet na jinou – ta hana necht’ zůstane jedině na mně.“

„Ještě jedno slovo, Rózo. Nejdražší Rózo, ještě jedno!“ zvolal Harry a vrhl se jí k nohám. „Kdyby mi míň – míň přála štěstěna, jak by řekli lidé – kdyby mým údělem byl nějaký skromný a tichý život – kdybych byl chudý, neduživý, bezmocný – byla by ses ode

mne odvrátila i pak? Nebo se tahle přepjatá úzkostlivost zrodila z mého předpokládaného vzestupu k bohatství a slávě?”

„Nevymáhej ze mě odpověď,“ bránila se Róza. „Tahle otázka vůbec nepřichází v úvahu a nikdy ani nepřijde. Je to nespravedlivé, skoro nelaskavé, mě k ní nutit.“

„Kdyby tvoje odpověď byla taková, v jakou se málem odvažuju doufat,“ opáčil Harry, „pak mou osamělou pout' ozáří paprsek štěstí a bude mi svítit na cestu přede mnou. Není to lichá nicotnost, vyřčením několika stručných slov udělat tolik pro člověka, který tě miluje nade všechno na světě! Ach Rózo, ve jménu mé vřelé a nehynoucí lásky, ve jménu všeho, co jsem pro tebe vytrpěl, i všeho soužení, ke kterému mě odsuzuješ, jen na tuhle jedinou otázku mi odpověz!“

„Tedy kdyby ti byl osud určil jiný los,“ odvětila Róza, „kdybys i byl stál maličko nade mnou, ale ne příliš vysoko, kdybych ti bývala mohla být pomocí a potěchou v jakémkoli skromném a poklidném ústraní, a ne poskvrnou a překážkou v ctižádostivých a vznešených kruzích široké veřejnosti, pak bych bývala téhle muce ušla. Mám všechny důvody být šťastná, moc šťastná i teď – ale pak bych, Harry, přiznávám, bývala šťastnější.“

Mezitímco pronášela toto doznání, dotírala Róze na mysl záplava živých vzpomínek na dávné naděje, které kdysi tajně hýčkala ještě jako holčička; ale jak tomu již u dávných nadějí bývá, když se vrátí zmařené, přinesly s sebou slzy, a ty jí ulevily.

„Nemůžu se té slabosti ubránit a jen mě v mém odhodlání utvrzuje,“ dodala Róza a podávala mu ruku. „Teď už opravdu musím jít.“

„Žádám tě o jeden slib,“ pravil Harry, „abych si ještě jednou, a jen jednou jedinkrát – řekněme za rok, ale možná o hodně dřív – s tebou směl o téhle věci promluvit naposledy.“

„Ale ne mě nutit, abych své správné rozhodnutí změnila,“ opáčila Róza s tesklivým úsměvem. „To by bylo marné.“

„Nebudu tě nutit,“ řekl Harry. „Jen si znovu tvé rozhodnutí poslechnu, budeš-li je opakovat – neodvolatelně opakovat! Položím ti

k nohám své postavení nebo jmění, ať bude už jakékoli, a jestliže při svém nynějším předsevzetí setrváš i nadále, ani slovem, ani činem se je nepokusím změnit.“

„Tak budiž,“ přisvědčila Róza. „Je to jen o jednu novou bolest víc, ale do té doby snad budu s to, abych ji snesla líp.“

A opět mu podávala ruku. Ale mladý muž si strhl dívku na prsa, a když na její krásné čelo vtiskl jediný polibek, kvapně odešel z pokoje.

Kapitola třicátá šestá

Je velice krátká a může na tomto místě připadat nevalně důležitá.

Přesto ji však je radno přečíst jako doplněk kapitoly předešlé a jako klíč ke kapitole jiné, která bude následovat, až přijde její čas

„Tak jste tedy rozhodnutý dělat mi dnes ráno na cestě společníka, hm?“ zeptal se doktor, když si Harry Maylie přisedl ke stolu, u něhož právě s Oliverem snídal. „Vám přece jeden názor nebo záměr nevydrží ani půlhodinku!“

„Jednoho krásného dne o mně budete mluvit jinak,“ ohradil se Harry a bez jakéhokoli zjevného důvodu se zarděl.

„Rád bych viděl, kdybych měl opravdu proč,“ odpověděl pan Losberne, „ačkoli přiznávám, že o tom pochybuju. Ještě včera ráno jste se s velkým spěchem rozhodl, že zůstanete tady a jako oddaný syn doprovodíte matku k moři. Před polednem mi přijdete oznámit, že mi prokážete tu čest a na své cestě do Londýna mě doprovodíte až tam, kam jedu já. A večer na mě najednou s náramnou tajemností naléháte, abychom vyjeli, dřív než dámy vstanou, a to má ten následek, že tuhle malý Oliver tady sedí uvrtný u snídaně, místo aby brousil po lukách a slídil po všech možných botanických divech. Hrozná smůla, vid', Olivere?“

„Moc by mě bylo mrzelo, pane, kdybych nebyl doma, až budete s panem Mayliem odjíždět,“ prohlásil k tomu Oliver.

„To je přece chlapec!“ pochválil si doktor. „Až se vrátíte, musíte se na mě přijít někdy podívat. Ale abychom mluvili vážně, Harry – dostal jste snad od vysokého panstva nějakou zprávu, že tak najednou hoříte nedočkavostí, abyste už byl pryč?“

„Vysoké panstvo,“ odvětil Harry, „pod kteréžto označení mám za to, že patrně zahrnujete mého nejjasnějšího strýce, se mnou

nebylo v písemném styku, co jsem tady, a v téhle roční době není ani pravděpodobné, že by se něco přihodilo, co by vyžadovalo mou okamžitou přítomnost mezi nimi.“

„No,“ řekl doktor, „jste divný pavouk. Ale to se rozumí, ve volbách před Vánoce vás dostanou do parlamentu a tyhle náhlé změny a obraty nejsou pro politickou činnost špatnou průpravou. Něco na tom je. Dobrý trénink je vždycky žádoucí, ať se už jede dostih o místo, o pořadí nebo o absolutní vítězství.“

Harry Maylie se tvářil, jako by měl sto chutí k této krátké rozmluvě přičinit jednu dvě poznámky, které by byly doktora nemálo udivily; spokojil se však pouze tím, že řekl: „Uvidíme,“ a dál už o věci nemluvil. Krátce nato před domem zastavil poštovní kočár, a když si Giles přišel do pokoje pro zavazadla, dobrák doktor se honem hrnul ven, aby dohlédl na jejich naložení.

„Olivere,“ řekl Harry Maylie ztlumeným hlasem, „pojď, rád bych si s tebou promluvil slovíčko.“

Oliver přešel do okenního výklenku, do kterého mu pan Maylie kynul; velice ho překvapovala napůl schlíplá a napůl buřičská nálada, kterou prozrazovalo celé Harryho chování.

„Už umíš dobře psát?“ zeptal se Harry a položil Oliverovi ruku na rameno.

„Myslím, že ano, pane,“ odpověděl Oliver.

„Nepřijedu teď domů možná delší dobu a rád bych, kdybys mi občas napsal – řekněme tak jednou za čtrnáct dní, třeba každé druhé pondělí, poste restante na hlavní poštu v Londýně. Uděláš mi to?“

„Ale samozřejmě, pane! Budu na to hrdý,“ vyhrkl Oliver, tím úkolem nadmíru rozradostněný.

„Rád bych věděl, jak – jak se daří matce a slečně Maylieové,“ pokračoval mladý muž, „a můžeš popsat třeba celý arch o tom, kam chodíte na procházky a o čem si vykládáte a jestli se zdá – totiž zdají šťastné a zdravé. Rozumíš mi?“

„Ovšem, pane, úplně,“ přisvědčil Oliver.

„Bylo by mi milejší, kdybys jim o tom neřikal,“ vysvětloval Harry dál a slova jen chrлил, „protože by to matku jen ponoukalo, aby mi psala častěji, a pro ni je to už námaha a starost. Hleď, ať to zůstane tajemstvím mezi námi dvěma – a nezapomeň mi vypsát všechno! Spoléhám na tebe!“

Oliver, kterého vědomí vlastní důležitosti plnilo velkou hrdotí a poctou, horlivě slíbil, že při podávání zpráv bude dbát tajnosti a obšírnosti. A když ho pan Maylie ještě mnohokrát ujistil svou sympatií a ochranou, rozloučil se s ním a odešel.

Doktor už seděl v kočáře. Giles (který měl podle ujednání zůstat ve vile) držel ruku na otevřených dvířkách a služebné stály na zahradě a přihlížely. Harry ještě jednou letmo pohlédl k mřížovanému oknu a skočil do vozu.

„Jed'te,“ křikl, „honem, rychle, plným tryskem! Můžete letět jako vítr, a ještě to dnes pro mě bude pomalu!“

„Hohó, hej,“ zvolal doktor, s velkým chvatem spustil přední okénko a křičel na postilióna, „nemusíte letět jako vítr, a ještě to bude rychle pro mne! Slyšíte?“

S cinkotem a rachotem se klikatil povoz, téměř skrytý v kotouči prachu, svou cestou po silnici, až všechen hrkot pohltila rostoucí vzdálenost a jeho rychlou jízdu mohlo nadále sledovat jedině oko, a tu hned úplně zmizel, hned se zas vynořoval, podle toho, jak to připouštěly různé překážky v krajině nebo zákruty cesty. Nakonec už pak nebylo vidět ani ten prašný obláček a teprve tehdy se pozorní zvědavci rozešli.

Ale jeden divák nepřestal upírat oči na místo, kde kočár zmizel, a hleděl na ně ještě dlouho po tom, když už byl několik mil daleko – neboť za bílou záclonou, která ji chránila před zahlédnutím, když Harry zdvihl oči k oknu, seděla sama Róza.

„Zdá se v dobré náladě a šťastný,“ řekla si konečně. „Nějaký čas jsem se bála, že by mohlo být jinak. Mýlila jsem se. To jsem moc a moc ráda.“

Slzy jsou znamením stejně radosti jako žalosti; ale ty, které kanuly po tváři Róze, jak tak seděla zadumaně u okna a upřeně hleděla stále týmž směrem, jako by svědčily spíš o smutku než o potěšení.

Kapitola třicátá sedmá

*V níž čtenář může pozorovat nesoulad,
nikoli neobvyklý u manželských dvojic*

Pan Bumble seděl v špitální hovorně s očima zasmušile upřenýma na nevlídný krb, z něhož nevycházel žádný jasnější svit (poněvadž bylo léto) než odlesk hrstky nedomrlých slunečních paprsků, které odrážel jeho studený a lesklý povrch. Od stropu se houkala mucholapka v podobě strakaté papírové klíčky, k níž v trudném zamyšlení občas zdvihl oči, a jakmile zahlédl neprozřetelný hmyz, obletující tu vábnou léčku, vždycky se panu Bumblovi vydral z prsou hluboký vzdech a zároveň mu tvář obestřel stín ještě trudnější. Pan Bumble rozjímal; dost možná, že mu ten hmyz přiváděl na mysl nějakou trpkou událost z vlastní minulosti.

Ale páně Bumblova zasmušilost nebyl jediný jev, způsobilý vzбудit v nitru náhodného diváka sladkobolné zadumání. Nechyběly další známky – a to známky úzce spjaté přímo s páně Bumblovou osobou – hlásající, že v jeho životních poměrech došlo k velké změně. Premovaný kabát a dvourohý klobouk – kam se jen poděly? Dolní končetiny mu sice dosud vězely v podkolenicích a tmavých bavlněných punčochách – ale nebyly to *ty* podkolenice. Kabát měl širokánské šosy a po té stránce byl jako *ten* kabát, ale běda, v ostatním jak jinačí! Majestátní dvourohák ustoupil skromnému kulatému klobouku. Zkrátka pan Bumble už nebyl serbusem.

V našem životě existují některá význačná postavení, která nezávisle na podstatnějších požitcích, jež s sebou přinášejí, nabývají obzvláštní hodnoty a důstojnosti pro kabáty a vesty s nimi spojené. Polní maršálek má svou uniformu, biskup svou hedvábnou šerpu, soudní rada svůj hedvábný talár, serbus svůj dvourohý klobouk.

Zbavte biskupa jeho šerpy nebo serbusa jeho dvouroháku a přemování – a co z nich zbude? Lidé. Pouze lidé. Důstojnost a někdy dokonce i svatost závisí na kabátu a vestě větší měrou, než si leckdo představuje.

Pan Bumble pojal za manželku paní Corneyovou a byl nyní kustodem špitálu. Moci se ujal nový serbus. A na toho přešly všechny tři věci: dvourohý klobouk, zlatem přemovaný kabát i hůl.

„A zejtra to jsou dva měsíce, co se to stalo!“ pravil pan Bumble s povzdechem. „Zdá se to celá věčnost.“

Pan Bumble tím možná myslil, že do toho krátkého období osmi týdnů vtěsnal celý život blaha – ale ten vzdech! Těžko by bylo hledat vzdech výmluvnější.

„Prodal jsem se,“ hovořil Bumble, jak sledoval řetěz svých myšlenek stále dál, „za šest čajovejch žliček, za klíšťky na cukr a za konvičku na mlíko – s pár kouskama vobstarožního nábytku a dvaceti librami na penězích. Bratru za fatku³⁰ jsem se dal. Lacino, zatraceně lacino!“

„Lacino?“ vřískl panu Bumblovi do ucha ostrý hlas. „Ty bys bejval drahej ještě za míň – sám pánbůh nad námi ví, že jsem tě zaplatila až moc draho!“

Pan Bumble se otočil a střetl se s tváří své půvabné choti, která oněm několika slovům, jež z jeho žehraní mimoděk zaslechla, neporozuměla docela jasně a hořejší poznámky se odvážila jen tak nazdařbůh.

„Ale manželko, prosím tě!“ ohradil se pan Bumble s tesknou přísností.

„No co?“ štěkla dáma.

„Bud' vod tej dobroty a podívej se na mě,“ pravil pan Bumble a upřel na ni oči. („Jestli snese tenhle pohled,“ povídal si v duchu pan Bumble, „tak už snese všechno. To je pohled, kerej u špitálníků

30 Nepatrnost. *Pozn. red.*

jaktěživo neselhal, co vím. Jestli selže u ní, tak je s mou autoritou ámen.“)

Stačí-li téměř neznatelné vypoulení očí zkrotit špitálníky, kteří při své lehké stravě nejsou zrovna v nejlepší kondici, nebo byla-li snad někdejší paní Corneyová proti ostřížím pohledům obzvlášť odolná, to je věcí názoru. Faktem však zůstává, že správcová se páně Bumblovým kabousením ani dost málo zdrtit nedala, nýbrž právě naopak, přijala je velice pohrdavě, ba dokonce je odbyla smíchem, který zněl, jako by šel vskutku od srdce.

Když pan Bumble uslyšel tento zcela neočekávaný zvuk, ukázala se mu v tváři nejdříve nevíra a potom úžas. Pak opět upadl do dřívějšího stavu a neprobral se z něho dříve, dokud jeho pozornost znovu neupoutal hlas jeho polovice.

„To tady hodláš sedět a chrápat celý den?“ zeptala se paní Bumblová.

„Hodlám tady sedět tak dlouho, jak uznám za vhodný, manželko,“ odsekl pan Bumble, „a třeba jsem *nechrápal*, budu chrápat, zívát, kejchat, smát se nebo cabit, jaká mě holt zrovna popadne nálada – to je můj privilej.“

„Tvůj privilej!“ ušklíbla se paní Bumblová s nevýslovným opovržením.

„Už jsem řek, manželko,“ pravil pan Bumble. „Privilej mužskýho je komandovat.“

„Ježkovy brejle, a jakej privilej mají ženské?“ zvolala vdova po zesnulém panu Corneym.

„Poslouchat, manželko,“ zahřměl pan Bumble. „To tě měl ten tvůj nešťastnej nebožtík muž naučit – pak by možná byl ještě dneska naživu. Škoda, že není, chudák!“

Paní Bumblová na první pohled poznala, že právě nadešel kritický okamžik a že rána vedená k opanování pole tou či onou stranou musí nezbytně rozhodnout o nadvládě s konečnou platností, a proto sotvaže uslyšela tuto narážku na mrtvého a pochovaného, ihned

se zhroutila na židli a s hlasitým vřískotem, jaký že je pan Bumble surovec a ukrutník, propukla v křečovitý pláč.

Ale slzy rozhodně nebyly to pravé, co mohlo do páně Bumblovy duše proniknout – jeho srdce bylo nepromokavé. Stejně jako prací kastorové klobouky, kterým déšť jen prospívá, i jeho nervy se otužovaly a sílely pod přívaly slz, které mu jako známky slabosti a tak dalece i němého uznání jeho moci byly docela po chuti a blažily ho. Patřil na svou manželku pohledem velice uspokojeným a povzbudivým tónem jí domlouval, jen aby se vybrečela, co může, že dochoťi se na tyhle exhibice dívají jako na náramně prospěšné lidskému zdraví.

„Brek roztahuje plíce, vomejvá vobličej, posiluje voči a vodplaví vztek,“ pravil pan Bumble. „Tak se jen vybreč!“

Sotvaže si od tohoto žertovného poučení ulevil, podal si pan Bumble z věšáku klobouk, a když si ho nasadil trochu furiantsky na stranu, asi jako by učinil muž plně přesvědčený, že náležitě obhájil svou převahu, strčil si ruce do kapes a loudavě vykročil ke dveřím, přičemž z celého jeho vzezření vyzařovala naprostá nenucenost a čtveráctví. Jenže bývalá paní Corneyová zkusila slzy pouze proto, že byly méně namáhavé než brachiální násilí; byla však od minuty ochotna učinit pokus i s posledně jmenovanou metodou, jak pan Bumble bez dlouhého prodlení objevil.

První důkaz, kterého se mu o té skutečnosti dostalo, mu podal dutý zvuk a nenadálý předmět, s nímž jeho klobouk hned vzápětí odletěl až na protější konec pokoje. Když mu tímto přípravným manévrem obnažila hlavu, popadla ho zkušená dáma jednou rukou pevně za ohryzek a druhou ho zasypala hotovým krupobitím pohlavků (sázených s neobyčejnou silou a zručností). Potom maličko zpestřila své počínání tím, že ho drápala v obličejí a rvala mu vlasy, a když ho konečně potrestala takovou měrou, jakou pokládala vzhledem k jeho provinění za nezbytnou, vrazila do něho, až se převalil přes židli, na štěstí právě vhodně k takovému účelu

postavenou, a potom ho vyzvala, jen ať si řečňuje dál o tom svém privileji, jestli si troufá.

„Vstaň!“ poručila paní Bumblová velitelským hlasem. „A koukej se odsud klidit, jestli nechceš, abych provedla něco hrozného.“

Pan Bumble se sbíral s velmi truchlivou tváří; přemítal, co by to hrozné mohlo být. Zdvihl si ze země klobouk a podíval se ke dveřím.

„Jdeš už?“ zeptala se důrazně paní Bumblová.

„To víš, zlatíčko, to víš,“ přisvědčil pan Bumble a již mrštněji zamířil ke dveřím. „Já nechtěl – už jdu, zlatíčko! Seš dnes taková strašně prudká, že vopravdu –“

V tom okamžiku udělala paní Bumblová chvatný krok kupředu, aby natáhla koberec, který v šarvátce shrnuli. V tu ránu vyletěl pan Bumble z pokoje, aniž své nedořečené větě věnoval jedinou další myšlenku, a tím ponechal bývalou paní Corneyovou absolutním pánem bojiště.

Pan Bumble, nenadálým útokem úplně ohromený, utrpěl úplnou porážku. Měl vyslovený sklon k zastrašování slabších; z páchání drobných krutostí čerpal nikoli nepatrnou rozkoš, a logicky tedy byl (je zbytečné podotýkat) zbabělec. To rozhodně není míněno na újmu jeho charakteru, neboť mnozí úřední hodnostáři, kteří se těší velké úctě i obdivu, podléhají podobným slabostem. Vpravdě tuto připomínku vlastně uvádíme spíše v jeho prospěch než naopak, a to s úmyslem vštípit čtenáři správný pojem o páně Bumblově způsobilosti k výkonu úřadu.

Leč míra jeho ponížení nebyla ještě dovršena. Když vykonal obchůzku po ústavě a prvně v životě si pomyslně, že chudinské zákony jsou opravdu na lidi příliš tvrdé a že muže, kteří utekli od manželky a ponechali ji na starost obci, by po spravedlnosti neměl postihovat vůbec žádný trest, nýbrž že jim spíše přísluší odměna jakožto zasloužilým osobám, které mnoho vytrpěly, došel pan Bumble nakonec k místnosti, kde se obyčejně několik špitálnic zabývalo praním obecního prádla a odkud se právě ozýval hluk čilé rozprávky.

„Hm!“ odfrkl si pan Bumble a sebral veškerou vrozenou důstojnost. „Aspoň tyhle ženský musej dál respektovat mužský privilej. – Hoho! Hej, vy tam! Jak si to představujete, dělat takovej randál, ženský jedny!“

S těmi slovy otevřel pan Bumble dveře a velmi prudce a rozhněvaně vrazil do místnosti; toto chování však okamžitě vystřídal výraz svrchovaně pokorný a schlíplý, když jeho oči neočekávaně spočinuly na postavě jeho vlastní choti.

„Vodpusť, zlatíčko,“ zašveholil pan Bumble, „já nevěděl, že jsi tady.“

„Ty jsi nevěděl, že jsem tady!“ opakovala po něm paní Bumblová. „Co tady chceš ty?“

„Myslel jsem, zlatíčko, že tady trošku moc povídají, aby mohly svou práci dělat pořádně,“ odpověděl pan Bumble a roztržitě pošilhával po dvou stařenách u škopku, které si spolu vyměňovaly obdivné poznámky nad tím, jak je špitální kustod zkrroušený.

„Ty sis myslel, že moc povídají!“ podivila se paní Bumblová. „Co je do toho tobě?“

„Ale zlatíčko –,“ naléhal pan Bumble pokorně.

„Co je do toho tobě?“ opakovala paní Bumblová důrazně svou otázku.

„Máš docela pravdu, zlatíčko, ty seš tady paní,“ připustil pan Bumble, „ale jen jsem myslel, že třeba tuhle chvíli nejsi zrovna po ruce.“

„Tak já ti něco povím, pane Bumble,“ opáčila jeho choť. „Vůbec o to nestojíme, aby ses nám do něčeho míchal. Moc a moc rád strkáš nos do věcí, do kterých ti nic není, až se ti kdekdo v domě směje v tu ránu, jak se otočíš zády, a děláš ze sebe hlupáka každou hodinu, jak je den dlouhý. Tak koukej zmizet, a honem!“

Pan Bumble, pozorující s trýznivými pocity radost obou starých špitálnic, které se spolu celé šťastné chichtaly, okamžik zaváhal. Paní Bumblová, jejíž netrpělivost nesnesla odkladu, popadla nádobu s rozvařeným mýdlem, ukázala manželovi na dveře a poručila mu, aby okamžitě odešel, nebo jinak že jeho tlustá figura pocítí, zač je toho loket.

Co mohl pan Bumble dělat? Schlíple otočil hlavu a ploužil se ven – a když se došoural do dveří, chichotání špitálnic se proměnilo ve vřískavý chechtot nezkrtné radosti. Nic jiného už nechybělo. Byl v jejich očích ponížen – ztratil všechno společenské postavení i důstojnost zrovna u svých špitálníků – zřítíl se z celé výše a slávy serbusovství až do nejpropastnější hloubi, do hloubi nejzakřiknutějšího pantoflového hrdiny.

„To všechno ve dvou měsících!“ bědoval pan Bumble, hlavu plnou truchlivých myšlenek. „Ve dvou měsících! Ani ne před dvěma měsíci jsem ještě byl pánem nejenom svým, ale i všechněch druhých, pokavad spadali pod kulaturní špitál! A teďka –?“

To na něj bylo příliš mnoho. Napohlavkoval hochovi, který před ním otevřel vrata (neboť ve svém přemítání došel pan Bumble až k bráně), a potom vykročil na ulici.

Kráčel hned jednou ulicí tam a hned zas jinou zpátky, až tělesná námaha ztlumila počáteční prudkost jeho žalu, a tento citový zvrat vyústil ve vjem žízně. Přešel kolem kdoví kolika hostinců; ale konečně se zastavil před jedním v postranní uličce, v jehož lokále, jak zjistil chvatným nakouknutím přes záclonky, nebylo živé duše kromě jednoho osamělého hosta. V tu chvíli se spustil prudký déšť. To u něho rozhodlo. Pan Bumble vstoupil, cestou kolem výčepního pultu do lokálu si poručil něco k pití a vešel do místnosti, do které předtím nahlédl z ulice.

Muž, který tam seděl, byl velký brunet a měl na sobě široký plášť. Dělal dojem, jako by byl cizinec, a podle jisté ztrhanosti ve výrazu, jakož i podle prašných skvrn na obleku se zdálo, že přicestoval z dost daleka. Když Bumble vešel, muž si ho úkosem změřil, ale sotva se vůbec uráčil pokynout hlavou na poděkování za jeho pozdrav.

Pan Bumble však měl důstojnosti vrchovatě za dva – i pro případ, že by cizinec býval družnější – a popíjel tedy svůj jalovcový grog mlčky a s velmi okázalou obřadností a důležitostí četl noviny.

Ale stalo se – jak se stává velice často, když se za podobných okolností lidé spolu náhodně sejdou – že pan Bumble co chvíli pocítil mocné nutkání, kterému nemohl odolat, po očku se podívat na cizince, a že kdykoli tak učinil, v jistém zmatku hned zase pohled odvrátil, neboť shledal, že také cizinec se právě po očku dívá na něj. Páně Bumblovu rozpačitost zvyšoval neobyčejně pozoruhodný výraz cizincových očí, které sice byly čilé a bystré, ale zastíněné mrakem nedůvěry a podezření, že nic podobného dosud v životě neviděl, takže pohled na ně odpuzoval.

Když se jejich zraky několikrát střetly, cizinec drsným, hlubokým hlasem prolomil mlčení.

„To jste hledal mne,“ zeptal se, „když jste se koukal oknem dovnitř?“

„Ani bych nevěděl, ledaže byste byl pan – –“ Tu pan Bumble uťal řeč, protože byl zvědavý, jak se cizinec jmenuje, a ve své nedočkavosti se domníval, že muž snad mezeru doplní.

„Vidím, že jste mě nehledal,“ konstatoval cizinec a kolem úst mu pohrával mírně jízlivý úsměv, „jinak byste byl znal moje jméno. Ale neznáte ho. A doporučoval bych vám, abyste se mě na ně neptal.“

„Já nic zlého nemyslel, mladý muži,“ podotkl pan Bumble vznešeně.

„Ani neudělal,“ dodal cizinec.

Po této krátké rozmluvě znovu zavládlo mlčení, které pak opět prolomil cizinec.

„Myslím, že jsem vás už někde viděl, ne?“ začal. „Byl jste tenkrát jinak oblečený a jen jsem vás potkal na ulici, ale vždycky bych vás zase poznal. Kdysi jste býval serbus tady odsud, nemám pravdu?“

„Bejval,“ přisvědčil pan Bumble poněkud překvapeně. „Ouřední sluha kulaturní obce.“

„Tak, tak,“ potvrdil druhý muž a pokývl souhlasně hlavou. „Právě v té hodnosti jsem vás viděl. Co jste teď?“

„Kustod špitálu,“ odpověděl pan Bumble zvolna a důrazně, aby zarazil všechnu nepatřičnou důvěrnost, kterou by si cizinec jinak třeba dovolil. „Kustod špitálu, mladý muži!“

„A jistěže máte pořád na zřeteli svůj osobní zájem, jako jste měl vždycky, nemýlím se?“ pokračoval cizinec a zadíval se pronikavě do očí panu Bumblovi, který je v údivu nad tou otázkou zvedl. „Nic se nerozpakujte, člověče, a odpovězte upřímně. Jak vidíte, znám vás moc dobře.“

„Podle mýho,“ odvětil pan Bumble, který si rukou zaclonil oči a ve zřejmých rozpacích si prohlížel cizince od hlavy k patě, „není ženatýmu vo nic víc proti srsti přivydělat si nějaký ten poctivej groš, když to jde, než svobodnému. Kulaturní ouředníci nemají tak velkej plat, aby si moh li dovolit vodmítnout nějaký to malý extra, když se jim nabídne slušnou a patřičnou formou.“

Cizinec se usmál a znovu pokývl hlavou – jako by chtěl říci, že se ve svém člověku nezklamal. Potom zazvonil.

„Tuhle ještě jednu plnou!“ poručil a podal hostinskému prázdnou sklenici pana Bumbla. „A ať je to silné a horké. Tak to máte asi rád, vidíte?“

„Ne přemoc silný,“ odpověděl pan Bumble s upejpvavým odkašláním.

„Vy už rozumíte, co to znamená, šenkýři!“ připojil cizinec stroze.

Hospodský se usmál, zmizel a zakrátko se pak vrátil s kouřícím pohárem; hned první lok vehnal panu Bumblovi slzy do očí.

„Tak a teď poslouchejte,“ zahovořil cizinec, když nejdřív zavřel dveře i okno. „Právě dnes jsem přišel tady do města, abych vás vyhledal, a z dopuštění jedné takové náhody, jakými ďábel někdy poslouží svým přátelům, jste vešel zrovna do lokálu, kde jsem seděl a nemyslel na nic jiného než na vás. Potřebuju od vás nějakou informaci. Nežádám od vás, abyste mi ji podal zadarmo, třebaže nestojí dohromady za řeč. Tumaťe, pro začátek si vemte tohle.“

S těmi slovy přišoupl svému společníkovi přes stůl dva zlatáky – opatrně, jako by nechtěl, aby venku někdo zaslechl cinkot mincí. Když pan Bumble důkladně mince prozkoumal, nejsou-li falešné, a s velkým uspokojením si je potom zastrčil do kapsičky u vesty, muž pokračoval:

„Vraťte se v myšlenkách kus do minulosti – počkejme – takových dvanáct let od poslední zimy.“

„To je hodně dlouho,“ poznamenal pan Bumble. „No dobrá. Stalo se.“

„Místo děje: špitál.“

„Dobrá.“

„Doba děje: noc.“

„Jo.“

„A vybavte si kumbál, mizernou díru, ať to bylo kde bylo, kde bídné poběhlce přiváděly na svět život a zdraví, tak často odepřené jim samým – kde rodily ukňourané fakany, aby měla obec co vychovávat, a potom, svrab na ně, skryly svou hanbu v hrobě.“

„To asi myslíte slehárnou, ne?“ opáčil pan Bumble, kterému nebylo cizincovo vzrušené líčení dost jasné.

„Ano,“ přisvědčil cizinec. „Narodil se tam hoch.“

„Tam se narodilo hochů!“ poznamenal pan Bumble a potřásl malomyslně hlavou.

„Mor na ty spratky!“ zvolal cizinec. „Mluvím jen o jednom – byl takový bledý, vypadal krotký jako beránek, byl tady v městě v učení u jednoho rakváře – kéž by ten byl pro něj udělal rakev a zatloukl do ní jeho mrtvolu! – a později utekl do Londýna, jak se proslýchalo.“

„Aha, to myslíte Olivera! Malýho Twista!“ zajásal pan Bumble. „No bodejt', na toho se pamatuju. Zarytějšího ničemu aby jeden pohledal –“

„Na toho jsem se vás ptát nepřišel, o něm jsem toho už slyšel dost,“ zarazil cizinec hned na samém začátku páně Bumblovu tirádu na téma nepravostí ubožáka Olivera. „Zajímá mě jedna ženská – ta babizna, co opatrovala jeho matku. Kde je ta?“

„Kdeže je ta?“ opáčil pan Bumble, kterého jalovcový grog naladil šprýmovně. „To by se dalo těžko říct. Tam, kam vodošla, ať už je to tam nebo tam, nebaběj žádný akušérky³¹ – tak si myslím, že je na každéj pád bez zaměstnání.“

„Co tím myslíte?“ dožadoval se cizinec přísně.

„Že minulou zimu umřela,“ odpověděl pan Bumble.

Muž se na něj upřeně zadíval, když mu Bumble podal tuto zprávu, a třebaže z něho ještě chvíli potom nespustil oči, jeho pohled ponáhlu zrozřítěl a znepřítomněl a muž zjevně hluboce přemítal. Nějaký čas vypadal jako na vážkách, má-li ho to sdělení těšit, nebo mrzet; ale konečně vydechl volněji, odtrhl od Bumbly oči a prohodil, že na tom celkem nezáleží. S tím prohlášením povstal, jako by chtěl odejít.

Jenže pan Bumble byl dost pálený, aby okamžitě postřehl, že se tu naskýtá příležitost k výhodnému zpeněžení jistého tajemství, které chová jeho lepší polovice. Dobře se pamatoval na večer, kdy umřela stará Sally, neboť události toho dne mu zavdaly věru dobrý důvod, aby na ten večer vzpomínal jako na chvíli, kdy paní Corneyovou požádal o ruku; a třebaže se mu tato dáma nikdy nesvěřila, jakého odhalení byla tehdy jediným svědkem, slyšel již dost, aby usoudil, že se tajemství týká něčeho, co se přihodilo oné stařeně, když jako špitální opatrovnice pečovala o mladou matku Olivera Twista. Když si tuto okolnost chvatně vybavil v mysli, s tajuplným výrazem sdělil cizinci, že s tou starou čarodějnici krátce před její smrtí o samotě mluvila jedna žena a ta že by snad mohla, jak má důvod se domnívat, vrhnout nějaké světlo na to, po čem pátrá.

„Jak bych ji našel?“ vyhrkl cizinec v nestřeženém okamžiku a jevil jasné známky, že ta zpráva znovu vyburcovala všechny jeho obavy (ať už byly jaké byly).

„Jedině s mou pomocí,“ odpověděl pan Bumble.

31 Porodní asistentky. *Pozn. red.*

„Kdy?“ zvolal cizinec chvatně.

„Zejtra,“ určil pan Bumble.

„V devět večer,“ dodal cizinec, vytáhl kousek papíru a písmem, které prozrazovalo jeho rozčilení, na něj napsal adresu nějaké zapadlé končiny u vody. „V devět večer mi ji přiveďte tam. Jistě vám nemusím připomínat, abyste to zachoval v tajnosti. Je to ve vašem zájmu.“

S těmi slovy zamířil z lokálu; ve výčepu se zastavil, jen co by zaplatil vypité nápoje, a vzápětí vykročil z hostince. Stručně poznamenal, že se jejich cesty rozcházejí, a bez jakýchkoli okolků kromě toho, že ještě jednou důrazně opakoval hodinu schůzky pro zítřejší večer, od pana Bumbly odešel.

Když kolaturní hodnostář pohlédl na adresu, spatřil, že je neúplná, chybí jméno. Protože cizinec nebyl ještě daleko, rozběhl se za ním, aby se ho zeptal.

„Co chcete?“ štěkl muž a prudce se otočil, když mu pan Bumble sáhl na rameno. „Stopujete mě?“

„Jen se chci něco zeptat,“ odpověděl Bumble a ukázal na papírek s adresou. „Po kom se mám ptát? Jaký jméno?“

„Monks!“ opáčil muž a chvatnými kroky rázoval pryč.

Kapitola třicátá osmá

Obsahuje vylíčení všeho, co se zběhlo mezi manžely Bumblovými a panem Monksem při jejich noční schůzce

Byl mrtvý, dusný, zatažený letní večer. Mračna, která po celý den hrozila spadnout, rozlezlá v husté a líné moře par, již pouštěla první těžké kapky deště a zjevně věstila prudkou bouří, když manželé Bumblovi odbočili z hlavní ulice městečka a zaměřili kroky k roztroušené malé kolonii polorozpadlých baráčků, vzdálené přibližně asi půldruhé míle od města a postavené na nízké, nezdravé mokřině, hraničící přímo s řekou.

Oba se na výpravu zakuklili do starého a zvetšelého šatstva, čímž možná sledovali hned dvojí účel: jednak ochránit svou osobu před deštěm, jednak ji skrýt před všímavými zraky. Manžel nesl lucernu, z níž však dosud nevycházelo světlo, a trmácel se o několik kroků napřed, jako by chtěl – protože cesta byla blátivá – manželce posloužit, aby mohla klást nohy do jeho hromotluckých šlápot. Ubírali se kupředu za hlubokého mlčení; co chvíli zvolnil pan Bumble krok a ohlédl se, jako by se chtěl ujistit, že jeho manželka jde za ním, a jakmile poznal, že mu je těsně v patách, opět zrychlil tempo chůze a se spěchem značně zvýšeným chvátal dál k cíli cesty.

Ten nebyl ani zdaleka končinou pochybného rázu, neboť byl již dávno známý jako peleš obydlená jedině lotrovskou verbeží, která pod různými zástěrkami, že se živí vlastní prací, žila hlavně z krádeží a zločinů. Byla to hromada pouhých brlohů – některých narychlo vyhnaných z volně kladených cihel, jiných sbitých z červotočivého dřeva ze starých lodí – nahloučených k sobě bez sebemenší snahy o jakýkoli lad a sklad a většinou posazených pár stop od řeky. Několik rozeschlých loděk, vytažených na bahno a uvázaných

k nízké zídce, která lemovala břeh, a tu a tam pohozené veslo nebo kotouč lana se zpočátku jevily jako důkaz, že se obyvatelé oněch bídných bud' věnují nějakému zaměstnání na řece. Ale pozornější pohled na chatrný a neupotřebitelný stav předmětů, takto vystavených na odív, by byl kolemjdoucího bez velkých nesnází přivedl k dohadu, že všechno tam leží spíš proto, aby se zachovalo zdání, než aby to bylo po ruce ke skutečnému použití.

V samém středu tohoto hnízda chatrčí a těsně u řeky, nad kterou přečnívala horními patry, stála velká budova, dříve používaná k nějakým výrobním účelům. Svého času pravděpodobně skýtala zaměstnání obyvatelům okolních přístřešků. Ale už dávno propadla zkáze. Společné úsilí krys, červů a vlhka podrylo hnilobou piloty, na nichž stála, a značný díl budovy se již sesul do vody, kdežto zbytek se třaslavě nachyloval nad černou hladinu, jako by čekal na první vhodnou příležitost, aby následoval svého bývalého druha a podlehl témuž osudu.

A před touto rozpadlou barabiznou se náš znamenitý párek zastavil, právě když se vzduch zatetelil prvním zarachocním vzdáleného hromu a déšť náhle zesílil v prudký lijavec.

„Ten atres by měl bejt někde tady,“ prohlásil Bumble s očima upřenýma na papírek, který držel v ruce.

„Hej, vy tam!“ křikl nějaký hlas shůry.

Pan Bumble zdvihl hlavu po hlasu a spatřil muže, po prsa vyklo-něného z dvířek v prvním patře.

„Počkejte chvíličku,“ zavolal hlas. „Hned jsem dole.“ A vzápětí hlava zmizela a dveře se zavřely.

„To je on?“ zeptala se páně Bumblova choť.

Pan Bumble přikývl.

„Tak si pamatuj, co jsem ti řekla,“ nařídila správcová, „a dávej si pozor, abys mluvil, co můžeš nejmíň, nebo jináč nás hned vyzradíš.“

Pan Bumble, který si zatím s velmi truchlivou tváří prohlížel budovu, zřejmě zrovna hodlal vyslovit jisté pochybnosti, je-li v dané

chvíli vůbec radno v započatém dobrodružství pokračovat, když vtom mu to zhatil příchod Monkse, který otevřel úzké dveře, blízko kterých stáli, a pokynul jim, aby šli dovnitř.

„Pojďte dál!“ zvolal netrpělivě a dupl si na zem. „Nezdržujte mě tady!“

Žena, která zpočátku váhala, vešla bez jakéhokoli dalšího pobízení směle dovnitř. Pan Bumble, který se styděl nebo bál zůstat pozadu, vstoupil za ní – očividně velice stísněný a téměř beze všech známek oné podivuhodné důstojnosti, která zpravidla bývala jeho hlavním příznačným rysem.

„Který ďas vám to nakukal, zevlovat tak dlouho na tom dešti venku?“ otočil se Monks hartusivě na Bumbla, když za nimi napřed zavřel dveře na závoru.

„My – my – jsme se jenom chladili,“ koktal Bumble a bázně se rozhlížel kolem sebe.

„Chladili jste se!“ opáčil Monks. „Všechno děšť, co už kdy napršel a co ještě kdy naprší, nestačí uhasit tu míru pekelného ohně, jakou v sobě dovede nosit člověk. Tak snadno se neochladíte, jen si nemyslete!“

Po těchto příjemných slovech se Monks prudce otočil k správcové a zabodl se do ní očima, až i ona, kterou nebylo jen tak snadné zastrašit, volky nevolky odvrátila zrak a sklopila ho k zemi.

„Tohle je ta žena, hm?“ zeptal se důrazně Monks.

„Jo! Tohle je ta žena,“ přisvědčil pan Bumble, pamětliv manželčína napomenutí.

„Podle mého si asi myslíte, že ženské jaktěživo nedokážou udržet tajemství, co?“ vložila se do hovoru správcová a za řeči opětovala Monksův pátravý pohled.

„Jedno dovedou udržet vždycky, dokud jim na to nikdo nekápne, to vím,“ řekl Monks.

„A co by to tak mohlo bejt?“ opáčila správcová.

„Když přijdou o čest,“ odpověděl Monks. „A tak se podle stejné zásady nic nebojím, když žena zná nějaké tajemství, které by jí mohlo vynést šibenici nebo deportaci, že by ho někomu řekla – rozhodně se nebojím, aspoň já ne! Rozumíte, paničko!“

„Ne,“ odsekla správcová a maličko se při tom slůvku začervenala.

„Samozřejmě!“ ušklíbl se Monks. „Jak byste taky mohla!“

Když věnoval oběma návštěvníkům něco napůl mezi úsměvem a zamračením a potom je znovu vyzval pokynem, aby ho následovali, zamířil muž chvatně přes kůlnu, která sice byla značně rozsáhlá, ale měla velmi nízký strop. Právě se chystal vystoupit po příkrých schůdkách, nebo spíš žebříku, který vedl na další podlaží skladištních prostor nahoře, když vtom otvorem prošlehl jasný zákmit blesku a hned vzápětí hromový třesk, který otrásl vetchou budovou až do samých základů.

„Slyšíte?“ vykřikl muž a uskočil od otvoru. „Slyšíte? Duní a rachotí, jako by burácel tisícero jeskyněmi, kde se před ním schovávají ďáblové. Ten zvuk nenávidím!“

Několik vteřin stál mlčky, a když si potom náhle strhl ruce z obličeje, k nevyšlovnému znepokojení pana Bumbly zjevil tvář nadmíru zrůzněnou a sinavou.

„Čas od času mě chytají tyhle záchvaty,“ poznamenal Monks, když zpozoroval jeho zděšení, „a někdy mi k nim pomůže bouřka. Už si toho u mě nevyšímejte – pro tentokrát to mám odbyto.“

Po tomto vysvětlení zahájil výstup po žebříku, a když chvatně zavřel okenici v haluzně, kam žebřík vedl, stáhl níž lucernu, která visela na konci provazu vedeného přes kladku, zapuštěnou do jednoho ze silných stropních trámů, a vrhala mdlé světlo na starý stůl se třemi židlemi, který stál pod ní.

„A teď,“ začal Monks, když se všichni tři posadili, „čím dřív přistoupíme k naší věci, tím líp pro všechny. Ta žena jistě ví, o co jde, ne?“

Tato otázka platila panu Bumblovi, ale jeho žena mu vzala odpověď z úst prohlášením, že je jí všechno naprosto známo.

„Má pravdu, když říká, že jste byla u té čarodějnice tu noc, co umřela? A že vám pověděla něco –“

„– o matce toho hochy, co jste ho jmenoval?“ skočila mu do řeči správcová a odpověděla: „Jo.“

„První otázka je, čeho se týkalo její sdělení,“ pokračoval Monks.

„To je až druhá,“ opravila ho žena velice chladnokrevně. „První otázka je, jakou cenu asi může to sdělení pro vás mít?“

„Kdo to může, u d'asa, říct, když se vůbec neví, čeho se to týká?“ namítl Monks.

„Jistě nikdo líp než vy sám, to jsem přesvědčená,“ odpověděla paní Bumblová, které nechybělo na kuráži, jak mohl její spřeženec s dobrým svědomím dosvědčit.

„Hm-hm!“ zabručel Monks významně a s dychtivou zvědavostí v tváři. „Možná že jde o něco, co se dá zpeněžit, hm?“

„Možná že jo,“ zněla klidná odpověď.

„O něco, co jí někdo vzal,“ pokračoval Monks. „Co nosila u sebe. Co –“

„Snad abyste nejlíp rovnou něco nabídl,“ zarazila ho paní Bumblová. „Už jsem od vás slyšela dost, abych měla jistotu, že jste ten pravý, s kterým mám jednat.“

Pan Bumble, kterého jeho lepší polovička dosud nezasvětila do svého tajemství o nic hlouběji, než kolik o něm věděl hned na začátku, sledoval tuto rozmluvu s nataženým krkem a vypoulenýma očima, jež upíral střídavě na svou ženu a na Monkse v netajeném údivu, který se ještě zvýšil, bylo-li to vůbec možno, když se posledně jmenovaný stroze zeptal, jakou částku žena za svou informaci požaduje.

„Jakou má cenu pro vás?“ zeptala se žena stejně chladnokrevně jako předtím.

„Možná že žádnou – možná že dvacet liber,“ odpověděl Monks. „Mluvte bez obalu a řekněte kolik.“

„Přidejte k sumě, co jste jmenoval, pět liber – dejte mi pětadvacet liber ve zlatě,“ prohlásila žena, „a já vám povím všechno, co vím. Dřív ne.“

„Pět-a-dva-cet liber?“ zhroutil se Monks, až sebou škulbl.

„Jasnějc jsem to povědět nemohla,“ opáčila paní Bumblová. „A taky to není žádněj majlant.“

„To že není spousta peněz za ubohé tajemstvíčko, co třeba nebude mít vindru ceny, až vyjde na světlo?“ zvolal nedůtklivě Monks. „A co ke všemu pokojně spí už dvanáct let nebo ještě víc?“

„Takovéhle věci nevyčichnou, a stejně jako dobré víno často stoupnou časem dvojnásob v ceně,“ namítla správcová, která stále zachovávala touž rozhodnou lhostejnost, jakou nasadila na počátku. „A co se tejtě toho pokojnýho spaní, tak jsou lidi, co budou pokojně spát možná ještě dvanáct tisíc let, nebo třeba dvanáct miliónů, co vím já nebo vy, a nakonec přece povědí divné věci!“

„A co když vám to zaplatím zbuhdarma?“ zeptal se váhavě Monks.

„Tak mi to lehce můžete zase vzít,“ odpověděla správcová. „Jsem jenom slabá žena – jsem tady sama – a bez ochrany.“

„Ne sama, zlatíčko, a bez ochrany taky ne,“ prohlásil pan Bumble hlasem strachy roztřeseným, „jsem tady já, zlatíčko. A mimoto,“ pokračoval pan Bumble a při řeči mu drkotaly zuby, „pan Monks je na to moc velkej kavalír, než aby chtěl vztáhnout násilnou ruku na kulaturní činitele. Pan Monks sice dobře ví, že nejsem žádněj mladík, zlatíčko, a taky že jsem krapet, takříkajíc, letama zchradlej, ale jistě už slyšel – povídám, nemám pochybnost, že to pan Monks už slyšel, zlatíčko – že jsem moc rázná ouřední osoba a že mám ukrutnou sílu, když mě jednou něco popíchne. Mě stačí jen krapítek popíchnout – víc není potřeba.“

Mezi řečí pan Bumble žalostným gestem markýroval, jako by svou lucernu svíral se zuřivou odhodlaností, a vyplašeným výrazem v každíčkém rysu obličejje jasně prozrazoval, že skutečně potřebuje trochu popíchnout, a vlastně ne jen trochu, než se zmůže na nějaké

vpravdě bojovné vystoupení – leda ovšem proti špitálníkům nebo jiné osobě či osobám, k tomu účelu již vydrezírovaným.

„Jsi hroznej hlupák,“ řekla paní Bumblová v odpověď, „a měl bys radši držet jazyk za zuby!“

„Měl si ho dát raději vyříznout, než sem šel, když neumí mluvit tišeji,“ přihodil vztekle Monks. „Tak tedy! To je váš muž, hm?“

„Ten, a můj muž!“ uchichtla se správcová, aby se vyhnula přímé odpovědi.

„Hned jsem si to myslel, jak jste sem přišli,“ opáčil Monks, když si všiml hněvivého pohledu, kterým dáma při řeči hodila po svém choti. „Tím líp pro mě – míň se rozpakuju jednat s dvěma lidmi, když vidím, že oba pojí jedna vůle. Myslím to vážně. Podívejte!“

Zajel rukou do jedné postranní kapsy, a když z ní vylovil plátěný váček, odpočítal na stůl pětadvacet liber v zlatácích a přišoupl je po desce před ženu.

„Tak si je seberte,“ řekl, „a až přejde tohle prokleté hromobití, co se sem žene a co cítím, že se vybije rovnou nad touhle střechou, tak mi povíte, co víte.“

Když se bouře, která se ve skutečnosti zdála mnohem bližší a jako by běsnila a vybíjela se téměř jim nad hlavou, trochu utišila, zdvihl Monks tvář od stolu a nahnul se kupředu, aby si poslechl, co bude žena vyprávět. Obličeje všech tří se málem dotýkaly, jak se oba muži nad malým stolkem nakláněli plni dychtivosti, aby jim nic neušlo, a také žena se nahýbala kupředu, aby bylo její šepot lépe slyšet. Mřivé paprsky zavěšené lucerny, které padaly přímo na ně, ještě zvyšovaly bledost a rozháranost jejich tváří a ty, orámovány nejhlubším šerem a tmou, vypadaly nad pomyšlení příšerně.

„Když ta ženská, co jsme jí říkaly stará Sally, umírala,“ začala správcová, „byly jsme spolu samy.“

„Nebyl nikdo nablízku?“ zeptal se Monks týmž dutým šepem. „Žádná nemocná nebo bláznivá brepta na některé jiné posteli? Nikdo, kdo by mohl něco přeslechnout nebo popřípadě snad i rozumět?“

„Ani živá duše,“ odpověděla žena, „byly jsme samy. Jen já, docela sama, jsem u ní stála, když si ji vzala smrt.“

„Dobře,“ přitakal Monks a pozorně jí hleděl do tváře. „Tak dál.“

„Mluvila o jedné mladé holce,“ pokračovala správcová, „co před pár rokama přivedla na svět dítě – ne snad jenom v té samé světnici, ale i na té samé posteli, kde vona tu chvíli zrovna ležela a umírala.“

„Tak?“ podivil se Monks rozechvělými rty a ohlédl se přes rameno. „Fix! To jsou v životě náhody!“

„Dítě bylo to, co jste o něm včera mluvil tuhle s mým,“ řekla správcová a nedbale pohodila hlavou směrem k manželovi, „a matka ta žena, co ji ta opatrovnice oloupila.“

„Zaživa?“ zeptal se Monks.

„Po smrti,“ odpověděla žena a zdálo se, jako by se otrásla. „Okradla mrtvolu, sotvaže z těla prchnul život, o to, o co ji zemřelá matka posledním dechem prosila, aby to schovala pro její dítě.“

„Prodala to?“ vyhrkl Monks se zoufalou nedočkavostí. „Ona to prodala? Kde? Kdy? Komu? Jak dlouho předtím?“

„Jen mi s velkou námahou dopověděla, že udělala tohle,“ pravila správcová, „a zvrátila se naznak a bylo po ní.“

„Nic víc už neřekla?“ zvolal Monks hlasem, který zněl právě tím, že ho tolik tlumil, jen ještě vztekleji. „To je lež! Nenechám si se sebou zahrávat. Ona řekla víc. Dovím se, co to bylo, i kdybych vám měl oběma duši z těla vyrvat!“

„Nehlesla už ani jediný slovo,“ hovořila žena, na kterou podle všech vnějších známek zuřivost podivného muže vůbec nezapůsobila (což o panu Bumblovi ani v nejmenším tvrdit nelze), „ale jednou rukou se mě divoce chytila za šaty, třeba ji docela nesevěřela. A když jsem poznala, že je mrtvá, a tu ruku jsem proto mocí odtrhla, viděla jsem, že tiskne nějaký špinavý papírek.“

„A v něm bylo –“ skočil jí do řeči Monks a natáhl krk kupředu.

„Nic,“ opáčila žena. „Byl to zástavní lístek.“

„Na co?“ vyhrkl Monks.

„Všechno vám v pravý čas povím,“ řekla žena. „Podle mého si nejspíš nějaký čas nechávala tu věcičku u sebe, protože doufala, že ji zpeněží nějak líp, ale nakonec ji zastavila. A potom šetřila a škludila a sháněla groše na každoroční úrok zastavárníkovi, aby to nepropadlo, a kdyby se nachomejtla nějaká výhodná příležitost, aby to mohla ještě pořád vyplatit. Jenže nic se nenachomejtlo, a jak vám povídám, umřela s tím papírkem v ruce, celým sežmoulaným a potrháným. Ve dvou dnech by to bylo propadlo – a protože jsem taky myslela, že by z toho jednou mohlo něco koukat, tak jsem zkrátka tu zástavu vyplatila.“

„Kde je teď?“ zeptal se konečně Monks.

„Tady,“ odpověděla žena. A jako by byla ráda, že se toho zbaví, chvatně hodila na stůl malý kozinkový váček, stěží dost velký, aby se do něho vešly dámské hodinky, a vzápětí se na něj vrhl Monks a třaslavýma rukama ho prudce rozhrnul. Obsahoval zlatý medailónek a v něm dvě kadeře vlasů a hladký zlatý snubní prsten.

„Na vnitřní straně je vyryté jméno Agnes,“ pravila žena. „Za ním je vynechané místo na příjmení a potom následuje datum. Je o necelý rok starší, než se narodilo dítě. To jsem si zjistila.“

„A to je všechno?“ zeptal se Monks, když celý obsah malého váčku bedlivě a dychtivě prohlédl.

„Všechno,“ potvrdila žena.

Pan Bumble zdlouha nabral dech, jako by s potěšením viděl, že historie je u konce, aniž padlo jediné slovo o nějakém vracení oněch pětadvaceti liber, a proto si teď dodal odvahy a utřel si pot, který mu po celou dobu dosavadní rozprávky nerušeně crčel po nose.

„Nevím o celé historii nic víc, než co se tak dá hádat,“ řekla po chvilce ticha jeho žena na Monksovu adresu, „a nic taky vědět nechci, protože to je myslím bezpečnější. Ale směla bych se vás na něco zeptat? Dvě otázky, smím?“

„Ptát se můžete,“ svolil Monks, očividně trochu překvapený, „jenže jestli vám odpovím nebo ne, to je další otázka.“

„To jsou tedy dohromady tři,“ pokusil se pan Bumble brknout na žertovnou strunu.

„Je to ono, co jste čekal, že ode mě dostanete?“ zeptala se správcová.

„Je,“ přisvědčil Monks. „A druhá otázka?“

„Co s tím hodláte udělat? Může toho snad někdo použít proti mně?“

„Nikdy,“ opáčil Monks, „a proti mně taky ne. Dobře se dívejte! Ale nehněte se ani o krok kupředu, jinak nemá váš život cenu fajfky tabáku.“

S těmi slovy odhodil jedním máchnutím stůl stranou, popadl železný kruh v prknech podlahy a vyklopil velké padací dveře; rázem se těsně u nohou pana Bumbly rozzel otvor a přiměl jmenovaného pána, aby s náramným kvapem o několik kroků ustoupil.

„Podívejte se dolů,“ vyzval je Monks a spustil lucernu do jámy. „Nebojte se mě! Mohl jsem vás docela hladce nechat propadnout, když jste nad tím seděli, kdybych to byl měl za lubem.“

Po tomto povzbudivém ujištění se správcová přiblížila k okraji, a dokonce i pana Bumbly ponoukala zvědavost natolik, že se odvážil učinit totéž. Dole se dravě valila kalná voda, silným deštěm zvednutá, a šum jejího pleskání a víření kolem zelených a slizkých pilot přehlušoval všechny ostatní zvuky. Ve spodním prostoru kdysi bývalo vodní dílo a proud, který se pěníl a omílal kolem oněch několika ohnilých kúlů a trosek strojního zařízení, jež dosud zbývaly, jako by se hnal dál kupředu s novou chutí, když se vyprostil z překážek, které se marně pokoušely zarazit jeho překotný běh.

„Kdybyste tam dolů hodil člověka, kde by bylo zítra ráno jeho tělo?“ zeptal se Monks a zahoupal v černé šachtě lucernou sem a tam.

„Dvanáct mil po proudu řeky a mimoto na kusy rozmlácený,“ odpověděl Bumble a při tom pomyšlení ustoupil zpátky.

Monks vytáhl ze záhadří váček, který si tam předtím ve spěchu zastrčil, a když ho přivázal ke kousku olova, který kdysi býval protizávažím u nějaké kladky a válel se na podlaze, pustil ho do proudu. Balíček padal rovně a přímo jako podle šňůry – se sotva slyšitelným žbluňknutím rozčísl vodu a byl ten tam.

Všichni tři si pohlíželi navzájem do tváře a zdálo se, jako by se jim dýchalo volněji.

„Tak!“ pravil Monks a zavřel padací dveře; poklop těžce zapadl opět na dřívější místo. „Jestli kdy moře vydává své mrtvé, jak o něm aspoň tvrdí knihy, tak své zlato i stříbro si ponechává a s ním si ponechá i tuhle veteš. Víc už si nemáme co říct a můžeme to naše příjemné posezení rozpustit.“

„To rozhodně,“ přihodil pan Bumble s náramnou horlivostí.

„Budete doufám držet jazyk za zuby, slyšíte?“ řekl Monks a hroživě se na něj podíval. „O vaši ženu strach nemám.“

„Můžete se na mě spolehnout, mladý muži,“ přislíbil pan Bumble a s přehnaně zdvořilým ukláněním kousek po kousku couval k žebříku. „V zájmu všech, mladý muži – i v zájmu svým, to víte, pane Monks.“

„To rád slyším – už kvůli vám,“ opáčil Monks. „Rozsviňte si lucernu! A už ať jste odsud, co můžete nejrychleji!“

Bylo štěstí, že v tom okamžiku právě rozhovor skončil, protože jinak by byl pan Bumble, který se zatím doukláněl až na píd' k žebříku, se vši určitostí střemhlav sletěl do ratejny dole. Zažehl si lucernu od svítilny, kterou Monks mezitím odvázal z provazu a nyní držel v ruce, a bez dalšího pokusu jakkoli hovor prodlužovat mlčky slézal a po něm také jeho žena. A Monks, který se na příčlech ještě zastavil, aby se přesvědčil, není-li kromě bubnování deště venku a hukotu vody vespod slyšet žádný jiný zvuk, uzavíral voj.

Dolní haluznu přecházeli pomalu a obezřele, protože Monks se lekal každého stínu – a pan Bumble, který držel lucernu na stopu od země, našlapoval nejen s pozoruhodnou opatrností, ale i krokem

neuvěřitelně lehkým na pána jeho postavy; a nervózně se rozhlížel po skrytých padacích dveřích. Když Monks tiše odjistil a otevřel vrátka, kterými předtím vstoupili, pokynuli si manželé se svým záhadným známým pouze mlčky hlavou a vyšli do deštivé tmy venku.

Sotvaže zmizeli, zavolal Monks, který zjevně choval nepřekonatelný odpor k samotě, na hocha, schovaného někde dole. A když mu poručil, aby šel napřed a nesl světlo, vrátil se opět do místnosti, z níž právě před chvílí odešel.

Kapitola třicátá devátá

Uvádí na scénu několik ctihodných osobností, s nimiž se čtenář již zná, a ukazuje, jak Monks a žid sestřčili své znamenité hlavy dohromady

Večer onoho dne, který následoval po tom, kdy trojice výtečníků, o nichž byla řeč v předešlé kapitole, vyřídila svou malou obchodní záležitost způsobem v ní vylíčeným, probudil se pan William Sikes z krátkého schrupnutí a ospale zavrčel otázku, kolik že je hodin.

Apartmá, v němž pan Sikes předložil tento dotaz, bylo jiného druhu, než jakých býval nájemníkem před výpravou do Chertsey, třebaže bylo v téže části města a nijak zvlášť vzdálené od jeho příbytku dřívějšího. Na vzhled to nebylo obydlí tak vábné jako jeho sídlo bývalé, neboť to byl ubohý a bídně zařízený kumbál rozměrů velmi omezených, osvětlený pouze jediným okénkem v šikmé střeše, které vedlo do úzké a špinavé uličky. Nebylo nouze ani o jiné známky, že v poslední době to s tímto hodným pánem šlo v životě od desíti k pěti; téměř žádný nábytek a naprostý nedostatek jakéhokoli pohodlí spolu se zmizením všech podobných drobných movitostí, jako jsou rezervní šaty a prádlo, totiž prozrazovaly bídu nejvyššího stupně – kteréžto příznaky by byl plně dotvrdil, kdyby byly vůbec nějakého dosvědčení potřebovaly, již samotný vychrtlý a zesláblý stav pana Sikese.

Lupič ležel na posteli, zabalený do svého bílého zimního pláště, který zastupoval župan, a ukazoval světu tvář, jejíž rysy mrtvolnou bledostí po nemoci ani tím, že je doplňovala usmolená noční čepice a ježaté černé strnisko, týden staré, nikterak nezlíbezněly. Vedle postele seděl jeho pes a hned se díval přemítavým pohledem po pánovi, hned zas špicoval uši a tlumeně vrčel, když nějaký zvuk na ulici nebo v dolejší části domu upoutal jeho pozornost. U okna

seděla žena pilně zaměstnaná záplatováním staré vesty, která byla součástí normálního lupičova obleku, žena od nevyspání a strádání tak bledá a sešlá, že nebýt hlasu, jímž zodpověděla páně Sikesův dotaz, byl by v ní člověk značně těžko poznal tutéž Nancy, která již v tomto příběhu vystupovala.

„Něco málo přes sedum,“ řeklo děvče. „Jak se cítíš dneska, Bille?“

„Slabej jak moucha,“ odpověděl pan Sikes a dotvrdil to prokletím svých očí a hnátů. „Helej! Pojď sem a pomoz mi aspoň slézt z ty zatracený postele.“

Nemoc letoru pana Sikese nijak nezlepšila, neboť když ho děvče zdvihlo a vedlo ho k židli, všelijak huhlavě zlořečil na její nešikovnost a nakonec ji uhodil.

„Kňouráš, jóó?“ ušklíbl se Sikes. „Helej, nestůj mi tady a nefňukej! Jestli neumíš nic lepšího než tohle, tak toho nech vůbec. Slyšíš mě?“

„Slyším,“ odpověděla dívka, odvrátila od něho tvář a vynutila ze sebe smích. „Co ti zase straší v hlavě teďka?“

„Aha, ty sis to rozmyslela, he?“ zavrčel Sikes, když zpozoroval slzu, která se jí chvěla v oku. „To teda máš štěstí, dobrěs udělala.“

„Snad nechceš říct, že bys na mě dneska doved být zlý, Bille?“ řeklo děvče a položilo mu ruku na rameno.

„Že ne?“ zvolal pan Sikes. „A proč ne?“

„Takovou řadu nocí,“ promluvil děvče se záchvěvem ženské něhy, která dokonce i její hlas barvila něčím, co se podobalo lahodnosti, „tolik dlouhých nocí jsem s tebou měla trpělivost, ošetřovala jsem tě a opatrovala, jako kdybys byl malé děčko, a dnes je první večír, co tě zas vidím trošku sobě podobného! Jistěže by ses ke mně nebyl zachoval tak, jak ses mi zrovna odvděčil, kdybys na to byl pomyslel, vid', že ne? No, no, řekni přec, že ne.“

„No, budiž,“ připustil pan Sikes, „tedy nebyl. I kruci, už ta holka zase kňučí!“

„To nic není,“ namítlo děvče a hodilo sebou na židli. „Nedělej, že ti na mně záleží. Hned to přejde.“

„Cože přejde?“ rozkřikl se pan Sikes brutálním hlasem. „Jaký bláznovství to máš zase za lubem teďka? Koukej vstát a dělat – a s těmahle ženskejma komediema na mě nechod!“

Kdykoli jindy by toto napomenutí a tón, jakým je pronesl, byly měly žádaný účinek, ale protože tentokrát bylo děvče opravdu slabé a vyčerpané, hlava mu přepadla přes lenoch židle a omdlelo dříve, než pan Sikes ze sebe stačil vypravit pár vhodných kleteb z příslušného rejstříku, z něhož byl za podobných okolností zvyklý kořenit své hrozby. Protože dost dobře nevěděl, co si má v tomto neobyčejném případě počít – neboť hysterické záchvaty slečny Nancy bývaly obvykle onoho výbušného rázu, z jakého se postižený bez značnější pomoci vyseká a vyškrábe sám – zkusil pan Sikes krapet pustého zlořečení, a když shledal tuto terapii zcela neúčinnou, zavolal o pomoc.

„Co je, milánku, co se děje?“ zeptal se Fagin, když strčil hlavu dovnitř.

„Koukej pomoci tuhle holce, jo?“ opáčil netrpělivě Sikes. „A nestůj a nebřeptej a nekřeň se na mě!“

Mezitímco Fagin s výkřikem překvapení spěchal děvčeti na pomoc, pan John Dawkins (alias Ferina Lišák), který vstoupil do pokoje hned za svým ctihodným přítelem, chvatně odložil na zem ranec, jímž byl obtížen, a když mladému pánu Čódlovi Batesovi, který mu šel těsně v patách, vytrhl z ruky láhev, v mžiku z ní zuby vytáhl zátku a vlil část jejího obsahu nemocné do hrdla – napřed z ní ovšem sám ochutnal, aby nedošlo k nějakému omylu.

„Vem si měch, Čódl, a foukni na ni krapet čerstvýho vzduchu,“ dirigoval pan Dawkins, „a vy ji pleskejte po rukou, Fagine, a Bill ať jí zatím rozepne sukně v pase.“

Netrvalo dlouho, než tyto spojené oživovací prostředky, aplikované s velkou vervou – zejména part přidělený mladému pánu Batesovi, který zjevně považoval svůj díl na celé proceduře za úkol bezpříkladně legrační – vyvolaly žádaný účinek. Ponenáhlu nabyla

dívka vědomí, a když odvrávorala na židli u postele, schovala tvář do polštáře a ponechala uvítání návštěvníků panu Sikesovi, jejich nenadálým příchodem poněkud překvapenému.

„Fix, kterej špatnej vítr tě sem zase nese?“ zeptal se Fagina.

„Vůbec žádnéj špatnej vítr, milánku, protože špatnej vítr nenosí nic dobrýho nikomu, a já s sebou něco dobrýho přinesl, co jistě rád uvidíte. Na, Lišáku, milánku, rozvaž ten ranec a dej tuhle Billovi ty maličkosti, co jsme za ně dnes ráno utratili všechny peníze, co jsme měli.“

V souhlase s páně Faginovým přáním rozbalil Lišák ranec, který byl značně objemný a svázaný ze starého ubrusu, a podával předměty v něm obsažené kus po kuse Čódlovi Batesovi a ten je s rozličnými chvalozpěvy na jejich vzácnost a znamenitost zase rozkládal po stole.

„Fajnová králičí paštika, Bille,“ zvolal řečený mladý pán, když zjevil zraku obrovský masový nákyp, „fajnový mladoučký potvůrky s takovejma křehounkejma hnátíčkama, Bille, že i samotný kosti se na jazyku jen rozplynou a jeden je vůbec nemusí vobírat! Tady půlliberka půlvosmašilinkovýho lupení tak ukrutně silnýho, že když ho polejete vařící vodou, div vám nevyrazí víčko vod čajníku, a tady půldruhý libry kandysovýho cukru, co nestál negry ani krapítek dřiny, než ho přivedli na takovej vrchol dobroty – kdepak, ani krapet! Dva dvoulibrový bochníčky chleba – liberka prima čerstvýho másla – dvojitej pakl sýra – a koruna všeho, slza nejříznější sorty, jakou jste kdy koštoval!“

Zároveň s touto poslední chvalozpěvnou poznámkou vytáhl mladý pán Bates z jedné objemné kapsy velkou vinnou láhev, pečlivě uzavřenou zátkou; současně pan Dawkins nalil z láhve, kterou držel v ruce, plnou vinnou sklenici čisté kořalky a rekonvalescent si ji bez vteřinky zaváhání zvrátil do hrdla.

„Na vida!“ řekl Fagin a s velkým uspokojením si zamnul ruce. „Už to s vámi půjde, Bille, teď už to s vámi půjde!“

„Půjde!“ vybuchl pan Sikes. „Však jsem už moh dvacetkrát zhebnout, než ses rozkejval, že bys mi měl přijít nějak pomoci. Jak si to vůbec představuješ, nechat jednoho dýl než tři neděle v tomhle stavu, ty lotře jeden falešná!“

„Slyšíte ho, hošánkové, co povídá?“ opáčil Fagin a pokrčil rameny. „A my mu tuhle neseme všechny tyhle delikatesy.“

„No, co se těch delikates teje, to by ještě jakž takž ušlo,“ připustil pan Sikes poněkud smířlivěji, když se rozhlédl po stole, „ale jakou si najdeš vmluvu pro to, žes mě tady nechal takhle vepsí, na huntě se zdravím, s merglema a se vším všudy vůbec, a že sis mě celej ten hroznej čas nevšímal vo nic víc, než kdybych byl tenhle čokl tady? – Shod' ho dolů, Čódl, jo!“

„Takovýho milýho pejsánka jsem ještě neviděl,“ zvolal mladý pán Bates, když vykonal, oč ho Sikes požádal, „čuchá baštu jako stará babka, když cára po trhu! Jít tenhle čokl na prkna, udělal by vod hodiny štěstí a ještě k tomu by pomohl drámě na nohy.“

„Kuš s tím kraválem!“ rozkřikl se Sikes, když pes sice zalezl pod postel, ale nepřestával hněvivě vrčet. „Tak jakou si teda najdeš vmluvu, ty pasre jeden scvrklá, stará, he?“

„Přes týden jsem byl mimo Londýn, milánku, něco rafičit,“ odpověděl žid.

„A co ty druhý dvě neděle?“ dorážel Sikes. „Co ty druhý dvě neděle, cos mě tady nechal cepenět jako nedomrlou kysu v díře?“

„Nemoh jsem si pomoci, Bille. Nemůžu to tady před jinejma dlouze vykládat, ale nemoh jsem si prostě pomoci, nemoh, na mou čest.“

„Na tvou co-ó?“ zavrčel Sikes s bezmeznou ošklivostí v hlase. „Helejte, hoši, ukrojte mi někdo flák z tý paštyky, ať zaženu chuť toho slova, nebo se ještě zalknu!“

„Nerozčilujte se, milánku,“ domlouval mu Fagin pokorně. „Ani na chvíličku jsem na vás nezapomněl, Bille, ani na momentíček!“

„Bodejt' bys zapomněl! To vsadím krk, že ne!“ opáčil Sikes s trpkým úsměškem. „Celej čas, co mě tady roztrásala a spalovala horečka, jsi

vostošest kul pikle a plány – Bill musí udělat tohle, Bill musí udělat támhleto, Bill musí za pár špinavejch grošů udělat vůbec všechno, jen co se z toho vylíže – je akorát dost ubohej, aby pro tebe musel hakovat³²! Nebejt tuhle holky, už jsem možná dávno natáh brka.“

„Na vidíte, Bille,“ chytil se Fagin na svou obranu dychtivě jeho slov, „nebejt tuhle holky! A kdo jinej než právě chudák starej Fagin vám k tomu dopomohl, že u sebe máte takový šikovný děvče?“

„To jednou mluví svatou pravdu!“ ozvala se Nancy a chvatně k nim přistoupila. „Nech ho bejt, Bille. Jen ho nech bejt.“

Nancyin příchod ke stolu dal hovoru jiný směr, poněvadž hoši na tajný pokyn mazaného starého žida, který na ně potouchle mrkl, začali dívku vytrvale častovat kořalkou (z níž však Nancy usrkávala velice střídmě), kdežto Fagin, který se naoko vnutil do nálady neobvykle rozjařené, mezitím pomalu přivedl pana Sikesa do lepšího rozmaru předstíráním, že jeho hrozby pokládá za pouhé žertovné škádlení, jakož i tím, že se velmi srdečně zasmál několika hrubým vtipům, jež se pan Sikes po vícenásobném přihnutí z láhve kořalky uráčil dát k lepšímu.

„To všechno je moc pěkný,“ pravil pan Sikes, „ale ještě dneska vod tebe musím dostat nějaký mergle.“

„Nemám u sebe ani vindru,“ odpověděl žid.

„Tak jich máš hromadu doma,“ odsekl Sikes, „a musíš mi teda dát nějaký vodtamtaď.“

„Hromadu!“ zhrozil se Fagin, až mu ruce vyletěly do výše. „Nemám ani tolik, co by –“

„Já nevím, kolik máš, a myslím, že to asi sotva víš sám, anžto by to trvalo hezky dlouho, než bys to spočítal,“ utál mu řeč Sikes, „ale ještě dneska musím něco dostat – a basta fidli!“

„No dobrá, dobrá,“ podvolil se Fagin s povzdechem, „hned vám to pošlu po Lišákovi.“

32 Pracovat (ve smyslu krást). Pozn. překl.

„To zas teda pr, žádný takový posílání,“ odmítl pan Sikes. „Tvůj Lišák je krapet moc velkej lišák a třeba by zapomněl přijít, nebo by zabloudil, nebo by po něm páslí šňůrové a zatrhli mu tak cestu, nebo by měl sto jinejch vejmluv, kdybys mu to dal na starost. Aby bylo všechno sichr, půjde s tebou pro ně do kvelbu tuhle Nancy, a než přijde, já si zatím lehnu a krapet si schrupnu.“

Po předlouhém tahání a handrkování usmlouval Fagin výši požadované zálohy z pěti liber na tři libry, čtyři šilinky a šest pencí, když s čestným slavnostním dušováním konečně prohlásil, že tak mu zbude na celou domácnost jen bídného půldruhého šilinku; jakmile na to pan Sikes sverpě zavrčel, že když už nemůže dostat víc, musí se tedy spokojit s tím, začala se Nancy chystat na cestu s Faginem, Lišák a mladý pán Bates mezitím uložili všechno jídlo do almárky. Potom se žid se svým láskyplným přítelem rozloučil a v doprovodu Nancy a obou hochů zamířil k domovu, kdežto pan Sikes sebou zatím hodil na postel a chystal se prospat čas, než se mladá dáma vrátí.

Po přiměřené chvíli dorazili do Faginova příbytku, kde zastihli Tobyho Crackita a pana Chitlinga u karet – pohřížené již do patnácté partie kribidže, kterou, jak je sotva nutno připomínat, posledně jmenovaný pán k náramnému gaudiu svých mladých přátel prohrál a zároveň s ní i svou patnáctou a poslední šestipenci. Pan Crackit, zjevně poněkud zahanbený, že ho přistihli, jak se zabavuje s pánem, který co do postavení i duševních vloh stojí tak hluboko pod ním, si pouze zívá, poptal se na Sikesovo zdraví a popadl klobouk na znamení, že odchází.

„Nikdo tady nebyl, Toby?“ zeptal se Fagin.

„Ani živá noha,“ odpověděl pan Crackit a vyhrnul si límec. „Bylo tady veselo jak v márnici. Měl byste dát něco pěknýho k lepšímu, Fagine, na vodškodněnou za to, že jsem vám tak dlouho hlídal dům. Fixnoha, jsem votrávenej jak šváb a byl bych usnul jak poleno, nemít takový dobrý srdce, abych povyrážel tuhle toho cápka. Pekelná votrava, ať visím, jestli ne!“

S takovým i jiným hubováním na touž notu shraboval pan Toby Crackit svou výhru a s povýšeným výrazem, jako by tak nepatrné stříbrné mince byly naprosto nehodné pozornosti muže jeho kalibru, si je cpal do kapsičky u vesty: když byl hotov, vykráčel z místnosti s takovou elegancí a noblesou, že pan Chitling, který rozličnými obdivnými pohledy sledoval jeho lýtka i boty, dokud mu nezmizely z očí, nakonec ujistil společnost, že známost s ním pokládá za patnáct šestipenci per jedna schůzka za lacinou a že si z prohry nedělá, ani co by za nehet vlezlo.

„Jseš ty mi ale cvok, Tome! Seknutej!“ prohodil mladý pán Bates, jeho prohlášením náramně pobavený.

„Co tě nemá, ani zdání,“ ohradil se pan Chitling. „No né, Fagine?“

„Jsi moc chytrá hlava, milánku,“ řekl Fagin, a jak mu poklepával na rameno, mrkl na své ostatní žáky.

„A že je pan Crackit ukrutnej fešák – no né, Fagine?“ ptal se Tom.

„O tom není nejmenší pochyby, milánku.“

„A že to je jednomu ke cti, když se s ním zná – no né, Fagine?“ vyptával se dál Tom.

„Ja, to se rozumí, milánku, moc. Oni jenom žárlejí, Tome, protože s nima se nepřátelí.“

„Aha!“ zvolal Tom vítězoslavně. „V tom to vězí! Nešť, voškubal mě dohola. Ale když budu chtít, můžu se přec sebrat a jít si zas něco vydělat, no né, Fagine?“

„To se ví, Tome, můžeš – a čím půjdeš dřív, tím líp. Běž si teda tu svou prohru vynahradit hnedka a nemarni už dál čas. Lišák, Čódl, hopla! Je na čase, abyste šli knajzovat³³. Honem! Je už málem deset a pořád nikde žádná práce.“

Na tuto pobídku se hoši poslušně zdvihli, kývli na Nancy, popadli klobouk a zamířili z místnosti, přičemž Lišák a jeho čiperný přítel se cestou bavili četnými úsměšky na účet pana Chitlinga, na jehož

33 Být na číhané, slídit, věřit. (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

chování, jak je jen spravedlivo poznamenat, nebylo nic obzvlášť nápadného ani pozoruhodného, neboť po Londýně běhá značný počet bujných mladých panáčků, kteří platí mnohem vyšší cenu než pan Chitling za to, aby je lidé viděli v dobré společnosti, jakož i značný počet nóbl kavalírů (vytvářejících shora zmíněnou dobrou společnost), kteří budují svou pověst na velice podobném základě jako fešák Toby Crackit.

„Na,“ řekl Fagin, když hoši vyklidili místnost, „a teď půjdu, Nancy, a přinesu ti ty peníze. Tohle je, milánku, jenom klíček vod malý almárky, kam ukládám nějaký ten pár drobností, co seženou hoši. Peníze nikdá nezamykám, milánku, protože žádný nemám, abych je mohl zamykat – ha, ha, ha – žádný nemám, abych je mohl zamykat. Je to ubohý řemeslo, Nancy, a nevděčný – ale rád kolem sebe vidím ty mladý lidi – a tak to všecko snáším, tak to snáším. Tiše!“ zašeptal a chvatně schoval klíček do záňadří. „Kdo to je? Poslouchej!“

Dívku, která seděla se založenýma rukama u stolu, zjevně ani dost málo nevzrušovalo, že někdo jde, ba ani ji nezajímalo, zda osoba, ať to je kdo je, vůbec přichází nebo odchází, dokud jí k sluchu nedolehl brukot mužského hlasu. Jakmile však tento zvuk zaslechla, bleskurychle si strhla klobouk i šátek a schovala je pod stůl. Když se žid ihned vzápětí otočil, zahuhlala nějakou stížnost na horko, a malátný tón, jímž si postěžovala, velice pozoruhodně kontrastoval s nevidanou hbitostí a prudkostí jejího činu, kterou však Fagin nezpozoroval, poněvadž v tu chvíli stál k dívce zády.

„Pšá,“ zašeptal, jako by ho to vyrušení popuzovalo, „to je ten člověk, co jsem ho čekal dávno dřív. Už jde ze schodů dolů. Ani muk vo těch penězích, Nancy, co tady bude. Nezdrží se dlouho. Ani deset minut, milánku.“

Když se venku na schodech ozvaly mužské kroky, přitiskl si žid vyzábělý ukazováček na rty a se svíčkou v ruce zamířil ke dveřím. Došel k nim právě v témž okamžiku jako návštěvník, který vrazil do místnosti tak chvatně, že stanul až u samé dívky, dřív než ji vůbec postřehl.

Byl to Monks.

„Jenom jedna z mejch mladejch pomocnic,“ vysvětloval Fagin, když si všiml, že Monks při spatření neznámé osoby zaraženě ucouvl. „Vostaň tady, Nancy!“

Dívka přisedla blíž ke stolu, s netečně lhostejným výrazem pohlédla na Monkse a zase odvrátila oči; ale když zaměřil zrak na Fagina, kradmo se na Monkse podívala znovu – pohledem tak pronikavým a zpytavým a soustředěným, že být tam nějaký náhodný divák, který by si byl té změny všiml, jen stěží by byl uvěřil, že oba ty pohledy vyslala jedna a táž osoba.

„Něco novýho?“ zeptal se Fagin.

„Moc.“

„Na – a – dobrýho?“ ptal se dál Fagin váhavě, jako by se bál, aby druhého muže nepopudil, kdyby byl příliš optimistický.

„Aspoň ne špatného,“ odpověděl Monks s úsměvem. „Tentokrát jsem věru nic nepromeškal. Musím si s vámi promluvit. O samotě.“

Dívka se přitáhla ještě blíž ke stolu a nejevila nejmenší ochotu odejít z místnosti, ačkoli dobře věděla, že na ni Monks ukazuje. A žid, který se možná bál, aby mu třebas nějakým slovem nepřipomněla požadované peníze, když se ji pokusil vystrnadit, ukázal nahoru a odvedl Monkse ze světnice.

„Ale ne do té prašivé díry, kde jsme byli minule,“ slyšela mužova slova, když už stoupali po schodech. Fagin se zasmál, odpověděl něco, co k ní nedoletělo dost jasně, a jak se podle vrzání prken zdálo, vedl společníka do patra.

Dříve než se ohlas jejich kroků přestal rozléhat domem, vyzulo se děvče ze střeaviců, přetáhlo si sukni volně přes hlavu, zachumlalo si do ní ruce, postavilo se ke dveřím a s bezdechým napětím poslouchalo. Tím okamžikem, jak hluk ustal, vyklouzlo ze světnice, neuvěřitelně opatrně a tiše se vyplížilo po schodech a ztratilo se v temnotách nahoře.

Světlice zůstala opuštěná asi čtvrt hodiny nebo maličko déle; potom do ní děvče opět tímž tajuplným krokem vklouzlo zpátky a ihned vzápětí bylo slyšet oba muže sestupovat ze schodů. Monks vyšel rovnou na ulici, kdežto žid se znovu šátral nahoru pro slibné peníze. Když se vrátil, upravovalo si děvče právě na sobě šátek a klobouk, jako by bylo na skoku odejít.

„Jajaj, Nancy!“ zvolal žid a leknutím až uskočil, když stavěl svíčku na stůl. „Co jsi tak bledá?“

„Bledá?“ opakovalo po něm děvče a zastínilo si rukama oči, jako by si ho chtělo pozorně prohlédnout.

„Učiněná hrůza. Co je s tebou? Cos to vyváděla?“

„Co vím, tak nic, leda to, že jsem seděla nevím jak dlouhou věčnost tady v té dusné díře,“ odpovědělo děvče lhostejně. „Tak ukažte! Ať už můžu jít domů, buďte tak hodný.“

S povzdechem za každou jednotlivou mincí jí Fagin odpočítal na ruku dohodnutou částku. A bez jakéhokoli dalšího hovoru, pouze se vzájemným pozdravením na dobrou noc, se rozešli.

Jakmile se dívka octla na volné ulici, posadila se na schod před jedním domem a několik okamžiků se zdála nadobro zmatená a neschopná pokračovat v další cestě. Pak se náhle vymrštila a chvátala dál – směrem zcela opačným, než ve kterém Sikes čekal na její návrat – krokem stále rychlejším a rychlejším, až postupně přešla v čirý divoký běh. Když se úplně vyčerpala, zastavila se, aby nabrala dech, a jako by se byla najednou vzpamatovala a želela své neschopnosti vykonat něco, co si předsevzala, zalomila rukama a propukla v pláč.

Možná že se jí pláčem ulevilo, možná že si uvědomila celou beznadějnost svého postavení – ale buď jak buď, obrátila se a spěchala zase protivným směrem téměř stejně rychle jako prve, dílem aby dohnila ztracený čas, dílem aby udržela tempo s divým vírem vlastních myšlenek, a tak brzy doběhla do příbytku, v němž zanechala lupiče.

Prozrazovala-li snad nějaké rozčilení, když stanula před tváří pana Sikesa, pak ušlo jeho pozornosti, neboť se pouze zeptal, jestli

přinesla ty peníze, a jakmile uslyšel kladnou odpověď, uspokojeně zabručel, opět zvrátil hlavu na polštář a pokračoval v dřímotě, z níž ho její příchod vytrhl.

Bylo pro ni štěstí, že mu peníze v domě příští den poskytly tolik zaneprázdnění v podobě všemožného jídla a pití a že mimoto uhla- zovaly drsné rysy jeho letory s účinkem tak blahodárným, že neměl ani čas, ani chuť soudit její chování a jednání příliš kriticky. Že dívka jeví všechny známky roztržitosti a neklidu příznačné pro člověka, který stojí těsně před nějakým smělym a nebezpečným krokem, na němž se ustanovil teprve po nevšedním niterném boji, to by bývalo rázem zřejmé ostrovidnému Faginovi, kterého by to s největší pravděpodobností bylo také okamžitě znepokojilo; ale pan Sikes, kterému chyběl patřičný jemný postřeh a který si nepřipouštěl žádné složitější starosti, než jaké se vybíjejí zarputilým hrubstvím a surovostí vůči kdekomu kolem, a mimoto byl v neobyčejně přívětivém rozmaru, jak jsme již poznamenali, neviděl na jejím chování nic mimořádného, ba po pravdě jí věnoval tak málo zájmu, že i kdyby její rozechvění bývalo ještě mnohem patrnější, než bylo, bývalo by velmi nepravděpodobné, že by v něm bylo vzbudilo podezření.

Čím víc se den schyloval, tím víc rostlo dívčino rozčilení, a když se snesl večer a ona vytrvale seděla a čekala, až se lupič pitím uspí, zračila se jí v líci taková neobvyklá bledost a v očích takový žár, že si toho s úžasem všiml dokonce i Sikes.

Protože byl po horečkách zesláblý, ležel pan Sikes v posteli a užíval svou jalovcovou, aby tolik nerozpalovala, zředěnou kraptem horké vody. Přistrčil sklenici již potřetí nebo počtvrté k Nancy, aby mu znovu nalila, když mu teprve ty příznaky prvně padly do oka.

„I krucijátro!“ zvolal Sikes, vzepřel se na rukou a vypouklil oči děvčeti do tváře. „Vždyť vypadáš jako učiněná vstata mrtvola. Co je s tebou?“

„Co by se mnou bylo?“ opáčilo děvče. „Nic. Co na mě tak brejlíš?“

„Co je to za vopičárnu?“ ptal se naléhavě Sikes, popadl ji za rameno a surově s ní zacloumal. „Co se děje? Co to má znamenat? Na co myslíš?“

„Na moc věcí, Bille,“ odpovědělo děvče, a jak se přitom zachvělo, přitisklo si ruce na oči. „Ale bože, co na tom záleží?“

Zdálo se, že nuceně veselý tón, jímž pronesla poslední slova, udělal na Sikese hlubší dojem než divoký a strnulý pohled, který je předcházal.

„Já ti povím, co to je,“ řekl Sikes. „Jestlis vode mě nechytla horečku a jestli zrovna na tebe nejde, tak máš v pácu něco sakra neobyčejného a taky nebezpečného. Snad nakonec nechceš –. Ne, fixnoha! To bys neudála!“

„Co bych neudělala?“ zeptalo se děvče.

„Ne,“ zabrumlal Sikes, upřel na ni oči a huhlal si úvahu pod fousy, „spolehlivější holka pod sluncem neběhá, jináč bych jí byl už před třema měsícema podríz krk. Jde na ni horečka, to je vono!“

S tímto posilujícím sebeujištěním vyprázdnil Sikes sklenici až do dna a potom si s četnými nevrlými kletbami vyžádal svou medicínu. Děvče nadmíru čile vyskočilo, chvatně mu nalilo lék, ale se zády obrácenými k němu, a pak mu přidržovalo hrníček k ústům, dokud všechno nevpil.

„Tak,“ řekl lupič, „ted' pod' a sedni si ke mně a koukej si nasadit svůj vobyčejnej kukuč, nebo ti ho tak přejinačím, že ho víckrát nepoznáš, až vo to budeš stát.“

Děvče poslechlo. Sikes jí pevně sevřel ruku v dlani, zvrátil se na polštář a zaměřil oči na její tvář. Zavřely se mu a opět se otevřely; znovu se zavřely a opět se otevřely. Neklidně sebou na posteli zavrťel, a když znovu a ještě znovu zdříml, vždycky na dvě na tři minuty, a pokaždé se pak s vyděšeným pohledem vymrštil a nepřítomně se kolem sebe rozhlížel, nakonec se zčistajasna svalil, doslova jako podťatý, zrovna když se zase vztyčoval; a upadl do těžkého a tupého spánku. Stisk jeho ruky povolil, zdvižená paže mu bezvládně spadla k boku a zůstal ležet jako člověk v hlubokém bezvědomí.

„Konečně tedy to opium zabralo,“ zašeptala dívka a zvedla se z pelesti. „Ale i takhle už třeba přijdu pozdě.“

Chvatně se ustrojila do klobouku a do šátku – přičemž se co chvíličku bázlivě ohlížela, jako by přes všechen uspávací nápoj každým okamžikem očekávala, že na rameni ucítí stisk Sikesovy těžké ruky –, potom se tichounce nahnula nad postel, políbila lupiče na rty a pak neslyšným dotekem otevřela a zase zavřela dveře od pokoje a spěšně se vytratila z domu.

V tmavé soutěsce, kterou musila projít, aby se dostala na hlavní třídu, vyvolával ponocný půl desátou.

„Je už dlouho po půl?“ zeptala se dívka.

„Za čtvrt hodiny bude bít celá,“ odpověděl muž a posvítíl jí lucernou do obličeje.

„A já to tam nedokážu dřív než za hodinu, jestli ne ještě za dýl,“ povzdychla si Nancy, hbitě kolem něho proklouzla a už se hnala ulicí jako vítr.

V postranních uličkách a ulicích, kterými se proplétala cestou ze Špitálských polí do londýnského West Endu, již mnoho obchodů zavíralo. Věžní hodiny odbily deset a zjitřily její netrpělivost. Vyrasila po úzkém chodníku a lokty rozháněla chodce do stran; prolétala téměř koním pod hlavou a tak přebíhala ulice na místech, kde pro rušný provoz hloučky lidí dychtivě čekaly na příležitost, aby mohly přejít na druhou stranu.

„Ta ženská je blázen!“ říkali lidé a otáčeli se za ní, když se kolem nich přehnala.

Jakmile dorazila do bohatší části města, byly ulice poměrně prázdné, a tu její ztřeštěný úprk budil u řídkých chodců, kolem nichž spěchala, zvědavost ještě větší. Někteří za ní zrychlili krok, jako by chtěli vidět, kam se s takovým mimořádným chvatem žene, a hrstka ji dokonce předběhla a v údivu nad jejím nepolevujícím tempem se po ní ohlížela; ale jeden po druhém pomalu odpadali, a když se konečně blížila k vytčenému cíli, byla úplně sama.

Byl to rodinný hotel v tiché, ale pěkné ulici blízko Hyde Parku. Když ji jasné světlo lampy, která hořela před vchodem, dovedlo na

místo, na věži uhodila jedenáctá. Pár posledních kroků se loudala, jako by byla na vážkách a rozmýšlela se, má-li jít dál – ale údery hodin rozhodly za ni, vkročila do haly. Lóže vrátného byla prázdná. S výrazem nejistoty v tváři se rozhlédla a zamířila ke schodišti.

„Počkat, sleči!“ zavolala fešně oblečená žena, která vyhlédla ze dveří za ní. „Kohopak hledáme?“

„Jednu dámu, co tady u vás zůstává,“ odpovědělo děvče.

„Jednu dámu!“ zněla odezva, doprovázená pohrdavým pohledem. „Kteroupak?“

„Slečnu Maylieovou,“ řekla Nancy.

Mladá žena, která si zatím přeměřila její zevnějšek, odpověděla pouze pohledem plným ctnostného opovržení a zavolala nějakého muže, aby to s ní vyřídil.

„Jaké jméno mám ohlásit?“ zeptal se podomek.

„Nemá smysl nějaké ohlašovat,“ odpověděla Nancy.

„Ani účel návštěvy?“ ptal se muž.

„Ne, ani to ne,“ opáčilo děvče. „Musím s tou dámou prostě mluvit.“

„Tak honem!“ řekl muž a strkal ji k východu. „Tohle nevedem. Alou odsud!“

„Ledaže mě vynesete, jinak nepůjdu!“ odsekla dívka zuřivě. „A dovedu vám přitom zatopit, že bude horko dvěma takovým jako vy! Copak tady není nikdo,“ zvolala Nancy a rozhlédla se kolem, „kdo by došel vyřídít jednoduchý vzkaz od takové bídné ubožačky, jako jsem já?“

Tato úpěnlivá prosba udělala dojem na kuchaře s dobráckou tváří, který spolu s několika dalšími členy personálu výstupu přihlížel a nyní pokročil kupředu, aby se dívky zastal.

„Nemoh bys jí skočit nahoru, Joe, co říkáš?“ zeptal se kuchař.

„Má to nějakou cenu?“ opáčil muž. „Snad nemyslíš, že ta mladá dáma přijme takovou, jako je tahle, no ne?“

Tato narážka na Nancyin pochybný charakter vzbouřila v řadrech čtyř služebných obrovskou míru ctnostného rozhořčení; velice

ohnivě prohlásily, že ta osoba je hanbou ženského pokolení, a vřele podomkovi doporučovaly, aby ji bez milosrdenství hodil do strouhy na ulici.

„Udělejte si se mnou, co chcete,“ řeklo děvče a obrátilo se opět na oba muže, „ale nejdřív udělejte, o co vás žádám, a já vás žádám, abyste, pro boha živého, můj vzkaz vyřídili!“

Dobrosrdečný kuchař připojil svou přímluvu a výsledek byl, že se muž, který se ukázal první, uvolil zprávu vyříditi.

„Co mám teda říct?“ zeptal se podomek, již s jednou nohou na schodech.

„Že jedna mladá žena naléhavě prosí slečnu Maylieovou, aby s ní směla promluvit o samotě,“ odpověděla Nancy, „a jak dáma uslyší jen první slovo, co jí ta žena řekne, že hned pozná, jestli má vyslechnout všechno až do konce, nebo jestli jí má dát vyhodit ze dveří jako podvodnici.“

„Jářku,“ pravil muž, „bereš to ale zostra!“

„Jen ten vzkaz vyřidte,“ pravilo děvče pevně, „a potom mi povíte, co na to řekla.“

Muž se rozběhl do schodů. Nancy zůstala dole, bledá a téměř bez dechu, a s rozechvělými rty poslouchala jasně slyšitelné projevy opovržení, na něž byly cudné služebné velice plodné – a na něž byly ještě plodnější, když se muž vrátil a vyřizoval, že ta mladá žena má jít nahoru.

„Na tomhle světě nemá cenu bejt slušnej,“ prohlásila první služebná.

„S drzostí se dneska dojde dál než s poctivostí,“ přisadila si druhá.

Třetí se spokojila podivením „Jaký to jsou tejkon dámy!“, kdežto čtvrtá zanotila prim v kvartetu „Hanba!“, jímž pohoršené Diany skončily.

Nevšímajíc si toho všeho, poněvadž měla na srdci důležitější věci, následovala Nancy, pod kterou se třásly nohy, podomka do malého předpokoje, osvětleného lampou visící od stropu. Tam ji zanechal a vzdálil se.

Kapitola čtyřicátá

Neobyčejný rozhovor, který je dodatkem kapitoly předešlé

Třebaže dívka celý život prožila na ulicích a v nejohavnějších hampejzech a brlozích Londýna, přesto v ní něco z její původní ženské přirozenosti dosud zbývalo, a proto když zaslechla, jak se ke dveřím ležícím proti těm, kterými sama vstoupila, blíží lehké kroky, a představila si, jaký nebetyčný protiklad se v příštím okamžiku v pokojíku spolu střetne, dolehlo na ni vědomí vlastní propastné hanby takovou tíhou, že se až přikrčila – jako by pro ni přítomnost té, s níž si přála promluvit, byla téměř neúnosná.

Leč s těmito lepšími city zápolila pýcha – nectnost tvorů nejnižších a nejušlápnutějších právě tak jako vznešených a sebejistých. Ta bědná společnice zlodějů a lotrů, padlá vyvrženka sprostých doupat, družka vězeňské a galejnické spodiny, sama žijící ve stínu šibenice – i tato párijská bytost v sobě cítila tuze mnoho pýchy, aby prozradila byť jen chabý pablesk ženského cítění, které považovala za slabost, ale které bylo to jediné, co ji ještě spojovalo s oním lidstvím, jehož tolik, ach tolik stop zahladil její zpustlý život již v útlém dětství.

Zvedla oči jen natolik, aby uznamenala, že postava, která vstoupila, patří štíhlé a krásné dívce; potom je zase sklopila k zemi, se strojenou nedbalostí pohodila hlavou a řekla:

„Je to těžká věc, dámo, než se k vám jeden dostane, když s vámi chce mluvit. Kdybych se byla urazila a odešla, jako by byla udělala mnohá jiná, byla byste toho jednoho dne litovala, a taky ne bez příčiny.“

„Je mi opravdu líto, jestli se k vám někdo choval nešetrně,“ odpověděla Róza. „Už na to nemyslete. Povězte mi, proč jste si se mnou přála mluvit. Jsem ta, po které jste se ptala.“

Laskavý tón této odpovědi, líbezný hlas, vlídné chování bez sebeslabší příměsi jakékoli povýšenosti nebo nevole, to všechno překvapilo dívku takovou měrou, že propukla v pláč.

„Ach paní, paní,“ zahořekovala a úpěnlivě sepjala ruce před obličejem, „být víc takových jako vy, bylo by míň takových jako já – to jistě – jistě!“

„Posad'te se,“ vyzvala ji Róza s vážným zaujetím. „Jestli máte bídu nebo něco vás souží, ze srdce ráda vám pomůžu, když to bude v mých silách – skutečně ráda. Jen se posad'te.“

„Nechte mě stát, paní,“ odmítlo děvče stále ještě v pláči, „a taky se mnou nemluvte tak vlídně, dokud nepoznáte, kdo vlastně jsem. Je už hodně pozdě. Jsou – jsou – ty dveře zavřené?“

„Ano,“ přisvědčila Róza a ustoupila o pár krůčků dozadu, jako by chtěla být blíž pomoci pro případ, že by nějakou potřebovala. „Proč se ptáte?“

„Protože,“ odpovědělo děvče, „do vašich rukou hodlám vložit život svůj i život jiných. Já jsem to děvče, co odvěklo malého Olivera zpátky do domu starého Fagina tenkrát večír, když vyšel z toho domu v Pentonvillu.“

„Vy?“ podivila se Róza Maylieová.

„Já, paní!“ potvrdilo děvče. „Já jsem ten hanebný tvor, co jste o něm slyšela, že žije mezi zloději, a co jsem od prvního okamžení, co se dovedu upamatovat, že moje oči a smysly začínaly vnímat londýnskou ulici, nikdy nepoznala lepší život ani laskavější slovo, než mi dopřáli oni. Bůh mě netrestej! Nepřemáhejte se, paní, a otevřeně se ode mě s hnusem odvrátte. Jsem mladší, než byste myslela, když se na mě podíváte, ale už dávno jsem na to zvyklá. I nejchudší žena uskočí, když jdu mezi lidma po chodníku.“

„To jsou strašlivé věci!“ zhrozila se Róza a bezděky od své podivné společnice ucouvla.

„Děkujte na kolenou nebesům, drahá paní,“ zvolalo děvče, „že jste měla přátele, co se o vás starali a živili vás, když jste byla dítě, a že

jste nikdy nepoznala zimu a hlad, ani zpustlost a opilství a – a – něco horšího než to všechno – jako já žila uprostřed toho od kolíbký. Můžu to slovo říct, protože ulice a strouha byla moje kolíbký, stejně jako budou i moje smrtelné lože.“

„To vás lituju!“ řekla Róza chvějivým hlasem. „Rve mi to srdce, když vás slyším!“

„Žehnej vám nebe za vaši dobrotu!“ vyhrklo děvče. „Kdybyste věděla, jaká někdy jsem, tak byste mě teprv litovala. Ale dnes jsem tajně utekla lidem, který by mě určitě zabili, kdyby věděli, že jsem vám běžela povědět, co jsem zaslechla. Znáte nějakého Monkse?“

„Neznám,“ řekla Róza.

„Ale on zná vás,“ opáčilo děvče, „a věděl, že ste tady – jen proto jsem vás taky mohla vyhledat, že jsem ho slyšela říkat tuhle adresu.“

„To jméno jsem v životě neslyšela,“ pravila Róza.

„Tak si tedy mezi námi dává jiné,“ odpovědělo děvče, „a to jsem taky víc než tušila už dřív. Před nějakým časem brzo po té noci, co chtěli vyloupit váš dům a prostrčili Olivera dovnitř – mi ten člověk začal být podezřelý, a tak jsem tajně poslouchala, když se potmě domlouval s Faginem. Z toho, co jsem z rozhovoru zaslechla, jsem se dověděla, že ho Monks – ten člověk, co jsem se vás na něj ptala, víte –“

„Ano,“ přisvědčila Róza, „rozumím.“

„– že ho Monks,“ pokračovalo děvče, „čirou náhodou uviděl s dvěma našimi hochy zrovna ten den, co jsme ho prvně ztratili, a hned poznal, že to je právě to dítě, co hledá – ale proč se po něm shání, to jsem vyrozumět nemohla. Potom se mezi sebou dohodli, že když Fagin dostane Olivera zpátky, dá mu za to Monks tolik a tolik, a že mu dá ještě další peníze, když z něj udělá zloděje – to prý ten dotyčný Monks potřebuje k nějakému svému účelu.“

„K jakému účelu?“ zeptala se Róza.

„Zahlíd můj stín na zdi, jak jsem je poslouchala, abych to vyzvěděla,“ pravilo děvče, „a není moc lidí mimo mě, co by se jim byli

dovedli včas uklidit z cesty, aby se vyhnuli dopadení. Ale já jim utekla a víckrát jsem ho pak už neviděla, až zas včera večír.“

„A co se dělo včera?“

„Povím vám to, paní. Včera večír přišel znova. A znova šli spolu nahoru – a já se zachumlala tak, aby mě můj stín neprozradil, a zase jsem poslouchala u dveří. První slova, co jsem slyšela Monkse promluvit, byla: ‚Tak tedy důkazy hochovy totožnosti leží na dně řeky a ta stará čarodějnice, co je dostala od jeho matky, už hnije v hrobě.‘ Smáli se a pochvalovali si, s jakým úspěchem to provedl, a když potom Monks mluvil o hochovi dál a čím dál tím víc se rozpaloval, povídal, že třeba má teď peníze toho spratka bezpečně v hrsti, bývalo by mu milejší shrábnout je na ten druhý způsob – protože co by to bývalo za švandu, strhnout chloubu otcova posledního porřízení do bláta tím, že by ho prohnali kdekterým londýnským vězením a potom ho nechali deportovat za nějaký hrdelní zločin? To prý by mohl Fagin přece lehko zařídit, a ještě napřed z chlapce vytřískat pěkný výdělek!“

„Co má tohle všechno být?“ zajíkla se Róza.

„Jen pravda, paní, třeba to vychází z mých rtů,“ odpovědělo děvče. „Potom s hromadou kleteb až moc všedních pro moje uši, ale neznámých uším vašim, řekl, že kdyby mohl svou nenávisť ukojit utracením chlapcova života tak, aby přitom sám neohrozil svůj krk, od minuty že by ho zabil – ale protože to prý udělat nemůže, bude ustavičně ve střehu, aby mu zkrřížil cestu na každičkém kroku v životě, a kdyby využítkoval jeho původu a historie, ještě by mu možná zaťal žílu. ‚Zkrátka, Fagine,‘ povídal, ‚jak jste žid, tak jste ještě v životě nenastrojil takové léčky, jaké já nastražím na svého mladšího bratra Olivera.‘“

„Jeho bratr?“ zvolala Róza.

„Taková byla přesně jeho slova,“ pravila Nancy a neklidně se rozhlédla po pokoji, jak si ostatně počínala téměř neustále hned od chvíle, co začala mluvit, protože ji ustavičně pronásledoval Sikesův

přízrak. „A ještě něco. Když mluvil o vás a o té druhé dámě a řekl, že to vypadá, jako by se proti němu bylo spiklo samo nebe nebo peklo, že se Oliver dostal do rukou zrovna vám, zachechtal se a povídal, že i v tom je jistá útěcha, protože kolik tisíc a set tisíc liber byste daly, kdybyste je měly, abyste věděly, kdo ten váš dvounohý pejsek je!“

„Snad mi nechcete tvrdit,“ řekla Róza a silně přitom zbledla, „že všechna tahle slova myslel vážně?“

„Jestli kdy někdo mluvil smrtelně vážně a zle, tak to byl on,“ odpovědělo děvče a pokývalo hlavou. „Mluví vždycky vážně, když ho ta zloba drží. Znáám moc lidí, co dělají horší věci než on, ale ty bych radši poslouchala desetkrát než toho Monkse jednou. Už začíná být pozdě a já musím zpátky domů, abych nevzbudila podezření, že jsem byla venku za takovouhle věcí. Musím rychle domů.“

„Ale co s tím můžu dělat já?“ ptala se Róza. „Jak můžu toho sdělení využít bez vás? Zpátky domů! Proč se chcete vrátit k společníkům, které malujete v takových strašlivých barvách? Kdybyste tuhle informaci opakovala před jedním pánem, kterého můžu ve vteřince zavolat z vedlejšího pokoje, tak vás dopravíme někam do bezpečí, nebude to trvat ani půl hodiny.“

„Chci zpátky domů,“ řeklo děvče. „Musím zpátky, protože – jak jen můžu takovou věc vysvětlit nevinné dámě, jako jste vy? – protože mezi lidma, co jsem vám o nich povíдалa, je jeden muž, zrovna ten největší rabiát ze všech, a toho já nemůžu opustit. Nemůžu, ani kdyby mě to mělo vysvobodit ze života, co dnes vedu.“

„To, že jste se už jednou dřív toho drahého hochy zastala,“ pravila Róza, „že jste mi sem přes všechno ohromné riziko přišla povědět, co jste slyšela, vaše chování, které mě přesvědčuje o pravdivosti toho, co říkáte, vaše očividná kajícnost a vědomí hanby, to všechno ve mně vzbuzuje víru, že byste se ještě pořád mohla napravit. Ach,“ vzdychla zanícená dívka vroucně a sepjala ruce, zatímco jí po líci kanuly slzy, „neuzavírejte sluch úpěnlivým prosbám příslušnice svého vlastního pokolení – první ženy, jistě první, upřímně věřím, která

se na vás kdy obrátila se slovy soucitu a politování! Slyšte, prosím, moje slova a nechte se ode mě ještě zachránit pro lepší život!“

„Paní drahá, zlatá, andělská,“ zvolalo děvče a kleslo na kolena, „jste opravdu první, kdo mě kdy obdařil takovými slovy, jako jste vyřkla vy, a kdybych je byla slyšela před lety, snad by mě byla od toho života hříchu a bídy odvrátila – ale teď už je pozdě, už je pozdě!“

„Není,“ namítla Róza. „Na pokání a na nápravu není nikdy pozdě.“

„Je!“ zalkalo děvče, svíjejíc se v duševních mukách. „Teď ho opustit nemůžu! Nemohla bych být jeho smrt.“

„Proč byste měla být?“ zeptala se Róza.

„Nic by ho nemohlo zachránit,“ plakalo děvče. „Kdybych pověděla někomu jinému, co jsem pověděla vám, a to by vedlo k tomu, že by je sebrali, určitě by ho to stálo krk. Je z nich nejodvážnější a byl hrozně surový!“

„Je to možné,“ zvolala Róza, „že byste se pro takového člověka vzdala všech nadějí do budoucna i jistoty okamžité záchrany? To je šílenství.“

„Co to je, to nevím,“ opáčilo děvče, „vím jen tolik, že to tak je, a to nejenom u mě, ale i u stovek jiných stejně špatných a bídných jako já. Musím se vrátit. Jestli to je trest boží za všechny špatnosti, co jsem napáchala, to nevím, ale čím víc trpím a čím víc mě týrá, tím víc mě to k němu táhne zpátky, a táhlo by mě to k němu, myslím, i kdybych věděla, že nakonec jeho rukou zajdu.“

„Co mám dělat?“ rozpakovala se Róza. „Neměla bych vás nechat takhle odsud odejít.“

„Ba, měla byste, paní, a taky vím, že mě pustíte,“ odpovědělo děvče a zároveň vstalo. „Nebudete mi jistě bránit, abych odešla, jen proto, že jsem důvěřovala ve vaši dobrotu a nevynutila si na vás žádný slib, jak jsem mohla udělat.“

„Jakou cenu má potom zpráva, kterou jste mi přinesla?“ namítla Róza. „Ta záhada se musí nějak vyřešit, nebo jak jinak by vaše odhalení přede mnou bylo k něčemu dobré Oliverovi, kterému byste přece ráda prospěla?“

„Jistě máte mezi svými známými nějakého hodného pána, kterému to můžete svěřit jako tajemství, a ten vám už poradí, co máte dělat,“ opáčilo děvče.

„Ale kde vás zase najdu, kdyby bylo zapotřebí?“ tázala se Róza. „Nepídím se po tom, kde bydlí ti ohavní lidé, ale chci vědět, kde se budete procházet vy nebo kudy půjdete v nějakou určitou hodinu a den, až se teď rozejdem.“

„Slíbíte mi, že přísně zachováte moje tajemství a že přijдете sama nebo jen s tou jedinou další osobou, která ho zná – a že mě nikdo nebude hlídat ani stopovat?“ zeptalo se děvče.

„Slibuju,“ přisvědčila Róza, „na mou čest.“

„Jestli budu naživu,“ odpovědělo děvče bez váhání, „tak se každou neděli večer budu od jedenácti procházet po Londýnském mostě, dokud hodiny neodbijou půlnoc.“

„Počkejte ještě chvíličku,“ zadržela ji ještě Róza, když děvče kvapně zamířilo ke dveřím. „Uvažte ještě jednou své nynější postavení a jaká se vám nabízí příležitost z něho vyvážnout. Máte právo na mou pozornost – nejen jako posel, který mi dobrovolně přinesl tuhle zprávu, ale i jako žena téměř beznadějně ztracená. Opravdu se vrátíte k té tlupě zlodějů a k tomu muži, když stačí jediné slovo, abyste se zachránila? Co je to za očarování, že vás tak táhne zpátky a nutí vás lpět na neřesti a bídě? Ach což není ve vašem srdci jediná struna, kterou bych mohla rozechvít? Copak ve vás nezbylo nic, co bych mohla vyburcovat, aby se opřelo tomu strašlivému zaslepení?“

„Když dámy tak mladé a čisté a krásné, jako jste vy,“ odpovědělo děvče pevně, „zadají své srdce – i takové jako vy, co mají domov, přátele, jiné ctitele, vůbec všechno, co by jejich srdce naplnilo – jsou z lásky všeho schopné. A když takové jako já, co nemají jinou jistou střechu nad hlavou než víko rakve, ani jiného přítelíčka v nemoci nebo ve smrti než nemocniční sestru, upnou své zkažené srdce na nějakého muže a připustí, aby zaplnil místo, které bylo po celý jejich bídný život prázdné, kdo může doufat, že nás vyléčí? Politujte nás,

paní – politujte nás, že nám ze všech ženských citů zbyl jen jediný a z toho že jsme si ještě, místo aby nám byl útěchou a chloubou, z těžkého dopuštění osudu upletly nový bič příkoří a utrpení.“

„Přijměte ode mě,“ pronesla Róza po kratičkém mlčení, „trochu peněz, které by vám umožnily žít bez hanby – aspoň do té doby, než se zase uvidíme?“

„Ani troník,“ opáčilo děvče a mávlo rukou.

„Nezatvrzujte srdce proti všem mým snahám, abych vám pomohla,“ řekla Róza a mírně pokročila kupředu. „Opravdu bych vám ráda prokázala dobrou službu.“

„Nejlepší službu byste mi prokázala, paní,“ odpovědělo děvče a zalomilo rukama, „kdybyste mi na místě ukrátila život – protože dnes na mě při pomýšlení, co jsem, padal těžší zármutek, než jaký jsem pocítila kdy dřív, a už to by byla krása, neumřít v tom pekle, co v něm pořád žiju. Bůh vám požehnej, laskavá paní, a kéž na vaši hlavu sešle tolik štěstí, kolik jsem já na svou navršila hanby!“

S těmi slovy a s hlasitým vzlykáním se nešťastnice obrátila a odešla, kdežto Róza Maylieová, touto neobyčejnou rozmluvou, která se podobala spíš prchavému snu než skutečné události, nadobro přemožená, klesla na židli a snažila se soustředit roztěkané myšlenky.

Kapitola čtyřicátá prvá

*Obsahuje nové objevy a ukazuje, že překvapení,
stejně jako neštěstí zřídka přichází samo*

Byla v situaci vsutku neobyčejně krušné a svízelné. Ačkoli přímo živelně dychtila a prahla proniknout tajemství, které halilo Oliverův životní příběh, nemohla jinak než pokládat důvěru, kterou v ni jako v mladou bezelstnou dívku skládala ubožačka, s níž právě skončila hovor, za posvátnou. Její slova i vystupování Rózu Maylieovou do- jaly a tak se s láskou k jejímu malému chráněnci mísilo i zbožné přání, ve své opravdovosti a vroucnosti sotva méně hluboké, získat to vyvržené stvoření – Nancy – zpátky pro život kajcnosti a naděje.

Na zastávku v Londýně, než odjedou na několik neděl do vzdále- ného přímořského letoviska, počítali Maylieovi pouze tři dny. Teď je půlnoc prvního dne. Co dělat, jak postupovat, co má na vybranou, aby se to dalo provést v osmačtyřiceti hodinách? Nebo jak by mohla odložit cestu, aby nevzbudila podezření?

Pan Losberne přijel s nimi a měl s nimi zůstat ještě příští dva dny; ale Róza znala příliš dobře prchlivost toho znamenitého pána a příliš jasně si dovedla představit hněv, s nímž by v prvním výbuchu rozhořčení na strůjkyni Oliverova únosu pohlížel, než aby se mu se svým tajemstvím svěřila, nemá-li pro své přímluvy za ono děvče podporu nějakého zkušeného člověka. To všechno byly důvody, aby dbala největší opatrnosti a jednala nejvýš obezřele, až to bude sdě- lovat paní Maylieové, jejíž první popud nesporně bude prohovořit si tu věc s počestným doktorem. Z týchž důvodů nepřicházelo téměř v úvahu, ani aby se uchýlila o radu k některému advokátovi, i kdyby byla věděla, jak to zařídit. Jednu chvíli ji napadlo, aby se utekla o po- moc k Harrymu; ta myšlenka však probudila vzpomínku na jejich

poslední rozloučení a připadlo jí pod její důstojnost, aby ho volala zpátky, když – jak ten myšlenkový řetěz rozváděla dál, vstoupily jí slzy do očí – když se mu zatím třeba podařilo na ni zapomenout a být šťastnější daleko od ní.

Róza, zmítaná těmito různými úvahami, hned se přikláněla k tomuto řešení, hned zas k onomu, hned zas všechna zavrhovala, jak jí v duchu postupně vyvstávala jedna nová okolnost za druhou, a tak strávila bezesnou noc plnou úzkosti. A když si o tom příští den popřemýšlela ještě víc, dospěla konečně k zoufalému rozhodnutí poradit se s Harrym.

„Jestli pro něj bude bolestné přijít sem,“ uvažovala, „oč bolestnější to bude pro mě! Ale možná že ani nepřijde – třeba jen napíše. Nebo třeba doopravdy přijde a bude se pečlivě vyhýbat, aby se se mnou setkal – to udělal, když odjížděl.“ A tu Róza odložila pero a odvrátila se, jako by ji neměl vidět plakat ani ten papír, který má být jejím poslem.

Padesátkrát se chopila téhož pera a zas je odložila a znovu a znovu probírala a přemýšlela první řádku dopisu, aniž napsala i jen první slovo, když vtom do pokoje vpadl Oliver – který se byl projít a s panem Gilesem jako tělesným strážcem brouzдал po ulicích – tak udýchaný, uspěchaný a rozčilením rozpálený, že to zjevně věstilo nějakou příčinu k obavám.

„Co se děje? Co tě tak vzrušilo?“ podivila se Róza a pokročila mu vstříc.

„Ani nemůžu vyslovit jak!“ opáčil hoch. „Je mi, jako bych se dusil! Ach jejda, když pomyslím, že ho konečně uvidím a vy že se budete moct přesvědčit, že jsem vám ve všem pověděl plnou pravdu!“

„Nikdy mě nenapadlo, žes nám povídal něco jiného než pravdu,“ ujišťovala ho Róza chlácholivě. „Ale co se vlastně děje? O kom to vůbec mluvíš?“

„Viděl jsem toho pána,“ odpověděl Oliver, sotva schopný jasně vyslovovat, „toho pána, co na mě byl takový hodný – pana Brownlowa, co jsme o něm tak často mluvili.“

„Kde?“ zeptala se Róza.

„Jak vystupoval z kočáru,“ odpověděl Oliver, tvář skrápěnou slzami radosti, „a zašel do jednoho domu. Nemluvil jsem s ním – nemohl jsem s ním mluvit, protože mě neviděl a já se tolik třásl, že jsem nebyl s to se k němu rozběhnout. Ale Giles se mi zeptal, jestli tam bydlí, a řekli mu, že ano. Podívejte,“ řekl Oliver a rozevřel složený papírek, „tady to mám – tady to mám, kde bydlí – hned tam jdu! Ach jejej! Co já jen budu dělat, až ho konečně zas uvidím a uslyším mluvit!“

S pozorností těmito i přemnoha jinými nesouvislými výkřiky radosti nemálo rozptýlenou, si Róza přečetla adresu, která zněla Craven Street, Strand. Velice rychle se rozhodla, že toho objevu využije.

„Honem!“ zvolala. „Řekni, aby zavolali drožku, a buď připravený jet se mnou. Hned tě tam zavezu, nebudem ztrácet ani minutu času. Jenom řeknu tetě, že spolu jedeme na hodinu ven, a budu hotová stejně s tebou.“

Oliver nepotřeboval pobízet, aby si pospíšil, a než uplynulo maličko víc než pět minut, už byli na cestě do Craven Street. Když tam dojeli, nechala Róza Olivera v kočáře pod záminkou, že musí starého pána na jeho příchod připravit, a potom poslala po sluhovi navštívenku se vzkazem, že by ráda mluvila s panem Brownlowem, – ve velmi naléhavé záležitosti. Zakrátko se sluha vrátil, vyzval ji, aby ho laskavě následovala nahoru, a když ji uvedl do jednoho pokoje v patře, ohlásil starému pánovi blahovlnného zjevu v lahově zeleném kabátě slečnu Maylieovou. V nevelké vzdálenosti od něho seděl jiný starý pán, v nankinových podkolenicích a kamaších, který nevypadal nijak zvlášť blahovlnně; seděl s rukama sepjatýma na knoflíku tlusté hole a s bradou podepřenou o ruce.

„Jemine,“ zvolal pán v lahově zeleném kabátě a s náramnou dvorností chvatně vstal, „prosím za prominutí, vzácná slečno – domníval jsem se, že jde o nějakou dotěrnou osobu – prosím, abyste mě laskavě omluvila. Račte se posadit.“

„Pan Brownlow, nemýlím se, prosím?“ řekla Róza a vrátila se pohledem z druhého pána na toho, který právě domluvil.

„Ano, to jsem já,“ přisvědčil starý pán. „Toto je můj přítel, pan Grimwig. – Grimwigu, nechal byste nás laskavě pár minut o samotě?“

„Myslím,“ zasáhla poznámkou slečna Maylieová, „že v tomto studiu rozhovoru nemusím ještě toho pána obtěžovat, aby odcházel. Pokud jsou mé informace správné, záležitost, o které s vámi chci mluvit, mu je povědomá.“ Pan Brownlow se maličko uklonil hlavou. Pan Grimwig, který již vysekl jednu velmi škrobenou poklonu a vstal ze židle, vysekl další škrobenou poklonu a opět se posadil.

„Velice vás překvapím, o tom nepochybují,“ řekla Róza v pochopitelných rozpacích, „ale kdysi jste jednomu mému velmi drahému mladému příteli osvědčil velkou přízeň a laskavost, a jsem přesvědčena, že vás bude zajímat, když o něm opět uslyšíte.“

„Jistěže!“ potvrdil pan Brownlow.

„Znal jste ho pod jménem Oliver Twist,“ opáčila Róza.

Sotvaže jí ta slova splynula ze rtů, pan Grimwig, jenž předstíral, že se noří do tlusté knihy, která ležela na stole, foliant s hlučným třesknutím sklapl, přirazil záda na lenoch židle, uvolnil obličej od všeho jiného výrazu kromě od svrchovaného údivu a na chvíli se poddal civění do prázdna; potom, jakoby ze studu, že prozradil tak silné vzrušení, jakýmsi křečovitým škrbnutím vpravil tělo do dřívější pozice a s pohledem upřeným přímo před sebe vydal táhlé hluboké hvízdnutí, které nakonec doznělo nikoli jako vyslané do volného vzduchu, nýbrž jako pohlcené nejvnitřnějšími hlubinami jeho útrobu.

Překvapení páně Brownlowovo nebylo o nic menší, třebaže ten svůj úžas neprojevil způsobem stejně výstředním. Přitáhl si židli k slečně Maylieové a pravil:

„Prokažte mi tu laskavost, má drahá slečno, že zcela ponecháte stranou otázku oné přízně a laskavosti, o které se zmiňujete a o které nikdo jiný nic neví, a jestliže je ve vaší moci podat nějaký důkaz,

který by změnil nepříznivé mínění, které jsem si kdysi byl nucen o tom ubohém dítěti utvořit, pro boha živého, předložte mi ho.“

„Špatenka! Sním svou hlavu, jestli není špatenka!“ zavrčel pan Grimwig jakýmsi břichomluveckým trikem, neboť se mu při těch slovech nepohnul jediný sval v obličeji.

„Je to hoch ušlechtilé povahy a vřelého srdce,“ namítla Róza s ohněm v tváři, „a vyšší moc, která pokládala za vhodné navštívit ho zkouškami jeho věku nepřiměřeně těžkými, nadala jeho srdce náklonnostmi a city, které by byly ke cti mnohým, jejichž dnů života se cítá šestkrát víc než dnů jeho.“

„Mně je teprve jedenašedesát,“ odsekl pan Grimwig s touž nehybnou tváří. „A jakože v tom má prsty rohatý, jestli tomuhle Oliverovi není přinejmenším dvanáct, tak nechápu, na koho se má ta poznámka vztahovat.“

„Na mého přítele nic nedejte, slečno Maylieová,“ pravil pan Brownlow, „on to nemyslí vážně, co povídá.“

„Ano, myslí,“ zavrčel pan Grimwig.

„Ne, nemyslí,“ odporoval pan Brownlow, v němž mezi řečí zjevně začal kypět hněv.

„Sní svou vlastní hlavu, jestli to tak nemyslí,“ zahučel pan Grimwig.

„Zasloužil by, aby mu ji někdo urazil, jestli to tak myslí,“ odsekl pan Brownlow.

„A ukrutně rád by viděl nějakého člověka, co by si mu troufnul na ni sáhnout,“ opáčil pan Grimwig a zabouchal holí do podlahy. Když dospěli až tak daleko, oba staří pánové si vzali šňupec, každý ze své tabatěrky, a potom si podle neúchylného zvyku podali ruce.

„A teď, slečno Maylieová,“ pravil pan Brownlow, „abychom se vrátili k osobě, o kterou se ve své lidumilnosti tolik zajímáte. Řekněte mi laskavě, jaké zprávy o tom ubohém dítěti máte – jen mi dovolte, abych ještě předeslal, že jsem vyčerpал všechny prostředky, které byly v mé moci, abych ho vypátral, a že od té doby, co jsem odjel do

ciziny, byl můj první dojem, že mě klamal a dal se svými dřívějšími společníky přemluvit, aby mě okradl, značně zviklán.“

Róza, která měla zatím dost času, aby si spořádala myšlenky, ihned stručnými a nestrojenými slovy vypověděla všechny příhody, které potkaly Olivera od chvíle, kdy odešel z domu pana Brownlowa; pouze informaci od Nancy si ponechala pro sebe, dokud nebude s jmenovaným pánem hovořit mezi čtyřma očima, a zakončila řeč ujištěním, že už několik měsíců Olivera souží jediná starost, že se nemůže setkat se svým někdejším dobrodincem a přítelem.

„Chvála bohu!“ pravil starý pán. „To mě velice blaží, velice blaží. Ale neřekla jste mi, slečno Maylieová, kde teď vlastně je. Musíte mi prominout, že vám něco vytýkám – ale proč jste ho nepřivedla s sebou?“

„Čeká v drožce dole před domem,“ odpověděla Róza.

„Před naším domem!“ zvolal starý pán. A vzápětí bez dalšího slova chvátal z pokoje ven, a ze schodů dolů, a po kočárovém stupátku nahoru, až dovnitř do drožky.

Jakmile se za ním zavřely dveře u pokoje, zvedl pan Grimwig hlavu, udělal si z jedné zadní nohy své židle otočný čep, a celou dobu na ní seděl, s pomocí hole a stolu opsal tři plné kruhy za sebou. Po tomto akrobatickém výkonu vstal, a když aspoň desetkrát přebelhal pokoj, jak dovedl nejrychleji, nenadále se zastavil před Rózou a beze slůvka úvodu ji políbil.

„Pšš!“ řekl, když mladá dáma vstala, tím neobvyklým jednáním poněkud poplašená. „Nic se nebojte. Jsem dost starý, abych mohl být váš dědeček. Jste rozkošné děvče. Líbíte se mi. Už jsou tady!“

A skutečně, jen si jediným obratným skokem dřepel na dřívější místo, už byl pan Brownlow zpátky a přiváděl Olivera. Pan Grimwig přivítal hochu velmi milostivě; a i kdyby jedinou odměnou Rózy Maylieové za všechnu její starost a péči o Olivera bývala jen radost té chvíle, byla by to bývala odplata štědrá.

„A je tady samo sebou ještě někdo jiný, na koho nesmíme zapomenout,“ pravil pan Brownlow a zatáhl za zvonek. „Ať sem přijde paní Bedwinová, buďte tak hodná.“

Stará hospodyně vyhověla výzvě ve vši rychlosti, a když ve dveřích vysekla poklonku, vyčkávala další příkazy.

„Co je s vámi, Bedwinová? Vždyť vy vidíte každý den míň!“ zvolal pan Brownlow poněkud rozmrzele.

„To jistě, pane, svatá pravda,“ odpověděla stará paní. „V mém věku se už lidem s léty zrak nelepší, prosím.“

„To jsem věděl taky,“ opáčil pan Brownlow, „ale nasadte si aspoň brejle a zkuste, jestli nepoznáte sama, proč jsem vás volal, buďte tak hodná!“

Stará paní začala šmátrat v kapse po brýlích. Ale Oliverova trpělivost v této nové zkoušce neobstála; povolil prvnímu popudu a skočil jí do náruče.

„Aby mě pánbůh miloval!“ zvolala stará paní a objala ho. „Vždyť to je ten můj nevinný synáček!“

„Moje drahá hodná ošetřovatelko!“ zvolal Oliver.

„Vrátil se, to se rozumí – já věděla, že se vrátí,“ řekla stará paní a sevřela ho v objetí. „A jak dobře vypadá a jak pěkně je zas ustrojený, jako mladý pán! Kdepak jsi byl celou tu dlouhou, dlouhatánskou dobu? Jo, ta samá milá tvářička, jenže ne tak bledá – ty samé něžné oči, jenže už ne tak smutné. Nikdy jsem je nezapomněla, ani ten jeho pokojný úsměv – den co den jsem je viděla vedle tvářiček svých drahých dětí, co jsou dávno pod drnem, ještě když jsem byla čiperná mladice.“ Zatímco ta dobrá duše takto brebentila svou a hned si držela Olivera kousek od sebe, aby posoudila, jak vyrostl, a hned ho zas tiskla k sobě a prsty mu láskyplně pročesávala vlasy, střídavě mu na krku plakala a zase se smála.

Aby jí ponechal volnost dosyta se s Oliverem vypovídat, zavedl pan Brownlow Rózu do jiného pokoje a tam od ní vyslechl podrobné vyličení její rozmluvy s Nancy; její obsah ho uvedl v nemalý údiv

a rozpaky. Róza mu rovněž vysvětlila důvody, proč se nesvětila především svému příteli panu Losbernovi. Starý pán uznal, že jednala rozumně, a ochotně se nabídl, že si sám s počestným doktorem vážně pohovoří. Aby se mu k uskutečnění tohoto záměru naskytl brzká příležitost, dohodli se, že pan Brownlow je přijde ten den v osm hodin večer do hotelu navštívit a Róza že mezitím opatrně zpraví paní Maylieovou o všem, co se zběhlo. Jakmile tyto přípravy projednali, vrátila se Róza s Oliverem zase domů.

Róza rozhodně nijak nepřecenila míru hněvu, již se u dobráckého doktora obávala. Sotvaže seznal Nancyinu historii, už ze sebe začal chrlit hotový vodopád hrozeb prostřídáných kletbami; vyhrožoval, že z ní udělá první oběť spojeného důvtipu pánů Blatherse a Duffa, a také si již opravdu nasadil klobouk, hotov okamžitě vylétnout a zajistit si pomoc oněch výtečníků. A také by v tomto prvním vzplanutí nepochybně byl ten úmysl bez vteřinky uvažování o možných následcích uvedl ve skutek, kdyby ho nebyla zadržela jednak obdobná prudkost ze strany pana Brownlowa, který byl sám vznětlivý letory, jednak takové jeho námitky a domluvy, jaké se zdály nejučinnější, aby ho od jeho zbrklého záměru odvrátily.

„Tak co tedy máme, u všech ďasů, dělat?“ zvolal prchlivý doktor, když se opět přidružil k oběma dámám. „Máme snad všem těm zlotřilým mužským i ženským poslat děkovnou adresu a poprosit je, aby jako nepatrný důkaz naší úcty a skrovné uznání za všechnu jejich laskavost prokázanou Oliverovi milostivě přijali řekněme po sto librách na osobu?“

„To zrovna ne,“ opáčil pan Brownlow se smíchem, „ale musíme postupovat mírně a velice opatrně.“

„Mírnost a opatrnost!“ rozhorloval se doktor. „Být po mém, tak je všechny do jednoho pošlu do –“

„To je jedno kam,“ skočil mu do řeči pan Brownlow. „Ale uvažte, ať je pošlete tam nebo tam, jestli nám to pomůže dosáhnout cíle, který máme na mysli.“

„Jakého cíle?“ zeptal se doktor.

„Prostě vypátrat Oliverův původ, a pokud je celá ta historka pravdivá, zachránit a vrátit mu dědictví podvodně mu uloupené.“

„Jo,“ utrousil pan Losberne a ovíval se kapesníkem, „na to jsem málem zapomněl.“

„Podívejte,“ pokračoval pan Brownlow, „to ubohé děvče z toho úplně vynechme a uvažme případ, že by bylo možné ty ničemy vydat do rukou spravedlnosti a jeho bezpečnost přitom vůbec neohrozit – co dobrého bychom tím docílili?“

„Se vší pravděpodobností aspoň několik by jich viselo,“ odsekl doktor, „a ostatní by deportovali.“

„Zcela správně,“ potvrdil s úsměvem pan Brownlow, „ale není pochyby, že to k tomu konci dopracují sami, až se naplní čas, a jestli se do toho vložíme, abychom to uspíšili, připadá mi, že provedeme kousek velice pošetilý, který je v přímém rozporu s našimi zájmy – nebo aspoň s Oliverovými, což je totéž.“

„Jak to?“ podivil se doktor.

„Takto. Je zcela jasné, že dostat se tomuhle tajemství na kloub bude pro nás nesmírně obtížné, jestli se nám nepodaří dostat do kleští přímo toho jistého Monkse. To se dá docílit jedině šikovným manévrem, a jestli ho dopadnem ve chvíli, kdy kolem sebe nebude mít tuhle tlupu – protože i kdyby ho policie zatkla, nemáme proti němu žádný důkaz. Dokonce (pokud víme nebo jak se nám jeví fakta) ani není zapletený do žádné loupeže té bandy. Pakliže by ho vůbec nezprostiti, je velice nepravděpodobné, že by mohl dostat nějaký větší trest než uvěznění jako tulák a pobuda, a potom by už samozřejmě navždycky držel jazyk za zuby tak zarputile, že by pro naše účely měl právě takovou cenu, jako kdyby byl němý, hluchý, slepý a slabomyslný.“

„Pak se vás tedy ptám znova,“ vyjel doktor zprudka, „jestli pokládáte za rozumné, abychom slib daný tomu děvčeti považovali za závazný – slib, daný sice s nejlepšími a nejšlechtnějšími úmysly, ale ve skutečnosti –“

„Prosím, nerozvádějte už tu věc, drahá slečno, buďte tak laskavá,“ zarazil pan Brownlow Rózu právě v okamžiku, když se chystala promluvit. „Ten slib dodržíme. Podle mého soudu nám nebude v našem jednání ani v nejmenším překážet. Ale dřív než se vůbec můžeme rozhodnout pro přesný postup, bude nezbytné promluvit s tím děvčetem – zjistit si, jestli je nám ochotná toho Monkse ukázat s tím dorozuměním, že si s ním svou věc vyřídíme sami a ne prostřednictvím soudu; nebo kdyby to nechtěla nebo nemohla udělat, opatřit si od ní tak podrobný výčet míst, kam chodívá, i popis jeho osoby, abychom ho podle toho mohli najít a spolehlivě poznat. Můžeme s ní mluvit až v neděli večer, a dnes máme úterý. Navrhoval bych, abychom do té doby zachovali naprostý klid a celou tuhle věc udrželi v tajnosti i před Oliverem.“

Třebaže pan Losberne vyslechl návrh, který znamenal průtah celých pěti dnů, s mnohým kyselým pošklebováním, nezbývalo mu než přiznat, že ho zrovna tu chvíli žádný lepší postup nenapadá; a poněvadž se jak Róza, tak i paní Maylieová velmi důrazně stavěly na stranu pana Brownlova, byl plán tohoto pána jednomyslně přijat.

„Rád bych,“ pravil, „na pomoc přibral svého přítele Grimwiga. Je to sice podivín, ale bystrá hlava a mohl by nám prokázat platné služby. Měl bych podotknout, že je školený právník a že zanechal advokacie z hnusu, že za celých dvacet let měl jen jednu při a samo sebou jen jeden proces, ale jestli to je pro něj doporučení nebo ne, musíte uvážit sami.“

„Nemám námitku proti tomu, abyste si na pomoc přibral přítele, jestli si já smím přibrat svého,“ řekl doktor.

„O tom musíme dát hlasovat,“ odpověděl pan Brownlow. „Kdo by to měl být?“

„Této dámy syn a této mladé dámy – dlouholetý přítel,“ pravil doktor a pokynul rukou k paní Maylieové a skončil výmluvným pohlédnutím na její neteř.

Róza se hluboce zarděla, ale slovní námitku proti doktorovu návrhu nevznesla (možná, že se cítila v beznadějně menšině), a tak se Harry Maylie a pan Grimwig stali dalšími členy výboru.

„Samozřejmě že zůstaneme v Londýně,“ rozhodla paní Maylieová, „dokud bude zbývat sebeslabší vyhlídka, že můžeme toto pátrání vést s čáhou na úspěch. V zájmu cíle, který nám všem leží tolik na srdci, nebudu litovat námahy ani výloh a mileráda zůstanu tady, i kdyby to mělo trvat celý rok – tak dlouho, dokud mě můžete ujistit, že zbývá aspoň jiskřička naděje.“

„Dobrá!“ přisvědčil pan Brownlow. „A poněvadž ve všech tvářích kolem sebe vidím chuť se zeptat, jak to přišlo, že jsem nebyl dostupný, abych mohl Oliverovu výpověď potvrdit, a že jsem tak náhle opustil naše království, dovoluji, abych si vymínil, že se mě nikdo nebude na nic vyptávat, dokud sám neuznám za vhodné všem otázkám předejít tím, že vypovím svoje. Věřte mi, že mám závažný důvod, proč tuto žádost vznáším, neboť jinak bych mohl vzbudit naděje, kterým je souzeno, že se nikdy nesplní, a jen rozmnožit potíže a zklamání, už beztak dost četné. Pojděme! Už se podává večeře, jak hlásili, a malý Oliver, který je vedle v pokoji docela sám, si touhle dobou už jistě myslí, že jsme se jeho společnosti nabažili a kujeme nějaké temné pikle, jak ho vystrnadit a zase vydat světu napospas.“

Po těch slovech nabídl starý pán paní Maylieové rámě a provázel ji do jídelny. Pan Losberne vykročil za nimi a vedl Rózu, a tak se porada prozatím odročila.

Kapitola čtyřicátá druhá

*Starý Oliverův známý projeví nesporné známky génia
a stává se v metropoli obecně známou figurou*

Téhož večera, kdy Nancy uspala pana Sikese a potom za svým samovolně uloženým posláním pospíchala k Róze Maylieové, po Hlavní severní silnici se k Londýnu ubíraly dvě osoby, kterým je v tomto příběhu záhodno věnovat trochu pozornosti.

Byli to muž a žena; nebo snad by bylo výstižnější označit je jako maskulinum a femininum, neboť první tvor bylo jedno z oněch vyžlatých slonbidel s nohama do iks a klackovitým krokem, jejichž věk je těžko přesně odhadnout – vždycky totiž vypadají, když jsou dosud chlupci, jako nedorostlí mužové, a když dospívají téměř v muže, jako přerostlí chlupci. Žena byla mladá, ale hřmotně a fortelně stavěná, jak také být potřebovala, aby unesla břímě těžkého rance, který měla připjatý na zádech. Jejicho společníka tuze mnoho zavazadel nekrušilo, neboť na holi, kterou měl přehozenou přes rameno, se houpal pouze uzlíček svázaný z obyčejného šátku a oči vidně úplně lehký. Tato okolnost spolu s jeho čapíma nohama, které byly délky vskutku mimořádné, mu umožňovala, že docela hravě šlapal nějakých pět šest kroků před svou společnicí, odkud se po ní pak chvílemi otáčel s netrpělivým škubnutím hlavou, jako by ji káral za její loudavost a pobízěl k většímu vypětí sil.

Takto se trmáceli po prašné silnici a málo dbali jakékoli podívané, která se naskytovala, leda když ustoupili ke straně, aby ponechali širší průjezd poštovním vozům svištivě uhánějícím z Londýna, dokud neprošli Highgateskou bránou; tu se teprve přední poutník zastavil a netrpělivě zavolal na svého druhá:

„Pojď honem, co se vlečeš, Karolínó? Seš mi ty kůže líná!“

„Je to hrozná tíha, to mi věř,“ hájila se ženská osoba, když ho dohonila, únavou málem bez dechu.

„Tíha? Co to máš za řeči? K čemu myslíš, že tady seš?“ opáčila osoba mužská a sama si při těchto slovech přehodila svůj uzlíček na druhé rameno. „No bodejť, co jsem povídal, už zas odpočíváš! Jářku, jestli by jeden neměl ztratit trpělivost s tebou, tak už nevím s kým!“

„Je to ještě o moc dál?“ zeptala se žena, když se opřela o svah náspu a zvedla obličej, z něhož jí crčely potůčky potu.

„O moc dál? Dyť jsme už vlastně na místě,“ odpověděl nohatý pocestný a ukázal před sebe. „Koukni támhle! Ty světla, to je Londýn.“

„K těm máme ještě pořád dobré dvě míle, to nejmíň,“ vzdychla žena malomyslně.

„Nic se nestarej, jestli jsou to dvě míle nebo dvacet,“ odsekl Noe Claypole – ten to totiž byl – „a koukej vstát a šlapat, nebo tě zkopám, na to tě jako upozorňuju!“

Protože mu červený nos hněvem ještě víc zčervenal a protože mezi řečí přešel přes silnici, jako by byl od minuty hotov svou hrozbu uvést ve skutek, žena se bez jediného dalšího slova vztyčila a namáhavě se plahočila po jeho boku dál.

„Kde hodláš zarazit na noc, Noe?“ zeptala se, když ušli několik set kroků.

„Jak to mám vědět?“ utrl se Noe, jehož nálada dlouhou chůzí povážlivě utrpěla.

„Někde blízko, doufám,“ řekla Karolína.

„Ne, blízko rozhodně ne,“ odsekl pan Claypole. „Abys věděla! Blízko rozhodně ne – to se netěš.“

„Proč ne?“

„Když ti řeknu, že něco nechci udělat, tak to stačí, a basta – beze všech proč i proto, rozumíme?“ odpověděl pan Claypole důstojně.

„No, nemusíš se hned tak čertit,“ namítna jeho společnice.

„Moc fikaný by to bylo, vid', zarazit na nocleh hned v první hospodě před městem, aby Sowerberrymu, jestli nás bude honit, stačilo jen

strčit dovnitř svůj starej frňák a nechat si nás vodlifrovat zpátky na fasuňku se španglema³⁴ na rukou," mudroval pan Claypole jízlivým tónem. „Ne, ne! Jdu dál a ztratím se v nejužších uličkách, co vyslídím, a nezarazím, dokud nedojdem až k tomu nejzapatlejšímu zapadáku, co mi přijde do merku. Můžeš děkovat osudu, na mou duši, že mám takovou hlavu – dyť nepustit se hned ze začátku schválně falešným směrem a nevrátit se potom oklikou přes pole, tak už tejden bručíš za katrem, vážená dámo. A že by ti to patřilo, jaká seš důra.“

„To vím, že nejsem tak mazaná jako ty," uznala Karolína, „ale nestrkej všechnu vinu na mě a neříkej, že bych za katrem byla já. Přece šoupnout tam mě, šoupli by tam tebe taky.“

„Ty peníze jsi ze šuplíku vyfoukla ty, to snad dobře víš," namítl pan Claypole.

„Vzala jsem je pro tebe, drahouši," připomněla Karolína.

„A nechal jsem si je snad?" opáčil pan Claypole.

„Nenechal – byls hodnej a svěřils mi je, abych ti je opatrovala, jsi hotovej andílek," řekla dáma, vzala ho něžně za bradu a potom se do něho zavěsila. Tak tomu skutečně bylo; ale poněvadž pan Claypole neměl ve zvyku skládat slepou a pošetilou důvěru v nikoho vůbec, sluší se podotknout, máme-li tomuto pánovi učinit po právu, že Karolíně důvěřoval v této míře jen proto, aby se peníze v případě dopadení našly u ní – což by mu ponechalo možnost rezolutně popírat účast na jakékoli krádeži a velice by posílilo jeho vyhlídky na vyvážnutí. V dané ožehavé chvíli ovšem k objasnění svých pohnutek nepřikročil, a tak spolu putovali v přeněžné shodě dál.

S tímto obezřelým záměrem na mysli pan Claypole bez zastavení šlapal a šlapal, až dorazil k Andělu v Islingtonu, kde z davu chodců a množství povozů rozumně usoudil, že už začíná opravdový Londýn. Když se zdržel jen natolik, co by obhlédl, které ulice se zdají nejrušnější a kterým se tedy má vyhnout především, přešel do

34 Želízka. (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

Saint John's Road a brzo se octl hluboko v temnotě spletitých a špinavých uliček, které se klikatí mezi Gray's Inn Lane a Smithfieldem a vytvářejí z této části města jednu z nejsprostších a nejbídnějších končin, jaké po zvelebovacích akcích v srdci Londýna dosud zbyly.

Těmi uličkami se Noe Claypole ubíral a vlekl Karolínu za sebou; hned poodstupoval do strouhy, aby jedním pohledem obsáhl celý zevní ráz některé hospůdky, a hned zas harcoval dál, když v něm nějaký pomyslný rys vzbudil dojem, že pro jeho účely je tuze živá. Konečně se zastavil před jednou vzhledem sprostší a špinavější než všechny, které dosud viděl; a když přešel na druhou stranu a prohlédl si ji z protějšího chodníku, milostivě ohlásil svůj úmysl zůstat v ní na noc.

„Tak sem dej ten ranec,“ poručil Noe, odepjal ho ženě ze zad a přehodil ho přes rameno sobě. „A nic nemluv, leda když na tebe promluví já. Jakpak se to tady jmenuje – U Tř – Tří čeho?“

„Chromců,“ řekla Karolína.

„U Tří chromců,“ opakoval Noe, „hm, namoutě parádní jméno, moc. Tak jdem! Drž se blízko za mnou a hezky šlapej.“ S tímto napomenutím strčil ramenem do rozvrzaných dveří a s Karolínou v patách vkročil do hospody.

Ve výčepu nebyl nikdo kromě mladého žida, který s oběma lokty opřenými o pult četl ušmudlané noviny. Zadíval se velmi pronikavě na Noema a Noe se velmi pronikavě zadíval na něj.

Přijít Noe oblečený ve svém kroji obecního fundatisty, mohl židovi zavdat jakýs takýs důvod, aby tak poulil oči; ale protože chudinský kabát i odznak odhodil a přes koženky měl jen krátkou halenu, nezdálo se, že by existoval zvláštní důvod, proč by měl jeho zjev budit v hospodě tolik pozornosti.

„Jsou tohle Tři chromci?“ zeptal se Noe.

„Jo, tak se tohle hostinství jmenuje,“ zahuhňal žid v odpověď.

„Jeden pán, co jsme ho cestou z venku natrefili na silnici, nás sem doporučil,“ řekl Noe a rýpnul tajně Karolínu, snad aby ji upozornil

na tuto nejvyšší důmyslnou fintu, jak vzbudit vážnost, nebo snad na výstrahu, aby je nějakým divením neprozradila. „Chtěli bysme tady dneska přespát.“

„Nevím, jestli to půjde,“ zahuhňal Barney, který byl oním služebním duchem, „ale já se zeptám.“

„Ukažte nám kvelb a vemte nám kus studenýho masa a krapet piva, mezitímco se budete ptát, jo?“ řekl Noe.

Barney je podle přání zavedl do malého zadního kumbálu a předložil jim žádané posilnění; když pocestné plně obsloužil, přišel jim vyřídit vzkaz, že pro tu noc ubytování dostat mohou, a potom zanechal líbezný párek o samotě s jeho jídlem.

Dodejme, že řečená špeluňka byla ihned za výčepem a ležela o několik schodů níž, takže každá osoba v hostinci obeznalá, po odhrnula-li záclonku, která zastírala jedinou skleněnou tabulku, vsazenou v posledně jmenované místnosti do stěny asi pět stop nad podlahou, mohla bez jakéhokoli velkého rizika prozrazení (neboť sklo bylo v tmavém koutě mezi zdí a silným svislým trámem, za který se musel pozorovatel vmáčkнуть) nejenom každého hosta v zadním kumbále pozorovat, ale mohla, přitiskla-li k přepážce ucho, celkem dost zřetelně i zjistit, o čem se uvnitř hovoří. Již po pět minut neodvrátil hostinský domácí pán od tohoto výzvědného stanoviště oko, a sotvaže se Barney, který právě zašel do špeluňky vyřídit shora zmíněný vzkaz, vrátil do výčepu, zabrousil dovnitř Fagin, který byl na večerní obchůzce za svými záležitostmi, poptat se po některých svých mladých žácích.

„Pst!“ sykl Barney. „Vedle jsou nějaký cizí.“

„Cizí?“ opakoval stařík šeptem.

„Ja! A moc divný,“ huhňal Barney. „Venkovský, ale nejspíš z vašeho fochu, esli se nemejlím.“

Fagin přijal tuto zvěst zjevně s velkým zájmem. Vylezl si na stoličku, přiložil opatrně oko ke skleněné tabulce a z této tajné pozorovatelný sledoval, jak se pan Claypole posilňuje z mísy studenou hovězí a z kor-

bele ležákem a mezitím v homeopatických dávkách podává obojí Karolíně, která sedí trpělivě vedle něho a jí a pije, kolik se jemu uráčí.

„Na, na!“ zašeptal Fagin a ohlédl se po Barneyem. „Ten mládenec se mi zamlouvá. Mohl by se nám šiknout – umí s tou holkou pěkně zatočit. Ani nešustni, milánku, tiše jako myška, ať slyším, co si povídají – ať je slyším!“

Znovu přiložil oko ke sklu, a když k přepážce přitiskl ucho, bedlivě naslouchal, v tváři výraz tak lstivý a dychtivý, jako by si ho byl vypůjčil od nějakého starého skřeta.

„Tak já teda hodlám bejt pán,“ pravil pan Claypole, rozhodil nohy a pokračoval v hovoru, jehož začátek Faginovi pro pozdní příchod ušel. „Už žádný rakvičky, Karolíno, s těma je utrum, ted' si budu žít jako lord – a jestli budeš chtít, tak si ty budeš žít jako dáma.“

„To bych jistě chtěla, broučku, moc ráda,“ odpověděla Karolína, „jenže vybělit šuplík a šťastně se s prachama zdejchnout, to se jednomu každý den nepodaří.“

„Šuplíky vem kozel!“ odsekl pan Claypole. „Jsou přec jiný věci, co se daj bílit.“

„Jak to myslíš?“ zeptala se jeho společnice.

„Kapsy, ženský pompadúrky³⁵, domy, poštovní vozy, banky!“ prohlásil pan Claypole, ležákem rozkurážený.

„Ale to všechno přec nemůžeš stačit, broučku,“ namítla Karolína.

„Budu se koukat scuknout s takovýma, co na to stačej,“ Noe. „Ty už najdou cestu, jak jim můžem pomoct, ať už tak nebo tak. Dyt' ty sama stojíš za padesát ženských – co živ jsem neviděl tak setsakra pálenou a potouchlou holku, jak umíš bejt ty, když ti povolím uzdu.“

„Páníčka, to je nádhera, slyšet tě takhle mluvit!“ zvolala Karolína a vtiskla mu polibek na šerednou tvář.

„Heleď, dost těch šmajchlů! Moc se mi tady nerozplejvej, abych se na tebe ještě nedopálil,“ pravil Noe a s velkou vážností se jí vyvinul.

35 Typ kabelky. Pozn. red.

„Chtěl bych bejt náčelník nějaký tlupy, a kralovat jim a špehovat je, aby o tom nevěděli. To by mi hovělo, kdyby to slušně sypalo! Jen kdyby se nám povedlo se scuknout s nějakým pánem vod tohohle fochu, jářku, nelitoval bysem tu dvacetilibrovou bankocetli, co máš – zvlášť když ani dobře nevíme, jak ji sami udat.“

Když vyslovil tento názor, zadíval se pan Claypole s výrazem hluboké moudrosti do korbele; potom důkladně zatřepal jeho obsahem, kývl blahosklonně na Karolínu a přihnul si. Doušek ho zjevně nemálo osvěžil a Noe právě uvažoval o dalším, když tu se náhle otevřely dveře a příchod neznámého člověka ho vyrušil.

Tímto neznámým byl pan Fagin. A velice přívětivě se tvářil a velice hlubokou poklonou pozdravil, když vcházel; zamířil k nejbližšímu stolu, a jakmile se usadil, objednal si u rozzubeného Barneyho něco k pití.

„Hezký večer, pane, na? Ale na tuhle roční dobu krapet chladno,“ řekl Fagin a mnul si ruce. „Pán je z venkova, jak vidím, ja?“

„Jak to víte?“ podivil se Noe Claypole.

„Tady v Londýně nemáme tolik prachu,“ opáčil Fagin a ukázal z Noemových střevíců na botky jeho společnice a z těch potom na oba rance.

„Vy máte za ušima,“ řekl Noe. „Ha, ha! Slyšelas to, Karolíno?“

„Ja, v tomhle městě jeden za ušima musí mít, milánku,“ odpověděl žid hlasem ztlumeným do důvěrného šepotu, „a že to je pravda pravdoucí.“

Tento dovětek doprovodil Fagin tím, že si pravým ukazováčkem poklepal ze strany na nos – posunkem, který se Noe pokusil napodobit, jenže vinou toho, že neměl nos pro ten účel dost velký, nikoli s plným úspěchem. Pan Fagin si však jeho snahu zjevně vyložil jako projev naprostého souhlasu se svým názorem a velice přátelsky nabídl dokola pálenku, s kterou se právě znova objevil Barney.

„Lahoda, namoutě!“ pochválil pan Claypole a mlaskl si.

„Drahá!“ přičinil Fagin. „Když chce člověk takovou pít pravidelně, to musí šuplíky, nebo kapsy, nebo ženské pompadúrky, nebo domy, nebo poštovní vozy, nebo banky bílit pořád.“

Sotvaže pan Claypole zaslechl tento úryvek své vlastní řeči, žuchl zády na lenoch židle a střílel očima z žida na Karolínu, bezmeznou hrůzou v obličeji popelavě šedý.

„Ze mě strach mít nemusíte, milánku,“ pravil Fagin a přitáhl si židli blíž. „Ha, ha! Máte štěstí, že jsem vás náhodou slyšel jenom já. Velký štěstí, že jsem to byl jenom já.“

„Já je nevzal,“ koktal Noe, který už neměl nohy furiantsky rozhozené jako nějaký pán, nýbrž zkroucené pod židli, co nejvíc mohl, „to všechno byla její práce, má je tady u sebe – máš je, Karolínó, dobře to víš.“

„Na tom nesejde, milánku, kdo je má nebo kdo to udělal!“ opáčil Fagin, ale přesto ostrřížím zrakem přelétl dívku i oba rance. „Jsem od toho přece sám, a proto se mi taky zamlouváte.“

„Od toho? Od čeho?“ tázal se pan Claypole, který se zatím maličko vzpamatoval.

„Od toho fochu,“ odpověděl Fagin, „a všichni ostatní v tomhle domě jakbysmet. Ze všech možnejch karet jste vsadil na tu nejsprávnější a jste tady v takovém bezpečí, že lepší si přát nemůžete. V celém tomhle městě není flek bezpečnější než tyhle Chromci – když totiž mám chuť to tak zařídit. A nějak jste se mi zalíbili, milánku, vy i to děvče – proto jsem dal patřičnej pokyn a můžete mít klidnou hlavu.“

Hlavu možná Noe Claypole po tomto ujištění klidnou měl, ale tělo rozhodně ne, neboť šoupal nohama a kroutil se do všelijakých nestvůrných pozic a přitom se směsí strachu a podezření upíral oči na nového přítele.

„A povím vám ještě něco,“ pokračoval Fagin, když napřed přátelským pokyvováním a šeptanými domluvami uchlácholil dívku. „Mám přítele, kterej vám myslím může splnit vaše nejtoužebnější přání a ukázat vám patřičnou cestu, kde si můžete pro začátek vy-

brat takovou branží našeho fochu, jaká vám podle vaší představy vyhoví nejlíp, a přitom se vyučít ve všech ostatních.“

„Mluvíte, jako byste to myslel vážně,“ řekl Noe.

„Co bych tím získal, kdybych to myslel jinak?“ opáčil Fagin otázkou a pokrčil rameny. „Víte co? Půjdem si spolu promluvit ven.“

„Není třeba se vobtěžovat a někam chodit,“ pravil Noe, který zatím zase začal pomaličku soukat nohy na světlo. „Ona zatím vodnese zavazadla nahoru. – Karolínó, uklid’ ty rance!“

Tohoto rozkazu, uděleného s náramnou vznešeností, děvče uposlechlo bez sebemenšího zareptání i okolků; a zatímco Noe držel otevřené dveře a sledoval ji pohledem, až zajde, vyhrnula se Karolína spěšně s balíky ven.

„Vobstojně ochočená, co?“ zeptal se, když opět zaujal své místo na židli, tónem cirkusáka, který zkrotil nějaké divoké zvíře.

„Přímo dokonale,“ přisvědčil Fagin a poplácal ho po rameni. „Jste hotovej génius, milánku.“

„No hádám, kdybych nebyl, tak bych neseseděl tady,“ odpověděl Noe. „Ale jářku, jestli budete marnit čas, tak se nám holka vrátí.“

„Na, tak co teda říkáte?“ začal Fagin. „Kdyby se vám můj přítel zamlouval, mohl byste udělat něco lepšího než se k němu přidat?“

„Je ve fochu dobře zaběhnutej? Na tom záleží!“ odpověděl Noe a přimhouřil jedno své malé očičko.

„Kapitálně – pracuje s hromadou tovaryšů – má smetánku z celej branže.“

„Samá londýnská pára?“ zeptal se Claypole.

„Ani jeden venkovskej mezi nima – a pochybuju, že by vás vzal, i přes moje doporučení, kdyby zrovna touhle dobou neměl vo pomocníky trošku nouzi,“ odpověděl Fagin.

„Musel bych klopat?“ řekl Noe a plácl se přes kapsu svých kožených podkolenic.

„Bez toho by to rozhodně nešlo,“ pravil Fagin velice důrazně.

„Ale dvacet liber – to je fůra peněz!“

„Není, když to je bankovka, kterou nemůžete udat,“ opáčil Fagin. „Nejspíš měli poznamenaný číslo a sérii, ja? A banka zarazí vejplatu? Ja, ja! Taková pro něj nemá valnou cenu. Bude ji muset poslat do ciziny, ouředně by za ni moc nestržil.“

„Kdy s ním můžu mluvit?“ zeptal se Noe nedůvěřivě.

„Zejtra ráno.“

„Kde?“

„Tady.“

„Hm!“ vyhrkl Noe. „A co to ponese?“

„Život jako kavalír – byt a stravu, tabák a kořalku zadarmo – polovinu všeho, co vyděláte vy, a polovinu všeho, co vydělá ta mladice,“ odpověděl Fagin.

Mít Noe Claypole, jehož chamtivost rozhodně nepatřila k nejméně dravým, úplně volné ruce, je velice pochybné, byl-li by přistoupil i na tyto skvělé podmínky; ale protože si uvědomil, že kdyby odmítl, má jeho nový známý v moci okamžitě ho odevzdat spravedlnosti (a staly se už případy nepravděpodobnější), poněnáhu zjihl a vyslovil domněnku, to že by mu mohlo hovět.

„Ale víte,“ poznamenal k tomu Noe, „protože vona bude moct udělat notnej kus práce, tak bych si pro sebe rád vybral něco hodně lehkýho.“

„Něco fajnovějšího, ja?“ nadhodil Fagin.

„Jo, asi něco v tom směru,“ přisvědčil Noe. „No, co byste myslel, že by se tak pro mě hodilo? Něco, víte, co nechce moc námahy, a co taky není moc nebezpečný. To by páslo!“

„Slyšel jsem vás něco mluvit, jako že byste rád špehoval druhé, milánku,“ pokračoval Fagin. „Můj přítel zrovna moc potřebuje někoho, kdo by tohle dobře uměl.“

„No, něco jsem vo tom říkal a taky bych neměl nic proti tomu někdy to zkusit,“ odpovídal pan Claypole zvolna, „jenže víte, to samo by moc nevynášelo.“

„Na, pravda, pravda!“ přikývl žid zadumaně, nebo se aspoň zadumaně tvářil. „To možná ne, asi ne.“

„Tak co teda myslíte?“ zeptal se Noe, pozoruje starostlivě společníka. „Nějakou tichou prácičku pro pět prstů, kde je zaručenější výsledek a nebezpečí ne moc větší, než když jeden sedí doma.“

„Co byste říkal starejm paním?“ sondoval Fagin. „Vyškubnout jim tašku nebo balíček a pláchnout za roh, na tom se dají trhnout slušný peníze.“

„Ale ty přece vždycky příšerně vřískaj a někdy i škrábou, no ne?“ namítl Noe a zavrtěl hlavou. „To by se mi myslím nehodilo do krámu. Žádná jiná branže by volná nebyla?“

„Počkejme!“ zvolal Fagin a položil Noemovi ruku na koleno. „Co čábata?“

„Co je to?“ tázal se pan Claypole.

„Čábata, milánku,“ vykládal Fagin, „jsou caparti, co vod maminky dostanou šilink nebo půlšilink, aby došli něco koupit, a celá facha prostě je jenom jim ty penízky vydrápnout – drží je vždycky nachystaný v hrstičce – potom je shodit do strouhy a jít docela pomalu dál, jako by se nestalo nic jinýho, než že nějaký harant spadl z chodníku a natloukl si. Ha, ha, ha!“

„Cha, cha, cha!“ říčel pan Claypole smíchy a samým nadšením kopal nohama do výše. „To je to pravý, panečku, to je vono!“

„Na, to zaručeně je,“ přisvědčil Fagin, „a můžete dostat vyhrazeno pár dobřejch rajónů v Camden Townu a Battle Bridgi a podobnejch končinách, kde pořád caparti pro něco běhají – a každou denní hodinu si můžete povalit tolik čabat, kolik chcete. Ha, ha, ha!“

S těmi slovy dloubl Fagin pana Claypolea do žeber a vespolek dlouho a halasně bouřili smíchy.

„No, to bysme teda měli!“ podotkl Noe, když se uklidnil a Karolína se vrátila. „Tak v kolik hodin zejtra, co říkáte?“

„Hodí se vám v deset?“ zeptal se Fagin, a když pan Claypole na souhlas přikývl, dodal: „Jaké jméno mám svému dobrému příteli říct?“

„Bolter,“ představil se Noe, který měl pro takový případ už odpověď připravenou. „Morris Bolter. To je moje paní.“

„Ponížený služebník, paní Bolterová,“ pravil Fagin a s pitvornou zdvořilostí se uklonil. „Doufám, že se co nejdříve poznáme líp.“

„Neslyšíš, Karolíno, co povídá pán?“ zahřimal pan Claypole.

„No bodejt', Noe, to víš, broučku!“ přikývla paní Bolterová a podala Faginovi ruku.

„Vona mi říká Noe, to jako chce mluvit něžně,“ vysvětloval pan Morris Bolter, dříve Claypole, když se obrátil k Faginovi. „Chápete?“

„Na, samozřejmě, abych nechápal! Dokonale!“ odpověděl Fagin, mluvě tentokrát pravdu. „Dobrou noc! Dobrou noc!“

S mnohým opakovaným loučením i přáním odešel pan Fagin po svém. A Noe Claypole, když si od své drahé polovice vyžádal patřičnou pozornost, jal se jí objasňovat jednotlivé stránky dohody, kterou uzavřel, s veškerou nadutostí a povýšeností, jaká se patřila nejen na příslušníka silnějšího pohlaví, ale i na pána, který si je vědom důstojnosti tak významného jmenování v oboru okrádání čábat pro rajón Londýna a jeho okolí.

Kapitola čtyřicátá třetí

V níž se ukáže, jak se Ferina Lišák dostal do maléru

„A tak teda ten váš dobrej přítel, to jste byl vy sám, co?“ zeptal se pan Claypole, alias Bolter, když se na základě dohody, kterou uzavřel s Faginem, nazítří odebral do jeho domu. „Sákryš, hnedka jsem si to včera myslel!“

„Každej člověk je sám sobě přítelem, milánku,“ opáčil Fagin se svým nejúlisnějším zubením. „Lepšího přítele, než je sám, pod sluncem nenajde.“

„Leda někdy,“ namítl Morris Bolter a nasadil si výraz zkušeného světáka. „Jsou lidi, víme, co nejsou nepřátelé nikomu než sami sobě.“

„To nevěřte,“ řekl Fagin. „Když je někdo sám sobě nepřitelem, tak je to jen proto, že chce bejt až přsmoc dobrým přítelem sám sobě – a ne proto, že by se staral o každýho jinýho, jenom ne o sebe. Chm, pchá! Nic takovýho v přírodě neexistuje!“

„A jestli existuje, tak by to bejt nemělo,“ odpověděl pan Bolter.

„To dá rozum. Něktej kouzelník tvrdí, že to pravý magický číslo je trojka, a jinej zas, že sedmička. Ale není to ani to, ani ono, přítelíčku, kdepak. Je to číslo jedna!“

„Cha, cha!“ rozesmál se pan Bolter. „Ať žije číslo jedna!“

„V takový malý společnosti, jako je naše, milánku,“ pravil Fagin, který pokládal za nezbytné toto stanovisko blíže vymezit, „máme jedno společný číslo jedna – to znamená, že nemůžete za číslo jedna považovat sebe, pakliže za stejný číslo zároveň nepovažujete i mne a taky všechny naše ostatní mladý pomocníky.“

„I d'asa,“ zvolal pan Bolter.

„Rozumějte,“ pokračoval Fagin a stavěl se, jako by si toho přerušení nebyl všiml, „jsme spolu do všeho navzájem tak zapletený

a máme tak shodný zájmy, že to tak prostě bejt musí. Váš cíl je například starat se o číslo jedna – čímž myslíte sebe.“

„To jistě,“ přisvědčil pan Bolter. „Tohle jste teda uhád.“

„Na, vidíte! A nemůžete se starat o sebe jako o číslo jedna, abyste se zároveň nestaral taky o mě jako o číslo jedna.“

„Číslo dvě, chcete říct,“ ohradil se pan Bolter, který dostal do vínku štědrú porci sobectví.

„Ne, to říct nechci!“ opáčil Fagin. „Já jsem pro vás stejně potřebnej jako vy sám.“

„Járku,“ přerušil ho pan Bolter, „jste moc milej pán a moc se mi zamlouváte, ale že bysme spolu byli tak svázaný, jak by tohle všecko ukazovalo, to teda ještě nejsme.“

„Jen přemejšlejte,“ pravil Fagin, pokrčil rameny a rozpráhl ruce, „jen uvažujte. Provedl jste moc šikovnej kousek a líbíte se mi za to, jenže právě za něj by vám taky kolem krku hodili kravátli, co se moc lehkó uváže, ale moc těžko svlíkne – jasně řečeno, voprátku!“

Pan Bolter si sáhl na nákrčník, jako by mu náhle připadal nepohodlně těsný, a zahučel svůj souhlas, srozumitelný pouze z tónu, nikoli ze slov.

„Šibenice,“ pokračoval Fagin, „šibenice, milánku, je škaredej milník, co vytyčuje moc krátkou a vostrou zatáčku, která už mnohému smělci zarazila cval po širý silnici. Udržet se na schůdnej cestě a udržet ten milník daleko před sebou je váš zájem číslo jedna.“

„Samosebou, to se ví,“ potvrdil pan Bolter, „ale nač vo takovejch věcech vůbec mluvíte?“

„Jen abych vám to jasně vysvětlil ze svýho hlediska,“ řekl žid a zdvihl obočí. „Jestli to totiž dokážete nebo ne, s tím závisíte na mně. A jestli si já udržím svůj kšeftíček pěkně v chodu, s tím zase závisím já na vás. To první je váš cíl číslo jedna, to druhý je můj cíl číslo jedna. Čím větší cenu přikládáte svému číslu jedna, tím víc musíte dbát na moje, a tak konečně docházíme k tomu, co jsem vám povídal hned na začátku – že ohled na číslo jedna nás poutá

všechny dohromady, a tak to taky bejt musí, ledaže bysme chtěli všichni vespolek zajít.“

„To máte pravdu,“ přisvědčil pan Bolter přemítavě. „Ale jste vy kujón, pabouk všema mastma mazaná!“

Pan Fagin s potěšením viděl, že tento hold jeho schopnostem není pouhý lichý kompliment, nýbrž že novému adeptu opravdu vštípil pojem o své mimořádné zchytralosti – neboť bylo velice důležité, aby si jí byl vědom hned od začátku jejich známosti. A aby dojem tak žádoucí a užitečný ještě zesílil, doplnil úder tím, že výrostka s jistou podrobností obeznámil s rozsahem a rejstříkem svých manipulací, přičemž míchal dohromady pravdu s výmysly, jak nejlépe hovělo jeho záměrům, a obojí uplatňoval tak dovedně, že páně Bolterova úcta očividně vzrůstala a že jí současně prolínala jistá míra zdravé bázně, kterou vzbudit bylo svrchovaně žádoucí.

„A právě ta vzájemná důvěra, co máme jeden k druhému, mi je při těžkejš ztrátách útěchou,“ uzavřel Fagin. „Zrovna včera ráno jsem přišel vo nejlepšího pomocníka.“

„Cože, snad nechcete říct, že natáhl bačkory?“ zvolal pan Bolter.

„Ne, to ne,“ odpověděl Fagin, „tak zlý to není. Docela tak zlý to není.“

„Tak je teda asi –“

„Sebranej,“ skočil mu do řeči Fagin. „Ja, sebrala ho policie.“

„Něco moc těžkýho?“ ptal se pan Bolter.

„Ne,“ opáčil Fagin, „nic moc. Je obviněnej z pokusu kapesní krádeže a našli u něj stříbrnou tabatěrku – jeho vlastní, milánku, jeho vlastní, protože sám šnupe, a s náramnou zálibou. Odročili jeho případ až na dnešek, protože měli dojem, že znají majitele. Jaj, jaj! Měl cenu padesáti tabatěrek, a rád bych zaplatil i tolik, jen kdybych ho dostal ven. Škoda, Lišáka jste měl znát, milánku, Lišáka jste měl znát!“

„No ale snad ho poznám, aspoň doufám – nemyslíte?“ řekl pan Bolter.

„O tom pochybuju,“ odpověděl Fagin s povzdechem. „Jestli neseženou žádněj novejš důkaz, tak z toho bude jen krátký policejní řízení a po ně-

jakech šesti nedělích ho máme zase mezi sebou zpátky. Ale jestli něco seženou, tak z toho kouká soud a lifrunk. Vědí, co je to za šikovného mládence – má frak jistě. Lišákovi nepřišijou nic míň než frak.“

„Co tím myslíte, lifrunk a frak?“ dožadoval se důrazně pan Bolter. „Co to má za smysl se mnou takhle mluvit – proč nemluvíte tak, aby vám jeden rozuměl?“

Fagin se už chystal ty záhadné výrazy přeložit do obecného jazyka – a kdyby je byl přetlumočil, byl by se pan Bolter dověděl, že zastupují běžné slovní spojení „deportace na doživotí“ – ale vtom jejich rozmluvu nenadále přerhl mladý pan Bates, který s rukama v kapsách podkolenic a s tváří pokřivenou do výrazu skoro komickeho bolu vstoupil do místnosti.

„Je šlus a ámen, Fagine,“ zvolal Čódl, když žid oba nové kompaňony navzájem představil.

„Jak to myslíš?“

„Vyštrachali toho pána, co mu patří ta tabatěrka – a ještě pár dalších má přijít dosvědčit Lišákovu totožnost – a tak ho laufpas za móře nemine,“ odpověděl mladý pán Bates. „Musíte mě vohodit do plný smuteční parády, Fagine, i s krepovým fábořem na klobouku, abych k němu moh zajít na vizitu, než se vydá na cesty. Když jeden pomyslí, že Jack Dawkins – číman Jack – náš Lišák – Ferina Lišák, si to pofáruje za sprostou třígrošovou piksličku! Co živ bych do něj nebyl řek, že to udělá lacinějc než za fuksový píďata i s klanečníkem a cinglatama³⁶. Noné, proč aspoň nevolil nějakýho prachatýho dědulu vo všechen šmuk³⁷, aby přeci jel na rajz jako pán a né jako vobyčejnej chmaták bez ždibku cti a slávy!“

Když tímto výlevem vyjádřil svou účast s nešťastným přítelem, usadil se mladý pán Bates na nejbližší židli, v tváři výraz nevole a sklíčenosti.

36 Zlaté hodinky s tlustým řetízkem a přívěšky. (Ze staršího argotu.) *Pozn. překl.*

37 Cennosti, klenoty. (Ze staršího argotu.) *Pozn. překl.*

„Co to tady breptáš, jako že nemá ani čest, ani slávu?“ zvolal Fagin a šlehl po svém žáku hněvivým pohledem. „Nebyl snad vodjakživa eso nad vás všechny? Moh se snad jedinej v tom nebo v tom s ním měřit, nebo se mu aspoň přiblížit? Na?“

„Ani jeden,“ přiznal mladý pán Bates hlasem, ochraptělým lítostí, „ani jeden.“

„Tak co to breptáš?“ opáčil Fagin hněvivě. „A nač mi tady brečíš?“

„Že to není zapsaný v protokolech, no ne?“ vyhrkl Čódl, návalem lítosti vydrážděný přímo ke vzdoru vůči svému ctihodnému příteli. „Že to v žalobním spise nemůže vyjít najevo – že se nikdo už jak-těživo nedoví ani polovinu toho, co to bylo za člověka. Jak se bude vyjímát v Newgateský kriminální ročence? Třeba tam ani vůbec nebude. Achich, ježkovy voči, to je rána!“

„Ha, ha!“ vybuchl Fagin, rozpřáhl se pravou rukou a v záchvatu kuckavého smíchu, který jím otřásl, jako kdyby měl paralýzu, se otočil k panu Bolterovi. „Tady vidíte, milánku, jakou mají stavovskou pejchu. Není to nádhera?“

Když pan Bolter přikývl na souhlas, pozoroval Fagin se zjevným uspokojením ještě pár vteřin zármutek Čódlu Batese a potom k tomuto mladému pánovi přistoupil a poklepal mu na rameno.

„Neměj strach, Čódl,“ začal Fagin konejšivě, „však ono to vyjde najevo, zaručeně to vyjde najevo. Všichni ještě poznají, co to bylo za chakmona; on to ještě ukáže sám a jistě neudělá svejm kamarádům a učitelům hanbu. Taky považ, jak je ještě mladej. To vyznamenání, Čódl, vyfásnout lífrunk v jeho letech!“

„No, to je pravda, to čest teda je!“ uznal Čódl již trochu uchlácholený.

„Dostane všechno, co bude potřebovat,“ pokračoval žid. „Povede v lořetě³⁸ život jako pán, Čódl, jako pán! Den co den svou míru piva a do kapsy peníze na hraní, jestli je nebude moct utratit.“

„No ne, vopravdu?“ zvolal Čódl Bates.

38 Vězení. (Ze staršího argotu.) Pozn. překl.

„Ja, ja, to všechno,“ potvrdil Fagin, „a vezmu mu slavného advokáta, Čódl, toho, co má nejlíp proříznutou vyřídilku, aby vedl jeho obhajobu. A jestli bude Lišák chtít, může taky pronést řeč sám, a my to pak budeme všechno číst v novinách – ‚Ferina Lišák – salvy smíchu – zde se soud svíjel smíchy‘ – na, co, Čódl, he?“

„Ha, ha,“ smál se mladý pán Bates, „to by byla junda, co, Fagine, vidíte? Jářku, Lišák by jim prohnal faldy, co?“

„Že by prohnal?“ křikl Fagin. „Prožene – určitě prožene!“

„No bodejť, to se rozumí, prožene,“ opakoval Čódl a mnul si ruce.

„Jako bych ho zrovna viděl!“ zvolal žid a upřel oči na svého žáka.

„Já taky,“ vykřikl Čódl Bates. „Ha, ha, ha! Já taky. Vidím to všecinko před vočima, na moutěduchu, Fagine, jasně to vidím! Ta švanda! Doslova k popukání! Jak se kdejakej ten důležitěj panák namáhá koukat vážně – a Jack Dawkins k nim promlouvá tak kamarádsky ležér, jako kdyby byl synáček samýho pana soudce a řečňoval někde na banketě – ha, ha, ha!“

Pan Fagin vpadl výstřednímu rozpoložení svého mladého přítele po pravdě tak šťastně do noty, že mladý pán Bates, který zpočátku měl silný sklon dívat se na uvězněného Lišáka spíše jako na oběť, na něj nyní pohlížel jako na hlavní postavu nějakého divadelního výstupu vskutku neobyčejně a báječně humorného a přímo hořel nedočkavostí, kdy už nadejde chvíle, která jeho bývalému druhovi poskytne tak příznivou příležitost ukázat, co v něm je.

„Nějakým šikovným způsobem, takovým nebo makovým, musíme vyzvědět, jak se mu dnes vede,“ prohlásil Fagin. „Nechte mě přemejšlet.“

„Mám jít já?“ zeptal se Čódl.

„Za nic na světě,“ odmítl Fagin. „Copak ses zbláznil, Čódl, dočista zbláznil, že bys šel rovnou tam, kde – Ne, milánku, to ne. Ztrácet vás po jednom je až dost.“

„Snad nechcete jít sám, nebo se mejlím?“ opáčil potouchle Čódl a šprýmovně se ušklíbl.

„To by se zrovna nehodilo,“ odpověděl Fagin a zavrtěl hlavou.

„Tak proč teda nepošlete tohle nový koště tady?“ zeptal se mladý pán Bates a položil Noemovi ruku na rameno. „Nikdo ho nezná.“

„Na, kdyby mu to nevadilo –“ začal Fagin.

„Nevadilo?“ skočil mu do řeči Čódl. „Co by na tom mělo vadit jemu?“

„Věru nic, milánku,“ uznal Fagin a otočil se k panu Bolterovi, „věru nic.“

„Hm, to bych ani neřek, víme,“ prohlásil Noe a v jakémsi zděšeném rozčarování couval ke dveřím a vrtěl hlavou. „Ne, ne – nic takovýho. Tohle není z mýho voboru, rozhodně ne.“

„Jakej vobor vůbec má, Fagine?“ tázal se mladý pán Bates, mezitímco si s velkou nechutí měřil vyčouhlou postavu Noemovu. „Prásknout do bot, když něco neklape, a zprásknout všechnu baštu, když všecinko klape – to je asi jeho branže, co?“

„Nech na hlavě, kloučku,“ odsekl pan Bolter, „a koukej, aby sis na lidi lepší sorty nedovoloval, nebo poznáš, zač je toho loket!“

Mladý pán Bates přijal tuto honosnou hrozbu se smíchem tak nehorázným, že trvalo chvíli, než mohl do řeči zasáhnout Fagin a panu Bolterovi vyložit, že tím ani v nejmenším nic neriskuje, když zajde na policejní stanici; že se zřetelem k tomu, že o té drobné příhodě, ve které měl prsty, do Londýna dosud nedošla zpráva, a stejně tak ani popis jeho osoby, velice pravděpodobně nikdo nemá vůbec ani podezření, že si za úkryt vybral hlavní město; a jestliže se patřičně přestrojí, že může do té budovy vkročit stejně bezpečně jako do kterékoli jiné v Londýně, neboť to je jistě ze všech domů ten poslední, kam by někoho napadlo, že by se on mohl o vlastní vůli uchýlit.

Pan Bolter, dílem přesvědčený těmito domluvami, ale měrou daleko větší přemožený strachem z Fagina, se konečně velice nemilostivě uvolil tuto výpravu podniknout. Podle Faginova příkazu ihned svůj úbor zaměnil za povoznickou halenu, manšestrové rajtky a kožené holeně, kteréžto oděvní součásti měl žid všechny po ruce.

Z téhož pramene dostal ještě plstěný klobouk, bohatě vyšperkovaný mýtními boletami³⁹, a formanský bič. Takto vymóděný se měl vklátit do soudní síně, jak se mohlo mít za to, že by tam pro ukojení zvědavosti zabrousil nějaký venkovan z trhu na Covent Garden; a protože byl nemotorný, nehezký a vyzábělý, jak se na takového chasníka patří, neměl pan Fagin nejmenší strach, že by figuru vozky nezpodobnil dokonale.

Jakmile byli s těmito přípravami hotovi, obeznámili ho se všemi nezbytnými známkami a rysy, podle kterých Ferinu Lišáka určitě pozná, a potom ho mladý pán Bates dovedl zapadlými a klikatými uličkami až do samé blízkosti Bow Street. Tam mu Čódl Bates ještě zevrubně vylíčil vnitřní situaci budovy a popis doplnil obširnými radami, jak má jít pořád rovně chodbou, a až vyjde na dvůr, zahrnout do dveří nad schůdky po pravé straně, a než vstoupí do jednací síně, sundat klobouk, a když ho nakonec vyzval, aby si dál už pospíšil sám, slíbil mu, že na něj počká, dokud se nevrátí, na tom místě, kde se rozešli.

Noe Claypole nebo Morris Bolter, jak je čtenáři libo, se doslovně řídil pokyny, které dostal a které byly – zásluhou náramně dobré obeznanosti mladého pána Batese s místopisem oné končiny – tak přesné, že s jejich pomocí došel až do soudní síně, aniž se koho musel na něco ptát a aniž se cestou setkal s jedinou překážkou. Octl se v strkanici uprostřed davu, převážně ženského, který se tísnil hlava na hlavě v špinavé zatuchlé místnosti, na jejímž zadním konci bylo zvýšené pódium, oddělené od ostatní části brlením; na stupínku byla po levé straně u zdi ohrazená lavice pro obžalované, uprostřed lavice pro svědky a vpravo stůl pro soudce, kteréžto právě jmenované místo hrůzy zastírala z boku přepážka, která chránila soudní tribunál před profánním zevlováním a dovolovala sprostému lidu, aby si plný majestát spravedlnosti (dovede-li to) po libosti vykreslil ve fantazii.

39 Stvrzenka o zaplacení. *Pozn. red.*

Na lavici obžalovaných seděly pouze dvě ženy a příkyvováním kvitovaly obdivné pohledy přátel, mezitímco písař předčítal nějaké výpovědi dvěma strážníkům a jednomu civilnímu policistovi, kteří se nakláněli přes stůl. U lavice obžalovaných stál žalářník, opíral se o brlení a netečně si poklepával o nos velkým klíčem, kromě chvil, kdy krotil nepatřičnou náchylnost lelkujících diváků k povíдавosti tím, že vyhlašoval ticho, nebo když zvedl přísný pohled, aby některé ženě nakázal: „Běžte s tím dítětem ven,“ jakmile vážnost spravedlnosti porušilo slabounké kňourání nějakého vyhublého nemluvněte, napůl zdušené matčiným šálem. Místnost čpěla dusným a nezdravým pachem; stěny byly zhyzděné špínou a strop zakouřený. Na krbové římse stála nějaká stará učouzená busta a nad lavicí obžalovaných visely zaprášené hodi-ny – jediná věc v sále, která si zjevně vedla, jak měla; neboť zpustlost nebo chudoba, nebo běžný styk s obojím, poskvrnily veškerou živou hmotu snětivinou stěží méně nepřijemnou než tlustý škraloup mastné špíny na všech předmětech neživých, který se na nich kabonil.

Noe se dychtivě rozhlížel po Lišákovi; ale třebaže v síni bylo několik žen, které by se byly velice dobře hodily za matku nebo sestru této významné osobnosti, i ne jeden muž, o němž se bylo možno domnívat, že se honosí velkou podobností k jeho otci, nikde nebylo vidět človíčka, který by odpovídal popisu, jaký mu o panu Dawkinsovi podali. Ve stavu silného napětí a nejistoty čekal, až se obě ženy, nakonec soudcem přikázané do vyšetřovací vazby, chlubeně vynesly ze síně; ale potom se mu rychle ulevilo, neboť jen se objevila další zadržená osoba, okamžitě vycítil, že to nemůže být nikdo jiný než ten, kvůli kterému tam přišel.

Byl to vskutku pan Dawkins, jenž se vcáral do síně, rukávy svého velikého kabátu jako vždycky ohrnuté a levou ruku v kapse a klobouk v pravé; houpavým krokem zcela nepopsatelným se před žalářníkem dokolíbal na své místo v lavici obžalovaných, a jakmile usedl, zvučným hlasem se dožadoval, že by rád věděl, jak se dostává „do týhle hanebný situace“.

„Budeš mlčet?“ okřikl ho žalářník.

„Jsem přeci Engličan, né?“ utrl se Lišák. „Kde jsou mé práva?“

„Však hnedle svoje práva dostaneš,“ odsekl mu žalářník, „a hezky vopepřený.“

„Uvidíme, co těm laprcajtům řekne slavnej pan ministr vnitra, jestli ne,“ opáčil pan Dawkins. „No tak teda! Co má tohle zase znamenat? Byl bych soudnímu panstvu moc vděčnej, kdyby tuhleto maličkost koukali vyřídit a nezdržovali mě tady, až si přečtou lejstra – anžto mám schůzku s jedním pánem v City, a jenžto jsem muž slova a v obchodních zástojích moc dochvilnej, tak mi vodejde, jestli tam nebudu na puntík – a pak třeba nedojde k žalobě vo náhradu škody na ty, co mi to znemožnili. No bodejť, kdepak, zaručeně ne!“

V tom okamžiku Lišák s okatým zájmem, jako by mu kdovíjak záleželo na jednání, které bude následovat, požádal žalářníka, aby mu sdělil, „jak se menujou ty dva podšívkové, co dneska seděj na soudě.“ To tolik pobavilo diváky, že se rozesmáli téměř stejně srdečně, jak by se byl rozřetl mladý pán Bates, kdyby byl tu žádost slyšel.

„Ticho tam!“ zvolal žalářník.

„O co tu jde?“ zeptal se jeden ze soudců.

„Kapesní krádež, Vaše Milosti.“

„Byl ten hoch již někdy zde?“

„Měl už tady být, a mockrát,“ odpověděl žalářník. „Skoro všude jinde ho už měli. Já ho znám, Vaše Milosti, dobře ho znám!“

„Jakže! Vy že mě znáte?“ zvolal Ferina a poznamenal si jeho výrok do notýsku. „Móc dobře. To je zralý na žalobu pro utrhaní na cti.“

Tu se rozlehl nový smích a po něm nové strážcovy volání po tichu.

„Tak tedy, kde jsou svědkové?“ zeptal se zapisovatel.

„No právě, to je vono!“ přidal se Lišák. „Kde jsou? Moc rád bych je viděl.“

Toto přání se mu okamžitě splnilo, neboť předstoupil strážník, který obžalovaného viděl, jak se v tlačenici pokoušel nějakému

neznámému pánovi vykrást kapsu, ba jak mu z ní dokonce vytáhl kapesník, a protože to byl šátek velmi starý, tak mu ho zase chladnokrevně zastrčil zpátky, když ho napřed vyzkoušel na vlastním nose. Z toho důvodu zadržel Lišáka ihned, jakmile se mu podařilo k němu dostat, a při prohlídce se u řečeného Lišáka potom našla stříbrná tabatěrka se jménem majitele vyrytým na víčku. Tento pán, s přispěním soudního adresáře vypátraný a v tu chvíli také v síni přítomný, odpřisáhl, že tabatěrka je jeho a že ji minulého dne pohřešil ihned, jakmile se vymotal z tlačence shora zmíněné. Rovněž on včera v davu upozoroval mladého pána, který se obzvlášť rázně strkal a hrnul kupředu, a tím mladým pánem je obžalovaný, kterého vidí před sebou.

„Máš nějakou otázku, hochu, co by ses rád svědka zeptal?“ pravil soudce.

„Tak hluboko se nepokořím, abych se snížil k nějakým hovorům s ním,“ odpověděl Lišák.

„Nemáš vůbec nic, co bys k tomu řekl?“

„Neslyšíš, že se tě Jeho Milost ptá, jestli k tomu máš co říct?“ tázal se žalárník nemluvného Lišáka a rýpl ho loktem.

„Prosím za prominutí,“ řekl Lišák a zvedl roztržitou tvář. „To ste adresoval jako mně, dobrý muži?“

„Tak skrz naskrz zlotřilýho prezenta jsem ještě v životě neviděl, Vaše Milosti,“ poznamenal zřízenec s úšklebkem. „Tak teda řekneš něco, frajírku jeden?“

„Ne,“ odpověděl Lišák, „tady ne, anžto tady se jeden spravedlnosti nedovolá a mimoto můj vobhájce zrovna dneska snídá s místopředsedou Dolní sněmovny. Ale budu k tomu mít co říct jinde, a stejně tak i von, a stejně tak i móc početnej a váženéj kruh mejch známejch, až budou tyhle talárové tady litovat, že se vůbec narodili nebo že se nedali vod svejch lokajů pověsit na vlastní věšák, než je ty dneska ráno pustili z domu ven, aby tady se mnou hráli takovýhle fígle. Já –“

„Nuže! Je plně usvědčen!“ přerušil ho zapisovatel. „Odved'te ho!“

„Tak pojd,“ řekl žalářík.

„No jo, puđu, už jdu!“ odpověďel Lišák a dlaní si uhlazoval klobouk. „Jo, jo (k soudcům), ten poděšenej kukuč vám není nic platnej, já vás šanovat nebudu, žádný milosrdenství, ani co by se za nehet vešlo! Tohle si vodskáčete vy, holoubkové – nechtěl bych bejt ve vaší kůži ani za nic! Ted' bych nešel na svobodu, i kdybyste přede mnou padli na kolena a prosili mě. Hej, vodtáhněte mě do lapáku! Vodved'te mě!“

S těmito posledními slovy se nechal Lišák za límec vyvést; celou cestu, než se dostal na dvůr, přitom vyhrožoval, že z případu udělá parlamentní aféru, a potom se velice radostně a samolibě cenil žaláříkovi do tváře.

Když Noe viděl, jak ho žalářík zavřel o samotě do malé cely, vrátil se co nejrychleji na místo, kde se rozešel s mladým pánem Batesem. Tam musel chvíličku počkat, než se k němu Čódl připojil, neboť řečený mladý pán se moudře střežil ukázat, dokud se ze svého chráněného úkrytu sám opatrně nerozhlédl po ulici a nepřesvědčil se, že ve stopách jeho nového přítele nejde žádná všetečná osoba.

Oba potom pospíchali společně zpátky, aby panu Faginovi přinesli potěšující zvěst, že Lišák dělá své výchově všechnu čest a že si zakládá skvělou pověst.

Kapitola čtyřicátá čtvrtá

*Nadchází čas, kdy Nancy má dostat slibu danému Róze Maylieové,
ale nezdaří se jí to*

Přes sebevětší zběhlost ve všemožných praktikách lsti a přetvářky nemohla milá Nancy zcela skrýt účinek, jakým na její mysl působilo vědomí kroku, který učinila. Měla na paměti, že ji jak prohnáný žid, tak i surový Sikes běžně zasvěcují do plánů, které před všemi ostatními jinak pečlivě tají, v plné důvěře, že je naprosto spolehlivá a nezavdává nejmenší důvod k podezření. Ale přesto, jak ničemné to byly plány, jak bezohlední byli jejich původci, a jak trpké chovala city k židovi, který ji krok za krokem zaváděl stále hlouběji a hlouběji do propasti zločinu a bídy, odkud nebylo vyváznutí, mívala někdy chvíle, kdy i vůči němu pocítovala jisté slitovné výčitky, aby ho snad její odhalení neuvrhlo do železných kleští, kterým již tak dlouho uniká, a aby nakonec nepadl – jakkoli štědře si takový osud zaslouží – právě její rukou.

To však bylo pouhé bludné těkání mysli, neschopné se plně odpoutat od starých společníků a vzpomínek, třebaže způsobilé se upnout na jeden cíl a odhodlané nedat se od něho odvrátit jakýmkoli ohledy. Strach o Sikesa by pro ni býval mocnější pohnutkou, aby couvla, dokud ještě byl čas; ale vymínila si přece, že Róza bude její tajemství přísně střežit, neprozradila ani nejslabší stopu, která by mohla vést k jeho vypátrání, a kvůli němu dokonce i odmítla vysvobození ze všeho hříchu a bídy, které ji obklopují – a co mohla udělat víc? Její odhodlání je pevné.

Třebaže všechny její duševní zápasy končily tímto závěrem, neúprosně se jí vracely na mysl ustavičně znovu a znovu a také zanechávaly své stopy. Už za těch několik málo dní pobledla a pohubla. V některých chvílích byla úplně nevšímavá ke všemu, co se

kolem ní děje, ani se slůvkem neúčastnila hovorů, při kterých by ji dříve bývalo slyšet nejvíc. Jindy se zase smála bez veselosti a vedla si hlučně, ač to nemělo příčinu ani smysl. A ještě jindy – často hned v příštím okamžiku – seděla v němém a skleslém zadumání s hlavou podepřenou o ruce, a již jen samo úsilí, s jakým se z toho vždycky probírala, prozrazovalo nápadněji než všechny ty příznaky, že ji něco tísní a že se její myšlenky zabývají věcmi velice odlišnými a dalekými od těch, které právě přetřásají její společníci.

Byla neděle večer a zvon na nejbližším kostele začal odbíjet celou. Sikes a žid spolu vedli hovor, ale ustali a poslouchali. Děvče zvedlo oči z nízké stoličky, na které se choulilo, a zaposlouchalo se také. Jedenáct.

„Ještě hodina a je půlnoc,“ řekl Sikes, vytáhl roletu, podíval se ven a potom se zase vrátil na své místo. „A že je tma jako v ranci! Tohle je noc na práci jak šitá.“

„Ja, ja, Bille!“ přikývl Fagin. „Hrozná škoda, Bille, že zrovinka nemáme žádnou dost polícenou, milánku.“

„To máš zas pro jednu pravdu,“ odsekl nevrle Sikes. „Ukrutná škoda – vo to větší, že jsem zrovna v náladě.“

Fagin si vzdychl a malomyslně potřásl hlavou.

„Musíme pak ten promeškanej čas dohonit, až zas celej kšeft řádsky rozpumpujem! Nic lepšího nevím,“ dodal Sikes.

„To je správná řeč, milánku,“ přikývl Fagin a odvážil se ho poplácat po rameni. „To mi dělá moc dobře, tohle slyšet.“

„No jen když ti to dělá dobře!“ zvolal Sikes. „Budiž ti přáno!“

„Ha, ha, ha!“ rozesmál se Fagin, jako by se mu už i jen tak malým ústupkem ulevilo. „Dneska už to jste zase vy, Bille! Celej vy!“

„Jenže já se tak necejtím, když mi ten svůj scvrklej pařát plácneš na rameno, tak ho sundej,“ řekl Sikes a shodil židovu ruku.

„Dělá vás to nervózním, Bille – připadá vám to, jako kdyby vás drapli šnůrové, ja?“ řekl Fagin, rozhodnutý se neurazit.

„Připadá mi to, jako kdyby mě drapnul sám ďas,“ odsekl Sikes. „Druhej člověk s takovým ksichem jako tvůj ještě po světě neběhal,

leda snad tvůj táta, a tomu se podle mého touhle dobou ty jeho vyglajchovaný zrzavý fousy už nejspíš škvařej, ledaže se rohatej vůbec neovotěžoval přes nějakýho tátu a zplodil tě rovnou sám – a že bych se tomu ani za mák nedivil!“

Fagin ponechal tuto poklonu bez odpovědi; místo toho zatáhl Sikes za rukáv a ukázal prstem na Nancy, která využila předcházející rozmluvy k tomu, aby si nasadila klobouk, a nyní právě zamířila ke dveřím pokoje.

„Hej, Nancy!“ křikl Sikes. „Kampak, holka, kam tak pozdě v noci?“

„Ne daleko.“

„Co je tohle za vodpověď?“ opáčil Sikes. „Kam jdeš?“

„Povídám, ne daleko.“

„A já povídám kam?“ utrl se Sikes. „Slyšíš mě?“

„Nevím kam,“ odpověděla dívka.

„Tak to teda vím já,“ prohlásil Sikes, spíš že ho posedla umíněnost, než že by vskutku měl nějakou vážnou námitku proti tomu, aby si dívka šla, kam se jí líbí. „Nikam. Sedni si.“

„Není mi dobře. Říkala jsem ti to už předtím,“ vysvětlovala dívka. „Potřebuju se nadejchnout vzduchu.“

„Tak vystrč hlavu z vokna,“ odsekl Sikes.

„To je málo“ bránila se dívka. „Potřebuju čerstvý vzduch, venku na ulici.“

„Tak ho teda mít nebudeš,“ odpověděl Sikes a s tímto rozhodným ujištěním se zvedl, zamkl dveře, vytáhl klíč, strhl dívce klobouk z hlavy a hodil ho nahoru na starou almaru. „Tak,“ řekl lupič, „a teď hezky vstaneš, kde jseš, slyšíš?“

„Taková maličkost jako klobouk mě nemůže zadržet,“ pravila dívka a neobyčejně zbledla. „Co tím chceš docílit, Bille? Víš vůbec, co děláš?“

„Jestli vím, co – no ne!“ rozkřikl se Sikes a otočil se k Faginovi. „Musela se pomínout, jinak by se přece se mnou neovotěžila takhle mluvit.“

„Ty mě ještě doženeš, že provedu něco zoufalýho,“ reptala dívka a přitiskla si přitom obě ruce na ňadra, jako by chtěla čirou silou potlačit nějaký prudký výbuch. „Pusť mě, slyšíš – hned mě pusť – okamžitě!“

„Ne!“ štěkl Sikes.

„Řekněte mu, Fagine, aby mě pustil. Radím mu to. Bude to pro něj lepší. Slyšíš mě?“ křičela Nancy a dupla si.

„Jestli tě slyším?“ opáčil Sikes a otočil se na židli čelem k ní. „No bodet! A jestli tě budu slyšet ještě půl minuty, tak tě pes rafne pod krkem, že ti to vřeštění krapet zatrhne! Co to do tebe vjelo, mrcho jedna? Co je to s tebou?“

„Pusť mě,“ pravila dívka náhle velice vážně. Potom si sedla na podlahu přede dveřmi a pokračovala: „Pusť mě, Bille – nevíš, co děláš. Opravdu nevíš. Jen na hodinku – prosím tě – prosím!“

„Ruce i nohy si dám useknout, jednu po druhý,“ rozeřval se Sikes a popadl ji surově za rameno, „jestli se ta holka podle mého dočista nezbláznila. Vstaň!“

„Až jestli mě pusťš – až jestli mě pusťš – dřív se nehnu – nehnu!“ vřískalo děvče. Sikes ji chvíličku číhavě pozoroval, až se mu naskytne vhodná příležitost, potom jí náhle sevřel obě ruce, a třebaže se cestou bránila a s ním rvala, odvedl ji do přilehlé světničky, kde si sám sedl na lavici, dívku strhl na židli a násilím ji na ní držel. Střídavě se snažila vyškubnout a hned zas žadonila, dokud neodbila půlnoc, a potom, unavená a vyčerpaná, zanechala všeho dalšího úsilí dosáhnout svého. S výstrahou, podloženou četnými kletbami, aby se už nepokoušela tu noc dostat ven, ji Sikes nechal o samotě, aby se vzpamatovala, kdy jí bude libo, a vrátil se opět k Faginovi.

„Fuj!“ odrkl si bytař a stíral si z obličeje pot. „Sakramentsky divná holka, to svět neviděl!“

„Ja, to máte recht, Bille,“ přitakal zamyšleně Fagin. „To máte do-cela recht.“

„Co myslíš, proč že si to asi tak umanula, že dneska musí ven?“ ptal se Sikes. „No povídej, měl bys ji znát líp než já. Co to znamená?“

„Asi rapl – nejspíš ženskéj rapl, milánku.“

„No nejspíš, asi jo,“ zavrčel Sikes. „Myslel jsem, že jsem ji už zkrotil, ale vyvádí pořád stejně jako dřív.“

„Hůř,“ připomněl Fagin hloubavě. „Nikdy jsem ji ještě neviděl takhle řídit – pro takovou maličkost.“

„Já taky ne,“ potvrdil Sikes. „Má myslím ještě v krvi šprk tý horečky, co – a nechce to z ní ven, he?“

„Dost možná.“

„Jestli to do ní ještě někdy vjede, tak jí pustím krapet žílou, ani nebudu vobtěžovat doktora,“ pravil Sikes.

Důrazným příkývnutím projevil Fagin s touto léčebnou procedurou naprostý souhlas.

„Když jsem ležel na hřbetě jako lazar, tak se ve dne v noci vode mě nehnula – a ty, jaká už jseš bestie falešná, ses mi koukal na hony vyhnout,“ mudroval Sikes. „Taky jsme celej ten čas třeli bídu s nouzí a já myslím, že ji to tak nebo jinak ztejralo a ztrhalo – a že když tady byla tak dlouho zavřená, má z toho teď tohle šhubání, hm?“

„To je vono, milánku,“ přisvědčil žid šeptem. „Ale pšt!“

Jen ta slova vyřkl, objevila se opět dívka a posadila se zase na své dřívější místo. Oči měla naběhlé a červené, kolíbala se dopředu a dozadu a pohazovala hlavou – a po chvíliče propukla v smích.

„No ne, teď to zas pro změnu bere z druhýho konce!“ zvolal Sikes a se svrchovaným úžasem pohlédl na svého společníka.

Fagin mu pokynem hlavy naznačil, aby si jí prozatím dál nevíšimal, a v několika minutách zapadla dívka do svého obvyklého pokojného chování. A jakmile pak Sikesovi pošeptal, že už se není co bát, že by to na ni přišlo znova, chopil se Fagin klobouku a popřál mu dobrou noc. Když přešel světnici, ještě se u dveří zastavil, ohlédl se a zeptal se, jestli by mu mohl někdo po těch tmavých schodech posvítit.

„Posvit' mu po schodech,“ poručil Sikes, mezitímco si nacpával dýmku. „Byla by to škoda, aby si zlámal vaz sám a připravil čumily vo podívanou. Běž mu svítit.“

Nancy šla se svíčkou za staříkem a svítila mu ze schodů. Když sešli až do chodby, položil si Fagin prst na rty, přistoupil docela těsně k dívce a řekl šeptem:

„Na, co je to, Nancy, milánku?“

„Co je co?“ opáčila dívka stejně tiše.

„Na, příčina všeho tohohle,“ odpověděl Fagin. „Jestli ten tam“ – tu namířil vyzáblým ukazováčkem nahoru – „je na tebe tak zlej (je to surovec, Nanny, bestie surová), proč ho tedy ne –“

„No co?“ vydechla dívka, když Fagin uťal řeč s ústy téměř na jejím uchu a s očima upřenýma do očí jejích.

„Teď to prozatím nechme. Promluvíme si vo tom jindy. Máš ve mně přítele, Nanny – spolehlivýho přítele. Mám potřebný prostředky, nenápadný a tajný. Kdyby ses chtěla pomstít těm, co s tebou jednají jako se psem – jako se psem, a hůř než se psem, protože tomu von někdy sleví – tak přijď ke mně, milánku. Povídám, přijď ke mně. Toho znáš akorát od včerejška, chvíličku, ale mě už dávno, Nanny.“

„Vás znám dobře,“ odpověděla dívka bez nejmenší stopy nějakého citového vzrušení. „Dobrou noc.“

Když se jí Fagin pokusil položit ruku na zápěstí, uhnula mu, ale pevným hlasem znovu řekla dobrou noc, jeho poslední pohled před odchodem kvitovala chápavým přikývnutím a zavřela za ním dveře.

Fagin kráčel k domovu úporně zabraný do úvah, které se mu honily hlavou. Připadl na myšlenku – nikoli na základě toho, co se právě odehrálo, ač i to jeho domněnku jen ještě potvrzovalo, nýbrž pomalu a postupně – že Nancy, přesycená lupičovou surovostí, pojala náklonnost k nějakému novému příteli. Její změněné chování, opětovné vycházky na osamělé toulky, poměrná lhostejnost k zájmům tlupy, pro kterou kdysi hořela takovým zanícením, a k tomu

navrch její zoufalá touha odejít toho večera v určitou hodinu z domu, to všechno onu domněnku jen podporovalo a měnilo ji, aspoň v jeho očích, téměř v jistotu. Předmět tohoto nového zalíbení nebyl mezi jeho žoldáky. S takovou pomocnicí, jako je Nancy, by byl cenným přírůstkem, a proto si ho musí (tak rozumoval Fagin) bez meškání zajistit.

A dalo se dosáhnout ještě jiného cíle, a černějšího. Sikes věděl příliš mnoho a jeho lotrovské úštěpky nehryzly Fagina o nic méně proto, že svá poranění skrýval. To děvče musí vědět, dobře vědět, jestli mu dá vale, že nikdy nebude jistá před jeho vztekem a že si ho Sikes určitě vyleje – až do zpřerázení hnátů nebo snad i ukřácení života – až na předmětu její nejnovější záliby. „Trošku jí domluvit,“ pomyslí si Fagin, „a není nic pravděpodobnějšího, než že si dá říct, aby mu namíchala. To už ženské udělaly kolikrát – i horší věci, aby dosáhly podobného cíle. Tak bych toho nebezpečného padoucha, toho chlapa, co tolik nenávidím, vodklidil z cesty – na jeho místo získal jinýho – a můj vliv na tu holku, podepřenej vědomostí o jejím zločinu, by byl neomezenej.“

Takové úvahy táhly Faginovi hlavou během krátké přestávky, po kterou seděl v lupičově světnici sám; a především s těmi zřeteli na mysli využil příležitosti, která se mu potom naskytla, aby si oněmi úryvkovitými narážkami, které při rozchodu nadhodil, děvče oťukal. Neprojevila sebemenší překvapení ani nepředstírala, že nemůže pochopit, co on myslí. Děvče mu očividně rozumělo. To její pohled při rozchodu prozradil.

Ale co jestli se úkladu o Sikesovo bezživotí zalekne a couvne od něj? A to je přece jeden z hlavních cílů, kterého je třeba dosáhnout.

„Jak bych jen,“ přemýšlel Fagin, mezitímco se šoural k domovu, „svůj vliv na ni zvýšil? Čím bych svou moc nad ní posílil?“

Takové mozky vynalézavostí jen srší. Co kdyby z ní ani nemámil přímé doznání, ale dal ji hlídat, a až vypátrá předmět její nové pozornosti, kdyby jí pohrozil, že jestli se nepropůjčí jeho plánům,

celou historii prozradí Sikesovi (ze kterého má nemalý strach)? Nemohl by si její povolnost zajistit tak?

„To jistě,“ řekl si Fagin téměř nahlas. „Potom se mi neodvážím odmítnout. Za nic na světě, za nic na světě! Už to je hotové. Všechny prostředky mám po ruce a hned je taky nasadím. Já tě ještě dostanu!“

Zlověstně se ohlédl a zahrozil pěstí dozadu k místu, kde zanechal zlosyna smělejšího, a mezitímco šel svou cestou dál, hrabal se kostnatýma rukama ve faldech svého hadrnického hábitu a pevně žmoulal v hrsti látku, jako by to byl nenáviděný nepřítel, kterého každým stiskem prstů drtí.

Kapitola čtyřicátá pátá

Fagin pověří Noema Claypola tajným posláním

Druhý den ráno byl stařík brzo na nohou a netrpělivě čekal, až se objeví nový kumpán, a ten se po otálení, které se zdálo nekonečné, posléze také ukázal a s dravou chutí se vrhl na snídani.

„Boltere,“ začal Fagin, když si ke stolu přitáhl židli a posadil se naproti Morrisi Bolterovi.

„No co, tady jsem,“ opáčil Noe. „Vo co jde? Jenom na mně nechtějte, abych něco dělal, dokavad se nenajím. To je tady u vás jedna velká chyba. Nikdá si nedopřejete dost času k jídlu.“

„Můžete přece mluvit přitom, jak jíte, ne?“ namítl Fagin a ze samé hloubi srdce proklínal hltavost svého vzácného mladého přítele.

„To jo, mluvit můžu. Ještě mi líp chutná, když mluvím,“ řekl Noe a ukrojil si obludný krajíc chleba. „Kde je Karolína?“

„Pryč,“ pravil Fagin. „Poslal jsem ji dneska ráno s tou druhou holkou ven, protože jsem chtěl, abysme byli spolu sami.“

„Hm!“ zabručel Noe. „Škoda, že jste jí neporučil, aby dřív udělala pár topinek s máslem. No co! Tak povídejte. To mě rušit nebude.“

Po pravdě se zdálo zbytečné nějak tuze se bát, že by ho mohlo rušit cokoli, neboť se očividně usadil k jídlu s odhodláním vykonat řádný kus práce.

„Pěkně jste si včera vedl, milánku,“ řekl Fagin. „Báječně! Šest šilinků a devět a půl pence hned první den! Tyhle čábata, to bude váš zlatej důl.“

„A nezapomeňte dodat – tři korbele a jedna mlíčná bandaska,“ připamatoval pan Bolter.

„Ne, ne, milánku, nezapomínám. Ty korbele byly vopravdu geniální kousek, ale ta bandaska, to byl hotovej majstrštyk.“

„Na začátečníka myslím docela slušnej vejkon,“ poznamenal pan Bolter samolibě: „Korbele jsem stáhnul ze stojánek na sušení a ta bandaska stála opuštěná před jednou hospodou. Napadlo mě, že by v tom dešti mohla zrezavět nebo nastydnout, víme, chm? Ha, ha, ha!“

Fagin dělal, jako by se mohl smíchy potřhat, a pan Bolter, když se dosyta vysmál a několikerým důkladným ukousnutím první velekrájíc chleba s máslem odpravil, hned si posloužil dalším.

„Potřebuju, Boltere,“ začal Fagin a naklonil se k němu přes stůl, „abyste pro mě udělal nějakou prácičku, milánku – prácičku, co vyžaduje velkou pozornost a opatrnost.“

„Jářku,“ opáčil Bolter, „ne abyste mě strkal do nějakýho nebezpečí, nebo mě znova posílal na některou tuhle policejní stanici. To mi nepásne, to teda ne – a taky vám to hned povídám.“

„V tomhle není nejmenší nebezpečí – ani stín, ani špetička,“ řekl žid. „Jenom potřebuju stopovat jednu ženskou.“

„Starou?“ tázal se pan Bolter.

„Mladou,“ odpověděl Fagin.

„To bych teda uměl docela dobře, to jo,“ prohlásil Bolter. „Byl jsem na špehování koumes jedna radost, už když jsem byl ve škole. A proč ji mám stopovat? Snad ji nemám –“

„Nic jí neuděláte, jenom mi musíte říct, kam chodí, s kým se stýká, a jestli to bude možný, taky co povídá – pamatovat si ulici, jestli to je ulice, nebo dům, jestli to je dům – a přijít mi potom vyřídit všechno, co se vám podaří vyzvědět.“

„Co mi za to dáte?“ zeptal se Noe, postavil koflík na stůl a dychtivě pohlédl svému zaměstnavateli do tváře.

„Jestli to provedete dobře, milánku, tak libru. Jednu libru,“ řekl Fagin v touze vzbudit u něho co možná největší zájem o naznačenou práci. „A tolik jsem ještě co živ nedal za žádněj úkol, kde se nedalo čekat, že si to mnohonásobně vynahradím.“

„Kdo to je, ta ženská?“ zeptal se Noe.

„Jedna naše.“

„I sákryš!“ zvolal Noe a ohrnul nos. „Asi jí moc nevěříte, co?“

„Ale našla si nějaký nový přátele, milánku, a já musím vědět, co je to zač,“ odtušil Fagin.

„Rozumím,“ přisvědčil Noe. „Jenom proto, abyste měl to potěšení se s nima poznat, jestli to jsou slušní lidi, vidíte? Ha, ha, ha! Hraju s váma, беру to!“

„To já věděl hned!“ zvolal Fagin, úspěchem svého návrhu rozjařený.

„To se ví, to se ví,“ dodal Noe. „Kde je ta ženská? Kde na ni mám čekat? Kam mám jít?“

„To všechno, milánku, ještě ode mě uslyšíte. V patřičnou chvíli vám ji ukážu,“ řekl Fagin. „Zatím buďte jenom pořád připravenej a všechno ostatní nechte na mně.“

Ten večer i příští a ještě příští proseděl špeh. Plně obutý a vymóděný ve svém formanském kostýmu, hotov na první Faginův pokyn vyrazit. Tak uplynulo šest večerů – šest dlouhých, únavných večerů – a pokaždé přišel Fagin domů se zklamanou tváří a úsečně oznámil, že ještě nepřišel čas. Sedmého večera se vrátil dřív a s takovou radostí, že ji nedokázal utajit. Byla neděle.

„Dneska jde ven,“ řekl Fagin, „a sázím se, že na tu pravou adresu, protože celej den byla sama a ten mužskej, co se ho tak bojí, nepříjde domů dřív než až hodně pozdě k ránu. Pojdte se mnou. Honem!“

Noe vyskočil, aniž řekl jedině slovo, protože žid se jen tetelil rozčilením tak prudkým, že nakazil i jeho. Pokradmu vyšli z domu a potom pospíchali klikatým bludištěm ulic, až konečně stanuli před hospodou, ve které Noe poznal tutéž, kde přenocoval v den svého příchodu do Londýna.

Bylo už po jedenácté hodině a dveře byly zamčené. Ale když Fagin tlumeně hvízdal, tichounce se otočily v pantech. Bezhlučně vstoupili a dveře se za nimi zase zavřely.

Fagin a mladý žid, který jim otevřel, se neodvažovali téměř ani šeptnout a nahrazovali slova němohrou; tak ukazovali Noemovi

na tabulku skla ve zdi a posunky ho vyzvali, aby si vylezl nahoru a prohlédl si osobu ve vedlejší místnosti.

„To je ta ženská?“ zeptal se šeptem stěží hlasitějším než dech. Fagin kývnutím přisvědčil.

„Nevidím jí dost dobře do vobličeje,“ zašeptal Noe. „Kouká se dolů a svíčka stojí za ní.“

„Počkejte tam,“ přikázal mu šeptem Fagin. Potom dal znamení Barneyemu a ten se vzdálil. Vzápětí vstoupil mladý žid do vedlejší místnosti a pod záminkou, že přichází očistit knot, postavil svíčku na vhodné místo a pak promluvil na děvče a tím ji přiměl, aby zvedla hlavu.

„Teď ji vidím,“ zajásal špeh.

„Zřetelně?“

„Poznal bych ji mezi tisícem.“

Chvatně sestoupil, protože dveře zadní místnosti se otevřely a dívka vycházela. Fagin ho zatáhl za malou přepážku, zataženou závěsem, a oba zadržovali dech, zatímco procházela sotva na krok od místa jejich úkrytu a vyšla dveřmi, kterými oni prve vstoupili.

„Ks!“ sykl mladík, který držel dveře. „Už!“

Noe si vyměnil pohled s Faginem a hnál se ven.

„Doleva,“ huhňavě zašeptal mladík, „dejte se vlevo a držte se na druhý straně.“

Noe poslechl a ve světle luceren zahlédl postavu odcházející dívky už pěkný kousek před sebou. Přiblížil se k ní pouze na tolik, na kolik pokládal za opatrné, a držel se na protější straně ulice, aby mohl pozorovat její počínání. Dvakrát třikrát se nervózně ohlédla a jednou se dokonce zastavila a nechala přejít dva muže, kteří jí šli těsně v patách. Zdálo se, že s přibývajícím vzdáleností jí přibývá i odvahy a že jde krokem pořád pevnějším a ráznějším. Špeh udržoval stále stejnou vzdálenost mezi ní a sebou a sledoval ji, oči z ní nespustil.

Kapitola čtyřicátá šestá

Nancy dodrží schůzku

Hodiny na kostelích odzváněly tři čtvrtě na dvanáct, když se na Londýnském mostě objevily dvě postavy. Jedna, která se nesla svižným a rychlým krokem, byla postava ženy; dychtivě se kolem sebe rozhlížela, jako by pátrala po nějakém očekávaném zjevu; druhá postava patřila muži, který se ploužil v nejhlubším stínu, jaký se kde našel, a kus za ženinými zády přizpůsoboval svůj krok jejímu; zastavoval se, když se zastavila ona, a jakmile znovu vykročila, kradl se zase opatrně dál, ale nikdy se nedal v zápalu stíhání strhnout k tomu, aby rychlejší chůzí vzdálenost mezi nimi zmenšil. Takto přešli most z břehu middlesexského na surreyský, když tu se žena, zjevně výsledkem svého úzkostlivého zkoumání ostatních chodců zklamaná, otočila ke zpáteční cestě. Byl to náhlý obrat, ale přesto muže, který ji sledoval, nezastihl v okamžiku nestřeženém, neboť ihned uskočil do jednoho z výklenků, které lemují mostní pilíře, nahnul se přes balustrádu, aby svou postavu lépe schoval, a nechal ženu po protějším chodníku přejít. Když byla asi stejně daleko napřed jako předtím, nenápadně vyklouzl a opět ji sledoval. Téměř uprostřed mostu se zastavila. Muž se zastavil také.

Byla velice tmavá noc. Celý den bylo počasí nevlídné a v tu hodinu a na tom místě byl velmi slabý ruch. Pokud se vůbec nějaký chodec ukázal, spěchal rychle kolem a jak ženu, tak muže, který ji nespouštěl z očí, s velkou pravděpodobností ani neviděl, ale určitě si jich blíže nevšiml. Jejich vzhled nebyl tak pozoruhodný, aby přitahoval všetečné pohledy oněch nuzných obyvatelů Londýna, kteří se v tu noc v honbě za nějakým studeným průjezdem nebo doupětem bez dveří, kde by složili hlavu, náhodou vydali přes most

na druhou stranu; oba stáli mlčky, nepromluvíli na nikoho, kdo šel kolem, a nikdo nepromluvil na ně.

Nad řekou visela mlha a barvila do ruda červenou zář ohňů, které hořely na člunech a bárkách zakotvených u jednotlivých přístavních ramp, a kreslila šeré budovy na březích ještě temnější a nezřetelnější. Po obou stranách se z nepřeberného shluku střech a štítů těžce a chmurně zvedala stará učouzená skladiště a přísně se mračila na vodu tuze černou, aby mohla zrcadlit jejich neforemné obrysy. Věž starého kostela svatého Salvátora i štíhlou špici Svatého Manguse, pradávnych obřích strážců starobylého mostu, bylo v kalném šeru vidět; ale les lodních stožárů pod mostem a hustě rozseté špice kostelních věží nahoře se vesměs téměř zraku ztrácely.

Dívka se několikrát nepokojně prošla kousek sem a tam – stále pod bedlivým dohledem svého skrytého hlídače – až konečně těžký zvon na Svatém Pavlu zaduněl hranu opět jednomu dni. Na hustě zabydlené město se snesla půlnoc. Na palác i sklepní brloh, na vězení i blázinec, na komnaty smrti, zdraví i nemoci, na strnulou tvář mrtvoly i poklidný spánek dítěte – na to všechno dolehla půlnoc.

Od posledního úderu neuplynuly ani dvě minuty, když malý kousek od mostu z nájemného kočáru vystoupila mladá dáma, provázená šedovlasým pánem, a jen povoz propustila, zamířila rovnou na most. Sotvaže se nohou dotkli jeho chodníku, dívka sebou škubla a ihned jim spěchala vstříc.

Ubírali se pomalu kupředu a rozhlíželi se po způsobu lidí, kteří chovají nějakou velmi nepatrnou nadějí, jejíž splnění je málo pravděpodobné, když vtom se k nim znenadání přitočila nová společnice. S výkřikem překvapení se zarazili, ale ihned všechnen podiv zdusili, neboť přesně v témž okamžiku těsně kolem nich prošel – ba přímo se o ně otřel – nějaký muž v oděvu venkovana.

„Tady ne,“ řekla spěšně Nancy, „tady se s vámi bojím mluvit. Pojd'te odsud' – pryč z veřejné ulice – třeba tamhle pod ty schody!“

Sotva vyhrkla ta slova a napřáhla ruku směrem, kterým si přála, aby s ní šli, venkovan se ohlédl, hrubě se jich zeptal, cože zabírají celý chodník, a kráčel svou cestou dál.

Schody, k nimž dívka ukázala, byly ony, které na surreyském břehu a na téže straně mostu, kde stojí kostel svatého Salvátora, vedou až do řeky jako schody přistávací. A k nim si také nepozorovaně pospíšil muž, který měl vzezření venkovana, a jen co v krátkosti obhlédl terén, pustil se po nich dolů.

Řečené schody jsou částí mostu a skládají se ze tří oddílů. Hned u paty druhého oddílu, jdeme-li dolů, končí kamenná zeď po levé straně ozdobným opěrným pilastrem, čelem obráceným k Temži. V tom místě se dolejší stupně rozšiřují, takže zajde-li někdo za tento rohový pilíř, zůstává samozřejmě neviditelný pro každého jiného na schodech, pokud je ten nad ním, byť jen o stupeň výš. Venkovan se chvatně rozhlédl, když došel až sem; a protože vhodnější kout k ukrytí nikde neviděl a protože voda byla s odlivem opadlá a místa kolem habaděj, vklouzl bokem za roh a se zády přitisknutými k čtverhrannému pilíři čekal – v plné důvěře, že níž ti lidé nesestoupí, a i kdyby se mu nepovedlo vyslechnout, co povídají, že je může bezpečně sledovat dál.

Tak zdlouhavě se vlekl čas v té osamělé končině a tolik dychtil špeh prohlédnout pohnutky schůzky tak odlišné, než jakou podle Faginovy náповědi očekával, že již kolikrát udělal za celou věcí v duchu kříž a namlouval si, že se buďto zastavili příliš vysoko nad ním, nebo že se se svou tajemnou rozmluvou uchýlili na nějaké docela jiné místo. Už už chtěl ze svého úkrytu vystoupit a vrátit se nahoru na ulici, když vtom zaslechl šum kročejů a hned vzápětí i hlas téměř těsně u svého ucha.

Přitiskl se ke zdi napjatý jak struna a téměř bez dechu pozorně poslouchal.

„Tohle je už dost daleko,“ pravil hlas, který zřejmě patřil onomu pánovi. „Nedovolím, aby tato mladá dáma šla o krok dál. Málokdo

by vám asi byl tolik důvěřoval a sotva by s vámi šel i takhle daleko, ale vidíte, že jsem ochoten vašemu vrtochu vyhovět.“

„Mému vrtochu?“ zvolal hlas dívky, kterou večer sledoval. „Jste opravdu ohleduplný, pane. Mému vrtochu! No budši, vždyť na tom nesejde.“

„Tak proč tedy,“ pronesl pán tónem již vlídnějším, „jaký můžete mít důvod, že jste nás zavedla na tohle podivné místo? Proč jsem si s vámi nesměl promluvit tam nahoře, kde je světlo a kde se přece sem tam něco hne, místo abyste nás zavlekla do tohoto tmavého a mrtvého kouta?“

„Už jsem vám to přece řekla,“ odpověděla Nancy, „tam že se s vámi bojím mluvit. Nevím, čím to je,“ dodala dívka a zachvěla se, „ale mám dnes večer v sobě takový strach a hrůzu, že sotva stojím na nohou.“

„Strach z čeho?“ zeptal se pán hlasem, jako by mu jí bylo líto.

„Ani dohromady nevím,“ odvětila dívka. „Kdybych já to věděla! Hrozná představa smrti a rubášů jedna krev, a strach, že jsem celá jen hořela, jako bych stála v ohni, to na mě chodilo celý den. Vzala jsem si večer knížku, abych si ukrátila dlouhou chvíli, a to samé mi zase vyskakovalo mezi řádky.“

„Fantazie,“ podotkl chlácholivě pán.

„Žádná fantazie,“ ohradila se dívka chraplavým hlasem. „Přisahám, že jsem na každé stránce té knihy viděla a velkými černými písmeny napsáno ‚rakev‘ – jo, viděla, a večer přešli na ulici s jednou blízko kolem mě.“

„To přece není nic neobyčejného,“ namítl pán. „já už potkal rakev často.“

„Ale opravdovou,“ opáčila dívka. „Jenže tahle nebyla.“

V dívčině chování bylo něco tak neobvyklého, že skrytému posluchači naskakovala husí kůže, když ji slyšel takto hovořit, a krev mu stydla v žilách. Co živ ještě nepocítil větší úlevu, než když uslyšel líbezný hlas mladé dámy, jak dívku prosí, aby se uklidnila, že se

nesmí takovým strašlivým přeludům poddávat, aby jim. nakonec nepropadla.

„Mluvte s ní vlídně,“ obrátila se mladá dáma na svého společníka. „Chuděra! Zdá se, že to potřebuje.“

„Vidět mě to vaše povýšené pobožné panstvo, jaká jsem teď tady před vámi, tak zvedlo nos a kázalo mi o věčném ohni a zatracení!“ zvolala dívka. „Ach drahá paní, proč nejsou takoví, co se vydávají za vyvolence boží, k nám bídným ubožákům tak laskaví a přívětiví jako vy, která byste se svým mládím a krásou a vším, co oni už dávno ztratili, mohla být spíš trochu pyšnější než o tolik pokornější?“

„Ba!“ přisvědčil pán. „Když se modlí Turek, umeje si napřed pořádně tvář a obrátí ji k východu – a tihle solidní lidé, když se tolik naotírali o svět, až si z tváře setřeli všechny úsměvy, se s neměnou pravidelností obracejí k nejtemnější straně nebes. Kdybych měl volit mezi mohamedánem a farizejem, tak vždycky raději toho prvního!“

Ta slova podle všeho platila mladé dámě a pán je možná pronesl s úmyslem poskytnout Nancy dost času, aby se mohla vzpamatovat. Po kratičké přestávce se pak obrátil na děvče.

„Minulou neděli jste tady večer nebyla,“ pravil.

„Nemohla jsem přijít,“ odpověděla Nancy. „Drželi mě násilím. Nepustili mě.“

„Kdo vás držel?“

„Ten, co jsem o něm už povídala tuhle mladé dámě.“

„Snad vás nikdo nepodezíral, že byste s někým udržovala nějaké styky v té věci, kvůli které jsme sem dnes přišli? Doufám, že ne?“ tázal se starý pán.

„Ne,“ potvrdila dívka a zavrtěla hlavou. „Ale není to pro mě jen tak lehké dostat se od něj, když zrovna neví, kam jdu. Nebyla bych mohla tenkrát vůbec za dámou přijít, kdybych mu nebyla namíchala opium, než jsem odešla.“

„Probudil se, než jste se vrátila?“ zeptal se pán.

„Neprobudil. A taky mě z ničeho nepodezírá – ani on, ani žádný jiný z nich.“

„Dobře,“ řekl pán. „A teď poslouchejte, co vám povím.“

„Dávám pozor,“ přihlásila se dívka, když se na okamžik odmlčel.

„Tato mladá dáma,“ začal pán, „sdělila mně a několika dalším přátelům, ve všem všudy naprosto spolehlivým, co jste jí pověděla při té návštěvě skoro před čtrnácti dny. Přiznám se vám, že jsem dnes zprvu měl pochybnosti, jestli vám mám věnovat bezvýhradnou důvěru, ale teď jsem pevně přesvědčený, že můžu.“

„To můžete,“ potvrdila dívka vážně.

„Opakuju, že o tom jsem pevně přesvědčený. A abych vám dokázal, že jsem ochotný vám důvěřovat, povím vám bez obalu, že to tajemství, ať už to je co chce, hodláme z toho jistého Monkse vypáčit hrozbami. A jestli – jestli –“ pravil pán, „se nám ho nepodaří dopadnout, nebo i když ho dopadneme, jestli se nám ho nepodaří donutit, k čemu chceme, pak nám musíte vydat toho žida.“

„Fagina?“ zvolala dívka a zděšeně uskočila.

„Ano, toho nám pak musíte vydat,“ opakoval pán.

„To neudělám! To neudělám! Nikdy!“ zaříkala se dívka. „Třeba je to vtělený ďábel, a třeba na mě býval horší než ďábel, tohle nikdy neudělám.“

„Neuděláte?“ opáčil pán tónem, jako by byl na takovou odpověď plně připraven.

„Nikdy!“ stála na svém dívka.

„Povězte mi proč.“

„Za první z toho důvodu,“ odpověděla dívka pevně, „co tady dáma už zná a podpoří mě v tom – vím, že bude při mně, protože mi to slíbila. A mimoto ještě z toho dalšího důvodu, že třeba vedl tak špatný život, já vedla špatný život taky. Je nás víc, co už dlouho jdeme společně stejnou cestou, a já nevpadnu do zad těm, co mohli – každý z nich – vpadnout do zad mně, ale neudělali to, ať jsou jak chtějí špatní.“

„Pak tedy,“ pravil pán chvatně, jako by tohle býval cíl, kterého se od počátku snažil dosáhnout, „vydejte do mých rukou Monkse a ponechte mi, abych si to s ním vyřídil po svém.“

„Co jestli vyzradí druhé?“

„Pro ten případ vám slibuji, že jestli z něho vymáčkeme pravdu, tím že pro nás taky celá věc končí. V Oliverově krátké historii jsou jistě okolnosti, které by bylo trapné tahat na oči veřejnosti, a jestli si jednou vynutíme pravdu, mají všichni náš generální pardon.“

„A jestli ne?“ nadhodila dívka.

„Pak,“ pokračoval pán, „toho Fagina nevydáme do rukou spravedlnosti bez vašeho souhlasu. V takovém případě bych vám myslím byl schopen uvést důvody, které by vás pohnuly, abyste k tomu svolila.“

„Slibuje mi to tady dáma?“ zeptala se dívka.

„Slibuji,“ přisvědčila Róza. „Máte moje poctivé a upřímné slovo.“

„Nedoví se nikdy Monks, odkud to všechno máte, co víte?“ tázala se dívka po krátké pomlce.

„Nikdy,“ odpověděl pán. „Všechny vědomosti proti němu uplatníme tak, aby to nadosmrti ani netušil.“

„Odmalička lžu a žiju mezi samými lháři,“ pravila dívka po další chvílce mlčení, „ale vám chci věřit.“

Když se jí od obou dostalo ujištění, že tak může učinit bez obav, pustila se hlasem tak tichým, že slídilovi bylo často zatěžko pochytit i jen smysl jejích slov, do líčení, jak se jmenuje a kde leží hospoda, odkud toho večera přišla se stínem špeha v patách. Podle rytmu, v jakém se tu a tam odmlčovala, to vypadalo, jako by si pán chvatně poznamenával některé informace, které mu podává. Když důkladně vysvětlila místní poměry, jakož i polohu stanoviště, odkud se dá hospoda nejlíp hlídat, aby člověk nevzbudil pozornost, a v který večer i hodinu tam Monks nejčastěji chodívá, na chvíli se zamyslela – podle všeho za tím účelem, aby si v paměti výrazněji oživila jeho rysy a zevnějšek.

„Je to velký člověk,“ začala nanovo dívka, „statný, ale ne tlustý – má plíživou chůzi, a když jde, ustavičně se ohlíží přes rameno, hned na jednu stranu a hned zas na druhou. Na to nezapomeňte, protože má hluboko zapadlé oči – o tolik hlouběji než kdo jiný, že byste ho mohli poznat hnedle už jen podle toho. Pleť má tmavou, stejně jako vlasy a oči, ale třeba mu nemůže být víc než šesta osmadvacet, má obličej scvrklý a ztrhaný. Rty má často celé modré a zohavené rankami od zubů, protože mívá příšerné záchvaty a někdy si i ruce kouše a hryže si je až do krve – proč jste sebou škubnul?“ podivila se dívka, když náhle utála řeč.

Pán odpověděl, jaksi chvatně, že o tom vůbec neví, že by sebou byl škul, a požádal ji, aby pokračovala.

„Tohle tady,“ pravila dívka, „jsem zčásti vytáhla z jiných lidí v tom domě, co jsem vám jmenovala, protože sama jsem ho viděla dohromady jenom dvakrát, a poobakrát byl zakuklený v široké pláštěnce. To je myslím všechno, co vám můžu říct, podle čeho byste ho poznali. Ale počkejte“ dodala ještě. „Na hrdle, tak vysoko, že kousek mu je vidět pod nákrčníkem, když otočí hlavu, má –“

„Nápadnou červenou skrvnu jako po spálení nebo opaření?“ zvolal pán.

„Jak to víte?“ vyhrklo děvče. „Vy ho znáte?“

Mladá dáma překvapeně vykřikla a na několik vteřin mezi nimi zavládlo takové ticho, že neviděný posluchač zřetelně slyšel jejich dech.

„Myslím, že ano,“ přerušil pán mlčení. „Podle vašeho popisu bych ho znát měl. Uvidíme. Je mnoho lidí neobyčejně si podobných. Nemusí to být zrovna ten váš.“

Když se s líčenou lhostejností vyjádřil v tomto smyslu, popošel o krok o dva blíž k ukrytému špehovi, jak ten poznal z nenadále zřetelnosti, s nímž slyšel pána zašeptat: „Musí to být on!“

„Nuže,“ pravil a zamířil – tak se aspoň podle zvuku zdálo – opět zpátky na své předešlé místo, „prokázala jste nám nesmírně cennou

službu, mladá ženo, a rád bych, aby z toho pošlo něco dobrého také pro vás. Čím bych vám mohl prospět?”

„Ničím,“ odpověděla Nancy.

„To jistě není vaše poslední slovo,“ namítl pán hlasem, jehož důrazná laskavost by byla dojala i srdce mnohem tvrdší a zatvrzejší. „Jen přemýšlejte. A povězte mi.“

„Ničím, pane,“ opakovala dívka s pláčem. „Ničím mi nemůžete pomoci. Pro mě už není naděje, jsem ztracená.“

„Sama ji od sebe odvrhujete,“ pokračoval pán. „Minulost pro vás až dodnes byla jedna bezútešná pustina ustavičného marnění mladých sil a plýtvání těmi nedocenitelnými poklady, které stvořitel dává do vínku jen jednou a nikdy je již neuděluje podruhé, ale pro budoucnost vám naděje zbývá. Neříkám, že je v naší moci poskytnout vám klid srdce a mysli, protože toho musíte nabýt jedině vlastním usilováním, ale opatřit vám pokojný útulek buďto v Anglii, nebo kdybyste se bála zůstat zde, tedy v některé cizí zemi, je nejenom v mezích našich možností, ale i naším nejtoužebnějším přáním. Postarám se, že dřív než svitne ráno, dřív než s prvním zábleskem denního jasu procitne tahle řeka, budete tak naprosto mimo veškerý dosah svých dřívějších druhů a zanecháte po sobě takovou prázdnotu bez sebemenší stopy, jako kdyby se po vás v tomhle okamžiku slehla země. No tak! Nerad bych viděl, abyste se vrátila i jen na slovíčko k některým ze svých bývalých společníků, nebo i jen jedinkrát pohlédla na některé to staré oblíbené doupě, nebo i jen vdechla ten vzduch, který je pro vás učiněný mor a smrt. Opusťte to všechno, dokud je čas a máte příležitost!“

„Teď už si jistě dá říct,“ zvolala mladá dáma. „Podívejte, už váhá!“

„Obávám se, že ne, má drahá,“ namítl pán.

„Ne, pane, neváhám,“ potvrdila dívka po krátkém zápase. „Jsem k svému dosavadnímu životu přikovaná. Hnuší se mi teď a nenávidím ho, ale nemůžu se od něj odpoutat. Nejspíš jsem už zašla moc daleko, než abych se mohla vrátit – a přece zase nevím, protože

kdybyste se mnou byl takhle mluvil před nějakým časem, byla bych to odbyla s posměchem. Ale," řekla a chvatně se rozhlédla, „už zas na mě padá ten strach. Musím jít domů.“

„Domů!“ opakovala po ní mladá dáma se silným důrazem na tom slově.

„Ano, paní, domů,“ přisvědčila dívka. „Do takového domova, jaký jsem si prací celého života vystavěla. Ale rozlučme se. Budou mě třeba hlídat a ještě mě někdo uvidí. Jděte! Jděte! Jestli jsem vám prokázala nějakou službu, nežádám za to nic jiného, než abyste ode mě odešli a nechali mě samotnou, ať si můžu jít po svém.“

„Je to marné,“ pravil s povzdechem pán. „Možná že opravdu ohrožujeme její bezpečnost, když tady otálíme. Třeba jsme ji už teď zdrželi déle, než počítala.“

„Ano, ano,“ naléhala dívka, „už jste mě zdrželi dlouho.“

„Ach,“ zvolala mladá dáma, „jak jen může život toho nebohého stvoření skončit!“

„Jak?“ opětovala po ní dívka. „Podívejte se před sebe, paní. Podívejte se na tu černou vodu. Kolikrát čtete o takových, jako jsem já, že skočí do řeky a nenechají po sobě živou duši, co by jí na nich záleželo nebo co by po nich uronila slzičku. Může to trvat ještě léta, nebo to přijde za pár měsíců, ale k tomu nakonec dospěju i já.“

„Tak, prosím vás, nemluvte,“ opáčila mladá dáma s pláčem v hlase.

„Nikdy se o tom vůbec nedoslechnete, drahá paní, a Bůh vaše uši před takovými hrůzami chraň!“ odpověděla dívka. „Dobrou noc! Dobrou noc!“

Pán se otočil k odchodu.

„Tuhle peněženku, vezměte si ji!“ zvolala mladá dáma. „Udělejte mi to k vůli, abyste v hodince nouze nebo tísně měla něco v záloze.“

„Ne!“ odmítla dívka. „Neudělala jsem to pro peníze. Aspoň to vědomí mi dopřejte. A přeci – dejte mi něco svého, co jste sama nosila, ráda bych měla něco – ne, ne, prsten ne – rukavice nebo kapesník – něco, co si můžu schovat na památku, že to bývalo vaše,

laskavá paní. To ano. Jste anděl, zaplat' vám to pánbůh! Dobrou noc! Dobrou noc!"

Dívčino prudké rozrušení i strach, aby nevyšlo najevo něco, co by ji vystavilo hrubostem a násilnostem, zřejmě pána ponoukly, aby ji nechali samotnou, jak si žádala. Bylo slyšet ohlas vzdalujících se kroků a hlasy utichly.

Obě postavy, mladé dámy a jejího průvodce, se krátce nato vynořily na mostě. Na temeni schodů se zastavily.

„Pst!“ zvolala mladá dáma a napjala sluch. „Nevolala? Zdálo se mi, že jsem slyšela její hlas.“

„Ne, má zlatá,“ odpověděl pan Brownlow a smutně se zahleděl dozadu. „Ani se nehula – a nehne se, dokud nebudeme pryč.“

Róza Maylieová ještě otálela, ale starý pán si protáhl její ruku pod paždím a s mírným nátlakem ji odváděl. Sotvaže zmizeli, svezla se dívka téměř v celé délce na jeden z kamenných stupňů a hořkým pláčem dala průchod všemu bolu svého srdce.

Po chvíli se zvedla a nejistými a potácivými krůčky vystoupila na ulici. Užaslý špeh zůstal ještě několik minut bez hnutí na svém stanovišti, a když se potom četnými obezřelými pohledy kolem dokola přesvědčil, že je opět sám, vylezl pomaličku z úkrytu a pokradmu a ve stínu zdi se stejným způsobem, jakým sestoupil, zase vrátil na most.

Jakmile se Noe Claypole doplížil až nahoru, několikrát opatrně vykoukl, aby se ujistil, jestli ho nikdo nepozoruje, a potom vyrazil jako šipka, a co mu nohy stačily, upaloval zpátky k židovu domu.

Kapitola čtyřicátá sedmá

Osudné následky

Bylo asi dvě hodiny před rozedněním, ona doba, kterou lze v jeseni roku právem zvat nejhlubší nocí; doba, kdy ulice jsou tiché a pusté, kdy se zdá, jako by spaly i samy zvuky a kdy nevázanost a zhýralost již dovrávaly domů ke snění. V této hodině klidu a ticha seděl Fagin ve svém starém doupěti s tváří tak zrůzněnou a bledou a s očima tak červenýma a podlitýma, že vypadal spíš jako nějaký ohyzný přízrak povstálý z mokrého hrobu a trýzněný zlým duchem než jako člověk; a bděl.

Choulil se u studeného krbu zabalený ve staré roztrhané dece a s obličejem otočeným k dohořívající svíčke, která stála na stole vedle něho. Pravou ruku měl zdviženou ke rtům, a jak si v hlubokém zamyšlení okusoval dlouhé černé nehty, odhaloval v kolozubých dásních několik tesáků, jaké by byly líp slušely psu nebo kryse.

Na slavníku na zemi ležel rozvalený Noe Claypole a tvrdě spal. K němu chvílemi stařík na okamžik zaměřil oči a pak je zase znovu upřel na svíčku, která svým dlouhým ohořelým knotem, přehnutým téměř dolů, i horkým lojem, stékajícím v sedlých kapkách na stůl, byla jasným svědectvím, že se v myšlenkách obírá něčím jiným.

A také že ano. Hořkost z toho, že se mu zhatil jeho znamenitý plán; nenávisť k dívce, která se opovážila paktovat s cizími lidmi; naprostá nedůvěra v upřímnost jejího odmítnutí ho vydat; trpké zklamání nad tím, že ztratil možnost pomsty na Sikesovi; strach z odhalení a zničení a ze smrti; a vražedný vztek vším tím jitřený – takové zběsilé úvahy, stíhající v těsném sledu a prudkém víru jedna druhou, se honily Faginovi mozkem, zatímco ho v srdci hlodal kdejaký zlovolný nápad a nejčernější úmysl.

Tak seděl, aniž i jen o poznání změnil pozici nebo sebeslaběji projevil, že vůbec vnímá čas, dokud jeho bystrý sluch zřejmě neupoutaly kročeje na ulici.

„Konečně,“ zahučel a otřel si suché a horečnatě rozpálené rty. „Konečně!“

Jen domluvil, ozvalo se tiché zacinkání zvonku. Vyšoural se po schodech ke dveřím a vzápětí se vrátil v doprovodu muže až po bradu zakukleného, který nesl pod paží ranec. Když se muž posadil a rozhalil plášť, zjevil zraku hřmotnou postavu Sikesovu.

„Tumáš!“ řekl a položil ranec na stůl. „Uklid’ si to a koukej z toho vytlouct, co můžeš nejvíc. Dalo to ukrutnou fušku; myslel jsem, že s tím budu hotovej vo tři hodiny dřív.“

Fagin se chopil rance, uložil ho do almárky, zamkl ji a beze slova se zase posadil. Po celou dobu přitom však ani na okamžik nespustil oči z lupiče; a když teď seděli u stolu proti sobě, tváří v tvář, upřeně ho pozoroval se rty tak prudce rozechvělými a s tváří tak změněnou vzrušením, které v něm bouřilo, že si bytař mimoděk poodtáhl židli a měřil si ho s výrazem skutečného zděšení.

„Co je?“ rozkřikl se Sikes. „Co se na jednoho máš co takhle koukat?“

Fagin zvedl pravou ruku a třaslavým ukazováčkem zahrozil do vzduchu; lomcoval jím však vztek tak silný, že pro tu chvíli nebyl schopen slova.

„Krucí!“ procedil Sikes a s vyplašeným pohledem zašmátral v záňadří. „Von se zbláznil. Musím si tady na sebe dát bacha.“

„Ne, ne,“ ozval se Fagin, jemuž se zatím vrátila řeč. „Ne, Bille – o vás – o vás tady nejde. Proti vám – proti vám nic nemám.“

„Hm, nemáš, že nemáš?“ opáčil Sikes, ostře se na žida zadíval a okatě si přendal pistoli do příhodnější kapsy. „To je štístko – pro jednoho z nás. Kerej to zrovna jsme, na tom nesejde.“

„Musím vám něco říct, Bille,“ zahovořil Fagin a popotáhl si židli blíž, „a vás to rozvzteklí víc než mě.“

„Že by?“ odsekl lupič s nevěřícínou grimasou. „Povídej! A koukej si pospíšit, nebo si Nancy bude myslet, že je se mnou ámen.“

„Ámen?“ opakoval Fagin. „To si už posichrovala.“

S velice zmateným výrazem se Sikes zahleděl židovi do tváře, ale když z ní žádné uspokojivé vysvětlení této šarády nevyčetl, drapl ho svou obrovskou tlapou za límec u kabátu, stiskl a zuřivě jím zatřepal.

„Mluv, slyšíš!“ houkl. „Nebo jestli ne, tak ti brzo dojde dech. Koukej mluvit a jasně a naplno řekni všechno, co víš. Už ať je to venku, ty pse jeden prašivá, ven s tím!“

„Co kdyby tenhle kluk, co tady leží –“ začal Fagin.

Sikes se otočil směrem, kde spal Noe, jako by si ho předtím nebyl všiml. „No?“ prohodil a zaujal opět dřívější pozici.

„Co kdyby tenhle kluk tady,“ pokračoval Fagin, „na nás všechny hadoval – všechno na nás prásknul – že by si nejdřív za tím oučelem našel ty pravý lidi a potom si s nimi dal někde venku na ulici schůzku, aby jim vypodobnil, jak vypadáme, a aby jim popsal kdejakou známku, podle který by nás poznali, i barák, kde by nás mohli nejsnadněji pochyťat? Co kdyby udělal všechno tohle a navíc ještě píchnul něco, co máme v pácu a v čem jsme namočený víc nebo míň všichni – a kdyby to píchnul docela o svej vůli – ne že by ho snad byli drapli, že by to z něj byli páčili lstí nebo výslechem, že by mu to byl nakukal velebníček nebo že by ho k tomu byli dohnali chlebem a vodou – ale docela o svej vůli, jen aby hověl vlastní libůstce – kdyby se v noci vykrádal ven, aby se sešel s lidma, co na nás mají zrovna nejvíc spadeno, a hadoval jim? Slyšíte, co povídám?“ zvolal žid s očima planoucíma vztekem. „Co kdyby tohle všechno udělal, no – co pak?“

„Co pak?“ opakoval Sikes a strašlivě zaklel. „Kdyby eště žil, až bych přišel, tak bych mu těmahle okovanými botama rozdupal lebku na tolik drobků, kolik má vlasů na hlavě.“

„A co kdybych to udělal já?“ vykřikl Fagin, až skoro zaječel. „Já, co toho vím tolik a co bych kromě sebe mohl pověsit tolik jinejch!“

„To nevím,“ odpověděl Sikes a už jen při pouhé zmínce o tom zaťal zuby a zbledl. „Asi bych v loretě proved něco, za co by mi navlíkli železka, a kdyby mě soudili společně s tebou, tak bych před celým mlejnem na tebe skočil a před všema lidma bych ti španglema rozmlátil hlavu. To bych měl takovou sílu,“ hučel lupič a rozehrával přitom svalnatou paži, „že bych ti rozmačkal palici, jako kdyby ti ji přejel pivovarskej valník.“

„Na, na, jistě?“

„Aby ne!“ zavrčel lupič. „Jen to zkus.“

„Kdyby to byl Čódl – nebo Lišák – nebo Betsy – nebo –“

„Všechno jedno, kdo,“ odsekl netrpělivě Sikes. „Ať by to byl, kdo byl, zatočil bych s ním stejně.“

Fagin se zahleděl pronikavě na lupiče a dal mu znamení, aby byl zticha; potom se shýbl nad slavník na podlaze a zatřásl spáčem, aby ho probudil. Sikes se na židli naklonil kupředu a přihlížel s rukama opřenýma o kolena, jako by byl velice zvědavý, k čemu vlastně všechno to vyptávání a přípravy povedou.

„Bolter, Bolter! – Chudák mládenec!“ dodal Fagin, zdvihl oči jiskřící ďábelským potěšením a hovořil pomalu a s nápadným důrazem. „Je unavený – unavený od toho, jak dlouho *po ní* musel číhat – číhat *po ní*, Bille.“

„Jak to myslíš?“ zeptal se Sikes a napřimil se.

Místo odpovědi se Fagin znovu naklonil nad spáče a tahal ho, až se hoch posadil. Když několikrát opakoval jeho přijaté jméno, protřel si Noe oči, zhluboka si zívá a ospale se rozhlédl kolem.

„Povězte nám to znova – ještě jednou, aby to slyšel taky von,“ pravil žid a při těch slovech ukázal na Sikese.

„Co vám mám povědět?“ tázal se ospalý Noe a nedůtklivě se ošíval.

„Tu věc s Nancy,“ řekl Fagin a chytil Sikese za zápěstí, jako by mu chtěl zabránit, aby odešel z domu dřív, než vyslechne, co je zapotřebí. „Stopoval jste ji?“

„Jo.“

„Na Londýnskej most?“

„Jo.“

„Kde se sešla s dvěma lidma?“

„To sešla.“

„S jedním pánem a dámou, za kterou už předtím jednou sama o svej vůli šla a co na ní teď chtěli, aby jim vyzradila všechny svoje společníky a především Monkse, a to taky udělala – a aby ho popsala, a to taky udělala – a aby jim řekla, v kterým domě se scházíme a kam chodíme, a to taky udělala – a odkud se dá dům nejlíp pozorovat, a to udělala taky – a v kterou dobu tam naši lidi chodí, a to udělala taky: To všechno udělala. To všechno jim pověděla, každičké slovo bez jediný výhrůžky z jejich strany, bez zareptání – udělala to, nebo ne?“ křičel Fagin, vzteky napůl šílený.

„Ouplně správně,“ potvrdil Noe, drbaje se ve vlasech. „Zrovna tak to bylo!“

„Co to říkali vo minulý neděli?“

„Vo minulý neděli?“ opakoval Noe přemítavě. „To jsem vám už přeci řek prve.“

„Tak ještě jednou! Znova!“ křičl Fagin, ještě pevněji sevřel Sikesovi zápěstí, a jak druhou rukou zašermoval vysoko ve vzduchu, vyhrkla mu z úst pěna.

„Ptali se jí,“ řekl Noe, kterému pomalu s tím, jak se probíral, začínalo podle všeho svítat, kdo asi Sikes je, „ptali se jí, proč nepřišla minulou neděli, jak slíbila. Řekla jim, že prej nemohla.“

„Proč – proč že nemohla? Povězte mu to.“

„Protože ji doma násilím držel Bill – ten mužský, co jim vo něm povídala už dřív,“ odpověděl Noe.

„Co vo něm říkala ještě?“ křičel Fagin. „Co říkala ještě vo tom mužským, co jim vo něm povídala už dřív? Povězte mu to, povězte mu to, povězte mu to.“

„No, že to pro ni prej není jenom tak lehký dostat se ven, ledaže von ví, kam vona jde,“ vyprávěl Noe, „a tak tenkrát prvně, co šla dámu navštívit, mu prej – cha, cha, cha, že mě to rozesmálo, když to říkala! – do pití namíchala opium.“

„Hrom do pekla!“ zařval Sikes a zuřivě se židovi vyškubl z ruky. „Pust' mě!“

Když staříka od sebe odmrštil, vyrazil ze světnice a divoce a vztekle vyletěl do schodů.

„Bille, Bille!“ křičel Fagin a utíkal honem za ním. „Ještě slovo. Jen slovíčko!“

K tomu slovíčku mezi nimi by nebylo došlo, nebýt toho, že lupič nebyl s to otevřít domovní dveře; marně na ně vynakládal zbytečnou námahu a láteření, když ho udýchaný žid dohonil.

„Pust' mě ven,“ hulákal Sikes. „Nic mi už neříkej, nebo se neznám. Pust' mě ven, povídám!“

„Jenom slovíčko si dejte říct,“ naléhal Fagin a nahmátl zámek. „Nebud'te –“

„Co?“ vyhrkl druhý.

„Nebud'te – moc – prudkej, Bille.“

Den se probouzel a bylo už dost světla, aby si oba muži viděli do tváře. Letmo se jejich oči střetly; oběma v nich planul oheň, v němž se nebylo možno mýlit.

„Chci říct,“ dodal Fagin, aby dal najevo, že si je vědom, jak teď už je všechno předstírání zbytečné, „ne prudší, než dovoluje naše bezpečí. Bud'te šikovnej, Bille, ale ne moc zbrklej.“

Sikes na to neodpověděl; pouze trhnutím otevřel dveře, které Fagin zatím odemkl, a vyřítil se do liduprázdných ulic.

Bez jediné zastávky nebo sebekratší úvahy, bez jediné otočení hlavy vpravo či vlevo nebo jediné zvednutí očí k obloze či sklopení zraku k zemi, ale s pohledem brutální rozhodnosti upřeným přímo před sebe a se zuby tak pevně zaťatými, že napjatá čelist mu div neprotrhla kůži, hnal se lupič bezhlavě svou cestou, aniž šeptl

jediné slůvko, aniž povolil jediný sval, dokud nedorazil ke dveřím domova. Tiše si klíčem otevřel dům, lehce vyběhl po schodech, a když vešel do světnice, zamkl za sebou na dva západy, těžkým stolem zatarasil dveře a odhrnul záclonu u postele.

Děvče, napůl oblečené, leželo na posteli. Svým příchodem ji probudil ze spaní, neboť se s polekaným pohledem chvatně posadila.

„Vstaň!“ rozkázal muž.

„Ty, Bille? Konečně!“ opáčila dívka s výrazem radosti nad jeho návratem.

„Já,“ potvrdil muž. „Vstaň!“

Ve světnici hořela svíčka, ale muž ji chvatně vytáhl ze svícnu a hodil ji pod rošt krbu. Když si dívka všimla časného ranního šíření za oknem, vstala a chtěla rozhrnout záclonu.

„Nešahej na ni,“ poručil Sikes a rukou zahradil děvčeti cestu. „Na to, co musím udělat, je světla dost.“

„Bille,“ řekla dívka tichým, polekaným hlasem, „proč se na mě takhle díváš?“

Lupič chvíli seděl a s rozšířeným chřípím ji pozoroval; prsa se mu těžce dmula. Potom ji náhle popadl za vlasy a za krk, odvěkl ji doprostřed světnice, letným pohledem se podíval ke dveřím a přitiskl jí svou těžkou ruku na ústa.

„Bille – Bille!“ sípalo děvče a bránilo se vši silou, jakou dává smrtelný strach. „Nebudu křičet – ani volat – opravdu ne – slyšíš? – mluv přece! – řekni mi, co jsem udělala!“

„Však dobře víš, ty zmije jedová!“ procedil lupič, duše v sobě dech. „Dneska tě stopovali – slyšeli každý slovo, cos řekla.“

„Pak pro smilování boží ušetři můj život, jako já ušetřila tvůj!“ opáčila dívka a pevně se k němu přivinula. „Bille, můj drahý Bille, přece nemůžeš mít to srdce, abys mě zabil. Ach, jenom pomysli, čeho všeho jsem se kvůli tobě vzdala, už jen dnes v noci. Musíš si najít chvílku na rozmyšlenou a uchránit se tohohle zločinu – nepustím se tě a ty mě nesetřeseš. Bille, Bille, pro boha živého, kvůli sobě,

kvůli mně, uvaž, než proleješ mou krev! Byla jsem k tobě poctivá, na mou hříšnou duši, vždycky poctivá!“

Muž se zuřivě namáhal uvolnit si paže; ale dívčiny ruce mu je svíraly objetím tak pevným, že ať dívkou lomcoval sebevíc, nedokázal je vyškubnout.

„Bille,“ zvolala dívka a snažila se položit si hlavu lupiči na prsa, „ten pán a ta hodná dáma mi dnes říkali o nějakém domově někde v cizí zemi, kde bych mohla svůj život dožít v samotě a klidu. Pusť mě k nim ještě jednou a já je budu na kolenu prosit, aby stejně dobrotivé slitování měli s tebou. Potom oba odjedem z toho hrozného světa tady a daleko odsud povedem lepší život a zapomenem, jak jsme žili – leda při modlitbě si na to snad vzpomenem – a nikdy se už pak nevidíme. Na pokání není nikdy pozdě – to mi říkali – a já v to teď věřím – ale potřebujem na to čas – chvilku, chvíličku času!“

Lupiči se podařilo vyprostit si jednu ruku a chopit se pistole. Přes všechny lýtý vztek si bleskově uvědomil jistotu, že výstřel by znamenal okamžité odhalení; udeřil jí tedy dvakrát vší silou, jaké byl schopen, do zdvižené tváře, která se téměř dotýkala obličeje jeho.

Dívka zavravorala a svalila se téměř oslepená krví, která se jí vyřinula z hluboké otevřené rány na čele. Ale přesto se s námahou zvedla na kolena, vytáhla ze záňadří bílý kapesníček – památku na Rózu Maylieovou – a pozdvihla ho v sepjatých rukou tak vysoko k nebi, jak jí chabé síly stačily, a neslyšným šeptem prosila Stvořitele o slitování.

Na její postavu byl příšerný pohled. Vrah se pozadu dopotácel ke zdi, zastřel si rukou oči, aby dívku neviděl, popadl silný klacek a srazil ji k zemi.

Kapitola čtyřicátá osmá

Sikesův útěk

Ze všech špatných skutků, spáchaných pod záštitou tmy na širé rozloze Londýna od chvíle, kdy se nad ním sklenula noc, byl tento zločin nejhorší. Ze všech hrůz, které hnusným pachem otravovaly ranní vzduch, byla tahle nejohavnější a nejkrutější.

Nad lidnatým městem se v čisté a skvoucí nádheře vyhouplou slunce – to jasné slunce, které člověku přináší nejen světlo, ale i nový život a novou naději a svěžest. Pronikalo svými spravedlivými paprsky stejně skrze drahocenné barevné sklo jako skrze okno zalepené papírem, chrámovou kupolí stejně jako bídnou škvírou. Osvětlo i jizbu, kde leželo zavražděné děvče. I tu osvětlo. Marně se mu vrah pokoušel zamezit přístup; mocí se vedralo a proudilo dovnitř. Byl-li to pohled příšerný za šerého úsvitu, oč hroznější musil být teď, ve všem tom oslnivém světle!

Lupič se dosud nepohnul – bál se každíčkého pohybu. Jednou se ozval sten a ruka sebou škusbla, a tu se zběsilostí znásobenou děsem udeřil ještě několikrát. Potom přes mrtvolu přehodil houni, ale myšlenka na její oči a představa, že se po něm otáčejí, byla horší než je vidět obrácené v sloup, jako by pozorovaly odlesk tratoliště sedající krve, který se v slunečním světle tetelil a míhal na stropě. Zase z ní houni strhl. A opět tu byla mrtvola – pouhé tělo a krev, nic víc – ale *jaké* tělo a *kolik* krve!

Škrtl sirkou, rozdělal oheň a strčil klacek do plamenů. Na jeho konci ulpěl chomáček vlasů a ten vzplanul, seškvařil se v lehounký troud, a stržen tahem vzduchu, vířivě se vznesl do komína. I to ho poděsilo; jakkoli byl otrlý. Přesto však držel vražedný nástroj, dokud nepřehořel, a potom ho naložil na uhlí, aby ho oheň strávil celý

a obrátil v popel. Umyl se a očistil si šaty; některé skvrny se nedaly odstranit a ty kousky vystříhl a spálil. A ta potřísněná světnice, všude kolem samá skvrna! I pes měl nohy zbrocené krví.

Po celou tu dobu se ani jednou neobrátil k mrtvole zády, ani na vteřinku. Když skončil tyto přípravy, zamířil pozpátku ke dveřím; psa vlekl s sebou, aby si zvíře snad znovu neumazalo nohy a nevyneslo stopy zločinu do ulic. Tiše zavřel dveře, zamkl, vzal si klíč a vyšel na ulici.

Přešel na druhou stranu a podíval se nahoru na své okno, aby se přesvědčil, není-li zvenčí nic vidět. Dosud bylo zatažené záclonou, kterou chtěla dívka rozhrnout, aby dovnitř vpustila světlo, které už víckrát neuvidí. Teď leží mrtvá skoro zrovna pod ní, uvědomil si. Bože, to se to slunce opírá zrovna do toho místa!

Ten pohled trval jen letmý okamžik. Ulevilo se mu, že je z té světnice konečně venku. Hvízdal na psa a rychlým krokem zamířil pryč.

Prošel Islingtonem; vyšlapal na kopeček v Highgate, na němž stojí kamenný památník Whittingtonův; zatočil dolů směrem k Highgate Hillu bez jasné představy, proč to dělá a kam má jít; znovu zahrnul doprava, ještě než téměř vůbec začal sestupovat – a potom se pustil pěšinou přes pole, prošel po okraji kolem Caenského lesa a tak došel na Hampsteadské vřesoviště. Přešel dolinu, vystoupal na protější svah, překročil silnici, která spojuje vesnice Hampstead a Highgate, zamířil po zbývajícím pláni vřesoviště do polí u North Endu a na jednom z nich si lehl pod křoví, aby se vyspal.

Ale brzo byl zase vzhůru a na cestě – ne však hlouběji do kraje, nýbrž po hlavní silnici zpátky k Londýnu – potom se zase obrátil k venkovu – potom se pustil přes jinou část téže končiny, kterou už dříve přešel – a potom brousil v polích sem a tam a polehával po svazích příkopů, aby si odpočinul, a znova zase vyrážel a hledal nějaké jiné místo, kde si lehnout a odpočinout, a zase se toulal dál.

Kam by se mohl jít trochu najíst a napít, aby to bylo blízko a kde by nebylo zrovna moc živo? Do Hendonu! To je dobrá končina, ne daleko

a pro většinu lidí dost z ruky. Tam tedy zaměřil kroky – chvílemi utíkal a chvílemi se v podivné rožvrácenosti zase loudal hlemýždím tempem nebo se vůbec zastavil a pro nic za nic otloukal holí z keřů větve. Když tam však dorazil, připadalo mu, že si ho všichni lidé, které potkává – i ty malé dětičky na zápražích domů – podezíravě prohlížejí. To mu vzalo odvahu koupit si něco k snědku nebo pití, a obrátil se tedy zase zpátky, ačkoli už mnoho hodin neměl sousto v ústech, a znovu zase bloumal po vřesovišti bezradný, kam se vrátit.

Prochodil krajem dlouhé míle a míle, a přece vždycky došel zase zpátky na staré místo. Tak minulo ráno i poledne, a den se už skláněl k večeru a on ještě bloumal tam a sem, a nahoru a dolů, a dokola a dokola, a přece se ustavičně motal kolem stejného místa. Konečně se odtrhl a pustil se směrem na Hatfield.

Bylo devět hodin večer, když muž, úplně vysílený únavou, a kulhající pes, zchromlý od nezvyklé námahy, zahrnuli u vesnického kostelíka z kopečka, dotrmáceli se úzkou ulicí tiché osady až k malé hospůdce, jejíž skrovné světlo je dovedlo ke dveřím, a tiše vklouzli dovnitř. Ve výčepu hořel v krbu oheň a před ním popíjelo několik čeledínů. Uvolnili cizinci družně místo, ale ten se posadil do nejoblehlejšího koutka a jedl a pil sám, nebo lépe se svým psem, kterému čas od času hodil ždibek jídla.

Rozhovor sešlosti toho večera shromážděné se stočil na okolní polnosti a sedláky, a když se vyčerpaly tyto náměty, na věk jistého starocha, který měl pohřeb minulou neděli; přítomní mladíci ho považovali za velice starého, kdežto staří o něm zase prohlašovali, že byl docela mladý – ne starší, řekl jeden bělovlasý dědoušek, než je on sám – že tu prý mohl dobře pobýt ještě aspoň deset patnáct let – jen kdyby se byl šetřil, jen kdyby se byl šetřil.

Na hovor nebylo nic, co by mohlo poutat pozornost nebo vzbudit znepokojení. Lupič ihned zaplatil útratu, a jak tak seděl mlčky a bez povšimnutí dál ve svém koutě, už tloukl špačky, jen usnout, když vtom ho z polospánku vytrhl hlučný příchod nového hosta.

Byla to groteskní figurka, půl kramář a půl mastičkář, který pěšky obcházel po kraji a prodával brousky, obtahovací řemeny, břitvy, mýdlo, leštadlo na postroje, léky pro psy a koně, laciné voňavky, kosmetické přípravky a podobné zboží, které nosil všechno v bedničce připoutané na zádech. Jeho příchod byl pro venkovany signálem k rozličnému peprnému žertování, které neochablo, dokud se kramář nenavečeřel a neotevřel bedničku se svými poklady, kdy potom důmyslně dokázal spojit obchod se zábavou.

„A cák je támhlencto, Harry? Něakej mls?“ zeptal se jeden rozzubený venkovan a ukázal na jakési lisované kostky v jednom koutku.

„Tohle,“ odpověděl kramář a vytáhl jednu kostku, „je neomylný a nedocenitelný prostředek k odstranění všech možných skvrn, rezu, špíny, plesniviny, prostě kdejakých fleků, flíčků, fliků a flíčičků, z hedvábí, saténu, plátna, batistu, sukna, krepu, čajku, koberců, merina, mušelínu, sametu nebo vlny. Skvrny od vína, od ovoce, od piva, od vody, od barvy, od smůly, zkrátka skvrna jako skvrna, všecinko zmizí po jediném přetření tímhle neomylným a nedocenitelným prostředkem. Poskvrní-li si dáma čest, nepotřebuje nic než spolknout jednu kostku a naráz je čistá jak lilium – anžto je to jed. Chce-li totéž dokázat pán, nepotřebuje nic než pozřít jeden čtvereček, a prokáže to nad veškerou pochybnost – anžto je to úplně stejně účinné jako kulka z pistole a na chuť je to mnohem ohavnější, následkem čehož je to taky záslužnější, když to člověk požije. Kostička za penci, přátelé. Tolik výborných vlastností, a jen penci za kostičku!“

Dva kupci se přihlásili hned a několik dalších posluchačů zřejmě ještě váhalo. Kramář to pozoroval a zdvojnásobil proto výmluvnost.

„Tenhle přípravek jde na odbyt rychle, než se stačí vyrábět,“ pokračoval panáček. „V jednom kuse na něm pracuje čtrnáct vodních děl a šest parních strojů a jedna galvanická baterie, a ještě ho nedokážou dělat dost rychle, třeba se dělníci tak dřou, až z toho umírají, to vdovy dostávají hned penzi, dvacet liber ročně na každé dítě,

s prémií padesát liber na dvojčata. Penci za kostičku! Dvě půlpence koupí zrovna tolik a čtyři čtvrtence se přijmou s potěšením. Penci za kostičku! Skvrny od vína, od ovoce, od piva, od vody, od barvy, od smůly, od bláta, od krve! Tuhle na klobouku jednoho přítomného pána vidím skvrnu, a na místě ji vyčistím, dřív než mi stačí poručit pintu piva.“

„Hej!“ zařval Sikes a vyskočil. „Dejte ho zpátky, kde byl!“

„Vyčistím vám ho, pane,“ odpověděl kramář a mrkl na společnost, „dřív než si pro něj stačíte přijít přes lokál. Všimněte si, vážené panstvo, té tmavé skvrny na klobouku toho pána, ne větší než troník, ale tlustší než tolar. Ať je to skvrna od vína, od ovoce, od piva, od vody, od barvy, od smůly, od bláta nebo od krve –“

Dál se už muž nedostal, protože Sikes s příšerným zaklením převrhl stůl, vytrhl muži klobouk z ruky a vyřtil se z hospody.

V téže rozvrácenosti citů a nerozhodnosti, které se ho po celý ten den přes všechno jeho úsilí neodbytně držely, pustil se vrah, jakmile shledal, že ho nikdo nepronásleduje a že ho s největší pravděpodobností považují za nějakého nevrlého opilce, zpátky obcí a v ulici spatřil stát dostavník; uhnul z ostré záře jeho luceren a zrovna vůz míjel, když tu v něm poznal poštu z Londýna a viděl, že stojí právě u vesnického poštovního úřadu. Téměř najisto věděl, co přijde; ale stejně přešel na druhou stranu a natáhl uši.

U dveří stál poštovský a čekal na pytel s dopisy. V tu chvíli k němu zrovna přistoupil nějaký muž, oblečený jako myslivec, a poštovský mu podal košík, který měl připravený na chodníčku.

„Tumáte něco pro vašich,“ řekl poštovský. „Hola, vy tam uvnitř koukejte sebou hodit! Sakramentskej pytel, nebyl hotovej ani předevčírem – takhle to přeci nejde, víme?“

„Něco nového u vás v městě, Bene?“ otázal se myslivec a ustoupil blíž k okenicím, aby mohl lépe obdivovat koně.

„Ani bych dohromady nevěděl,“ odpověděl poštovský a natahoval si rukavice. „Obilí krapet stouplu. Taky jsem slyšel něco povídat

o nějaký vraždě, někde na Špitálskejch polích, ale na to já moc nedám.“

„Ba ne, je to svatá pravda,“ ozval se nějaký pán, cestující uvnitř, který vyhlížel z okénka: „A byla to děsná vražda.“

„Dooopravdy, pane?“ opáčil poštovský a nedbale zasalutoval. „Mužskej nebo ženská, smím prosit?“

„Nějaká žena,“ odpověděl pán. „Má se za to –“

„Dělej, Bene,“ přerušil je netrpělivě vozka.

„Sakramentskej pytel!“ zaklel poštovský. „Hej, nespíte tam vůbec?“

„Už letím!“ zvolal poštmistr a vyběhl ven.

„Už letím!“ zavrčel poštovský. „No bodejť, zrovna jako letí ta mladá, prachatá, co se do mě zamiluje, jenže nevím kdy. Hej, pomozte mi. – Hotovo!“

Zahlaholilo několik veselých tónů poštovské trubky a dostavník mizel v dáli.

Sikes zůstal stát netečně v ulici; zjevně jím hovor, který právě vyslechl, vůbec nepohnul, ani ho nevzrušoval nějaký prudší cit než rozpaky, kam se pustit teď. Nakonec se zase vrátil a zamířil po silnici, která vede z Hatfieldu do St. Albansu.

Šlapal zarytě stále kupředu; ale když nechal obec za zády a samota a tma silnice ho pohltily, pocítil, jak ho začíná obcházet strach a hrůza a roztrásá ho až do nejhlubšího nitra. Každý zjev před ním, ať již předmět skutečný nebo jen stín, nehybný nebo pohyblivý, na sebe bral podobu něčeho strašlivého; ale tyto strachy byly pouhé nic ve srovnání s pocitem, který ho pronásledoval: že v patách za ním jde ta strašidelná postava z onoho rána. Docela zřetelně rozeznával ve tmě její stín, doplňoval si její obrys nejnepatrnějšími podrobnostmi a vnímal toporný a vážný krok, kterým se za ním zjevně nese. V šelestu listí slyšel šustot jejích šatů a každý závan větru mu donášel její poslední slabý sten. Když se zastavil, zastavila se také. Když utíkal, sledovala ho zas – ale neutíkala jako on, což by bývala úleva, nýbrž plula vzduchem jako mrtvola, nadaná pouhou

mechanikou pohybu a nesená jakýmsi pomalým truchlivým vánkem, věčně stejným, nikdy neslábnoucím ani nesílícím.

Občas se se zoufalým odhodláním otočil rozhodnut, že tu příšeru od sebe odežene holí, i kdyby ho měla svým pohledem na místě usmrtit; ale vlasy se mu ježily na hlavě a krev mu stydla v žilách, protože mátoha se otočila s ním a stála mu zase v patách. Dopoledne ji ještě udržel před sebou, ale teď byla za ním – ustavičně za ním. Sedl si do příkopu a opřel se zády o svah – a cítil, jak přízrak stojí nad ním a jasně se rýsuje proti chladné noční obloze. Lehl si rovnou na silnici – téměř sebou hodil naznak. A přízrak mu stál v hlavách němý, vztyčený a nehybný – živý náhrobek s epitafem psaným krví.

Nikdo ať nemluví o vrazilích unikajících spravedlnosti, ani nenadhazuje, že prozřetelnost jistě spí. Jediná předlouhá minuta těchto trýznivých muk vydala za sterou násilnou smrt.

Na jednom poli, kolem kterého šel, stála kůlna, vhodná za přístřeší na noc. Před vchodem rostly tři vysoké topoly a stínily vnitřek černou tmou; v jejich korunách kvílel vítr a truchlivě naříkal. Sikes už prostě *nemohl* jít dál, dokud zas nepřijde den, a natáhl se tam tedy blízko u stěny, aby – zakoušel nová muka.

Neboť teď se mu zjevila nová vidina, stejně vytrvalá, ale ještě strašlivější než ta, které unikl. Z lůna temnoty se vynořily ony vypoulené oči, tak bezlesklé a tak skelné, že by pohled na ně byl snáze, snesl ve skutečnosti než ve fantazii – oči samy svítící, ale nic neosvěčující. Byly jenom dvě, ale byly všude. Když před nimi zavřel víčka, vyvstal mu obraz jeho světnice se všemi předměty tak dobře známými – vpravdě i s leckterým, na který by byl zapomněl, kdyby byl chtěl její zařízení vyjmenovat z paměti – na svém obvyklém místě. Na *svém* místě byla i mrtvola a oči měla stejné, jak je viděl, když se ploužil ze světnice. Vyskočil a vyběhl do pole venku. Postava byla za ním. Vrátil se zase zpátky do kůlny a znovu se přikrčil k zemi. Ale ještě než se natáhl, svítily už ty oči zase.

A tam pak ležel v takové hrůze, jakou nemůže poznat nikdo, než takový jako on, třásl se na všech údech a z každíčkého póru mu vyrážel studený pot, když tu k němu s nočním větrem náhle dolehl hluk vzdáleného křiku a vřava zmatených hlasů, dílem zděšených, dílem udivených. Jakýkoli lidský zvuk na tom pustém místě, třebaže představoval opravdový důvod k znepokojení, mu byl úlevou. Při pomýšlení, že mu hrozí osobní nebezpečí, znovu nabyl síly a energie; rázem se vymrštil a vyběhl ven na volný vzduch.

Celá širá obloha se zdála v jednom plameni. S deštěm jisker šlehaly ohnivé vlny vysoko k nebi, převalovaly se jedna přes druhou, prosvětlovaly vzduch na míle kolem a hnaly oblaka dýmu směrem k místu, kde stál. Křik nabýval na síle, jak se k vřavě přidávaly stále nové hlasy, a nyní již jasně rozeznával volání „Hoří!“, promísené řinčením poplašného zvonce, dunivými dopady těžkých předmětů a praskotem plamenů, hned olizujících nějakou novou překážku, hned zas vyrážejících vysoko do vzduchu, jako by se tou potravou byly posílily. Jak tak stál a přihlížel, hluk rostl. Byli tam lidé – muži i ženy – světlo, ruch. Bylo to pro něj jako nový život. Vyzrazil kupředu – rovnou, cesta necesta – o překot se řítit trním a hložíím a skákal přes plot i příkop stejně zběsile jako jeho pes, který se s ostrým a pronikavým štěkotem hnal před ním.

Dorazil k požáru. Polooblečení lidé pobíhali divoce z místa na místo; jedni se pokoušeli ze stájí vyvléct poděšené koně, druzí vyháněli ze dvorů a chlévů dobytek a jiní v dešti prskajících jisker a hroustících se řeřavých trámů vynášeli z hořících stavení náklady břemen. Za otvory, které ještě před hodinou zahrazovaly dveře a okna, bylo vidět moře rozběsněných plamenů – ohnivou propast, nad níž se kymácely zdi a kácely se do ní; roztavené olovo a železo, do běla rozžhavené, se lilo na zem. Ženy a děti vrískaly a muži si hlučným pokřikem a povzbuzováním dodávali navzájem odvahy. Řinkot stříkaček a prskání a sykot vody, tryskající na planoucí dřevo, strašlivou vřavu jen ještě zvyšovaly. Také Sikes křičel, až chraptěl,

a utíkáje před vzpomínkami i sám před sebou, vrhl se do nejhustší mely.

Míhal se té noci hned sem, hned tam; hned pumpoval u stříkačky, hned se zas honil dýmem a plameny, ale ani na okamžik se neustal zaměstnávat vždycky právě tam, kde bylo nejvíc hluku a nejvíc lidí. Běhal po žebříkách nahoru a dolů, po střeších stavení, přes podlahy, které se pod jeho váhou prohýbaly a třásly, míhal se za clonou padajících cihel a kamenů, byl prostě všude, kde velký požár zuřil; ale jeho život jako by chránily čáry – vyvážl bez škrábnutí i bez modřiny, nepoznal únavu ani trapnou myšlenku, dokud znova nesvitlo ráno na to, co zbývalo, dým a zčernalé trosky.

Jen však toto divoké vzrušení opadlo, hned na něj zase, s desateronásobnou silou, znovu dolehlo strašlivé vědomí spáchaného zločinu. Podezíravě se rozhlížel, protože lidé kolem něho spolu hovořili v hloučcích, a on se bál, že je předmětem jejich řečí. Pes uposlechl výmluvného pokývnutí prstem a oba se tiše kradli pryč. Procházel kolem jedné stříkačky, kde sedělo několik mužů, a ti na něj zavolali a zvali ho na jídlo, kterým se právě posilovali. Vzal si od nich kus chleba a masa, a když si přihýbal piva, zaslechl jejich hovor; byli to zrovna hasiči z Londýna a rozprávěli o vraždě. „Prej utek do Birminghamu,“ povídal jeden, „ale voni ho chytěj, žádný strachy, protože už se rozjely hlídky a do zejtra do večera zalarmujou celej kraj.“

Pospíchal tedy pryč a šlapal a šlapal, až únavou téměř padal; tu si pak v úvozové cestě lehl a spal dlouho, ale trhaně a neklidně. Potom zas putoval dál, na vážkách, a nerozhodný a tísněný strachem před další osamělou nocí.

A tu náhle pojal zoufalé rozhodnutí: vrátí se zpátky do Londýna.

„Tam si může člověk aspoň s někým promluvit,“ uvažoval. „A je to taky dobrá schovávačka. Po týhle stopě, co vede na venek, je ani nenapadne, že by mě mohli čapnout tam. Proč bych se nemoh tejdén nebo dva dekovat, a vymáčkout z Fagina mergele? A až ho uhranu, uject do Frankrajchu? Kruci, to si risknu!“

Bez meškání se zařídil podle této okamžité pohnutky, a vybíraje si nejméně používané cesty, nastoupil svou zpáteční pouť s odhodláním, že někde blízko před Londýnem setrvá až do soumraku v úkrytu a teprve pak oklikou vklouzne do města a pospíší si rovnou do oné čtvrti, kterou si zvolil za cíl.

Ale co pes? Jestli rozeslali nějaký popis jeho osoby, jistě nezapomněli na to, že chybí i pes a pravděpodobně že zmizel s ním. To by mohlo vést k jeho dopadení, až bude v londýnských ulicích. Rozhodl se tedy, že psa utopí, a jak kráčel dál, rozhlížel se po nějakém rybníku; cestou zdvihl těžký kámen a zavázal ho do cípu šátku.

Mezitímco konal tyto přípravy, dívalo se zvíře svému pánovi do tváře; ať už pudově vytušilo, jaký je asi jejich účel, nebo byl-li snad postranní pohled, kterým lupič zvíře pozoroval, mračnější než jindy, ploužilo se ještě trochu víc než obvykle, šouralo se pomaleji a krčilo se. Když se pán na pokraji jedné tůně zastavil, ohlédl se a zavolal, zůstal pes stát jako přikovaný.

„Neslyšíš, že tě volám? Deš sem!“ rozkřikl se Sikes.

Zvíře přitápalo blíž jen čirou silou zvyku; ale když se Sikes shýbl, aby mu uvázal šátek kolem krku, pes přidušeně zavrčel a uskočil dozadu.

„Deš sem!“ zařval lupič.

Pes vrtěl ocasem, ale nehnul se z místa. Sikes uvázal stahovací smyčku a znovu ho zavolal.

Pes popošel kupředu, opět zacouval, na okamžik strnul, bleskem se otočil a uháněl pryč, co mu nohy stačily.

Muž na něj několikrát zahvízdal a pak se posadil a čekal, doufaje, že se pes vrátí. Ale pes se neukazoval, a tak muž nakonec znovu nastoupil svou pouť.

Kapitola čtyřicátá devátá

*Monks a pan Brownlow se konečně setkají.
Jejich rozhovor a zpráva, která ho přeruší*

Začínalo se už smrákat, když pan Brownlow vystoupil před dveřmi svého domu z drožky a tiše zaklepal. Jakmile se dveře u domu otevřely, vyhoupl se z vozu statný muž a postavil se po jedné straně stupátka, mezitímco druhý muž, který až dosud seděl na kozlíku, slezl rovněž a stoupl si po druhé straně. Na pokyn pana Brownlowa pomohli zevnitř třetímu muži, vzali ho mezi sebe a chvatně ho dovedli do domu. Tento třetí muž byl Monks.

V témž seskupení stoupali beze slova do schodů a pan Brownlow, který šel v čele, vkročil před nimi do nádvorního pokoje. U dveří této místnosti se Monks, který vyšel do patra se zřejmou nechutí, náhle zastavil. Oba muži pohlédli tázavě na starého pána, jako by čekali na jeho další příkazy.

„Dobře zná druhou možnost,“ pravil pan Brownlow. „Jestliže se bude zdráhat nebo jen hne prstem jinak, než co mu nakážete, vyvedete ho na ulici, zavoláte si na pomoc policii a mým jménem ho obviníte ze zločinného jednání.“

„Jak se opovažujete takhle o mně mluvit?“ utrl se Monks.

„Jak se opovažujete mě k tomu dohánět, mladý muži?“ opáčil pan Brownlow a pevně mu pohlédl do očí. „Jste snad tak šílený, že byste chtěl z tohoto domu odejít? Pusťte mu ruce. Prosím, pane! Jste volný, můžete jít a my půjdeme za vámi. Ale varuju vás při všem, co mi je nejsvětější a nejnedotknutelnější, že v tom okamžiku, jakmile vkročíte nohou na ulici, vás dám ihned zatknout za zločin podvodu a krádeže. Jsem rozhodnut pevně a neochvějně. Jste-li k témuž odhodlán vy, pak vaše krev padniž na vaši hlavu!“

„Na čí příkaz mě tihle ničemové přepadli na ulici a násilně přivedli sem?“ vyjel Monks a pohlédl z jednoho muže, který stál vedle něho, na druhého.

„Na můj,“ odpověděl pan Brownlow. „Ti mužové jsou v mých službách. Stěžujete-li si, že jste zbaven svobody – cestou sem jste měl možnost i příležitost znovu ji nabýt, ale pokládal jste za moudřejší zachovat klid – opakuji ještě jednou, utečte se o ochranu k zákonu. Já se rovněž obrátím na zákon; ale až zajdete příliš daleko, než abyste mohl ještě couvnout, nedovolávejte se mé shovívavosti, když moc bude již převedena do jiných rukou. A neříkejte, že jsem vás srazil do propasti, do které jste se vrhl sám!“

Monks byl očividně na rozpacích a kromě toho i vylekaný. Váhal.

„Musíte se rozhodnout rychle,“ pravil pan Brownlow s naprostou pevností a klidem. „Přejete-li si, abych svá obvinění přednesl veřejně a vystavil vás trestu, jehož míru sice mohu s hrůzou předvídat, avšak nikoli ovlivnit, ještě jednou opakuji, znáte cestu k tomu. Nepřejete-li si to a spolehnete-li se na mou shovívavost a na milosrdenství těch, kterým jste těžce ublížil, beze slova usedněte na tuto židli zde. Čeká na vás už celé dva dny.“

Monks zahučel několik nesrozumitelných slov, ale dosud kolísal.

„Musíte se rozhodnout rychle,“ pravil pan Brownlow. „Stačí jediné mé slovo, a druhá možnost je navždycky ta tam.“

Muž ještě stále váhal.

„Nemám chuť vyjednávat,“ pokračoval pan Brownlow, „a jelikož hájím nejuvřejší zájmy jiných, nemám k tomu ani právo.“

„Není –“ tázal se Monks vážnoucím hlasem – „není – nějaká střední cesta?“

„Není.“

Monks se úzkostlivým pohledem zadíval na starého pána; ale když z jeho tváře nevyčetl nic než přísnost a odhodlání, vešel do pokoje a s pokrčením ramen se posadil.

„Zamkněte zvenčí dveře,“ přikázal pan Brownlow oběma průvodcům, „a kdybych zazvonil, přijďte.“

Muži uposlechli a nechali druhé dva spolu o samotě.

„Pěkné jednání, pane!“ vyhrkl Monks a odhodil klobouk a plášť. „Takhle se mnou jedná nejstarší přítel mého otce!“

„Právě proto, mladý muži, že jsem byl nejstarším přítelem vašeho otce,“ opáčil pan Brownlow – „právě proto, že s ním byly spjaty naděje a tužby mladých a šťastných let a ono sličné stvoření jeho krve a rodu, které se už v mládí vrátilo k svému Bohu a mne tu zanechalo samotného a opuštěného; právě proto, že se mnou klečel, sám ještě chlapec, vedle smrtelného lůžka své jediné sestry onoho rána, které kdyby nebesa nebyla usoudila jinak, by z ní bylo učinilo mou mladou ženu; právě proto, že moje rozervané srdce k němu od té chvíle věrně lnulo přes všechna jeho trápení i bloudění, dokud neumřel; právě proto, že mé srdce bylo plné starých vzpomínek a vztahů a že i pohled na vás ve mně budí dávné myšlenky na něj; právě to všechno mě vede k tomu, abych s vámi teď jednal mírně – ano, Edwarde Leeforde, ještě i teď – a rděl se za vaši nehodnost to jméno nosit.“

„Co s tím má co dělat to jméno?“ namítl druhý muž, který pozoroval vzrušení svého společníka jednak mlčky, jednak se zarputilým údivem. „Co pro mě to jméno znamená?“

„Nic,“ odpověděl pan Brownlow, „pro vás nic. Ale bylo to jméno její a i po tom předlouhém čase, jak jsem již dnes starý, ve mně znovu probouzí onen žár a blaho, které mě kdysi rozechvívaly, i když je přede mnou vyslovil člověk úplně cizí. Jsem velice rád, že jste jméno změnil – velice – velice rád.“

„To je všechno náramně hezké,“ řekl Monks (abychom se přidrželi jeho přijatého jména) po delším mlčení, za něhož sebou v zarytém vzdoru poškubával, kdežto pan Brownlow klidně seděl a rukou si zakrýval tvář. „Ale co ode mě vlastně chcete?“

„Máte bratra,“ pravil pan Brownlow, probíraje se ze zadumání, „bratra, jehož jméno stačilo skoro samo, když jsem k vám na ulici zezadu přistoupil a pošeptal vám je do ucha, abyste v údivu a zne-pokojení šel se mnou sem.“

„Žádného bratra nemám,“ ohradil se Monks. „Přece víte, že jsem byl jediné dítě. Proč mi tady vykládáte o nějakých bratrech? Víte to stejně dobře jako já.“

„Pozorně poslouchejte, co vím já a vy možná ne,“ pokračoval pan Brownlow. „Jen chvíličku a vzbudím váš zájem. Víím, že jste z žalostného manželství, do kterého vašeho nešťastného otce vehnala rodinná pýcha a krajně špinavá a malicherná ctižádost, když byl ještě pouhý chlapec – jako jediný potomek vzešel vy, nejohavnější stvůra!“

„Jen mi nadávejte, mně to nevadí,“ přerušil ho Monks s uštěpačným smíchem. „Víte, jak to bylo, a to mi stačí.“

„Ale také vím,“ pokračoval starý pán, „jaká muka, jakou zdlouhavou trýzeň, nekonečné zoufalství znamenal ten neblahý, nevhodný svazek. Víím, jak apaticky a malátně vláčel každý z nešťastných partnerů svoje těžké pouto životem, oběma rodinou otráveným. Víím, jak chladnou zdvořilost vystřídaly otevřené posměšky; jak lhostejnost ustoupila nechuti, nechuť nenávisti a nenávist hnusu a odporu, až konečně společné skřípající pouto přervali a rozešli se na velkou dálku od sebe; jak si každý odnášel svou zraňující půli okovů, jejíž nýty nemohlo přehlodat nic než smrt, a v nové společnosti se jí snažili skrýt pod nejveselejší škraboškou, jakou dovedli nasadit. Vaší matce se poštěstilo brzy zapomenout. Ale vašemu otci rezavějící půlka pouta rozdírala srdce léta.“

„No, šli od sebe,“ prohodil Monks, „a co má být?“

„Když už byli nějaký čas od sebe,“ odvětil pan Brownlow, „a vaše matka, cele oddaná rozmařilostem pevninského života, úplně zapomněla na manžela o dobrých deset let mladšího než ona, který se zmařenými životními vyhlídkami chřadl ve vlasti, našel váš otec nové přátele. Aspoň *tohle* jistě už víte.“

„Vůbec ne,“ řekl Monks, odvrátil oči a poklepával špičkou nohy o podlahu jako člověk, který hodlá všechno rozhodně popřít. „Vůbec ne.“

„Vaše chování stejně tak jako vaše činy potvrzují, že jste na to seznámení nejen nikdy nezapomněl, ale ani na ně nepřestal s hořkostí myslet,“ opáčil pan Brownlow. „Mluvím o době před patnácti roky, kdy vám nebylo víc než jedenáct let a vašemu otci teprve jedenatřicet – neboť byl, opakuji, pouhý chlapec, když mu otec poručil, aby se oženil. Musím se vracet k událostem, které vrhají stín na památku vašeho otce, nebo mi to ušetříte a odhalíte pravdu sám?“

„Nemám co odhalovat,“ ohradil se Monks. „Musíte mluvit dál, jestli vás to baví.“

„Tedy ti noví přátelé,“ pokračoval pan Brownlow, „byla rodina jednoho penzionovaného námořního důstojníka, kterému asi půl roku předtím zemřela žena a zanechala mu dvě děti – měli jich sice víc, ale ze všech zůstaly naštěstí naživu jen dvě. Obě byly dcery; jedna devatenáctiletá krasavice a druhá ještě pouhé batole asi dvouleté nebo tříleté.“

„Co je mi do toho?“ odsekl Monks.

„Žili ve venkovské končině,“ pravil pan Brownlow, jako by nebyl mladíkovu rušivou poznámku vůbec slyšel, „do které váš otec při svých toulkách zabloudil a kde se nakonec usadil. Seznámení, sbližení, spřátelení následovalo rychle jedno po druhém. Váš otec byl nadaný jako málokdo. Duchem i zjevem byl pravý obraz své sestry. Jak ho starý důstojník stále víc poznával, poněáhu si ho zamiloval. Kéž by bylo zůstalo všechno jen při tom! Ale zamilovala se do něho taky dcera.“

Starý pán se odmlčel; Monks si s očima upřenýma do země kousal rty. Když si toho pan Brownlow všiml, hned zase pokračoval:

„Než uplynul rok, byl váš otec s tou dcerou zasnouben, vážně zasnouben – jako předmět první, hluboké, vřelé, jediné náklonnosti nevinné dívky.“

„Vaše historie je ukrutně dlouhá,“ podotkl Monks a neklidně se zavrtěl na židli.

„Je to pravdivá historie žalu, strastí a bolesti, mladý muži,“ odvětil pan Brownlow, „a takové historie už dlouhé bývají; kdyby to byla historie nezkaleného štěstí a radosti, byla by velice krátká. Konečně zemřel jeden z bohatých příbuzných, pro kterého byl váš otec obětován, aby posílil jeho zájmy a společenské postavení, jak často bývají obětováni jiní – to není případ nijak výjimečný – a aby odčinil utrpení, které jeho vinou na vašeho otce dolehlo, odkázal mu svůj univerzální lék na všechny bolesti – peníze. Bylo nezbytné, aby se váš otec okamžitě odebral do Říma, kam se jeho příbuzný kvapně vypravil hledat zdraví, ale kde zemřel a zanechal své záležitosti ve velkém nepořádku. Váš otec tedy jel a sám se v Římě smrtelně roznemohl; jakmile se ta zpráva donesla do Paříže, vaše matka se ihned rozjela za ním a vás vzala s sebou. Den po jejím příjezdu váš otec zemřel bez posledního pořízení – *bez závěti* – takže celé jmění připadlo jí a vám.“

Při této části páně Brownlowova vyprávění Monks téměř nedýchal a poslouchal s tváří horečně napjatou, třebaže nikoli s pohledem upřeným na vypravěče. Když se pan Brownlow odmlčel, změnil Monks pozici s vzezřením člověka, kterému se náhle ulevilo, a otřel si rozpálenou tvář a ruce.

„Cesta vedla vašeho otce přes Londýn, a když jím projížděl, dříve než odjel do ciziny,“ pokračoval pan Brownlow pomalu a upřeně se zahleděl mladému muži do tváře, „zastavil se u mne.“

„O tom jsem nikdy neslyšel,“ přerušil ho Monks tónem, který chtěl zbarvit nedůvěrou, ale z něhož vyznívalo spíš nepříjemné překvapení.

„Zastavil se u mě a kromě několika jiných věcí si u mě nechal obraz – podobiznu, kterou sám maloval – portrét té ubohé dívky – který nechtěl nechat doma a nemohl na té spěšné cestě vézt s sebou. Byl usouzený úzkostí a výčitkami, skoro učiněný stín; mluvil divě

a zmateně o zkáze a hanbě, kterou má na svědomí; světil se mi se svým úmyslem obrátit všechn svůj majetek v peníze, ať na tom ztratí co chce, a až své ženě a vám upíše podíl z právě připadlého dědictví, že uteče ze země – až příliš jasně jsem tušil, že neuteče sám – a víckrát se už nevrátí. Ani mně, svému starému příteli od mládí, jehož oddaná náklonnost tkvěla kořeny v zemi, která kryla bytost nám oběma nejdražší – ani mně se nevyznal plně a smlčel všechny podrobnosti; slíbil, že mi napíše a všechno vysvětlí a potom že se na mě přijde ještě jednou podívat – naposledy na tomto světě. Ach běda, to naposledy bylo tenkrát! Nedostal jsem žádný dopis a nikdy jsem ho už nespátril.“

Po krátkém odmlčení pan Brownlow pokračoval:

„Když bylo po všem, vypravil jsem se na místo – použiji výrazu, kterého by bez obalu použil svět, protože dnes pro něho světská příkrost nebo přízeň mají stejně malou cenu – na místo jeho hříšné lásky rozhodnut, že ukážou-li se mé obavy opodstatněné, najde to zbloudilé dítě aspoň jedno srdce a domov, které jí poskytnou ochranu a útěchu. Rodina se však před týdnem z kraje odstěhovala; vypověděli drobné dlužky, které byly splatné, vyrovnali se a v noci odjeli. Proč nebo kam, nikdo nevěděl.“

Monks si oddychl ještě volněji a s vítězným úsměvem se rozhlédl po pokoji.

„Když vašeho bratra,“ začal znova pan Brownlow a popotáhl si židli blíž k druhému muži, „když vašeho bratra, slabé, otrhané, zanedbané dítě, přivedla mně do cesty ruka silnější než náhoda a já ho zachránil před dráhou neřesti a ohavností –“

„Cože?“ opakoval Monks.

„Ano já,“ potvrdil pan Brownlow. „Říkal jsem vám, že brzy vzbudím váš zájem. Opakuji, že já – jak vidím, váš prohnáný kumpán vám zatajil mé jméno, třebaže nemohl vědět, že by vašim uším neznělo úplně cize. Když jsem ho tedy zachránil a on ležel v mém domě a zotavoval se z nemoci, s úžasem jsem se zarazil nad jeho

nápadnou podobností s obrazem, o kterém jsem se zmínil. Hned jak jsem ho prvně spatřil ve vší jeho špíně a bídě, měl v tváři teskný výraz, který mi připadl jako podoba nějakého dávného přítele, když se člověku náhle zjeví v živém snu. Že mi ho lstivě unesli, dřív než jsem se dověděl jeho historii, to vám vykládat nemusím –“

„Proč ne?“ vyhrkl Monks dychtivě.

„Protože to dobře víte.“

„Já?“

„Přede mnou je zapírání marné,“ prohlásil pan Brownlow. „Přesvědčím vás, že vím ještě víc.“

„Nic – nic – mi nemůžete dokázat,“ koktal Monks. „Zkuste to, jestli můžete!“

„Uvidíme,“ odpověděl starý pán a pátravě se na něj zadíval. „Hoch se mi ztratil a přes všechno úsilí se mi ho nepodařilo najít. Protože vaše matka mezitím zemřela, věděl jsem, že může-li vůbec někdo to tajemství vysvětlit, tak jedině vy, a jelikož jste byl v době, kdy jsem o vás slyšel naposledy, na svém statku v Západní Indii – kam jste se po matčině smrti uchýlil, jak dobře víte, abyste unikl následkům svého neřestného života zde – vypravil jsem se tam. Vy jste už ale před několika měsíci odtamtud odejel a lidé se domnívali, že jste v Londýně, ale nikdo nevěděl přesně kde. Zase jsem se tedy vrátil. Vaši obchodní zástupci neměli ani tušení, kde byste mohl bydlet. Říkali, že přicházíte a odcházíte stejně záhadně, jako jste chodíval vždycky – někdy se prý objevíte kolik dní po sobě a někdy se zase neukážete celé měsíce – že se podle všeho zdání potloukáte po stejných sprostých doupatech a obcujete se stejnou hanebnou cháskou, s jakou jste se kamarádil už jako divoký, nezkrotný jinoch. Mořil jsem je novými a novými dotazy až do únavy, ve dne v noci jsem procházel ulicemi, ale všechno mé úsilí bylo marné a já vás ani mžikem nespapřil – až teprve dnes před dvěma hodinami.“

„Teď mě tu tedy vidíte,“ řekl Monks a vzpurně se postavil, „a co dál? Podvod a krádež jsou silná slova – podle vašeho názoru

ospravedlněná domnělou podobností nějakého malého škrvrněte ke kratochvilné mazanici mrtvého člověka. Můj bratr? Vždyť ani nevíte, jestli se tomu ubrečenému párku nějaké dítě vůbec narodilo – vůbec nevíte ani to!“

„Nevěděl jsem to,“ pravil pan Brownlow a stoupl si také, „ale v posledních čtrnácti dnech jsem se dověděl všechno. Ano, máte bratra – víte to a znáte ho. Existovala závěť, ale vaše matka ji zničila a svou smrtí zanechala toto tajemství i výtěžek vám. Závěť obsahovala zmínku o nějakém dítěti, které z toho nešťastného poměru pravděpodobně vzejde; to dítě se vskutku narodilo, a když jste se s ním pak náhodou setkal, jeho podobnost otci prvně vzbudila vaše podezření. Vypravil jste se do chlapcovy rodné obce. Existovaly důkazy – důkazy dlouho utajované – o jeho narození a rodičích. Ty důkazy jste vlastní rukou zničil a teď podle vašich vlastních slov, jak jste to oznámil svému spoluviníku židovi, jediné důkazy o hochově totožnosti leží na dně řeky a ta stará čarodějnice, co je dostala od jeho matky, už hnije v hrobě. Nehodný synu, zbabělče, lháři – vy, který se v tmavých dírách po nocích paktujete se zloději a vrahy – vy, jehož pikle a nástrahy zaviniily smrt někoho, kdo měl miliónkrát větší cenu než takový tvor jako vy – vy, který jste od kolébky pro srdce vlastního otce znamenal jen bol a žal, vy, v němž všechny zlé vášně, neřesti a prostopášnosti kvasily, až se provalily ohavnou chorobou, která z vaší tváře udělala i zrcadlo vaší duše – vy, Edwarde Leeforde, vy si mi ještě troufáte vzdorovat?“

„Ne, ne, ne!“ bránil se zbabělec, tou kupou obvinění nadobro zdrcený.

„Každícké slovo,“ zvolal starý pán, „každícké slovo, které padlo mezi vámi a tím hnusným lotrem, je mi známo! Stíny na stěně zachycovaly vaše šeptané rozmluvy a donášely mi je k uším; pohled na to pronásledované dítě pohnul i samou neřestí a dodal jí odvahu a téměř glorioly ctnosti. Byla spáchána vražda, na které máte spoluvinu aspoň morální, ne-li dokonce skutečnou.“

„Ne, ne!“ skočil mu do řeči Monks, „o tom – o tom – nic nevím! Zrovna jsem si šel zjistit, co je na té pověsti pravdy, ale vtom jste mě přepadl. Neznal jsem příčinu. Myslel jsem, že to byla obyčejná rvačka.“

„Příčinou bylo částečné odhalení vašich tajemství,“ odpověděl pan Brownlow. „Odhalíte je nyní úplně?“

„Ano, odhalím.“

„Stvrdíte vlastní rukou pravdivé prohlášení o všech faktech a budete je opakovat před svědky?“

„I to slibuji.“

„Zůstanete klidně zde, než sepíšeme potřebnou listinu, a půjdete potom se mnou na místo, které uznám za nejvhodnější k jejímu ověření?“

„Trváte-li na tom, udělám i to,“ pokračoval Monks.

„Musíte udělat víc než to,“ pokračoval pan Brownlow. „Musíte odškodnit nevinné a bezúhonné dítě, jakým vskutku je, třebaže je plodem hříšné a vpravdě nešťastné lásky. Jistě jste nezapomněl ustanovení otcovy poslední vůle. Vykonejte je, pokud se týkají vašeho bratra, a potom si jděte, kam je vám libo. Na tomto světě se už víckrát nemusíte setkat.“

Mezitímco Monks přecházel sem a tam, a zmítán jednak strachem, jednak nenávisí, se zachmuřenou a zlou tváří uvažoval o tomto návrhu i o možnostech, jak ho obejít, kdosi kvapně odemkl dveře a v prudkém rozčilení do pokoje vrazil nějaký pán – doktor Losberne.

„Už ho budou mít!“ zvolal. „Ještě v noci ho dostanou!“

„Toho vraha?“ otázal se pan Brownlow.

„Ano, ano,“ přisvědčil druhý pán. „Viděli jeho psa, slídl kolem nějaké staré krčmy a zdá se skoro jisté, že jeho pán tam buď už je, nebo že tam pod rouškou tmy přijde. Hlídky po něm číhají na všech stranách. Mluvil jsem s lidmi, co mají za úkol ho dopadnout, a ti mi řekli, že nemůže uniknout. Dnes vyhlásily úřady na jeho hlavu odměnu sto liber.“

„Já přidám dalších padesát,“ pravil pan Brownlow, „a na místě to vyhlásím vlastními ústy, podaří-li se mi tam dorazit. Kde je pan Maylie?“

„Harry? Jakmile viděl, že máte svého přítele zde spolehlivě u sebe v kočáře, honem pospíchal tam, kde se tohle dověděl,“ odpověděl lékař, „a potom se vyhoupl na koně a odcválal, aby se přidal k první hlídce někde na kraji města na místě, které spolu měli domluveno.“

„A Fagin,“ připomněl pan Brownlow, „co je s tím?“

„Pokud jsem naposled slyšel, tak ještě ho neměli, ale dostanou ho, nebo ho už touhle dobou mají. Mají ho jistého.“

„Tak už jste se rozhodl?“ otázal se pan Brownlow přitlumeným hlasem Monkse.

„Ano,“ přisvědčil. „O mně – o mně – ale budete mlčet?“

„Budu. Zůstaňte tady, než se vrátím. Je to vaše jediná naděje na záchranu.“

Oba pánové vyšli z pokoje a opět dveře zamkli.

„Co jste pořídil?“ zeptal se lékař pošeptmu.

„Všechno, v co jsem doufal, ba víc. Když jsem si spojil údaje té mladé nešťastnice se svými dřívějšími znalostmi a přidal k tomu informace vypátrané naším dobrým přítelem na místě, neponechal jsem mu nejmenší skulinu, kterou by se z toho mohl vykrotit, a plně jsem před ním rozvinul celé to lotrovství, obraz v tom všem světle nad slunce jasnější. Napište a určete schůzku na pozítří večer v sedm. Přijedeme sice o pár hodin dřív, ale budeme si potřebovat odpočinout – obzvláště naše mladá dáma, které možná bude třeba víc statečnosti, než vy nebo já můžeme zrovna tuhle chvíli předvídat. Až se ve mně vaří krev, jak hořím touhou pomstít to ubohé zavražděné stvoření! Na kterou stranu se dali?“

„Jed'te přímo na stanici a přijdete včas,“ odpověděl pan Losberne. „Já zůstanu tady.“

Oba pánové se spěšně rozešli, každý v horečném rozčilení naprosto neovladatelném.

Kapitola padesátá

Pronásledování a únik

Blízko onoho úseku Temže, s nímž hraničí kostel v Rotherhithu, kde od prachu z uhelných člunů a od kouře z hustě namačkaných nízkých domků jsou budovy na březích nejukoptěnější a plavidla na řece nejčernější, leží nejšpinavější, nejpodivnější, nejpozoruhodnější z oněch přemnohých končin, jež v sobě skrývá Londýn – zákoutí i jen podle jména valně většině londýnských obyvatel úplně neznámá.

Aby se návštěvník do té končiny dostal, musí se prodat bludštěm těsných, úzkých a blátivých ulic, hemžících se nejdrsnější a nejnuznější pobřežní čeledí a zasvěcených obchodnímu ruchu, jaký ta podle všeho zdání přitahuje. V krámcích se na hromadách válejí nejlacnější a nejméně chutné potraviny; na dveřích kramářů se klátí nejhrubší a nejobyčejnější kusy šatstva a vlají z domovních zábradlí a oken. Srážeje se s nezaměstnanými nádeníky nejnižšího řádu, s nosiči nákladů, vykladači uhlí, dotěrnými ženštinami, otrhanými dětmi a se vši sběří a chátrou poříčí, s námahou si člověk razí cestu kupředu, přepadán odpornými výjevy a pachy z úzkých uliček, které se větví doleva i doprava, a ohlušován rachotem hřmotných valníků, rozvázejících navršené náklady rozličného zboží z hald skladišť, která se tu tyčí na každém rohu. Když konečně dospěje do ulic odlehlejších a méně oživených než ty, kterými již prošel, kráčí dál kolem vetších domovních průčelí nakloněných nad chodník, pod opadanými zdmi, které jako by se kymácely, když kolem nich jde, pod komíny napůl rozsypanými a napůl váhajícími, mají-li se rozsypat, pod okny chráněnými rezavými mřížemi, zubem času a špínou téměř rozežranými, kolem kdejaké pomyslitelné známky zpusťlosti a zanedbanosti.

V takovém okolí, za Výtoní v městském okrese Southwarku, leží Jakubský ostrov, za přílivu obklopený bahnitou strouhou šest až osm stop hlubokou a patnáct až dvacet stop širokou, kdysi zvanou Mlýnský rybník, ale za dob této historie známou pod jménem Bláznova strouha. Je to rameno nebo zátoka řeky Temže a za vysokého stavu vody se dá vždycky napustit otevřením stavidel u Tuhových mlýnů, od kterých dostala původní jméno. Jestliže v takové době nějaký cizí návštěvník pohlédne z některého dřevěného můstku, vedoucího přes ni u Mlýnské uličky, uvidí obyvatele domů, stojících po obou stranách, kterak ze zadních dveří i oken spouštějí vědra, konve a všemožné domácí nádobí, ve kterém se dá nahoru vytáhnout voda; a odvrátí-li pak zrak od tohoto výjevu a popatří na samy domy, naskytne se mu podívaná, při které strne úžasem. Chatrné dřevěné pavlače, společné pro zadní frontu pěti šesti domů, s podlahou proděravělou otvory, kterými je vidět na slizké bahno dole; rozbitá a papírem zalepená okna a z nich vystrčená bidla na sušení prádla, které na nich jaktěživo nevisí; kumbály tak malé, tak zaneřáděné, tak dusné, že v nich tušíme vzduch příliš zkažený i pro tu špínu a ubohost, které hostí; dřevěné posady vyboulené z fronty a bortící se nad bahno, do kterého se hrozí zřítit – jak se už některým stalo; kalem zmazané zdi a hniající záklaďy; kdejaký odporný rys chudoby, kdejaká hnusná známka svinstva, rozkladu a smetí – to všechno zdobí břehy Bláznovy strouhy.

Skladiště na Jakubském ostrově jsou bez střechy a prázdná; zdi se drolí a rozsypají; okna už dávno nejsou okna; dveře se kácejí do ulic; komíny jsou sice začouzené, ale kouř z nich nestoupá. Před třiceti až čtyřiceti lety, než na končinu dolehly bankroty a procesy před kancléřským soudem, tu kvetl blahobyt; teď je to však v pravém slova smyslu pustý ostrov. Domy nemají majitele; kdo mají odvahu, vylomí dveře, vniknou dovnitř a tam žijí a tam umírají. Hledá-li někdo útočiště na Jakubském ostrově, musí mít věru mocnou pohnutku k tomu, aby bytoval v tajnosti, nebo být už skutečně tak zbědovaný, že víc ve psí být už nemůže.

V hořejší světnici jednoho z těchto domů – samostatného a slušně velkého, po jiných stránkách zchátralého, ale s dveřmi a okny pevně zabezpečenými, jehož zadní fronta se tyčila nad Strouhou podobně, jak jsme již vylíčili – seděli pospolu tři muži, kteří se co chvíli po sobě podívali pohledem, v němž se zračil zmatek a očekávání, a nějaký čas v hluboké zádumčivosti nehlesli slůvko. Jeden z nich byl Toby Crackit, druhý pan Chitling a třetí byl asi padesátiletý lupič s nosem vraženým téměř dovnitř (z nějaké staré rvačky) a s tváří poznamenanou strašlivou jizvou (jejíž původ bylo pravděpodobně možno přičíst na vrub téže kratochvíle). Byl to uprchlý galejník a jmenoval se Kags.

„Byl bych radši,“ řekl Toby a obrátil se k panu Chitlingovi, „kdyby ses byl zdejchnul někam jinam, když to s oběma starýma kvelby hoří, a nechodil mi sem, panáčku chytrá!“

„Co lezeš sem, hlavo skopová?“ přisadil si Kags.

„Já myslel, že mě uvítáte krapet vřelejc, až mě uvidíte,“ odpověděl pan Chitling se zasmušilým výrazem.

„Heleď koukej, mladý pane,“ řekl Toby, „když jeden žije tak nóbl uzavřeně jako poslední dobou já, a tím pádem má nad hlavou útulnou střechu, kde se po něm nikdo nepídí ani neknajzuje, tak ho to vyvede dost z míry, když ho najednou poctí návštěvou mladej pán (třeba jináč osoba moc slušná a příjemná na partičku karet, když se hodí chvíle) v takovejch okolostojičnostech, v jakejch zrovna jsi.“

„Zvlášť když ten uzavřenej mládenec u sebe hostí přítele, co přijel z cizejch krajin dřív, než se dalo čekat, a je přesmoc skromnej, aby se chtěl po návratu jít představit pánům soudcům,“ dodal pan Kags.

Nastala krátká pomlčka, za níž se Toby Crackit rozhodl zanechat všech dalších, zjevně beznadějných pokusů pokračovat ve svém obvyklém lehkomyšlném boucharonství, neboť se obrátil k Chitlingovi a řekl:

„Kdy vlastně sebrali Fagina?“

„Akorát k vobědu – dnes vodpoledne ve dvě. Čódlovi a mně se podařilo pláchnout komínem vod prádelny a Bolter vletěl hlavou dolů do prázdného sudu pod vokapem. Jenže má tak ukrutně dlouhý nohy, že mu nahoře čouhaly ven, a tak ho sbalili taky.“

„A Betsy?“

„Chudák Betsy! Ta se šla podívat na mrtvolu, dosvědčit totožnost,“ vysvětloval Chitling s tváří čím dál tím sklíčenější, „a na fleku byla magor. Ječela a zuřila a mlátila hlavou do prken – tak jí navlíkli svěrací kazajku a odvezli ji do cvokárny – a tam teďka je.“

„Co je s mladým Batesem?“ zeptal se Kags.

„Ten se někde potlouká, aby sem nepřišel dřív, než bude tma, ale jistě už tady bude brzo,“ odpověděl Chitling. „Teďka není kam jinam jít, protože všecy od Chromců zahákli a v šenku – já tam šel a viděl kvelb na vlastní oči – jsou samí šnůrové.“

„To je řacha,“ konstatoval Toby a skouzl si rty. „S tím se jich svezte víc.“

„Je zrovna čas, kdy sedí soud,“ připojil se Kags, „a jestli rychle proženou policejní vyšetřování a Bolter vsadí na kartu korunního svědka – jakože samozřejmě jo podle toho, co už řek – tak můžou Faginovi dokázat spoluvinu na přípravě činu a dát to na pořad v pátek – a pak do šesti dnů vode dneška bude viset, krucinál!“

„Měli jste slyšet ty lidi řvát!“ vyprávěl Chitling. „Policajti ho bránili jako lvi, jinak by jim ho byli vyrvali. Jednou už byl na zemi, ale voni kolem něj udělali kruh a tak se probíjeli ven. Měli jste ho vidět, jak se kolem sebe koukal, samá krev a bláto, a držel se jich, jako by to byli jeho nejlepší přátelé. Ještě teď je vidím, jak se proti náporu té mely sotva držejí na nohou a jak ho vlečou mezi sebou; ještě teď je vidím, jak lidi vyskakují jeden druhému na záda a cení zuby a sápu se na něj; ještě teď vidím ty jeho vlasy a vousy zalepené krví a slyším to ječení, jak se ženské na rohu ulice prodraly až do prostředka tlačence a přísahaly, že mu vyrvou srdce z těla!“

Hrůzou vyděšený svědek tohoto výjevu si přitiskl ruce na uši a s očima zavřenýma vstal a začal divoce rázovat po místnosti sem a tam jako smyslů zbavený.

Mezitímco se takto uklidňoval a oba druzí muži seděli mlčky s očima upřenýma do podlahy, ozval se na schodech rychlý cupot a do světnice vrazil Sikesův pes. Vrhli se k oknu, seběhli po schodišti až na ulici. Pes zřejmě skočil otevřeným oknem dovnitř; vůbec se nyní za nimi nerozběhl dolů a také jeho pána nebylo nikde vidět.

„Co má tohle znamenat?“ řekl Toby, když se vrátili. „Snad nechce přijít sem! Aspoň – aspoň – doufám, že ne.“

„Kdyby chtěl přijít sem, byl by přišel se psem,“ usoudil Kags, shýbl se a prohlížel zvíře, které leželo na podlaze a těžce dýchalo. „Helejte! Dejte mu krapet vody, je zchvácenější, div nepadne.“

„Všecko to vypil do poslední kapky,“ podivil se Chitling, když chvíli zvíře pozoroval. „Toho bláta na něm – a kulhá – sotva vidí na voči – ten musel uběhnout pěkně kus cesty.“

„Odkad jen moh přiběhnout?“ zvolal Toby. „Samo sebou že zběhal druhý kvelby, a když všude našel plno cizích lidí, tak přiběh sem, kde už byl často a ne jednou. Ale odkad vůbec výběh a jak to přijde, že je sám bez toho druhýho!“

„Ten –“ (žádný z nich nenazval vraha jeho starým jménem) „ten že by se sám voddělal? To sotva. Co myslíte?“ filozofoval Chitling.

Toby zavrtěl hlavou.

„Kdyby jo,“ řekl Kags, „tak by nás pes chtěl dovést na místo, kde si to udělal. Ne! Myslím, že se dostal na loď a pláchnul – a psa tady nechal. Musel mu nějak uklouznout, jinak by nebyl pes tak klidnej.“

Toto rozluštění se zdálo nejpravděpodobnější, a proto je přijali za správné; pes si zalezl pod židli, stočil se do kolečka k spánku a nikdo si ho už dál nevyšímal.

Protože se zatím snesla tma, zavřeli okenici, rozžali svíčku a postavili ji na stůl. Strašlivé události posledních dvou dnů udělaly na všechny tři dojem o to hlubší, že ho ještě zesilovalo nebezpečí

a nejistota jejich vlastního postavení. Sesedli se s židlemi blíž k sobě a při každém vrznutí sebou škubli. Mluvili málo, a to ještě jen šepetem, a byli tak tiší a plní bázně, jako by pozůstatky zavražděné ženy ležely ve vedlejší světnici.

Delší chvíli tak seděli, když vtom se náhle ozvalo naléhavé zaklepání na domovní dveře.

„Mladý Bates,“ řekl Kags a hněvivě se ohlédl, aby potlačil strach, který pocítil.

Klepání se ozvalo podruhé. Ne, to není on. Ten takhle nikdy neklepá.

Crackit se šel podívat z okna a roztřesený na celém těle zatáhl hlavu zpátky. Nebylo jim třeba říkat, kdo to je; jeho bledá tvář úplně stačila. Také pes byl v mžiku na nohou a s kňučením se rozběhl ke dveřím.

„Musíme ho sem pustit,“ řekl a vzal ze stolu svíčku.

„Jiná pomoc není?“ zeptal se chraplavým hlasem druhý muž.

„Ne. *Musí* k nám.“

„Nenechávej nás potmě,“ požádal Kags, vzal z krbové římsy jinou svíčku a připaloval ji rukou tak třaslavou, že se klepání ještě dvakrát opakovalo, než mu vzplanula.

Crackit seběhl otevřít dveře, a když se vrátil, vstoupil těsně za ním muž s dolní částí obličeje zahalenou šátkem a s druhým šátkem ovázaným pod kloboukem kolem hlavy. Pomalu si je stáhl. Obličej bílý, oči vpádlé, líce protáhlé, strnisko tři dny neholené, kůže scvrklá, dech krátký a dušný – byl to učiněný Sikesův stín.

Chopil se židle, která stála uprostřed světnice, ale zrovna když se na ni chystal sdřepnout, otřásl se, a jako by pošilhával přes rameno, odtáhl ji blízko ke zdi – tak blízko, jak to šlo – až lenoch drhl o stěnu – a teprve pak se posadil.

Dosud nepadlo jediné slovo. Mlčky hleděl z jednoho na druhého. Zvedl-li někdo kradmo oči a střetl se s jeho pohledem, okamžitě je odvrátil. Když jeho dutý hlas prolomil ticho, všichni tři sebou trhli. Připadalo jim, že takový tón hlasu ještě nikdy neslyšeli.

„Jak se sem dostal ten pes?“ zeptal se.

„Příběh sám. Je to tři hodiny.“

„Večerní noviny píšou, že sebrali Fagina. Je to pravda, nebo lžou?“

„Pravda.“

Opět všichni zmlkli.

„Sper vás všechny ďas,“ zahučel Sikes a přešel si rukou po čele. „To pro mě nemáte jediný slovo?“

Muži se neklidně zavrtěli, ale nikdo nepromluvil.

„Ty, co vedeš tenhle dům,“ zahovořil Sikes a otočil se tváří ke Crackitovi, „chceš mě prodat, nebo mě tady necháš schovat, až ta honička přejde?“

„Můžeš tady zůstat, jestli myslíš, že tady jseš jistej,“ odpověděl oslovený po krátkém váhání.

Sikes šinul pomalu oči po zdi za sebou – otáčeje hlavu spíš zkusmo než doopravdy – a řekl: „Je už to – je už ta – mrtvola pohřbená?“

Zavrtěli hlavou.

„Proč není?“ vyhrkl s týmž pohledem za záda. „Nač nechávají takový vohavnosti nad zemí? – Kdo to klepe?“

Při odchodu z místnosti naznačil Crackit pokynem ruky, že se není čeho bát, a ve chvíli ce se vrátil s Čódlem Batesem v patách. Sikes seděl naproti dveřím, takže hoch v tom okamžení, jak překročil práh, spatřil jeho postavu.

„Toby,“ řekl hoch a ucouvl, když na něj Sikes zaměřil oči, „proč jste mi tohle neřek dole?“

V štítivém stranění původní trojice bylo něco tak strašlivého, že bídný psanec by si byl rád naklonil aspoň tohoto výrostka. Kývl na něj tedy hlavou a udělal pohyb, jako by mu chtěl podat ruku.

„Nechte mě, Toby, půjdu někam do jiný cimry,“ zvolal hoch a ucouvl ještě kousek.

„Ale Čódl!“ zvolal Sikes a zamířil k němu. „Copak – copak mě neznáš?“

„Nechod'te ke mně blíž,“ odpověděl hoch, stále ustupoval a s hrůzou v očích hleděl vrahovi do tváře. „Vy netvore!“

Muž se zarazil v půli cesty a oba si hleděli do očí; ale Sikesovy se pomalu sklopily k zemi.

„Beru vás za svědky,“ zvolal hoch, a jak hrozil zařátou pěstí a křičel dál, stále víc a víc se rozpaloval. „Beru vás tři za svědky – že se ho nebojím – jestli si sem pro něj přijdou, tak jim ho vydám – vydám! To vám říkám rovnou! Ať mě za to zabije, jestli chce – nebo jestli se vodvází – ale jestli budu tady, tak ho vydám. Vydal bych jim ho, i kdyby ho měli zaživa uškvařit! Vrah! Pomóc! Jestli aspoň jeden z vás tří má mužský srdce v těle, tak mi pomůžte. Vrah! Pomóc! Na něj, dolů s ním!“

S posledními výkřiky, vychrlenými za doprovodu zuřivého šermování, se hoch skutečně samojediný vrhl na Sikesa a prudkostí i náhlostí svého náporu ho tak překvapil, že se silák těžce svalil na podlahu.

Trojice diváků jako by úžasem zkameněla. Nepokusili se zakročít a hoch s mužem se váleli jeden přes druhého po zemi, přičemž hoch nic nedbal ran, které se na něj sypaly, zatínal stále pevněji a pevněji prsty do šatstva na vrahových prsou a ani na okamžik neustal křičet o pomoc, co mu plíce stačily.

Byl to však zápas příliš nerovný, aby mohl trvat dlouho. Sikes dostal hochu brzo pod sebe a již mu tiskl koleno na hrdlo, když vtom ho Crackit s poděšeným pohledem strhl zpátky a ukázal na okno. Dole planula světla, hlučely hlasy vážného hovoru, dusaly spěšné kroky – na počet zdánlivě nekonečné – přecházející nejbližší dřevěný můstek. Zdálo se, že v davu je jeden jezdec, neboť bylo slyšet klapot kopyt na nerovné dlažbě. Záře světel zesílila; kroky houstly a jejich hluk rostl. Potom se ozvalo rázné zabušení na domovní dveře a potom hučivý ropot takového množství hněvivých hlasů, že by otrásl i největším smělcem.

„Pomóc!“ vřískl hoch, až výkřik rozřízl vzduch. „Je tady! Vylomte dveře!“

„Ve jménu krále!“ zvolaly hlasy venku a znovu zahučel zlobný ropot, ale ještě hlasitější.

„Vylomte dveře!“ zaječel hoch. „Sami nikdy nevodevřou, slyšíte! Běžte rovnou nahoru, co se svítí! Vylomte dveře!“

Jen dokřičel, zaduněly na domovní dveře a přízemní okenice husté a těžké rány a z davu vyvřelo hřímavé hurá – z něhož si poslouchající poprvé mohl učinit trochu přiměřenou představu, jak nesmírně početný je to dav.

„Vodevřte mi ňákou díru, kam bych moh toho uvřeštěného d'asova spratka zamknout,“ řval zuřivě Sikes, a jak pobíhal sem a tam, smýkal teď hochem za sebou tak snadno, jako by to byl prázdný pytel. „Tyhle dveře. Honem!“ Mrštíł hochem dovnitř, přibouchl dveře a otočil klíčem, „jsou dolní dveře zamčený?“

„Na dva západy a na řetěz,“ odpověděl Crackit, který stejně jako oba druhí mužové byl ještě stále úplně bezradný a zaražený.

„Co vejplně – jsou pevný?“

„Pobitý silným plechem.“

„A vokna taky?“

„Okenice taky.“

„Sper vás d'as!“ zařval zoufalý zlosyn, když prudce vytáhl okno a zahrozil do davu. „Dělejte si, co umíte! Ještě vám vypálím rybník!“

Žádný strašlivý jek, jaký kdy dolehl k uchu smrtelníka, nemohl být děsivější než řev, kterým odpověděl rozzuřený zástup. Jedni hulákali na ty, co byli nejbliž, aby dům zapálili; jiní řvali na strážníky, aby vraha odstřelili jako psa. Mezi všemi však nikdo nesršel hněvem zuřivějším než onen muž na koni, který nyní seskočil divoce ze sedla, a jako by rozrážel pouhou vodu, přičítal se davem až pod okno a tam burácel hlasem, který přehlušil všechny ostatní: „Dvacet zlatáků tomu, kdo přinese žebřík!“

Nejbližší hlasy se k volání přidaly a stovky je ozvěnou roznášely dál. Jedni volali po žebřících, druzí po mlatech; další pobíhali s pochodněmi sem a tam, jako by je hledali, a přece se zase vraceli a řvali znovu; někteří marnili dech neplodným nadáváním a proklínáním; jiní se tlačili dopředu s fanatismem šilenců a tím překáželi v práci těm, kdo byli pod okny; někteří zvláště smělí se pokoušeli vyšplhat po okapové rouře a po štěrbinách ve zdivu; a celá masa ve tmě dole se vlnila jako obilné pole mrskané divokým větrem a co chvíli propukala v jeden společný, ohlušující, vztekly uragán.

„Jak jsem šel sem,“ křikl vrah, když přibouchl před tvářemi davu dole okenici a vrávoral zpátky do světlice, „stál v Strouze příliv. Dejte mi provaz, hodně dlouhý provaz. Všechno je to vpředu. Můžu se spustit do vody a pláchnout Strouhou. Dejte mi provaz, nebo zamorduju ještě vás tři a pak zabiju sebe!“

Vyděšení muži mu ukázali, kde jsou podobné potřeby uloženy; vrah si chvatně vybral nejdelší a nejpevnější lano a kvapem vyběhl na půdu.

Všechna okna na zadní straně domu byla už dávno zazděná kromě malé špehýrky v komoře, která věznila hocha – špehýrky tak maličké, že by se jí neprotáhlo ani jeho tělo. Ale tímto otvorem ani na okamžik neustal volat na lidi venku, aby hlídali dům zezadu; a tak když se vrah konečně z poklopu ve střeše vyhoupl na hřeben, hlasitý pokřik to zvěstoval davu vpředu a ten se okamžitě začal valit kolem, jeden nepřetržitý proud, tělo na tělo.

Prknem, které si k tomu účelu přinesl nahoru, zapřel vrah poklop ve střeše tak pevně, aby se na jeho otevření zevnitř musilo vynaložit co nejvíc námahy, a potom opatrně slezl po taškách a podíval se přes boční římsu.

Voda zatím opadla a příkop byl jedno bahniště.

Na krátkou chvíličku, po kterou pozorovaly vrahovo počínání, jehož smysl jim nebyl jasný, se zástupy ztišily, ale jakmile jeho záměr postřehly a uvědomily si jeho neodvratnou marnost, spustily

řev tak vítězný a zlořečivý, že všecken dřívější křik proti tomu byl učiněný šepot. Znovu a znovu se zvedaly vlny řevu. Ti, kdo byli příliš daleko, aby věděli, co řev vůbec znamená, přizvukovali; hlaholil do všech stran a ze všech stran; zdálo se, jako by celé město bylo vychrlilo všechny obyvatele, aby vraha prokleli.

Dál, dál, dál, stále další a další lidé se tlačili zpředu domu – mohutná rozhemžená lavina hněvivých tváří, tu a tam ozářených planoucí pochodní, odhalující všecken jejich vztek a var. Dav ztekl domy na protější straně příkopu; vetřelci prudce vysouvali okna nebo je prostě celá vytrhávali ze zdi; v každém okně se tísnila hlava na hlavě, řada nad řadou; na každé střeše visel hrozen lidí vedle hroznu. Všechny můstky (a v dohledu byly tři) se prohýbaly pod tíhou tlačence na nich. A stále se valil proud lidí hledajících nějaký kout nebo mezeru, odkud by mohli zahulákat svou kletbu a jen na vteřinku bídačka zahlédnout.

„Teď ho mají!“ vykřikl nějaký muž na nejbližším můstku. „Hurá!“

Dav se zabělal odkrytými hlavami; a znovu se zvedla vlna řevu.

„Padesát liber tomu,“ zvolal nějaký starý pán z těchže míst, „kdo ho chytí živého! Zůstanu tady, dokud si ke mně pro ně nepřijde!“

Vtom zaburácel nový řev. To právě davem proběhla zpráva, že konečně vylomili dveře a že ten, co první volal po žebříku, vylezl nahoru do světnice. Jak se zvěst nesla od úst k ústům dále, proud lidstva se na místě obracel, a jakmile diváci v oknech spatřili, že se dav na můstcích valí zpátky, opustili svá stanoviště, vyběhli na ulici a přidali se k houfům, které se teď hlava nehlava hrnuly zase tam, odkud přišly; kdekdo se strkal a vrážel do souseda a všichni sotva popadali dech nedočkavostí, už aby se dotlačili blízko ke dveřím a viděli zločince, až ho budou strážníci vyvádět. Křik a jek lidí, v mačkanici drcených téměř k udušení nebo v dravé vřavě povalených a udupávaných, byl příšerný, úzké cesty byly neprostupně ucpané – a v takovou chvíli, kdy se jedni v houfu hnali, aby se opět dostali k přednímu průčelí domu, a kdy se jiní zase marně pachtili,

aby se z davu vydrali, byla bezprostřední pozornost od vraha odvrácena, třebaže všeobecná dychtivost, aby byl konečně polapen, možno-li ještě vzrostla.

Vrah, zuřivostí davu a nemožností úniku úplně zdeptaný, se krčil na střeše; když však s nemenší rychlostí, než se udála, tuto náhlou změnu zpozoroval, rázem se odhodlal podniknout ještě poslední pokus o záchranu života a vymrštil se na nohy; spustí se do příkopu a přes nebezpečí, že se v bahně udusí, bude se snažit v tom zmatku a tmě odplížit.

Zburcován k nové síle a ráznosti a podněcován hlukem v domě, který hlásal, že pronásledovatelé již vskutku pronikli dovnitř, zapřel se nohou o blok komínu a jeden konec provazu uvázal těsně a pevně kolem něho, kdežto na druhém s přispěním rukou a zubů téměř ve vteřině udělal silnou pohyblivou smyčku. Mohl se po provaze spustit k zemi až na vzdálenost menší, než sám měřil, a v ruce již měl připravený nůž, aby pak mohl provaz přeříznout a ze zbývající výšky seskočit.

Právě v okamžiku, kdy si přetáhl kličku přes hlavu, než si ji se-smekne pod ramena, a kdy prve zmíněný pán (který se celou dobu držel zábradlí můstku tak zarytě, že odolal všemu náporu davů a uhájil si své místo) varovně upozorňoval lidi kolem sebe, že muž se chystá spustit do příkopu – právě v tom okamžiku se vrah ohlédl na střechu, rozhodil ruce do výše a hrůzyplně zavřeštěl.

„Zas ty voči!“ zaječel nelidským skřekem.

Zavrával jakoby zasažen bleskem, ztratil rovnováhu a skácel se přes římsu. Smyčku měl dosud na krku. Padal pětatřicet stop. Tíhou těla se smyčka zadržela, provaz se napjal pevně jako tětíva a rychle jako šíp, který vysílá. Náhlé trhnutí, strašlivé křečovitě škubnutí údů – a vrah visel ve vzduchu, v zaťatých prstech tuhnoucí ruky otevřený nůž.

Starý komín se otřesem zachvěl, ale statečně to vydržel. Vrahovo tělo bez života se klátilo těsně u zdi. A chlapec, kterému zastíralo

výhled, odstrčil rozhoupanou mrtvolu stranou a volal na lidi, aby ho proboha přišli vysvobodit.

Na boční římse se objevil bílý pes, který byl do té chvíle někde schovaný, a když po ní s příšerným vytím několikrát přeběhl sem a tam a připravil se k odrazu, skočil po ramenu mrtvého muže. Chybil se však cíle, ve vzduchu se převrátil a dopadl do příkopu, narazil hlavou na kámen a roztříštil si lebku.

Kapitola padesátá prvá

*Přináší vysvětlení nejednoho tajemství a obsahuje nabídnutí
k sňatku beze slova o věnu nebo jehelném*

Události vyprávěné v předešlé kapitole byly teprve dva dny staré, když Oliver seděl ve tři hodiny odpoledne v cestovním kočáře, rachotivě uhánějícím k jeho rodnému městečku. Paní Maylieová a Róza s paní Bedwinovou a s dobrákem doktorem jeli s ním, kdežto pan Brownlow cestoval v doprovodu jedné další osoby, jejíž jméno neuvedl, v poštovním kočáře za nimi.

Mnoho toho při jízdě nenamluvili, neboť Oliverovo horečné vzrušení a nejistota ho připravovaly o schopnost soustředit myšlenky, ba téměř i o řeč; zjevně měly sotva slabší účinek i na jeho společníky, kteří se sdíleli v míře přinejmenším stejné. Pan Brownlow již hocha i obě dámy velice opatrně obeznámil s podstatou přiznání, které z Monkse vynutil; a třebaže věděli, že účelem jejich nynější cesty je dokonat dílo, které bylo tak slibně započato, přesto celou věc obestíralo tolik pochybností a záhad, že pociťovali trvalé, skoro nesnesitelné napětí.

Týž laskavý přítel s přispěním pana Losberna obezřetně podvázal všechny informační prameny, z nichž by k nim mohla proniknout zpráva o strašlivých událostech, které se přihodily tak nedávno. Je sice svatá pravda, řekl mu, že se to zakrátko musejí dovědět stejně, ale ať se to raději stane ve vhodnější chvíli, než máme teď, nevhodnější se naskytnout nemůže. Pokračovali tedy v cestě mlčky – každý zabrán do úvah o předmětu, který je svedl dohromady, a nikdo ochoten vyjádřit slovy myšlenky, které na všechny dotíraly.

Ale zachovával-li Oliver pod všemi těmi vlivy mlčení, dokud ujížděli k jeho rodišti po silnici, kterou v životě nespáčil, jak rychle

se celý běh jeho vzpomínek stočil zpátky ke starým časům a jaký příval pohnutí mu vzplanul v srdci, když zabočili na silnici, po které kdysi putoval pěšky jako ubohý vandráček bez domova a bez přítelečka, který by mu pomohl, bez střechy, pod kterou by hlavu složil!

„Podívejte, tamhle, tamhle!“ zvolal Oliver, dychtivě stiskl Róze ruku a ukazoval z okna kočáru, „to jsou ty schůdky, kde jsem přešel – a tamhle za tím křovím jsem se schovával, protože jsem se bál, aby mě někdo nedohonil a neodvedl mě zpátky! A tamhleta pěšina v polích vede k tomu starému domu, kde jsem bydlel jako docela maličký! Ach, Dicku, Dicku, milý drahý kamaráde, tak rád bych tě viděl teď!“

„Brzo ho uvidíš,“ pravila Róza a něžně mu vzala sepjaté ruce do dlaní. „A povíš mu, jak jsi šťastný a jak jsi teď bohatý a jak tě ve všem tvém štěstí nic neblaží víc než to, že se k němu vracíš a přinášíš štěstí i jemu.“

„Ano, ano,“ přisvědčil Oliver, „a odvezem – odvezem ho odtud a koupíme mu šaty a dáme ho učit a pošleme ho do nějaké klidné venkovské samoty, kde by mohl zesílit a uzdravit se – ano?“

Róza jen přikývla, protože hoch se usmíval v slzách tak blažených, že nemohla vůbec promluvit.

„Budete na něj laskavá a hodná, protože taková jste na každého,“ pokračoval Oliver. „Vím, že se ze všeho rozpláčete, až uslyšíte, co asi bude vypravovat. Ale to nic, nic si z toho nedělejte, všechno zase přejde a budete se znova usmívat – to vím taky – až si pomyslíte, jak se změnil. Se mnou to u vás bylo zrovna tak. Řekl mi, *žehnej ti Pánbůh*, když jsem utíkal,“ zvolal hoch ve výbuchu láskyplného pohnutí, „a já mu teď řeknu *žehnej Pánbůh tobě* a ukážu mu, jak ho za to mám rád!“

Jak se blížili k městečku a konečně už projížděli i jeho úzkými ulicemi, stávalo se čím dál tím nesnadnější udržet hoča v přiměřených mezích. Ukázalo se pohřebnictví Sowerberryho, na stejném místě, kde bývalo, jenže krám vypadal menší a méně honosný, než

jak si ho chlapec pamatoval – defilovaly před ním všechny ty dobře známé krámy a domy, s nimiž ho téměř s každým pojila nějaká nepatrná příhoda – před dveřmi staré hospody stála Gamfieldova kára, zrovna ta, s kterou jezdíval už tehdy – vynořil se špitál, ono strašlivé vězení jeho mladých dnů, se svými ponurými okny mračícími se do ulice, a u brány stál týž vyzáblý vrátný – při pohledu na něj sebou Oliver mimoděk škubl a přikrčil se, ale hned se své nesmírné bláhovosti zasmál, vzápětí se rozplakal a obratem se znovu rozesmál – ve dveřích a v oknech viděl desítky tváří téměř vesměs dobře známých – skoro všechno bylo stejné, jako by odtamtud byl odešel teprve včera a jako by celý jeho nedávný život byl jenom blažený sen.

Byla to však čirá, opravdová, radostná skutečnost. Zajeli rovnou před portál hlavního hotelu (na který Oliver kdysi hledíval s posvátnou úctou a který považoval za obrovský palác, ale jehož nádhera i velikost se mezitím poněkud scvrkly) a tam již čekal pan Grimwig celý netrpělivý, aby je uvítal. Políbil mladou dámu, a rovněž i starou paní, když vystoupily z kočáru, jako by byl dědeček celé společnosti, a byl samý úsměv a vlídnost a nenabízel, že sní svou hlavu – ne, ani jednou; nenabídl to ani tehdy, když se s velice letitým postilionem přel o nejkratší cestu do Londýna a tvrdil, že to ví líp – ačkoli tou cestou jel jen jednou, a to ještě přitom spal jako zabitý. Oběd byl hotový a pokoje připravené a všechno zchystané jako kouzlem.

Nicméně přes to všechno jakmile opadl rozruch první půlhodinky, znovu zavládla táž zamlklost a stísněnost, jakou se vyznačovala jejich jízda sem. Pan Brownlow nepřišel poobědvat společně s ostatními, nýbrž zůstal v odděleném pokoji. Druzí dva pánové ustavičně se starostlivým výrazem odbíhali a zase se vraceli a v oněch krátkých chvilkách, kdy byli u společnosti, hovořili spolu po straně. Jednou odvolali také paní Maylieovou, a když se téměř po hodině vrátila, měla oči naběhlé od pláče. Ze všech těch příznaků byli Róza a Oliver, nezasvěcení do žádného nového tajemství, ner-

vózní a celí nesví. Zvědavě přemítali a mlčeli; nebo když už nějaké to slovo vyměnili, hovořili šeptem, jako by se báli slyšet i jen zvuk vlastního hlasu.

Teprve když nadešla devátá hodina a už si začínali myslet, že ten večer se již nedovědí nic nového, vstoupil konečně do pokoje pan Losberne s panem Grimwigem a za nimi pan Brownlow spolu s mužem, při jehož spatření Oliver překvapením div nevyjekl – neboť mu řekli, že to je jeho bratr, a přitom to byl týž muž, s kterým se srazil tenkrát v tržním městysi a kterého zahlédl, jak se spolu s Faginem dívá oknem do jeho pokojíka. Monks mrskl po užaslém hochovi pohledem plným nenávisti, kterou nedokázal utajit ani teď, a posadil se poblíž dveří. Pan Brownlow, který v ruce přinášel nějaké listiny, přistoupil ke stolu, nedaleko něhož seděla Róza s Oliverem.

„Je to trapný úkol,“ zahovořil pan Brownlow, „ale tato svědecká prohlášení, podepsaná v Londýně před mnoha pány, je nutno v jádře opakovat zde. Byl bych vás toho pokoření rád ušetřil, ale dříve než se rozejdeme, musíme tato svědectví slyšet z vašich vlastních úst, a víte dobře proč.“

„Jen dál,“ pobídl ho oslovený a odvrátil tvář. „Honem. Udělal jsem toho myslím už skoro dost. Nezdružujte mě tady zbytečně.“

„Toto dítě,“ pokračoval pan Brownlow, přitáhl si Olivera k sobě a spočinul mu rukou na hlavě, „je váš nevlastní bratr, nemanželský syn vašeho otce, mého drahého přítele Edwina Leeforda, a ubohé mladé Agnes Flemingové, kterou jeho narození stálo život.“

„Ano,“ potvrdil Monks a zlobně se zamračil na rozechvělého chlapce, jehož rozbušené srdce mohl málem slyšet, „to je jejich parchant.“

„Výraz, kterého jste použil,“ přísně pravil pan Brownlow, „je výtkou těm, kdo už dávno unikli z dosahu malomocného odsudku tohoto světa. Nevrhá potupu na nikoho z živých kromě na vás, který jste ho použil. Pomiňme to však. Narodil se ve zdejším městě.“

„Ve zdejší špitále,“ opáčil nasupeně Monks. „Celou tu historii jsem přece pověděl tam,“ dodal a podrážděně přitom ukázal na listiny na stole.

„Musíte ji povědět ještě i zde,“ řekl pan Brownlow a rozhlédl se po posluchačích.

„Tak tedy poslouchajte!“ utrl se Monks. „Když se jeho otec v Římě roznemohl, přijela za ním jeho žena, moje matka – od které už dlouho žil odloučeně a která při odjezdu z Paříže mě vzala s sebou – asi nejspíš aby se poohlédla po jeho majetku, co já vím, protože k otci žádnou valnou náklonnost neměla a on k ní taky ne. Vůbec o nás nevěděl, protože byl v bezvědomí a až do své smrti druhého dne se už neprobral. Mezi papíry v jeho psacím stole byly dva listy datované večer toho dne, kdy ho nemoc přepadla, a adresované vám,“ tu se obrátil k panu Brownlowovi, „a vložené do krátkého několikařádkového sdělení pro vás s poznámkou na obalu celé zásilky, že se nemá odeslat dříve než až po jeho smrti. Jeden z těch listů byl dopis té dívky Agnes, druhý byla poslední vůle.“

„Co ten dopis?“ otázal se pan Brownlow.

„Dopis? – Arch papíru, znova a znova přeškrťávaný, s kajícím doznáním a s prosbami k Bohu, aby jí stál ku pomoci. Namluvil totiž té dívce pohádku, že nějaké hluboké tajemství – které jí slíbil jednoho dne vysvětlit – mu prozatím brání, aby se s ní tenkrát ihned oženil. A tak s ním udržovala známost dál a trpělivě mu důvěřovala, až mu uvěřila tuze mnoho a přišla o to, co jí už nikdo nemohl jaktěživo vrátit. V té době měla pár měsíců do slehnutí. Vypsal jí všechno, co hodlal udělat, aby skryl její hanbu, kdyby zůstal na živu, a prosil ji, kdyby umřel, aby neproklínala jeho památku, ani aby si nemyslila, že následky jejich hříchu padnou na hlavu jí nebo jejich děťátku – protože prý všechna vina je na něm. Připomínal jí den, kdy jí daroval malý medailónek a prsten s jejím křestním jménem a s prázdným místem ponechaným pro vyrytí jména, které jí doufal jednoho dne dát – prosil ji, aby si ho nechala a nosila ho na srdci

jako až doposud – a pak se rozepsal a stejnými slovy opakoval páté přes deváté stále jedno a totéž, jako by se byl pomátl. Myslím, že se pomátl doopravdy.“

„A poslední vůle?“ nadhodil pan Brownlow, mezitímco Oliverovi hustě kanuly slzy.

Monks mlčel.

„Poslední vůli,“ vysvětloval pan Brownlow za něj, „sepsal ve stejném duchu jako dopis. Vylíčil v ní útrapy, které mu připravila jeho žena, vzpurnou povahu, špatnost a zlovolnost svého jediného syna, vás, předčasně propadlého neřestem a vychovaného v nenávisti k němu – a odkázal vám a vaší matce po osmi stech librách ročního důchodu. Celý zbytek svého jmění rozdělil na dva rovné díly – jeden podíl pro Agnes Flemingovou a druhý pro jejich dítě, narodí-li se živé a dosáhne-li kdy plnoletosti. Kdyby to byla dívka, měla peníze dědit beze všech výhrad; kdyby to však byl hoch, pak jedině s podmínkou, že po dobu své nezletilosti nikdy své jméno před světem neposkvrní spácháním nějaké nečestnosti, nízkosti, zbabělosti ani bezpráví. Tu podmínku prý klade proto, vysvětlil, aby zdůraznil svou důvěru v matku a přesvědčení – ještě posílené blízkostí smrti – že dítě podědí matčino něžné srdce a ušlechtilou povahu. Kdyby se však byl v této naději zklamal, pak měly peníze připadnout vám – protože tehdy, a ne dříve než tehdy, až by obě děti byly stejné, by teprve uznal váš přednostní nárok na jeho jmění, nárok váš, svého prvorozeného, který jste neměl nejmenší nárok na jeho srdce, nýbrž už od nejtělejšího dětství jste ho svým chladem a odporem odpuzoval.“

„Moje matka,“ promluvil Monks silnějším hlasem, „udělala to, co by byla udělala každá žena: tu poslední vůli spálila. Dopis nikdy nedošel na místo určení; ale matka si ho spolu s jinými důkazy schovala pro případ, že by se někdy snažili tu poskvrnu zalhat. Otec děvčete se od ní dověděl pravdu přibarvenou tak černě, jak si jen mohla její hluboká nenávist přibásnit – za to ji teď miluju. Štvaný

studem a hanbou utekl s dětmi do zapadlého kouta ve Walesu a dokonce i změnil jméno, aby se jeho přátelé nikdy nedopídili jeho ústraní – a tam, celkem nedlouho po jeho příchodu, ho našli v posteli mrtvého. To už uplynulo několik neděl, co dívka odešla potají z domova; zchodil už kdejaké blízké město a vesnice, aby ji vypátral – a právě tu noc, kdy se vrátil domů s pevným přesvědčením, že si sáhla na život, aby svou i jeho hanbu skryla, mu jeho staré srdce puklo.“

Nakrátko se rozhostilo ticho, dokud nit vyprávění nenavázal pan Brownlow.

„Po letech,“ pravil starý pán, „ke mně přišla matka toho muže zde, Edwarda Leeforda. Utekl od ní, když mu bylo teprve osmnáct; okradl ji o všechny šperky a peníze, co měla; karbanil, hýřil, padělal podpisy a nakonec prchl do Londýna, kde se pak dva roky bratříčkoval s nejhoršími vyvrheli. Chřadla bolestivou a nevyléčitelnou nemocí a toužila ho najít, dřív než ji skosí smrt. Zahájilo se pátrání a bedlivě se hledalo. Dlouhou dobu zůstávalo všechno úsilí marné, ale nakonec se přece jen dostavil úspěch a syn se s ní vrátil do Francie.“

„Tam po vleklé chorobě umřela,“ pokračoval zase Monks, „a na smrtelné posteli mi odkázala celé toto tajemství spolu se smrtelnou a neuhasitelnou nenávistí ke všem, kterých se týkalo – ačkoli tu mi odkazovat nemusela, protože jsem ji zdědil už dávno předtím. Za nic nechtěla uvěřit, že by děvče bylo zabilo sebe i dítě, nýbrž celou bytostí tušila, že se narodil hoch a je naživu. Přísahal jsem jí, jestli mi někdy zkříží cestu, že ho uštvu – že mu nikdy nedopřeju klid – že ho budu pronásledovat s nejsveřepějším a nejzavilejším nepřátelstvím – že si na něm zchladím nenávist, která mě šíří – a jestli to bude v mé moci, že poplivám planou chlubnost té urážlivé závěti tím, že ho dovedu na samou šibenici. Měla pravdu. Konečně mi přišel do cesty. Začal jsem dobře – a nebýt cancavých poběhlic, byl bych skončil, jak jsem začal!“

Když si nyní padouch pevně založil ruce křížem přes prsa a v nemohoucnosti zmařené zloby sám sebe huhlavě proklínal, otočil se pan Brownlow k vyděšenému hloučku vedle sebe a vysvětloval, že žid, dávný Monksův spřeženec a důvěrník, dostával za držení Olivera ve svých spárech vysokou odměnu, ze které měl určitou část vrátit, kdyby hoch z jeho drápů vyvázl; a že spor v této věci vedl k jejich návštěvě venkovského domku, kam se pak vydali za tím účelem, aby zjistili Oliverovu totožnost.

„Co ten medailónek a prsten?“ obrátil se pan Brownlow s otázkou na Monkse.

„Koupil jsem je od těch manželů, o kterých jsem vám vypravoval. Ti je ukradli opatrovnici, která o ně zase okradla mrtvolu,“ odpověděl Monks, aniž zdvihl oči. „Víte, co se s nimi stalo?“

Pan Brownlow pouze kývl na pana Grimwiga a ten s náramnou čilostí zmizel; když se zakrátko vrátil, strkal před sebou paní Bumblovou a za sebou táhl jejího neochotného chotě.

„Klamou mě snad zraky,“ zvolal pan Bumble se špatně líčeným nadšením, „nebo je to vopravdu náš malý Oliver? Jejej, O-li-vere, kdybys jen věděl, jak se mi po tobě stejskalo –“

„Drž zobák, hlupáku,“ zahučela paní Bumblová.

„Nátura je holt nátura, manželko!“ bránil se správce špitálu. „Copak se ve mně nesmí vozvat cit? Ve mně, co ho vychoval na kulatuře, když ho tuhle vidím sedět mezi dámama a pánama, že přívětivější aby jeden pohledal? Já toho hošíčka vždycky miloval, jako by to byl můj – můj vlastní dědoušek,“ koktal pan Bumble, hledaje vhodné přirovnání. „Mladej pane Olivero, pamatujete se na toho zlatýho pána v bílej vestě? Ach jo, minulej tejdenn si ho vzalo nebe v dubovej truhle s postříbřenejma uchama!“

„Zkuste to, pane,“ přihlásil se kousavě pan Grimwig, „a potlačte své city.“

„K službám, vašnosti, budu hledět vyhovět,“ odpověděl pan Bumble. „Těší mě, pane. Doufám, že zdravíčko slouží.“

Tento pozdrav platil panu Brownlowovi, který právě popošel docela blízko k ctihodnému páрку. Ukázal na Monkse a zeptal se:

„Znáte toho člověka?“

„Ne,“ odsekla paní Bumblová bez okolků.

„Vy asi taky ne?“ pravil pan Brownlow na adresu jejího manžela.

„V životě jsem ho nikdá neviděl,“ prohlásil pan Bumble. „Ani jste mu asi nic neprodal?“

„Ne,“ odpověděla paní Bumblová.

„Nikdy jste asi neměl jistý zlatý medailónek a prsten, že?“ ptal se pan Brownlow dál.

„Určitě ne,“ odvětila špitální správcová. „Nač jste nás sem citýrovali? Abychom odpovídali na takové nesmysly?“

Pan Brownlow opět kývl na pana Grimwiga a tento pán opět s neobyčejnou ochotou odkulhal z pokoje. Ale nevrátil se opět se statným párem tlustých manželů, nýbrž tentokrát přivedl dvě vyzáblé ženy, které se při každém klopýtavém kroku ochrnutě třásly.

„Tu noc, co umřela stará Sally, jste zavřela dveře,“ řekla žena vpředu a zvedla scvrklou ruku, „ale uši jste nám zacpat nemohla, ani škvíry ve dveřích.“

„Ne, ne,“ přizvukovala druhá za ní, rozhlížela se a mlela bezzubými dásněmi. „Ne, ne, ne.“

„My ji slyšely, jak se vám namáhá povědět, co udělala, a viděly jsme vás, jak jste jí z ruky vytáhla papírek, a taky jsme vás druhý den hlídaly, jak jdete do krámu k zastavárníkovi,“ pravila první.

„Tak, tak,“ dodala druhá, „a byl to medajlónek a zlatý prsten. To jsme vyzvěděly a viděly jsme, jak vám ty věci vracel. Nebyly jsme daleko. Kdepak, nebyly jsme daleko.“

„A víme toho ještě víc,“ pokračovala zase první, „protože Sally nám už o hodně dřív často vypravovala, co jí ta mladá matka povídala. Prej cejtla, že to nikdá nepřežije, a zrovna když na ni padla ta nemoc, byla na cestě do města, kde leží otec vod toho dítěte, aby umřela blízko jeho hrobu.“

„Chtěla byste slyšet přímo toho zastavárníka?“ zeptal se pan Grimwig a udělal pohyb ke dveřím.

„Ne,“ odmítla žena, „jestli ten –“ a ukázala na Monkse – „byl taková baba zbabělá, že se přiznal, jako vidím, že je, a vy jste vyzpovídali všechny tyhle čarodějnice, až jste si našli ty pravé, tak nemám, co bych ještě řekla. Ano, prodala jsem mu ty věci a jsou na místě, odkud je už nikdy nedostanete. Co dál?“

„Nic,“ odpověděl pan Brownlow, „leđa snad, že nám ještě zbývá zařídít, aby žádný z vás obou víckrát nezastával odpovědné zaměstnání. Můžete jít.“

„Doufám,“ řekl pan Bumble a velice zkormouceně se kolem sebe rozhlížel, když jeho manželka a pan Grimwig s oběma stařenami mizeli ve dveřích, „doufám, že mě tahle nešťastná příhodička nepřipraví vo můj kulaturní ouřad?“

„To tedy připraví,“ potvrdil pan Brownlow. „S tím se můžete klidně předem smířit a ještě být rád, že jste z toho vyvázl tak lacino.“

„To všechno bylo dílo manželky. Nedala prostě jináč,“ namítl pan Bumble, když se napřed ohlédnutím přesvědčil, jestli jeho polovice je už opravdu z pokoje venku.

„To není omluva,“ opáčil pan Brownlow. „Byl jste při ničení těch šperků přítomen a v očích zákona máte vlastně větší vinu než ona – neboť zákon předpokládá, že vaše žena jedná podle vašich příkazů.“

„Jestli zákon předpokládá tohle,“ řekl pan Bumble a silou žmoulal v obou rukou klobouk, „tak je zákon vosel – pitomec. Jestli má zákon takovýhle voči, tak je zákon starej mládenec – a nemůžu zákonu přát nic horšího, než aby mu voči votevřela zkušenost na vlastním těle – na vlastním těle!“

Když poslední tři slova s velkým důrazem zopakoval, narazil si pan Bumble velice rázně klobouk, strčil ruce do kapes a vykročil za svou polovicí po schodech dolů.

„Podejte mi laskavě ruku, slečno,“ pravil pan Brownlow a obrátil se k Róze. „Nechvějte se – nemusíte se bát vyslechnout těch pár slov, která nám ještě zbývá dopovědět.“

„Jestliže se – nevím, jak by to bylo možné, ale jestliže se nějak týkají mne,“ řekla Róza, „prosím vás, povězte mi to až někdy jindy. Teď už na to nemám ani sílu, ani odvahu.“

„Ale kde,“ zaodporoval starý pán a zavěsil si její ruku na loket, „máte víc síly a statečnosti, než si myslíte, o tom jsem přesvědčen. Znáte tuto mladou dámu, pane?“

„Ano,“ přisvědčil Monks.

„V životě jsem vás ještě neviděla,“ šeptala Róza mdle.

„Já vás viděl často,“ opáčil Monks.

„Otec nešťastné Agnes měl dvě dcery,“ pravil pan Brownlow. „Jaký byl osud té druhé – malého děvčátka?“

„Děvčátko,“ řekl Monks, „když jeho otec umřel v cizím kraji, pod cizím jménem, bez jediného dopisu, knihy nebo útržku papíru, který by poskytl sebeslabší stopu, podle které by bylo možno vypátrat jeho přítele nebo příbuzné – k sobě vzali nějakí bídní chalupníci a vychovávali je jako vlastní.“

„Pokračujte,“ vybídl ho pan Brownlow a pokynul paní Maylieové, aby přistoupila blíž. „Jen pokračujte!“

„Nemohl jste najít kout, kam se ti lidé ztratili,“ řekl Monks, „ale na co nestačí přátelství, to často zmůže nenávisť. Moje matka ho našla – po celoročním důmyslném pátrání – ba našla i to dítě.“

„A vzala si holčičku k sobě?“

„Ne. Byli to chudí lidé a jejich ušlechtilá lidumilnost je začínala mrzet – aspoň muži se už zajídala – a matka ji tedy nechala u nich a dala jim menší peněžitý dar, který nemohl stačit nadlouho, a slíbila jim další podporu, kterou ale neměla vůbec v úmyslu poslat. Ale nespolehla se pouze na jejich nespokojenost a chudobu, že by stačily dítěti dost otrávit život, a pověděla jim ještě historii sestřiny hanby s takovými změnami, jaké se jí hodily do krámu. Varovala

je, aby na dítě dávali dobrý pozor, protože pochází ze špatné krve, a také jim řekla, že holčička jako nemanželské dítě určitě dříve nebo později sejde na špatnou cestu. Okolnosti tomu všemu nasvědčovaly, rodina tomu uvěřila a dítě u nich živořilo životem tak bídným, že to uspokojovalo i nás, až jednou nějaká ovdovělá paní, která tenkrát bydlela v Chesteru, náhodou holčičku zahlédla, ustrnula se nad ní a vzala si ji k sobě. Myslím, že se proti nám spikly nějaké pekelné čáry, protože přes všechno naše úsilí tam děvče zůstalo a bylo šťastné. Asi před dvěma třemi roky jsem ji ztratil z očí a pak jsem ji už neviděl až zase teprve před několika měsíci.“

„Vidíte ji teď?“

„Ano. Opírá se vám o ruku.“

„Ale přes to všechno moje neteř,“ zvolala paní Maylieová a objala omdlévající dívku, „přes to všechno moje nejdražší dítě. Teď už bych ji nedala ani za všechny poklady světa! Má líbezná společnice, moje drahé, milované děvče!“

„Jediný přítel, kterého jsem kdy měla!“ zvolala Róza a přivinula se k ní. „Nejlaskavější, nejlepší přítel! Mně pukne srdce. Kdo má to všechno unést!“

„Unesla jsi víc a přes všechno, cos musela snášet, jsi vždycky byla to nejhodnější a nejněžnější stvoření, jaké kdy oblažovalo všechny kolem sebe,“ řekla paní Maylieová a něžně ji objímala. „No, no, děvenko zlatá, pamatuj, kdo to tady na tebe čeká, aby tě sevřel do náruče, dítě ubohé! Jen se podívej – vidíš ho, děvenko, vidíš?“

„Žádná teta!“ zvolal Oliver a vrhl se jí kolem krku. „Nikdy jí nebudu říkat teta – sestra, moje zlatá sestřička, kterou mě moje srdce hned od první chvíle přikazovalo milovat tak vroucně! Rózo, drahá, milovaná Rózo!“

Slzy, které nyní kanuly, a přerývaná slova, která si oba sirotci v dlouhém vřelém objetí spolu vyměňovali, nám buďte posvátná. V té jedné chvíli nalezli otce, sestru a matku a zase je ztratili. V jedné číši se mísily radost i žal – ale nebyly to slzy hořké, neboť

i sám žal se hlásil tak zdušené a obestřen vzpomínkami tak sladkými a něžnými, že přecházel v blaženou slast a ztrácel všechny stíny bolu. Dlouho, předlouho byli spolu sami. Konečně tiché zaklepaní na dveře ohlásilo, že někdo je venku. Oliver otevřel, vyklouzl ven a místo něho do pokoje vstoupil Harry Maylie.

„Vím všechno, drahá Rózo, všechno vím,“ řekl a posadil se vedle té roztomilé dívky.

„Nejsem tady náhodou,“ dodal po delším mlčení, „ani jsem to všechno neslyšel až dnes, protože jsem se to dověděl už včera – teprve včera. Uhodlas, že jsem ti přišel připomenout tvůj slib?“

„Počkej,“ řekla Róza. „Víš opravdu všechno?“

„Všechno. Dovolilas mi, že se kdykoli do roka smím ještě jednou vrátit k předmětu naší poslední rozmluvy.“

„Ano.“

„Ale že tě nesmím nutit, abys změnila své rozhodnutí,“ pokračoval mladý muž, „nýbrž jen je znovu vyslechnout, budeš-li je chtít opakovat. Já ti měl položit k nohám jakékoli postavení nebo jmění, které zrovna budu mít, a zavázal jsem se, kdybys i nadále trvala na svém dřívějším rozhodnutí, že ani slovem, ani činem se je nepokusím zvrátit.“

„Tytéž důvody, které mě vedly k tomu tehdy, mě vedou i dnes,“ řekla Róza pevně. „Jestliže jsem kdy byla povinována nesmlouvavou a neochvějnou oddaností té, jejíž dobrota mě zachránila před životem bídy a utrpení, kdy jindy bych měla tuto povinnost cítit živěji než právě dnes? Je to sice zápas,“ pravila Róza, „ale zápas, který podstupuji s hrdostí – je to palčivá bolest, ale bolest, kterou mé srdce unese.“

„Dnešní odhalení –,“ začal Harry.

„Dnešní odhalení,“ opáčila Róza jemně, „nic nemění na mém postavení, pokud se týká tebe, proti tomu, v jakém jsem byla předtím.“

„Zatvrzuješ vůči mně své srdce, Rózo,“ namítl její zbožňovatel.

„Ach Harry, Harry,“ zaúpěla dívka a propukla v pláč, „kéž bych to jen mohla – a ušetřila si tuhle bolest!“

„Tak proč si ji sama působíš?“ opáčil Harry a vzal ji za ruku. „Pomysli, drahá Rózo, pomysli, co jsi dnes slyšela!“

„A co jsem slyšela! Co jsem slyšela!“ zvolala Róza. „Že vědomí těžkého zneuctění dohnalo mého vlastního otce k tomu, že se všem vyhýbal – ale už jsme si řekli dost, Harry, už jsme si řekli dost.“

„Ještě ne, ještě ne,“ bránil se mladý muž a zadržel ji, když se zvedla. „Mé naděje, mé touhy, mé vyhlídky, mé city, všechny mé životní názory se změnilo – jen moje láska k tobě ne. Nyní ti nabízím nikoli vznešenost v ruchu vysokých kruhů, nikoli společenský styk se světem plným falše a pomluv, kde do poctivé tváře vhání ruměncem jen samá hanebnost a pohana, nýbrž domov – srdce a domov – ano, nejdražší Rózo! A jen to, jen a jedině to je všechno, co ti mohu nabídnout!“

„Co tím myslíš?“ zajíkla se dívka.

„Jen tohle – že když jsem od tebe posledně odcházel, odcházel jsem s pevným odhodláním srovnat se zemí všechny domnělé přehradu mezi tebou a mnou; s rozhodnutím, že když nemůže můj svět být světem tvým, udělám si z tvého světa svůj; že žádná rodová pýcha nesmí nad tebou ohrnovat ret, nebo jinak že jí ukážu záda. To jsem také udělal. Ti, kdo se kvůli tomu ode mne odtáhli, odtáhli se i od tebe a dokázali, že máš tak dalece pravdu. Ti mocní ochránci, ti vlivní a vysoce postavení příbuzní, kteří se kdysi na mne usmívali, si mě teď měří chladně. Ale v nejžirnějším kraji Anglie se usmívají široké lány a kynou košaté stromy a u jednoho vesnického kostela – mého, Rózo, mého, slyšíš! – stojí prosté venkovské stavení, na které mě můžeš udělat pyšnějším, než kdyby se byly tisícínásobně splnily všechny ty naděje, kterých jsem se vzdal. To je tedy moje dnešní důstojenství a postavení – a zde ti je skládám k nohám!“

„Je to utrpení, čekat s večeří na milence,“ povzdychl si pan Grimwig, když se probudil a stáhl si z obličeje šátek, přehozený přes hlavu.

Abychom řekli pravdu, večere čekala vskutku nemožně dlouhou dobu. Ani paní Maylieová, ani Harry, ani Róza (kteří přišli společně) nemohli své zpoždění omluvit jediným slovem.

„Už jsem vážně pomýšlel na to, že dnes sním svou hlavu,“ prohlásil pan Grimwig, „protože jsem se už začal obávat, že nic jiného nedostanu. Nemáte-li nic proti tomu, budu tak smělý a pozdravím nastávající nevěstu.“

Pan Grimwig neztratil vteřinku, aby toto oznámení uvedl ve skutek, a ihned uzardělou dívku poceloval; a jelikož to byl příklad nakažlivý, následovali ho jak doktor, tak i pan Brownlow. Někteří lidé sice tvrdí, že podle očitého svědectví jako první šel ve vedlejším tmavém pokoji příkladem napřed Harry Maylie; leč nejspolehlivější prameny to pokládají za vyloženou pomluvu, neboť byl přece mladý a k tomu duchovního stavu!

„Olivero, dítě moje,“ vítala hochu paní Maylieová, „kdepak jsi byl a proč vypadáš tak smutně? Ještě teď se ti po tvářičce kutálejí slzy. Copak se stalo?“

Náš svět je plný zklamání; často maří naděje, které hýčkáme nejvíc, a naděje, které jsou našemu založení nejvíc ke cti.

Ubohý Dick už nebyl mezi živými!

Kapitola padesátá druhá

Poslední noc Faginova života

Soudní síň byla od podlahy po strop jednolitá mozaika lidských tváří. Z každyčkéhó coulu prostoru vyhlížely zvědavé a dychtivé oči. Od zábradlí před lavicí obžalovaných až po nejostřejší růžek nejtěsnějšího koutku na galeriích se všechny pohledy upíraly na jednoho člověka – na Fagina. Vpředu vzadu, nahoře dole, vpravo vlevo – zdálo se, jako by stál pod klenbou oblohy, celé rozjiskřené planoucími zraky.

Tam stál, ve vší té záři živoucího světla, s jednou rukou opřenou o dřevěné madlo před sebou, s druhou rukou přiloženou k uchu a s hlavou nataženou kupředu, aby mohl co nejzřetelněji pochytit každé slovo, které splyne ze rtů předsedajícímu soudci, na závěr shrnujícímu žalobu porotě. Občas střelil pronikavým pohledem po porotcích, aby vypožoroval účinek každé i sebechatrnější polehčující okolnosti, a když s děsivou jasností dopadaly vývody svědčící proti němu, pohlížel po svém obhájci s němou prosbou, aby ještě i teď uvedl něco důrazného v jeho prospěch. Kromě těchto projevů úzkosti nehnul prstem ani brvou. Od samého začátku přelíčení sebou téměř nepohnul – a teď, když soudce domluvil, zůstával dále v téže strnulé pozici napjaté pozornosti, se zrakem na něho upřeným, jako by dosud poslouchal.

Lehký šum v soudní síni ho přivedl k sobě. Rozhlédl se a viděl, že porotci sestrčili hlavy dohromady, aby se poradili o výroku. Když mu oči zabloudily na galerii, spatřil, jak se lidé natahují jeden přes druhého, aby mu viděli do obličejů; někteří chvatně zvedali k očím skla a kukátka, kdežto jiní si šeptali se sousedy, v tváři výraz ošklivosti. Málo bylo těch, kteří se zdáli k němu nevšímaví a hleděli jen

na porotce v netrpělivém podivu, jak mohou tak váhat. Ale z žádné tváře – dokonce ani u žen, kterých bylo v diváctvu mnoho, nevyčetl sebeslabší stopu soucitu se sebou ani žádný jiný cit než strhující zaujetí, aby byl odsouzen.

Jak tak jediným zmateným pohledem to všechno obzíral, zavládlo opět hrobové ticho, a když se ohlédl, spatřil, že porotci zamířili k soudcovskému stolu. Pššš!

Požádali pouze o dovolení, aby se směli vzdálit.

Jak vycházeli, hleděl jednomu po druhém hloubavě do tváře, jako by z nich chtěl poznat, na kterou stranu se kloní většina, ale jeho snaha byla marná. Žalářník mu položil ruku na rameno. Mechanicky ho následoval až na konec přepážky a posadil se na židli. Muž mu na ni musil ukázat, jinak by ji vůbec nebyl viděl.

Opět zdvihl oči ke galerii. Někteří diváci jedli a někteří se ovívali šátkem, protože v přeplněné síni bylo velké horko. Nějaký mladík si črtal jeho tvář do notýsku. Fagin přemítal, je-li mu obrázek podobný, a když si kreslíř ulomil u tužky špičku, pozoroval ho, jak si nožkem přiřezává jinou, docela stejně, jako kterýkoli jiný lhostejný zevloun.

A když stočil oči na soudce, zrovna tak lenivě se začal v mysli obírat stříhem jeho taláru, a co asi stojí a jak si ho obléká. U soudcovského stolu seděl při jednání i nějaký tlustý starý pán, který asi před půlhodinou odešel a teď se právě vrátil. A Fagin si v duchu kladl otázky, šel-li muž snad na oběd, co k němu asi měl a kde asi obědval, a sledoval tento řetěz lichých myšlenek dál, dokud jeho oko neupoutal nějaký nový předmět a nerozvinul řetěz nový.

Ne že by se po celou tu dobu byla jeho mysl, byť jen na vteřinku, oprostila od tísnivého, nepotlačitelného vědomí hrobu, který se mu rozvírá u nohou; cítil ho v sobě ustavičně, ale jaksi nejasně a neosobně a nemohl na něj upnout myšlenky. A tak i mezitímco se při představě blízké smrti hned zimničně třásl a hned horečně rozpaloval, začal najednou počítat špičaté železné pruty před sebou a uvažoval, jak se asi jedna ta špička ulomila a dají-li to spravit nebo

to nechají tak, jak to je. Pak přemýšlel o všech hrůzách šibenice a popraviště – a přestal a pozoroval muže kropícího podlahu, aby se ochladil vzduch – a pak opět v přemýšlení pokračoval.

Konečně se ozvalo volání po tichu a celá síň upřela se zatajeným dechem oči na dveře. Porotci se vrátili a prošli těsně kolem něho. Nic nemohl vyčíst z jejich tváří; docela dobře mohly být z kamene. Ticho zmrtvělo ještě víc – ani šustnutí – ani dechnutí: Vinen!

Budovou zadunělo burácivé zvolání, a nové a další, a pak dozněvalo ozvěnou hlasitého repotu a pak znovu zase zmohutnělo, když se repot jako vztekklé hromobití vyvalil ven. To byl jásavý pokřik ulice, davu vítajícího novinu, že v pondělí půjde žid na smrt.

Hluk se utišil a soudce se vězně zeptal, může-li uvést nějaký důvod, proč by nad ním neměl být vynesen rozsudek smrti. Ten již zaujal touž naslouchavou pozici jako předtím a hleděl upřeně na tazatele, když mu otázku kladl; ale ten ji musil ještě dvakrát opakovat, než se zdálo, že ji vězeň slyšel, a i pak jen hučel, že je starý člověk – starý člověk – starý člověk – až se mu hlas rozplynul v šepot a zmlkl opět docela.

Soudce si nasadil černý biret a vězeň stál dále s týmž držením těla i výrazem tváře. Děsivá velebnost chvíle vynutila nějaké ženě na galerii z hrdla výkřik; vězeň tam chvatně vzhlédl, jako by ho to vyrušení pohoršovalo, a naklonil se kupředu ještě napjatěji. Soudcův proslav zněl slavnostně a byl otřásající; vyhlášení ortelu bylo hrůza poslechnout. Ale vězeň stál jako mramorová socha, nehnula se v něm žilka. Tak stál, s vyzáblou tváří nataženou kupředu, spodní čelisti svěšenou a očima strnule vypoulenýma před sebe, ještě když mu žalárník položil ruku na rameno, a pokynul mu, aby už šel. Nakrátko se tupě rozhlédl kolem a pak poslechl.

Vedli ho dlážděným koridorem pod soudní síní, kde někteří vězňové čekali, až přijde řada na ně, a jiní rozprávěli s přáteli, natlačenými z druhé strany kolem mříže, za kterou ležel otevřený dvůr. Nikdo tam nečekal, aby si promluvil s *ním*, když však šel kolem,

vězňové se rozestoupili, aby ho snadněji mohli zahlédnout lidé, kteří viseli zvenčí na mříži; a ti ho zasypali potupným spíláním, jekem a syčením. Zahrozil na ně pěstí a byl by po nich plivl, ale jeho průvodci ho rychle zatáhli do ponuré chodby, pořádku osvětlené kalnými lampami, a tou dál do vnitřku vězení.

Tam ho prohledali, aby u sebe snad neměl nějaký prostředek, jak předejít naplnění zákona, a po odbytí této procedury ho zavedli do jedné kobky odsouzcenců k smrti a tam ho nechali – samotného.

Posadil se na kamennou lavici proti dveřím, která zastávala úlohu sedadla i lože, sklopil krví podlité oči k zemi a snažil se soustředit myšlenky. Po chvíli se mu začaly v paměti vynořovat jednotlivé nesouvislé úryvky toho, co říkal soudce – třebaže při řeči mu připadalo, že nemůže pochytit slovo. Ty ponenáhu zapadaly na patřičné místo a postupně vybavovaly z podvědomí další, takže zakrátko si sestavil řeč celou skoro doslova tak, jak ji soudce pronesl. Odsuzuje se k pověšení za krk na tak dlouho, až bude mrtev – tak zněl konec. K pověšení za krk na tak dlouho, až bude mrtev!

Když tma už silně černala, začal přemýšlet o všech lidech, které znával a kteří umřeli na popravišti – někteří z nich jeho přičiněním. Vyvstávali před ním tak rychle za sebou, že je stěží stačil počítat. Některé z nich viděl umírat – a ještě se posmíval, protože umřeli s modlitbou na rtech. Ten rachotivý zvuk, s kterým se rozevře propadlo! A ta náhlost, jak se silný a statný muž promění v ubohou rozkymáčenou hromádku hadrů!

Někteří z nich možná dostali zrovna tuhle celu – seděli právě na tomhle místě. Je už hrozná tma – proč nenesou světlo? Ta cela je vystavěná už moc let. Stovky lidí tady musely strávit své poslední hodiny. Je to jako sedět v hrobce vystlané mrtvolami – ta kukla, smyčka, připoutané ruce, ty tváře, co poznává i pod tou příšernou kápí! – Světlo, světlo!

Konečně, když už měl od bušení do těžkých dveří a zdí ruce do krve rozedřené, ukázali se dva muži. Jeden přinesl svíčku a zastrčil ji do

železného svícnu vetknutého do zdi; druhý si dovnitř přivlekl slavník, aby na něm strávil noc – neboť vězeň nesmí už nadále zůstat sám.

Pak nadešla noc – tmavá, truchlivá, mlčenlivá noc. Jiní, kteří nespí, rádi poslouchají odbíjení vězních hodin, protože hovoří o životě a příchodu dne. Jemu přinášelo zoufalství. Každý úder železného zvonu těžce duněl stejným hlubokým, dutým hlasem: smrt. Co mu byl platný hluk a shon jásavého rána, který pronikal až tam? Byla to jen hrana v jiné podobě, varovné memento posílené současně výsměchem.

Uplynul den. Den? Vůbec nebyl, uběhl, sotva přišel – a opět nadešla noc, noc tak dlouhá a přece tak krátká, dlouhá svým strašlivým tichem a krátká svými prchajícími hodinami. Jednu chvíli zuřil a pustě křel, druhou hlasitě skučel a rval si vlasy. Přišli se s ním modlit ctihodní mužové jeho vyznání, ale se zlořečením je vyhnal. Znovu se pokusili o svůj čin lidumilnosti, ale musili prchnout před jeho ranami.

Sobotní noc. Zbývá mu už jen jediná noc naživu. A sotva mu to vytanulo v mysli, rozbřeskl se den – neděle.

Teprve večer tohoto posledního strašlivého dne dolehlo na jeho zkaženou duši drtivé vědomí, v jakém je bezmocném a zoufalém postavení, plnou silou; ne že by kdy byl choval nějakou určitou nebo pevnou naději na milost, ale protože si nikdy nedovedl smrt tak blízko představit jasněji než jako mlhavou pravděpodobnost. Od začátku mluvil málo na kteréhokoli z obou mužů, kteří se v dozoru u něho střídali, a oni se zase sami nijak nesnažili jeho pozornost vzbouzet. Vysedával na lavici, ve snách, ač nespál. Ale teď každou minutu vyskakoval a s ústy udýchaně pootevřenými a s kůží hořečnatě rozpálenou pobíhal po cele v takových záchvatech strachu a zuřivosti, že i oni – takové podívané zvyklí – s hrůzou před ním uhýbali. Nakonec pak začal ve vši muce zlého svědomí běsnit tak, že bylo nad síly jednoho člověka sedět u něho sám a dívat se na to, a hlídali ho tedy oba muži společně.

Přihrbil se na svém kamenném loži a přemítal o minulosti. V den jeho zatčení ho zranilo několik kamenů hozených z davu a měl teď

hlavu ovázanou kusem plátna. Rezavé vlasy mu visely do bezkrevné tváře, vousy měl poškubané a zknocené do chuchvalců, oči mu planuly děsivým světlem, nemytá kůže mu pukala horečkou, která ho spalovala. Osm – devět – deset. Jestli to není nějaký trik, který ho má vystrašit, a jestli si hodiny opravdu šlapou takhle jedna druhé na paty, kde bude, až malá ručička oběhne jednou kolem? Jedenáct! Odbila další, dříve než hlas předešlé hodiny přestal rozechvívat vzduch. V osm bude jediným truchlícím ve svém vlastním pohřebním průvodu; v jedenáct –

Ony strašlivé zdi Newgateské věznice, které již skrývaly tolik běd a tolik nevyslovených duševních muk nejen před zraky, ale tuze často a tuze dlouho i před myšlenkami lidí, ještě nikdy v sobě nechovaly podívanou tak děsivou jako tentokrát. Hrstka těch, kteří cestou kolem na okamžik postáli a položili si otázku, co asi dělá muž, který má být zítra pověšen, by té noci byla spala věru špatně, kdyby ho byla mohla spatřit.

Od časného večera až téměř do půlnoci se do vrátnice trousily skupinky po dvou po třech lidech a s úzkostlivou tváří se přeptávaly, nedošel-li snad nějaký odklad vykonání rozsudku. Jakmile se jim dostalo záporné odpovědi, ihned tuto vítanou zprávu tlumočily hloučkům na ulici a ty si navzájem označovaly dveře, kterými musí odsouzenec vyjít, a ukazovaly si místo, kde bude postaveno popraviště, a když nakonec zdráhavým krokem odcházely, ještě se otáčely a vyvolávaly si výjev v představě. Jeden po druhém se hloučky ponenáhlu ztrácely, až uprostřed nejhlubší noci zůstala tmavá ulice na hodinu liduprázdná.

Prostranství před vězením bylo vyklizeno a ulici už přepažovalo několik silných, černě natřených bariér, aby utlumily očekávaný nápor zástupů, když k dvířkům ve vratech došel pan Brownlow s Oliverem a předložil povolení k návštěvě vězně, podepsané jedním ze šerifů. Ihned je vpustili do vrátnice.

„Mladý pán má jít, prosím, taky?“ zeptal se muž, jehož povinností bylo je provázet. „Není to zrovna podívaná pro děti, pane.“

„To věru není, příteli,“ přisvědčil pan Brownlow, „ale mé jednání s tím člověkem se toho dítěte úzce dotýká, a protože ho vidělo právě v době jeho vrcholných úspěchů a bídáctví, myslím, že mu neuškodí – i za cenu trochy bolesti a strachu – když ho uvidí i teď.“

Těch pár slov si řekli stranou, aby je Oliver neslyšel. Muž si klepl prstem o čepici, podíval se poněkud zvědavě po Oliverovi, otevřel další vrátka naproti těm, kterými vstoupili, a tmavými klikatými chodbami je vedl k celám.

„Tohle,“ pravil muž a zastavil se v šeré chodbě, kde za naprostého mlčení na něčem pracovalo několik mužů, „tohle je místnost, kudy ho povedou. Pojdte semhle a uvidíte dvířka, kudy vyjde na ulici.“

Zavedl je do kamenné kuchyně, vybavené měděnými kotly pro vaření věžeňské stravy, a ukázal na jedny dveře. Nad nimi byl zamřížovaný otvor, kterým dovnitř zaléhal hovor mužských hlasů spolu s bušením kladiv a rachotem shazovaných prken. Stavěli popravíštní lešení.

Z kuchyně pak prošli ještě několika kovanými dveřmi, které jim otvírali klíčníci z vnitřku, a když vyšli na otevřený dvůr, vystoupili po úzkých schodech a vkročili do chodby s řadou těžkých dveří po levé straně. Žalářník je pokynem ruky zarazil, aby počkali na místě, a zaklepal svazkem klíčů na jedny dveře. Po krátkém hovoru vedeném šeptem vyšli oba hlídači na chodbu, protáhli se, jako by tomu dočasnému ulehčení byli rádi, a pokynuli návštěvníkům, aby následovali žalářníka do cely. Vstoupili tedy.

Na smrt odsouzený zlosyn seděl na kamenném loži a kolébal se ze strany na stranu s obličejem podobným spíš tváři šelmy lapené do pasti než člověku. Myslí očividně bloudil v minulosti, protože nepřestával huhlat, a jak se zdálo, vnímal jejich přítomnost pouze jako část svého vidění.

„Jsi milánek, Čódl – pěkněs to proved –“ drmolil. „Na vida, Oliver, ha, ha, ha! Taky Oliver přišel – hotovej pán ted’ka – hotovej pán – odved’te toho hochu někam spát!“

Žalářník vzal Olivera za volnou ruku, pošeptal mu, aby se nelekal, a potom mlčky přihlížel dál.

„Odved’te ho spát!“ zvolal Fagin. „Neslyšíte? Nikdo? To ten – ten – ten je vlastně příčinou toho všeho. Stojí to za ty peníze, ho v tom vychovat! – Bolterovi chřtán, Bille – holku nechte být – Bolterovi chřtán tak hluboko, jak vám nůž zajede! Uřežte mu hlavu!“

„Fagine!“ okřikl ho žalářník.

„To jsem já!“ zvolal žid a okamžitě zaujal stejnou naslouchavou pozici, v jaké sledoval soudní jednání. „Jsem starý člověk, slavný soude – moc starý, moc starý!“

„Podívejte,“ řekl žalářník a opřel se mu rukou do prsou, aby nemohl vstát, „tady s vámi chce někdo mluvit, asi se vás chce na něco zeptat. Fagine, Fagine! Copak nejste muž?“

„Už dlouho nebudu,“ opáčil vězeň a pozdvihl tvář, ve které nezůstala stopa po lidském výrazu kromě vzteku a hrůzy. „Zab je hrom! Všecky! Kdo jim dal právo mě vraždit?“

S posledními slovy zahlédl Olivera a pana Brownlowa. Přichoulil se do nejzazšího koutku lavice a dožadoval se vysvětlení, co tam chtějí.

„Klid, klid,“ krotil ho žalářník a stále ho přitlačoval k lavici. „Prosím, pane, povězte mu, co si přejete. Ale pospěšte si laskavě, jak čas utíká, je to s ním čím dál tím horší.“

„Máte několik listin,“ začal pan Brownlow a popošel k němu, „které pro větší bezpečnost svěřil jistý člověk jménem Monks do úschovy vám.“

„To je všechno samá lež,“ opáčil Fagin. „Nic nemám – žádnou listinu, ani jednu.“

„Pro smilování boží,“ pokračoval pan Brownlow hluboce vážně, „nemluvte tak ted’, na samém prahu smrti, ale řekněte mi, kde jsou!“

Víte přece, že Sikes je mrtvý, že Monks všechno přiznal, že není naděje na jakýkoli další zisk. Kde jsou ty listiny?“

„Olivere,“ zvolal Fagin a zakýval na něj, „pojď sem! Něco ti pošeptám.“

„Já se ho nebojím,“ řekl Oliver přidušeným hlasem a pustil se ruky pana Brownlowa.

„Ty papíry,“ šeptal Fagin, když si přitáhl Olivera k sobě, „jsou v horním předním pokoji v krbovém komíně, v cajkovém pytlíku v díře kousek odspoda. Chci s tebou mluvit, milánku. Chci s tebou mluvit.“

„Ano, ano,“ souhlasil Oliver, „ale pomodlíme se. Prosím! Jen jednou se pomodlíme. Klekněte si a aspoň jednou se se mnou pomodlete, a pak si budeme povídat do rána.“

„Venku, venku,“ opáčil Fagin a s prázdným pohledem upřeným hochovi přes hlavu strkal Olivera před sebou ke dveřím. „Řekni, že jsem usnul – tobě věřit budou. Můžeš mě dostat ven, když mě takhle vyvedeš. Tak běž, běž!“

„Ach! Bože, odpusť tomu nešťastníkovi!“ zvolal hoch a propukl v pláč.

„Na, tak je to dobře, tak,“ liboval si Fagin. „To nám pomůže. Nejdřív tyhle dveře. Jestli se budu třást a klepat, až půjdem kolem čakanu, nevšímej si toho a pospíchej dál. Na, na, běž!“

„Už mu nechcete nic, pane?“ zeptal se žalářník.

„Ptát se už nechci,“ odpověděl pan Brownlow, „ale kdybych měl naději, že bychom ho mohli vyburcovat, aby si uvědomil své postavení –“

„To nedokážete ničím, pane,“ pravil žalářník a zavrtěl hlavou. „Nejlíp, abyste šli.“

Dveře cely se otevřely a hlídači se vrátili.

„Jen jdi, jen jdi,“ volal Fagin. „Tiše, ale ne tak pomalu. Rychleji, rychleji!“

Muži se ho chopili, vysvobodili z jeho zaťatých prstů Olivera a zadrželi vězně v cele. Chvilíčku se bránil se vši silou zoufalství

a potom spustil takový jek, že pronikal i těmi mohutnými zdmi; výkřik za výkřikem zněl odcházejícím v uších, dokud nedorazili na otevřený dvůr.

Trvalo delší čas, než vyšli z věznice. Oliver po tom strašlivém výstupu div neomdlel a byl tak slabý, že snad hodinu nebo i déle neměl dost sil, aby udělal krok.

Svítal den, když se konečně dostali zase ven. Na ulici se již shromáždil obrovský dav; okna byla plná lidí, kteří kouřili a hráli karty, aby si ukrátili čas; zástupy se strkaly, hašteřily, žertovaly. Všechno dýchalo životem a veselím, jen ta masa temných obrysů v samém středu nečerné lešení, příčné břevno, provaz a ostatní příšerné parafernálie⁴⁰ smrti.

40 Průvodní jevy, potřeby. *Pozn. red.*

Kapitola padesátá třetí

A zároveň poslední

Vyprávění o osudech těch, kteří v tomto příběhu vystupovali, dospělo téměř ke konci. Ono málo, co jejich kronikáři ještě zbývá dopovědět, lze říci hrstkou prostých slov.

Než uplynuly tři měsíce, byli Róza Flemingová a Harry Maylie oddáni ve vesnickém kostele, který měl nadále být působištěm tohoto mladého duchovního; téhož dne se nastěhovali do nového a šťastného domova.

Paní Maylieová se usídlila u syna a u snachy, kde se pak po celý pokojný zbytek života těšila největšímu blahu, jaké může věk a dobrota poznat – pohledu na štěstí těch, které nepřetržitě zahrnovala nejvřelejší láskou a nejněžnější starostlivostí svého nepromarněného života.

Po zevrubném a pečlivém prozkoumání se ukázalo, že kdyby se trosky jmění, zbývající v opatrování Monksově (které nikdy nevzkvétalo ani v rukou jeho, ani v rukou jeho matky), rozdělily rovným dílem mezi něj a Olivera, připadlo by na každého z nich něco málo přes tři tisíce liber. Podle ustanovení otcovy poslední vůle by byl Oliver měl právo na všechno; ale pan Brownlow, který nechtěl staršího syna připravit o možnost, aby své dřívější hanebnosti odčinil a nastoupil počestnou životní dráhu, takové rozdělení navrhl a jeho mladý chránělec na to s radostí přistoupil.

Monks, který nadále vystupoval pod tímto přijatým jménem, odejel se svým podílem do vzdálené končiny Nového světa; tam ho však brzo promrhal, znovu zapadl do starých kolejí, a když si po spáchání nějakého nového podvodu a darebáctví odsluhoval dlouhý trest vězení, při jednom záchvatu staré choroby konečně

podlehl a zemřel ve věznicí. Stejně daleko od domova zemřeli i hlavní zbývající členové tlupy jeho přítele Fagina.

Pan Brownlow přijal Olivera za vlastního. Tím, že se s ním i se starou hospodyní odstěhoval do domu sotva míli vzdáleného od malé fary, kde bydlili jeho drazí přátelé, splnil jedině zbývající přání Oliverova vřelého a upřímného srdce a tak dohromady stmelil družný kroužek, jehož ovzduší se blížilo dokonalému štěstí do té míry, jaké lze v tomto proměnlivém světě vůbec kdy dosáhnout.

Ctihodný doktor Losberne se krátce po svatbě mladé dvojice vrátil do Chertsey, kde připraven o společnost starých přátel by býval nespokojený, kdyby jeho letora byla takový pocit připouštěla, a byl by také protivně zpodivínštěl, kdyby to byl uměl. Dva tři měsíce se spokojoval narážkami, že se obává, že mu tamější vzduch nějak přestává svědčit, a když potom přišel na to, že Chertsey pro něj opravdu není tím, čím bývalo, odevzdal praxi pomocníkovi, najal si mládenecký domek za vesnicí, kde byl jeho mladý přítel pastorem, a okamžitě ozdravěl. Tam se pustil do zahradničení, kytičkaření, rybaření, truhlaření a různých jiných zálib podobného druhu a všechny vykonával se svým příznačným zbrklým zápalem. Ve všech do jedné získal od té doby po dalekém širokém okolí věhlas znalce nad znalce.

Ještě před přestěhováním pojal silnou přátelskou náklonnost k panu Grimwigovi a tento výstřední pán ji srdečně opětoval. Proto ho také pan Grimwig přijíždí mnohokrát do roka navštívit. Při každé takové návštěvě pan Grimwig kytičkaří, rybaří a truhlaří s náramnou horlivostí; všechno dělá velice originálním a bezpříkladným způsobem, ale se svým oblíbeným zaříkáním trvá vždycky neústupně na svém, že jeho metoda je ta správná. V neděli nikdy neopomene zkritizovat mladému duchovnímu do očí jeho kázání a potom vždycky přísně důvěrně panu Losbernovi svěří, že je po pravdě považuje za skvělý výkon, ale že pokládá za lepší to neříkat. Stálým a velice oblíbeným žertem pana Brownlowa je škádlit ho

s jeho někdejší proctvím o Oliverovi a připomínat mu onen večer, kdy spolu seděli nad hodinkami mezi sebou a čekali na jeho návrat. Ale pan Grimwig se pře, že v podstatě měl pravdu, a na důkaz toho uvádí, že nic naplat, *tenkrát se Oliver přece nevrátil*; tato námitka u něho vždycky vyvolá smích a ještě jeho dobrou náladu zlepší.

Pan Noe Claypole, který dostal generální pardon, neboť jako korunní svědek proti Faginovi připuštěný ho také vskutku usvědčil, a který nepokládal svůj obor za docela tak bezpečný, jak by si zrovna přál, byl nějaký kratší čas na rozpacích, čím by se měl živit, aby ho to nezatěžovalo přemírou práce. Po troše rozmýšlení nastoupil profesi udavače, kteréžto povolání mu vynáší celkem slušné živobytí. Má ten systém, že si jednou týdně v čas bohoslužeb vyjde v doprovodu Karolíny na procházku, oba důstojně oblečení. Před dveřmi nějakého lidumilného hostinského se dáma skácí v mdlobách a pán, když mu hostinský poslouží třípencovým kalíškem pálenky, aby ji vzkřísil, ho potom druhý den udá a shrábne polovinu pokuty. Někdy omdlí pan Claypole sám, ale výsledek je stejný.

Manželé Bumblovi, zbaveni svého úředního místa, ponenáhlu upadli do velké nouze a bídy, až skončili jako obecní chovanci právě v témž a nejiném špitále, kde kdysi sami vládli nad jinými. Pan Bumble se nechal slyšet, že v tom protivenství a ponížení nemá ani tolik chuti k životu, aby byl vděčný za to, že je odloučen od ženy.

Pokud se týče pana Gilese a Brittlese, dosud zastávají dřívější místo, třebaže první z nich je plešatý a druhý je teď chlapec zcela šedivý. Oba spí na faře, ale rozdělují své služby tak rovnoměrně mezi její obyvatele i mezi Olivera a pana Brownlowa a pana Losberna, že až do dnešního dne se vesničanům ještě nepodařilo vybádat, ke které domácnosti vlastně patří.

Mladý pán Charles Bates, Sikesovým zločinem otřesený, začal dlouze uvažovat, není-li počestný život koneckonců přece jen nejlepší. Když pak došel k závěru, že zaručeně je, rozhodl se v nějakém

novém oboru působnosti to napravit a ukázal dějišti minulosti záda. Nějaký čas se těžce protloukal a hodně zkoušel, ale že měl trpělivou povahu a dobré předsevzetí, nakonec zvítězil – a tak se z podruha ošlapka přes formanského čeledína vypracoval v nynějšího nejve-selejšího mladého dobytkaře v celém Northamptonshiru.

A teď se ruka, která tato slova črtá a již dospívá ke konci svého úkolu, chvěje a vážne a chtěla by ještě kratičkou chvíličku rozvíjet pásmo těchto životních příběhů.

Rád bych ještě chvíli prodlel u několika z těch bytostí, mezi kterými jsem tak dlouho žil, a sdílel jejich štěstí tím, že bych se je pokusil vylíčit. Ukázal bych Rózu Maylieovou v plném rozpuku a půvabu mladého ženství, jak na své tiché stezce životem šíří jemné a něžné světlo, které zalévá všechny, kdo po ní kráčejí s ní, a prozařuje jim srdce. Vykreslil bych její život a radost v rodinném kruhu u krbu i ve veselé letní společnosti; za poledne bych ji sledoval parnými poli a na procházkách za měsíčných večerů bych naslouchal tichým tónům jejího líbezného hlasu; pozoroval bych ji ve vši její dobrotivosti a lidumilnosti mimo dům i při usměvavém a neúnavném plnění domácích povinností v rodině. Vylíčil bych ji a dítě její zesnulé sestry, oba šťastné láskou, která je vzájemně pojí, jak spolu tráví celé hodiny a v představách si vyvolávají přátele, které tak smutně ztratili. Aspoň jednou bych si ještě před očima vyvolal ony radostné tvářičky, které se jí tlačí kolem klína, a poslechl si jejich veselé žvatlání; ještě jednou bych si oživil tóny toho zvonivého smíchu a vykouzli si slzu účastného pochopení, která se jí třpytila v mírných modrých očích. Ty i tisíce jiných pohledů a úsměvů a postřehů i slovních obrátů – všechny do jednoho bych si rád znovu oživil.

Jak pan Brownlow neustával den za dnem obohacovat mysl svého přijatého syna množstvím vědomostí a jak k němu lnul stále víc a víc, čím víc se jeho povaha vyvíjela a prozrazovala, jak slibně se ujímá sémě všeho, co v něm chce vypěstovat – jak na něm objevoval

stále nové a nové rysy dávného přítele a ty v jeho vlastních prsou probouzely staré vzpomínky sice zádušné, ale přesto sladké a konejšivé – jak oba sirotci, těžce zkoušení protivěcností, vždy byli toho naučení pamětliví v milosrdenství k jiným i ve vzájemné lásce a ve vroucí vděčnosti tomu, který je chránil a zachoval – to všechno není třeba vypravovat. Již jsem řekl, že byli opravdově šťastní – a bez velké lásky a dobroty srdce a bez vděčnosti k oné bytosti, jejímž zákonem je milosrdenství a jejíž první a hlavní vlastností je dobrotivost ke všemu, co dýše, nelze štěstí dosáhnout nikdy.

V oltářním výklenku starého vesnického kostelíka je zasazena bílá mramorová deska, na které je až dosud vytesáno jediné slovo: AGNES. V onom hrobě není rakve – a kéž uplyne ještě mnoho, přemnoho let, než nad něj přibude další jméno! Ale vracejí-li se kdy duše zemřelých na tuto zemi, aby navštívily místa posvěcená láskou těch, které znávaly za života – láskou až za hrob – jsem přesvědčen, že duch zesnulé Agnes se někdy nad tím posvátným koutkem vznáší. Jsem o tom přesvědčen přesto, že ten koutek je v kostele a ona byla slabá a chybující.